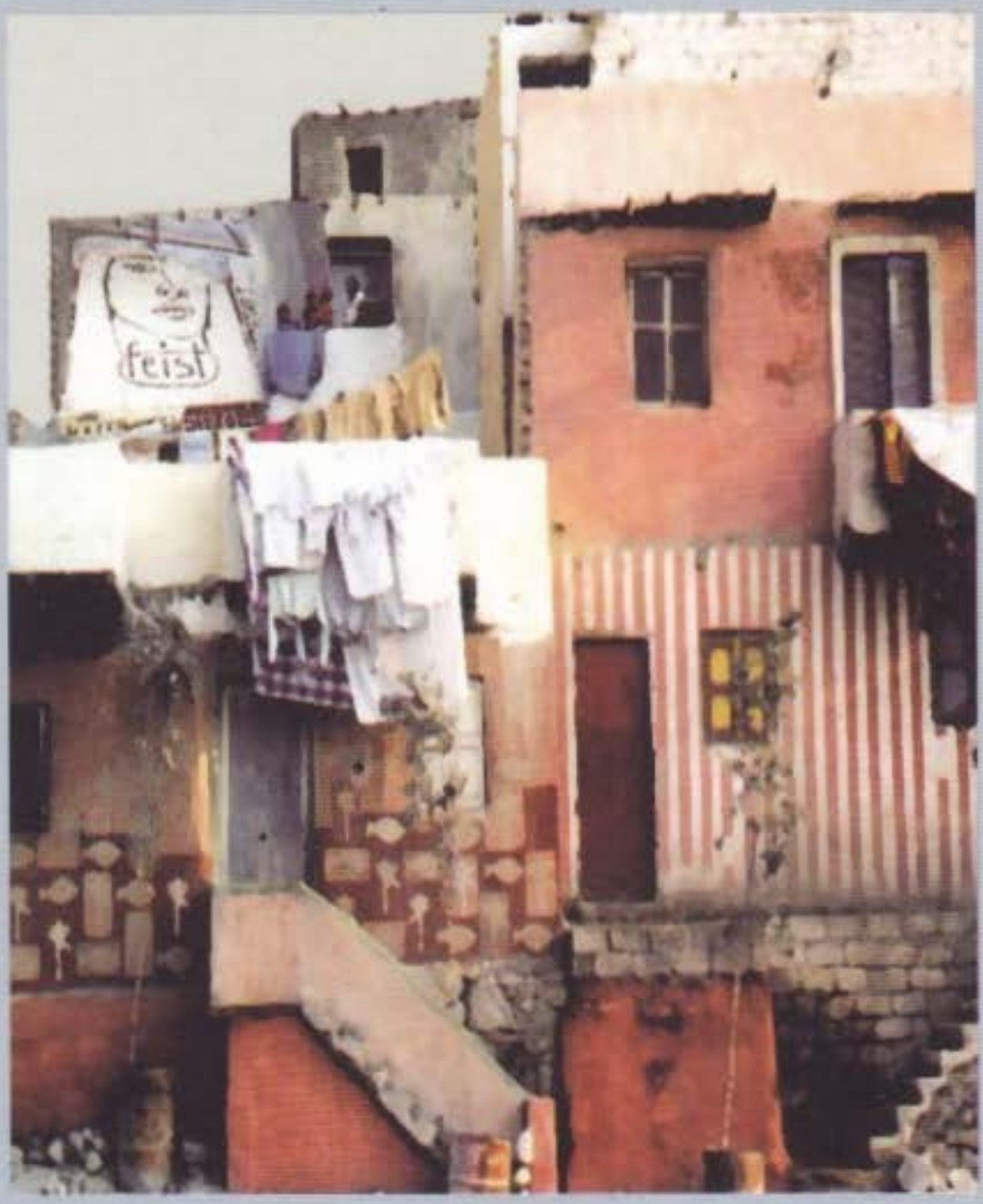
BIBLIOTECA POLIROM

Vladimir Makanin

Underground

POLIROM

BIBLIOTECA POLIROM
PROZĂ XXI

Roman distins cu Premiul Puşkin

„Romanul ***Underground sau Un erou al timpului nostru*** se preface într-un labirint literar prin care cititorul rătăceşte, pe coridoarele din cămin şi din spital, alături de personajul principal Petrovici. Problema nu constă în anumite particularităţi de construcţie ale textului scris de Makanin, ci în faptul că literatura, deplasîndu-se din centrul lumii la periferia ei, dă buzna în subconştient şi devine definitiv dominanta evenimentelor care au loc. Mai mult chiar, constatăm că şi realitatea de dincolo de fereastră trece în plan secund. Trăim în interiorul unei parodii, istoria se repetă ca o farsă sîngeroasă."

Andrei Uriţki

„Makanin (şi, o dată cu el, personajul Petrovici) nu se simte obligat doar faţă de romanul lui Lermontov, *Un erou al timpului nostru*. Apar toate numele mari: Dostoievski, Tolstoi, Cehov, Puşkin, Gogol etc. Tocmai acest nivel al cărţii şi relaţiile sale complexe cu trecutul (literar) îi conferă acesteia dimensiunea atemporală care face din ***Underground*** nu doar o simplă descriere a vieţii postsovietice, ci şi un mare roman."

Jochen Kienbaum

„Într-o extraordinară tradiţie care obligă, Vladimir Makanin scrie o carte despre coşmarurile scriitorului ajuns, în sfîrşit, la libertatea de a spune tot ce doreşte. Numai că, între timp, cititorul a dispărut, locul vocilor singulare a fost luat de corul celor ce cîntă partitura lipsită de imaginaţie a marginalizaţilor de profesie. Tăcerea, altădată impusă de putere, devine tăcerea celui care nu mai vrea decît să-şi «scrie» propria viaţă. Astfel, ***Underground*** devine o capodoperă întunecată, care – în pofida marii literaturi ruse – nu mai promite mîntuirea."

Emil Iordache

ISBN 973-681-711-3
9 799736 817112
www.polirom.ro
POLIROM

Vladimir Makanin

Underground

sau
Un erou al timpului nostru

Roman

Traducere din limba rusă şi note
de Emil Iordache

POLIROM
2004

Unul dintre cei mai importanţi scriitori ruşi ai momentul
Vladimir Makanin s-a născut la 13 martie 1937, în localitat
Orsk, Regiunea Orenburg. A studiat matematica la Universitat
din Moscova, apoi la Academia Militară, unde, mai tîrziu, ajun
să o şi predea. În 1965 a scris o lucrare în domeniul matemati
superioare. În acelaşi an, se înscrie la Institutul de Cinematogra
din Moscova. Debutează cu nuvela *Linia dreaptă* (1965). În anii
îi apar nuvele şi povestiri: *Orfanii, Soldatul şi soţia de sold*
Linia simplă, Răsuflătoarea etc. În deceniul următor scrie şi publi
intens, mai ales nuvele: *Antiliderul* (1980), *Voci, Precursorul* (198
Unde se întîlnea cerul cu dealurile (1984), *Pierderea, Unul şi un*
Rămas în urmă (1987). I-au urmat romanele *Portretul şi împre*
şi *Unul şi una* (1991). În 1992, nuvela sa *Portiţa* a fost nomin
lizată pentru Premiul Russian Booker, pe care îl va primi în 19
pentru nuvela *Masă acoperită cu postav şi cu carafă la mijloc*
anul 1993, romanul *Underground sau Un erou al timpului nost*
a fost încununat cu Premiul Puşkin. În 2001 i s-a decernat Premi
Penne. În ultimii anii a scris romanele *Prizonierul din Cauca*
Luna înaltă-înaltă şi *Povestire reuşită de dragoste*.
Cărţile lui Makanin sînt traduse în numeroase limbi străine.
Figura centrală (şi naratorul) romanului *Underground sau Un er*
al timpului nostru este un scriitor de underground încă din epo
brejnevistă care, la începutul anilor '90, nu mai vrea nici să scr
nici să publice, găsindu-şi, în schimb, o ocupaţie modestă, învecina
cu statutul de boschetar – în schimbul unei sume modice, păze
apartamentele locatarilor plecaţi temporar. Acţiunea se desfăşoa
într-un fost cămin de familişti, de fapt un complex uriaş de clădi
în care vieţile şi destinele sînt clădite una peste cealaltă, la perife
metropolei moscovite. Giganticul cămin este, în realitate, Rus
anilor '90, locul de intersecţie a unor vieţi mai mult sau mai put
tragice. Mai mult decît o radiografie psihologică a derutei socia
şi morale postsovietice, romanul lui Makanin este şi un extraordin
„joc" cu Literatura Rusă (cu majuscule), la care autorul face de
referiri (încă din titlu sîntem trimişi la *Însemnările din subter*
ale lui Dostoievski şi la romanul lui Lermontov, *Un erou al timp*
lui nostru).

„Eroul... este un portret, dar nu al unui singur om; e un portret alcătuit din toate viciile generaţiei noastre, în deplina lor evoluţie."

Mihail Lermontov

PARTEA ÎNTÎI

Coridoarele

Mi-am aruncat încălţările, umblu desculţ pe covor. Fotoliul mă aşteaptă ; care rus l-ar citi pe Heidegger, dacă n-ar exista traducerea lui Bibihin? Dar de-abia m-am potolit, de-abia, aş putea spune, m-am liniştit la încă un *hic et nunc*, cînd am auzit cum cineva tropăie în dreptul uşii. Sună. Deschid – nici măcar pe vizor nu m-am uitat: e clar că a venit unul abţiguit de la nunta aproape pe sfîrşite, dar încă gălăgioasă de la etajul nostru. Într-adevăr: Kurneev. Soţul Verei. Am noroc.

— Petrovici. Eu sînt – şi mă priveşte respectuos, cu ochii umezi. Cherchelit.

A intrat. S-a uitat împrejur.

— Păzeşti? mă întreabă.

— Păi cum altfel.

— Frumos apartament, zice. Stilat.

Îi arăt cu mîna direcţia (i-o arăt destul de aspru) – la bucătărie, adică. Să mergem la bucătărie dacă vrei să stăm un pic, să flecărim. (Ştiu despre ce vrea să vorbim. Despre nevastă-sa. Bietul de el.)

Cherchelit fiind, o cam ia de-a dreptul, spre camere. Îl trag de mînecă:

— Nu intra. Nu intra acolo. N-are rost să le laşi urme proprietarilor. (De ce să le şterg eu? Sînt leneş la aşa ceva.)

— Mda, clar. Covoarele...

E la bucătărie. Pun de ceai. Ca toţi inşii cherchelişi, Kurneev începe de departe. Voi, burlacii, aveţi parte de-o viaţă. Noi, însuraţii, de alta. Nevasta este nevastă. Nevasta înseamnă durere şi o mare bucurie! Perechile, după cum se ştie, sînt alese în ceruri. Dar cum sînt alese, cum sînt

fasonate şi cum, treptat, cărămidă lîngă cărămidă, un destin este potrivit cu altul – asta n-o ştiu toţi. Iar pentru un scriitor ar putea fi interesant s-o facă pe paznicul. Da, zic, chiar s-ar putea să mă intereseze ce-mi spui. Să povestesc? Povesteşte. (Cînd au nevoie de mine ca să-şi uşureze sufletul, sînt scriitor. M-am obişnuit. Cînd n-au nevoie - sînt schizofrenic, paznic, ratat, pierde-vară, orice, un grafoman bătrîn.)

L-aş da cu plăcere afară. Dar... nu se poate. Am mîncat de multe ori bine la ei. Pe deasupra, Kurneev cîntă (şi eu mă pricep la corurile de beţivi). Şi pe urmă, cum-necum, omul şi-a măritat fata: e tîrziu, petrecerea e pe sfîrşite, musafirii – marş pe la casele voastre, dar nevastă-sa încă dirijează masa, se învîrte, toarnă în pahare, scapă sticlele din mînă, clădeşte ultimul munte de mîncare... iar bărbatul? Iar bărbatul, după ce-a turnat destul în el, a plecat. Doar face ce vrea. (A umblat pe coridor încoace şi încolo. A fumat.) Iar acum s-a agăţat de mine şi o să flecărească pînă o să se sature – e ceva normal!

— ... În tinereţe, Vera era frumoasă, a şi început să-mi povestească (soţul despre nevastă-sa).

— Şi acum e frumoasă.

— Ah, ce frumoasă era...

Ceva începe să-mi dea de bănuit! Aha! Mi-am adus aminte că Vera îşi face de cap cu Haniukov, instalatorul, meşterul bun la toate. E un pic ţicnit – după părerea tuturor. Dar frumos. (Nărăvaş. Numai ce-l auzi scrîşnind din dinţi.)

Cîte ceva ştiam de dragostea lor: sînt paznic, văd multe la fiecare etaj. Iată de ce Kurneev a început să se agaţe de mine în ultimul timp. Mă opreşte pe coridor. Mă tratează cu o ţigară bună.

Dar într-un cămin nu-i bine să-ţi dai drumul la gură.

— ... Eu, Petrovici, multe am avut de tras cu Vera mea. De cum ne-am luat, a început. A născut un băieţel. Şi totuşi, nici băieţelul nu ne-a fost de ajutor.

Piotr Alekseevici Kurneev e uscăţiv – cu un gît lunguieţ de inginer-proiectant rus care ştie ce-i foamea. Şi cu două dîre de chelie caracteristice, care, pe fruntea lui, sînt atît de viguroase, încît par nişte cleşti albi care i s-au înfipt chiar în creştet.

Povesteşte:

— I-am dat numele de Vitea. Iar ei îi plăceau bărbaţii cu ciudăţenii, ăsta-i era gustul! Mai întîi Bubnov, un scandalagiu pe care-l cunoştea toată lumea la uzină. Pe urmă un operator de cinema cîrlionţat. Pe urmă, hodoronc-tronc, un aviator. Îi zice: Verka, ne ducem pînă la *unitate*? Ia-l pe Vitka. Şi s-au dus. Zis şi făcut. Şi doar aviatorul avea nevastă. Iar Vera îl avea pe Vitenka. Greu de spus la ce s-o fi gîndit aviatorul... Căci era prost. Şi încă ce mai prost! Se antrena ca să ajungă cosmonaut. Eu, Petrovici, după atîţia ani, am început să înţeleg că patima lăudăroşeniei, plăcerea de a pălăvrăgi frumos îi înnebuneşte cu totul pe oameni!

Kurneev a apucat să pună stăpînire pe intonaţie. Se străduieşte. Destăinuirile lui îmi vor deschide inima. Aşa crede el.

— Ei, de ce a luat-o? Doar n-a dus-o într-un oraş, ci într-o haltă lăturalnică. Dar ţinea morţiş să spună: hai, plecăm! Om în toată firea. Iar minte – ioc. Acolo Vera mea s-a îmbolnăvit de necaz. Şi trebuia să se întoarcă. Şi încă mai trebuia să schimbe trenul într-o gară. Iar la schimbarea trenului, în gălăgia, în forfota mulţimii care mergea la desţelenire, căci atunci toţi dădeau buzna spre stepe, Vera a leşinat. Poate că nici n-a leşinat în gară, ci în tren. Nu-şi mai aduce aminte. Cînd s-a dezmeticit, s-a pomenit singură într-un dispensar dintr-o staţie. Singură. Vitenka nu mai era...

Dau din cap. Am mai auzit (dar fără amănunte) istoria asta sinistră, de demult, cît se poate de obişnuită, despre felul cum Vera Kurneeva şi-a pierdut copilul. Cum umblase încoace şi încolo, cum se zbuciumase, plînsese, cum trimisese telegrame şefilor de gări pînă i se terminaseră banii. Nu-i. Nu-i nicăieri. Cineva l-a luat pe Vitenka, pe micul ei Vitenka – şi de-ar fi oameni cumsecade. (Kurneev se uită la mine: ce fac, sînt atent?) S-a întors la Moscova fără copil. El, Kurneev, a plecat imediat acolo, s-a făcut şi el nevăzut, s-a tot uitat, a trimis telegrame, a umblat cu trenul, a dormit pe bănci de lemn în vreo zece gări şi halte din întregul ţinut. A căutat şi a întrebat – nu-i şi nu-i.

— ... Cum să-l fi găsit? Nici un semn. Copilul avea un an. Numai în vechime copiii erau găsiţi după medalioane,

aluniţe, bileţele. Mi s-a spus că pruncii ca el, mici şi plîngăreţi, sînt luaţi pentru cerşit prin trenuri. Cerşetorii furau copii. De obicei de lîngă o mamă adormită. Cu un prunc în braţe, cerşetoarea poate şi să nu cînte în tren. Cîştigă. Are şi bilet cu preţ redus. Ajunşi în braţele altora, copiii mor repede. Dar lor nu le pasă – îl bagă-n pămînt peste două-trei săptămîni şi ăsta-i tot traiul copilului.

Lui Kurneev îi scăpă o lacrimă de om beat. Mică, gălbuie, pe care el o scutură pur şi simplu.

I-am ţinut isonul – da, cică, am auzit. Am auzit că aţi avut un copil, un băiat, înainte de Nataşa. Aceea pe care aţi măritat-o. (Aceea la nunta căreia chefuiesc astăzi.)

Kurneev îşi desfăcu mîinile, oftă, da, asta-i istoria, ce păcat.

— Am avut.

Pune deoparte cu mare grijă ceaşca de ceai. Am remarcat – după mîinile, după degetele lui – că nu-i chiar atît de beat Kurneev. Acum nu se mai grăbea cu povestirile. (Mă găbjise cu mila.)

— ... Atunci mă dusesem pe Volga, lucrasem acolo pe şantier două luni în cap. M-am întors aici şi în cameră nu era nimeni. Nici Vera, nici Vitea. I-am căutat, am umblat prin tot căminul. Aici, în cămin, pe atunci se înghesuiau mii de oameni. Nu erau apartamente. În fiecare cameră locuia cîte un om, dacă nu cîte doi-trei. Umblu şi strig: „Vera-a! Vera-a!" – parcă o chem, pasămite a cam zăbovit pe undeva tînăra mea soţie. Pînă una-alta, totul era cuviincios. Un soţ are destule motive să-şi strige nevasta. Dar dincolo de ferestre s-a întunecat şi în coridoare s-au aprins becurile. De-acum nu mai poţi striga în gura mare. Oamenii au venit de la muncă, e seară! Şi uite că au început momente chinuitoare: umblu pe lîngă uşi şi trag cu urechea.

Povesteşte:

— ... Eu, prostul de mine, mă tot gîndeam că o fi cu cineva. Că pe Vitea i l-a pus în braţe vreunei surate tinerele şi s-a dus la careva. La încă vreun smintit... Umblu de la etaj la etaj, pe coridoare şi ciulesc urechile, ascult. Îmi băgam capul în toate camerele pe rînd. Îmi ceream iertare. Vorbeam urît. Cameră după cameră. Da, da, îmi căutam propria soţie. Eram şi eu tînăr şi tîmpit!... Cred că te

interesează să afli ce năravuri erau în cămin pe vremea aceea. Era o regulă – dacă ţi-ai prins nevasta cu altul, ea punea îndată o sticlă pe masă, pentru amîndoi. Ca să discutaţi şi să vă lămuriţi cu votca dinainte. Să nu se ajungă de îndată la vărsare de sînge.

Oftează:

— Cînd o femeie n-a împlinit nici douăzeci de ani, n-ar trebui să aibă copil, dacă părinţii nu-s lîngă ea. Fiindcă ea însăşi e un copil. Vrea să se joace. O poţi păcăli cu o turtă dulce, cu o bomboană... Numai după ce l-a pierdut pe Vitea, numai după ce a născut-o pe Nataşa, numai atunci Vera mea a priceput cîte ceva din viaţă ...

— Cum e cu nunta fetei – aţi terminat-o?

— Aproape.

Am tăcut amîndoi. Vitea cel dispărut era cu noi. (Dar nu pentru mult timp, aşa cum şi trăise. Pauza îl lăsă să treacă pe micul înger.)

— Mda, am făcut eu.

— Vera a devenit alt om. A înţeles. Iar eu am iertat-o. Am trăit bine. Am trăit fericiţi! Foarte fericiţi! A devenit alt om, rosteşte Kurneev apăsat. Dar acum are patruzeci şi cinci. Nu mai are mult şi face patruzeci şi şase. Un scriitor ar trebui să ştie ce vîrstă complicată e asta.

Mă priveşte în ochi, de parcă a şi început să mă întrebe. Şi (un oftat) rosteşte cu îngîndurare:

— Tu, poate, te pricepi la femei. Dar la neveste te pricepi?...

Ridic din umeri.

— Încearcă să înţelegi, continuă Kurneev, băgîndu-mi-se pe furiş în suflet. Patruzeci şi cinci e o vîrstă deosebită. Femeia rîvneşte din nou la tandreţe. Ca o domnişoară. Ca un copil. Şi, noi, bărbaţii, sîntem răspunzători.

Vedeam că Kurneev e beat şi sincer. Dar n-am văzut şi n-am înţeles de la bun început că e un bun povestitor (despre propria persoană): mila exterioară pe care ţi-o trezea avea un ac veninos.

Revenea cu măiestrie mai ales la momentele acelea de demult, trecute (şi atît de dureroase), cînd o căuta pe Vera prin coridoarele, prin camerele căminului. Părea că se încurca în succesiunea povestirii, dar nu se încurca deloc.

Îmi povestea viaţa trăită cu soţia (viaţa care se aranjase), iar tabloul pentru intervenţia directă în sufletul ascultătorului era acelaşi: cum el, Kurneev, chinuit, stătea pe dinafară în dreptul unei uşi încuiate şi se întreba: aici e, aici o fi?... Secretul lui personal, ştiut numai în camera lor, devenea aproape un secret etern, comun tuturor coridoarelor. O uşă încuiată îţi păstrează secretul. Kurneev a trecut pe lîngă uşă, dar iată că s-a poticnit, şi-a schimbat pasul în timp ce mergea repede – n-o fi cumva un semn? Acum, pe coridor, lîngă fiecare uşă încuiată, Kurneev (şi eu o dată cu el) se întreba: nu aici îi sărise inima din loc? Nu aici o fi început să-i bată mai repede?

— ... M-am postat la uşă. Mi-am lipit urechea de o crăpătură. Nici nu îndrăzneam s-o strig în şoaptă, o chemam atunci cînd expiram, de-abia mişcîndu-mi buzele: Vera-aa...

Iar nimerise tonul potrivit şi eu, ascultătorul, eram (mă pomenisem) prins în cîrligul împărtăşirii sentimentelor. Cu o întîrziere de un sfert de secol o căutam şi eu pe Vera şi pe copilul de un an, care se pierduse (încercam să aud de după uşi plînsul lui de prunc). Prin faţa ochilor mei plutea-se întindea – coridorul ştiut al căminului, cu becurile aprinse, nocturnul labirint nesfîrşit (sugerat de povestire) al apartamentelor şi camerelor cu uşile încuiate. Numai ochi şi urechi, ascult, iar Piotr Alekseevici Kurneev (care mi-a dăruit implicarea atît de simplu şi pe neaşteptate) îşi freacă cu degetele cărările cheliei. Îşi înăbuşă un suspin. Şi repetă că-ţi puteai ieşi din minţi uitîndu-te uite-aşa la cifrele de alamă (numărul apartamentului neştiut), atingînd cu mîna, cu palma *lemnul uşii* şi... să nu baţi, să nu intri.

În momentul în care imaginea coridorului se epuizează încetul cu încetul în mine (în amîndoi), Kurneev îşi vîră mîna în buzunar. Un sfertac. Bem?... Nu, zic, nu astăzi: mă doare ficatul. „Cîţi ani ai? O jumătate de sută?“ „O jumătate de sută şi încă patru.“ „Păi sîntem de-o seamă! Pentru asta ar merita să bem! Nu-i nimic, nu-i nimic. La cincizeci şi patru de ani poţi şi să boleşti, astea nu mai sînt problemele tale, sînt ale lui (ale ficatului)!“

— Bine, spun eu.

Dar el nu mai bea, nu mai vrea, vezi şi tu că-s beat! Kurneev îmi lasă votca pe masă, caldă, a ţinut-o un ceas în pantaloni, în buzunar.

— Ceai? îi propun din nou.

— Dar cafea *ăştia* nu au?

— Nu se poate să nu aibă. Dar trebuie s-o caut. De cafea nu mi-au spus nimic.

El acceptă cu plăcere:

— Să căutăm.

Sau Kurneev mă crede prost (că nu prea ştiu regulile din cămin), sau (asta mai degrabă) crede că o să mi se facă milă de el şi o să-i povestesc despre Vera şi Haniukov. Se întîmplă că pe om îl mănîncă limba. Sau, pur şi simplu, are loc o scurgere de informaţii. Oricum, mă preumblu pe la toate etajele atunci cînd oamenii sînt la muncă. Nu-i mare lucru să observ ceva. Văd.

Dar problema e (şi tot asta-i şi tristeţea) că *văd*. Vera nu s-a schimbat. Nici el nu s-a schimbat. Poate că în asta constă reciprocitatea. (Sînt multe chestii aici.) Ea dă bir cu fugiţii, el o caută. O dată cu trecerea anilor, ea a evoluat la o formă mai ascunsă, mai acceptabilă. (Şi el.) Vera a început să facă totul mai cu fereală, mai cu grijă. (Şi el.) Ea dispare într-o zi şi la o oră cînd el e la muncă. Iar el, căutînd-o, nu mai bate la uşi. Bîntuie seara prin cămin şi tratează oamenii nu numai cu băutură, ci şi cu cîte o discuţie insinuantă, în speranţa că pe mine (sau pe altul) mă va lua gura pe dinainte şi-i voi spune în care apartament s-o caute.

An de an umblă circumspect pe lîngă uşile altora; şi n-are nici o şansă să plece, să iasă din coridorul ăsta. Se salută cu cei pe care îi întîlneşte. Fumează la fereastra din capătul coridorului. Netam-nesam, se duce cu ceainicul la bucătăria comună. (Cu toate că fiecare apartament are bucătărie. Dar uneori parcă el, Kurneev, are aragazul în reparaţie.) Se duce încolo cu ceainicul, pe urmă vine înapoi. Şi tot pe lîngă o uşă sau alta. Numai că, îmbătrînit, de-acum nu mai strigă, nu mai cheamă: „Vera! Vera!..." – şi nu-şi mai vîră capul pe fiecare uşă, ci chibzuieşte. Ghiceşte. Încearcă să ghicească. Mult timp a fost considerat un inginer dintre cei mai mediocri. Apoi a urmat un salt la un Birou de Proiectări foarte cunoscut. A fost şef de secţie. A călătorit de multe ori în străinătate ca specialist în demontaj. Apoi, cum se întîmplă, instituţia a fost demilitarizată, iar inginerul s-a pomenit pe zero, adică, în ultimă instanţă, a fost

jefuit – şi el a mai avut destul curaj să protesteze, să umble prin piaţă cu o placardă, strigînd că pentru patentele lui nu s-a ales nici cu glorie, nici cu bani. Pentru scurt timp, fotografia i-a apărut în ziare. Kurneev de la 534. Piotr Alekseevici. Dar de atunci nu s-a mai uitat înapoi. Muncea unde se întîmpla, numai leafă să fie. Vanitatea i-a amorţit. Acum îmbătrînea. Multe s-au schimbat cu anii în viaţa lui - un singur lucru parcă nu se schimbase: tot o mai căuta pe Vera prin coridoare. O căutare veşnică. Scuzîndu-se, se uita în camerele altora, întreba.

Chiar el propusese această imagine: coridorul pustiu şi căutarea femeii în el. Singur a nimerit în imagine, singur trăia în ea. Eu n-am nici o vină. Deşi aş putea adăuga o mică trăsătură de condei.

Acum vreo cinci ani, din întîmplare, Vera a dat buzna peste mine (aveam grijă de locuinţa lui Razumovski). La cine şi unde s-o fi dus atît de tîrziu, noaptea, nu ştiu. Se grăbea pe coridor, eu auzeam bocănitul tocurilor, dar deodată paşii ei au început să răsune altfel, mai moale (ceva mai tîrziu am înţeles că se descălţase) – Vera pleca, Kurneev o căuta şi acum îi călca pesemne pe urme. Poate că era gata să o ajungă. Dinaintea ei coridorul făcea un cot şi urma un tronson cu o uşă riscantă (uneori era încuiată) spre scara ce ducea la etajele celelalte. Vera putea să creadă că nu va mai avea unde să se ascundă. Dar mai degrabă nu. Pur şi simplu, îşi ştergea urmele. Iată de ce a ales apartamentul din colţ, fără să bată, fără să sune, ci doar zgrepţănînd la uşa zgrunţuroasă. Eu stăteam acolo de pază, la Razumovski. Am înţeles totul, şi ea a înţeles. Intrînd, parcă dînd buzna, şi-a pus un deget la buze. Stătea chiar lîngă uşă. Şi eu. Faţă în faţă. Kurneev trecea pe lîngă noi prin coridor. Atunci, cu vreo cinci ani mai înainte, Kurneev umbla mult mai nervos. Am tăcut (ea îmi plăcea de mult, dar eu nu-i plăceam - eram un tip intelectual, dar boschetar, totuşi). Iar şi-a pus degetul la buze: pst! Jocul interzis de lîngă uşă mă excita - mă împingea ca un talaz către Vera. Ea mi-a zîmbit. Şi deodată mi-a întins sînii. Na. Am îmbrăţişat-o, m-am apucat să-i frămînt sînii, pentru că nu mă simţeam doar atras, ci lovit în moalele capului. Pentru că era linişte. Nici un sunet

(Tăceam amîndoi.) Peste un minut, am rîvnit la mai mult, însă ea mi-a dat ferm a înţelege că nu. Nu m-a lăsat s-o înşfac, s-o ridic, s-a agăţat de clanţa uşii. Îmi rămîneau numai sînii, iar ea chiar mă ajuta. A trosnit ceva în degetele mele şi Vera, pesemne nedorind să se strice o piesă elegantă de toaletă, şi-a scos cu o smucitură a mîinii sutienul şi l-a ascuns în poşetă. Pasămite, sînii sînt ai tăi. Şi nici un gram mai mult. Kurneev a trecut pe coridor de (cel puţin) trei ori, înainte şi înapoi. Soţii Razumovski erau plecaţi pentru aproape o jumătate de an şi el ştia asta. Nu putea pricepe unde dispăruse Vera – venea pe urma bocănitului tocurilor ei, iar ea oare urcase la etajul următor? Nu auzise cum ea, desculţă, ajunsese la colţul meu. Pentru o clipă, în dreptul uşii familiei Razumovski, s-a oprit, totuşi (asta-i sigur, îmi amintesc şovăiala paşilor lui – a avut o ezitare, a fost un semn!) Dar a păşit mai departe. A fost o clipă care s-a prelungit indolent – noi doi (o secundă) stăteam de partea asta a uşii, Kurneev – de cealaltă parte. Trei oameni la un pas unii de alţii. Linişte. Dar iată că inginerul Kurneev a făcut un pas, trădîndu-şi prezenţa. De îndată ce zgomotul paşilor săi s-a stins, Vera mi-a împins mîinile: „Bine, gata. Gata. Ajunge!" – şi a păşit hotărîtă spre uşă. A plecat.

Mă duc să caut cafea în servantă (în bucătărie nu este), iar Kurneev vine după mine, călcînd cu băgare de seamă pe covoare. Poate că şi acum e neliniştit în privinţa nevesti-sii: vrea să ştie dinainte cum e împărţit apartamentul rămas fără stăpîni (şi unde s-ar putea ascunde aici, la o adică, cineva?...) Şi într-adevăr – este cafea, un borcan întreg! Asta nu mă miră. Cafeaua este o băutură săţioasă, gustoasă. Stăpînii adeseori o ascund. Eu o găsesc adeseori. Nu ştiu de ce o ascund. Sobolevii nu-s deloc oameni săraci – întotdeauna şi în toate timpurile au avut parte de călătorii în străinătate, trăiesc în belşug şi în general sînt generoşi. Cînd pleacă undeva, mă cheamă pe mine. (Eu sînt paznic neoficial, tocmit la mica înţelegere, pe bani puţini. Sînt un nimeni. Dar ei se simt mai liniştiţi.)

Iar sîntem în bucătărie, cafeaua; şi Kurneev începe vechiul refren:

— Noi, Petrovici, sîntem bărbaţi, purtăm răspunderea pentru ce face femeia...

Tac.

— Dacă un bărbat a observat cumva un păcat al nevestei cuiva, nu trebuie să ştie toţi, eşti de acord? Nu-i nevoie să-ţi dai drumul la gură. Nu-i nevoie de scandal. Să-l previi calm pe soţul ei – asta înseamnă să ajuţi o familie să treacă peste un moment greu...

Aşteaptă. Eu tac.

Cu înghiţituri mici, bem cafeaua extraordinar de gustoasă.

— Oamenii sînt obligaţi să apere familia. Simplu şi cinstit. Sînt obligaţi...

Da, da, sînt obligaţi – dau din cap. Vera-i o femeie semeaţă, frumoasă, cu maniere. Eu (în gînd) îi spun madam.

Însă chiar îşi închipuie că o să-i spun ceva despre ea? Sau că o să-i şoptesc? Oare arăt eu a om care apără familiile? Îmi pare rău. Ba încă şi prin metoda ciripitului... Sau în capul inginerului şuşotitul despre neveste este cumva legat de faptul că eu scriu (mai exact, am scris) nuvele – îmi vine să răbufnesc. Păi chiar eu ţi-aş fi pus coşcogea coarnele pe frunte dacă nu mi-ar fi luat-o înainte porcul ăsta de Haniukov. Instalatorul, mama lui! Cu reparaţiile!

Firește, tac. (În nici un caz!) De fapt, şi cafeaua am băut-o. Kurneev ţine ceaşca sus, o înclină şi ultimele picături de cafea cad pe farfurioară. Negre pe alb. Cică, uite cu ce fel de lacrimi ar trebui oamenii să plîngă.

— Asemenea lacrimi nu există, nu se întîmplă. Şi-i păcat, zice el.

Eu tac.

— ... Tu, firește, îţi aduci aminte, fiindcă, printre noi, eşti om deştept, că măcelul troian a început din cauză că Elena a fugit de la soţul ei. (Cred că drept răspuns ar trebui să-i trîntesc ceva din Heidegger.) Elena ca Elena. Uite ce-i, Petrovici... Familia se destramă de pe timpul lui Homer... Totuşi... totuşi, e încă întreagă. Ceva ţine familia!

Mă uit stupid în zaţul de cafea. Nevastă-sa îl înşală cu Haniukov, instalatorul, marele meşter, şi îl înşală pe furiş, elegant, fără gălăgie şi fără scandal, ce mai vrea?

— Viaţa toată, Petrovici, se sprijină pe familie. Lumea întreagă – pe familie. Naţiunea – pe familie. Pînă şi viaţa

burlacilor, a muieraticilor neastîmpăraţi şi a donjuanilor se sprijină tot pe familie...

Simt că nervii mei sînt gata-gata să plesnească. El mi se confesează provocator, poate că umblă cu fofîrlica, însă din mine smulge o compătimire veritabilă – stop, stop, ascultă, dar numai atît.

Paznicul răspunde de apartamente. Nu de soţiile în vîrstă de patruzeci şi cinci de ani.

Îmi spuneau sute de istorii: cu veridicitate cînd zeloasă, cînd precaută, îşi deşertau aici, la mine, tot ce li se adunase în suflet, tot gunoiul cotidian acumulat straturi-straturi. „Să treci pe la Petrovici" – aşa se cheamă la ei (cu ironie, desigur; în glumă). „Ai venit să te spovedeşti?" îi întrebam eu morocănos (firește, tot în glumă). Stînd cîtva timp la mine, ei, cred, se descotoroseau de complexele ascunse sau, pur şi simplu, de fleacurile care le încărcau sufletul cu asupra de măsură. În Occident, cum mi-a spus Mihail, psihiatrii i-ar fi jupuit de mulţi bani. Dar eu, nu. Eu îi tratam cu ceai. Uneori cu votcă. (Firește, cel mai des cu votca apăreau ei, cu cîte o sticlă.) Aşa că aveau nevoie de mine. Le trebuiam tocmai în calitate de ratat, de *un fel de scriitor*, pentru că prestigiul de scriitor în primele vremuri postsovietice era încă mare – atît de umflat şi de mare, încît, dacă aş fi fost scriitor adevărat, cu cărţi, cu fotografii într-o gazetuţă sau două, s-ar fi temut să vină la mine, nu mi-ar fi sunat la uşă nici dacă i-ar fi bătut cineva. (Şi dacă, făcîndu-şi curaj cu un păhărel, ar fi venit, mi-ar fi vorbit recitînd parcă fragmente din ziare.)

Adeseori despre politică (mai ales la început): „Ei, ce mai e pe-*acolo*?" – întreabă şi face semn cu capul în sus; un semn jucăuş: pasămite, el a băut trei zile, iar eu, în timpul ăsta, aş fi putut să trag o fugă pînă la Kremlin şi să flecăresc *acolo* cu Gorbi care se plictiseşte. Despre preţuri, firește. Le răspundeam fără chef. Apoi despre nevastă. Despre copii. Despre porcul de şef. Despre mădularul care nu se prea scoală (ascultă, cînd eşti cu propria nevastă şi nu ţi se scoală, asta-i numai din cînd în cînd, *în valuri*, sau pentru totdeauna?) Despre vecini. Despre Soljeniţîn. Despre magazinele din Occident şi de la noi. Despre Crimeea – iar

a luat-o razna politica, iar alergăm în cerc. Dar, fiindcă veneau la mine să se spovedească şi, orişicît, era seara, eu îi răbdam pe toţi şi îi ascultam. (Fără să mă simt cîtuşi de puţin mîndru de încrederea pe care mi-o arătau la beţie.) Ştiam, firește, că pe la spate, conform unei scări superioare de valori pe care o au, mă disprețuiesc. Ei muncesc, eu, nu. Ei locuiesc în apartamente, eu pe coridoare. Ei, dacă nu mai bine, în orice caz mai temeinic decît mine sînt integraţi şi înscrişi în lumea, cum zic ei, înconjurătoare. De fapt, şi lumea e simplă pentru ei. Lumea chiar îi înconjoară. Ca un lighean. (Cu circumferinţa tare pe margini.) Uneori discuţia era ceva alandala, o aiureală, se întîmpla ca interlocutorul meu să fie prost, bîlbîit, însă chiar şi în acest caz (tensionat pentru mine) sufletul i se încălzea un pic pînă la urmă. Cu ce-l alinam – rămînea o enigmă pentru mine. Poate că şi-a omorît timpul spunînd ce are pe suflet, poate că se simte eliberat. Zîmbeşte. E gata să plece. A căpătat ce-a vrut şi acum ia cu el acel ceva. Ce? Nici el nu ştie, dar oricum are la el căldura primită. Acum nu mai are nevoie de mine. Musafirul meu se ridică să plece şi, chiar la uşă, îşi aminteşte brusc şi cu plăcere că eu, la drept vorbind, sînt un căcat, unul care nu munceşte, ceva vrednic de milă din punct de vedere social, un paznic.

— Şi aşa trăieşti între pereţii altora? întreabă el clătinînd din cap şi plecînd. Acest scuipat întîrziat (al afirmării de sine) este plata lui neîndemînatică pentru disponibilitatea mea de a-i asculta prostiile cotidiene ce i s-au adunat în suflet.

Uneori, dacă a dat o nenorocire peste el, eu, dintr-un sentiment de umanitate, îl conduc. Din acelaşi sentiment de umanitate nici el nu se poate nicidecum dezlipi de mine. Parcă am fi fraţi. Străbatem coridorul de la etajul acela, urcăm treptele la celălalt etaj, tot adormit şi fără ţipenie de om – doar e noapte. Eu îl conduc pînă la apartamentul lui, pînă la metrii p. ce miros a nevastă şi copii. Pînă la uşă, iar el îşi aduce aminte că n-ar strica să fumeze o ţigară. Stăm în dreptul uşii şi fumăm.

— Du-te, du-te. Mîine lucrezi, îi spun.

El dă din cap.

— Da, ţie îţi e bine (adică, nu am serviciu). Oamenii ca tine se aranjează bine, spune el, mai scuipîndu-mi o dată în suflet aşa, în treacăt. Şi urîndu-mi noapte bună cu o fluturare de mînă, dispare în deschizătura întunecată a uşii.

Eu calc pe coridor în direcţia inversă. Ajuns, strîng masa, spăl ceaşca lui şi pe a mea. Şi îngîn maşinal cîntecul pe care, cîndva, mi l-a băgat în suflet răposata mea mamă.

Însă el are dreptate. Eului meu îi e bine. Şi-i timpul să mă întind în pat, să dorm.

Dar ceva îmi dă ghes să umblu încoace şi încolo pe coridoarele noptatice. E semiîntuneric, linişte. Becurile sînt rare. În blocul acesta uriaş şi timp de mulţi ani cunoscusem diferite femei, dar timpul a trecut, anii s-au scurs după alţi ani, un chip s-a perindat după altul; un evantai de ani şi de chipuri pe care-i de-acum greu să-l mai desfac. Şi de aceea *hic et nunc*, la o oră atît de tîrzie, îmi mai puteam pune speranţele doar în Tatiana Savelievna, felcerița de la etajul şapte. Nici ea, ce-i drept, nu-i întru totul liberă. Dar la o oră tîrzie de noapte (psihologie), dacă vizita la o femeie pretinde precauţie şi un risc cît de mic – ăsta-i un plus, e ceva ca o hăituială la vînătoare şi, cum se ştie, aşa ceva doar înteţeşte emoţia bărbatului în căutările lui nocturne. Uite şi etajul şase. Şi memorabilul colţ coşcovit de la etaj. Pentru început (am tras cu urechea) trecem pe alături. Linişte. Dar liniştea poate însemna şi *da*, şi *nu*. (Tatiana Savelievna are un concubin, poate chiar soţ, un şofer.) Merg de-a lungul coridorului, dau colţul şi mă uit pe fereastra din partea estică – acolo, jos, în stradă, în spatele aripei „K" (şi ceva mai la stînga de magazinul alimentar), se aşterne o porţiune pătrată de asfalt, unde se parchează maşinile pentru noapte. Acolo stă de obicei şi camionul *lui*. Mă uit: camionul nu-i. Dar îl poate lăsa şi după colţ.

La cincizeci şi ceva de ani, la vreme de noapte, ar trebui ca omul să citească. O carte, o revistă şi asta în căldura casei (într-un fotoliu cald). Nimic nu-i mai plăcut decît să citeşti înaintea somnului. Parcă Heidegger nu-i mai bun decît umblătura asta? Dar mă duc. Treptat, îndrăzneala îmi creşte, *el şi ea*! În buzunar am sfertacul acela; ficatul nu mă doare. Ca un tînăr. Coridoarele pustii mă salută. Eu

sînt. Solemnitatea momentului mă învăluie cu un vînt senzual atît de puternic, încît acuşi-acuşi va smulge de pe cer toate steluţele mele.

La capătul coridorului se zăreşte umbra cuiva. Dar e mai sperios decît mine, s-a retras primul într-o parte. Bine. (Undeva au sîsîit uşile liftului. Cineva s-a întors acasă.) Iată şi partea dinspre nord.

Îndrăzneala e cu mine, dar se topeşte încetul cu încetul, iar eul meu (un avion care-şi pierde carburantul în aer) cere să acţionez acum de-a dreptul. Mă duc spre uşă. Felcerița Tatiana Savelievna trebuie să înţeleagă. Mîna mea sparge liniştea; bat mai hotărît şi mai tare. Acum felcerița nu poate să nu mă audă. „Cine-i acolo?... Dormi-i-im!" Vocea ei somnoroasă şi, mai mult, intonaţia somnoroasă şi acel „dormim" înăbuşit, de alcov, explică totul.

Aha: aud zgomotul uşii ce se deschide încet. Somnoroasă, într-un capoţel, felcerița stă în semiîntunericul din prag. „E acasă..." îmi comunică în şoaptă Tatiana Savelievna. De-abia îşi dezlipeşte buzele somnoroase. (Încearcă să-şi compună un zîmbet împăciuitor.) Pleoapele nu şi le dezlipeşte deloc.

— Am înţeles, spun eu. Îmi aud inima care mi se potoleşte fără chef.

Tăcem. Tatiana Savelievna s-a mutat leneş de pe un picior pe altul şi, o dată cu această mişcare, aerul din apartament aruncă la urmă spre mine mirosul corpului ei acoperit în pripă cu capotul.

Pe neaşteptate, din profunzimea coridorului, la vreo treizeci de paşi, s-a auzit ţipătul îndepărtat al cuiva. Sau geamătul? Firește, cînd e noapte şi eşti excitat, este posibil să exagerezi şi, cine ştie de ce, auzi întotdeauna sau durere, sau un ţipăt pătimaş. (M-am gîndit în treacăt: tocmai ţipătul ăsta l-a aşteptat atîţia ani Kurneev, umblînd de la un etaj la altul).

Am făcut un schimb de priviri, iar felcerița m-a întrebat:

— Ce să fie?

Am strîns din umeri: nu ştiu. Am mai stat un pic aşa. Linişte.

— E acasă, a repetat felcerița, referindu-se la şofer.

I-am făcut semn cu mîna. E clar.

Ea închidea de-acum uşa. Iar eu îmi vedeam de drum pe lîngă uşă, coridorul continua, n-avea rost să-mi fac sînge rău!... Însăşi imaginea coridorului, apărută astăzi pe neaşteptate, se amplifica acum, ajungînd să fie o regulă, aproape o ordine universală a pămîntului. Toţi, pasămite, bărbaţii din lume, iar eu nu sînt o excepţie, s-au pierdut în coridoarele astea, şi-au rupt picioarele de-atîta umblet, s-au rătăcit, nefiind în stare să găsească o femeie o dată pentru totdeauna. Coridoare care te înconjoară, coridoare peste tot.

Orice ar spune bărbatul, el trăieşte cu experienţa întîmplătoare, care i s-a băgat pe ascuns sub nas încă din tinereţe. Bărbatul, din păcate, nu agoniseşte. Bărbatul poartă imaginea pînă o face ferfeniţă. Jocul are propria sa ambiguitate şi propria asemănare ca de coridor – toate uşile sînt la fel pe dinafară. Şi, sărmanul de el, toate nu-i sînt pe plac. Soţiile, ca de obicei, îşi pierd strălucirea, devin banale şi dezamăgesc. Amantele mint. Babele seamănă cu hîrca cea cu coasa. Nici copiii nu răspund la apel, copiii pier, pierzîndu-se prin gări şi ajungînd pe mîinile cerşetorilor din trenuri sau pur şi simplu crescînd, înstrăinîndu-se şi îndepărtîndu-se – ei sînt în mulţimea pestriţă, în masă – iar bărbatul este de capul lui şi cu atît mai mult înţelege că el însuşi nu se schimbă cîtuşi de puţin în căutarea lui de lup, care nu se mai sfîrşeşte. Cintezoi Înfoiat[1]. Bărbatul n-are ce face, umblă şi iar umblă prin coridorul noptatic, trăgînd cu coada ochiului la numerele apartamentelor, la cifrele cu lucire tulbure de alamă – la ferecarea înşelătoare a uşilor. Şi atunci să vă întrebăm: la ce sînteţi buni, dacă nu-i război? Bărbatul este arareori mulţumit. Uşile-s ca toate uşile, iar el se enervează – e în călduri. E ca albeaţa unui orb, plină de răutate şi de hotărîrea de a vedea limpede. Nu poate nicidecum să creadă că dacă bate, dacă apasă soneria, dacă împinge cu umărul sau chiar dacă, la mînie, loveşte cu piciorul în uşă, va auzi drept răspuns: „Dormi-i-im!" Nu cutează, nu vrea să ia de bun faptul că lumea s-a simplificat,

1. Titlul unui cîntec foarte popular. În 1835, în Petersburg s-a deschis Academia de Ştiinţe Juridice. Din cauza uniformelor de culoare galben-verde, studenţii acestei instituţii au fost porecliţi „cintezoi înfoiaţi".

că altă uşă pentru el nu este – că aceasta, pur şi simplu, nu există. Uşa nu este printre aceste goluri în zidărie şi numărul ei nu se află printre cifrele de alamă mată.

Ca să spunem adevărul, şi coridoru-i lung, încă mai are în timp cotituri îndepărtate – iar cincizeci sau şaizeci de ani încă nu-s o sută.

— Hu-u! Oh-oooh! Prin profunzimea coridorului a răsunat din nou geamătul neprefăcut, pasional, dintre acelea pe care ai prilejul să le auzi doar în anii cei mai tineri.

Cu toate că ştiam, ghicisem... erau bătrînii Sîcevi... vai... numai ei!

Ei, Sîcevii, boleau în felul ăsta. Gemetele bătrînilor seamănă cu pasiunea celor foarte tineri, cu aceeaşi nuanţă de disperare.

În sfîrşit, am izbucnit în rîs şi mi-am încetinit paşii. Am bătut la uşă şi am împins-o. Se ştia că bătrînii Sîcevi luptă veşnic unul cu altul, mîrîie, zbiară, dar uşa, de regulă, n-o încuie, aşteptînd să le sară cineva în ajutor. În nări m-a izbit confortul cam pestilenţial al apartamentului, metrii p. mirositori şi epuizaţi. Plus mirosul proaspăt al medicamentelor. Amîndoi sufereau de radiculită cruntă. Aveau uneori asemenea dureri, încît nu se puteau ridica din pat. Pentru ei, aceste nopţi în doi erau de neuitat!

Cuplarea bătrînilor mi-a explicat deodată nuanţa de pasiune care se insinuase în eroarea mea auditivă: sufereau doi – el şi ea.

— ... Măcar de-ar veni un om! Măcar de-ar veni careva, mama voastră! Măcar unul de-ar trece pe alături! bombănea, aproape că mîrîia bătrînul Sîcev. Cînd n-ai nevoie de ei, tropăie ca o turmă! Şi-acum, nici ţipenie...

— Termoforul? l-am întrebat eu.

— Da, da, şi mai repede, mai repede, Petrovici! s-a smiorcăit moşul.

Bătrîna Sîceva doar gemea încetişor. Mai ruşinoasă, mai răbdătoare decît el.

— Mai repede! suspină moşul.

M-am dus în bucătărioara lor. Termofoarele erau la vedere – al lui şi el ei. Bătrîna se procopsise şi cu un termofor uzat, ponosit, cred că şi curge, aşa că ar trebui să-l învelesc într-un prosop. (Am căutat din ochi un prosop pe

perete.) Sîcev a lucrat toată viaţa la banda rulantă a unei uzine de automobile, are şaptezeci, e gîrbovit, el e cu *mîinile* – deci (mă gîndeam), trebuie să-i vîr termoforul sub grumaz, între omoplaţi. Iar bătrîna, desigur, suferă cu şalele. Se ruşinează că o să-i vîre termoforul sub fund o mînă străină. Sub noadă.

— Ce tot faci acolo?! a mîrîit Sîcev, gemînd şi mai tare.

— Încălzesc apa.

— Ce, ai pus o găleată la foc?

— Găleată, negăleată, dar am pus pentru doi.

— Pentru ea nu-i neapărată nevoie. Se prosteşte. Nu vrea să mă îngrijească!

Bătrîna a început să plîngă:

— Şi nu ţi-e ruşine, ai?...Ruşine. Ah, ruşine, Petrovici.

Pe masă erau farfurii, resturi, pîine – pesemne că bătrîna, cu ultimele puteri, pusese de cină şi se prăbuşise. După ce mîncase, Sîcev se trîntise şi el în pat şi începuse să geamă. Pe el durerea îl dobora dintr-o dată. Dar unul dintre ei a căutat un medicament? (Subminat de medicamente, în nările mele încă mai stăruia mirosul picant al somnoroasei şi languroasei felcerițe.)

Cînd i-am întrebat dacă n-ar fi bine să chem „Salvarea", bătrînii au început să strige într-un glas – nu-nu, pe unul au să-l ia, dar pe celălalt? Dar apartamentul?... Nu, nu, Petrovici. Vor să bolească împreună şi să moară împreună. Împreună – şi punct. Familia ce se destramă din timpul lui Homer.

De-acum îmi părea rău că intrasem la ei. Sîcev n-avea decît să se ridice singur din pat! Nu-mi plăceau Sîcevii, mai ales el. Dar ar fi fost cumva jenant, cedînd unei chemări erotice neclare, să nu reacţionez la o chemare omenească clară. Şi cît de tinereşte gemeau. Cît de senzual. Mă ademeneau cu durerea, imitînd pasiunea.

— Mai întîrzii mult?... Petrovici!

— Gura!

Bătrînul Sîcev, neavînd ce face, colecţiona jucării din lut – acestea stăteau, parcă adunate pentru o treabă, pe vechea comodă. Ca pe o colină, alături – femei cu mîinile desfăcute, urşi cu labele desfăcute. Grosolane. Asemănătoare. De departe semănau leit. Nici aici banda rulantă nu lăsa în pace sufletul

moşului: voia uniformitate. S-ar părea că bătrînul monstru îşi ocăra şi nevasta pentru că simţirea vieţii ei nu coincidea cu simţirea timpului ce-şi bate uniform tactul.

Vina ei faţă de el era imensă: era femeie şi îmbătrînise. Nu era din lut şi de aceea putea să bombănească, s-o mustre, aproape s-o alunge din casă, atît de clar pierduse în faţa lui, în războiul de lungă durată, veşnic cu bărbatul. În schimb, ei îi rămînea ultimul avantaj: era femeie şi avea să trăiască cu vreo douăzeci de ani mai mult decît el. Moşul îi aducea mereu aminte de asta. Ea roşea imediat, se fîstîcea. (Se ruşina de viitoarea ei longevitate.) Moşul umbla prin talciocuri, aduna jucării, sau bea bere, jucînd domino în curte, şi pînă în momentul întoarcerii lui acasă, ea nu se dezlipea de plită, gătea. Sîcev se întorcea şi înfuleca tot, băga în el bucăţi mari, grosolane, o farfurie uriaşă – mînca fără să aleagă.

Cînd i-am pus termoforul între omoplaţii, Sîcev striga şi la mine – un pic, împinge-l încă un pic!... Gîfîia. Bătrîna Sîciha (imediat mă duc la ea), sleită de aşteptare, gemea din ce în ce mai subţire, ca un şoricel. O chinuia ruşinea, o chinuia vîrsta. Şi se mai şi jena că trebuie să se aşeze pe un termofor spart.

— L-ai învelit într-un prosop, Petrovici?

— L-am învelit.

De-abia am pornit spre uşă, că el şi ea au început să strige unul la altul – ar trebui să sting lumina sau s-o las aprinsă?

— Stinge-o, Petrovici. Trebuie să dormim... (Bătrîna adormea greu cu lumina aprinsă.)

— Să nu îndrăzneşti, se înfurie moşul. Poate că o să mai avem nevoie de ceva.

— Păi Petrovici a venit.

— Proasto! A venit pentru că ardea lumina... Cum ne-ar fi găsit pe întuneric, ai?

— Păi trebuie să dormim.

— Închide ochii şi dormi.

— Stinge-o, Petrovici, pentru numele lui Dumnezeu...

— Să nu îndrăzneşti! răcneşte moşul.

Harul meu de acum constă în a simţi cum prin uşi miros (se preling) calzii, aromaţii metri pătraţi de spaţiu locativ şi cît de slab, din păcate, stăruie pe ei substanţa omenească efemeră, ce ţine vreo şaptezeci de ani. Apartamentele şi cotiturile ba după colţ, ba într-o înfundătură transformă această mirositoare realitate de coridoare şi apartamente într-un vis, într-un film, într-o iluzie persistentă, într-o lume a pătratelor jocului de şah – într-o hiperrealitate interesantă şi neînspăimîntătoare. După cum am constatat, omul nici nu are nevoie de mai mult: mie mi-a fost de ajuns. Mi-a fost întru totul de ajuns această lume a coridoarelor, n-am nevoie de frumuseţile Italiei sau ale Siberiei de dincolo de Baikal, de căsuţele zvelte ale oraşului New York sau mai ştiu eu ce. Eu n-am nevoie nici de Moscova. (Deşi îi preţuiesc metroul gol de la miezul nopţii. Şi pe Veronika ei o preţuiesc. Deşteaptă. M-a iubit.)

Cîndva, coridoarele cu apartamentele lor numerotate cu alamă şi mai ales uşile lor tăcute mi se păreau în stare să-mi dăruiască femei ascunse. Femei plinuţe sau slabe. Frumoase sau nu prea. Sînt peste tot. Îndărătul fiecărei uşi tăcute. În coridor ele ieşeau brusc în fugă, nu, săreau: apăreau sau se ascundeau pe neaşteptate. Puteau fi subit văzute, întîlnite. (Sau tot ele trebuiau căutate.) Femei ascunse în semiîntunericul coridorului şi, desigur, aşteptînd dragostea – prin asta lumea era plină de dragoste abundentă. Coridoare şi femei. Prin preajma lor apăreau şi bărbaţi, dar aceştia erau doar un fundal, un acompaniament curent şi uneori un amănunt necesar al apartamentului, cum ar fi o masă, un frigider sau o cadă strălucitoare (uneori ruginită). Participau şi atît.

Totuşi, vîrsta şi stagiul de paznic (şi tendinţa de a evalua totul, izul vremii) a dus treptat la o substituire extraordinară în coridoare şi în mine. Substituirea e vie, nu e definitivă, dar are loc: puţin cîte puţin, dar din ce în ce mai evident. Femeile sînt eliminate din imaginaţia mea şi înlocuite de locuinţele lor. A înţelege prezenţa mea, a ta sau a lui printr-o locuinţă şi nu printr-o femeie – iată unde-i acum curentul (curgerea) existenţei.

Femeia parcă şi-a înfipt rădăcinile în metrii ei pătraţi. *Îi* văd. Îi simt (pe aceşti metri p.) prin pereţi şi prin uşi: le

)ercep mirosurile. Le trag în piept şi le recunosc. Mirositorii netri locativi alcătuiesc acum faţa multiplă a lumii.

Am chibzuit, am corelat şi mi-am căutat o justificare-ex-)licaţie: la urma urmei, ca paznic, mi-am investit în aceşti netri grija, viaţa personală. Îi numesc pur şi simplu metri).*, metri pî*. În fiecare zi mă mişc prin coridoare, pus parţial în mişcare de acea metafizică după puteri, pe care le-am impus-o. (Coridoarele nu-s răspunzătoare pentru imagine şi în sine nu-s vinovate. Sînt tronsoane obişnuite la etaje.)

O lună şi jumătate sau două voi locui la Sobolevi, un apartament excelent cu patru camere, cu baie mare şi cu un televizor gigantic (mie, ce-i drept, nu-mi place nici TV-ul, nici somnolenţa în apa caldă.) Cu telefon. Cu cărţi. Pentru supraveghere primesc bani puţini, dar mă bucur de apartamentul bun. Locuiesc aici. Însă, desigur, îmi păstrez şi locul meu de rezervă în clădirea anexă, în aripa „K", unde inşii veniţi în delegaţie se perindă unul după altul. Locul e destul de rău, dar permanent: ancora în mîl. Acolo am un simplu pat. De pat, cu un lanţ metalic destul de trainic, leg maşina mea de scris. (Trecînd lanţul pe sub car, ca să n-o şterpelească.) Nu scriu. Am renunţat. Dar maşina, vechea prietenă (e iugoslavă), îmi conferă un anumit statut. În realitate, nu există nici un statut, e un nimic, un zero, o simplă amintire. Aşa cum se întîmplă că un boschetar prins are în buzunar un buletin ferfeniţit şi murdar, expirat, rămas de mult fără fotografie, dar care e totuşi un act de identitate.

Rubliovii, Konobeevii, beţivii de Şutovi[1] (ce mai nume de familie!), în schimb acum supraveghez şi la cei bogaţi, la Sobolevi, aşa că, prin urmare, combin. Sobolevii sînt pasul meu în sus, capitalul meu. Metrii lor p. trainici, pufoşi miros a intelect şi bani. Şi ce mai încredere!

— Petrovici – şi se simte un reproş în vocea Sobolevilor, un reproş binevoitor, cald. Petrovici, te rog! Doar eşti intelectual. Măcar nu sta de vorbă cu *aceia*... Şi urmează un gest cu mîna în direcţia aripei „K".

---

1. Numele sînt derivate de la cuvinte ruseşti care înseamnă: „rublă", „casap de cai", „măscărici".

— Doamne ferește! exclamam eu. Nu-i greu să-i înțelegi: cine are nevoie de un paznic, fie el intelectual și de cinci ori cinstit, dar care în ajun încă mai bea cu inșii cheflii veniți în delegație?

Sînt prezent. Am venit. Cu un fel de solemnitate (în procesul trecerii dintr-o cameră în alta) aprind luminile. Aprind becurile cele mai mari. Plus că trag storurile, imitînd viața în apartamentul Sobolevilor – prezența lor pentru unii amatori de bunuri străine, care, din stradă, se interesează de ferestre. Nu-s obligat să dorm în apartamentul pe care-l păzesc: numai să verific seara. Mai păstoresc unul la șase – apartamentul lui Razumovski.

Mergînd într-acolo (poate din simplă inerție) m-a tras din nou ața spre felcerița Tatiana Savelievna: în partea asta (în părticica asta) și apartamentele sînt mai sărace și oamenii mai simpli, mai răgușiți... Înainte de a bate la ușă, m-am uitat iar pe fereastră: camionul n-o fi cumva jos? (Nu.) Totuși, trebuie să am un pretext ca s-o trezesc pe femeie la o oră aproape de noapte.

Mîna rănită – iată pretextul. (Se vindeca de-acum.) Am rîcîit coaja cu unghia, m-a fulgerat durerea – cîtva timp m-am uitat cum face bășici (nu prea mari) sîngele. Am să-i spun că m-am lovit.

Tatiana Savelievna ajuta omenirea din cămin și după serviciu – bandaja, dădea o tabletă. Dar aproape de doisprezece noaptea felcerița bombănea, desigur, la cei care veneau: ce oameni, nu mai știu de rușine!... „Dormi-i-m" însemna că șoferul era la ea în pat. El face curse Moscova-Stavropol-Moscova și doarme! A dat trîndăvia peste el! (Oare nu cumva șoferul de cursă lungă și-o fi pierdut slujba?) Bine. Să doarmă. (Sînt îngăduitor.) Supraveghind apartamentul soților Razumovski (care-i aproape alături), vizitam parcă cu plăcere, de-acum de vreo trei luni, locuința ei curățică. Făcusem cunoștință cu ea cînd mîna mea stîngă, la care mă rănisem, fusese năpădită de furuncule. Venind la pansament acasă la ea (doar n-aveam să mă duc la policlinică), o vizitam zilnic, iar soțul ei, adică șoferul, cîștiga în zilele acelea bani buni în sud.

O dată, întorcîndu-se pe neașteptate, șoferul ne-a surprins dar nu a înțeles. Tatiana Savelievna tocmai mă pansa

(am avut noroc) – iar şoferul mi-a văzut mîna rănită, un alibi pentru atunci, dar şi pentru viitor. Nu ştiu ce i-a explicat, dacă-mi îngrijeşte mîna pentru bani sau din milă.

Şoferul simte ceva; şi e trist, după cum mi se pare. Dar eu şi el ne vedem rar. Altă dată s-a întors acasă într-un moment total nepotrivit. Tatiana Savelievna a fost nevoită să pună urgent pe masă o sticlă de votcă, iar eu şi şoferul am vorbit destul de mult despre Gorbaciov şi Elţîn. Din fericire, s-a găsit sticla, iar turnatul în pahare – asta-i de-acum ca pipa păcii.

Preţuiesc nu numai metrii ei p. confortabili, călduţi, apreciez şi corpul ei. E urîtă, dar are un corp îmbătător, uneori chiar mă tem de ea (de corpul ei), adică mă abţin, ţin socoteala. Nu cumva să fac o congestie cerebrală. O dată am uitat cu totul de mine, m-am lăsat dus la vale, de-abia mi-am tras sufletul după aceea. Slavă Domnului, medicamentele sînt la îndemînă. Ea le-a adunat, şi-a făcut rezerve pe cînd erau încă ieftine – aşa zice. Eu cred că le-a furat. Desigur, ea nu considera că-i un furt. Doar totul era comun, al nostru. Însă în ultimul timp caracterul i se strică. Şi asta-i un indiciu. Poate că se sfîrşesc medicamentele. Iar revenirea la vechile vremuri nu se întrevede.

Dar aşa cum e, mulţumesc şi pentru asta. Sînt un om recunoscător şi un consumator onest, îmi ajunge corpul ei, carnea ei şi (mai ales în primele momente) senina ei bucurie trupească. Nimic mai mult. Nici măcar nu vorbim. Spunem un cuvînt sau două, dar şi pe acelea în pustiu şi parcă învinuindu-ne unul în faţa celuilalt (pasămite, păcat că ştim să vorbim) – şi cu paşi mărunţi, hopa-hop, tot mai aproape de pat. Aha! Totuşi mi-am amintit. O trăsătură. Cînd Tatiana Savelievna îmi unge rana cu iod, suflă deodată pe ea din răsputeri (suflă, suflă!) şi întreabă – ochii i-s senini, de parcă ar fi o fetiţă iar eu aş avea vreun anişor şi jumătate, cel mult doi:

— Nu te doare?... Nu te mai doare?

Şi iar suflă drăgăstoasă.

Şoferul a picat pe neaşteptate. Urgent, a apărut iar pe masă votca, am băut. E ursuz. Nebărbierit. Plus nou-apăruta deprindere de a-şi roti ochii. Parcă se tot gîndea la mîna mea, cînd, pasămite, are să se vindece. Iar eu mă gîndeam

la corpul ei, zădărîndu-mă singur – cică pentru o bătrînă inimă din underground s-ar putea găsi şi un trup mai modest, mai simplu. Dacă nu ţi-e milă de inimă, ţi se face milă de tine însuţi.

A apărut într-un moment nepotrivit şi ca timp, şi ca apropiere primejdioasă (pentru noi) de pat – hopa-hop, eu mă dezbrăcam.

— ... Petrovici. Rămîi să dormi la noi... E tîrziu. Hai, unde ai să te duci? a început să-mi spună în grabă Tatiana Savelievna. (Eu chiar m-am întrebat dacă n-o fi vreo aluzie că, pasămite, şoferul va pleca undeva în zori. Dar nu era nici o aluzie. Pur şi simplu, bunătate femeiască. Şi un pic de tulburare.)

Totuşi, şoferul a spus:

— Nu. Trebuie să rămînem singuri. Mi s-a făcut dor...

Şi m-a dat afară. (El, cică, marţea şi miercurea e acasă, recuperează nopţile nedormite.)

Am ieşit să umblu prin împrejurimile căminului nocturn. Să respir aer proaspăt. Nici un fel de părere de rău; nu aveam nici măcar sentimentul ghinionului, cum mi se întîmpla uneori în tinereţe. Nu simţeam nimic. Cîine bătrîn. (Am să mă întorc să dorm la Sobolevi. Am să citesc un pic.) Mergeam pe stradă şi mă gîndeam la plapuma caldă a Tatianei Savelievna, la trupul ei mustos, de patruzeci de ani.

Era cît pe ce să mă lovească un autobuz.

În apartamentul Sobolevilor îmi fac cîte o caşă excelentă. (Ling mereu lingura mare, caşa bolboroseşte.) Îmi fac cîte o cratiţă plină, Sobolevii mi-au permis o dată pentru totdeauna să le consum crupele.

Caşa bolboroseşte la foc mic, după care am s-o învelesc în plapumă – uite-aşa, cu grijă, cu drag, ştiu, mă pricep. Caşa va trăi, va respira, mă va aştepta la orice oră din zi. Pot ieşi din apartament, pot să mă plimb de-a lungul etajelor. Coridoarele...

Şoferul stă la masă, Tatiana Savelievna e lîngă el, îi e ca propria mînă, ca propriul picior, ca propria ureche, îi e accesibilă cu totul şi chiar mai mult decît accesibilă – e

obişnuit cu ea. Dar, vrei-nu vrei, şi intimitatea noastră schimba ceva în ea şi, de la o noapte la alta, Tatiana Savelievna, sensibilă la inedit, devenea şi ea întrucîtva alta. (La femeie aşa ceva se întîmplă încet, dar inevitabil.) Şoferul, de-abia întors din cursă, deocamdată treaz, simţea şi el ineditul – îşi muta privirea de la ea la mine şi încetul cu încetul îl sfredelea un gînd: pasămite, cîte nu se întîmplă în viaţă, femeia s-a schimbat din pricina timpului sau a prezenţei ţapului? (Presupun că aşa m-a botezat în gînd, şi eu merit comparaţia, fiindcă, îmbătrînit şi lăţos, hălăduiesc de la un etaj la altul. Ce-i drept, nu sînt un senzual. Pur şi simplu e o imagine cotidiană, prinsă din zbor. Nu noi am inventat-o şi nu astăzi a apărut. Ţap, pur şi simplu.)

În zilele noastre triunghiul e tot atît de firesc precum votca, precum sticla care se bea în trei. Stau în faţa lor: degajat, nu mă încordez deloc. De fapt şi şoferul poate că-şi rumegă, poate că nu-şi rumegă gîndul neclar. Se poate că în triunghi (am în vedere nu existenţa, ci esenţa) nu mai este demult nici încordarea isteric-feminină, nici cea duelgiu-bătăuşă a celor trei vîrfuri ale sale. S-a terminat. Frumoasele două-trei secole precedente au epuizat şi au erodat din triunghi tot gustul fostei dramaturgii. (Poţi trăi fără să te poticneşti. Dacă n-o faci pe prostul.) Noaptea am descoperit că un sîn al Tatianei Savelievna era năpădit de vînătăi pătimaşe, şoferul de-abia plecase. M-am străduit şi eu în noaptea aceea, iubindu-i în mod deosebit celălalt sîn (întîmplător). Dimineaţa, în faţa oglinzii, privindu-şi amîndoi sînii cu vînătăi de culoarea prunei, a spus, rîzînd:

— Oho, m-aţi împodobit!

Corpul ei îl recunoşti fără să-ţi şoptească cineva. Senzualitatea ei e simplă, dar puternic exprimată; te vrea aşa şi nu altfel nu pentru că aşa îi e dorinţa, ci pentru că strînsoarea ei zdravănă e ca un făgaş secular. Ca mierea sigilată.

Pe nişte căi atît de bine bătătorite înţelegi o dată brusc că exact cu aceleaşi mişcări şi în acelaşi chip o are şoferul ei. Şi nu mai există nici un triunghi. Eu coincid cu el. Şi deodată recunosc (în mine) amănuntele lui vii. Nu, asta nu mă sperie, dar mă uimeşte. Această bucurie uşor de recunoscut, dar străină, e ca o repetiţie, aproape ca o spionare.

Mîna mea se mişcă aşa cum se mişcă a lui. Odihna mea e la fel de relaxată, de somnolentă, pe spate. Pe deasupra, în mine mişună dorinţele lui somnoroase, pretinse de prezenţa ei alături, de trupul ei. Gîtlejul lui de şofer, răguşit, parcă zgîriat pe dinăuntru, privirea, tuşitul, ţigările, o dată chiar am cumpărat ţigările pe care le fumează el.

Chiar că-i ceva uimitor: dimineaţa, mă dor mîinile din cauza volanului greu al camionului său. (Nici un sens figurat – mîinile mă dor, mi-s vlăguite.) Noaptea am visat o şosea nocturnă, pe jumătate luminată, desfundată, cu hopuri şi deodată am luat o curbă bruscă, aruncînd camionul la dreapta, pe un drum de ţară, ca să nu urc pe un pod stricat.

El a adus o armă din Caucaz... cică, e bună cînd stai la volan zi şi noapte. A cîştigat bani frumoşi, a cumpărat un pistol, însă cecenii de la tonete l-au pîndit şi i l-au luat.

M-am simţit ofensat.

— De ce nu te-ai apărat?

El a izbucnit în rîs:

— Ţin mai mult la viaţă.

O noapte de vară, caldă, ora patru dimineaţa. Eu stau la fereastră. Datorită deplinătăţii fericirii m-am aplecat pe fereastra felceriţei (ea e în pat) – mi-am expus afară capul, umerii goi. Fumez. Desfătare nocturnă. În bună măsură, pîndeam în zorii cenuşii caroseria camionului ştiut. Uneori şoferul soseşte dimineaţa devreme. Poate că şi eu ar trebui să plec acum, în zori. Dar m-am relaxat. Fumez. Fericirea de-o clipă e necesară. (Ca un moment al adevărului.)

Jos, lîngă tonete, văd un buştean (aşa mi-am închipuit în ceaţa zorilor: că zace acolo, că a uitat-o cineva, că s-a rostogolit o bîrnă scurtată). Mi-am dat seama că-i un cadavru. Pe sub ferestre, printre arţari, se avînta spre lumina becurilor o alee îngustă de asfalt, cu trei tonete, la care în timpul zilei vindeau nişte caucazieni. Se certau acolo, puneau lucrurile la punct, îşi împărţeau sferele de influenţă. Şi pacea o instauraseră singuri, fără să apeleze la miliţie. Dar, după cum se vedea, nu fără vărsare de sînge. Şi nu fără să lase urme. (Bîrna se rostogolise la lumina becului.) Poate că eu o vedeam primul. Dar, desigur, nici n-am clipit din ochi. Zace şi iar zace. Iar eu fumez. E noapte. Linişte.

Dimineaţa, mai tîrziu, cînd m-am dus după pîine, l-am văzut din nou: lîngă aceeaşi tonetă. Un caucazian mort. Împuşcat. (Îl împinseseră la marginea asfaltului ca să nu încurce circulaţia, *îl dăduseră de-a rostogolul*, zăcea pe spate.) Burniţează. Ziarul de pe faţa lui alunecă mereu, se deplasează şi se înnegreşte mereu din pricina picăturilor mărunte ale ploii. Se aşteaptă miliţia. Zvonuri: cecenii (proprietarii chioşcului din stînga) se duşmănesc cu caucazienii din celelalte două chioşcuri, care s-au şi aliat pentru a riposta. Pe unul l-au împuşcat, alţi doi au fost răniţi, unul e la reanimare: răfuieli nocturne.

În clipa aceea matinală, insul zăcea pe-o rînă, mort, iar eu pîndeam în semiîntuneric camionul şi fumam. Se lumina de ziuă. Vedeam de-acum că bîrna aceea scurtată avea mîini şi picioare. O mînă era aruncată în mod activ într-o parte: omul parcă trăia, parcă-mi cerea o ţigară cu mîna aceea. Faţa îi era neacoperită. Şi dimineaţa ne întîmpină cu răcoare. E linişte. Camionul nu se vede. Însă m-am gîndit să plec, totuşi.

Cînd îmi făceam de lucru cu cheia la uşă, felcerița m-a întrebat somnoroasă:

— Să-ţi bandajez mîna?

— Nu.

Coridoarele, în amplificarea imaginii lor pînă la imaginea întregii lumi, le-a văzut o dată (cel puţin o dată) şi fratele meu Venea, cîndva genialul Venedikt.

Kilometrii întregi de tronsoane murdare ale acestor coridoare alcătuiesc o sumă necalculată vreodată şi doar de dragul relativităţii putem să ne imaginăm că Venedikt Petrovici a ieşit din reţeaua cabinetelor de-a dreptul şi imediat în coridorul balamucului său de acum: a ieşit şi s-a uitat încoace şi încolo. Iar pe coridor mergeau încet oameni în halate cenuşii de spital. Şi mai mergeau (dar ceva mai repede) oameni în halate albe. O viaţă conform regulilor. O viaţă calmă şi firească.

El şi-a dat seama dintr-o dată că a nimerit într-o lume perfectă în deplinătatea ei conturată: în metafizica saloanelor şi a coridoarelor de spital ce se întretaie strict. Pentru o clipă Venea s-a îndoit – asta să fie toată lumea?... Căzut pe gînduri, s-a oprit, mijindu-şi ochii. Stătea liniştit. Un

sanitar l-a văzut. Sanitarul acela era om şi el şi stătea şi el liniştit, apreciind la justa valoare magia coridoarelor ce se intersectează, miracolul intersecţiei. Momentul calm se oprise în loc. Adresîndu-i-se sanitarului, Venea i-a spus că, dacă asta-i toată lumea, atunci el, Venedikt Petrovici, ar dori să caute, să găsească ceva în ea chiar acum. Trebuie, dar nu poate nicidecum să găsească ceva personal într-unul din saloane (poate desenele sale împrăştiate prin lume): în salonul ăsta, sau, poate, în celălalt? Sanitarul spătos a reacţionat cu blîndeţe, li se întîmplă şi sanitarilor. Pasămite, dacă ai pierdut – caută. Omul e bolnav şi, pasămite, n-are decît să se ducă să se convingă singur.

Şi Venedikt Petrovici, i se permisese, căuta: intra şi se uita. Într-un salon, în altul. Chiar s-a întors la intersecţia coridoarelor, la sanitarul de o blîndeţe atît de rară şi, orientîndu-se, a pornind de îndată în direcţia inversă, spre cotitura ce ducea în tronsonul din stînga al coridorului spitalului. Căuta şi acolo. Intra, se uita la paturi. La noptiere. La chipurile pacienţilor ce şedeau pe paturi. (În orice caz, şi el căuta prin coridoare.) E greu de spus dacă Venedikt Petrovici căuta desenele. Sau schiţele sale timpurii în cărbune? Sau (asta ni se întîmplă tuturor) căuta în meandrele coridoarelor doar tinereţea sa, se căuta pe sine, cel tînăr şi scuturat de hohote de rîs; se întîmplă.

Venedikt Petrovici s-a întors la sanitar şi s-a oprit lîngă el. Acesta l-a întrebat – şi din nou cu bunăvoinţă:

— Ei, cum e?...

Venea (de-acum albea, îmbătrînea vizibil) a ridicat din umerii obosiţi – pasămite, n-am găsit. Pasămite, nu reuşesc nicidecum.

— Poate altă dată, a spus sanitarul.

Venedikt Petrovici a dat din cap: da... Ca toţi bolnavii lor, e ascultător şi înţelegător (şi gata să aştepte oricît de mult). Să fie altă dată, el nu are nimic împotrivă. Poate că în altă zi memoria lui se va ascuţi, coridoarele, saloanele, pereţii se vor deschide singure ochilor lui – şi el va găsi imediat ceea ce căuta (ce anume, nu-şi amintea). A pornit obosit de-a lungul coridorului. Cu halatul ponosit de spital.

De-acum spre el veneam eu, aducîndu-i mere şi covrigi ca să aibă la ceai.

Deștelenire. Primul contingent

Gavrila Popov, iar după el alții, mai mici în rang. Apoi ranguri și mai mici și, cînd calibrul nu mai putea fi măsurat, a apărut ea, Veronika, a fost anunțată *din partea raionului cutare al orașului Moscova*, reprezentant democratic. N-au uitat nici de versuri. Pasămite, asta e principala ei calitate. O mică poetă din underground. Nu cu o fundă uriașă, ci cu bretonul ei negru și caraghios. Un mic politician cu voce zglobie și cu bretonul pînă la sprîncene. Oho, cum arăta! Și ea lupta din răsputeri ca omenirea moscovită să dea năvală pe bulevarde și în piețe în număr cît mai mare – mitingul era anunțat, trebuie să le arătăm autorităților că vrem și putem! Noi sîntem poporul, a subliniat.

— Bine, bine. Venim, am bombănit eu, cu un ochi la televizor și cu celălalt la ghivecele cu flori ale lui Beresțov. Udam florile cu apă de la robinet. Altă grijă a mea la soții Beresțov era closetul: să trag de două ori de lanț, să dau drumul apei din rezervor. (Altfel la ei apa devine stătută și miroase a mîl.) Am tras apa de două ori la rînd.

Zgomotul apei ce se scurgea în jos a acoperit pentru o clipă chemările ei înflăcărate. Dar ovalul televizorului era la vedere: fața Veronikăi, ciupiturile de vărsat.

— ... Vom veni cu toții! Și să nu sperați (probabil, la adresa comuniștilor), nu vom uita ora și nu vom uita numele pieței! a strigat (auzindu-se din nou) Veronika. Amîndouă ciupiturile de vărsat, pe care i le știam, erau la locul lor. Aproape de nas. Și un fir de pleavă de orz i se lipise lîngă ochiul stînd (probabil că la miting bate vîntul).

Dar sub ochi e curat. Nici cearcăne, nici celebrele ei umflături vinete, bravo!

— Bine, bine, am să vin! i-am promis eu din nou, bombănind. Apa se scurgea de-acum în ghivecele de flori. Într-un şuvoi subţire. În şuvoaie la fel de subţiri Veronicika turna în ea vinul – cu dezgust şi strîmbîndu-şi guriţa. Dar un pahar plin. Şi al doilea tot plin. Fusese o mică beţivă înainte să devină reprezentantă a democraţilor din partea raionului cutare. Fată bună. Versuri. Poate că underground-ul nu era real, poate că provenea din politică. Totuşi, versuri. Iar de băut bea la modul real. În dimineaţa aceea devreme se sufoca şi bîiguia: „Fără «Salvare». Fără doctori...“ Iar eu nici n-aveam de gînd să chem pe cineva: am trăit destul, am văzut destule şi am experienţă destulă (ştiu cum şi cu ce, în aripa „K“, se tratează mahmureala feminină gravă.) De obicei, o găseam şi o luam de la Ivanovi, Petrovi şi Sidorovi, de la cei aflaţi în trecere prin oraş, opriţi în aripa „K“, de la toţi inşii aceia veniţi în delegaţie – oameni veseli şi, în felul lor, necugetaţi, dacă ar fi să-i judec obiectiv, dar care, subiectiv (pentru mine, pentru eforturile mele de a o scoate de acolo), erau josnici şi murdari. Mi se făcuse lehamite. Ca să-i întrerup traiectoria, ca să pun, dacă nu un punct, măcar o virgulă, am dus-o o dată (mi-am pierdut timpul) la părinţii ei bătrîni, cu care locuia. Dar ţi-ai găsit! Veronicika şi-a făcut din nou apariţia aici – a revenit şi s-a apucat de băut cu aceiaşi indivizi, fără cine ştie ce dramatism, aşa-i viaţa, urît şi în fiecare zi.

Îi număram ciupiturile de vărsat, îi distrăgeam atenţia. Ciocănind pe colina obrazului ei cu buricul degetului, îi făceam socoteala: două, trei, patru... pînă cînd ea îmi dădea brînci, fiindcă mîinile mele duhneau a tutun ieftin. În ziua aceea de pomină am smuls-o din mîinile unor inşi din Asia Mijlocie (păreau nişte copii oacheşi; din mîinile lor subţiri, care nu miroseau a nimic). Îi era rău. (Dar ei îi era rău mai întotdeauna.) Se sufoca; voia să iasă afară sau măcar în coridor. Nu am lăsat-o – acolo ar fi început să zbiere. Am dus-o le fereastră, a început să geamă. „Uite, ai aer. Cît vrei! Respiră!...“ – dar Veronika nu-şi ţinea capul, slăbise de tot. Capul îi cădea şi, pe scîndura pervazului, pe lemnul acestuia, zgomotul făcut de capul ei părea tot de lemn. Îi ţineam capul cu nasul şi cu gura spre cer, ia şi respiră. Am învelit-o într-un cearşaf. Ca într-o baie de aburi,

împachetată, îşi întinsese pe fereastră faţa nefericită şi respira, respira, respira. Oftaturile i se întrerupeau numai pentru a bîigui *să nu chemi „Salvarea", te rog...* – nu voia ca halatele albe s-o simtă cum duhneşte.

Chinul mahmurelii, suferinţa fiziologică nu i-au permis să arate prea multe: pe chipul ei de-abia şi-a făcut loc o tentativă spălăcită şi scurtă de tandreţe. Totuşi, locul de pe pervazul din aripa „K" era locul acela deosebit, unde chipul ei pentru prima dată a încercat să exprime faţă de mine dragostea încă nestatornicită. (O lanternă în mîna unui adolescent: se aprinde – se stinge, se aprinde – se stinge. Am uitat etajul unde s-a întîmplat, ezit, al patrulea, al cincilea sau chiar al şaptelea? – dar, de-acum independent de etaje şi de coridoare, există (în memorie) acest pervaz şi pe el, unde-i faţa ei, un mic spaţiu de lemn (cît o palmă, cît două palme de mare). Ca ecranul unui dispozitiv rău, faţa ei trimitea spre mine scăpărări nedesluşite de dragoste.

Nu eram mai puternic decît acei oameni orientali din Asia Mijlocie, sosiţi la Moscova să vîndă pepeni galbeni (erau patru, eu, unul), nu eram mai bun de gură decît ei, nici mai înverşunat şi nu eram, cred, mai moral decît ei – nu le eram prin nimic superior şi totuşi am luat-o pe Veronicika, am reuşit s-o iau de acolo numai pentru că aveam mai multă experienţă. Aşa s-a întîmplat. Sînt de mult în căminul ăsta, ei de-abia au venit. De fapt, e mult mai simplu să înţelegi intenţia pe care o au patru inşi decît să ghiceşti elanul unuia singur. Chiar că elan a fost! – cea mai primitivă mişcare a sufletului. Durere, pragul durerii. Dacă lîngă tine se află o femeie decăzută (pe deasupra, ofensată, nenorocită), vrei imediat nu numai să intervii, ci şi să fii cu ea. E o atracţie rapidă – bazată pe instinct – şi senzuală; acest elan poate fi numit, ca odinioară, dragoste. Aşa l-am şi numit. Nu-mi fac probleme cu utilizarea cuvintelor. „De ce nu scrii despre dragoste?" m-a întrebat o dată Veronicika, naivă şi, ca toate poetele, punînd întrebarea de-a dreptul, iar eu, mi-aduc aminte, am strîns doar din umeri – pasămite, oamenii nu ştiu prea bine despre ce scriu.

Nici eu, pasămite, nu ştiu prea bine despre ce scriu. (Mai exact, *despre ce nu mai scriu.*) Aş fi putut să-i explic unuia străin. Aparatul de ochire şi, de fapt, însăşi ţinta nu le

descoperi nici pe departe de prima dată. Dar cum să-i explic Veronicikăi, de-acum trează, că dragostea mea pentru ea se poate să nu existe pentru mine ca sentiment, dacă nu-i susţinută de acelaşi pervaz? De acel pervaz *al nostru* (de la etajul al patrulea sau al şaptelea, am uitat), pe care în momentul acela ea respira cu oftaturi dese, întretăiate, un peşte zvîrcolindu-se pe iarba de pe mal. Şi de pe care (de pe pervaz) noi am şters urmele a tot ce băuse dar nu suportase modestul ei stomac intelectual. Ca pe balene – pe pervazuri. Dacă nu pe trei, pe patru. Pe pervazuri obişnuite, de lemn, perisabile din cauza umezelii de dincolo de geamuri (nu-s veşnice, nu-mi fac iluzii) – pe ele se susţine dragostea.

— Poeţii nu gîndesc aşa, s-a delimitat Veronika.

M-am declarat de acord. Desigur. Am spus că în general poeţii mă încîntă în sensul ăsta.

— Cu ce? Nu mă credea.

I-am explicat – prin elevaţia lor sufletească, adică prin disponibilitatea lor dintotdeauna de a lupta pentru pat.

— Ptiu!

Metroul a început să frîneze aproape de Tverskaia – vagonul nu era aglomerat (toţi stăteau pe scaune, şi noi stăteam jos).

Aici mi-am amintit, i-am adus aminte că trecem acum pe sub clădirea aceea veche, unde boşii literari l-au luat pe Platonov ca paznic şi ca măturător al străzii. Nu pe sub, ci pe lîngă Bulevardul Tver, mi-a răspuns Veronika, trecem *pe lîngă* Puşkin (întotdeauna îmi replica cu Puşkin) – pe lîngă Puşkin şi cavaleriştii din regimentele de gardă, pe lîngă acea, ah, ah, scurtă epocă renascentistă din viaţa rusă, pe care încă o mai visăm ca inaccesibilă.

Slăbuţă, se zgribulea (în vagon era curent). Iar eu o ţineam una şi bună; am precizat că ne aflăm acum chiar *sub* curtea unde el răzăluia cu mătura lui de underground. Hîrşîia şi iar hîrşîia în tihnă şi făcea să crească grămada de gunoi. Dar (iarăşi!) şi *sub* pămîntul, a spus Veronika, pe care l-au călcat picioarele lui Puşkin. Am izbucnit în rîs. La naiba cu certurile. Moscova e un oraş mare, ajunge la toată lumea. Aici măreţia e ascunsă, ocrotită de acea unică compătimire, care te şi ucide, te şi împacă în acelaşi timp, harşti, harşti cu mătura (fie-ţi milă, fie-ţi milă, fie-ţi milă de toţi,

numai nu de tine!) Moscova dizolvă şi astfel redistribuie durerea noastră. Aici n-ai cu cine să te baţi în duel, toţi au parte de cîte puţin din durerea noastră. Puşkin ar fi scăpat cu viaţă dacă nu s-ar fi repezit la Petersburg. La Moscova s-ar fi ocupat serios (compensarea suferinţei) de ridicarea unui mic monument în memoria doicii. Ar fi umblat. I-ar fi scris ţarului... O tachinam. (Dar nu era doar o flecăreală în ţăcănitul roţilor. Simţeam de-acum că Veronika pleacă.) În privinţa dragostei, am continuat către Veronika, eu (scuză-mă) am chef să iubesc femei plînse. Doar n-am să scriu despre ele! Să scrii despre dragoste înseamnă să scrii rău. E un sentiment perisabil. Platonov a fost deosebit de bun prin faptul că lor, tîmpiţi de-acum din cauza descrierii fără talent a dragostei, le-a opus altceva – în parte, *nescrierea* despre dragoste în general. Nu-i de-a mirării că cei care l-au citit au zbierat de încîntare. (De îndată ce a murit. Tot universul ruso-sovietic s-a prosternat. Iată cu ce forţă (iată în ce măsură) s-au simţit uşuraţi. Îi erau recunoscători. Sufletele lor schimonosite, scîlciate de existenţă (care iubeau rău şi forţat) aveau nevoie de *nemenţionarea* dragostei. De un minut de reculegere. De o pauză.

— Termină odată!... Ea, poeta, se străduia să-mi scurteze iar şi iar discursul şi, poate, să mă facă să revin la Puşkin. La ofiţerii din regimentele de gardă, ale căror bucle şi favoriţi au fost temeinic uitaţi (i-a troienit zăpada)... Dar dacă el (Platonov) ar fi scris despre oameni în general asexuaţi, despre oameni care se înmulţesc prin atingerea mîinilor – şi doar ar fi putut spre sfîrşitul actului s-o facă aşa deodată, spre sfîrşitul vieţii sale de măturător! Desigur, nu de-a dreptul, ci cumva aparte; cu cosmism şi în acelaşi timp (ca un rîndaş, care bate pasul pe loc) cu sfială rusească faţă de o temă interzisă. Dacă ar fi scris măcar cît de cît despre ei (despre asexuaţi), nu numai universul rus, ci şi lumea întreagă ar fi zbierat de încîntare. S-ar fi prosternat. L-ar fi preamărit pînă astăzi. L-ar fi slăvit. (Şi ce interpretări proaspete i-ar fi aplicat!) Însă el a preferat nemenţionarea, asfaltul de pe Tverskaia, pietrele de pavaj, tocurile femeilor ce treceau pe alături, privirea ochilor scurşi, pe care nu-i ridica, şi lucrarea monahală a mîinilor, harşti, harşti cu mătura...

Înfăşurată în cearşaf, aşa am pus-o pe Veronika în pat; am lăsat-o să stea liniştită, să aţipească. Am încuiat camera. Stăteam şi pîndeam – şi, iată, în semiîntunericul coridorului, moale, cu paşi de felină, s-a apropiat de mine un bărbat pirpiriu din Asia Mijlocie (unul dintre cei trei care profitaseră de fată, al patrulea beat crunt). Foarte delicat, m-a întrebat:

— Nu ştiţi în ce cameră locuieşte o fată destul de drăguţă, înaltă, cu ochii un pic arămii?... (Totuşi, ce spirit de observaţie! Portretist.)

— Nu ştiu, prietene.

— Vedeţi dumneavoastră, ne-a rugat. M-a rugat pe mine personal: să mă întîlnesc cu ea dimineaţa. Trebuie s-o previn cu privire la tren... mînţea el cu delicateţe, uitîndu-mi-se drept în pupilele ochilor.

— Nici de tren nu ştiu nimic, prietene.

Ne uitam unul în ochii celuilalt, amîndoi cinstit. A mai insistat cîtva timp. Pesemne că-i părea rău că, turnînd în ea alcool, se grăbiseră, profitaseră de fată în grabă (cînd ar fi fost bine s-o facă alene şi cu desfătare. Păcat. Iar apoi s-au moleşit. Unde-o fi dispărut?) Desigur, o tîrfă moscovită nu era ceva nou pentru ei. Iar faptul că în vinele ei, poate, mai pulsa şi o picătură de sînge evreiesc le făcea lor, orientalilor, o plăcere suplimentară.

— Nu ştiu, prietene...

După ce, pe coridoarele de la mai multe etaje, am făcut la repezeală un ocol ca să şterg urmele, am revenit la Veronika. Şi chiar la ţanc. Fiindcă a trebuit s-o duc din nou la fereastră, tot la pervazul unde respirase (vomitînd pe duşumea puţinul ce mai rămăsese în ea). Cînd, acolo, cu un obraz sprijinit de pervaz, gemea, trăgînd oxigen în piept şi adunîndu-şi puţinele puteri, eu ştiam deja că o voi iubi. Ghiceam sentimentul care venea. Inima mi se făcea greoaie. (Nici gînd să plutească, să se topească, aşa cum se întîmpla în tinereţe. Şi, firesc, *îmi venise dorinţa* s-o iubesc. Nu era vorba de pat, mă culcasem cu ea de cîteva ori şi mai înainte. O ajutam să se spele. O ocăram, o dojeneam, o acopeream cu cearşaful – îmi recăpătasem (îmi reveniseră) mişcările mîinilor şi cuvintele. Un preludiu, cînd dragostea e la un pas. În asemenea zile, inima umedă, alunecoasă (ce mai

imagine!) se umflă, devine grea ca din pricina unei ape stătute. Inima e ca o imensă mlaştină plină de rugină, cu săgeţi de stuf, cu rogoz, cu mătasea-broaştei şi cu posibilitatea infinită de a te absorbi, de a te înghiţi. În ea (în mlaştină) poţi să arunci acum pietre, să scuipi, să deversezi chimicale, să intri cu tractorul, să mîni oile – va înghiţi totul.

Era cu atît mai vizibil, cu cît pe-atunci nu mai scriam nuvele. Cuvintele, deprinderea de a mă afunda ca într-o fîntînă, se adunau, erau destul de multe cuvinte tandre, precise şi stătute, dar nu se orientau spre foaia de hîrtie, ci spre această fiinţă băutoare, pierdută. O beţivă mică şi slabă, care nu ştia să se apere. (O chinuiau versurile? Sau faptul că nu-i erau recunoscute? – nu izbutise nici ea să se lămurească.) Se descuraja. Inşi veniţi în delegaţie, votcă de la butoi, ei bine, noaptea întunecoasă, ajut-o!... O găseam în aripa „K", uneori în nişte locuri înspăimîntător de scuipate şi de murdare, în tovărăşii sinistre. (Lor le explica ea ce geniu este. Le recita versuri.) O dată era goală de tot. Beată turtă. Stătea întinsă pe pat, în colţul cel mai îndepărtat de masa lor, în semiîntuneric. Iar ei continuau să bea. Cred că bărbaţii o vizitau din cînd în cînd. În tot cazul, dacă dezastrul încă nu se produsese complet (unul fusese cu ea, doar careva dintre ei o dezbrăcase), trebuia să aibă loc neapărat. Era clar că n-aveau de gînd să mi-o dea. „Ce te bagi? Ne descurcăm fără tine... Noi i-am dat să bea! E a noastră, cară-te!" – strigau inşii veniţi în delegaţie (de data asta din Vologda), dar ţipam şi eu, înjuram porcos. Pînă la urmă experienţa de căminist m-a ajutat să stîrnesc încăierarea atît de necesară în situaţia tipică în care ei se tem de scandal, se tem să nu se afle, iar tu nu te temi. De-abia am îmbrăcat-o. Unul dintre nemernici (cu el, nu fusese pesemne încă beată de tot şi se împotrivise), îi despicase chiloţii cu o lamă de bărbierit, lăsase la vederea tuturor modestul ei cuibar de femeie, ciuful cîrlionţat de deasupra. Acum nu mă descurcam nicidecum cu chiloţii aceia, oricît trăgeam de ei, oricît încercam să-i ţin. (Pînă cînd mi-am dat seama că erau tăiaţi.) În tot timpul acesta o acopeream de privirile lor, iar cu mîna stîngă o împingeam; în spatele meu nemernicii zbierau, urlau. Şi unul dintre ei, dintre inşii din Vologda,

frămîntîndu-se şi ţopăind excitat pe lîngă mine, mă împungea sub omoplat cu o sticlă de bere goală. (Iar eu am perceput brusc *omoplatul* ca pe o parte a corpului. Mi-am dat seama ce aproape e. Aşa se apropie de noi zilele noastre de mîine – dau năvală, precum norişorii pe cer; şi vîntul nu-şi schimbă direcţia.)

Am luat-o în braţe, dar n-o puteam duce, capul i se prăvălea pe spate şi, din cauza asta, în interiorul Veronicikăi începea o bolboroseală primejdioasă şi, la cea mai mică smucitură, vomita. Am pus-o pe picioare. O duceam îmbrăţişînd-o şi sprijinind-o, chiar cu lăcomie, posesiv (ca pe o parte dintr-o pradă străină, a lor, pe care, în sfîrşit, mi-o însuşisem). O duceam, iar inşii sosiţi în delegaţie mă tot înjurau; unul dintre ei se cocoşea cel mai tare, nelăsîndu-mă să trec.

Îmi aduc aminte că am început să urlu la el cu răutate:

— Păi fiecare i-aţi pus-o cîte o dată! *Ce* mai vreţi?

— Nu-i treaba ta! zbierau ei. A venit cu noi! A băut cu noi şi are să plece cu noi!

Se întîmplă că, să zicem, un bărbat şi o femeie sînt inteligenţi, precauţi, dar relaţiile dintre ei sînt naive. Sau chiar aşa: amîndoi sînt înrăiţi, iar relaţiile dintre ei sînt tandre şi lacrimogene. Sentimentul, înfiripîndu-se, îşi are propriul desen durabil, dar uneori întîmplător – îl poţi desluşi şi îl poţi chiar şi intui (pornind de la situaţie), dar nu-l poţi modifica. Ce a ieşit a ieşit. Acceptă-l şi nu te plînge. Relaţiile mele cu Veronika erau sentimentale şi încrezătoare, independent de ce fel de oameni eram noi. Un sentiment cam jalnic; dar oamenii nu au acum nimic mai bun. Mie îmi era milă de ea, iar ea îmi permitea să-mi fie milă. Şi aici se ascundea reciprocitatea, pivotul central, obligatoriu, pe care îl intuiam amîndoi. Mie îmi era milă. Oh-ah. Ea, mica Veronika, greşea mereu în privinţa amănuntelor vieţii. Şi-a rănit genunchiul pe stradă – sau, din senin, s-a intoxicat cu pîrjoale la o cantină, a mîncat două. Sau a jignit-o vînzătoarea de îngheţată. („Şi pentru ce!...") Sau i-a spus unui miliţian (de-a dreptul în stradă – un excelent oponent) tot ce crede despre slujitorii regimului totalitar pe ducă. Iar el nici măcar n-a dus-o la secţie, ci a altoit-o zdravăn peste ureche, încît urechea i s-a inflamat şi

i-a curs două săptămîni – două săptămîni a trebuit să se trateze. La doctor o programam şi o reprogramam eu (firește!). Mă duceam cu ea la policlinică ziua, iar seara tot eu aveam grijă de comprese, de vată, de un pic de votcă, de un petic de celofan – nu mi-era greu, iar ei îi plăcea. Veronicika nu era sexy, dar amîndoi, unul în celălalt, şi în asta am descoperit, fie şi cu întîrziere, o noutate suficientă. Ei i-a venit (i s-a pornit) la momentul potrivit pasiunea patului – cu gemete şi cu ţipete care mă înveseleau (şi cu rîsetul ei simpatic). Rîdea în pat, uimitor. Şi ce frumos rîdea! Tot acest prozaism al deviaţiilor ei dipsomane (cămin, inşi în delegaţie, votcă) nu se redusese nici la suferinţe, nici la stări depresive; în tot timpul pe care l-am petrecut împreună, n-a avut decît o scurtă isterie, mai curînd feminină decît nocturnă – fleacuri! De fapt, şi „decăzută" Veronika era doar nominal şi exterior: decăzută, dar nu nefericită. Dimpotrivă, pe ea erau întipărite urmele clare ale fostelor relaţii, senine şi nedăunătoare; iubise pe cineva. Înaintea mea.

Dincolo de ferestre, pe şapte coline, se întinde oraşul uriaş. Ne înconjoară epoca lui Brejnev, de-abia încheiată, şi noua etapă de-abia începută. Difuzorul bolboroseşte nişte cuvinte noi, în tot cazul proaspete. Proaspătă e şi muzica. Sîntem întinşi în patul bine aşternut, cearşaful nu a alunecat, şi această salubritate, cu curăţenie şi cu marginile întinse, nu numai că o preţuiesc, dar, datorită aceleiaşi prospeţimi, mă bucur de ea şi mi-o amintesc (o reţin în mine). Avem vin de Porto, ieftin, firește, salam, pîine şi ceai. Şi un fierbător, ca să nu trebuiască să mergem la bucătăria comună. Dragoste într-o cameră urîtă de cămin, despre care, dîndu-i o semnificaţie înnoită (semnificaţia se referă la dragoste, dar şi la cameră), Veronicika spune:

— N-aş fi crezut vreodată că în cocină (în aripa „K") mi se poate întîmpla aşa ceva!

Adică, ceva frumos – se simte bine. Pentru ea şi locul înseamnă de-acum ceva. Descoperirea de sine a femeii, mirarea femeii de locul în care s-a găsit pe sine – e un fel de primă depunere a polenului ei nestatornic pe pereţii camerei, pe sticla de la geam, pe pervaz. Şi, desigur, pe

patul cu cearşafuri curate. Parcă şi femeia a început să-şi arate strălucirea albeţei colţurilor bine potrivite şi a marginii întinse în linie. E toată pe cele şapte coline ale ei. O slăbătură cu ochi mari.

Veronika recită cu voce tare din versurile nepublicate. (Toate versurile ei sînt nepublicate. N-are nici un rînd publicat.)

Pe pajişti [...] bulbuci –
Copiii veseli ai ploii.
E scurtă şi plină de clipă
Viaţa lor genială... –

din păcate, mi le amintesc doar aproximativ. În schimb, îmi aduc clar aminte că tocmai începuse să clocotească apa de ceai în paharele (şlefuite). Bulbucii mărunţi, înspumaţi, albi, iar apoi, mari, năpustindu-se în sus (cu viaţa lor de-o clipă), formează miracolul coincidenţei. Un vers clocotitor. Sprijinit într-un cot, întins, nu-mi iau ochii de la apa efervescentă pînă cînd Veronicika nu mă înghiontește:

— Plesneşte paharul... Pune ceaiul, Petrovici!

Şi mă învaţă meşteşugul preparării ceaiului.

— Trebuie să-l fierbi în uncrop *alb*. Nu ştiai?

Fireşte, îmi spunea Petrovici – o diferenţă de douăzeci (şi ceva) de ani nu-i şagă. Acum toţi îmi spuneau aşa. Îmbătrînind, mi-am pierdut cu plăcere numele, apoi l-am uitat. („Rău ai făcut! S-ar fi potrivit foarte bine unui poet-decadent!" rîdea Veronicika.)

— Petrovici. O să-i invităm într-o zi pe Sveşnikovi?

Tot voia să-i cheme la un ceai lung, cu bomboane, pe soţii Sveşnikov, un cuplu vecin, care locuia la două camere de noi. Pe lîngă inşii veniţi în delegaţie, care se perindau prin aripa „K", aici locuiau oameni sosiţi pe bază de contract: flotanţi. Gata să muncească oriunde (în subteranele metroului, cu apa pînă la genunchi), ei se înghesuiau cîte doi-trei într-o cameră. (Cu slaba speranţă că vor primi o locuinţă.) Săraci. Şi adeseori prea nejustificat înrăiţi. N-au viză – deci (în schimb!) nu-s de găsit în coridoarele astea. S-au dat la fund. Oameni morocănoşi. Dar Sveşnikovii sînt o excepţie, un minunat cuplu de tineri, pe chipurile cărora

strălucește seninătatea primei iubiri și credulității (și a fericirii pămîntești atît de accesibile). Cu un copilaș. Discută cu plăcere cu mine. Zîmbesc. Însă și deasupra lor plutește năpasta. Și vina. După cum am aflat (ei mi-au șoptit), au șters-o de pe Volga, unde locuiau într-un orășel în care au căzut în greșeală. Ea era măritată și nu cu oricine, cu fratele lui mai mare, care fusese luat la armată. S-a întrulocat cu cel mic, după un an. Trăiau pe furiș. Fiecare ceas petrecut împreună era depus într-un cont secret al fericirii. Fără să mai aștepte întoarcerea fratelui mai mare, au dat bir cu fugiții. Cu burta la gură, luna a șaptea. Le convine că n-au viză. Că nimeni nu-i găsește, nu-i ia la întrebări. Au să trăiască așa trei-patru ani, pe urmă au să vadă.

— O să-i chemăm la ceai pe Sveșnikovi, a?

— O să-i chemăm. Eram de acord. Cuplul acela tînăr era o pată atît de luminoasă la etajul nostru, printre bețivanii care mișunau pe acolo. Printre mutrele nesuferite, printre plicticoșii truditori istoviți și printre soacrele lor, aduse de cine știe unde, care umblau de la un etaj la altul și bombăneau răgușit, ca să nu li se audă pîrțurile trase pe cîte o treaptă cu ghinion.

— ... Să ne desprindem de la fundul societății și să începem să ieșim la suprafață! a fost toastul ei. (Petrovici, fundul e lutos, sau nisipos?) Dar Veronika nu a auzit aluzia mea glumeț-vanitoasă, se grăbea să ciocnim. Ținem paharele cu eternul nostru vin de Porto, avem doar cîte un pic, pe fund, eu las pentru cîteva clipe paharul și tai salamul (delicatese nu ținem), iar Veronika mă grăbește: „Petrovici!... Hai odată!" În sfîrșit, iau paharul în mînă. Atunci ea pune deoparte paharul, mi-l ia pe-al meu din mînă – de ce? Păi, ca să vadă, să nu-i distragă atenția! Și mă privește în ochi. Plînge. Pasămite, începînd cu asemenea clipe (în afară de isprăvile fericite din pat) ajungi să prețuiești timpul, să renunți la ceva și să păstrezi ceva ca amintire.

Cînd a plecat, a venit s-o ajute să-și strîngă lucrurile o prietenă (și ea, mi se pare, tot poetă și tot tînăr lider democratic) – nu știu de ce a venit cu flori. Ca și cum Veronicika ieșea, în sfîrșit, din spital. Florile le-a pus deoparte. Cu mine nu vorbea deloc. Mușcîndu-și buzele, aduna cele două

rochii ale ei, geaca şi două cămăşi de noapte curate. Şi o basma şifonată – nu ştiu de ce încerca să facă o boccea din basma; apoi s-a apucat s-o împacheteze în hîrtie. „Staţi un pic, i-am spus eu. Basmaua puneţi-o peste geacă, iar în hîrtie înveliţi florile, că doar nu mie mi le-aţi adus, garoafele-s încă frumoase, nu-s rupte toate." Ea s-a uitat urît la mine. Iar Veronicika stătea pe un scaun cu capul prins în palme, se legăna şi se tînguia:

— Uu-uu... Uu-uuu

Mă uit cum prietena ei aruncă în geantă o cîrpă după alta, tac, mă gîndesc să nu cumva să-mi fi luat maşina de scris! (Veronicika se obişnuise să-şi dactilografieze versurile la ea.) Maşina e eternul (primul) meu gînd la schimbări. N-o văd. Unde-i?... M-am îngrijorat, dar nu-mi pot aminti unde-i, mi-am băgat nasul în cutia de carton umplută de ele (nu era nevoie, nu se cuvenea – dar am făcut-o maşinal, mîinile mele au căutat singure). O cutie de magazin, în care fuseseră biscuiţi, pe care o ticsiseră, aproape că o legaseră şi cu sfoară. Mi-am vîrît mîinile, iar acolo, înăuntru, a căzut ceva.

— Uite-aşa! a strigat amica Veronikăi. (Era fermecătoare, dar îşi făcea nervi întruna.) Însă eu nu spărsesem nimic acolo, numai ceva făcuse zgomot, căzuse, ceva de cristal. Veronika cumpărase obiectul, o vază (o adusese, mi-aduc aminte, spusese că-i „pentru flori").

De data asta vorbeşte Veronika (rîzînd brusc) – şi-a şters lacrimile cu mîneca, a încetat să se mai legene ca o intelectuală ce se dă de ceasul morţii şi strigă:

— Corect. Corect, Petrovici! Dă-o, dă-o încoace, acolo-i o sticlă de vin. Iar cristalu-i un fleac, nu-i veritabil! Dă vinul...

— Păi vin nu este. Numai cristalul, zic eu.

— Este, este. Caută mai la fund.

L-am găsit, m-am apucat să desfac sticla pitită. Amica Veronikăi a scos şi ea vaza aceea mică de cristal. (Veronika i-a spus – scoate-o, scoate-o, să-i rămînă bătrînului nostru Petrovici ca amintire.) A turnat apă în vază, a pus garoafele, încă nu erau toate rupte, iar eu m-am apucat să scot salamul şi pîinea; brînză nu aveam, brînza e atît de bună la vin. Eu şi amica-poetă, amîndoi, am pus masa pentru ultima oară,

iar Veronika s-a spălat în baie. S-a spălat, s-a aranjat. „Mă aranjez un pic." Faţa, pasămite, nu va fi nici prea fardată, nici prea pictată, să nu-ţi faci griji.

La masa de despărţire am rîs. Veronika glumea mult: pricepe tot, tot – eu, pasămite, am pus ochii pe amica ei poetă, fiecărui artist îi place noul! Iar ea, Veronika, a înţeles că a fost pusă pe liber. A priceput totul, totul, dar, din prietenie, îi permite poetei (apropo, Petrovici, e foarte talentată) să vină la mine, ba nu, o s-o aducă chiar ea data următoare, dacă ţin atît de mult! – flecăreala obişnuită şi drăguţă, vorbăria femeii cînd pleacă fără ceartă. Şi cînd se află pe valul schimbărilor. (Cînd a fost recunoscută!) Iar valul, care o luase pe Veronika, se ridica de-acum – valul care se forma ici şi acolo, rapidul şi la început vigurosul val al democraţilor din primul contingent.

Şi acum Veronika se ocupa cu ceva important şi necesar. Dacă se află sus, omul se ocupă negreşit cu ceva important. Am încetat imediat s-o mai iubesc. Poate pentru că nu mă pricep să respir aerul acela de la mare înălţime. (Pentru că a plecat şi eu n-am vrut s-o urmez.) Îmi imaginez chiar foarte bine acest inevitabil grotesc al nostru de familie. Un apartament. Locuinţa noastră. Şi telefonul, care sună neîncetat. Şi cîte treburi! (Doi democraţi zeloşi.) Veronika umblă încoace şi încolo, vorbeşte, gesticulează, zîmbeşte – totu-i corect, inteligent, excelent – pune de cină, taie pîinea, face confidenţe la telefon. Totu-i splendid, iar eu o privesc şi mă surprind gîndindu-mă că n-o doresc: nici cît negru sub unghie. Şi din cînd în cînd, mă bate un gînd hazliu – la ce bun să mă apuc acum s-o dezbrac pe Veronika? Sau să mă întind în pat? – de cum îmi imaginez că mă descalţ de ghetele scîlciate şi (încetişor) le împing sub pat, într-un ungher nevăzut, nu pot să nu rîd. Eu însumi vreau să rămîn acolo. Sub pat. Unde-s ghetele. Să zac şi de-acolo s-o chem încetişor în coteţ, pasămite, eu mi-s din subterană: „Hei?... Hei?..." – iar ea n-are decît să stea întinsă în pat şi să întrebe nedumerită:

— Unde eşti?... Care-i treaba?

Iar eu n-aş dori să-i explic care-i treaba. Păi treaba-i că am iubit-o numai în vremea (*pe vremea*, cum spuneau

strămoşii noştri), cînd era o mică beţivă, de care nimeni n-avea nevoie, şi doar se prăbuşea tot mai jos, şi mai jos în coteţul meu pestilenţial

Un fel de schimb de opinii, conclusiv, la răspîntia sociumurilor. Şi – mai departe. După ce am încetat s-o mai iubesc, imediat am încetat *să-i mai dau cuvintele mele*, esenţa mea, pe mine însumi, iar ea (tocmai ca răspuns) a încetat să-mi mai dea – chiar am rîs de ambiguitatea apărută, care are naiva pretenţie că ar exprima adevărul relaţiilor noastre (şi care o exprimă semiotic – dai pentru dat). La răspîntia sociumurilor ne-a despărţit ceva mai mult decît distanţa dintre un raion şi alt raion (unde era de-acum aleasă drept reprezentant), decît distanţa dintre un oraş şi alt oraş. Ţara – iată cuvîntul potrivit. Ea nu mai avea nevoie nici de mine, nici de vinul meu de Porto, care cruţă sufletul. Trăiam în ţări diferite. Puteam să ne dăm telefoane. Puteam să ne întîlnim. Puteam să facem dragoste, fără chef, respectînd fidelitatea şi inerţia convenţională. Relaţia se epuizase. Şi, dacă eu aş mai fi discutat insistent cu ea la telefon, dacă m-aş fi întîlnit din cînd în cînd cu ea, dacă aş fi văzut-o şi chiar m-aş fi culcat cu ea, asta oricum nu ar fi fost cu ea (cu Veronika, deşi i-aş fi simţit răsuflarea pe obraz), ci cu amintirea ei, cu imaginea reziduală, cu fantoma ei – aşa cum uneori ne întîlnim, vorbim, ne culcăm cu o femeie moartă de un an.

Cînd eram împreună, o dată a luat-o gura pe dinainte din întîmplare: am scris, cică, nişte versuri despre o scurtă iubire la fundul societăţii. Versuri libere graţioase, asemănătoare ca stilistică şi formă cu poeziile japoneze de cinci şi trei versuri. Poezii-*tanka* rusificate, spunea ea cu un zîmbet. Pentru Veronika, fundul societăţii, oricît s-ar fi învîrtit în cuvîntul poetic, era acum o groapă – o groapă şi nicidecum vechea ei imagine existenţială a adîncului şi a visului. Astîmpărat şi puţin somnoros, stai întins pe fundul unui bazin de apă, în apa albastră şi pe fundul nisipos, iar la suprafaţa apei, adică pe luciul ei, plutesc şi iar plutesc muşuroaie mari şi mici. O poezie îndoielnică, dar e ceva vizibil.

Mă doare capul, mă doare sufletul,
[nu-mi aduc aminte...]
Dar e exprimat sunetul,
Dar cad picăturile –

nu, nu-mi aduc aminte. Poeta şi militantul social Veronika Vasilievna A. nu mai poate deveni acum pentru mine pur şi simplu Veronicika. Ştiam (nu de la ea, din auzite), că i se dăduse o locuinţă, ca pentru un şefuleţ democratic şi cinstit la secţia raională de cultură, ceva modest şi decent – şi eram bucuros pentru ea. Bucuros pentru cultură. Bucuros şi pentru locuinţă. Astea le luam ca pe viaţa însăşi. Parcă ar trebui să ne alegem şi noi cu cîte ceva pentru suferinţele de două decenii. Parcă am fi cu toţii nişte invalizi de pe vremea lui Brejnev, şi cît să se mai înghesuie o femeie tînără într-un apartament minuscul, la un loc cu bătrînii ei părinţi!

Îmi amintesc un afiş care îndemna populaţia s-o voteze (într-un nou raion al Moscovei), portretul ei de efect şi cuvîntul murdar scris de cineva cu o bucată de cărbune: *tîrfa*... Şi-a vărsat veninul (poate la sugestia cuiva); putea să fi auzit şi să fi ştiut de beţiile ei de altădată, de patul din cămin, de moţul cîrlionţat, cenuşiu. Dar putea şi să nu ştie. Simplă răutate. Totuşi, era prea puţin probabil ca toate astea s-o mai poată ajunge acum din urmă. Iar după un timp, şi asta de-acum după alegeri, Veronika şi-a făcut deodată apariţia din nou în căminul nostru cu multe camere. A venit numai pentru cinci minute, era nervoasă, a umblat de la un etaj la altul, nu m-a găsit (păstoream pe atunci nişte apartamente în partea de nord). Neavînd timp, mi-a lăsat un bilet la portar – *te rog foarte, foarte mult*, mă ruga să trec pe la ea, pe la serviciu (de ce nu acasă şi, la urma urmei, de ce scrisese cu mîna tremurîndă?... glumeam întruna: m-am uitat să văd dacă nu cumva rămăseseră urme de la lacrimile căzute, nu rămăseseră.) N-am luat-o în serios.

Dar m-am dus. Mi-am netezit mustăţile. Mi-am privit încă o dată ghetele (punctul meu slab). Totuşi, Veronika Vasilievna nu avea audienţe în ziua aceea. Aproape că m-am ciocnit cu ea. Frumoasă. Cu rochie şi jachetă, zveltă, slăbuţă

(Ceea ce, pesemne, contrasta evident cu ştabii raionali ce vieţuiau pînă nu demult în acelaşi birou.) Un bărbat mergea pe lîngă ea, blestema cu înflăcărare şefimea coruptă – pasămite, au să vă păcălească, Veronika Vasilievna, o să vedeţi. Am auzit cum Veronika a spus nervos şi scurt: „N-au decît. Asta încă nu-i *lovitura*!..." şi a zîmbit într-o parte. (Dar nu spre mine. Pe mine nu m-a văzut. De-abia urcam scara. Gîfîiam din toţi rărunchii. Şi totuşi replica era a mea.)

Vocea febrilă a Veronikăi (discuta cu una din persoanele venite la ea) se auzea acum din biroul ei. Vorbeau despre dreptatea care întîrzie. Judecînd după unele cuvinte disparate, Veronika şi oamenii aceia, care erau cu ea, voiau din nou (a cîta oară?) să schimbe lumea. Să-i ajute Dumnezeu, dacă izbutesc aşa, din senin? În anticameră, la ora aceea, stăteau nişte moşnegi ramoliţi. Ramoliţi, debili, plîngăreţi, dar răzbătători. Nişte monştri. Nişte gunoaie de oameni dintre cerşetorii moscoviţi de tipul plîngăcios-obraznic – ce vor fi vrînd de la responsabilul cu cultura, bani? În schimb mi-au plăcut fotoliile uriaşe din piele, care, aşteptînd (pînă cînd ei vor reconstrui lumea), încremeniseră din nou cu măreţie. India. Elefanţi adormiţi.

Pe Veronika o păzeau cei doi secretari ai ei. Unul tînăr, păr bălai şi chip de înger, la el n-am vrut. E prea curat. Nu te poţi înţelege cu el. Al doilea era un pitic (cît a stat îndărătul mesei nu era chiar atît de vizibil) – un pitic cu ochii trişti şi numele de Vissarionov. Mi-a făcut vînt imediat, întrucît venisem într-o chestiune „personală". Nici un fel de chestiuni personale. Pentru chestiunile personale e prevăzută ziua de vineri. Dar piticul vorbea plăcut, nu-mi rănea orgoliul – şi imediat mi-a cîştigat simpatia. Am dat bucuros din cap cînd mi-a pomenit de propria mea gafă: cică, da, cum de nu mi-am dat seama (am uitat!) care-i ziua de audienţe a Veronikăi... Vissarionov se ducea să mănînce, iar eu m-am ţinut după el (doar putea şi mie să-mi fie foame!) Într-o cantină obişnuită am mîncat cîte un borş infect, cîte o pîrjoală. El avea chef de-o bere, dar se jena de mine. Trecînd peste convenienţe, Vissarionov a cerut totuşi o bere, datorită acestui fapt plăcîndu-mi şi mai mult. Am luat şi eu una (deşi, circumspect, îmi făceam socoteala banilor ce-mi

foşneau în buzunar). M-am aşezat lîngă el şi l-am întrebat, la bere, cum aş putea să aflu adresa nouă, de acum, a Veronikăi Vasilievna? Pasămite, n-am putere să aştept pînă vineri! – la care piticul cu ochii trişti mi-a răspuns cu un refuz, însă tot binevoitor. Chipurile, aşa-i slujba. Dacă vizitatorii (sau solicitanţii) s-ar duce cu toţii grămadă acasă la Veronika Vasilievna, ce viaţă ar mai avea – nu-i aşa?

Iar eu am dat iarăşi din cap – aşa-i.

— Am fost prieten cu ea. Numai că ni s-au pierdut urmele! am insistat eu precaut. Însă în clipa asta piticul mi-a zărit ghetele. Pauză. Ce-i drept, m-a rugat să-i spun cum mă cheamă, dar numele meu nu-i spunea nimic. A mormăit politicos că, chipurile, Veronika a pomenit, parcă, de dumneavoastră.

— În legătură cu ce?

— În legătură cu ce – nu-mi mai aduc aminte.

Şi nu mi-a dat adresa. M-a încurajat – să nu vă jenaţi! Şi veniţi în audienţă... M-am declarat de acord: aşa e logic! Doar nu puteam să-i spun că nu eu aveam nevoie de ea, ci ea de mine.

După bere nu mai aveam chef să urc spre fotoliile acelea uriaşe (elefanţii adormiţi) de piele, înţepenite la frig. Mă epuizasem. N-are decît să mă caute ea. Dacă tot are viaţa ei, grijile ei, adresele ei, dacă tot îşi are piticii ei. Nu te agita, n-are decît să te caute, mi-am zis. Ştie unde eşti. Odihneşte-te. Stai la fund şi uită-te cum deasupra ta (sus), în apa albastră, plutesc muşuroaiele. Muşuroaie mai mari, muşuroaie mai mici. Apa e transparentă, soarele luminează, rahatul pluteşte.

Mi se părea că o uit aşa de uşor (îi uit chipul).

Seceriş.
Tot mai aproape-i de cuib cositul.
Ta-ta-ta... –

repetam eu din memorie cuvintele Veronikăi. (Nu-mi amintesc bine, schimb cuvintele, dar mi-e dragă însăşi prezenţa intonaţiei ei – participarea ei mediată la sentimentul meu de acum.) Tocmai în zilele acelea mi-au propus să le păzesc apartamentul nişte oameni bogaţi. Nu, nu Sobolevii. Nişte

locatari din partea sud-vestică a clădirii mi-au propus, *ca scriitor*, auziseră ceva. (Cum se spune, gloria lui se lăţea şi creştea.) Şi desigur, cîţiva dintre căminiştii şi flotanţii din aripa „K" au dorit ca, de bucurie, să le dau de băut. (Să udăm.) A fost o veselie. Eu le povesteam amuzant cum m-am dus la Veronika şi cum în locul ei am stat de vorbă la o bere cu un pitic, care trăgea mereu cu coada ochiului la gheata meu stîngă.

> Seceriş.
> Tot mai aproape-i de cuib omul.
> Şi se rotesc, şi se rotesc... deasupra [miriştii] grîului
> două păsări.

Parcă aşa ar fi. Măcar îmi amintesc cît de cît.

Care va să zică, o înjuraseră într-un ziar, pasămite, e democrată, apare la televizor, dar înşfacă cu amîndouă mîinile! – şi bani, cică, şi apartament, şi mobilă adusă direct din Finlanda! Alt ziar a republicat imediat calomnia. (Cîinii latră, caravana trece.) Ah-oh! Prostuţa de ea. De ce eşti bună, fetiţo, dacă te doboară asemenea fleacuri?... Stătea chiar în faţa mea. (Totuşi, mă găsise, bătuse la uşă, eu îi deschisesem, tocmai păzeam apartamentul Lialinilor, prima locuinţă ce mi se încredinţase în partea sud-vestică.) Uitîndu-se tulbure la mine (băuse deja), a mormăit:

— Dă-mi nişte bani.

Am rămas aproape interzis. Am încremenit. Ca pe vremuri. Ea, Veronika A., de-abia ieşită din televizor, îmi spune asta mie, care-s un lumpen, un underist[1] fără o leţcaie:

— Dă-mi nişte bani. Am nevoie ca să-mi cumpăr o sticlă.

Şi dacă ezit sau îi spun ceva care nu-i convine, o ia îndată din loc şi fuge la altul. Şi are să fie la vedere. (Şi-n mijlocul bîrfelor.) Mi-am vîrît mîna în buzunar (şi am făcut o jumătate de pas înainte, fără să-mi ridic ochii spre ea). Mi-am vîrît mîna în buzunarul celălalt (parcă tot în căutarea banilor) şi am mai făcut un pas; distanţa s-a redus şi – haţ

1. În original: *agheşnik* – cuvînt format, prin abreviere, de la underground.

de mînă! Am tras-o în cameră. Totu-i în regulă, de-aici nu mai ieşi! În frigider am dat de o sticlă; nu era a mea, ci a Lialinilor (am *văzut subit votca* – eu pot să nu mă ating şi o lună de votcă, dacă nu-i a mea; pot pur şi simplu să uit de ea.) De data asta însă am turnat în Veronika aproape toată sticla. (Nu toată, fiindcă, firește, am băut şi eu.) Am îmbătat-o. I-am mai dat şi nişte bere, ca s-o dobor. A aţipit...

Patru zile şi patru nopţi a stat la mine, fără să iasă nicăieri. A doua zi a fost ceva mai uşor, de-acum beam poşircă de vin de Porto, de-al meu, ieftin (cinstit să fiu, bani de votcă nici nu aveam.) Beam cîte puţin şi vorbeam, vorbeam, mirîndu-ne că nu ne-am văzut de-atîta timp - fierbătorul, ceaiul nostru, îl făceam în pahare, iar ea începea mereu să plîngă.

În zilele acelea am îndeplinit cîteva dintre vanele ei treburi.

În principal, mergeam la Sovietul care murea încet (dar nu era ostil democraţilor) şi duceam sau aduceam hîrtii. Aprobări de-o copeică pe formulare-tip. I le dădeam lui Vissarionov, iar piticul se entuziasma total de fiecare hîrtie. Pe toate le considera adevărate victorii!... Pe lîngă asta, a trebuit să merg cu acelaşi Vissarionov ca să inspectez, în calitate de martor neutru, noul apartament al Veronikăi (în legătură cu ziarul?!). Probabil că şi asta era una dintre victorii. Cînd te gîndeşti cum şi cu ce se sfîrşesc polemicile privitoare la reconstrucţia lumii.

Piticul cel cu ochii trişti a pregătit actul, după care am băut cîte o bere (el a dat!). Mi-a spus că aşteaptă din moment în moment o comisie: a încuiat uşa, m-a grăbit şi noi, într-o clipă şi deodată, am golit amîndouă sticlele. Pe lîngă asta, el mi-a spus cu ce fisură morală s-a ales acum Veronicika.

— Ca o rană, m-a lămurit piticul. (Tot despre ziar. O compătimea.) Ca o rană dureroasă.

Însă, pentru orice eventualitate, nici lui nu i-am spus unde era Veronika. I-am dat hîrtiile şi gata.

— Nu-i aşa că mergeţi cu mine? m-a întrebat el. Ca martor neutru. Chipurile, nu are încredere cu totul în comisie. Are nevoie de o persoană neutră. Am rîs: pentru

prima dată în viaţă voi fi în rolul celui care controlează. Toată viaţa am fost cel controlat.

Piticul a luat repede cele spuse drept o aluzie (la plasarea spirituală în cîmpul muncii) – s-a apucat să mă cheme la ei, la democraţi, s-ar găsi un loc. Pasămite, au nevoie de asemenea oameni. Pasămite, sînt omul lor. O scenă hazlie. Măcar dacă ar fi fost la un pahar de votcă.

A venit comisia, doi de la ziar şi un deputat; ne-am consultat cu toţii şi am hotărît să mergem. Dar Veronika nu era acasă. Veronika lipsea. Şi nu se ştia cum s-o căutăm. Nu-i nimic – mergem la ea acasă fără s-o mai aşteptăm. Luăm cheile de la administraţia spaţiului locativ. Ba încă-i mai serios, mai bine pentru control faptul că ea nu-i acasă.

Toţi cinci ne-am urcat în maşina deputatului, am plecat, deputatul la volan.

Înainte de bere mai băusem nişte vin de fructe (acasă), aşa că era grozav: din pricina respiraţiei mele zdravene geamurile maşinii transpiraseră. Mergeam ca prin lapte. Unul dintre ziarişti (stătea în faţă) a şterg cu îndemînare parbrizul şi a spus inteligent.

— Unul dintre noi cinci are un cîmp bioenergetic foarte puternic.

Am ajuns în apartamentul Veronikăi (cu două camere, grup sanitar clasic, cu baia şi WC-ul la un loc) şi, ca într-un final bun, curat de film, am oftat. Că în apartamentul unui şef, fie el şi mic, după un an şi jumătate, nu s-au găsit decît o masă, nişte scaune, un pat şi cărţi! – asta desigur a fost o lovitură, a făcut impresie. (Eram pentru prima dată pe metrii ei p. Am recunoscut imediat mirosul.) Dar am observat şi am adulmecat şi altceva: urmele prezenţei unui bărbat.

N-avea telefon, nu mă minţise. Însă cineva venea la ea şi fără să sune. Erau nişte semne. Locuinţa îţi povesteşte întotdeauna. Fusese un bărbat, mirosea.

Necazul Veronikăi nu se acumulase doar pentru că fusese calomniată, pentru că o jigniseră în ziar şi aşa mai departe. (Şi asta. Dar nu numai.) Şi mai înainte cel mai mult nu-i plăcea biroul ei, iar, în birou, nu-i plăcea propriul glas zglobiu, care, aşa cum se exprima ea, trecea în ţipete şi lua

note false. Şi nu corespundea dureros cu ideile ei (despre sine).

Aşa că necazul sau, mai bine zis, supărarea era pe ea însăşi, pe cea care, fie şi fără voie, se pomenise *sus*. Şi doar, pasămite, era un *sus* foarte mic, o prăjină, dar chiar şi acolo se dovedise a fi şi mai greu decît la bifurcaţia de încercare, pe care şi-o imaginase cîndva: cinstit – necinstit. Plîngea. Cuvintele nu-i dădeau ascultare ca să se explice. Cuvintele nu puteau (nu voiau) s-o ajute. Şi doar era un om care scrie. Tocmai de aceea, m-am gîndit eu.

Beam ceai. Cutreierasem etajele la ghici, făcusem rost de cîteva linguriţe de ceai.

Un pahar s-a spart (apăruse deodată o crăpătură)- Lialinii aveau, desigur, şi serviciu de ceai, şi ceşti disparate, frumoase, la alegere, aveau şi ceainic. Un ceainic excelent, cu fluierat, cu tril nemţesc. Dar noi voiam să fierbem ceaiul în pahare şi să-l bem *ca atunci*. Veronicika nici nu se ridica din pat.

— Nu pot, spunea. Vreau să stau întinsă, întinsă, întinsă...

Nici un cuvînt despre continuarea relaţiei noastre. A acceptat şi a mai rămas încă trei zile, ca să-şi revină cu totul la normal. Nici eu n-am rostit vreun cuvînt de prisos. S-a sculat într-o dimineaţă – şi fuga, fuga, jenată. M-am prefăcut că dorm. Pleca şi îşi scutura ceva de pe umeri, parcă o molimă, praful nostru căminist, polenul – am pîndit-o de la fereastră. Am ieşit pe coridor şi m-am postat la fereastra de acolo, ca s-o pot vedea mai mult timp. Şi am văzut cum a apucat-o graba – fuga, fuga, a urcat în autobuz. Asta-i.

Veronicika îmi lăsase o fotografie; era reuşită, aşa considera ea. De data asta, ascunzîndu-se la mine patru zile şi venindu-şi în fire încetul cu încetul, m-a întrebat de fotografie, unde-i? Iar eu am recunoscut, nu m-am apucat să scornesc altceva – n-o mai am. Da, am pierdut-o. Poate că am aruncat-o. Nu ţin la cartoanele astea lucioase. Omul rămîne în mine şi asta-i tot. Şi cum aş fi păstrat-o? În vechiul geamantan cu lenjerie?... Cîndva, grăbindu-mă, hai-hai, m-am mutat în alt loc şi, cu o mişcare bruscă, nelalocul ei, am pus maşina de scris pe singura fotografie

rămasă de la mama. Ruptura s-a nimerit chiar pe ochii mamei, nu mai aveam ce să păstrez.

În metrou, după miezul nopţii (ieşirea mea, plimbarea mea subterană înainte de culcare), mă uitam la chipurile femeilor întîrziate, căutînd printre ele pe cele care arătau, ca să zic aşa, mai jalnice, mai nefericite. Rîdeam singur de mine, dar căutam. Pasămite, acum nu-mi mai trebuie însăşi Veronicika, n-are decît s-o facă pe bătăioasa, ci o înlocuitoare modestă, o femeie care să se potrivească cu ea şi să-i semene *ca năpăstuire*. Ca grad de năpăstuire.

Mă uitam neinsistent, pur şi simplu observam. Ea?... Nu. Ea?... Nu.

De pe chipuri, privirea mea a alunecat pe pereţii vagonului. Aşa am remarcat pentru prima dată reclame în metrou (ici şi acolo începuseră să apară, pîndind privirea distrată). *Contracepţie. Avort sub narcoză. Toate felurile de servicii*. Tonul ţipător şi energic te făcea să vezi, să recunoşti cuvintele, dar nu să te gîndeşti la sensul textului de pe peretele tremurător al vagonului de metrou. *Protecţie împotriva bandiţilor... Toate felurile de protecţie... Gratii. Alarme auto...* – lumea se umplea nu atît de noi fapte, cît de noi semne. Sînt odioase nu înseşi faptele – semnele lor ieşite la suprafaţă, iată ce este în afara esteticii. Acelaşi underground tipic, semiotic. (Subterana care a păşit în sus.) Poate că aşa aş fi şi eu dacă aş ieşi la lumină. Nu. Nu-i nevoie. Noutatea crescîndă (şi care mă zgîrie) a vieţii, mai bine zis, supunerea de fiecare zi a acestei noutăţi faţă de eul meu a făcut cîndva din mine un om care scrie. Însă, iată, au trecut douăzeci şi ceva de ani şi eul meu a pretins eliberarea de nuvele şi de subiectele lor, oare nu cumva însuşi eul a vrut să fie şi subiect, şi nuvelă?... Altădată m-aş fi repezit fără îndoială la maşina de scris – căci e un miracol întru salvare! Stai şi duruie cu degetele pe litere. (Sentimentul se va epuiza, însă în schimb va veni textul.) Subterana, reclama ei corespunzătoare îi pescuiesc chiar pe cei ce-s în afara textului, pe cei singuri sau părăsiţi subit. Te pescuieşte speranţa mascată. Şi îţi zice: pune mîna, ia – iată hiperrealitatea ta, iată ce înseamnă lumea oamenilor în convenţionalitatea cea nouă şi proaspăt reînviată.

Totuşi, m-am aşezat lîngă una care plîngea. De probă Într-un colţ al valonului şedea şi întrucîtva cinematografic (mai înainte s-ar fi spus „teatral") îşi ducea batista la ochi Am întrebat-o – ea s-a speriat. „Vă e rău?" „Nu." Imediat cu un gest hotărît, mi-a întors spatele, s-a simţit ofensată Şi-a zis că pescuiesc femeile ameţite de băutură. Însă în momentul acela eram într-adevăr un pescuitor, chiar dacă într-un sens superior al cotidianului. Nu căutam o femeie în metrou, era doar ca o probă. Ca o probă de presimţire...

Simţeam că va apărea o femeie pentru mine. Ba încă şi repede.

Psihologilor le place că susţină că imaginile apar şi parcă sar spre noi din trecutul nostru (de pildă, prin intermediul viselor, din vise, zic ei). Chiar că au dreptate în parte.

Fireşte, dacă n-ar exista contraponderea trecutului nostru (prin care ne explicăm pe noi nouă înşine), pur şi simplu n-am reţine în fiinţa noastră nici un sentiment puternic. Pur şi simplu ne-am dezintegra. Ne-ar sfîşia explozia.

Dar de ce să nu echilibrăm trecutul cu viitorul?

De ce să nu considerăm că o parte a sentimentelor (codificate în imagine) înaintează spre noi chiar din viitor? Omul aude de departe timpul care vine, iar înseşi imaginile viitorului sînt ca nişte schije disparate, care zboară spre el, ca gloanţele primelor împuşcături.

Şi, cred eu, în acest procedeu al presimţirii viitorului, trecutul nostru n-are ce căuta. Sîntem eliberaţi de trecut. Sîntem o coală albă. Sîntem pescuitori.

De fiecare dată cînd îi vedeam chipul (în prim plan) pe ecran, îmi aminteam şuviţa subţire de vin, care se prelingea pe bărbia ei tremurătoare, gingaş conturată. Îmi aduceam imediat aminte şi umpleam o sticlă (un ceainic) cu apă de la robinet, ca să ud florile de la ferestre. Tot cu o şuviţă de apă. În asta consta contactul meu cu Veronika prin intermediul ecranului, comunicarea noastră. Dacă doriţi, relaţiile noastre care continuau încă. Merita oare să scrie *atunci* versuri albe elegante, pentru ca *acum* să împartă public banii pentru cultură? – nu-mi puneam o întrebare atît de directă. Se prea poate că, de fapt, de pe ecran, uda şi ea florile din nişte ghivece străine.

Numai de la TV aflam cîte ceva despre ea. Nici măcar nu ştiu dacă scria versuri.

Trimisese în străinătate două tinere talente, ca să vadă lumea. (Talentele au rămas imediat acolo.)

Găsise sponsori pentru o revistă literară. (Cu atît mai evident, revista, din păcate, devenea tot mai proastă.)

Şi nu putea să nu simtă cît de temporară şi alunecoasă era situaţia ei. De îndată ce democraţii, primul contingent, au început să slăbească, pe Veronika au început s-o sape, au început să rîvnească la modesta ei prăjină. Oricît de mic, oricît de minuscul era postul ei de şef, oamenii se repezeau să-l ocupe. Aşa-s oamenii. Deja o împingeau, deja îi făceau vînt (era vulnerabilă; înţelegea asta).

Poate că de aceea, dîndu-şi seama (aşa înţeleg eu), se grăbea din răsputeri să facă fapte bune.

În particular, Veronika a apucat să-mi facă cunoştinţă cu Dvorikov. Aşa cum se spune acum, *m-a pus în legătură* cu celebrul Dvorikov – democrat, deputat de Moscova (şi nu aproape deputat, de inşi din ăştia mişuna Moscova încă de pe atunci). După cum spunea ea, un om serios şi minunat. Delicat. Un iubitor de oameni. Şi aşa mai departe... Chiar aşa era: şi delicat, şi serios. Şi iubitor de oameni. Dar, pe lîngă toate acestea, Pavel Andreevici Dvorikov mai avea o calitate, pe care Veronika n-a pomenit-o (poate nu i-a ştiut-o, nu i-a observat-o) – era prost. Nu, fireşte, nu era tîmpit de-a dreptul. Cultivat, intelectual, chiar spiritual, dar cu toate acestea, ca să mă exprim mai bine, era *prostesc-exaltat de cinstit*. Asemenea oameni sînt împinşi repede în sus în colectivele noastre zăpăcite – mai ales în cazul schimbărilor capitale ale conducerii. Ei le convin deodată tuturor. Cel mai bine cunoscut tip rus al vremurilor de tranziţie. S-ar putea spune despre el puţin altfel şi puţin mai bine, variind şi precizînd că era *cinstit-prostesc de exaltat*.

Chiar acest Dvorikov mi-a dat telefon. Nu seara, nu într-un moment de relaxare tîrzie, cînd, dînd peste oricine la telefon, poţi sta de vorbă un ceas ca de la om la om, ci dimineaţa, m-a sunat devreme. De dimineaţă, cînd oamenii ca el numără minutele şi le economisesc. M-a sunat chiar el. Pasămite, totu-i în regulă?

— În regulă, răspund.

Discutăm. Viaţa, orice am spune, e un miracol, un miraco şi o bucurie! – mai ales într-o asemenea dimineaţă însorită Soarele clipoceşte în geamurile mele (în geamurile Lialinilor ale Berestovilor, dar am şi eu parte de el.)

O discuţie matinală, la telefon, cu Dvorikov e şi ea o bucurie şi o plăcere prin ea însăşi (cu toate că, discutînd cu un underist, el e un pic complexat, fără asta nu se poate. Însă, ca oricare ins, pomenit, după schimbări, cu atîta uşurinţă şi atît de repede la o înălţime stelară, adică într-o funcţie de mare şef, el nu poate să nu se simtă un pic jenat. (Ceea ce-i un plus în favoarea lui.) Însuşi Dvorikov, nu un terchea-berchea, *tovarăşul* Dvorikov, *domnul* Dvorikov mă întreabă cu seriozitate de blestemata mea de soartă – de deceniile cînd n-am fost publicat, de viaţa mea de paznic la cămin şi de viaţă în general. Iar între timp viaţa triumfă. Da, spun, simt. Simt viaţa. Simt triumful ei – am învins! Şi soarele bate în ferestre, am luat şi un mic dejun excelent (din proviziile Lialinilor), şi ceaiul de pe masă e aromat, şi un prieten-deputat a ieşit la timp din tufişuri ca să cînte la pian.

Căci ce bine s-a potrivit! – vorbesc despre pianul care nu numai că s-a nimerit să fie în tufişuri, ci şi alături de un copac mare şi scorburos, de un stejar. (Unde, în scorbură, cum s-a văzut, de mult trăieşte un underist păros, care cam pute.) Îi spun, Pavel Andreici, n-ar fi bine să bem ceva tare – aşa, tovărăşeşte, de cu dimineaţă? Iar el, rîzînd (are un rîs zglobiu, tînăr), răspunde, nu, nu, nu, nu-i cazul să bem, viaţa încă nu ne-a încălecat aşa de tare, încît să bem de cu dimineaţa. Uitaţi-vă, chipurile, ce mai soare! Ce timp trăim: ce mileniu!... El, deputatul Dvorikov, mai şi luptă să mă ajute, aşa încît eu, paznicul fără adăpost al unor metri p. străini, să primesc, da, da, o locuinţă a mea – de asta mi-a telefonat, o garsonieră, goală şi aproape de metrou. Tocmai este una potrivită.

O locuinţă – asta-i ceva prea de tot.

Am o locuinţă. (Sună ca o muzică.) O garsonieră, în care nu-i nimic, doar un pat pliant. Dar cheile sînt la el (le-a primit).

N-am dus acolo decît vechiul meu ceainic şi cutia cu ceai. Le-am pus pe pervazul din bucătărie. Metrii p. erau într-adevăr liberi şi tremurau, stîrnind ecouri la fiecare pas, la primul răsunet al vocii.

Şi camera era bună, luminoasă şi de aceea goală de tot, ca începutul lumii. Dar tocmai aici e tot chichirezul, că spaţiul locuinţei, care se deschisese atît de spectaculos (atît de repede) pentru mine, şi mai ales camera mare, cu soare, nu mi s-au părut a fi un *început*. Nu pot explica. Instinctul de dulău. Mirosul de boschetar. (Cînd, la cămin, mi s-a propus să păzesc primul apartament bogat, am crezut: e un început.)

De la fereastra camerei nu se vedea nici o intersecţie. (Se auzea doar vuietul îndepărtat, uşor al maşinilor.) Sentimentul înşelător al ineditului – iată ce am adulmecat şi am auzit în ecoul sonor al pereţilor acelora. Parcă într-un desen de Kandinski cenzura noastră a răzuit săbiile, cîrlionţii şi cercurile, lăsînd numai filigranele prezenţei lor. Aluziile în neantul lumii sînt şi ele o abstracţie. Dar o abstracţie pînă la acel grad de alienare, încît metrii p. se aşterneau reci, iar patul pliant dăruit (singurul obiect de pe ei) mi s-a părut hîrbuit şi cam scurt, şi ocupat de trupul cuiva. Pe patul pliant stătea întins, sforăia (vuietul maşinilor) stăpînul nevăzut. Nu eu. Iar eu doar stăteam în picioare între pereţii goi, ca înaintea descoperirii lumii, care, vai, întîrzie totuşi. Poate că Vas. Vas. Kandinski a avut întotdeauna în vedere această garsonieră mică şi goală, pusă la dispoziţie printr-o minune întîmplătoare. O cameră din anii '20. Ca o pregătire. Ca o eventualitate pentru viitor: poţi zugrăvi pe oricare dintre cei patru pereţi goi – în orice direcţie a neantului ce ţi s-a dăruit. (Desenează, dar nu-ţi spune nici ţie, nu spune nici altora că începi de la început.)

Deputatul Dvorikov a adus tot acolo (nu am stat nici o oră, instinctul!) un om fără adăpost ca să stea două-trei nopţi. Primiţi-l pentru un timp, m-a rugat. Primiţi-l pe acest om *care a suferit* – şi l-a împins pe musafir înainte. Acesta mi-a întins mîna.

Firește, l-am primit, dar nu m-am înşelat – mi-a fost de ajuns să-l privesc în ochi pe ins cînd a intrat şi mi-a strîns mîna în silă. Nemernicul o făcea pe martirul. Pe eroul căzut

în dizgraţie. Şi (ca ei toţi) pe deţinutul eliberat din lagăr, din rarele noastre lagăre de atunci – pasămite, dintre cele mai de pe urmă! Iată-l – aspru la faţă, întors în sfîrşit în Moscova natală şi furios acum pe toţi cei care au avut viaţa dulce în timpul lui Brejnev. „Una?..." – asta a întrebat despre cameră, despre numărul camerelor.

S-a acrit vizibil la faţă: era clar că se aştepta s-o capete. (Se aştepta la ceva demn de soarta lui dindărătul sîrmei ghimpate.) Orice altceva, dar nu o garsonieră mică, cu o singură cameră, goală ca începutul lumii!

Eu am început de îndată să torn gaz pe foc: cum să locuim împreună? şi cum să dormim?

— ... Nu-i decît un pat pliant. Vă previn! În asemenea cazuri dorm de-a-mpicioarelea – sînt nervos, de modă veche şi prefer să miros picioarele decît gura cuiva.

Fostul deţinut a început să ţipe, să dea din mîini – cum adică să locuim împreună? Cum adică amîndoi?!

— Nu-l ascultaţi, Serghei Romanîci, s-a grăbit Dvorikov să intervină. Petrovici e om bun. Doar bodogăneşte. Mormăie, se preface că se uită urît! Şi el a avut de suferit, e un scriitor nerecunoscut. Curînd o să înceapă să publice mult. O să facem totul ca să-l ajutăm. Vă asigur că-i un scriitor bun!...

— Ştie totul despre mine, i-am făcut eu cu ochiul fostului deţinut. Păcat că nu mi-a citit nici un rînd.

Văzusem deja, îmi dădusem seama după faţa lui că insul nu va accepta să locuim împreună. Nemernicul înţelegea că trebuie să bată fierul cît e cald. Cred că în lagăr nu stătuse, nici deportat nu fusese probabil prea departe, aşa-i erau ochii. Făcuse rost de documente cerşindu-le de la cineva (bazîndu-se pe compătimirea lacrimogenă.) Sau mai curînd le cumpărase – spunînd că le-a pierdut – i s-au eliberat îndată altele pe bani. Tot voiam să-l întreb: cît mai costă astăzi un buletin nou? şi cît costă unul nou-nouţ şi ca să-ţi pună în el viză de Siberia?... Firește, tipul îşi ştia rolul. Pe atunci toţi deşteptii ştiau rolul. (Ca pe o haină, unii şi-l asortau cu faţa, alţii, cu talia.) De altfel, poate să fi fost o victimă, victimele-s colţoase. Doar nu s-a supărat de la început: s-a mai fandosit, s-a mai schimonosit în faţa lui Dvorikov – cică e deprins să sufere. A dormit şi în ger, a

dormit şi în mlaştină, la tăiat de buşteni s-au pişat unii pe el într-o noapte, e deprins cu toate – poate dormi şi într-un grajd. Pasămite, nici nu a aşteptat dreptate de la lume.

Însă chiar n-avea unde să se ducă. (Bine. Poate că nevoia lui e mai mare.) Dacă martirul nu-şi găseşte o locuinţă mai spaţioasă, cu vedere spre faleză, dacă prinde rădăcini în garsoniera asta, eu mă întorc pur şi simplu în cămin. Dar nu s-ar putea ca fostul deţinut să plece singur?... Nu te grăbi, mi-am zis.

— ... Şi de ce o ţineţi una şi bună că am fost în lagăr! în lagăr! s-a repezit el cu gura la mine. Am fost în deportare!

— Iartă-mă, i-am spus eu, trecînd la „tu", eram de-un leat, amîndoi pe jumătate încărunţiţi. (Amîndoi aveam nevoie de un acoperiş deasupra capului.)

— Tovarăşi! Dragii mei! ne calma, ne potolea Dvorikov. Doamne! Nu vă certaţi! De-abia începem să trăim – avem tot timpul dinainte!

Datorită lui Dvorikov, figurii lui cinstite, am cedat. Am cedat metrii mei p. goi *pentru două-trei săptămîni*, pînă cînd deportatului i se va găsi ceva mai bun. Poate că am cedat pentru că locuinţa nu mi s-a părut a fi un început. Nu ştiu cum, n-am crezut în ea de prima dată. Era prea bună pentru mine. Curată. Cu ferestrele dînd spre scuar.

Cel căzut în dizgraţie s-a mai şi supărat. Desigur, pe mine şi pe Dvorikov – pe oameni, fiindcă nu i-au dat tot ce merita, pe toată lumea! Din deportarea siberiană nu mai poate locui cu cineva. Nici nu poate mînca dintr-o farfurie. Nici să doarmă noaptea...

Am vrut să-i replic că şi într-un cămin vezi uneori mai multe decît în deportare. (Dar nu i-am replicat. Şi doar era purul adevăr.) O dată, de nevoie, am dormit în acelaşi pat cu un maniac. Iarna era năprasnică, duşumeaua îngheţată, şi un singur pat. Avea o manie nocturnă de apărare agresivă – credea că-i înconjurat de duşmani şi că duşmanii se furişează necontenit spre el. Ziua era întru totul normal, dar, de îndată ce aţipea, lupta în încercuire. Duşmanii veneau din toate părţile. În decursul unei nopţi a încercat să mă sugrume de trei ori, pînă cînd l-am pocnit peste dinţi

atît de tare, încît timp de-o săptămînă am avut strivite monturile pumnului. Şi băteam atît de greu la maşină.

Mecanismul de eliminare s-a dovedit a fi simplu, aş putea spune că cel mai simplu posibil: deportatul acela (căzut în dizgraţie) nu mi-a mai dat metrii p. răsunători, garsoniera mea goală.

Şi nu se putea altfel: păi omul acela nervos, care îmbătrînea, n-avea unde se duce! Şi nu putea fi vorba de o comparaţie: el fusese deportat, iar eu *nu putusem să public* şi atîta tot. Iar apartamentul nou-nouţ (cu privelişte frumoasă), pe care i-l promisese personal domnul Dvorikov, s-a dovedit şi el a fi ocupat (din mers, ţigăneşte, în fapt de noapte!), s-a descoperit deodată că-i ocupat deja, colonizat de alt ins căzut în dizgraţie (din Siberia, avînd pe deasupra şi familie). Şi acesta i-a spus vrute şi nevrute lui Dvorikov despre soarta lui amărîtă, iar democratul cel milos i-a permis (împreună cu familia siberiană) să locuiască în apartament cele două-trei săptămîni care devin eternitate. Bietul Dvorikov!... Cum se zbătea şi se dădea peste cap, cu cît entuziasm încerca să ne explice totul despre viitorul nostru (despre viitoarele noastre apartamente), cît de mult ţinea să ne fie bine tuturor. *Tuturor*, insista asupra acestui cuvînt vechi şi periculos, tuturor să ne fie bine! Asta nici Dumnezeu n-a putut să facă dintr-o dată; şi uite că a tărăgănat atîta amar de vreme; aşteptăm.

— ... Nu reuşesc. Dar să nu vă descurajaţi. Să nu vă amărîţi, îmi turuia Dvorikov la telefon, sunîndu-mă tot dimineaţa, la prima oră.

Dar eu nici nu mă gîndeam să-l acuz. (Mai degrabă el ar fi trebuit să nu se descurajeze. Am uitat să-i spun.)

Chiar aşa: prostie ca urmare a ştiutei dorinţe de a fi bun cu toţii, foarte bun – pasămite, să ţină minte şi omul acesta, al cincilea sau al zecelea, cît am fost de bun! Pesemne că Dvorikov era cu totul lipsit de talent din punctul de vedere al schimbărilor, care începuseră *pentru* şi *în* Rusia, dar se străduia. Şi asta era ceva. Mulţumesc şi pentru atît.

Păi el, Dvorikov, aproape că mi-a dat locuinţa, m-a dus acolo, mi-a arătat-o. Mai înainte nu mi-a arătat nimeni nimic... Şi tot el, Dvorikov, deputat de Moscova, şi nu altul,

m-a scos din încurcătură şi m-a ajutat atunci cînd l-am pocnit pe gaborul voluntar[1]. (În falcă. Pentru că aşa am avut eu chef.) M-ar fi schilodit, iar Dvorikov m-a scos din bucluc, nu i-a lăsat să se răfuiască cu mine; mai simplu spus, a scos un om din celulă. Nu-i un fleac.

Nu-i un fleac, nu-i o nimica toată, îi sînt recunoscător, totuşi eu voi arunca în el mica mea piatră. Era intelectual, bun la suflet, dar bleg, scuzaţi-mă. (Şi eu sînt bleg. Ceea ce nu schimbă nicidecum imaginea). Problema e că *şi eu sînt bleg* şi că, dacă un bleg ajută alt bleg, asta nu vorbeşte despre nimic real şi, din păcate, nu aduce vreo nouă cunoaştere. Eliberarea virtuoasă din celulă de-atîţia ani (de-atîtea decenii) îi dăruia lui Pavel Andreevici iluzia existenţei, iluzia eliberării definitive din celule a toţi şi a toate – umbra existenţei, unde şi eliberaţii, şi paznicii lor sînt tot umbre. O realitate tenebroasă, unde viaţa e dramatică, interesantă şi frumoasă, numai că iarba nu creşte nicidecum. Toţi cei cincizeci şi opt de ani ai săi (era mai în vîrstă decît mine) Pavel Andreevici Dvorikov şi i-a trăit printre umbre, care ba se apropiau, ba fugeau de el. Printre umbre excepţionale şi într-o iarbă care nu creşte. Noutatea pentru el s-a terminat cu eliberarea din celule, iar viaţa pentru el nici nu a început. Şi doar nu era prost, dar a ieşit de prost.

La miliţie Dvorikov a explicat despre mine îndelung şi emoţional (stăruitor). Mă disculpa:

— ... Un scriitor talentat. Un scriitor talentat care a fost hăituit. O viaţă distrusă.. Cei de la putere l-au călcat în picioare în timpul celor două decenii brejneviste. Ce stres! A fost vorba de stres!.. Regretă. Acum regretă foarte mult...

Nici mai înainte, nici după aceea n-am regretat. Ca să nu mai vorbim de momentul cînd, cu atîta sinceritate a sufletului (şi cu atîta rapiditate) l-am pocnit în maxilar pe şeful cel botos al voluntarilor, care ne interoga. (Nici acum nu regret. Se delecta cu puterea lui asupra eului meu. Mă înjosea cu surîsul şi cu gropiţa din bărbie. Surîdea!...)

---

1. În original: *ment-drujinnik*, de la „ment" – denumirea argotică a miliţienilor şi „drujinnik" – membru al unui detaşament de sprijinire a miliţiei.

Cu ochi încă pătrunzător, văd coada aceea ce bătea pasu pe loc – nu prea lungă şi lentă, la zahăr. Poate că ultima coadă din Moscova, alcătuită din *amărăşteni* bătrîni şi buimaci (păcat că nu există cuvîntul *isprăvişteni* – din inşi care-şi isprăvesc mălaiul vieţii). Bătrînii care se puseseră pe gîlceavă nu voiau atît să se bată, cînd mai ales să-şi facă de cap în văzul tuturor, să facă gălăgie şi, la o adică, să se împrăştie care încotro, la adăpostul învălmăşelii, însă n-a fost să fie aşa, ne-au săltat frumuşel! Ne-au luat. Ne-au dus. Ce-a fost a fost, dar peste toate acestea nu s-a aşternut patina timpului. Noi (îmi amintesc foarte bine) stăteam în picioare, jalnici şi prost îmbrăcaţi. Doi cu ochii înlăcrimaţi. Încă doi cu ticuri nervoase, iar cel de dinaintea mea oftă mereu cu amărăciune după proteza dentară pierdută (cînd se înghesuia la rînd? sau cînd ne săltau?) – vai, nu putea să-şi amintească momentul nefast cînd rămăsese fără dinţii săi, cei mai ieftini din lume.

— Vi s-a făcut poftă de zahăr? Ah, dragilor. Zahărul e un aliment folositor, cu hidrat de carbon, dar de ce să vă încăieraţi? îi (ne) dojenea voluntarul-şef, de vreo treizeci de ani, stînd la masă şi notînd (pentru amendă) nume după nume.

— Hai, curaj. Numele?

Şi primul dintre noi s-a smiorcăit sincer, dînd semnalul şi modelul de comportament, cel mai simplu posibil. (Gîngurea cuvinte acuzatoare, aproape scîncete, mestecate cu gura lui strîmbă, de nene bătrîn.) Nu plîngea şi în acelaşi timp plîngea. Viaţa a trecut – viaţa ne-a strivit, iar voluntarii zdraveni, de cîte douăzeci-douăzeci şi cinci de ani, vedeau tot, ştiau totul despre noi. De ce vă alimentaţi atît de rău, dragii noştri, traiul vi l-aţi trăit şi nimic n-aţi agonisit?... Vi s-a făcut poftă de zahăr! (Eu, la banii mei, n-aveam nevoie decît de o jumătate de kilogram.)

Unul dintre voluntari umbla înainte şi înapoi şi sălta maşinal un baston de miliţian la fiecare al treilea pas, personifica vizibil puterea. Subconştientul său, cum ar fi remarcat de îndată un freudist suspicios, personifica în momentul acela un falus ridicat. (Un falus zdravăn. Se răfuia cu taţii care cîndva concepuseră copii şi acum nu mai erau buni de nimic.) Noi, toţi cei care aşteptam să fim luaţi

la întrebări, ne-am potolit. Înţelesesem şi fără Freud. Ochii ni s-au umezit de lacrimi. Numai cel slab şi pe jumătate cărunt (semibătrînul, da, da, eu eram), în tot acest timp, îşi înăbuşea furia gata să explodeze. Îşi dăduse seama, pricepuse că ne umileau. Şi că nu-i deloc un nevropat, ci că, pur şi simplu, spre deosebire de ceilalţi, îşi are propriul eu, care se umflă ca o băşică uriaşă, ca un abces.

Nevropat am fost după aceea, cînd făceam tămbălău în celulă. Şi cît de repede intelectualul Dvorikov, impregnat de umanism pînă la glandele sudoripare, m-a înţeles (şi cît de mult ţinea cu mine!) El fusese imobilizat şi trîntit, nu eu, el se afla în ţarcul scund de lemn şi îndărătul uşii de fier. El se tîrîse noaptea printre cei trei beţivi, doi borîţi şi unul pişat pe el de frică, în căutarea măcar a unei sticle goale (arma proletariatului actual). Dar apoi mi-a venit din nou clipa, pe care Pavel Andreevici Dvorikov n-o mai putuse înţelege şi trăi împreună cu mine. Nu-l ţineau chingile. O clipă sfîntă. Noapte, pardoseala tare şi celula în pătrăţele nu mai însemnau nimic – însemna cotidianul, pe care el, omul umbrelor, nu-l mai simţea; nu-i era dat. Eul meu coincidea cu eu. Acest eu, în clipa aceea, zăcea în mijlocul celulei, pe coastă, prăvălit pe braţul său stîng. Zăcea, aţipind din cînd în cînd – cu simţirea aceea fericită, cînd ştii că trăieşti din nou şi a doua ta viaţă e de data asta infinită. Parcă mai ieri s-au cufundat în trecut nuvelele şi povestirile mele. Douăzeci de ani şi ceva am scris texte şi în douăzeci de minute de picoteală le-am depăşit, aşa cum depăşeşti ţîi-ţîi din copilărie. (Textele şi-au făcut treaba. Nu le-am lichidat. Sînt în mine. Pur şi simplu, am păşit mai departe.)

Şi e de la sine înţeles că Dvorikov ţinea morţiş să publice nuvelele mele, i-am spus „nu", atunci el mi le-a cerut, chipurile, numai ca să le citească – o mică şiretenie. (Veronicika, după cum am înţeles, i-a şoptit. Pasămite, e geniu, din cauza toanelor lui totul are să se piardă, are să dispară.) Dar chiar nu aveam texte, aşa i-am şi spus şmecherului – nu am. Texte nu mai am. Da, se poate ca nuvelele să se fi rătăcit pe undeva, se poate să le mai acopere încă praful. Poate, pe la reviste. Poate, în dulapurile încăpătoare de prin edituri (şi pe dulapuri, asta se poate). Dar nu la

mine. Dvorikov s-a mirat. Şi mai mult s-a mirat cînd i-am spus de-a dreptul că n-am nici un fel de toane, că-s cinstit sincer cu el – nu vreau să public. Nu mai am nevoie. E deja prea tîrziu. De-acum nu mai vreau să fiu un accesoriu al literaturii.

— ... Cum? mai că nu s-a sufocat el. Asta îi dărîma toate ideile despre underground. Credea că undergroundul sînt cei care au suferit din cauza comunismului şi acum vor să-şi primească turta dulce şi paharul cu lapte.

— Nu vreau, am repetat eu, fără să-i explic, pentru că alte cuvinte l-ar fi zăpăcit şi mai tare.

Însă, parcă dîndu-şi şi el seama, Pavel Andreevici Dvorikov a citit la repezeală în nişte cărţi deştepte (cred că de-a dreptul la serviciu, a citit o enciclopedie într-o zi de audienţe, pe care trebuia să le ţină în calitate de deputat, şi-a cheltuit nişte ore sfinte). A citit, a frunzărit şi mi-a dat din nou telefon ca să-mi spună că undergroundul, chiar dacă nu-i social, ci biologic (mie îmi place mai mult să-l definesc drept „existenţial", s-a dat el mare cu un cuvînt vechi) este totuşi realizabil. Undergroundul (chiar existenţial) iese totuşi, mai devreme sau mai tîrziu, la suprafaţă. Spre oameni... Dumneavoastră trebuie... Dumneavoastră vă trebuie... Şi iar a început să turuie că sînt rănit de nedreptate şi că el mă înţelege ca nimeni altul. Că am întors spatele lumii. Că nu sînt preţuit. Şi aşa mai departe. Am obosit să-l ascult şi am pus receptorul în furcă.

Iar cu locuinţa nu ieşea nimic din nou: cum să nu-ţi vină să rîzi? De-abia mi-a găsit Dvorikov un bîrlog nou de o cameră într-un bloc de-abia construit, că cei din comisia locativă au votat-o iarăşi în favoarea unui mucenic, nu a mea. (Nu-i exclus să fi primit vreun şperţ.) Mai mult chiar: comisia a ticluit şi a pus problema în aşa fel, încît parcă aşa ar fi decis însuşi Dvorikov. El nu reuşea decît să-şi desfacă mîinile a neputinţă. De ce mint? se indigna. Cred că nu accepta o idee atît de terestră că membrii comisiei luau şpagă pe la spatele lui. Luau şpagă şi se prefăceau că mint şi atîta tot.

— De ce sînteţi atît de credul, Pavel Andreevici? l-am întrebat (pur retoric).

Nu-i reproşam. Îmi era milă de el. Îl compătimeam. La asta, preluînd iniţiativa, Dvorikov a început să insiste din nou să public. Pentru oameni e important să audă un cuvînt nou şi o idee vie, ce nevoie aveţi de revanşă postumă? (Aşa s-a exprimat. N-a fost rău.) O să muriţi, iar nuvelele dumneavoastră prăfuite vor fi editate în tiraje de milioane de exemplare! N-o să mai fiţi în viaţă, dar veţi fi citit în metrou şi autobuze! Critica n-o să se mai sature să scrie despre dumneavoastră! Ziarele au să vă tipărească fotografiile!... Aşa de frumos mi-a descris totul, încît mă trăgea aţa să mor chiar a doua zi.

Flecărelile lui grandilocvente mă supărau de-acum prea puţin. Iar cînd mi-a promis frenetic că noi (iarăşi *noi*) vom pune totuşi capăt nedreptăţii în problema locuinţelor (adică îmi va face rost de o garsonieră), chiar am izbucnit în rîs:

— De ce să nu punem capăt răului în general?

— Cum aşa?

— Cum se pregăteau să-i pună capăt, să zicem, bolşevicii. O dată pentru totdeauna.

De data asta s-a supărat la modul serios. Chiar a smiorcăit în receptor.

Dar nu s-a potolit. Mi-a spus că are acum un om nou, un adjunct zelos şi priceput, care va avea grijă de viitoarea mea locuinţă. Însă eu, firește, va trebui să-i telefonez în mod regulat adjunctului, să nu mă jenez. (Ca să vezi, dacă vrei să ţi se dea o locuinţă, nu trebuie decît să formezi numărul de telefon şi să suni – cum vi se pare? Şi cînd te gîndeşti că domnul Dvorikov are cincizeci şi opt de ani!) Domnul Dvorikov chiar m-a dus acolo într-una din zile – în biroul de vizavi. Să stăm, ca să zic aşa, faţă în faţă. Să ne cunoaştem. Şi de îndată ce l-am văzut pe adjunct, un gîndac graţios, uscat în propriul fotoliu de piele, am înţeles şi m-am înveselit – şi m-am simţit dintr-o dată uşurat (n-aveam la ce să mai aştept!) Am văzut totul. Miracolul vinului nou în burdufuri vechi. Am văzut cum gîndacul acela uscăţiv îşi azvîrle înainte picioarele, sculîndu-se din fotoliu. L-am văzut stînd sprijinit de masa masivă din biroul său.

Iluminat într-o secundă, am văzut aproape aievea cum anume şi cît de repede îl va săpa pe domnul Dvorikov. E om nou şi cu forţe proaspete şi cu un asemenea simţ al distanţei.

Şi cîtă preocupare de sine. Care locuinţă pentru mine! (N. l-am sunat. Niciodată.)

Repartiţia bunurilor şi mai ales redistribuirea lor, ca nimic altceva, te ajută să-ţi faci duşmani numeroşi şi personali, care nu-ţi mai iartă nimic, iar simpaticul dom Dvorikov (dar nu adjunctul!) şi i-a făcut curînd. Locuinţel au apărut şi, firește, au fost din nou împărţite, epuizate repartizate, înşfăcate, nu mai rămăseseră decît fleacurile vesele, apartamentele de la parter şi ultimul etaj. Totuşi ş aceste fleacuri era avantajos nu să le dai cuiva (mie, să zicem), ci să le vinzi. Să înmulţeşti e anevoios, să împart e plicticos. Se putea de-acum prevedea cum va sfirş Dvorikov. Onesta lui prostie se va transforma în inflexibilitate, iar inflexibilitatea în nepricepere (în nepriceperea de a se înţelege cu oamenii şi de a da). Nu va fi pur ş simplu îndepărtat – va fi alungat! Şi pe cît de supărătoare şi dureroase vor fi toate acestea, pe atîta vor fi şi de neaşteptate. Va fi aproape îmbrîncit.

Aşa trece gloria. Fără să fi reuşit să facă nimic, calomniat din toate părţile, dar cel mai mult de omuleţii lui sprinteni se va disculpa ca un copil de cel mult zece ani. Îl vor ponegri Îl vor acuza şi de luare de mită, după care domnul Dvorikov se va simţi jignit, îşi va pierde calitatea de deputat şi, om inutil, va pleca spre nicăieri. Finiş. Se va înghesui în nişa socială a pensionarului cinstit. Şi pînă la sfîrşitul vieţii nu va mai scoate capul afară. Seara, Pavel Andreevici Dvorikov va viziona programul de ştiri, comentînd pentru soţie şi explicîndu-i cu pasiune ce-i corect pentru democraţie şi ce nu-i corect. Va trăi cu nevastă-sa din cele două pensii scoţînd-o cu greu la capăt. (Sper să-şi dea seama să-şi facă o pensie care să nu fie de mizerie. Pămpălăul.)

Veronicika (supărată pe mine din cauza lui Dvorikov fiindcă i-am trîntit telefonul) m-a sunat după aceea şi, interesîndu-se repede de sănătate, de viaţă (vorbe goale), a trecut la atac. M-a întrebat: m-am gîndit bine? – pasămite e vremea să trăim şi să ieşim la lumină, ştiu oare, am auzit oare de asta?!

Pasămite, cît mai poate să lîncezească omul (unul ca mine) şi să încremenească în rahatul underist?... Iar eu i

ascultam vocea. Mînia. Să surprinzi obertonurile – e ca şi cum, cînd întîlneşti pe cineva, te uiţi cu atenţie la trăsăturile feţei: emoţionează! (Dragostea trecută nu e obligatoriu ca o supă acrită.) Mă emoţiona intonaţia, sunetul. Şi rahatul underist în curs de împietrire nu mi-a pus în cîrcă grija unui răspuns: o imagine acolo, o împietrire, o poetă... Ascultam vocea. Pentru mine nu era important ceea ce-mi spunea – pentru ea era important.

Dar cît de asemănător, cît de identic pe Veronika (ca şi pe Dvorikov) o chinuia nepriceperea de a face viaţa şi mai bună, şi mai spirituală. Cîte un pic, dar avea remuşcări. (O chinuiau ca o durere de măsele de-abia trecută.) Mi-a trîntit receptorul. Avea o mulţime de inşi veniţi în audienţă: sînt prea mulţi! Toţi cerşesc bani, bani... bani pentru marea cultură, iar ea nu-i decît micuţa Veronicika, un nimeni, un gnom cu fundiţă, a obosit. Dar cine şi cînd a apucat să primească în timpul vieţii ceea ce merita? (Pe cine aţi răsplătit? – replica mea către ea. La replica asta a trîntit receptorul.) Şi totuşi, stop, stop... după cuvintele ei ba obosite, ba repezite, s-a conturat totodată şi o idee de bun simţ. Ei aruncă întotdeauna, la telefon, ideea asta şi o fac cu voce obosită, neglijent, în grabă şi pe neaşteptate – ideea de a mă aranja şi pe mine, frumosul, în mai ştiu ei ce subcomitet. Nu, nu ca să iau şpagă, ci să servesc cauza. Ia slujeşte şi tu, drăguţule...

Adică, a fost propunerea ei şi au primit un „nu" ca răspuns din partea mea – uite cum şi despre ce am vorbit. Degeaba nu ţi se dă nimic.

Dvorikov n-a izbutit, aşa-i el, sărmanul, iartă-l. Uită-l... Iar eu, prin interstiţiul dintre cuvintele ei vedeam tocmai locuinţa aceea umbroasă, dvorikoviană, de o cameră, prima din viaţa mea. Oferită cu inima curată şi aproape obţinută – era goală. Duşumele curate. Fereastra. Şi pe duşumea, patul pliant, semnul calităţii oricărui provizorat.

Ei încă nu puteau fi vînduţi, cedaţi. Nu se putea să îi cumperi şi să îi consideri ai tăi. Dar cu mirosul, cu flerul de locatar (care lipăie prin ele cu pingelele obosite) puteam simţi că metrii pătraţi de sub picioare au prins să zumzăie, să capete în greutate: metrii p. *au devenit mai grei.*

De la etajul al doilea şi de la al şaptelea, doi beţivi fără familii au riscat deja şi – pasămite, o viaţă trăim – fiecare din ei şi-a vîndut cămăruţa. Pur şi simplu, pe bani, din mînă în mînă – ca să zic aşa, prelegal. Mai exact ar fi să spun că în acest caz prelegal doi NEbeţivi au riscat şi au cumpărat de la ei. Şi imediat şi-au adăugat metrii p. la locuinţele lor. Asta însemna *să te extinzi*. Şi, se înţelege, beţivii au dispărut din clădire. În stradă. Banii i-au cheltuit degrabă şi ei scormoneau vioi, ziua, prin lăzile de gunoi, iar seara, lîngă staţiile de metrou, cerşeau bani cu mîna tremurătoare (şi cu mutra stîlcită, *el nu întindea spre trecători mîna, ci mutra stîlcită*).

De îndată ce aflu că cineva se pregăteşte să plece la rude sau cu treburi (sau măcar la odihnă pentru vreo două săptămîni, Lialinii? Konobeevii?) îmi schimb cămaşa, îmbrac una mai curată, mă pieptăn şi îndată, repejor, mă duc la ei.

Întreb, sînt glumeţ: „Domnilor. Aveţi nişte metri p. excelenţi! Ce ziceţi de pază?“ Ei (cu toate că mă cunosc foarte bine) ezită şi îmi răspund moale, leneş. Cuvintele lor se întind precum cauciucul – da, da, se pare – nu, nu, nu pleacă, s-au răzgîndit. Pleacă, dar au o rudă, el, pasămite, va supraveghea. Adeseori e o minciună, o încercare de a se descotorosi de mine – parcă poţi să ştii ce are fiecare. Şi aşa sînt iubit mai mult decît trebuie.

Pătratul lui Malevici

De atîţia ani (de atîtea decenii!) avem parte de cozi şi uite că nu ne-am obişnuit, nu ne ţin chingile, nu putem, nu sîntem în stare să stăm, să răsuflăm în ceafa celui dinainte şi să batem încet pasul pe loc. Şi nu la noi se referă ideea că în minutele plicticoase de stat în picioare, ca ieri, ca şi astăzi, în noi se întîmplă ceea ce e mai important în viaţă: sufletul trăieşte.

Desigur, ştim (am auzit) că *sufletul răsuflă acolo unde vrea*. (Evanghelia.) Sau şi mai tare: spiritualitatea în om se săvîrşeşte în tot locul şi peste tot – sau nicăieri. (Motive orientale.) Ne încălzeşte, ne e cald cu asta – putem discuta despre asta şi putem chiar fi de acord, dar nu putem trăi cu asta. Vai, vai, avem nevoie de perspectivă; de o momeală, o răsplată, un scop, de o lumină la capătul tunelului şi cît se poate de curînd. În asta şi în nimic altceva stă viaţa noastră. În asta constă esenţa noastră neorientală: nouă să ne pui viitorul dinainte!... De aceea pătratul negru al lui Malevici este genial; e un stop; e tocmai pentru noi şi pentru sufletele noastre grăbite; e o lovitură şi o frînare grandioasă.

M-am gîndit de multe ori la farmecul pînzei. Pata neagră din ramă nu-i deloc o noapte catifelată, fără stele şi uşor (uşurel) deschisă în faţa ochiului treaz. Nu există catifea acolo. Nu există beznă. Sînt în schimb fire subţiri, nevăzute de pînză de păianjen. Nervuri lustruite. (Aş spune, *o reţea de lumină*, dacă firele de pe negru ar luci cît de cît real.) Şi nu încape îndoială că undeva în spatele cadrului se află luna. Tot efectul constă în absenţa lunii. Aici se află şi forţa,

şi pasiunea nopţii, care se năpusteşte spre noi atît de pregnant de pe pînza neagră, pătrată.

În anii '20, Malevici a stat o dată la o coadă lungă pînă s-a simţit complet dizolvat în ea. Absenţa viitorului în numele prezentului oprit – asta este rîndul, asta este ideea, asta este nirvana unei singure culori (poate fi şi negrul). Malevici, după cum se ştie, a stat la prima coadă rusească (coada la untdelemn), eu am stat la una dintre ultimele (la zahăr). În ambele cazuri coada nu era lungă, de vreo zece-cincisprezece minute, altfel poţi să te ţicneşti de-a binelea. În schimb e un dialog istoric al înaltei smerenii. Pas după pas, n-ai ce face, stai şi dai din picioare pe loc, dizolvat în oameni, fără să fii pus prin nimic în evidenţă, ascuns de toţi. Şi, ca melcul, te mişti doar un pic, te frămînţi, n-ai murit. Eul meu se odihnea. Numai cearta care se isca încetul cu încetul în mulţime a răbufnit deodată chiar la doi paşi de mine. Un bărbat cu şapcă s-a lipit de staţionarea noastră, adică de rîndul nostru, fără să fi stat acolo – s-a băgat. Desigur, ceilalţi s-au apucat imediat să-l gonească. „... Am stat după cetăţeanul ăsta! Am stat! Am stat! Să vă spună el!" – bărbatul cu şapcă arăta cu degetul spre mine. Iar eu, cufundat cu totul în sine, tăceam.

Tăcerea a făcut ca ceilalţi să mi se adreseze dintr-o dată ca unui martor neutru, cinstit: „Uite, să spună *el*, să confirme *el*! N-ai fost în rînd! N-ai fost!..." „*El* o să spună ce vrei, fiindcă se teme de tine, ai priceput? Dar uite că eu nu mă tem! Acu' te pocnesc!..." – şi un pumn roşu, uscăţiv s-a repezit în fizionomia împricinatului. Dar şi fizionomia bătrînului înfuriat era roşie, asudată, iar primul lui vaiet a fost ca un semnal! Cearta a degenerat iute în îmbrînceală, într-o încăierare ţipătoare, nesîngeroasă. Şi miliţienii hop şi ei de după colţ, de parcă ar fi aşteptat (se plictiseau) şi au „măturat" dintr-o dată şapte sau opt inşi, printre care eram şi eu. Un plutonier, doi miliţieni zdraveni şi, pe deasupra, mai erau şi voluntarii – voluntarii şi-au făcut şi ei iute apariţia, le-au sărit în ajutor.

Pesemne că pe mine nu puteau să nu mă salte, deoarece în momentul „măturării" oamenii din rînd, care nu se încăieraseră, ci mai degrabă se împingeau şi se îmbrînceau unii pe alţii, încă mai arătau cu degetele spre mine: „Eu nu-s

vinovat. Uite, el, el să spună!..." – ceea ce era chiar comic. Nu se îndoiau că *el* (adică eu, tăcutul) va povesti acum toată istoria. În duba în care ni s-a făcut vînt strigătele lor cretine au continuat:

— *El* o să confirme, o să vedeţi!...

Cînd ne-au scos din dubă, am văzut că miliţienii nu se mai interesează de noi; gaborilor le pierise cheful. Ne-au dus cei care din tinereţe vor să simtă dacă nu puterea, atunci măcar gustul, izul puterii. Membrii gărzii civile – tineri şi voluntari. Flăcăi cu feţe robuste. „Hai, hai, otrepelor!" a strigat vesel unul dintre ei (cu banderolă roşie şi cu insignă mare la haină – pesemne căpetenia lor). O făcea pe mitocanul în joacă. Dar, dacă-i să vorbesc despre mine, eu eram încă tăcut şi nu ieşeam prin nimic în evidenţă, iar rîndul, eram şapte, mă cruţa ca din inerţie.

Iar voluntarul-şef *ne prelucra pentru ieşire*, adică ne interoga. Vreo treizeci de ani, de-acum nu chiar tînăr, musculos, botos şi simpatic, cu o forţă plăcută pe chipul cam grosolan. Gropiţă în bărbie. Procedura era simplă – celui care urma la rînd dintre inşii reţinuţi voluntarul-şef îi ordona să se aşeze pe scaunul de lîngă masă, îi învîrtea în mîini documentul (dacă omul avea) şi îl privea tăcut în ochi. Insul începea singur să se plîngă, să se smiorcăie, să spună că ai lui îl aşteaptă acasă, că-şi fac griji. Voluntarul-şef, după ce-i fixa amenda, îi dădea drumul să plece.

Pe mă-sa, păi nici măcar nu fusese vorba de o bătaie, careva l-a îmbrîncit pe careva, l-a pocnit peste nas, fleacuri, şi totuşi voluntarul-şef (nici măcar nu era gabor) avea puterea în momentul acela de tot nimicul: posibilitatea să te scuture şi chiar să te bage după gratii pentru un ceas sau două. Gustul puterii şi gratiile-s atît de aproape – păi asta-i aproape o ispită. Putea să urmeze orice. Nu un „orice" nepăsător, ci, dimpotrivă, un „orice" cu multe variante, moscovit – care nu poate fi prognozat şi este pestriţ precum gunoiul, precum viaţa străzii.

Între mine şi cel interogat mai erau trei inşi – eu încă nu ieşeam în evidenţă.

Doar un pic mă lua cu frig pe dinăuntru, în stomac, din pricina posibilei umilinţe ce mă aştepta. (Fie ce-o fi. S-ar putea să nu se întîmple nici o umilinţă.)

— ... Cine sînteţi? Documentele?... De ce v-aţi bătut?

— Nu m-am bătut.

— Tu nu te-ai bătut, el nu s-a bătut. Iar victima are toată mutra plină de sînge!

— Nu l-am lovit eu. L-au îmbrîncit.

— Cine l-a îmbrîncit?...

Voluntarul zdravăn şi botos îi întreba pe toţi la rînd, mie încă nu-mi venise rîndul.

Mi-am amintit cum se temea, cît de nebuneşte se temea Veronika să nu nimerească la miliţie (deşi, la modul real, simpaticii ei inşi sosiţi în delegaţie, care o îmbătau, erau mai îngrozitori, mai odioşi decît gaborii). Mă gîndeam stăruitor la ea. Să legi la un loc pierderea iubirii şi vulnerabilitatea crescîndă – asta-i ceva evident. Asta s-a ştiut întotdeauna. O ştiam şi eu. Mă consolam, chipurile, că ce mă priveşte pe mine de Veronika, mă pot lipsi foarte bine de ea. Există chiar şi plusuri. În tot cazul, nu-mi ţopăie tensiunea. Nu-mi ţiuie în ceafă de la o ureche la cealaltă. Nu tînjesc. Nu mă doare ochiul drept. Multe-multe avantaje. Veronika ţinea de-acum, pur şi simplu, de amintire. Doar am mai avut şi altele.

Încercam să mă gîndesc la altceva (dar inima mi se zbătea frenetic), pas cu pas, tot mai aproape de chestionare-de masa la care şedea tipul acela zdravăn.

— Nici dumneavoastră, desigur, n-aţi bătut, n-aţi lovit pe nimeni? – şi zîmbeşte. (Înaintea mea mai rămăsese un singur ins.) N-am să pot suferi acest surîs. M-am gîndit că, dacă n-am să pot, o să fiu pas, o să tac – pur şi simplu, mă predau: îmi pun pe masă ţeasta pe jumătate căruntă (sau mi-o trîntesc pe genunchi.) O să-mi apăs tîmplele cu palmele şi o să-mi las tăcut capul în jos. Şi ce nevoie are el de mine, care i-aş putea fi tată, ce nevoie are de un slăbănog cu ochii flămînzi? Au să rîdă un pic, au să mă umilească un pic-doar atît, n-are decît să se distreze.

Parcă îl sugestionam (prin telepatie) să mă lase în pace cînd îmi va ajunge rîndul.

— ... Ce-i, dragule, de ce tremuri aşa? Te-apucă tremuriciul? Însă cred că la rînd eraţi cu toţii viteji! rîdea botosul. Bătrînul luat la întrebări (pînă la mine mai era un ins)

dădea din cap precum cîinele, în acord cu viaţa, confirma: da, aşa sîntem. Da, sîntem fricoşi...

— La ce să te aştepţi de la noi? Rîndu-i rînd, conchise brusc bătrînul, cu succes.

Dar voluntarul-şef de la masă (îşi pusese coatele pe masă, şedea cum voiau muşchii lui) i-a spus tot cu succes şi cu un zîmbet:

— N-am la ce mă aştepta, decît la amendă!

Bătrînul interogat începu să tremure ca o frunză de plop. Preţurile crescuseră deja. (Banii deja înspăimîntau – înspăimîntau mai mult decît s-ar fi cuvenit.)

— Da' de unde! Aş, mai du-te-n mă-ta!...

— Uite-o şi pe mă-ta! Dacă stai la rînd, înseamnă că ai bani.

Voluntarul-şef ştia cu ce să-l prindă pe fiecare. Pe mine o să mă prindă cu faptul că n-am casă: nu că locuiesc veşnic la cămin, ci cu faptul că despre cămin n-am să suflu o vorbă (de ce să faci praf acolo unde te-ai aciuat?) „Eşti boschetar?" o să mă întrebe. Şi eu n-am să ştiu ce să-i răspund la întrebarea directă care mă ameninţa: dar unde, cîine bătrîn, dormi noaptea...? – cu asta o să mă pună în încurcătură. Va mirosi ceva. Va simţi că nu spun totul. Şi că am, am undeva un bîrlog al meu la căldură, iar în bîrlogul meu cald e posibilă şi o supă (păi dă şi altora din ea!) Bine a spus Cehov că a stors sclavul din el picătură cu picătură. Dar a şi tăcut bine, n-a spus cu ce a umplut golul apărut în locul fostelor picături. Cu cuvinte? Adică cu literatura unui nesclav?... Asta se impune de la sine. (Cei care scriu tocmai prin asta greşesc. Ba încă se mai şi mîndresc. Creatori de mituri.) Dar în mod real neantul nostru postsclavagist este umplut, din păcate, cu ce se nimereşte. Aşa-i schimbul: tu storci din tine, dar în aceste goluri de vacuum (postsclavagiste) se împing, dau buzna din afară felurite chestii, toate aiurelile – dintr-un set, căruia tu nu-i mai eşti stăpîn. Nici nu descoperi imediat că ai în tine chestii care nu-ţi aparţin.

Şi doar la masa lui era simplu – el nu ţintea decît să verifice cît de conciliant sînt din fire: dorinţa legitimă şi aproape firească a unui voluntar care aspiră să devină în curînd gabor în toată regula.

Dacă cel luat la întrebări nu se grăbea, cine ştie de ce, să se plîngă şi să se fîţîie pe scaun, voluntarul-şef se încrunta cu asprime: „Ei?... Te-ai gîndit să te joci de-a tăcutul?" Şi respectivul, pricepînd într-o secundă ce se aşteaptă de la el, începea să se jeluiască repede şi alandala. Mai întîi despre viaţă în general, pasămite, viaţa-i de tot rahatul, nu se leagă, aşa că m-au apucat năbădăile la rînd, n-am de mîncare, mă aşteaptă nevasta, dă-mi drumul, dă-mi drumul acasă, amice, dă-mi drumul, te rog!...

Pauză.

— Ca să vezi: omul vrea acasă. Şi voluntarul-şef, ezitînd un pic în timpul pauzei şi înjurîndu-l un pic de mamă, îl lăsa să plece. Nu voia decît ca omul să dea îndărăt şi pentru un minut să se simtă un vierme mic. Pentru un minut. Nimic mai mult. O dorinţă simplă şi de înţeles. Jucăm dame?

— Următorul!...

Deja fără explicaţii se ştia că trebuie să te plîngi şi să te rogi de voluntarul-şef să-ţi dea drumul, aşa-i spectacolul, jucăm şi nu glumim. Poate că vreunuia dintre moşnegei i-ar plăcea să-şi petreacă seara după gratii? (Cu beţivii adunaţi din preajma metroului.) Ne amendau cu o sută, cu trei sute de ruble, ceea ce pentru vremurile de atunci nu era prea mult. Unuia i-au luat un set de cărţi de joc cu femei goale pe verso – s-au uitat la ele, desfăcîndu-le în evantai. Voluntarul-şef nici n-a clipit.

De-acum următorul eram eu. M-am aşezat în faţa lui. Eram penultimul. Putea şi să nu se grăbească cu mine.

— Unde lucrezi?

— Nu lucrez, i-am spus. Nervii încordaţi (presimţirea) nu m-au lăsat să fiu direct. Nu m-am putut hotărî să-i spun: „Sînt paznic..." – n-aveam chef de zeflemele şi de chicote previzibile, pasămite, aşa-s acum toţi paznicii.

Învîrtea în mîini buletinul meu de identitate. Am viză la soţie şi la fiica mea adultă, adică la prima soţie, unde nu locuiesc demult. (Am plecat de-acasă. M-am dat de-a rostogolul. Turtiţa.) Dar viza era clară, de Moscova.

— Cum de-ai nimerit atît de *departe*? (În alt raion.)

— Întîmplător.

I-am răspuns neașteptat de scurt, fără justificări. El m-a înțeles bine.

Tăcea. S-a uitat în treacăt la mine (nu în ochi, ar fi fost o onoare prea mare, ci pe lîngă), pasămite, te aștept deja de suficient timp. (Îți aștept jelaniile. Jucăm dame sau nu jucăm?) Dar pe mine e greu să mă obligi să fac ceva dacă nu vreau. El aștepta. Un voluntar tînăr (lîngă el), care, din cauza surplusului de energie, strîngea din fălci, a încremenit puțin, oprindu-și din mișcare pometii obrajilor.

Voluntarul-șef tăcea, iar apoi a apărut zîmbetul acela care nu-mi plăcea; aproape în bătaie de joc. Pasămite, nu mă rogi să-ți dau drumul, pasămite, taci – tac și eu. Excelent. Așa o să stăm, da? (Poate că exagerez. Asta-i o trăsătură a mea. Însă pauza chiar se prelungea.)

Putea, avea dreptul, zîmbind sau fără să zîmbească, să aștepte oricît de mult timp cuvintele mele de căință. Însă zîmbetul i s-a șters de pe față. (Voluntarul tînăr de alături iar își frămînta fălcile.) Iar eu... nu, nu, nu-mi ascundeam ochii. Mă uitam fix undeva îndărătul voluntarului-șef, la porțiunea întunecată dintre două uși, la mantalele atîrnate acolo – mă uitam la mantale, dar vedeam buzele, buzele lui, care respirau cu rictusul surîsului ascuns (asta ar fi putut să mi se pară), în bună măsură de-acum batjocoritor – vedeam buzele și gropița aceea care-i despica bărbia în două atunci cînd zîmbea. Voluntarul-șef nu era dintre cei care-și bate joc fără motiv de oamenii întîmplători (chiar mă gîndisem despre el: *nu-i dintre aceia*), însă era dintre aceia care știu foarte bine că există posibilitatea de a te distra și a rămîne nepedepsit. Și știa că eu știu și că n-am ce face, sînt cu totul în mîinile lui. Îmbătarea cu un moment de putere... parcă a încercat, pasămite, dar vedem imediat despre ce-i vorba.

Mai tîrziu, am izbutit să-i găsesc o justificare. (Întotdeauna sînt în stare să mă acuz singur.) Și anume: el, viitor gabor, caută intuitiv tocmai un ins ascuns, pe oricine s-a tras într-un fel sau altul deoparte din fața puterii și s-a aciuat în umbra răcoroasă. El, voluntarul-șef, îi provoacă personal pe aceștia (pe inșii de teapa mea) la nesubordonare. Provocarea lui cotidiană (proba) nu este cîtuși de puțin o mitocănie, ci o profesie – dacă vreți, o tentativă, și reușește

cu atît mai uşor cu cît omul ascuns, de regulă, încearcă şi el personal să se apere, fără să ţină cont de realitatea provocatoare. O reciprocitate doar aparentă. E o idee primejdioasă. Însă pentru asta nu voluntarul-şef va trebui să plătească. În asta şi constă profilactica. În asta şi constă esenţa voluntarului-şef ca om – funcţia lui. (În asta, din păcate, stă şi stigmatul lui: un ins atît de voinic, simpatic, în floarea vîrstei şi inteligent – să fie o funcţie.)

Îmi amintesc că în tăcerea de două sau de trei minute m-am mai gîndit: păi nu are dreptate cu surîsul lui decorativ, nu este nevoie de asta. Căci el personal nu are deloc nevoie ca omul să se împingă singur în umilinţă. (Nu înţelegeam că tocmai de asta *are nevoie*, aşa-i funcţia lui.) N-ar trebui să aibă nevoie, la ce bun? continuam eu raţionamentul. Doar ne-au adus aici atît de frumos, aproape că ne-au ţinut de braţ, nu ne-au pocnit după ureche, nu au zbierat, nu s-au purtat ca derbedeii, ne-au şi amendat cît se poate de decent, ca să nu vă mai îmbrînciţi altă dată, dragilor, cînd staţi la rînd, să nu vă mai bateţi! Totul a fost pe bună dreptate, iar acum nu-i nevoie de exagerări, de surîsuri – iată la ce mă gîndeam. Şi doar mă gîndeam calm. Ca şi cum cîntăream *pro* şi *contra*. Însă concomitent nu-mi puteam lua ochii de la gropiţa apărută din nou (pe urma surîsului), care tremura uşor pe bărbia lui. Ca o vrăjitorie. Chiar în dreptul meu. Gropiţa strălucea, oglindind lumina becului. Nici eu n-am surprins secunda cînd am lovit în gropiţa aceea. Am lovit-o, aruncîndu-mi deodată, cu putere, pumnul înainte, în bărbie, peste spaţiul mesei înguste.

Capul i s-a smucit pe-o parte. După o clipă de derută, voluntarii s-au repezit la mine din dreapta şi din stînga, răsucindu-mi mîinile. Şi eu stăteam într-o oarecare derută după lovitură.

Dar o dată cu durerea (îmi striveau degetele), vrei-nu vrei, ţi se trezeşte rapid furia împotrivirii, eu mă apăram-zvîrleam din picioare, scuipam, le strigam: javrelor, javrelor! (La urma urmei, un bătrîn underist are dreptul să-l pocnească pentru un asemenea surîs!) Ei mă loveau, mă trînteau, îmi răsuceau mîinile, dar făceau totul cumva fără noimă, pînă cînd flăcăul energic cu baston de miliţian (sub formă de penis), venind în fugă, m-a pocnit cu el pe spinare.

în ochi mi-a fulgerat ceva şi s-a stins. Dar mi-am păstrat cunoştinţa. Mi-au făcut vînt dincolo de zidul despărţitor, în celulă (în semicelulă – acolo nici nu puteai să stai în picioare) – o nişă întunecoasă şi scundă, unde zăceau laţi trei oameni. I-am numărat de îndată ce ochii mi s-au deprins cu întunericul. Erau beţi. Sau bătuţi crunt.

Şedeam acolo pe duşumea (orb, în întuneric) şi băteam în podea cu pumnul, încă furios din cale afară. „Ja-vre-lor!" strigam. Ei îmi răspundeau cu înjurături. Firește, voiau să mă înveţe minte cum trebuie. Dar voluntarul-şef, deşi fusese pocnit în maxilar, era stăpîn pe sine.

— Calm. Calm, le spunea el (cu limba muşcată). Vă spun: calm. Lăsaţi-l *deocamdată*.

Ei (el) aveau de ales. Puteam să mă scoată drept instigatorul încăierării. Şi puteau să-mi agaţe în plus un articol din Codul Penal pentru că m-am împotrivit miliţiei (în cazul de faţă, ei erau gabori) – să mă dea pe mîna tribunalului. Totuşi, condamnarea, amînată de justiţie cu luni şi luni de zile, semăna pentru aceşti băieţi cu un tablou abstract, prea puţin pe înţelesul lor. Tărăgănare. (Tribunalul nu te unge la suflet.) Durata pedepsei cu închisoarea, de tot nimicul, care mi s-ar da, nu i-ar unge nici ea la suflet, însă să-mi zdrobească ficatul, rinichii, să mă altoiască cu pumnii de-a dreptul în inimă, doi te ţin, al treilea lucrează – asta ar fi mai bine, asta-i de-acum *ceva*, nu-i va sătura, dar cel puţin le va reda echilibrul sufletului lor autoritar, gata să-şi ia zborul. Au să se răfuiască singuri cu mine. *Lăsaţi-l deocamdată*.

Însă, firește, trebuia s-o facă fără martori – doar eu eram penultimul, un fleac, virgula te salvează uneori (nu virgula, ci rîndul). După mine stătea în picioare şi se plictisea încă un tip cam bătrîior, săltat de ei din aceeaşi îmbulzeală zgomotoasă la zahăr.

Poate că vreunul dintre ciraci (prea tînăr? sau nou aici?) nu-i era voluntarului-şef întru totul pe plac ca martor. Cineva îl încurca *deocamdată*. Nu ştiu cauza. Era clar doar că ei (el) se vor ocupa de mine ceva mai tîrziu.

Pe ultimul l-au eliberat imediat: i-au aruncat cinstitul buletin de identitate.

— Cară-te. Hai! Hai!... după care acesta, sufocîndu-se de bucurie şi tuşind, s-a repezit în fugă spre uşă.

Voluntarii s-au îngrămădit în jurul şefului (trei, cu banderole roşii, agitaţi), iar el, stînd la masă, îi învăţa acum cu voce scăzută cum şi ce să facă mai departe.

Doi, tineri de tot, stăteau ceva mai departe.

Îi vedeam pe toţi printre gratii. Ştiam că am încurcat-o rău. Poate că aceşti doi tinerei (măcar prin prezenţa lor) au să-i împiedice să mă stîlcească în bătăi?... – mă gîndeam eu cumva abstract, ca şi cum ar fi fost vorba de un nene străin. Şi îmi atingeam mereu mîna rănită cu uşa.

Dar în momentul acela atenţia le-a fost abătută în altă parte, a urmat o amînare, cînd a venit deodată o maşină sau chiar două, judecînd după huruit. A intrat un miliţian în uniformă nouă, înalt, ofiţer (din nişa întunecoasă se vedeau foarte bine steluţele de locotenent) şi le-a spus pe un ton imperativ: „Toţi, repede! Plecăm!..." şi a adăugat ceva (vorbind precipitat) despre armament. Cineva i-a răspuns. Iar el, iritat: „Şi n-o lungiţi, n-o lungiţi, băieţi!" Zgomotul şi scîrţîitul scaunelor împinse, exclamaţii, pregătiri grăbite, îmboldite de comanda ofiţerului.

Au plecat, eu n-am scăpare, au să mă stîlcească mîine. Au fugit în jos pe trepte, bocănind cu cizmele. La capătul scării, dincolo de ultima treaptă, cizmele lor s-au prăbuşit în neant (în pămîntul moale). Au plecat toţi. N-a mai rămas decît unul; unul dintre cei tineri. Tînăr, cu faţa rotundă - l-am văzut foarte bine.

Cînd bravii voluntari mi-au făcut vînt după gratii, eu (din prostie – nu, *de bătrîneţe*) m-am proptit în uşorul uşii cînd cu un picior, cînd cu celălalt. M-am împotrivit, bătrîn idiot şi înfuriat ce sînt. Isteţul Ivanuşka şi-a desfăcut mîinile şi picioarele, chipurile nu încap nicidecum în cuptor. Voluntarii au fost mai deştepţi decît Baba Cloanţa, cu aceeaşi uşă m-au pocnit, în acord, peste spinare şi şezut, aşa că pînă la urmă am început să urlu şi am zburat în nişa cu gratii. Şi iată cu ce m-am ales: cu o splendidă noapte întunecoasă în cuşcă. Şi cu fereastra pătrată – departe.

În fereastra aceea întunecată nu pluteau decît două-trei fire argintii. Se ghicea luna. Dar ea nu putea nicidecum

răzbate în bezna noastră de cerneală. Era undeva. A răsărit, a urcat pe cer, atîrnă deasupra acoperişului.

Tînărul voluntar lăsat de pază doarme pe scaun; a stins lampa de birou. Bine, bine: te-au închis pînă mîine dimineaţă, acum n-ai ce să faci: dimineaţa au să se răfuiască cu tine, aşteaptă! – îmi spuneam. (Doar am meritat-o; doar mai ştiu şi eu cîte ceva.) Dar nu. Culmea era că nu. Încă mai fierbea în mine dorinţa de a scăpa de acolo: de a scăpa înainte de răfuiala de dimineaţă, acum şi neîntîrziat.

Mă tîrăsc. În întunericul celulei (mizeria noastră autohtonă, puturoasă) mă tîram cît puteam de uşurel: viteza unui melc cu simţurile ascuţite. Beţivul care era cel mai aproape sforăia. Mă tîrăsc şi, ca un animal de pradă, răsuflu de-acum în ritmul obertonurilor sforăitului lui. Încă o jumătate de pas. M-am apropiat din direcţia feţei lui (din direcţia duhorii de trăscău) şi-i pipăi uşor-uşor buzunarele. El – nici pîs. În primul buzunar are hîrtiuţe, gunoaie, chibrituri, trei cutii boţite, la ce-i trebuie atît de multe? Celălalt buzunar era sub el, a trebuit să-l întorc. Gol. (Mi-am tras sufletul.) Mi-am ridicat ochii: m-am uitat în lumea aceea îndepărtată, de dincolo de gratii. Paznicul dormea. Iar pe fereastră curgeau dîrele invizibile ale lunii – în firele pîlpîitoare şi lucioase am putut să văd că paznicul de la masă doarme cu capul sprijinit în palme.

La fel de uşurel m-am tîrît spre al doilea; era borît, ceea ce chiar îmi dădea speranţe; de scîrbă, ar fi putut să nu-l percheziţioneze. Măcar o sticlă goală de un sfert (pentru o lovitură ar fi bună), măcar o cheie mai lungă de uşă, ca s-o strîng în pumn, ca pe un cuţit bont. Dar am dat îndată cu mîna de ceva lipicios, por-ca-la-nul. N-are nimic. Îl percheziţionaseră. Nici măcar un pix parşiv n-am găsit. Nişte bani – mărunţiş de metal. Nemaiavînd puterea să le pun la loc în buzunar, i-am restituit monedele, lipindu-i-le de-a dreptul pe cămaşa borîtă, ca pe nişte medalii. Dormi, ostaşule. O să ne aducem aminte de tine. Cel de-al treilea (ultimul) beţivan era în colţ, chiar sub gratii. Înciudat, m-am tîrît mai iute spre el şi deodată (cînd întinsesem mîna spre buzunare) am înţeles că nu doarme. Mă văzuse tot timpul. Tremura de spaimă. „N-am bani. Nu a-a-am..." stoarse din el un şoptit de-abia auzit. N-am mai stat să-i explic ce şi de

ce caut. I-am pipăit (totuşi) cu mîna buzunarele – goale. I le-am pipăit şi pe cele de la piept, goale. În clipa aceea am auzit un foşnet: beţivul se pişa pe el. Micul jet murmura, murmura ca un pîrîiaş în timp ce noi amîndoi tăceam.

M-am ridicat, gîrbovindu-mă tare: încet-încet am păşit spre gratii, spre barele de lemn puse în cruce. Gratiile erau de lemn, de metal nu era decît uşa. (Mîna rănită a început din nou să mă doară.) Am stat în picioare, m-am uitat: paznicul dormea, ascunzîndu-şi capul în palme. Tînăr. Încercam să-mi amintesc – ce lucruri sînt împrejurul lui?... E greu să te baţi mînuind scaunul. Dacă-i şubred, scaunul se poate desface în bucăţi – atunci cu piciorul scaunului! Carafa?... Dar carafa ar fi putut s-o ia de acolo? Ce-ar mai fi? Un om furios e greu de oprit, nu mi-ar putea ţine piept un puţulică tînăr şi somnoros... Ce? Ce obiecte mai erau acolo? Îmi încordam memoria, amintindu-mi minutele cînd aşteptam să fiu interogat. Doar am stat acolo şi am bătut pasul pe loc destul timp – ce am văzut?... ei? – în dreapta şirul celor reţinuţi, documentele lor pe masă. Un caiet, datele din buletine...

— Hei! Şefule! am strigat eu.

Am mai tras o dată de crucea de lemn.

— Şefule!

Somnorosul şi-a ridicat căpăţîna, a aprins lampa de birou... uite! uite arma! Ochii mei au început să alerge febril, căutînd soluţia cea mai simplă de a înşfăca lampa. S-o apuc, dar fără să scot cablul scurt din priza aflată prea jos (s-ar putea să nu iasă... tînărul ar avea timp!)

Şi-a răsucit spre mine faţa rotundă: pasămite, despre ce-i vorba?

— Aş vrea să mă uşurez. Du-mă la WC.

El mi-a spus somnoros:

— În colţ e o găleată. Pişă cît vrei.

— Vreau să beau şi un pic de apă. Mi s-a uscat gîtlejul. Şefule!

De-acum venea spre mine. Dacă m-aş fi năpustit la el, desigur, l-aş fi trîntind la pămînt, dacă ar fi întredeschis uşa de metal cu gratii, dar el la uşă nici nu se gîndea. Se gîndea la altceva – m-am tras îndărăt la timp. A dat cu pumnul de-a dreptul în pătratul uşii, vrînd să mă pocnească în ochi

S-a smiorcăit cînd şi-a dat seama că nu m-a atins. Fără să spună o vorbă, s-a întors şi a plecat. „Mi-e sete, javră! Se-e-te!" am început eu să zbier, însă insul cu faţa rotundă nici n-a întors capul. A stins lumina. S-a dus în camera de alături şi a închis bine uşa în urma lui, ca să nu audă dacă eu o voi face pe nebunul, dacă voi zbiera şi mă voi zvîrcoli pe duşumea – fă ce vrei, băiete! Fă ce vrei, *lindină bătrînă*, cum a spus unul dintre ei cînd eu, încuiat în celulă, m-am apucat să izbesc cu piciorul în gratii.

Ce mai puteam face?... Nimic. Doar să-mi potolesc, să-mi calmez inima, care mi se zbătea în piept. Din colţul meu uitat, am început să mă uit în întunericul nopţii ca la lumina dimprejurul lunii. (Îmi căutam pătratul negru. Îi ştiam deja magia.) Inima nu mi se calmase, dar, iată, încordîndu-se un pic, frînase puţin... apoi încă puţin... şi de sus, ca o mîntuire, se năştea din nimic sentimentul minutelor ce se opreau. Viaţa poticnită. Nu însăşi viaţa, ci proza ei lentă, existenţa ei cotidiană şi măreaţă datorită liniştii. Iat-o. Timpul a încetat să se mai zbată: a prins să curgă.

Poate că în buimăceala primelor minute impulsive de după gratii se desprindeau de pe eul meu rămăşiţele vechii vanităţi, deja decojite, şi ale sforţărilor mele ambiţioase. Pasămite, nu mă las pe mîna lor. (Poate că şi rămăşiţele fostului scriitor din mine.) Coaja, pulberea omenească, ea se zvîrcolea, căutînd în acelaşi timp un text mai onorabil pentru mine – pentru ca, în limita posibilului, să-mi păstrez şi demnitatea, şi să-mi cruţ viaţa. Vicleanule, mi-am spus. Relaxează-te. Ăsta eşti tu. Ăsta e trupul tău. Asta-i viaţa ta. Ăsta-i eul tău – toate-s la locul lor. Trăieşte... Cu inima uşoară, m-am simţit în afara textelor mele, ca viermele în afara ţărînei căreia îi este obligat. Acum eşti un text. Un vierme, care se tîrăşte deodată şi împreună cu ţărîna sa. Trăieşte. Acum eşti un text. Un vierme, care se tîrăşte imediat şi împreună cu solul său. Trăieşte...

Mi s-au părut neghioabe salturile furioase din celulă în afară (de îndată ce el va întredeschide uşa de metal), loviturile cu lampa de birou date în capul lui, agitaţia cu priza, cu cablul, ca să mă opintesc cu lampa. Nefirescul a dispărut ca dintr-un vis urît, mai rău – ca dintr-un film urît. M-am răcit. (Poate că mi-a scăzut brusc tensiunea.) Nici o mişcare

cu mîna. Nici un gînd întîmplător. Ca un vierme descoperit, m-am smucit (şi atîta tot) şi am încercat să mă îndepărtez, uitînd că solul este întotdeauna şi pretutindeni. Pur şi simplu solul, pămîntul, proza vieţii – o cuşcă omenească, obişnuită, cu gratii la uşă şi cu găleata indiferentă, pentru urinat, într-un colţ. Cu nişte beţivani obişnuiţi, zăcînd alandala în întuneric, care au nevoie de somn, ca să-şi vină în fire. Şi eu ar trebui să dorm. (Da, da, să mă întind cu mîna sub ceafă.)

Proza vieţii, trebuie s-o recunosc, era dulce. Aşa cum a promis, îi dăruia în treacăt omului un sunet prelung şi parcă etern, alintîndu-mi auzul cu vibraţiile moi şi ritmice ale aerului. Mai simplu spus, era un sforăit încet. Al meu. Dormeam. Însăşi existenţialitatea, înfăşată cu dulcele sunet înduplecător, mă legăna. Dormeam. De la distanţă, ca un ecou, se auzea de după uşă sforăitul proaspăt, tînăr al gaborului voluntar, care ne păzea. El sforăia, eu făceam la fel. Eram în dialog...

Trezindu-mă pentru o clipă, l-am văzut în întuneric pe beţivanul care făcuse pe el de frică şi acum, într-un mod complicat, îşi „schimba" lenjeria – imaginea zgribulită, nefericită a unui om, ţopăind într-un picior şi cu celălalt ţintind cracul pantalonilor... Beznă, domnea o beznă splendidă, deasă. Adormind, continuam să simt pătratul negru al ferestrei. Şi luna: ea nu era. Dar şi nevăzută, atîrna semeaţă pe cer, undeva deasupra acoperişului – sus, deasupra clădirii.

PARTEA A DOUA

Întîmplare în anul al doilea

Cu ce fleac de tot nimicul a început, *cu dragostea!* – adică cu zarva generală, stîrnită împrejurul lui de studenţii colegi de an, cu tămîierile lor. Desenele lui erau înşfăcate iute şi cu înflăcărare. Le puneau pe pereţi, prinzîndu-le în piuneze. Se mai şi lăudau unii altora, arătînd cîte are fiecare. Priceperea lui de a desena cu creionul, cu cărbunele, într-un minut – într-o jumătate de minut! – pe orice petic rigid de hîrtie îi încînta ca o extravaganţă genială, ca o scamatorie. Venea era ca o minune. Un om care desenează. Că în desene era (nu se maturiza, ci era de la început) veritabila artă de avangardă – noi nu înţelegeam atunci cîtuşi de puţin. Formă. Cărbune pe alb. Nimeni nu înţelegea. În schimb îl iubeau toţi. Iar el, Venea, îi mai şi tachina. (Nu înţelegeau, desigur, nici anchetatorii asmuţiţi asupra lui Venea, ce să le ceri lor, slujbaşilor?) Cu mulţi ani în urmă, încă de pe atunci, fratele meu mai mic, Venea, putea să stea la masă faţă în faţă cu un anchetator şi să-l întărîte, să-l facă să-şi iasă din fire în aşa hal, încît nu lui, ci anchetatorului îi venea să-l pocnească în bărbia cu gropiţa rîzîndă. Îl întărîta cu cuvintele, dar şi cu toată înfăţişarea lui caustică. Un anchetator chiar a ridicat mîna la el. Fiecare dintre anchetatori ridica mîna la Venea. Ce-i drept, nu l-au lovit.

De trei ori s-au ocupat kaghebiştii de Venea în decursul anului aceluia, toţi erau nedumeriţi – un student ca toţi studenţii, numai zîmbet. Ochi albaştri, ca gheaţa. Numai că rîdea: un puştan! Şi cu acea sclipire usturătoare în ironie, care imediat te atrăgea la el, ah, cît farmec, ah, cît haz!... Iar unul dintre studenţi, neîndoielnic din anul lor, continua

să-l toarne pe Venea, un tip slab la învăţătură, un prostuţ modest. (Băgat în sperieţi şi pesemne încercînd să povestească cu sinceritate, *să redea* atmosfera studenţiei din anii aceia limbuţi.) De trei ori l-a denunţat, iar la verificare s-a constatat că nu erau caricaturile lui Venea, erau stilizate ca să semene cu desenele lui Venea, erau un calc şi atîta tot. Talentul nu l-a protejat pe autor, dar talentul nici nu l-a expus. Şi de-abia a treia oară, ca într-un basm sinistru, prin cuvintele sale caustice, zîmbitorul Venea l-a adus pe anchetator într-un asemenea hal, încît acesta nu ţipa şi nu voia să-l lovească, ci ajunsese într-o stare de turbare de-acum neînverşunată, într-o turbare calmă, iezuită.

Ochii anchetatorului, punctele de pe pupilele ochilor lui se înroşeau, albeau – Venea povestea că celălalt anchetator, colegul, aplecat peste hîrtii în aceeaşi cameră, şi femeia din colţ, care ţăcănea la maşina de scris, trăgeau cu urechea şi rîdeau mereu încetişor, iar femeia încă mai şi pufnea în palmă. Aşa îşi bătea joc Venea (puştanul!) de anchetator cu răspunsurile sale, iar acesta, foarte stăpîn pe sine, continua să-l descoase.

În cantina studenţească, mîncînd supa de mazăre şi compotul apos din anii aceia, eu (eram mai mare, aveam de-acum ambiţii) raţionam cu voce tare:

— Venea. Anchetatorul ăsta devine periculos.

Raţionam, cît puteam, dîndu-mi importanţă – suna, desigur, prosteşte:

— Ascultă, Venea... Ce-ar fi să-l provoci? Să-i tragi o scatoalcă. Chiar aşa. Ca şi cum te-ar fi jignit. Loveşte-l tu primul!...

Venea doar zîmbea:

— De ce?

Îmi povestea interogatoriile. Terminînd compotul din pahare, vesel (şi orişicîtuşi, provincial), noi discutam cazul lui, care nu era nici o capcană de şoareci, nici o cursă, ci groapa nefastă a vremurilor acelora lutoase, vîscoase, în care Venea nimerise deodată fără să-şi dea seama. Tineri fiind, nu ne intrase frica-n oase. Chiar ne apucase un anume sentiment de mîndrie ca urmare a participării la jocul primejdios cu puterea. Amîndoi pufneam în rîs, pasămite KGB-ul se interesează de un student din anul întîi, ca să

vezi! Iar eu, pe tonuri înalte, îi tot repetam ideea mea, cică n-ar fi oare timpul, Venea, să schimbi subiectul? Fie, ai să te alegi cu o săptămînă sau două de celulă, cu o falcă stîlcită, cu un umăr luxat (fie, Venea!), au să fie ţipete, înjurături, o reclamaţie la decanat, o eliminare, cincisprezece zile, orice, dar nu ancheta asta clisoasă, tărăgănată. Interogatoriile lor, uimitor de nepricepute, meschine, lutoase, nu înseamnă nimic şi în acelaşi timp sînt primejdioase, nu-s o gropiţă, Venea, sînt de-acum o groapă! Orice, numai nu şederea asta enervantă, faţă în faţă, la aceeaşi masă, plus, din cînd în cînd, zîmbetul lui Venea, a cărui causticitate însuşi Venea, pare-mi-se, n-o înţelegea. (În schimb, eu o înţelegeam – mă nimerea uneori prin ricoşeu şi mă biciuia.)

— Venea, lovitura-i o filosofie. Lovitura e tot ce avem!

Vorbeam aşa fiindcă eram tînăr. (Pur şi simplu, vorbea gura fără mine.) Pe-atunci nici prin cap nu-mi trecea că lovitura-i o filozofie. Eram fratele mai mare: nu făceam decît să vorbesc, încercînd să-l încurajez pe Venea şi să deviez buclucul. Însă viitorul, firește, venea repede. Eu parcă ştiam. Cu o lejeritate fericită presimţeam experienţa omenească deocamdată îndepărtată (o presimţeam şi deja mi-o aproximam – şi, cine ştie, cobeam chiar în ce mă priveşte).

L-au chemat din nou. (Tărăgănau). Îl chemau cu o hîrtiuţă albă, o citaţie, uneori de-a dreptul de la cursuri. Doar şi ei îşi făceau de treabă: zi de zi. De probă, anchetatorul punea la cale întîlniri absurde cu oameni pe care Venea ar fi putut să-i cunoască sau să-i identifice: el, firește, nu-i cunoştea. Nu-i cunoştea pe disidenţii de atunci. (Nu era implicat, fiind prea tînăr.) Rîdea mereu, povestindu-mi amănuntele interogatoriilor: cică, imaginează-ţi, rutină, o discuţie ca toate discuţiile, notează tot, nu te bat! Ce vremuri!... Rîdea, dar nu ştia cum să se smulgă, cum să iasă sau măcar să se tîrască din acest păienjeniş al vremurilor care nu mai erau staliniste. Cum?

Şi poate, cine ştie, pentru o scatoalcă trasă anchetatorului (pentru un gest de ameninţare), pe Venea l-ar fi exmatriculat din institut, l-ar fi deportat pe termen scurt, l-ar fi băgat la puşcărie: erau primii ani de dinaintea lui Brejnev, nu l-ar fi trimis la tăiat pădure, ar fi rezistat! Cel

mai important era să pună punct... Cu toată genialitatea lui, Venea nu pricepea că nu se află atît în capcana denunțului cuiva, cît în capcana propriului sentiment de superioritate față de oameni: în capcana propriului eu. Iubindu-mi fratele, nu-l idealizez – Venea era, se întîmpla să fie înfumurat. (Nu pentru că așa îi era sufletul, ci fiindcă era tînăr. Iată justificarea.) Ca și tinerii geniali din secolele trecute, pe care îi cunoaștem cu toții, fratele meu nu cruța pe nimeni: începea cu vorba, își bătea joc. Iar rîsul, dacă Venea rîdea de cineva, îl făcea pe cel din fața lui să se simtă un nimic, un păduche. Era insuportabil. Firește, asta nu-i justifică pe kaghebiști. Dar îmi pare rău să știu că Venea a îndurat atîtea și a clacat, iar vinovate de toate acestea n-au fost desenele lui geniale (și nici caricaturile stilizate ale cuiva), ci a trebuit să plătească pentru propria sa vanitate. Nu marea, balta te înecă.

Îngrijindu-și talentul și trăind izolat, Venea ar fi putut să scape. Desenele erau prea bune – plăcînd ici și acolo, ar fi putut deveni un portretist domol, rafinat. Sau mai degrabă ar fi ajuns un pictor-avangardist clandestin și autoritățile s-ar fi temut să-l *atingă*. Ar fi ținut cont de el. (Fie, i-ar fi interzis o expoziție sau două. Fie, i-ar fi împrăștiat cu buldozerul pe experții gemînd exaltați și nu i-ar fi permis de două ori să plece în Italia!) Privind înapoi și cu mintea cea de pe urmă, noi, desigur, simplificăm și iată că mocirla existențială a unui artist este de-acum redusă la o bifurcație, la două sau trei drumuri și, pasămite, la alegerea personală și clară a unuia dintre ele (cînd în realitate băteai pasul pe loc pe un cîmp lutos, desfundat). Însă nu-i mare lucru nici să complici. Din păcate. Nu a existat o luptă, un duel al geniului cu sistemul, a existat o gîlceavă cu un anchetator meschin, ambițios. Zi de zi, încordînd tot mai mult nervii și devenind tot mai apăsătoare, continua șederea lor la masă, față în față, căci Venea era la cheremul lui! Pînă la urmă, Venea a întrecut măsură, iar anchetatorul (nu era nici tînăr, dar nici prea bătrîn), palid, alb de ciudă, a chemat paza. Pur și simplu, a dat ordin să fie luat. Nu-și dorea pumni și scandal, nu le dorea așa de repede. Nu voia să lase în urmă o dîră de tînguire, o dîră de vorbe și plîngeri, de discuții, nu voia să facă valuri. Nu voia ca Venea, stîlcit în bătaie, să-i scape – vrei, nu vrei, studentul recalcitrant (și bătut) putea

fi dat la *scădere*, putea fi trimis la un spital obişnuit. (Ba chiar putea fi dat pe mîna altor anchetatori; pas de-l mai caută după aceea.)

Chiar aşa i-a şi spus lui Venea:

— Nu mă interesează să te pocnesc peste bot. Mă interesează să umbli şi să scapi căcatul din tine.

Ştia ce spunea. Uneori anchetatorii umblă cu cacealmale, dar acesta ştia. Chiar putea alege viitorul (pentru cel aflat sub anchetă) – în limitele deciziei sale personale, spre viitor duceau, ramificîndu-se, drumuri bătătorite, trei sau patru, iar unul dintre ele, arcuit, se îndrepta tocmai către halatele albe. (Către tratamentul împotriva disidenţei – către dreptul deplin al medicilor de a-ţi invada eul.) Anchetatorul ştia ce să scrie şi să completeze; ştia şi unde să adauge de la el o jumătate de literă. I-a pregătit lui Venea drumul pe care îl ştia de la cei mai în vîrstă ca el. Aşa că, în cazul acesta, n-a existat nimic de-a mirării (nimic surprinzător) în procesul tratamentului silit. Într-unul dintre momentele aşteptate de doctori, pacientul lor (Venea) nu a putut face faţă chimiei din sînge şi intervenţiei ei dirijate în creier. Creierul lui Venea nu s-a decuplat – doar se cupla la nimereală, nu dirija, nu conta şi de aceea patru săptămîni la rînd din pacient (din fratele meu) fecalele erupeau pe neaşteptate şi spontan. Aşa a fost. O lună întreagă. Drumul dusese la ţintă. Anchetatorul ştiuse ce-i promitea.

A început să fie interesat. Omul, dacă-l jigneşti, este curios. Dar, mai curînd, şi aici cauza ar fi putut să nu ţină de interesul răzbunător, ci de faptul că încheierea anchetei lui Venea intra în obligaţiile lui: slujba. Oricum, anchetatorul l-a vizitat pe Venea la spital. A intrat în salon, cu halatul alb pe umeri. Bine bărbierit, fără să vorbească tare. S-a aşezat lîngă Venea. L-a întrebat:

— Ei, cum o duci?... Scapi căcatul din tine?

Copleşit de preparate, Venea nu mai era nici spiritual, nici impertinent (era a doua lună; simptomul – praf în creieri).

— ... Ei? *Aici* ce-o să-mi mai spui?

Prin stratul de „praf" care-i ticsise creierul, Venea s-a gîndit cu mare efort. Mişcîndu-şi limba grea, Venea i-a răspuns:

— Şi aici. Aici e viaţă.

Cînd, în aceeaşi seară, în orele de vizită, dar mai tîrziu, stăteam alături de Venea, l-am întrebat:

— Dar el ce-a zis?... A rînjit satisfăcut?

Venea mi-a spus că nu, anchetatorul a fost de acord – da, cică, şi aici e viaţă: trăieşte.

Medicul, figură intelectuală, ajungea, poate, la modă, iar seringa înlocuia lejer prea consonantele în trecutul nostru (prea zgomotoasele) împuşcături în ceafă şi tăiatul pădurilor. În perioada interogatoriilor, Venea fusese bătut o singură dată, în maşină. I-au stîlcit faţa, i-au spart doi dinţi, l-au umplut de sînge, totul neprofesionist. Ei doar îl însoţeau, în maşină era înghesuială şi toţi, inclusiv Venea, erau îmbrăcaţi în paltoane, iarnă, ce mai. I-a scos repede din sărite, i-a *atins*. Putea atinge pe oricine şi în orice fel, nu era vorba de curajul tinereţii – pur şi simplu, avea o inimă arogantă, de leu. Venea şi-a bătut joc de îmbrăcămintea lor proastă: pasămite, e iarnă, de ce, javrelor, nu sînteţi preţuiţi, vai-vai-vai. Sau, cică, aţi trecut prin şcoală tîrîş-grăbiş şi n-aţi ajuns să meritaţi nişte haine mai bune? Nu cumva le-au purtat alţii mai înainte?... Unul dintre ei l-a lovit peste ouă cu cantul palmei. Cred că l-a durut. Dar atunci şi Venea (încă rîzînd, dar reacţionînd imediat) l-a scuipat în faţă pe agresor.

— Atunci şi-au pierdut interesul pentru ouăle mele şi s-au apucat să mă pocnească peste faţă, îmi povestea el şi încerca să fluiere, fără doi dinţi în partea stîngă.

Venea fusese adus *fără doi dinţi*. Însoţitorii, de îndată ce l-au dat jos din maşină, au început să-l îmbrîncească spre uşa anchetatorului, iar Venea, căruia îi plăceau atît de mult contactele fizice (şi nu suporta contactele fizice cu persoane străine), le striga:

— Merg singur. Singur!...

Iar unii dintre studenţi începeau să accepte insinuarea care venea din urmă, care fusese lansată: presupuneau (cu reticenţă, dar presupuneau) că pînă nu faci foc nu iese fum şi că de-acum Venea caută singur şi din ce în ce mai des

discuţiile acelea confidenţiale – un tip atît de strălucitor şi atît de talentat!

De asta s-a şi îmbolnăvit, de asta, pasămite, s-a şi ţicnit băiatul, fiindcă la interogatorii bea de-acum ceai şi încetul cu încetul a devenit vorbăreţ cu anchetatorul, *a ciripit*. Cînd se pune în circulaţie un zvon, omul e neputincios, asta se ştie. Îşi făceau cu ochiul şi-şi dădeau cu părerea, şuşoteau fără să fie prinşi cu vorba. Oamenii sînt ingraţi, şi asta se ştie. Mai sînt şi porci. Mai ales tinerii. Mai ales dacă-l iubeau.

Doar nu insistă – doar presupun. Scuză-mă, zice unul. Pasămite, fără să-mi dau seama, am auzit şi eu (şi am repetat) o bănuială. Eh, scuză-mă – am greşit, am greşit! Ei nu insistă, ce mai vrei?... Acum au nepoţi. Aşteaptă pensia. Şi dacă Venea trăieşte de mult în nebunia lui blajină, cîte un fost student, coleg de-al lui, de-acum cărunt şi cu nepoţi, nu-şi mai aduce aminte nimic despre zilele de atunci şi nu spune nimic cu voce tare, nu-şi exprimă decît indignarea bine cunoscută! Precis că nu-şi mai aminteşte că el însuşi a repetat atunci zvonul acela despre Venea. Greşelile noastre nu ne dau dureri de cap, ne corectăm singuri cu grijă imaginea din trecut.

— Ce vremuri, va ofta la sfîrşitul conversaţiei, ce vremuri frumoase au fost! Asta despre studenţie. Şi n-ai cum să-l contrazici, n-ai ce-i spune – într-adevăr, au fost anii noştri cei mai frumoşi, anii tinereţii noastre!

Sînt sigur că tocmai atitudinea zeflemistă, caustică a lui Venea, firea lui deschisă şi inima croită altfel îi făceau, cine ştie de ce, pe cei din jur să-l invidieze. Tinerii sînt deosebit de invidioşi (în secret) pe oameni ca Venea. Viaţa, pasămite, e plină de meandre, e fantezistă şi, poate, adevărul ei constă tocmai în faptul că acest surprinzător Venea, talentat, impertinent, turna?... Voiau să creadă asta. Aşa-s oamenii, ce să mai vorbim. (Măcar pentru o clipă, chiar fără să crezi, e plăcut, totuşi, să presupui.) Printre ei erau, firesc, şi din aceia pe care Venea îi jignise. Şi tare-i de înţeles că totul a început de la iubirea tuturor pentru el.

Venea, ferecat la balamuc, nu a aflat că o bucată de vreme (o bună bucată de vreme) a atîrnat de gîtul lui acest bulgăre de noroi. Cel mai probabil e că i l-a modelat

anchetatorul. E posibil să fi vrut pur şi simplu să-l protejeze pe studentul-informator, pe mediocrul demoralizat şi docil (aşa spunea Venea, dar se poate ca turnătorul să fi fost oricine, chiar un student eminent). Anchetatorul nu voia decît să-l păstreze pentru el şi pentru instituţia sa pe omul acela necesar şi să-l ia la întrebări din cînd în cînd, să-l convoace după cursuri şi să stea de vorbă, să şuşotească de una, de alta.

Dar este posibil ca şi aici să-şi fi băgat coada orgoliul. Adică şi aici va fi fost o răzbunare. Se prea poate ca anchetatorul să nu-l fi acoperit pe studentul mediocru, ci chiar aşa să fi vrut. Lansînd zvonul despre Venea, *voia*, spre propria sa satisfacţie, să-l prefacă în praf şi pulbere, într-un nimic pe studentul cu limba lungă şi cu privirea fixă, surizătoare.

— ... Am încetat, Venea, să te mai simt alături. Eşti singur. Te-ai îndepărtat. Iar el, mezinul, fără să fie cîtuşi de puţin supărat sau mînios, durerea-i că fără să fie mînios, mi-a răspuns – fratele mai mic fratelui mai mare: „Bine, bine. Las-o baltă. Pune-te şi tu la nivelul meu şi atunci vom fi alături" – şi a început să fluiere. După asta m-am simţit jignit, mult timp n-am trecut pe la el şi nici măcar nu i-am telefonat, iar Venea arunca de-acum la canal tabletele prescrise, arunca pumni întregi de medicamente, era bolnav şi nu voia să creadă.

Mania persecuţiei – iată ce întorsătură au luat lucrurile. Şi Venea n-avea decît treizeci de ani. La colţul blocului mi-a arătat un ins, cu siguranţă un coate-goale, şi mi-a spus că *din spate* seamănă a *doctor*, iar eu, prostul, l-am întrebat: „A doctor?" „Da, a doctor deghizat." M-am uitat în urmă şi am rîs: insul tocmai se apropiase de un tomberon şi se apucase să pescuiască de acolo sticlele goale.

— Oare a doctor? am făcut eu şi am rîs.

Sărăntocul punea în sacoşă, în plasă, trei sticle, era norocos, dar sacoşa avea o gaură – o sticlă a căzut, s-a rostogolit. Zgomotul ei ne-a ajuns din urmă pe mine şi pe Venea (zgomotul unei sticle de votcă rostogolindu-se pe asfalt fără să se spargă).

M-am uitat iarăşi peste umăr – l-am văzut îndepărtîndu-se pe insul acela cu bucuria întipărită pe faţă, care nu semăna cîtuşi de puţin a doctor, dar, în schimb, din orice unghi (şi din spate), aducea a calic speriat.

La unul dintre fizicienii celebri (dintre cei care au făcut facultatea o dată cu Venea) a rămas în apartament o urmă murală – un desen al lui Venea. Aşa se zice. Cineva l-a văzut. Cineva i-a spus altcuiva. În cărbune. Portretul unui bărbat cu barbă neagră şi ochelari... Dar poate că tot aşa mai sînt şi prin alte locuri desene de-ale lui, înrămate sau pur şi simplu prinse în piuneze. (Aşteaptă, scumpindu-se de la un an la altul.) Acum chiar şi schiţele sînt valoroase.

— ... Urmele, îmi spune Vasiliok Piatov. Ar trebui să căutăm bine urmele astea pe pereţii din Moscova, din Piter.

Vasiliok insistă: expertul Umanski (un mare, mare expert!) la care ajungeau toate desenele neidentificate din anii '60 şi '70 – este cel mai bun dintre cei care-i ajută astăzi pe pictori, smulgîndu-i din uitare. Anul trecut, cum se ştie, casa lui de vacanţă din apropierea Moscovei, plină de tablouri, a fost incendiată, dar nici după incendiu expertul nu s-a potolit (Vasiliok glumeşte), expertul e înflăcărat şi luptă pentru adevăr. Cu atît mai mult, cu cît Umanski a văzut cîndva cu ochii lui desenele lui Venea. E o problemă de confruntare. Şi o problemă de calificare. Aşa că, dacă desenele ar fi găsite şi ar ajunge sub ochii lui Umanski, el ar putea în mod real şi răsunător să le scoată din neant. (Şi o dată cu ele şi pe Venea.) Vasiliok îmi comunică mărimea onorariului pe care îl ia Umanski. Eu îmi desfac braţele – şi ăsta-i răsunător, de unde să iau atîţia bani?

— Dar de ce? De ce n-ai păstrat şi dumneata măcar cîteva desene de-ale lui Venedikt Petrovici?! exclamă Vasiliok.

Ceea ce, desigur, mă face să-mi fie ruşine, dar nu prea tare. Nu m-am priceput să păstrez nici lucrurile mele.

Dar Vasiliok are dreptate în altă privinţă: energetica zvonurilor este mare! Au trecut zeci de ani şi iată că Venea (mai precis, figura lui) a apărut dintr-o dată din nimic, ca din aer. Tinerii pictori, de-abia auzind de el, au început să vorbească şi chiar l-au preamărit, aşa că deocamdată nu

mai lipsesc decît desenele sale (o nimica toată!) pentru ca legenda să fie integrală

Şi chiar există interes! Acelaşi Vasiliok Piatov şi pictorii cheflii din cercul lui, atunci cînd mă întîlnesc, nu uită să mă întrebe cu voce compătimitoare, cu respect, ce mai face la spital Venedikt Petrovici. Cum vorbeşte? Cum arată? Pentru ei, Venea, cărunt şi îmbătrînind, este din nou pictor, este din nou viu, Venedikt Petrovici cel viu este important pentru ei! Iar eu, desigur, atunci cînd le povestesc, sînt destul de prudent, ştiu ce-i tactul, măsura, nu le place să li se povestească mult timp despre geniile relaxate, despre asta le place să citească, nu să şi asculte.

Vasiliok Piatov mă interoghează ameninţător (sau, poate, interoghează eternitatea):

— Dar Zveriov?... Mai ţii minte ce spunea Zveriov?!

Cum să nu ţin minte: talentatul şi beţivanul Zveriov era nesincer atunci cînd i se punea întrebarea căruia dintre pictori îi este obligat. Păi nici unuia! E un talent înnăscut şi punct. Poate doar femeilor, dar nici ele n-au fost decît cercul neobligatoriu de sprijin. Însă tocmai despre Venia, în prezenţa lui Umanski, fără chef şi demonstrativ de laconic (trăgînd de-acum agitat cu coada ochiului spre băutură), Zveriov parcă întredeschisese taina înmormîntată a succesiunii:

— ... Poate doar Venedikt. E singurul de la care am învăţat ceva.

Era vorba mai degrabă (dacă era vorba despre ceva) despre maniera fulgerătoare de a desena portrete în cărbune, în tuş, în creion sau cu o peniţă obişnuită. Impulsul pe care Zveriov îl preluase de la Venea era acela de a desena portrete cu orice şi pe orice.

Moda apărută din senin, a interesului pentru cei uitaţi (pentru cei nerecunoscuţi) poate să se sfîrşească deodată ca o avalanşă, însă Umanski ţine minte. Moda va reveni, va mai trece o dată discret, însă Umanski oricum ţine minte şi atîta timp cît e în viaţă, desenele lui Venea sînt vii şi încă mai stau pe pereţi, prinse în piuneze. Marele Umanski e bătrîn, ramolit, chior, flecar, coparticipant la evenimente şi coautor de legende, creator de mituri, un mincinos entuziast – e orice, însă ţine minte.

El ţine minte, iar ei (colegii) – nu. Bătrîiorul expert Umanski ţine minte chipul, mersul lui Venea, iar cei care au învăţat împreună cu el, au mers la cinema, au mîncat, au băut, au stat umăr la umăr la cursuri – nu. Pentru ei, studenţii de altădată, desenele şi portretele lui Venea sînt nimic, o pată veche în memorie. O întîmplare din anul al doilea. Venea (A-aa, Venedikt! La el vă referiţi!...) a apărut şi-a dispărut – în anul al treilea, al patrulea şi al cincilea n-a mai fost cu ei. Sesiunea: se amînau examenele şi se luau restanţele. Vara, practica în colhoz; dar primele iubiri caraghioase? Tinereţea plină de entuziasm – nu-i vorba nicidecum de diversitatea de culori a memoriei sau de păienjenişul de pe ochi! Excursii în mai. Caiace. Focuri de tabără. Ce-a mai fost?... Da, îmi aduc aminte: era unul Venedikt. În anul al doilea... A fost coleg cu noi. Da, mi se pare că desena.

Cu unul dintre ei (de-acum amîndoi cărunţi) m-am ciocnit o dată la intrarea în metrou şi am discutat de una, de alta.

Extraordinar: pe mine mă ţinea minte (am stat mai mult între pereţii căminului), dar pe Venea, care-i fusese coleg, nu şi-l amintea! Au fost colegi un an şi jumătate, anul al doilea Venea nu l-a mai terminat. Venedikt e fratele tău? Zău?

— Înţeleg, înţeleg! Îl întîlneam rar la etajul meu. Probabil că Venedikt era dintre aceia care stătea *mai sus* – a spus fostul student. (Îmbătrînit. Cărunt. Cu ochii roşii.)

Iar eu, chiar şi cu întîrziere, m-am bucurat de felul cum limba a explicat singură totul şi a pus lucrurile la locul lor – da, zic, stătea mai sus.

— Cu două etaje mai sus, aşa-i?

— Poate cu cinci.

— Ce spui? Oare la etajul acela stăteau ai noştri?

Nici nu-mi puteam imagina că există atîtea destine tinere care mi-au rămas în memorie fără să conţină de fapt nici un fel de dramatism. Unul a dat de trei ori un nenorocit de colocviu. Şi altul a fost exmatriculat pe neaşteptate. Care pe care iubea. Care pe care l-a părăsit. Nici măcar unul care s-a înecat (îmi amintesc numele lui) nu era eroul unei drame. Practica în colhoz, focurile noaptea, iubirile,

cursurile, examenele şi, o dată cu ele, şi noi aparţineam timpului şi alcătuiam *timpul* – iar Venea rămînea deoparte. Şi pentru mine fratele meu era un caz şi acum, retroactiv, nu sînt în stare să lupt cu o întreagă cultură (cultura stratificată a zilelor acelora), nu pot s-o abolesc, nici s-o şterg cu buretele.

Nu pot decît să mă crispez, să-mi strîmb gura, gîndindu-mă la vremea tinereţii şi fericirii. Dar strîmbătura tardivă a gurii, acest rictus recognoscibil al ei îmi permit cu atît mai mult să văd cît de tare aparţineam eu atunci. Tineri – noi aparţineam. Dar unde şi cu cine era Venea pe atunci?...

El acum a devenit o părticică din timpul acela, un indice definitoriu al lui, un acompaniament, un semn care retroactiv trezeşte în noi o nouă (deşi nu e deloc nouă) suferinţă. Venea-omul ne interesează mai puţin, însă Venea-semnul, Venea-memoria trezeşte în noi capacitatea sporită de a compătimi, de a iubi – de a iubi şi de a nu ne permite să ne schilodim unii pe alţii, de a ţine minte că sîntem oameni şi de ce ne aflăm pe pămînt şi aşa mai departe. Prin asta Venedikt de-abia acum s-a întors (s-a anexat) la timpul acela. Dar unde a fost atunci, în zilele acelea?

Asta întreb, asta clamez, de asta mă mir şi mă las pus în încurcătură tocmai eu, fratele lui. Fratele lui bun, mai mare, care i-am fost alături. Atunci ce să mai cer de la alţii – ce am vrut şi vreau de la colegul lui, de la bărbatul acela cărunt, care l-a uitat pe Venea?... Nu vreau nimic.

Femeia (în parabola mea de demult), proptindu-şi pe pervaz pieptul pe jumătate dezgolit, rîdea şi fuma o ţigară. Etajul al doilea.

Apoi fratele cel mare a urcat la altă femeie cu părul mai deschis la culoare (roşcată), la etajul al patrulea, apoi iar şi iar la altă femeie, la etajul al şaselea, al şaptelea. Ce căuta el pe coridoare şi la etaje nu are importanţă pentru povestirea-parabolă. (În schimb urcarea ca atare îl lăsa să simtă curgerea timpului.) Vesel şi energic, iată ce-i important, a intrat odată în aceste coridoare fratele cel mare, s-a grăbit după o femeie, apoi după alta, după a cincea şi pînă la urmă a dispărut. Poate că o fi căzut, poate că de la ultimul etaj

l-or fi aruncat pe fereastră bărbaţii geloşi care locuiau acolo. (Ajunsese prea sus.) A murit cînd fratele cel mic, maturizîndu-se, de-abia intrase la parter.

În viaţa reală primul a intrat Venea, iar eu, fratele cel mare, am intrat de-abia după el. În viaţa reală tocmai Venea era în tinereţe vesel, curajos.

Dar cel mai probabil e că în parabola aceea nu erau doi fraţi, nici reflectarea involuntară a mea şi a lui Venea, ci apărea mulţimea paşilor obişnuiţi, omeneşti, datoraţi vîrstei (pe care n-o bănuiam deloc). Adică, eu am fost şi fratele cel mare, care a murit, şi fratele cel mic, care începea din nou.

Iar cînd va dispărea fratele cel mic (şi el va fi aruncat de la un etaj aflat la o înălţime suficientă), eu, pesemne, nu voi dispărea nici atunci şi voi intra din nou în clădirea căminului – şi voi deveni de-acum fratele mai mic al fratelui mai mic. Viaţă pentru viaţă – exfoliind piele după piele.

Fraţii se întîlnesc

Cu vreo zece ani în urmă, tînărul pictor Vasiliok Piatov era într-adevăr tînăr – cu faţa rotundă, de ţăran, şi cu pensula vioaie în mînă.

Ca toţi provincialii, se temea să nu-i meargă vestea de zgîrie-brînză. În schimb taică-său, un trîntor energic de vreo cincizeci de ani, cu atît mai bucuros îl storcea pe Vasiliok de bani şi, la cel mai mic refuz, le striga tuturor că ce vremuri au venit, că fiul nu i-a dat nici măcar o copeică în plus părintelui său!... Vasiliok îi dădea şi nu o dată. Dar cîştiga foarte puţin cu tablourile. (Un mic mecena din Canada, debil, slăbănog, cu dinţii din faţă tociţi, apăruse în atelierul lui Vasiliok, umblase şi aruncase împrejur priviri de şoarece, cumpărase şi dispăruse pentru vreo cinci ani.) Iar taică-său îl tot hărţuia – îi trimitea deodată o scrisoare cu o lungă listă de iarnă: palton, căciulă, fular, *o pereche de mănuşi*, doar escrocul n-avea să scrie *mănuşi*! Eu chiar am citit scrisoarea aceea, în care se simţea un gust specific, senzual pentru cuvînt şi stil, o mulţumire de sine neîngrădită de nimic.

Şi multă minciună, desigur: o dată plecase fără bagaje cu vaporul şi din fiecare oraş (de-a lungul destul de marelui fluviu Volga) îi expedia fiului său cîte o carte poştală, cică ajută-mă, trimite-mi bani – pe drum m-am îmbolnăvit, am fost internat în spital. Chiar din oraş în oraş. Şi Vasiliok îi trimitea imediat. Iar peste o zi sau două, dimineaţa, venea următoarea carte poştală cu culori spălăcite: *internat de urgenţă la Kuibîşev... Internat de urgenţă la Ulianovsk... Saratov... Volgograd şi în continuare peste tot*, glumeam eu. Dar pe atunci Vasiliok încă nu se pricepea să rîdă de el

însuşi (deci, nici de oameni). Îşi dădea seama că e dus de nas, dar mila şi sentimentul de rudenie învingeau întotdeauna: Vasiliok dădea din nou fuga să împrumute bani de la un prieten sau vindea o lucrare pe nimica toată. Sau pur şi simplu zăcea cu nasul în pernă şi se smiorcăia ca o fetişcană – era un flăcău de douăzeci de ani, spătos, zdravăn, dar cu inima moale precum ceara.

Se smiorcăia ca o fetişcană. Iar fetişcana, nu-mi mai aduc aminte numele (îi poza, era poznaşă, avea picioare frumoase), stătea lîngă aragaz şi prăjea în tigaie coji uscate de pîine (muindu-le). Bea ceai slab şi nu se descuraja.

Noi – eu şi Vik Vikîci (pe-atunci fiind deja doi scriitori zăpăciţi ai undergroundului) am venit la el să împrumutăm nişte bani. Am venit să luăm cu împrumut şi pînă la urmă, făcîndu-ni-se milă de el, tot noi i-am cumpărat lui Vasiliok pîine, brînză topită „Drujba" şi l-am consolat că, pasămite, viaţa nu-i chiar atît de rea. Am băut ceai împreună. Fetişcana chicotea. Dar tot atunci şi-a făcut apariţia şi taică-său, care se însănătoşise foarte repede după călătoria fluvială. A intrat pe neaşteptate, zîmbitor, bronzat, mulţumit de sine, calm şi cu o sacoşă în care se zărea o sticlă de apă minerală. Pe mine şi pe Vikîci ne-a dat repede afară, făcînd caz de legăturile de rudenie – străinii nu pot înţelege relaţiile dintre tată şi fiu! Nici măcar nu era beţiv, era trîntor şi atîta tot. Bea, dar îi plăcea şi să mănînce, să discute despre politică, despre automobilele lui Brejnev şi, în general, era un om *de nimic*. Un vampir. Sugea sîngele fiului său, călătorea încoace şi încolo şi muncea arareori pe undeva. Am plecat. (Eu şi Vik Vikîci.) Cred că şi pe noi, care eram calici, ne-ar fi putut despuia – avea un talent nemaipomenit de a extorca: te copleşea. După cum am aflat mai tîrziu, aproape imediat l-a silit pe Vasiliok să-şi vîndă tabloul cel mai reuşit – chiar el l-a dus la piaţă şi, în oceanul acela de cîrpăceli, l-a vîndut ieftin. Mai apoi (tot foarte repede) a vîndut *pentru piese* televizorul stricat al lui Vasiliok – pasămite, fiule, ai să-ţi cumperi unul nou, ce rost are, în secolul nostru, să-l tot cîrpeşti şi să-l repari?... Seara a dat o cină, au mîncat bine, fetişcana poznaşă era încîntată şi a început să-şi facă de cap cu tăticul, retrăgîndu-se mereu la vecina-pictoriţă (în atelierul gol). În gura mare, plesnind

din buze, îi lăuda temperamentul şi manierele de husar: „O încîntare!...O încîntare totală!" exclama ea, sorbindu-şi cafeaua, rîzînd şi chicotind – şi de-abia a doua zi dimineaţa s-a dezumflat, descoperind că-i lipseşte inelul de aur. (I l-o fi scos încet de pe deget? Sau l-o fi luat de pe poliţa din baie?...) Nu, tăticul n-a încercat să nege – nu era hoţoman simplu şi de-a dreptul i-a explicat că la piaţă, pentru lucrarea fiului său, i se dăduse revoltător de puţin şi că trebuia să ne distrăm pe banii cuiva în aceste două zile minunate şi doar a fost o încîntare, chiar tu strigai!... Fetişcana poznaşă s-a revoltat, pasămite, trebuie *să ne socotim* şi să facem cumva totalul ţinînd cont de inel, tăticul s-a declarat de acord, s-a dus la alimentara din colţ după apă minerală (îi plăcea foarte mult apa minerală după masă) şi a dispărut.

Peste o lună, Vasiliok i-a dat telefon lui Vikîci teribil de necăjit: taică-său murise şi avea nevoie repede de o mare sumă de bani, întrucît taică-său murise într-un oraş îndepărtat şi-l înmormîntează nişte străini. Vasiliok nu mai poate ajunge acolo: ar trebui să meargă două zile cu trenul. Vic Vikîci a adunat jumătate din sumă. I-a adus banii. Vasiliok gemea şi se dădea de ceasul morţii şi pentru că îi ajun, cerîndu-i bani, taică-său îi expediase obişnuita scrisoricică dintr-un spital îndepărtat, iar Vasiliok Piatov nu se grăbise să-i răspundă. „Prima dată în viaţă nu l-am crezut pe tata şi uite că-s pedepsit. Tata era pe moarte, iar eu... iar eu..." – şi Vasiliok, fiul cel bun, s-a înfundat cu capul în pernă, strîngîndu-şi tîmplele cu palmele.

Model o avea tot pe fetişcana aceea poznaşă, înaltă, slabă, care fuma mult şi ne alina numai după oarecare insistenţă din partea noastră. Am stat de vorbă cu ea la bucătărie. (Vaietele lui Vasiliok nu ne-au împiedicat să bem ceai.) Fata, rîzînd, ne-a spus că tăticul e cu siguranţă sănătos-tun şi vrea bani, pentru că lipitoarea de cincizeci de ani s-a hotărît pur şi simplu să se sature de sînge. Taică-său trăieşte, iar prostul de Vasiliok Piatov, ca rezultat, cedează atelierul unui mîzgălitor bogat şi se mută la dracul în praznic, cine ştie unde. Şi cu cîtă muncă şi sudoare a obţinut-o!... („E vorba de cameră, nu *de mine*", a precizat ea.) În privinţa tăticului aceeaşi bănuială o aveam şi noi, eu şi Vik Vikîci, dar

pierderea atelierului (în care mai aveam şi noi parte de căldură şi ceai, de o bucată de pîine, iar, uneori, şi de fetişcana aceea poznaşă) ne-a dezamăgit. Ne-am pus serios pe capul lui Vasiliok, amintindu-i de numeroasele convulsii de dinaintea morţii ale lui taică-său, am încercat să-l facem să se răzgîndească – dar în zadar. Plîngea şi atîta tot. Nu mai pricepea nimic. (Era un fiu bun, n-aveam ce face.) A doua zi, după ce a trimis banii la adresa indicată din oraşul acela îndepărtat, Vasiliok s-a mutat undeva într-o chichineaţă; îşi vînduse pînă şi culorile, pînă şi pensulele, păstrîndu-şi numai două din păr de dihor, dragi mîinii şi sufletului său. Fuseseră vîndute şi pînzele. Fusese cărată de acolo şi o parte din mobilă. Dezastru total.

Ultimele două zile eu cu Vikîci şi cu fetişcana ni le-am petrecut (ne-am prelungit şederea) în atelierul pustiu. Mobilă nu era aproape deloc: doar nişte noptiere pe care nu le lua nimeni. Un pat. Eu şi Vikîci dormeam în colţuri diferite ale încăperii imense pe ziare, pe paltoanele noastre vechi. A treia zi a plecat şi fetişcana de dimineaţă, punînd pe masă o sticlă de vin de Porto şi, suflet larg, alinîndu-ne pentru ultima oară. Intim, tăcut, fără nici un fel de cinism. (Adică, mai întîi pe mine, în timp ce Vikîci se spăla pe dinţi de cu dimineaţă; după aceea eu, la o oarecare distanţă de ei, m-am spălat pe dinţi.) Modelul a dispărut. Linişte. S-au ivit hoarde de şoareci, care zgrepţănau, alergînd unul după altul pe plinte. Eu şi Vikîci stăteam în aşteptarea noului proprietar. (La urma urmei, atîta timp cît sîntem noi aici, n-o să ia casa foc şi boschetarii n-au să şterpelească instalaţia sanitară.) Aici aveam telefon. Aveam duş. (Nici nu se compara cu înghesuiala de la Gara Kazan.)

Într-o seară stăteam în bucătărie, citeam, ronţăiam un pesmete şi mă gîndeam: oare cu cine stă de vorbă Vik Vikîci în pustietatea plină de ecouri a atelierului? Mi-am zis că vorbeşte singur. Dar nu. Venise, sosise tatăl lui Vasiliok Piatov. Da, fusese bolnav, fusese grav bolnav, dar, imaginaţi-vă, se însănătoşise!... Se însănătoşise, deşi fusese, zău aşa, la un pas de moarte – da, da, voiau de-acum să-l înmormînteze. Vikîci l-a adus la mine în bucătăria goală şi amîndoi, fără să ne facem cu ochiul, i-am spus deodată că Vasiliok a murit. Da. A murit. Aşa s-a întîmplat. I-am spus

că Vasiliok Piatov le-a trimis oamenilor acelora banii aceia mulţi, dar că era atît de deprimat, încît a nimerit sub o maşină şi a murit. Eu spusesem simplu: „a murit", dar Vikîci (ca şi cum şi-ar fi cobit singur viitorul, ah, cum e făcută limba noastră! pînă unde ajungem cu vorba!), imediat, pentru mai multă veridicitate, a precizat-corectat moartea lui Vasiliok, adăugînd un camion bezmetic, care a trecut ca vîntul pe şosea, dau, cică, peste oameni, mai ales dacă oamenii sînt deprimaţi din pricina durerii.

— Doar v-a iubit, conchise Vikîci.

— Ştiu.

Tatăl scăpă o lacrimă zgîrcită, bărbătească şi îşi plimbă privirea umedă prin ungherele goale ale atelierului – nici un fel de moştenire, zero! Da, s-a întristat. (S-a amărît.) Dar nici n-a întrebat unde-i înmormîntat Vasiliok Piatov. A plecat. Poate, era zguduit (a uitat să întrebe) şi îndată, dîndu-şi seama, se va întoarce?... Am aşteptat două ore şi jumătate, cel puţin; asta-i viaţa, nimeni nu te aşteaptă mai mult. (Două ore şi jumătate pentru a-şi lua rămas-bun: pentru a-şi lua reciproc rămas-bun. Fiecare crede că celălalt a murit. Amîndoi nu există.)

În schimb l-am salvat pe Vasiliok de birurile permanente. Poate, am salvat pictorul din el. Şi pe taică-său l-am silit (posibil) să se gîndească la sensul vieţii. N-ar fi lipsit de interes dacă odată, scărmănaţi de lunga perioadă de timp şi abia putîndu-se recunoaşte unul pe celălalt, se vor ciocni nas în pas pe o stradă din Moscova! Bucurie, nu glumă! Dar n-au să se întîlnească. Poate, peste vreo zece ani. Tatăl nu făcea incursiuni în capitală decît de dragul lui fiu-său (de dragul banilor lui). Trăia unde voia, pasăre slobodă, leneşă, veselă. Trebuie să recunosc că se pricepea să vorbească.

În zilele acelea mi s-a propus să păzesc un depozit într-un loc îndepărtat din zona Moscovei. Linişte. Singurătate. Moment semiotic! – am avut noroc şi mi-a fost dat să percep cît de larg (pentru ultima oară) se poate deschide spaţiul.

— Un depozit?... Eram de acord cu orice. Mîncam rar. Trecuse de-acum o lună de cînd îmi pierdusem slujba excelentă la un NII[1], unde păzeam noaptea etajele întunecate şi pustii.

---

1. Abreviere în limba rusă: Institut Ştiinţific şi de Cercetare.

Să păzeşti un NII e ca şi cum ai mînca miere. Dar paza i s-a încredinţat Larisei, n-am ajuns s-o invidiez, o femeie cu copil, nişte bani în casă.

La depozit (ce-ar fi să fie de alimente?) am plecat imediat, cu primul tren electric. Doar nu-i o glumă să capeţi o slujbă de paznic de depozit. (la sugestia cuiva, desigur; ca urmare a telefonului dat de un om de bine.) Am coborît într-o gară mică. Nici ţipenie de om pe peron. Asta-i.

Depozitul era o magazie uriaşă lîngă o pădure, din care ieşea o linie secundară de cale ferată, uitată de toată lumea. Numai o locomotivă mică umbla pe şinele acelea, ca în prizonierat, înainte şi înapoi, semănînd cu o jucărie murdară a unui copil. Ce loc pustiu! Şeful depozitului mi-a aruncat o privire fugară şi a rămas mulţumit; mi-a notat pe ceva numele de familie, întrebîndu-mă doar dacă nu cumva, în stare de ebrietate, fac pe mine în pat. (Pesemne, ca predecesorii mei, traumatizaţi de spaţiul nemăsurat şi de timpul liber.) A chemat un vrednic şi bătrîn slujbaş, îmbrăcat în nişte pantaloni bufanţi, străvechi, decoloraţi, iar acesta m-a condus în viitoarea mea chichineaţă de la intrarea în depozitul-magazie.

Pe drum (am mers prin depozit) slujbaşul zărea cu agerime şi cu şi mai multă agerime înşfăca de pe rafturile lungi toate lucrurile de care, vorba lui, *aveam noroc*. Am avut noroc de un calorifer electric cu ulei. De-abia îl căram, lăsîndu-mi pînă aproape de pămînt şi mîna stîngă (în dreapta aveam maşina de scris). De pe un raft, slujbaşul a înşfăcat pe rînd un cearşaf, o faţă de pernă şi o plapumă, mi le-a aruncat pe toate de parcă aş fi avut şi a treia mînă (am apucat să le strîng la piept). Întrucîtva surprinzător, mi-a fost dat un dispozitiv de făcut clisme – un săculeţ de cauciuc cu un tub răsucit, cică pentru paznici lucrul cel mai de căpătîi e lupta cu constipaţia. M-am înveselit. Începusem de-acum să aştept un bilet DOSAAF[1] şi un plic cu prezervative – eram un om viu!

Chichineaţa era rece, mică şi urîtă; însă de îndată ce caloriferul cu ulei a început să funcţioneze, de prin colţuri,

---

1. Abreviere în limba rusă: Asociaţia Voluntară de Sprijin a Armatei, Aviaţiei şi Flotei.

aşa cum era de aşteptat, a început să se simtă duhoarea de urină viguroasă. Orice s-ar spune, peste tot rămăseseră urmele predecesorilor. (Spre sfîrşitul vieţii, te obişnuieşti cu asta). În schimb, partea îndepărtată a depozitului era ticsită cu scînduri mari, teancuri de cîte patruzeci de bucăţi, le aduceau în zilele de luni; erau noi, înveselitoare şi mirositoare; mirosul netrecător, întotdeauna nou al răşinii. Umblînd prin depozit, am dat peste o noptieră şubredă şi am tîrît-o pe loc în chichineaţă ca să pun pe ea maşina de scris. Îmi amintesc că am avut o problemă: noptiera nu încăpea pe uşă, a trebuit să tai un colţ împreună cu un picior – în trei colţuri, noptiera şi-a găsit îndată locul potrivit în chichineaţă.

Un capăt al depozitului nu era ocupat, era pustiu şi gol şi mi-a venit ideea să chem pe careva dintre pictorii printre care mă învîrteam pe atunci – să-l picteze. Putea fi ornamentat sau putea fi pusă la cale o Judecată de Apoi demonstrativă pentru neprieteni (şi prieteni). Sau spaţiul putea fi împărţit în două ca în oglindă, precum dama de pe o carte de joc: era loc destul! Sau – o abstracţiune mare şi impertinentă... Telefon nu era decît la staţia de cale ferată, dar m-am dus acolo, nu mi-a fost lene. După o jumătate de oră de ceartă cu funcţionara de serviciu, după ce i-am explicat mult timp *estetica depozitului*, m-am aşezat, în sfîrşit, pe scaunul din camera dispecerului, alături de telefon. De cum se apropia un tren, eram alungat. Însă am dat totuşi cîteva telefoane. Lui Vasiliok Piatkov, lui Kolea Sokolin şi lui Stein Igor, celebru prin abstracţiunile sale. (Lui i-am telefonat mai întîi. Suferea din pricina absenţei suprafeţelor mari.) Totuşi, nici unul dintre ei n-a vrut să vină atît de departe, iar Piotr Sturua, după cum am aflat, murise.

Crînguri. Liziere. Şi ce pustiu! Şi în acelaşi timp, ce viaţă a pustiului – viaţa spaţiului pur ca întindere, adică în calitate de întindere.

De fapt, şi această nemărginită întindere verde era parcă împrumutată de la eternitate. Întinderea era ca un *citat din eternitate*.

În zilele acelea izbuteam să percep cît de goală e lumea: astfel mi se prezicea viitorul. Peste una sau două luni viaţa

m-a dus, m-a adăpostit într-o clădire cu numeroase apartamente, în acest fost cămin, cu coridoare şi cu veşnica înghesuială a oamenilor, înghesuiala pe metrii p. – cu duşumele, cu parchet, locuibili, cu mirosuri seculare.

Aşa că pentru ultima oară eul meu se înduioşa de ideala şi desăvîrşita în sine lipsă de subiect a existenţei – pînă la orizontul pur, pînă la păduricea minusculă, care se vedea ca nişte mici crenele. Dar dacă, într-o profundă hipnoză, ochii se desprindeau totuşi de orizont, se înfigeau de îndată în pustiu şi într-o hipnoză de altă dimensiune: în capătul depozitului, neocupat de nimic (rămas fără desene abstracte).

Şi e de-a mirării cum ne epuizează comunicarea cu spaţiul nimănui. Cu spaţiul nul. Nici o luptă. (Ca zero de referinţă.) Să tot trăieşti. Linişte. Iarba înaltă. Şi şerpuieşte numai o potecă.

Mă sălbăticeam. Puteam să mă dezobişnuiesc să rostesc cuvinte. Underistul nu face parte totuşi dintre schimnici, deşi genealogia de la ei i se trage. Nici un glas viu, iar pînă la cele două sătucuri din preajmă e cam departe, ca pînă la lună (ca pînă la două lune). Primind primul salariu, m-am gîndit: măcar acum o să stau de vorbă cu şeful. (Venea exact o dată pe lună.). Dar porcul de cîine nu m-a întrebat nici măcar *cum o duc* – mi-a numărat banii în tăcere şi şi-a băgat nasul în nişte hîrtii galbene. Iar cînd eu, boţind bancnotele, l-am întrebat *cum o duce* – a dat din mînă: pasămite, nu, nu, pleacă, dispari.

— Votcă nu este. Găseşti trăscău în sat, mi-a aruncat el scurt, fără să-şi salte din hîrtii căpăţîna ţepoasă. Şi imediat mi-a trecut prin minte o idee răzbunătoare: să le dau drumul pe furiş aici, la depozit, moşnegilor din sat care fabrică rachiu, să facă focul sub cazanele lor.

Cădeam într-o stare vecină cu leşinul de îndată ce-mi aminteam că şi luna următoare are treizeci de zile. Atunci am început să discut încet – un copac, iată interlocutorul meu. Un pin mare şi vesel (tăiat de undeva), adus la depozit, mirosea splendid. Bucuria acelor zile! Iar după ce pinul a fost făcut bucăţi şi transportat, dădeam tîrcoale locului unde fusese: mă gîndeam la mirosul lui, rămas acolo. Băteam pasul pe locul acela. Luam în mînă cîte o aşchie, mă miram.

Mirosul plutea şi plutea – persistent, se menţinea într-o bucăţică atît de mică de lemn, într-o *aşchie renegată*. Se concentrase. Reuşise.

De cu dimineaţă, aproape în fugă, m-am dus la „Calea Însorită" luînd cu mine clistirul ca suvenir. Mă gîndeam să-l las ca amintire, dar moşnegii din sat doar se uitau strîmb la clistir cu ochii lor decoloraţi. Clătinau din cap. Am plecat.

Statul meu de serviciu: fochist, apoi paznic de noapte angajat (la NII cu Ilici), apoi depozitul (cu capătul gol) şi iată, în sfîrşit, clădirea-cămin, unde mai întîi doar m-am oploşit pe lîngă tabăra de nomazi a celor veniţi în delegaţie şi cazaţi în aripa „K", pe unul dintre paturile (şubrede marinăreşti. Patul era şubred dar s-a vădit că mi-a fost hărăzit pentru multă vreme: păzitul, ca tot ce este pe lume, a reuşit să prindă rădăcini la timpul său.

În acelaşi timp (paralelă) Venea se despărţea de soţie şi se interna în spitalul de psihiatrie, unde se află şi astăzi. Tot pentru multă vreme, pentru totdeauna.

Dar apartamentele locatarilor (plecaţi temporar) încă nu le păzeam: nu ştiam ideea. Să-i supraveghez apartamentul m-a rugat prima dată o cunoştinţă, Zoia, maestra extrasens Zoia Valerianovna. Chiar în vara aceea pleca în sud să încălzească cu mîinile ei tămăduitoare spinările şi rinichii nomenclaturiştilor. Încă de pe atunci Zoia locuia pe Esplanada Frunze, într-un bloc rezidenţial. Apartamentul cu primul miros pentru mine. Vară. Arşiţă.

Toate obligaţiile mele erau să-i dau de mîncare cîinelui (un dulău cuminte, care nu urla şi era gata de orice) o dată pe zi şi să-l scot cinci minute afară. Iar în noaptea de sîmbătă spre duminică să dorm în apartament, ca să ardă lumina de weekend, pasămite, viaţa merge înainte, sîntem acasă. Îmi amintesc *copacii căzători*, înconjuraţi de careul sever al zidurilor.

Erau plopi – în curtea interioară a blocului ei (soare puţin) crescuseră pînă la înălţimea aceea exagerată, la care rădăcinile nu-i mai pot ţine. Incapabili să trăiască atît de înalţi, copacii începuseră să cadă. Fiecare prăbuşire strivea un *jiguli* sau un *moskvici* (pe atunci nu erau *mercedesuri* şi

opeluri), uneori cîte două maşini. Dădeau fuga feluriţi gură-cască, iar eu treceam pe-alături, plimbînd cîinele. Copacul era tăiat în bucăţi, curăţat de crengi şi cărat bucată cu bucată. Din fericire, cădeau noaptea, pe la ora patru, cînd nu erau oameni prin apropiere. În fiecare dimineaţă (pînă cînd s-a găsit urgent o parcare pentru maşini) zăcea încă un copac, de-abia prăbuşit, cu frunzişul încă proaspăt, de-a curmezişul unei biete maşini strivite.

— ... Mai ales noaptea. Gemea. Iar dimineaţa i se trecea în fişa de observaţie: „s-a văitat încet". Şi vaietul e o formă de geamăt.

— Înţeleg.

— Consiliul de medici, convocat de urgenţă, i-a pus imediat în cîrcă lui Venedikt Petrovici acea nebunie şi acea agresivitate, care se tratează blocîndu-le cu o serie de injecţii, mi-a explicat doctorul Ivan Emelianovici.

— Dar Venea nu se mai repezea la nimeni, doar gemea?

— Doar gemea.

Acum (a trecut un sfert de secol) se poate vorbi şi de la om la om, i se poate spune unei rude şi adevărul – se poate şi mai amănunţit. Da, atunci Venea a primit cu vîrf şi îndesat toate cele trei serii de injecţii. L-au înţepat cu plăcere. Trei serii. Ca să nu dea greş. El gemea...

Medicul psihiatru Ivan Emelianovici, între bolnavi şi rudele lor, pur şi simplu *Ivan*, a venit să conducă spitalul în timpurile de acum, deci e un om nou. Medicul-şef. Şi se înţelege că, parcă răspunzînd (avînd complexe) pentru faptul că în anii lui Brejnev psihiatria a fost un domeniu închis, se străduia să fie pentru noi, rudele bolnavilor, cît mai deschis şi mai accesibil – deschiderea măgulеşte ambele părţi.

Deosebit de deschis şi de sincer Ivan Emelianovici era cu un anume Şevciuk, profesor la Universitatea din Moscova; Şevciuk nu s-a ferit şi la rîndul său le-a făcut confidenţe la doi-trei inşi dintre rudele care veneau la spital, după care valul discuţiei s-a rostogolit mai departe şi mai amplu – spre malurile noastre. Schimbul de informaţii între rude se făcea cel mai adesea în înghesuiala din coridorul spitalului, cînd noi toţi, cu genţi şi pungi pline cu mîncare, aşteptam

ora vizitei. De partea cealaltă cheia-şurubelniţă scrîşneşte şi – în sfîrşit! – se deschide încet, alunecă uşa grea, zincată. Şevciuk avea soţia internată aici. Acestui Şevciuk Ivan i-ar fi povestit cîndva amănunţit şi despre victimele anilor trecuţi, şi despre doctori. (Pe mine mă interesa.) I-ar fi caracterizat, cică, nominal pe doctorii exagerat de activi în treaba asta iar acum concediaţi sau pur şi simplu ieşiţi la bine meritata odihnă a pensiei. (S-au potolit. Îşi îngroapă medaliile în grădinile caselor de vacanţă. Lîngă meri. E o glumă.)

După cum se întîmplă, psihiatrul e mai deschis pentru oamenii cu profesii intelectuale. (Eu treceam drept scriitor. Cît de cît mai speram.) Dar în comparaţie cu Şevciuk, discuţiile mele cu Ivan Emelianovici erau mai modeste. Din păcate, întîrziasem puţin, mă moşmondisem şi nu mai intram în elita apropiaţilor lui, şi aş fi putut să intru!

Se zicea că profesorul universitar Şevciuk i-a spus o dată, nu fără aceeaşi măgulire, lui Ivan Emelianovici – bine că aţi venit dumneavoastră la conducere, sînteţi cu conştiinţa curată şi nu aveţi mîinile pătate. Ivan i-ar fi răspuns:

— Asta depinde de cum vedem lucrurile. Şi eu am ţinut seringa în mîini: şi eu le-am făcut injecţii bolnavilor.

Şevciuk s-a fîstîcit şi s-a uitat întrucîtva buimac la el (la mîinile lui). Zăpăcit, l-a întrebat, s-a interesat:

— Dar... vă puneau s-o faceţi medicii mai în vîrstă. Eraţi... un simplu medic-asistent, făceaţi practică, nu?

— Corect. Totuşi, am făcut injecţii.

Firește, şi această relatare-legendă nu era în dezavantajul lui Ivan, ci dimpotrivă. Pasămite, uite ce fel de om e. Direct. Cinstit. Şi-i cu totul din actualitate, vezi totul prin el. Chiar dacă asta nu-i decît o imagine. La urma urmei, contemporaneitatea nu-i decît o ramă. (Ca la teatru. E plăcut să joci rolurile care-s la modă.)

Eu, din păcate, îi suspectez întrucîtva pe oamenii care corespund prea exact reperelor timpului. Adică, nu contrazic pe nimeni, poate că Ivan Emelianovici era chiar aşa: direct şi cinstit – dar poate că a devenit aşa, *rupînd-o cu trecutul*, ceea ce pentru noi, pentru rudele venite în vizită, era în general unul şi acelaşi lucru.

Nu putea să nu iasă la suprafaţă întrebarea privitoare la modul în care fratele meu a fost nenorocit printr-un tratament necorespunzător. Mai ales că însuşi Ivan Emelianovici a rostit expresia *tratament necorespunzător* (altă dată, gîndindu-se o clipă, a făcut următoarea variaţie: creierul unui adult *a fost cufundat forţat în copilărie*). Şi aici psihiatrul n-a încercat să se dezică de anii din trecut, ceea ce-i face cinste. Nu a început să arunce răspunderea pe alţii – pasămite, mi se pare că *ei* l-au tratat aşa sau, poate, altfel. A spus lucrurilor pe nume. Cînd omul e profesionist şi pe deasupra (nu-i acelaşi lucru) suficient de imparţial, ştie să explice şi să spună lucrurilor pe nume, simplu, precis.

Ivan Emelianovici stătea la masa lui – un om cu fizicul vădit puternic. De anii mei. Chiar, poate, *trecut* de cincizeci şi cinci. Un bărbat solid, mare, cu nişte mîini imense. Iar vorbele parcă-i curg – încet şi cu precizie.

Poate că în zilele acelea eu eram insistent şi prea mă băgam în sufletul lui (încercam să stabilesc o relaţie apropiată, cordială), voiam să fiu ca Şevciuk.

— Dar Hamlet? Prinţul Danemarcei?... E bolnav, din punctul nostru actual de vedere?

A ieşit, cred, prosteşte. (Nici eu nu mă aşteptam la aşa ceva de la mine, adică să întreb de prinţ). Dar filosofam, mă prezentam în haine de scriitor, descosîndu-l mai mult decît permiteau limitele unei discuţii cu un medic.

Dar aşa e mai vizibil cît de răbdător cu mine era Ivan Emelianovici. Compătimitor. Aici, în joc nu eram numai eu, ci şi Venea. Venedikt Petrovici, deşi nu era socotit disident, putea fi, fără îndoială, trecut printre victime. În discuţia cu el oricare doctor (doctoraş! – mă înfuriam eu), chiar şi medicul-şef trebuia să se simtă, totuşi, vinovat.

— Hamlet! Hamlet era tînăr!... Acum problema lui Venedikt Petrovici este îmbătrînirea biologică. Căci şi bolile îmbătrînesc. O dată cu omul.

— Asta-i bine?

— Depinde. Sînt vîrste şi vîrste. Aici există o deosebire esenţială: boala noastră, îmbătrînind, nu se ramoleşte.

Iar Venea, desigur, se ramolea. (Fără aer curat. Cu mîncarea din spital.) Nu numai medicul, ci şi ruda trebuia să se simtă vinovată dacă a fost bine sănătoasă de-a lungul

acestor decenii. Aşa că, poate, acum sîntem amîndoi vinovaţi, fiecare în felul său.

Şi Ivan Emelianovici nu făcea îngeri din bolnavi, iată ce te atrăgea la el. Maladia psihică e teribilă. Cel mai adesea incurabilă. Cînd deodată, în cursul convorbirii noastre (stăteam în cabinetul medicului-şef) s-au auzit ţipete din secţia pacienţilor turbulenţi, mi-a spus:

— ... Auziţi? Acolo-s turbulenţii. E Sugudeev. Fără neuroleptice nu ne putem descurca. Se repede la oameni. Îi schilodeşte, dacă nu-s atenţi.

Şi-a desfăcut mîinile:

— Altă soluţie n-avem.

Şi mi-a povestit cu cîtă dibăcie Sugudeev, de-acum îmbrăcat în cămaşa de forţă, a ştiut să se prefacă: a cerut apă şi, eliberîndu-i-se o mînă, l-a înşfăcat pe sanitar de păr (de cîte ori li s-a spus: să nu se apropie cîte unul în astfel de cazuri!) L-a înşfăcat de păr şi îl trîntea cu capul de duşumea. Sanitarul nu putea nici să ţipe, nici să cheme pe cineva. (În poziţie aplecată sunetele sînt nearticulate. Sanitarul gemea, iar celălalt sanitar, fumînd la capătul coridorului, presupunea că geme chiar Sugudeev, n-are decît!...

Un microsemn cu capul din minut în minut, care însemna deplinul şi cinstitul acord cu viaţa: da... da... da... Se duceau la injecţie împreună, mîncau şi beau împreună şi cu totalul vieţii lor erau de acord tot împreună. Aici erau pacienţii liniştiţi.

Aici nu striga nimeni. Aici tot salonul dădea din cap. Şedeau pe paturi şi dădeau încet din cap. (O pădurice care-şi foşneşte frunzele şi atunci cînd nu adie vîntul.) Sînt la Venea, stăm alături pe marginea patului lui şi uite cîţi ani avem acum noi, cei care şedem – 54 şi 51. S-ar părea că nici nu există alte schimbări în salon. Iar ceva mai înainte aveam 53 şi 50... Ca şi altădată, eu sînt un pic înainte, la universitate cu trei ani, iar acum cu aceste trei unităţi arbitrare, deja lipsite de semnificaţie, contopite în nimic. Şi aşa mergem: fără să ne grăbim, traversăm secolul nostru.

Totuşi, părul cărunt ne aduce aminte că *de facto* Venedikt Petrovici mi-a luat-o înainte – are capul alb.

— Vrei ceai? îl întreb.

Şi, prinzînd semnul din cap al fratelui meu: da – adaug cu bucurie:

— Cu covrigi uscaţi, Venea!

Covrigii uscaţi, slavă cerului, sînt şi au fost în vînzare întotdeauna, acum am adus cinci-zece acolo, covrigii îl bucură întotdeauna.

Mă duc la sora medicală – să tratez la repezeală micul nostru ceai. Sora n-are nimic împotrivă, mă cunoaşte, ştie că nu vin des, dar vin de mulţi ani. De dragul ordinei şi a profilacticei îmi repetă totuşi regula lor preventivă: fără lapte condensat. (Laptele condensat este una dintre interdicţiile principale – cutiile au marginile ascuţite.)

— E clar! îi zîmbesc eu. Şi iau micul nostru ceainic, pe care-l păstrăm la ea.

În salon e linişte, iar eu şi Venicika ronţăim covrigi. Ronţăim cu zgomot şi bucăţile de zahăr.

Şi aici eu, din obişnuinţă, îi spun. Mi-am adus aminte: „Ah, Venea! De ce nu l-ai pocnit atunci..."

Adică pe kaghebistul acela din anii de demult, care trona la masă în faţa lui Venea în timp ce-l interoga, iar Venea îl întărîta. Cine ştie, poate că viaţa omului ar fi putut lua altă întorsătură. (Dacă nu s-ar fi prelungit duelul acela sedentar.) Ah, a fost pierdut momentul! – chiar am oftat cu părere de rău, spunînd asta.

Şi am ronţăit altă jumătate de covrig. Credeam oare eu, cel care oftasem, într-o eventuală viaţă *altfel* a lui Venea? – e greu de spus. Cuvintele, pierzîndu-şi de fiecare dată o parte a sensului lor, au rămas din vremea aceea de demult ca o repetiţie. Ca o repetiţie despre vremea călduroasă sau ca un descîntec obişnuit, de zi cu zi, care, desigur, nu-ţi aduce mare folos, dar nici rău nu face. Ca un suspin: cine ştie cum s-ar fi desfăşurat lucrurile – cine ştie, Venea! (Şi cine ştie?) Dar din perspectiva omenească, din perspectiva noastră, cum să nu oftezi şi despre ce altceva să vorbeşti, atunci cînd vizitezi un bolnav liniştit. Despre ce vorbesc toţi, cei care fac vizite, care aduc portocale cumpărate la kilogram (sînt mici, dar în schimb sînt mai multe), cu mere, cu sticluţe? Uite că te străduieşti, încerci să nu vii chiar în acelaşi timp cu rudele celorlalţi pacienţi. Ne străduim să nu

coincidă vizitele nu fiindcă ne temem de mulţimea vocilor şi de gălăgia dintre noi, adică nu pentru că ne deranjăm unii pe alţii, nu în virtutea unor sentimente intime de rudenie. Ci doar pentru ca ceilalţi să nu audă monstruoasele (pentru urechile altora) noastre repetiţii, să nu simtă pustiul nostru nedepăşit de fiecare dată şi epuizarea relaţiilor de rudenie.

Dar eu făceam eforturi. Despre lovitură îi explicam nu chiar degeaba, nu înşiram pur şi simplu un cuvînt după altul, ca o rudă care a zăbovit prea mult în vizită. Încă mai voiam (nu prea credeam, doar voiam foarte mult) să-l smulg pe Venea cu o sforţare din blînda lui sminteală. Gîndeşte-te, gîndeşte-te, Venea! Încordează-te! Sforţarea ta (o sforţare lăuntrică) e şi ea o lovitură, poate principala ta lovitură de acum... Dar mai întîi gîndirea. La început a fost Cuvîntul, oare nu-i aşa, Venea? Străduieşte-te! Omul poate fi sugestionat, înseamnă că depinde de cuvinte şi gînduri. Străduieşte-te şi gîndeşte. Sforţează-te să gîndeşti. Oamenii gîndesc ca să se relaxeze şi dimpotrivă – ca să se ciocnească de cuvînt şi, ca în amurg, să se împiedice şi chiar lovească de cuvînt. Numai cu efort, Venea!...

Împingîndu-mi fratele spre autovindecare printr-un cuvînt întîmplător, nu-mi făceam deloc iluzii: aveam puţine speranţe, una la sută. Poate, speram în talentul, în geniul lui, care înflorise atît de impetuos în tinereţe, iar acum o să-i dea măcar un rest din partea lui Dumnezeu, douăzeci de copeici din ceruri. O să-i dea o şansă, o cărare ocolitoare. O cărare printr-o văgăună sau măcar una bătătorită de oi, ca să se smulgă, să iasă din existenţa vegetală, unul dintr-o sută, desigur, pentru povîrnişul sfărîmicios al văgăunii e nevoie de un efort, de o lovitură, Venea.

Venea tăcea, dar iată-l dînd încet din cap: da. Şi imediat în salon, pe toate paturile, începeau să dea din cap idioţii blînzi: da... da... da... injecţii în şezut, sanitari, oale de noapte, clisme şi muşte, da... da... toţi avem nevoie să primim un ajutor din cer, să dobîndim această minune de lovitură, să spargem uşile, pereţii, să răzbatem, să ieşim afară în fugă, tîrîş, şontîc-şontîc... Poate că nu voiau nimic şi doar se prefăceau după cum le era obiceiul. Nefericiţii

sînt mincinoşi, ca şi cei fericiţi. Voiau pur şi simplu să fie de acord: da... da...

Desele lor semne din cap erau oare o suferinţă compactă (cum îşi imaginează la prima sa vizită vreuna dintre rude) sau erau obişnuita lor decuplare de la realitate? Toropeala lor?... Sau chiar dimpotrivă: semnele din cap şi acordul prelungit în timp erau pentru pacienţii de acest fel liniştea mult dorită: o odihnă rafinată printre suferinţe.

Au unul nou – un fost soldat. Nimic deosebit: e liniştit. Se spune că după încă o serie de trageri *excelente* a dispărut deodată de la unitate şi de-abia a doua zi a fost descoperit la o margine de pădure. Stătea jos în iarba înaltă, unde doar chicotea, în timp ce căpitanul şi însuşi tovarăşul maior strigau la el: „Ridică-te!..." În salonul de spital soldăţelul nu-i chiar ca toţi ceilalţi. Dă arareori din cap. Dar şi bărbia lui coboară de-acum lent, tot mai uşor, acceptînd cele întîmplate: da...

— Mai vrei ceai? întreb eu, coborînd vocea pînă la şoaptă şi izolîndu-mă cu Venea în salon (prin acest şopot). Nu din zgîrcenie, firește, doar n-o să-mi pară rău de ceai sau covrigi, ci din gelozie, din gelozie. Pasămite, sîntem între patru ochi, Venea, să nu ne deranjeze.

Nu ne deranjau. De mult nu ne deranjau, uitaseră, nu ne atinseseră de cînd Venea dusese în cîrcă (aşa cum duci o greutate) transformarea schizoidă a eului – şi doar n-a pierit, e un final bun, *norocos*, spuneau medicii, încă o copilărie. Putea fi mai rău. Putea fi mai rău *decît copilăria*. Medicii precizau că, dacă uneori Venea zîmbeşte şi îmi spune cîteva cuvinte calme, dar întru totul inteligibile (marcate de un intelect neîndoielnic), asta nu înseamnă, desigur, că fratele meu cărunt se însănătoşeşte – el *trăieşte* aşa, se întinde ca o frunză către soare, ca tot ce-i viu. Ca o plantă.

În schimb se pricepea să-şi aducă aminte. Pentru Venedikt Petrovici care îmbătrînea, în amintirile din copilărie era conţinut un joc dificil – în asta era, poate, ultima căutare intelectuală care rămăsese pe puterile lui. (Să-şi amintească şi astfel să-şi încheie socotelile personale cu Timpul.) Fratele meu parcă-şi cobora rădăcinile în anii copilăriei, înaintînd acolo ca printr-un strat de pămînt îndesat – ca printr-un strat adînc, cu lut şi deja cu piatră. Acolo

începea timpul. Undeva acolo se urnea întîiul vagon primordial şi împreună cu el al doilea, al treilea, care la rîndul lor, împinsătură cu împinsătură, le puneau în mişcare pe al patrulea şi pe al cincilea. Şi iată că de-acum întreaga garnitură s-a clătinat încet, a pornit, trecînd din mişcarea fracţionată în mişcarea treptată, de miriapod, a existenţei. Din trecut – spre noi, din copilărie – în viaţa noastră de acum, ca o tentativă modestă: tîrîrea precaută, de şopîrlă, a Timpului.

— ... De ce nu l-ai pocnit atunci? Ah, Venea, Venea! repet eu, aşa cum repetă oamenii care n-au ce spune. Repet cu sentiment, dar ca pe un descîntec de-acum obosit (din pricina anilor).

Cuvinte întîrziate, lipsite cît de cît de un sens real în salonul unor debili blînzi.

Iar căruntul Venedikt Petrovici se sperie pe neaşteptate. Îşi strînge capul între umeri. Tace. S-a speriat de reproşul ce i s-a năzărit (în vocea mea care a răsunat deodată).

— Gata-gata! îmi iau eu seama şi îl liniştesc, îl încurajez. Gata, Venea. Îndreaptă-ţi spinarea. Nu te ocărăsc cîtuşi de puţin. Raţionez. Raţionez cu voce tare, nu-s decît cuvinte. Venea...

— Da, zice el, dînd din cap; m-a auzit.

— Nu-s decît cuvinte... Flecăresc. Devin flecar ca un bătrîn. Acum raţionez că lovitura este esenţa universului.

De la această frază nimerită la noroc mi-am dezvoltat ideea-cheie: lovitura nu-i cîtuşi de puţin o agresiune sau o mănuşă de boxer, care ţinteşte spre mutra altuia; nu şi nu, Venea; *lumea loviturii* e infinit de bogată în viaţă. Lumea loviturii e nemărginită şi plastică, lovitura este propriu-zis viaţa, fulgerul conduce lumea. (Fulgerul conduce! a spus cîndva Heraclit.) Loviturile-revelaţii, cînd omul se iluminează deodată. Cînd se iluminează ultimul om – cel mai din urmă şi mai deprimat. Elan spiritul, Venea. Ai nevoie de o idee. Ai nevoie de tensiunea explozivă a spiritului...

Astfel, stînd pe marginea patului de spital, îi vorbeam fratelui meu, îi vorbeam ca fratele mai mare celui mai mic, ca unul care îmbătrîneşte unuia care îmbătrîneşte – în momentul acela parcă eram singuri. (În salon era liniş-

Pacienţii s-au întins: dormitează.) Venedikt Petrovici ascultă. El ascultă întotdeauna şi se uită atît de răscolitor-supus la mine, trage cu coada ochiului la mine – nu înţelege ce vorbesc. Dar îi e bine. Îi e cald. Cînd vorbesc cei dragi, nu-i obligatoriu să înţelegi.

Doar pentru o secundă intelectul de altădată reînvie (o secundă sau două, nu mai mult), şi iată că Venea şi-a ridicat ochii cu zîmbetul lui drag răsărit în colţul buzelor – de răsărit a răsărit, dar pe faţă nu i-a apărut. (Zîmbetul se teme de el însuşi. De fosta lui vanitate.)

Şi iată, cu acest început moale de zîmbet, Venedikt Petrovici s-a uitat la mine şi îmi ia precaut mîna dreaptă (cea cu care lovesc) – o ia în mîinile sale. Îşi plimbă degetele subţiri pe vene, pe pumnul meu greu, parcă desenîndu-mi mîna – se uită atent la ea.

Apoi, încet-încet, rosteşte:

— Domnul-lovitură?... şi imediat îşi înfrînează, îşi stinge zîmbetul timid, încă neînfiripat.

Mă bucur de gîndirea lui reînviată. Măcar pentru o clipă. Măcar pentru încă o scurtă clipă! Încordează-te, Venea...

Însă observaţia lui era una deosebită (o mică observaţie!), iar ghimpele era ascuţit, era dintre cele de altădată. Pasămite, fulgerul a condus şi va conduce lumea, însă omul nici de condus nu conduce, ci imită.

Omul nu este Lovitura, este doar *domnul-lovitură*, un mit biped, un mulaj, o reflexie, o imagine a pripoarelor cereşti făcută pentru propria trebuinţă – ceva compus şi, deci, inventat de către om pentru a-şi atinge scopul şi a-şi face pe plac. (Ce repede mi-a retezat elanul spiritual. M-a pus la locul meu. Ba încă m-a mai şi ţintuit.) N-a terminat ce avea de spus, dar în esenţă a spus ceva mai tăios: eşti un *necioplit*. Despre viaţa mea. Prea mult timp am raţionat şi (chiar dacă fără să vreau) m-am oferit ca exemplu, uite că şi el (chiar dacă fără să vrea) a adăugat ceva la portret. O minusculă trăsătură de penel.

Ideea trezită era precisă, dar la fel de crudă. Extraordinar: de-abia s-a trezit intelectul lui pe jumătate adormit – pentru o clipă, pentru o jumătate de clipă! – şi imediat a înviat şi aroganţa (exigenţa?) din tinereţea lui Venea. Eu m-aş fi îndoit de calitatea replicii, n-aş fi crezut

nici în existența ei, dacă nu aș fi auzit-o cu propriile mele urechi în liniștea spitalului. Oare geniul lui a trăit numai în același aliaj cu aroganța care îi era specifică? Indivizibil în general – inseparabil și de vanitate. (În aliaj cu ea a și murit?)

Venea, speriat (zguduit) de curajul propriei răbufniri de curaj, a început să clipească, să clipească din ochi și să-și strîngă capul între umeri.

— Mai spune ceva, Venea.

Clatină din cap.

— Nu, nu...

— Venea, încearcă, hai! Te rog. Mai spune ceva.

— Nu...

Clatină din cap:

— Nu, nu...

— Venea. Hai, încearcă! Te rog. Mai spune ceva.

— Nu...

Nu-mi lasă mîna. A reținut-o. Atingerea? Nu, nu, nu insistă cîtuși de puțin asupra anatomiei: atingerea înseamnă lovitură. Ar fi prea de tot! (Nu compară deloc cele două vieți ale noastre.)

Sau mă previne – în ce privință?... Poate că de frică, cum mi se pare, poate că din pricina unui alt sentiment, care o ia înaintea fricii, Venedikt Petrovici vrea pur și simplu să lipească mîna mea de obrazul lui, de fața lui – dar (fără nici o îndoială) se teme și de o atît de troglodită manifestare a înrudirii.

— Povestește-mi tu. Ceva, mă roagă el. Brusc, a obosit din cauza comunicării.

A obosit și, de fapt, cere de la mine simplitatea relațiilor. La urma urmei, e un om bolnav – nu știe, nu vrea să știe să gîndească.

Și aici, slăbind firul, și eu îmi dau seama că în lectura vieții celor doi frați îmbătrîniți n-a existat și nu există opoziție – nu există nici adevăr contrar, ca în romane. Sensul începe nu să lumineze, ci să licărească. Frații se întîlnesc și se văd unul cu altul. Peste un deceniu, peste două, fie și peste o jumătate de viață, dar uite că frații se întîlnesc – iată adevărul. Venea (s-a decuplat, a obosit) nu mai are puterea să primească în sine vreo idee, chiar pe cea mai conciliantă.

Venedikt Petrovici, ajuns în pragul bătrîneţii, îşi lasă capul puţin pe-o parte, uitîndu-se pieziş (simptom: *caută un grăunte căzut pe duşumea*). Are capul cărunt. An după an. Iar grăuntele tot nu apare. Eu stau alături, gestul unui om apropiat, acum eu i-am luat mîinile într-ale mele. Are mîini extraordinare. Observînd că i le cercetez, şi le trage brusc şi le ascunde în buzunarele halatului de spital, de parcă i s-ar fi făcut frig. Sînt mîini de geniu.

Se pare că fratele meu continuă flasc (asociaţiile reziduale) să se gîndească la mîini, la atingere, pentru că mă roagă deodată:

— Povesteşte-mi despre tren. Despre trenul acela care circula de la Taşkent...

Şi zîmbeşte:

— Despre femeia aceea. A fost hazliu – povesteşte-mi!

Am dat din cap: bine. Mi-am amintit şi eu. Am izbucnit în rîs. (O istorie nostimă.)

Şi într-adevăr: trenul venea de la Taşkent. Trei zile şi trei nopţi. Şi o arşiţă de neînchipuit – oameni, geamantane, covoare, înghesuială în compartiment şi o zăpuşeală monstruoasă. Şi deodată, o femeie orientală. Frumoasă. (Povestirea despre atingere, Venea! După cum vezi, nici eu nu-s străin...)

Frumoasă, nu-şi ridica ochii. Şi chiar în faţa mea, împreunate pe genunchi, mîinile ei graţioase, cu brăţări moi, nezgomotoase la încheieturi. (Se părea că nici brăţările discrete nu-şi ridică ochii.) Eu aveam locul de jos, unde zdruncină cel mai tare; la fel şi ea. Sălbăticit fără femei după o jumătate de an de munci sezoniere, aproape că-mi ieşeam din minţi.

O dată sau de două ori, se pare, am făcut schimburi de priviri şi iată, de îndată ce ne-am culcat, am întins încet mîna spre ea, iar ea, precaută – pe sub măsuţă (măsuţa rabatabilă din vagon) şi-a întins mîna înspre mine. În compartiment era noapte, răzbăteau doar licăririle de dincolo de fereastră. Mîna negricioasă. Mica brăţară. De-abia se vede. Dar atît de încet, atît de sfios mîna ei înainta în direcţia mea, cîte un centimetru, ah, Orientul acesta, chinuitor şi secătuitor. De-acum nu mai puteam. Şi doar răsplată avea să-mi fie doar o simplă atingere. (Nu putea

spera mai mult într-un compartiment de tren, unde erau patru persoane şi de cu dimineaţă aveam să ne foim şi să ne adunăm lucrurile.) Şi aşa de încet se mişcă mînuţa asta senzuală şi subţire. Trenul vuieşte. În compartiment e întuneric de tot. Uite că degetele noastre se întîlnesc şi în aceeaşi clipă o gînganie din Asia Mijlocie, cu multe picioare, trece de pe mîna mea pe a ei. Pesemne, stătuse pe manşeta cămăşii mele subţiri şi mult timp se gîndise cum să treacă pe partea cealaltă, unde mirosul locului natal era mai puternic. Un ţipăt sălbatic. Femeia ţipă şi nu mai tace. Soţul ei a sărit de pe patul de sus, a aprins lumina şi se uită furios încoace şi încolo, iar ea tot apucă şi scoate de sub capoţelul ei fantoma micii ei gîngănii care dispăruse de mult. Soţul (rus, ca şi mine) loveşte cu pumnul în crăpătura unde se furişase insecta – bate atît de tare, încît se aude trosnetul peretelui despărţitor şi acum, cu zbierete şi strigăte, încep să se revolte pasagerii care dormeau în compartimentul de alături. În fine, noaptea îşi ia drepturile. E linişte. Dormim. Soţul femeii a pus pe duşumea nişte pepeni galbeni. (Se crede că insectele din toate crăpăturile se adună pe duşumea, chemate de miros.) Dormim. Ţăcănitul roţilor. Un miros ameţitor de pepeni galbeni. Coaja galbenă a pepenilor din Asia Mijlocie nu străluceşte, pentru că soarele a pătruns în interiorul fructului şi s-a ascuns acolo, nu se trădează: Orientul!...

Merg, am mîinile în buzunare; rondul de paznic prin coridor seamănă cu un ritual domestic.

Şi de ce într-un asemenea caz să nu te încălzeşti în cale la focul altuia? (Dacă pe-al tău nu-l ai.) Jigalinii, apartamentul 440, cu bărbatul chiar o facem pe prietenii, bem votcă, jucăm uneori şah. Viktor Efremîci Jigalin se bucură întotdeauna de apariţia mea, însă nevastă-sa nu mă vede cu ochi buni (şi are de ce, pentru poante). O dată a scîrţîit că, cică, ar fi timpul să mergem la culcare, că ajunge cu şahul-ei bine, aşa cum fac toate nevestele, ceva normal. Dar Jigalin a ameninţat-o în glumă: „Ai grijă, Elena. Am să fug!..." – adică o să fugă de-acasă. Eu eram gînditor (poziţia, pesemne, era complicată), dusesem deja turnul deasupra unui pătrat şi ezitam dacă să fac mutarea, aşa că am

trîntit-o şi eu: „N-are rost să fugi. Poate că o să moară devreme. Atunci o să ne săturăm de jucat!..." În schimb ea a auzit. Păcat. Uneori nevestele nu înţeleg farmecul unui cuvînt scăpat din întîmplare.

Căminiştii sînt în majoritate acasă, s-au întors de la lucru – şi s-au aşezat de îndată la masă, unde au farfuria de supă cu carne, sau la televizor. Acrişorul lor miros locativ, care a umplut apartamentele (eu îl simt), e dens, savuros şi a şi dat buzna pe coridor, dincolo de uşa de la intrare, uşor de recunoscut, precum a cruce din noaptea Sfîntului Bartolomeu. Ei n-au chef de existenţă: trebuie să-şi înfulece porţia. (Ştirile de la TV sînt aceeaşi porţie. Li se aruncă precum fînul vacilor.) Coridorul e pustiu. Merg. Am mîinile în buzunare. Şi, smoc de fîn, pot să-i arunc sub nas eului meu un moment de satisfacţie rafinată, simţindu-mă un filosof-paznic de coridor, păzitor al existenţei lor cît de cît mototolite. Păzitor cu de la sine putere. Păzitor în locul lor şi în numele lor (dar nu pentru ei).

457. Am ezitat şi aici – să intru?... Dar am fost chemat. Vlad Alekseici Sanin. Am fumat împreună pe coridor, el zice, savurînd dinainte: ne uităm la fotbal-hochei?

Şi m-am simţit atras: de canapeaua lor de modă veche, caldă, te-ai proptit de spătar şi nici un fel de gînduri, televizorul e ca buricul pămîntului, iar pe ecrane *ceva* se mişcă. N-are importanţă ce. Ceva. Însă mai ezitam, cînd deodată Vlad Alekseici zice – *borş*, acolo, cică, miroase de-acum a borş.

Am intrat; şi de îndată Vlad Alekseici ca un stăpîn, ca un boier, îţi dau hochei, îţi dau şi restul – nevastă, borşul pe masă!... Soţia, o femeie de treabă, drăguţă, s-a strîmbat puţin (pentru ea sînt ca un boschetar). Dar femeia se respectă, e gospodină, n-are ce face – şi iată farfuria cu borş dinaintea mea, e fierbinte, scoate aburi, o minune. Încă n-am mîncat şi-s mulţumit. (Există asemenea cîini care se mulţumesc cu mirosul – se uită la mîncare şi nu cască botul.) Stăteam şi eram de-acum cît se poate de fericit. Iar din camera cealaltă a ieşit ginerele lor cu o mutră nemulţumită. Ah, Doamne. De ce a ieşit? (Mi-am amintit: şi însuşi Vlad Alekseici, şi soţia depind de ginerică. Ginerele face parte dintr-una din structurile comerciale de-abia apărute –

cîştigă! Poate să cumpere o locuinţă, nu în cămin, ci una adevărată, de oraş. Dar, firește, poate şi să nu cumpere.) A stat în picioare cam un minut. Un ginere ca toţi ginerii. A stat minutul acela prelungit şi a zis rar (nu mitocăneşte, totuşi cu o umbră de rîs) – chemaţi, va să zică, musafiri! bravo!...

Eu mi-am ridicat privirea de la mîncare. (Şi eu mă pricep s-o fac încet.)

— Încă n-a sărăcit nimeni din cauza unei farfurii de borş, zic, pasămite, e un adevăr ştiut.

Ginerele a tăcut. Şi a şters-o în camera alăturată. A plecat.

Dar de acolo a ieşit soţia lui Vlad Alekseici şi, dintr-o vorbă într-alta, se-apucă de ţipat. (Cică ar ţipa la el, la Vlad, dar ţipă, firește, la mine.) Iar eu mănînc – încet: şi borşul încet, şi cartofii, şi pîinea, ah, proaspătă!

A intrat fiica lor (au două camere, se cuibăresc, a plutit spre noi cu băieţelul în braţe). Cică să respire un pic băieţelul în camera mare (adică în asta). „Fato, mai bine ai ieşi cu băieţelul afară..." îi zice maică-sa. „Afară?! Păi n-am cu ce să mă încalţ! N-am nimic! N-am cu ce să ies afară!" a început fiica lor să urle, podidită toată de lacrimi – ţipete, ocări. Acum s-au repezit amîndouă la Vlad Alekseici – pasămite, nu ştie să trăiască, nu ştie să fie gospodar, nu se pricepe să fie în relaţii bune cu ginerele. Îl fac praf şi pulbere pe Vlad Alekseici... Însă e de înţeles: îl ocărăsc pe el, dar de auzit aud eu.

Totuşi am spus. (Iarăşi rar.)

— Aţi fi putut să mă lăsaţi să mănînc liniştit. Dacă tot mi-aţi pus borşul dinainte.

Ele însă nu-mi acordă nici o atenţie, nu mă învrednicesc cu nici o vorbă. Îl toacă pe bietul Vlad – ce mai soţ, n-a agonisit nimic, n-a cîştigat nimic! E un coate-goale şi cu coate-goale umblă...

Iar Vlad Alekseici, ca şi mine – e calm: a terminat borşul, a dat drumul la televizor. (Totul cum a promis. Program complet.) Fiică-sa chiar a sărit în sus – băiatul, micuţul acum ar trebui să se uite la povestea de seară, nu la hochei.

I-am replicat încetişor că un flăcău adevărat poate renunţa la poveste, pe cînd fără hochei nu se poate.

A sărit ginerele dindărătul uşii. (O fi tras cu urechea?)

— Dumneavoastră cu ce drept vă amestecaţi în discuţie?

— Cu dreptul musafirului.

— Al musafirului?

— Da, am precizat. Am fost invitat.

Şi Vlad Alekseici a confirmat (cu voce scăzută):

— E musafirul nostru.

S-au potolit (s-au potolit cu toţii deodată). S-au împăcat nu doar cu mine, care continuam să stau în casa lor şi să mestec alene). Dar şi cu apartamentul, cu înghesuiala, cu timpul rece de afară – în general cu tot ce-i înconjura. (Cu viaţa.) Şi s-a făcut linişte şi pace. Şi copilul se uită la hochei şi îi place!

Tuturor ne e bine. Şi sîntem oameni buni. Au făcut un pic de scandal, au slăbit un pic supapele ca să scadă presiunea, şi de asta-i nevoie. (Eu unul ştiam că n-au să ajungă la ceartă, n-au destul praf de puşcă.)

Liniştea a coborît peste noi. Liniştea aceea, *familială*. Stăm împreună, cinăm, ne întrebăm unul pe altul: să vă mai torn? Nu mai vreţi o bucăţică de carne? Luaţi pîine, e atît de proaspătă!... Mi-am simţit trupul în colţul canapelei. (Şi ca răspuns trupului, căldura stătută – a mea sau a divanului?) Mi-am întins în voie picioarele, m-am lăsat pe spetează. Hocheiştilor de pe ecran le-au luat locul ştirile. Cinci minute – scurt şi energic. (Îmi place noua generaţie. Bravo lor. Veghează!) M-am moleşit de tot. Tocmai atunci mirosului de borş şi friptură i-a urmat iasomia ceaiului pus la fiert. Pe deasupra, şi brînzoaice – mai că n-am strigat. Şi gospodina s-a îmbunat. Faţa i s-a înseninat (o mutră de femeie, dar cu cîtă fericire în ochi!) Ne aduce mie şi lui Vlad cîte o ceaşcă de ceai. Şi o tăviţă mică, cu brînzoaice ochioase.

Chiar m-am gîndit: brînzoaicele sînt chiar de prisos. De-acum, pasămite, mi-am luat ce mi se cuvine. M-am relaxat. Chiar am uitat în casa cui mă aflu şi lui Vlad Alekseici (ce prostie!) i-am spus Serioga.

Un moment petrecut într-o familie e ca după o iarnă lungă, ca primele frunzuliţe lipicioase de arţar. Firește, n-ai să stai mult timp să le priveşti. Dar dacă stai un minut sau două...

Omul mic Tetelin

Tetelin a pierit atunci cînd şi-a cumpărat pantalonii de stofă englezească, pe care şi-i dorea atît de mult, de la buticul aflat chiar în dreptul ferestrelor noastre. (Subiectul din *Mantaua*.) Tetelin a considerat că-i sînt prea lungi şi, cu toate că era un om cuminte, a prins deodată curaj: a aruncat pantalonii în botul buticului, cerîndu-le caucazienilor banii înapoi.

Banii nu i-au fost restituiţi şi atunci Tetelin s-a dus la secţia de miliţie, văitîndu-se acolo în gura mare şi încercînd să depună o reclamaţie. Dar, aşa cum se obişnuieşte, gaborii nu i-au primit reclamaţia scrisă. (Ei, leneşii, trebuie să se justifice după aceea. Şi de fapt, nici nu-i treaba lor!) Tetelin insista, dar şi caucazienii de la butic, alarmaţi în legătură cu miliţia, au început să-l pîndească, să alerge după el pe la etajele căminului şi să-l ameninţe. (Şi să-i arunce din nou lui Tetelin în cameră pantalonii cumpăraţi. El le arunca pantalonii în butic, ei îi aruncau în camera lui.) „Le arăt eu lor!" – se înfuria micul Tetelin, cu toate că avea 54, vîrsta infarctului. După o săptămînă, făcînd deja infarctul, cînd a fost pus să stea întins, să stea ţeapăn şi i s-a spus să nu se mişte pînă dimineaţa, acest Akaki Akakievici s-a dat jos noaptea din pat, s-a tîrît în patru labe pînă la funeştii pantaloni şi i-a scurtat cu foarfecele, pentru ca dimineaţa să-i arunce din nou cu furie în butic (şi să le explice în fine caucazienilor cît de scurţi sînt pantalonii pe care îi poartă el de obicei). Foarfecele erau răblăgite, ca şi Tetelin. Ciopîrţind stofa tare, turbînd de furie, Tetelin a reuşit să taie, să scurteze totuşi un crac. După care a strigat victorios şi s-a prăbuşit pe duşumea, secerat de al doilea infarct. Pe

dușumea a și murit. (Așa a pornit spre cer, avînd pantalonii în mînă, cu un crac lung și cu unul scurt.)

Îmi era milă de el; și nu-l iubeam. Acest om mic, cu lipicioasa lui sărăcie spirituală, reușea să-și strice viața, stricîndu-mi-o în același timp și pe a mea. În cămin nu eram decît noi doi în calitate de paznici ai apartamentelor. N-aveam nici o concurență și ne-am fi putut înțelege. Dar Tetelin avea o manie invidioasă – să devină un om respectat, un paznic intelectual, așa cum, considera el, devenisem eu. Pîndea, trăgea cu urechea, se învîrtea pe lîngă apartamentele în care înnoptam și locuiam mult timp, uneori luni întregi. (Tetelin nu pricepea cum mie, ca paznic, mi se permitea acest lucru.) Studiindu-mă, mă imita în modul cel mai jalnic cu putință: îmi fura vorbele, gesturile, mersul, pînă la maniera de a saluta și de a purta o ușoară discuție pe coridor cu proprietarii apartamentelor. Cred că se chinuia. (Cred că își dorea bucățica lui de fericire.) Omul spera să împrumute eul altuia.

Cel mai vizibil îmi copia poziția în timp ce jucam șah în curte. Cu țigara între dinți. Cu rîsete scurte. (Și doar se așeza și el în fața tablei! Repetînd mecanic primele mutări, învățate pe de rost, începea cu albele și pierdea imediat.) O prostie, ce-i drept, Tetelin a izbutit s-o facă de capul lui: s-a întrulocat cu o văduvă, promițîndu-i că se însoară cu ea.

Vik Vikîci rîdea:

— Ecoul tău! Apreciază asta!... Nu fiecare reușește să-și vadă *ecoul*.

Atunci le-am telefonat lui Vik Vikîci și lui Mihail – i-am chemat în cămin la pomenire cu cele mai bune sentimente, să mănînce, să bea, să stăm de vorbă, a murit un om – și totuși, de-abia veniți, Vikîci iar a început să rîdă. E ceva monstruos, dar toți trei, ca apucați, stăteam și rîdeam. Nu era un rîs printre lacrimi, era un rîs prin moarte. Pe deasupra Vikîci ne mai și încredința că chicotele noastre sînt durerea noastră, cică ar fi sughițuri de compătimire neformală. (Sughițuri și hohote, care n-au apucat să ia formă la ieșirea din gîtlejul nostru.)

Momentele hotărîtoare ale vieții răposatului, ale eroicei sale, afirma Vikîci, vieți sînt demne de pana unui scriitor: uite-l după primul infarct – mai mult mort decît viu, palid,

pe jumătate cărunt, de 54 de ani, coboară din pat şi, în patru labe, se apropie cu foarfecele în mînă de pantalonii cumpăraţi. Îi scurtează cu exact doi centimetri. Se uită. Ci încă doi! Şi cu încă unul – numai ca să demonstreze, să arate lumii întregi ce pantalonaşi scurţi poartă el! Mîinile îi tremură, foarfecele clănţănesc, dar micul Tetelin e perseverent şi nimiceşte pînza, mai are de trăit vreo trei minute. Căci durează mult să tai cracul (e de-abia primul!) Inima îi e cuprinsă de spasme, inima îi va plesni dintr-o clipă într-alta şi totuşi Akaki Akakievici iarăşi şi iarăşi netezeşte pe duşumea pantalonii de stofă englezească: se uită, sever şi neînduplecat, dacă n-ar trebui să mai taie un centimetru - nu cumva să greşească în viaţă.

La etajul al şaselea, înconjurat de oameni, stă în picioare Akulov, un fost ofiţer, îi blestemă pe ceceni şi pe caucazieni în general. E îmbrăcat în uniformă. S-a demobilizat de curînd şi imediat s-a îngurluit cu destul de frumoasa vînzătoare de la, cred, etajul al doilea. E la locul lui. De-al nostru. Luînd startul de pe un teren destul de bine conturat (locuinţa plus femeia), are de gînd să obţină repede o funcţie de inspector şi să se îmbogăţească. (După care, se înţelege, o să-i dea un şut femeii. Asta o poate face.) Akulov are o înfăţişare impunătoare, e lat în umeri. Cu voce tare, chiar răsunătoare, ne explică cum că Tetelin a supravegheat cinstit apartamentele şi ne-a păzit bunurile, ceea ce-i un dar deosebit, s-ar putea spune, o cinste aparte. Şi uite că l-au nenorocit degeaba! Au nenorocit, s-ar putea spune, o viaţă modestă de om! Totodată, strîmbîndu-şi gura, Akulov ne spune printre dinţi că nespălaţii de asiatici au început să-şi facă de cap. Îi ştim noi! Toţi dau din cap, sînt de acord, văzînd în Akulov o forţă proaspătă, apărută din senin. Căminiştilor le e pe plac.

— ... Aţi fost doi. La înmormîntare o să vorbiţi despre el, îmi spune (pe coridor) Akulov, dîndu-şi importanţă. Un cuvînt despre tovarăşul dumneavoastră.

— Un paznic despre alt paznic? Îl iau puţin peste picior. (Îmi place să-l contrazic pe Akulov.)

Sesizînd ironia, strigă în urma mea:

— Ce?! Akulov e îngîmfat, mai ales pe coridoare, în văzul femeilor care trec pe acolo. E un tip solid, crunt. Nu-

mare lucru să-ţi dea peste bot. Te pocneşte în ureche. Sau îţi trage un şut zdravăn ca unui ţînc. Să vadă, să ştie toţi.

— Aţi mucegăit, aţi mucezit, ehe! Cum trăiţi?! Somnoroşilor şi ruginiţilor, aţi trebui gîdilaţi!... Rîde. Apărut de vreo jumătate de an sau de vreun an, Akulov o face pe liderul. Şi va sfîrşi prin faptul că peste un an se va duce la aceşti caucazieni să le păzească buticurile în timpul nopţii. Şi va clănţăni la noi (la mine, cu siguranţă!), ca la nişte suspecţi, hai, hai, totu-i închis, treci, grăbeşte-te, ruginitule! – iată ce va fi scris pe chipul lui ce denotă voinţă. La fel ca şi al lui Sapunov. Şi el a fost ofiţer activ.

La pomenire, de-acum la masă, din pasa lui Vik Vikîci, iar ne-am amintit această pasiune obsesivă: Tetelin a îndrăgit (chiar a îndrăgit) pantalonii gri de stofă englezească, urîţi la vedere şi neplăcuţi la pipăit, aflaţi în cel mai apropiat dintre buticurile azerbaidjano-cecene – chiar la vedere şi vizavi de intrarea în cămin! Pantalonii erau agăţaţi acolo. Pantalonii îl ademeneau. Vîntul îi clătina uşor, iar Tetelin se schimba la faţă şi umbla pe lîngă ei încoace şi încolo. Desigur, a stat de vorbă cu văduva care-i era apropiată. De vreo zece ori, jalnic, mi-a povestit în şoaptă despre pantalonii de stofă şi mie, şi altora, chiar a împrumutat nişte bani – şi i-a cumpărat. Şi uite că a murit, sîntem la pomenire, dar unde-s, ne întrebăm, pantalonii acum? (Măcar i-au fost puşi în sicriu?...)

Ca să-l cinstim măcar cît de cît pe răposat (şi să nu rîdem), am început să filosofăm în trei, mîncam, beam şi raţionam: aceşti pantaloni vor fi fost pentru Tetelin o valoare materială? Sau – mai ştii? – una spirituală?

— ... Pînă şi pentru o femeie elegantă bluza preferată nu mai e o bluză, o cîrpă sau o haină. E ceva mai mult! Un semn al valorii spirituale, da sau nu? a înteţit polemica Vik Vikîci.

— Îmbrăcămintea e funcţională...

— N-o scălda, Petrovici. Pentru Tetelin pantalonii nu mai erau îmbrăcăminte. Da sau nu? Noi l-am susţinut: da, da. Sîntem de acord. Pentru cel pierit, nu mai erau pantaloni, ci simbolul şi în parte însuşi sensul existenţei. Ne-am înfierbîntat. (Polemica îl ridica pe Tetelin deasupra nivelului pămîntului – deasupra căcatului care fusese.) De-acum cu

frenezie, strigam unul la altul că, pentru că veni vorba, și steagul e tot o cîrpă. Steagul, drapelul sînt cîrpe, dar în același timp și valori spirituale? Da sau nu?

Noi, cei trei aflați în polemică, reprezentam fundalul fundalul vorbăreț al unor oameni flămînzi la o masă de pomenire. Iar alături de noi se dezamorsa mina. La masa din cămin, la pomenire venise Ahmet (să caute pacea). Apăruse cu pași ușori, aproape fără zgomot, nimeni nu observase cînd și cum intrase. Ahmet s-a așezat cu Akulov și cu Sapunov, vorbea cînd cu unul, cînd cu celălalt cu voce scăzută și subliniat reținută.

Însă, după ce au băut, Akulov și Ahmet s-au îmbrățișat, s-au pupat. S-au ridicat amîndoi odată.

— Frate... zicea unul.

— Frate... repeta celălalt.

Întrecîndu-se unul pe altul, își dădeau acum explicații zgomotoase, amintindu-și mereu de prietenia dintre popoare. Trebuie spus că Ahmet părea mai cinstit decît Akulov. (Mai cinstit sau, poate, era un actor mai talentat.)

Acum și masa începuse să se însufleţească. Au răsunat primele toasturi țipate – și iată îi cheamă, sînt în sfîrșit strigați, îi îndeamnă să vină de jos pe cei cinci-șase-opt caucazieni (convocați din toate trei buticurile). Aceștia vin cu băutură din belșug. Și, în trei lighene, frigărui fumegînde (pregătite, neîndoielnic, din timp). Orice pace este, totuși, o pace. Încă circumspectă, fragilă.

Ahmet ne explică a cîta oară totul:

— ... Atunci i-am spus: da, prietene, pantalonii ți-s lungi. Ai dreptate. Dar scurtează-i. Au să-ți vină foarte bine. Dar el tot țipa: Cum? Cum? Cum să-i scurtez?... (Ahmet se străduiește foarte mult ca povestirea să fie tristă. Dar în pofida cuvintelor și feței lui expresive, moartea lui Tetelin e ridicolă și atunci cînd i se repetă istoria.)

Ahmet continuă:

— I-am spus: mai calm, dragule. Ai grijă de inima ta. Te rog, mai calm. Cum să-i scurtezi?... Cunoști o văduvă din cămin?... Dar văduva are mîini? Dar ac și ață are văduva?...

Ahmet a spus ce avea de spus. Și imediat se simte ușurat. Pomenirea se face pentru a povesti despre cel răposat. Pantalonii lui Tetelin devin tot mai neînsemnați, tot mai

lipsiţi de importanţă. Dar Akulov al nostru, parcă necăzînd de îndată la învoială (căutînd pe cine să se supere) şi dînd deodată cu ochii de noi trei, ţipă cu un reproş de om beat:

— Ce discută ei acolo?

— N-are rost, n-are rost să discute! îl susţine imediat Ahmet, încercînd în clipa aceea să pună stăpînire pe Akulov. Caucazienii din buticuri sînt sensibili atunci cînd e vorba să ia partea cuiva – pe alde Akulov îi respectă, însă nu dau nici un ban pe intelectualul nostru simplu. De ce, prietene, ai sacoul atît de rău – aşa eşti de sărac?... Cel întrebat încearcă să behăiască ceva, iar pe ei îi distrează cuvîntul caraghios *inginer*. Sună ca schilod. Da, da, stai jos, *inginerule*, mănîncă frigărui, *inginerule*.

De-acum era evident că ambele părţi voiau pace, dar (inerţia) continuau să fie atente la fiecare cuvînt rostit cu voce tare. Caucazienii aproape nu beau, iar sub aparenţa de înflăcărare (cît se poate de decorativă) ciuleau urechile la cel mai mic semn: oare moartea lui Tetelin nu va duce, Doamne fereşte, la o bătaie în masă, la o răzbunare avîndu-i drept ţinte pe ei? Sau – şi mai rău – la o acţiune de curăţire a zonei, efectuată de miliţie?... Dar pînă la urmă şi cei mai neîncrezători dintre ei s-au convins că s-a făcut pace; că va fi pace şi că oamenii din cămin, trecuţi prin multe, sînt timoraţi, loviţi de soartă, laşi şi, mai ales, atît de îngrijoraţi de schimbări şi de viaţa care s-a complicat, încît nimeni n-are acum chef de răfuială.

Încheind discursurile, Akulov spune:

— Voi sînteţi vecinii noştri, noi sîntem vecinii voştri. Dar şi noi şi voi avem o singură viaţă. Viaţa e la fel.

Toţi au tăcut.

— Uite, să bem pentru viaţa asta!... Akulov ridică paharul spre ceruri. (Şi iarăşi, belicos, s-a uitat chiorîş la grafomanii venetici, care discută despre diferenţa dintre un drapel şi o pereche de pantaloni.)

Paharele mici şi cele mari au zburat în sus:

— Pentru pace! Pentru pace! strigă corul pe mai multe voci, alcătuit din căminişti şi caucazieni.

Mihail, Vik Vikîci şi cu mine beam şi mîncam cu mare poftă – pentru timpurile de acum mîncarea era bună, văduva lui Tetelin (acum parcă văduvă a doua oară) se

străduise nu glumă! Farfurioare cu carne. Piftie. Salate. Femeia era în negru. Din cînd în cînd, spunea întregii mese cum oamenii de la toate etajele îi înţeleg durerea. Buni la inimă şi compătimitori, fiecare a găsit cîte un cuvînt de încurajare! Cît de impresionant a fost întîmpinată la patru (Tetelin a păzit acolo un apartament şi mai că nu l-a ars), la şapte – şi i-au spus ei, femeie plînsă, ce lovitură este această moarte, ce pierdere este pentru toţi. „Am rămas orfani..." – aşa i-au spus.

Iar pe Vik Vikîci şi pe Mihail lacrimile văduvei i-au atins unde-i durea: unde să-ţi uşurezi sufletul, dacă nu la parastas! (Eu tăceam.) Amîndoi l-au îndrăgit dintr-o dată pe Tetelin – paznic şi renegat; într-un anume sens general Tetelin era tot din underground şi, prin urmare, underist! N-a scris, n-a desenat, a făcut şi el umbră pămîntului. Dar a fost de-ai noştri. Nu bocea după el familia. Şi n-a pornit pe ultimul drum cu necrolog: mutre străine la parastas - asta-i toată răsplata. Stupida văduvioară şi, pe deasupra, Akulov! Aşa se întîmplă. Underistul pleacă din viaţă cu foarfecele în mînă. Cu pantalonii, cărora trebuie să le scurteze cracii la fel.

Pe mine nu m-a impresionat, eu sînt altfel.

— ... E înmormîntarea noastră! A noastră! ciocneau Vik Vikîci şi Mihail. Acum beau mult amîndoi; şi pe măsura scurgerii timpului, mă încredinţau cu tot mai multă insistenţă că se află la propria lor înmormîntare. Ei erau cei pomeniţi, de dragul lor se străduise cu gustările concubina văduvă. Pentru ei ea a făcut ţărîna uşoară (adică a tocmit nişte gropari ca să ridice movila mormîntului). Chiar la ei s-a referit, mă încredinţa Vikîci, văduvioara în doliu, atunci cînd a scornit atît de coerent că, cică, la etajele patru şi şapte oamenii i-au spus spre buna pomenire că, cică, fără ei, răposaţii, nici pămîntul nu mai e pămînt, au rămas orfani...

Akulov, de-acum roşu de tot, cărămiziu la faţă (dar evident tare la băutură), s-a ridicat ferm şi a ridicat împietrit încă un păhărel cu votcă.

În mîna lui întinsă, păhărelul nu s-a clătinat deloc. (Un măr pe creangă.)

— Tovarăşi! a început el un toast, după moda veche.

Caucazienii l-au susţinut imediat:

— Tovarăşi! Tovarăşi!... Caucazienii beau mai puţin, săreau cîte un rînd, dar la chemarea lui Akulov îndeplineau ritualul ridicării paharelor şi-i îndemnau să facă linişte pe ruşii care între timp se chercheliseră.

A fost adus încă un lighean cu frigărui fumegînde, iar femeile s-au dat mai aproape de carne, punîndu-le cu dărnicie tuturor în farfurii. Cantina de la parter era de mult în paragină, oamenii se intoxicau acolo cu mîncarea şi din cînd în cînd mai alungau cîte un hoţ angajat ca şef de local, dar astăzi frigăruile erau minunate. Ruşii adulmecă şi le lasă gura apă, caucazienii îşi sărută degetele: ah, ah, ce mai frigărui!... Caucazienii nu poartă sîmbetele nimănui. Sînt blînzi. Mai ales acum, cînd la masă a fost declarată pacea şi se află printre prieteni. Îi iubesc pe toţi. Se îmbrăţişează. Se sărută. Mîncare din belşug şi băutură tare. Beţia de pomenire a lui Tetelin e ca un banchet în vremurile de altădată. Toasturile de pe vremea lui Brejnev, pompos-solemne, catifelate – ăsta-i stilul. Fals, desigur. Dar cu dorinţa sinceră de relaxare. Aşa se poate trăi ani, decenii – cu dorinţa de a îndruga tuturor şi fiecăruia (şi să auzi tu însuţi) un munte de complimente catifelate, ce se înalţă impetuos. Să dai (şi să primeşti) raţia de vorbe bune. Porţia de sintagme multicolore, care măcar în primele momente îţi garantează pacea, iar lui liniştea în sufletul sperios. (Sau, dimpotrivă, liniştea ţie şi pacea – lui.) Toţi s-au îmbrăţişat. Au jucat un dans lezghin. Au băut pentru zeiţe, pentru rusoaice, care nu-şi au seamăn pe lume.

Parastasul se fragmenta de la sine, segmentîndu-se în cîteva beţii mărunte şi dispersîndu-se – prin diferite apartamente, la etaje diferite.

S-au împrăştiat care încotro, şi noi ne-am mutat: ne-am dus la croitoreasa Zinaida, cu care eu trăiam în acele zile. Zinaida Agapovna (credeam că asemenea patronimice nu mai există în natură) are cam patruzeci-patruzeci şi cinci de ani, nu mai mult: mă tot gonea să mă duc la cîştig – era cicălitoare, mi se acrea viaţa cu ea. Dar, din fericire, Zinaida nu era acasă. Ne-am tolănit în voie, ne-am aprins ţigările. Oricît era de distrat, Mihail fusese în stare să ia cu el, ca rezervă, o sticlă de votcă de la parastas. Beam. Iar Vik

Vikîci, de-acum beat, ca răspuns la orice cuvînt, striga proaspătul, cel mai proaspăt aforism al sfîrşitului de secol: *merită să ciopîrţeşti pantalonii, domnilor?...*

Mai era cu noi şi o femeie de la şase, Raia, ştearsă, aşteptînd cine ştie ce de la viaţă. Poate că venise cu noi de la parastas să vadă cu coada ochiului cum trăieşte Zinaida (ce mobile are, ce unghere – aşa, în general). Din cînd în cînd, maşinal, Raia întreba:

— De ce nu bem?

Iar cei doi lăcătuşi, care dăduseră buzna peste noi ştiind că avem de băut (n-ai cum să-i alungi, totuşi, e parastas!) răspundeau pe loc:

— Toarnă!

La Zina nu erau scaune destule. Lăcătuşii stăteau pe duşumea, rezemaţi de perete. Le-am deschis încă o sticlă şi ei, şezînd ca nomazii, au trecut-o din mînă în mînă (beau din gîtul sticlei).

Deodată a intrat val-vîrtej o femeie tînără de tot, drăguţă, într-o jacheţică – am aflat că era Asia, fiica lăcătuşului Kimiasov (unul dintre cei aşezaţi lîngă perete) – îşi căuta tatăl de la un etaj la altul. Vioaie. Subţire ca un ac.

— Hai acasă! E timpul! îl chemă ea, îşi apucă tatăl de ureche, încercînd chiar să-l ridice.

În momentul acela lui Mihail îi intrase Parisul în cap. Roşu la faţă, arăta cu mîna beată înspre mine:

— Uite! Uite cine-o să se ducă în Franţa!... Sensul era acela că toţi cei care scriu au să crape aici, asta-i clar, dar Petrovici (adică eu) trebuie să încerce neapărat Parisul. Franţujii s-au vlăguit, s-au ofilit. Dar dacă Petrovici are să locuiască un timp acolo, dacă acolo are să-şi arunce sămînţa literară măcar un adevărat geniu rus, poate să apară o generaţie întreagă de underground, o nouă existenţă. Acolo totul o să înflorească!... striga Mihail. Şi mă sfătuia pe care din străzile pariziene să închiriez o locuinţă mai ieftină. Chiar prin Paris, deşi nu doar prin Paris, umblase Mihail o jumătate de an pe urmele nevestei care îl părăsise...

Votca se terminase. Eu nu voiam la Paris, dar o voiam pe Asia. Ţap bătrîn. Fata plecase deja, luîndu-l pe lăcătuşul beat, tatăl ei. (În ochii mei întîrzia, nu pleca înfăţişarea ei tînără.) Se vede treaba că mă ameţeam şi eu: aveam chef

să-i alung pe toţi şi să mă culc imediat uite-aici, pe această suprafaţă de două persoane, unde în ultimele zile, mai bine zis nopţi, dădeam chinuitor înapoi în faţa Zinaidei sau chiar mă eschivam, o evitam. Ce pat! mă gîndeam eu, cum de n-am băgat mai devreme de seamă ce minunate-s la Zinaida pernele, plapuma, ce alcov fastuos are!

— *Cherche la femme. Pardonne moi*, repeta, gîrbovindu-se, Vikîci (e beat şi vesel). *C'est moi. Le roi.*

Exagerează inimaginabil pronunţia, noi toţi rîdem cu hohote. Zinaida se întorsese deja, stătea cu noi, dar franceza stricată n-o impresiona. Însă strigătele lui Mihail despre genialitatea mea au avut efect asupra ei. Pentru prima dată a auzit ce fel de scriitor sînt (un underist n-o să-l vorbească de rău pe alt underist). A devenit gînditoare.

— Puşkin şi Petrovici! striga Mihail.

Dînd deoparte pahărelul cu votcă, cu voce scăzută (e o discuţie în familie, să nu se bage nimeni), Zinaida mă descosea: „De ce? Doar ţin cont de vîrsta noastră. Nu cer mult..."

Faţa ei s-a apropiat, trăsăturile i-au devenit mai dragi, dar nicidecum mai dorite – o bunică în fereastră. Dorinţa senzuală nu s-a înfiripat. Ceva deranja. Poate că mă ferea instinctul. N-are cum să mă pună pe jar, dar, dacă nu azi, atunci mîine, mă va pîndi şi-şi va lua ce-i al ei. Iar în momentele pătimaşe din pat Zinaida Agapovna ar putea rupe ultima strună. (Salutări de la Tetelin. M-am gîndit brusc: am să mor pe Zinaida.) Am răzăluit cu furculiţa în farfurie, luînd de acolo ultimele resturi de mîncare, urmele de albuş...

Vikîci a început să cînte, Mihail a prins imediat şi cu uşurinţă melodia – cîntăreţi, ce mai! Cînd încep să cînte pe două voci, vrei să se facă linişte şi se face linişte pe loc. Tăceam toţi, numai Raisa cea urîtă bătea tactul cu furculiţa pe farfuria zornăitoare. Iar pe urmă n-am mai putut zice decît „ah!": lăcătuşul Kimiasov (a venit din nou), după ce a băut încă un pahar, a încercat să susţină cîntecul. Nu putea să se ţină de picioare, putea să şadă numai pe duşumea. Beat mort, nu era în stare să rostească o jumătate de cuvînt, dar, suflet muzical, cîntecul îl cînta. Vikîci şi Mihail au început să cînte mai tare. Raisa izbea cu zgomot furculiţa

de farfurie. Cînd deodată lăcătuşul Kimiasov şi-a lansat curat, vocea înaltă şi sonoră de tenor, ne-a dat gata pe toţi Zinaida a izbucnit în plîns. Triumf complet.

Nu-mi amintesc cum ne-am despărţit. În pat, Zinaida s-a culcat cu faţa spre mine, dar eu nu m-am mişcat. S-a lipit, punîndu-şi dintr-o parte peste mine toate cele trei sau patru picioare ale ei, dar eu nu m-am răsucit spre ea. Nu puteam. Sînt bătrîn. După aşa ceva (dacă-i fără iubire şi avînt) îmi creşte tensiunea şi mă doare tare ochiul drept.

Zinaida Agapovna îmi plăcea ziua – la lumina zilei, cînd mîinile ei dibace făceau fără oprire o mie şi una de lucruri. Se vedea că-i femeie adevărată. Femeie truditoare. Uitîndu-mă la ea, eram aproape sigur că munca ei îndemînatică şi frumoasă în felul ei lîngă aragaz, greabănul viguros, mîinile vînjoase, coapsele o vor face spre seară dorită. Chiar (îmi) promiteam că astăzi am să mă străduiesc cu siguranţă, dar se apropia seara şi se prăbuşea ca zăpada de anul trecut, cu fulgi mari, greoi peste mine, peste dorinţele mele pleoştite. Adormeam din mers şi dacă, cine ştie de ce, nu puteam să dorm, era şi mai urît. O dată am stat întins lîngă ea toată noaptea.

N-aveam cu ce plăti pentru mîncarea ei (şi pentru ungher, pentru, orişicît, pat) şi Zinaida, fără să clipească din ochii ei şireţi, mi-a şi găsit o muncă de zilier: să vopsesc vreo zece garaje metalice.

A spus că aranjează să fiu în echipă cu unul Volodka. Cică, cu vopsitul o să-mi plătesc clătitele şi supele. O să munceşti şi tu o zi sau două!... Însă ce zguduită a fost cînd Mihail şi Vik Vikîci recitau:

Puşkin şi Petrovici sînt genii-fraţi...[1] –

Aşa strigau ei din răsputeri, iar Zinaida nu ştia ce să mai creadă. Încă din şcoală auzise despre Puşkin multe cuvinte minunate, îi ştia poveştile şi, pe de rost, romanţa *Mi-aduc aminte clipa sfîntă*... Expresia *Puşkin şi Petrovici* o dăduse

1. Parafrază a unui vers de Maiakovski: „Partidul şi Lenin sînt fraţi gemeni".

gata. Iar pe mine mă amuza perplexitatea ei, faptul că începuse să vorbească cu mine respectuos şi bîlbîit. Beat fiind, cum să nu te dai mare: îmi umflam obrajii, îmi încruntam fruntea, rosteam sentinţe şi mai ales o băgam în sperieţi cu cuvîntul acela calm şi scurt:

— Da. Genial. Despre ceva. Despre orice. Din cînd în cînd, oricare underist spune neapărat „geniu", „genial", „amîndoi sîntem genii" şi altele asemenea. Acest cuvînt (pentru mulţi alţii) tăios ca briciul noi îl rostim simplu, aflîndu-ne cu el în relaţii frăţeşti, vechi şi duioase. Fără cuvîntul „geniu" nu există underground. (La fel cum n-ar exista underground fără opoziţia reciproc impusă cu kaghebiştii.)

Cînd Mihail sau altul repetă că eu sînt un geniu, parcă simt că mi se gîdilă călcîiul stîng cu o rămurică de pelin. Mi-e uşor. Şi-mi simt sufletul proaspăt. Doar atît. (Semnale astrale.) Însă adevăratul geniu, fratele meu Venea, la spitalul de psihiatrie, îşi mestecă noaptea, una cîte una, vanitoasele lacrimi uitate.

Dacă-i să fim sinceri, întotdeauna mi-a lipsit extraordinara uşurinţă de autoexprimare a lui Venea. Talentul meu e talent, dar e ca o reglare a tirului şi eu însumi sînt ca o probă. Natura a făcut proba cu mine şi de-abia mai tîrziu, peste trei ani, l-a scos la suprafaţă pe Venea. Dacă-i să fim sinceri... Şi minte ageră am mai puţină decît el şi mi s-a dat doar o jumătate din talentul lui. Şi doar o mică bucată din inima lui de leu; tot de probă.

N-am izbutit să aţipesc, m-am sculat din pat şi m-am dus să verific apartamentele. Pe drum am băut un păhărel, trecînd pe la văduvă. Acolo stăteau şi beau cumva mesenii împuţinaţi, de-acum moleşiţi, ca muştele iarna.

— Ai tăi sînt la Ada Feodorovna, mi-au spus. Într-adevăr, Mihail şi Vik Vikîci erau la Ada, o bătrînă care se ţinea încă bine, de la etajul al patrulea: am aflat că ea însăşi le pusese pe masă o sticlă de votcă în continuarea parastasului. Văduva se zgîrcise şi n-o chemase la masa de pomenire (şi doar bătrîna avea o părere bună despre Tetelin, deci îl regreta).

— Stai jos, Petrovici. Adei Feodorovna îi place să ocrotească. Se plictiseşte. Rămăşiţele de bunătate ale femeii

sînt asociate cu rămăşiţele de viaţă. Cu vreo cinci ani în urmă, Ada Feodorovna încă mai fîlfîia, ca o lumînare pe terminate: la sfîrşitul unei beţii, scotea la iveală sacrul sfertac şi bărbatul rămas la urmă, cel mai întîrziat, după ce-l bea, rămînea şi se trezea în patul ei. Dar acum toate trucurile ei ţineau de domeniul trecutului. Era ca o băşică de baltă, potolită. Numai bunătate.

Înainte ca Vikîci şi Mihail să se ducă pe la casele lor, la maşinile lor de scris, trebuie să apuce să-şi spună o mulţime de lucruri neimportante şi puţine importante. Flecarilor!- îi întărît eu, găsindu-i ocupaţi cu măreaţa veghe de după miezul nopţii a intelectualilor noştri: cu conversaţia.

Concetăţeanul vorbăreţ pluteşte pe sus, mai sus de-atîta nu se poate zbura. Imensa cultură a conversaţiei ruse (la băutură) s-a înfiripat încă din secolul al XIX-lea, dacă nu cumva mai devreme: din cauza distanţelor gigantice dintre conace, oamenii nu se vedeau cîte o jumătate de an şi, întîlnindu-se, vorbeau zi şi noapte. Vorbeau şi după ce-şi încheiau hainele de blană. Pînă răsuna sub ferestre clopoţelul de la troică. Pînă li se tăia telefonul pentru că nu l-au plătit. Decenii în şir, intelectualitatea a lucrat fără să se opintească (spre deosebire de, să zicem, colegii din Europa Occidentală), însă noi, susţine Mihail, am dus arta comunicării umane (la telefon, la bucătărie, în timpul de lucru, într-un vagon de tren) pînă la o înălţime inimaginabilă. Conversaţiile sînt piramidele noastre. Pentru totdeauna.

Mihail:

— Îmi place să conversez. Mă pricep. Dar numai cu Vikîci pot *vorbi pe săturate*. Nu ne deranja... O jumătate de oră, a?

Vikîci (şi-a săltat şi el capul):

— Nu ne deranja. Da, da, încă vreo jumătate de oră.

Însă aici şi eu, înţelegînd măreţia celor ce se petreceau (şi cu o anume invidie, recunosc), am clătinat din cap, pasămite, care o jumătate de oră – sînt sigur că au să mai trudească încă două-trei ore, cel puţin, flecarii!

Şi i-am mai şi întărîtat – pasămite, cuplul meu ideal. Un evreu înrădăcinat în cultura Rusiei şi un rus, căruia în tinereţe i se dusese buhul de antisemit.

— ... Hai, ţi-ajunge, lasă gura! Lui Vikîci nu i-a plăcut că le-am adus aminte de asta. Or, chiar eu l-am vindecat,

un antisemit mai puţin – şi chiar făcîndu-i această cunoştinţă. În vremurile acelea îndepărtate, mi-aduc aminte, am spus cu mare precauţie, alegîndu-mi cuvintele şi pregătindu-l pe Vik Vikîci pentru întîlnirea cu Mihail, că, pasămite, ce evreu talentat şi ce underist tenace!

Prima lor conversaţie, şi asta mi-o amintesc, a avut loc imediat după ce s-au cunoscut şi a fost lungă, prelungită, cu lămuriri, mult după miezul nopţii. Şi uite-i prieteni. În continuare timpul a lucrat pentru ei. Aşa cum se întîmplă în amiciţie, amîndoi s-au împrietenit cu uşurinţă, iar pe mine m-au eliminat. Adică, am rămas prietenul lor, dar al treilea şi oricum lăsat puţin la o parte. Bine. (Nici atunci nu mă temeam să pierd.)

Am băut cu ei, dar nivelul conversaţiei nocturne era de-acum foarte înalt, întîrziasem. Aici chiar că e necesar un punct comun de referinţă, un start, dar şi mai mult un elan brusc în cuvînt, luat tot în comun. Eu doar urmăream conversaţia, cum urmăreşte un ţînc, dîndu-şi capul pe spate, zborul pe cer al unui zmeu străin de hîrtie. Dar şi asta-i o pricepere. Priceperea de a tăcea, primind satisfacţie de pe urma pasiunilor care acum îi sfîşie pe alţii. Viaţa de paznic m-a învăţat să tac pur şi simplu. Să-mi trăiesc pur şi simplu dimineaţa. Să-mi beau pur şi simplu ceaiul.

Dar trebuie să mai verific şi apartamentele, merg de-a lungul coridorului. Din direcţia opusă vin, mai bine zis, aleargă nişte palide fantome ale dimineaţii de-abia începute – lăcătuşii cunoscuţi în frunte cu Kimiasov. Mici de stat, cu picioarele strîmbe şi, firește, beţi, continuă să umble ca un stol mic pe la etajele pustii, în căutare de băutură. Detaşamentul care n-a dormit toată noaptea, falanga de luptă este garda de onoare pentru Tetelin, pentru pantalonii de stofă englezească.

Cînd se apuca de băut (beţiile lui erau, din fericire, scurte), Mihail îmi telefona cam prea des, iar eu îi povesteam una-alta din noutăţile blocului nostru cu multe apartamente – cică vorbesc cu toţii despre privatizare.

— Ce? Mihail tăcea brusc. Privatizare? Apartamentele?... Intelectul lui universal, ca un pîrîu, se lovea de un zăgaz şi, precum apa de sus, începea să curgă de jur-împrejur, şi în

dreapta, şi în stînga (croindu-şi din nou drum spre sufletul meu sau, cum se exprima el, spre genialitatea mea). La dracu' cu apartamentele, la naiba cu modul lor de viaţă, ce te interesează pe tine grijile lor! Tu exişti, tu eşti! striga el. Tu eşti geniu. Tu eşti praful uşor al verii! Numai nu muri, trăieşte... Şi în vocea lui se simţea cum îl gîtuie lacrimile.

După băutură (de data asta), i se părea că geniul meu e înrudit cu praful uşor de pe frunze, pe un drum de vară. Şi nu ştia cum să se exprime altfel. Era gingaş în conversaţie. Era lipsit de apărare. Are cu adevărat talentat, doar psihicul îi e un pic scorojit din pricina vieţii în underground.

Evident interesat şi fericit de pe urma comunicării, Mihail îmi striga acum în receptor că se gîndeşte neîncetat la Tetelin. Da, e de acord, poate că a fost un nerod, dar în acest mic nerod a pulsat o idee şi ce idee! O idee şi o lecţie. Căci, pricepe: scurtînd pantalonii, el îşi scurta viaţa!

— Pricepe! striga Mihail. Tetelin ne-a explicat atît de limpede! Păi şi eu îmi scurtez viaţa. (Probabil, prin beţie.) Şi tu îţi scurtezi viaţa. (Prin ce?) Fiecare om stă cu foarfecele şi taie, taie, taie pantalonii. Şi ştii de ce? Pentru că la ce-i trebuie o viaţă infinită? În asta stă ideea: omul are nevoie de o viaţă *pe propria sa măsură!*

O idee ca toate ideile: comunicarea valorilor spirituale.

Mihail jubilează:

— Aha! Te-ai declarat de acord, de acord! În micul plebeu şi imitator pulsa o idee măreaţă, care nu era evidentă în sine!... Cînd, lovit de infarct, s-a tîrît jos din pat şi a pus mîna pe foarfece, ştia ce face! Obsesia lui ascunsă consta în faptul că un om moare jignitor de timpuriu, iar altul, dimpotrivă, a zăbovit peste poate şi face umbră pămîntului. Nu?... Pricepe: omul are *propria măsură* a vieţii, cum are propria măsură a sacoului şi a ghetelor.

— Şi a pantalonilor.

— Chiar aşa!...

În ce mă priveşte, Mihail avea şi el o obsesie ascunsă: femeile (şi anume femeile-gospodine, cu vederi casnice) trebuie să-mi lase geniul în pace. Locul lor e *acolo*, departe, spunea el, parcă deportîndu-le printr-un gest dincolo de Volga.

Eu rîdeam şi n-am înţeles ce spune pînă cînd nu m-am întrulocat cu Zinaida Agapovna, care parcă îmi fusese prorocită de el şi de-abia mă silise să vopsesc garaje şi garduri. Dar cea mai mare dintre nenorociri, considera Mihail, consta în faptul că mă mutasem la ea. Asta-i o crimă. Îi făcea scene Zinaidei. „Dumneata sugi din el toate sevele. Da, da. N-ai dreptul..." spunea Mihail stînd picior peste picior la masă şi mestecînd cu linguriţa în cafeaua pe care ea i-o făcuse (în calitate de prieten al meu). Zinaida rîdea: „Păi îmi place!" „Iar mie îmi place luna", a replicat Mihail. Şi a adăugat ameninţător, că o să le scrie feciorilor Zinaidei (amîndoi erau în armată) o scrisoare corespunzătoare comportamentului mamei lor.

Mihail ne permitea (mie şi ei) să comunicăm chiar şi în pat! – dar... dar, dacă o să locuiţi separat, Zinaida Agapovna n-are decît să vină. Să facă ordine, să te alinte, să-ţi dea de mîncare. Ca externă, e bună, nimeni n-are nimic de comentat.

— ... E cărunt de-acum! Fie-ţi milă de el, curvă bătrînă, îi spunea Mihail cu mînie. (Insista, iar eu şi ea rîdeam cu hohote.)

— Şi tu eşti coliliu, dar nu-i aşa că vrei? rîdea Zinaida.

— Pe tine să te vreau?!

— Pe mine!...

Era nostim şi cu atît mai nostim că Zinaida (femeie cu scaun la cap) avea şi ea o idee. Reuşisem să-i bag în cap că Mihail e îndrăgostit (în secret) de ea şi că toate vorbele lui desfrînate se explică prin gelozia lui masculină ascunsă. „Zău?" se mira ea, roşind. „Ştiu precis. Sînt sigur de asta", o făceam eu pe seriosul, iar Zinaida nu credea. Nu credea şi totuşi îl trata cu plăcere cu cafea gustoasă, ceea ce, avînd în vedere că era întrucîtva zgîrcită, nu se mai întîmplase niciodată pînă atunci.

În pragul nopţii, Zinaida Agapovna devenea mai bîlbîită: ba n-are nevoie de bani, ba deodată repeta tot mai insistent, uite, pasămite, cît iau alţi oameni de la „chiriaşi pentru mîncare"! Chiriaş sau concubin? – se părea că noi amîndoi încercam şi nu puteam înţelege această diferenţă. (Etica acestei diferenţe căministe.) Zinaida roşea, se fîstîcea,

auzind cuvîntul „concubin", o dată, din pricina fîstîcelii, a apucat-o tusea şi, horcăind, mi-a strigat:

— Dar loveşte-mă odată!

Adică, s-o lovesc pe spinare. Ca să-i treacă tusea. Lucra într-un atelier de croitorie, locul era plin de scame, care-i intraseră în plămîni.

Povestea cu Tetelin, mi-aduc aminte, a început prin faptul că, simţindu-l flămînd, l-am chemat chiar la Zina - pur şi simplu l-am chemat să mănînce ceva.

Tetelin de-abia îşi făcuse apariţia în cămin, singur, fără un loc de muncă şi pe deasupra dat afară, pentru cine ştie ce prostie, de la o şcoală medie tehnică. (Preda. Ce-o fi predat, nu ştiu, poate doar jalea ca marcă de firmă!) Da, era jalnic, de nimic, avea ochii ca ai unui iepure de casă. Dar, de-abia apărut la etajele noastre, nu era pe atunci scîrbos. Şi visul lui prostesc – pantalonii de stofă englezească (care atîrnau în fiecare dimineaţă, expuşi spre vînzare în deschizătura buticului – nu părea pe atunci prostesc.

— N-am avut niciodată asemenea pantaloni, mi-a spus. (Treceam pe-alături. Vîntul clătina pantalonii.)

— Şi ce-i cu asta?

El a căzut pe gînduri. Mi-am dat seama că putea privi lucrurile de la distanţă.

— Eu n-am avut asemenea pantaloni. Iar dumneata n-ai avut niciodată o carte tipărită.

Am rîs: ia te uită, poate să şi muşte! Bravo!

Cîtva timp l-am păstorit, i-am dat să mănînce şi l-am luat cu mine ca musafir atunci cînd oamenii dădeau vreun chef – ca să zic aşa, l-am introdus. Iar cînd la etajul al şaptelea s-a ivit încă un apartament de supravegheat, l-am propus în calitate de paznic. Aşa Tetelin s-a ales cu primii bănuţi şi cu o ocupaţie, care nu era o ancoră de salvare, dar un început de ancoră tot era. În loc să-mi fie recunoscător (oamenii sînt, totuşi, ciudaţi!), Tetelin a început să umble cu intrigi: chiar la spatele meu, încerca să pună mîna pe apartamentele păzite de mine. Iar pentru asta, firesc, a fost nevoit să îndruge în şoaptă o mulţime de lucruri de prisos – aşa a început.

Spre sfîrşitul anului, Tetelin evoluase definitiv la stadiul de mărunt paznic-chiţibuşar, asta încă n-ar fi fost nimic, peste tot sînt gunoaie, dar, punînd capac la toate, s-a transformat în ecoul meu. Mă bîrfea cu vorbele mele şi cu intonaţia mea, care se bucura de-acum de apreciere – şi nici măcar nu pricepea că mă maimuţăreşte! Îmi imita vocea şi mersul. Şi mîinile în buzunare, javra, le ţinea ca mine. Nu-l mai puteam vedea păşind pe coridor. (Şi nu mai aveam chef să mă gîndesc la el ca la un nou Akaki Akakievici.) Ca tip, Akaki Akakievici este doar un pretip, iar clasicii secolului al XIX-lea au pus cam devreme punctul pe *om*, neprevăzînd dinamica dezvoltării lui imitative – fără să vadă (prin ceaţa de la Petersburg) o cotitură atît de precoce şi vanitoasă. Micimea dorinţelor, la *output*-ul istoriei, s-a transformat în micimea sufletului. L-au scăpat din vedere pe cel mic.

Cînd micul om Tetelin a plecat spre ceruri, încleştîndu-şi mîinile în pantalonii săi rău scurtaţi, mie, firește, mi-a părut rău de el. Cum să nu-mi pară rău, cînd eu însumi i-am purtat de grijă? Dar numai o clipă. Îmi amintesc o rafală de vînt (stîrnită brusc, dinspre blocurile înalte) şi o dată cu el, cu vîntul, a năvălit şi jalea pentru Tetelin, o jale de-acum tîrzie – şi de ce atît de tăioasă?... N-o fi cumva ziua a patruzecea? – iată ce gînd straniu mi-a trecut atunci prin minte. M-am gîndit în grabă, aşa cum se gîndeşte un pasager care se dumireşte dintr-o dată, deşi pasagerul care pleacă era (dacă era) tocmai micul lui, vai, suflet. Adică lui (sufletului său) i s-a strigat deja din cer la ceasul stabilit. Pasămite, e sorocul şi ora, e timpul! *În lături de la elice-eee*!... *La decolare-eee*! Şi, supunîndu-se, jalnic şi mic, sufletul a decolat imediat, întîmplător sau, cine ştie, neîntîmplător, clătinînd spre mine aerul dens.

Poate, i s-o fi făcut ruşine acum, la despărţire. A vrut să-şi ceară iertare?

Reacţia (mea) a fost fulgerătoare şi, mi se pare, nu cea mai umană: fără să apuc să număr ultimele zile, pe urma şi în urma lui (şi a sufletului) am strigat – parcă am şuierat: *hai, hai!* Pasămite, de-acum nu mai are rost, nu mai întîrzia pe-aici.

Cînd l-am adus pe Tetelin la Zinaida pentru prima oară, era atît de flămînd, încît, după ce a mîncat, s-a decuplat: a adormit pe scaun. Şi-a scăpat capul pe masa îmbelşugată. Dormea. Ce-i drept, în seara aceea şi mîncarea fusese viguroasă.

— Pst! îi spuneam Zinaidei. Pst, nu-l trezi.

Pista caucaziană

Stînd în ambuscadă (la intrarea în metrou), Venea se repezea la oamenii ce veneau spre el: „Cît e ceasul?..." – apoi îl întreba pe altul: „Cît e ceasul?" Întreba sacadat şi insistent, provocator. Ca şi cum ar fi pretins ca oamenii să-i dea socoteala timpului. Taximetriştii îl stîlceau în bătăi. Dinţii i-au fost rupţi chiar de şoferii sătui, de care el se agăţa în parcări, încercînd să vorbească cu ei. (Despre Timpul ca atare.) L-am adus pe Venea, tace, nu deschide gura.

— Mda, a spus medicul curant, zărind de îndată cicatricea apărută pe faţa fratelui meu.

Ridicîndu-se puţin, medicul a întins mîna şi, cu o mişcare rapidă şi dibace, i-a ridicat lui Venea buza de sus – să vadă dacă dinţii i-au rămas pe jumătate (pe jumătate i-au rămas, dar nu mai mult). În anul acela a avut deosebit de multe păţanii. În ianuarie şi februarie (o iarnă extraordinară, geroasă) Venea a încercat să lucreze într-un birou, dar o dată cu primăvara iar a început să se ascundă în ambuscadele de lîngă metrou, de lîngă autobuz, de lîngă parcarea taximetrelor.

Dar şi acum, la spital, de îndată ce uită, Venedikt Petrovici îşi linge des buzele. „Limba, Venea", îi şoptesc eu, şi fratele meu îşi ascunde limba în gură. Mergem încet pe coridoare. „Dinţii mă deranjează", îmi explică el, făcînd-o puţin pe şiretul şi dînd vina pe dantura sa falsă; e ieftină; o are de mult. Cînd citeşti despre balamucuri (sau vezi un film) nu te părăseşte senzaţia că, nici măcar din simpla curiozitate de a şti, autorul n-a călcat vreodată pe-acolo. Niciodată. Totul e zugrăvit după cum i-au povestit alţii.

Pentru că este un semn, *coridorul secției*. (Măcar douăzeci-treizeci de pași trebuie să faci de-a lungul lui.) Iar cînd coridorul nu există, dintr-un film într-altul migrează un abstract „salon numărul șase", unde nebunii sînt niște debili, care raționează precum profesorii de filosofie un pic chercheliți. Cehov a fost ultimul autor rus care a văzut cu ochii lui un staționar de psihiatrie. Ceilalți doar au repetat, mînjind cu scuipat cunoașterea lui onestă, prefăcîndu-l și pe însuși Cehov într-un drops dulceag, trecut din gură în gură. Îi trădează mirosul de mentă.

Adeseori coridorul secției este fără ferestre, iată semnul! Cu lumină electrică ce arde și ziua. Mai mult: în coridor (de-a lungul coridorului) este pus în calea ta un pat, alteori și două. Întotdeauna este un pacient care, cine știe de ce, nu se potrivește cu saloanele. Se înțelege că *temporar*, că locuri nu sînt destule, se întîmplă. Oricum, la vedere (pe patul din coridor) zace un pacient în cămașa de forță - cuprins de un *delirium tremens* potolit. Se zbate încetișor, strigă cu voce scăzută. Aproape întotdeauna e un moșneguț cu ochii apoși, senil, adeseori căcat pe el (nu vezi, dar miroase). Iar fiul matur, un bărbat cu barbișon, îl schimbă neîndemînatic pe bătrîn: trage ceva de sub taică-său, ascunde ceva. Se străduiește să-l îmbrace în rufărie curată: e nervos, bagă în deschizătura cămășii mîinile lui taică-său (două mîini de bătrîn, presărate cu aluniță). Îngrijitoare sînt prea puține. Alt bărbat dintre cei veniți în vizită, ca mine, dintre rude, spală în grabă podeaua coridorului. Face mișcări largi cu peria înfășurată în cîrpă, o poartă încoace și încolo pe linoleum. Îngînă un cîntecel pe sub nas (pesemne prin asociere cu puntea boțmanului), „sus, tovarăși, ocupați-vă locurile". Îngînă și curăță, curăță...

Venea le-a povestit, desigur, că n-are rude, doar un frate scriitor, iar rudele pentru un medic-psihiatru au fost întotdeauna și sînt un fel de oglindă suplimentară de supraveghere. Poate că de asta Ivan Emelianovici întreține cu mine discuțiile astea, vai, atît de scurte.

Însă chiar și o scurtă discuție *scriitoricească* e cu folos pentru fratele meu Venea. (Așa cred eu. Așa cred toate rudele. Fiecare are o șansă.) În tot cazul, eu mă pregătesc

pentru vizită. Mă bărbieresc cu grijă. Îmi schimb cămaşa, pentru ca de sub pulover colţurile să iasă curate. Pe înserate, lumina nu-mi trădează prea mult ghetele şi pantalonii boţiţi. Totodată, la această oră cîinească, imaginaţia mea are întotdeauna tonus, adică are chef de luptă şi este întru totul pregătită pentru comunicarea superioară dintre doi intelectuali. (Dacă deodată ar începe comunicarea mea cu psihiatrul? Dacă ar începe chiar astăzi?)

— Venea nu arată rău, zic; şi mă uit în ochii medicului.

Stînd la masă, Ivan Emelianovici pare uriaş. Planează cu capul şi corpul:

— Da-a. Acum Venedikt Petrovici e mai bine. Arată mai proaspăt. Timpul lucrează în favoarea noastră...

Rezultă că uriaşul Ivan are, are o mică speranţă (deşi poate că şi el, ca toţi doctorii, doar o consolează pe ruda bolnavului, o duce de nas. Speranţa că o dată cu înaintarea în vîrstă Venea ar putea fi mai bine – *îmbătrînind*. Bărbatul are sorocul său, testiculele sleiesc, povara cade şi sufletului îi e mai uşor. Desigur, nu-i vorba de vindecare. E vorba doar de faptul că în rarele sale minute conştiente Venea va înceta să mai fie chinuit de debilitate mintală ca de o nenorocire.

— Cînd? Aproape de şaizeci? întreb eu precaut.

— Se poate, îmi răspunde el.

Doctorul e convingător pentru noi prin concizie şi simpatic atunci cînd ne dă o speranţă oarecare. Trebuie să-i simpatizăm pe cei care îi tratează pe cei dragi nouă. Extrapolarea sentimentului – avem nevoie de asta.

Careva dintre rudele care vin în vizită mi-a şoptit cuvînt cu cuvînt: cică, Ivan e bun cu pacienţii blînzi, dar e crud cu cei turbulenţi. Mi-a spus în şoaptă şi, temător, s-a uitat şi pe de alături – ca să nu audă nimeni.

Eu doar am strîns din umeri: e normal, ce-i, pasămite, aici de-a mirării? L-am întrebat: „Aţi fi vrut să fie invers?“ Ruda a sărit îndărăt, de parcă în vorbele mele ar fi auzit mai mult decît susţinerea şi apărarea profesionalismului medicului. (Ameninţarea că o să-i spun? Ce om ciudat!) A mai lungit vorba, a scăldat-o, apoi, neîndemînatic, a făcut o grimasă şi a plecat în grabă.

Ivan Emelianovici trage alene concluziile:

— M-daa. Timpul ne schimbă, de aceea se şi spune că timpul e cel mai bun doctor.

Conversaţia a sleit, nu mai avem despre ce vorbi (dacă-i să vorbim despre fratele meu). Şi – pauza, ca un punct obişnuit în relaţiile noastre neînfiripate – păcat!

Ivan Emelianovici mă întreabă:

— Acum vă duceţi în salon?

— Da. (Am fost deja la Venea. Dar încerc să prelungesc comunicarea cu doctorul.)

— În regulă. Şi eu trebuie să plec.

Ieşim din cabinet, ne îndreptăm spre saloane. Şi iată (aha!) că Ivan Emelianovici începe iar să vorbească cu mine – din mers:

— ... L-au trimis la injecţii – în anii aceia sistemul funcţiona ca o mare linie automată. La nimereală. Pentru sistem e totuna dacă-i acesta sau celălalt. Iar personalitatea neobişnuită a lui Venedikt Petrovici, originalitatea lui erau vizibile de îndată...

De-abia aşteptam să-l corectez pe medic: doar numise originalitate talentul lui Venea, intelectul lui Venea, înălţimea sufletului său, vorbirea coroziv-zeflemistă – voiam să-l corectez, dar... dar Ivan va considera că vorbele mele denotă o dragoste exagerată pentru fratele meu, iar doctorii încearcă să evite, totuşi, asemenea rude (cu ele e periculos să fii sincer).

Aşa că accept şi spun:

— Înţeleg.

Deja mă chinuia foamea. Nu mîncasem de prînz, nu pusesem nici o fărîmă în gură.

— Pus în funcţiune, sistemul nici nu mai face deosebirea între cei care sînt victime şi cei care nu sînt.

— Înţeleg...

Prin uşile date în lături ale saloanelor îi văd pe nebunii blînzi, care stau pe paturi cu capetele aplecate şi uitîndu-se spre nicăieri. În mîini, în palmele împietrite, de ceară, au cîte o portocală sau un măr (aduse la ora de vizită). Un pesmet. Un pesmet roşcat, ars pe-o parte... Saliva îmi umple gura şi, ca o cascadă, se prăbuşeşte în stomacul meu care pentru un timp ia saliva drept mîncare şi se potoleşte. (Peste un minut iluzia se împrăştie – stomacul geme din nou.

jignit.) Dar merg în continuare alături de medic – sînt cuprins de o oarecare euforie, doar discutăm!

Şi firește, tot timpul, non-stop, îi ţin isonul lui Ivan:

— Da, da. Înţeleg... Vă urmăresc comparaţia. În starea de remisiune, pacienţii încremenesc – gîndurile lor împietresc. Gîndurile lor ies în afară precum culmile muntoase izolate.

— Ca un lanţ de culmi.

— Înţeleg: psihicul seamănă cu un şir de munţi...

Deodată mă dezmeticesc – sînt singur. Singur, calm, stau în coridor... aha, pe Ivan Petrovici, care mergea alături de mine, l-a reţinut o soră cu picioare lungi. Femeia îi spune ceva. Îi înmînează o hîrtie. Ivan citeşte. (E ocupat.) Dar eu? Îmi dau seama că am ajuns – mă aflu lîngă salonul fratelui mea Venea.

Mi-am aruncat doar privirea: toţi cei opt bolnavi erau pe paturi, la locurile lor, ca încremeniţi (şi Venedikt Petrovici). Dar, dacă te uiţi mai atent, poţi observa că fiecare din ei încet-încet îşi lasă bărbia în jos cu un milimetru sau doi – o lasă în jos şi apoi o ridică la loc. Un microsemn din cap. De multe ori la rînd. Oricît ar fi lumea de nedreaptă şi animalic de înrăită, toţi opt stau şi dau din cap, confirmînd acordul la care au ajuns cu lumea: da... da... da...

La întoarcere am mers fără să mă uit şi am greşit coridorul.

Pas cu pas, am trecut (asta am înţeles-o mai tîrziu) în secţia turbulenţilor, zece sau douăzeci de paşi în plus şi m-am pomenit acolo. Mai întîi nările mele au simţit mirosul neobişnuit al pereţilor (au fost vopsiţi de curînd?). Lămurindu-mă că mirosul e nou, am devenit circumspect. M-am oprit. Aud – paşi. Şi imediat – halatul cunoscut, alb al lui Ivan Emelianovici: medicul-şef, cu pasul său greoi de om ocupat se îndrepta tot într-acolo, spre turbulenţi, *înainte şi la stînga*. Pe mine (în pata de umbră a coridorului) Ivan nu mă vedea, dar el (pentru mine) era la lumină. Am văzut că faţa lui a devenit alta: ca din tablă tare, îndoită. Nu din pricina cuiva (nu în relaţie cu cineva concret) s-au conturat aceste cute grele, s-au întors pe dos buzele, iar faţa i s-a strîns ca un pumn: insul a trecut la altă muncă şi asta-i tot. Era acum în altă secţie – cu alţi oameni. A trecut, a depăşit

o linie invizibilă de pe dușumeaua coridorului, dincolo de care blînzilor le iau locul turbulenții; fusesem prevenit.

Am făcut un pas în întîmpinarea lui, ieșind din locul umbrit.

— Veşti neplăcute? l-am întrebat. (M-am gîndit că s-a întîmplat ceva.)

— Nu.

M-am uitat la el, el s-a uitat la mine. (Adică, nu s-a întîmplat nimic. Nu s-a petrecut nimic.)

Ivan Emelianovici nu înțelegea la ce mă refer.

Văzîndu-mă lîngă el, medicul-psihiatru rămîne cu aceeași mină severă, nu se prefăcea deloc – pur și simplu nu-și dădea seama de schimbarea petrecută cu fața lui. Asta *n-o știa*. Nu știa de cutele lui dure, de subofițer, de pometii îngreuiați și de bărbia de colonel. Potcoava gurii de lup...

Eram mirat, dar, desigur, nu cutremurat – fețele se schimbă! Însă cum se poate altfel cu pacienții care azi sau mîine se vor repezi la medicul curant cu o cutie de conserve deschisă? Conservele sînt interzise, dar rudelor li se face neapărat milă. (La sărbători. Le pun pe furiș în pîslari, sînt zile atît de geroase, i-am adus pîslari!) Așa mă gîndeam în momentele acelea. Chiar am raționat uite-așa pe larg-pasămite, nu-i nimic de-a mirării pentru fața unui om din zilele noastre, care, vrei-nu vrei, a absorbit în sine întregul nostru secol. Ca normă. Ca regulă. Adică, deja ca regulă curentă, fața, chipul nostru se preface într-o clipă din uman în feroce. Și bine că se vede la suprafață. (Mai complicat ar fi dacă n-ai da fața în vileag. Dacă fața nu s-ar supune analizei.) Tocmai în sensul acesta Ivan Emelianovici e mai ușor de înțeles decît noi toți și de aceea e mai cinstit-exemplu pentru toți cei ce ezită: linia lui de demarcație e reală, se află între cele două secții. Nu se poate mai simplu. A păşit prin coridor peste o scîndură din podea și lumea s-a și scindat: universul în jumătăți. Și imediat, de la sine, fără problemele infernului, au fost desemnați cei turbulenți (mai aproape de cabinet, să le audă țipetele), au fost despărțiți de cei blînzi și fericiți (mieii).

Și în secolele de altădată (raționam eu) omul păşea peste linie, dar din necesitate și chinuitor: astfel se săvîrșea suprasaltul în necunoscut, de la bine la rău. Începînd de la

această linie de demarcaţie s-au pus în mişcare toate gîndurile lui, toate ideile, legile şi înnoirile. Mişcări „după tipic". De la ideea superioară la regulile corecte. Şi abia mai apoi aceste reguli (omeneşti) colectate de către modul de viaţă le-au fost explicate minţilor slabe ca fiind trecerea dincolo de semnul înspăimîntătoarei inegalităţi – dincolo de linie şi înapoi. O lucrare pentru cei mari, dar şi cei mari şovăiau. Explicau plusurile şi minusurile, le schimbau aspectul semiotic, chiar negau cu totul semnele, dar în taină sau pe faţă şovăiau, fără să schimbe nici cu un fir de păr linia de demarcaţie.

În asta stă diferenţa. Cărarea a fost bătătorită. Nouă, celor de acum, eforturile, ba chiar şi chinurile lor ni se par speculative. Noi înţelegem aceste chinuri, dar nu ne chinuim. Omul nostru e cu linia la *per tu*. El n-are nevoie de salturi. Trece peste linie şi vine înapoi fără fasoane – ca în vizită. Ca şi cum s-ar duce la slujbă şi apoi s-ar întoarce acasă. Încoace şi încolo. Nestatornicia noastră e întru totul umană, întru totul legică – e ca la clepsidre, acuşi trebuie să le răstorni.

Ne răsturnăm, dacă vrem, şi pe noi înşine. De la răul pe care nisipul l-a surpat, l-a împrăştiat – la nisip, la binele ce se prelinge, ce se adună în grămăjoară.

Încoace şi încolo...

— M-am rătăcit pe coridoarele dumneavoastră. Scuzaţi, spun eu, de îndată ce Ivan Emelianovici ajunge în dreptul meu.

— Da-da. Ieşirea e acolo, îmi arată medicul.

Ca să nu fie loc de greşeală, Ivan Emelianovici chiar vine să mă conducă pînă la colţ; amabilitate. Vreo douăzeci de paşi. Astfel, plină de bunătate, revenind în secţia celor blînzi, am trecut linia în direcţia inversă – şi văd că faţa doctorului se înmoaie. Privirea e bună. Potcoava gurii încă nu s-a curbat într-un zîmbet, dar s-a şi dezdoit şi s-a făcut dreaptă, pierzîndu-şi tristeţea.

Foamea mi-a înviat lîngă buticurile noastre. La franzelărie pîinea e mai ieftină, dar pînă acolo trebuie să fac un ocol de o sută de metri şi am obosit, după o zi în picioare.

— Hei, cumpără!... De ce nu cumperi?

Nu eu sînt cel strigat – vocile se aud de lîngă buticul alăturat, unde-s fructe şi legume: se face vînzare vioi, veselă. Cînd marfa-i bună, vînzătorii sînt excitaţi, bucuroşi – orientali veritabili, încearcă să se potrivească cu tonul şi culoarea tejghelei frumoase. Bravo lor!... Dar parcă o încordare (simt asta) ar pluti în aer.

— De ce nu cumperi?

Lîngă taraba cu legume a încremenit, nehotărît, un locatar al căminului, e Guriev. (*Inginer*. În sens direct şi figurat.) Stă, clipeşte din ochi şi nu înţelege nimic.

Vînzătorul caucazian, dintr-o opintire, a înfipt cuţitul în masa de lemn din faţa lui. Sunetul a fost tăios. (Poate, careva dintre caucazieni a mîncat, totuşi, bătaie?) Încordarea s-a materializat: înfipt cu elan, cuţitul a pătruns în lemnul mesei – tremură şi vibrează. Zdrăngăne.

Vînzătorul (glasul lui) e vizibil agresiv:

— ... Chiar eşti inginer? De ce te-ai speriat aşa? Te-ai speriat de cuţit?... Păi l-am înfipt numai ca să-l văd.

Face cu ochiul spre ai săi, spre caucazieni.

— M-am gîndit că, poate, l-oi fi uitat casă.

Rîsete.

— Nu m-am speriat, explică cu stîngăcie (şi întrucîtva derutat) Guriev, care, printre oameni, e lipsit de personalitate şi şters. Din 473. Cu sacoşa scoasă din buzunar (nevastă-sa i-a spus să cumpere ceva atunci cînd se întoarce de la lucru!)

Cuţitul înfipt în masă zdrăngăne. Ingineraşul nostru vrea să arate că totu-i în ordine, dar zăpăceala lui e cu atît mai vizibilă, mai uşor de observat.

— Te-ai speriat, te-ai speriat, dragule!... Ia te uită ce palid eşti. Fruntea ţi s-a făcut palidă de tot – albă.

Trei caucazieni (stau lîngă tarabă) se distrează de sperietura lui. Dar şi ei rîd cu oarecare încordare. Parcă îi apasă un fapt pe care-l ştiu. (A fost bătut cineva?...)

— Da' stai puţin, nu te grăbi! Uite, dragule, ce vinete! Vinete ca astea n-ai văzut în viaţa ta!

— Preţul... Preţul nu-mi convine, zice Guriev, se codeşte, vrea să plece. Şi în acelaşi timp nu-i în stare să plece. (M-am simţit în locul lui.)

— Păi îţi fac reducere. Îţi fac. Nu te grăbi!... Nu se poate să te sperii atît de tare de cuţit, l-am scos numai ca să-l văd.

Toţi trei au izbucnit din nou în rîs. Şi (tipic!) cumpărătorii aflaţi acolo, mai ales căminişti de-ai noştri, se veseleau şi ei, luaţi de val. Femei şi bărbaţi, lume pestriţă, rîd – amuzantă, amuzantă glumă! Pasămite, parcă nu ştim că-i o glumă?... Iar el stătea şi zîmbea. Da, da, acest ingineraş blestemat, trecutul meu, durerea mea, un tip de mucenic pe jumătate scornit, care de-atîţia ani s-a descurcat tăcut în mine – acum le zîmbea tuturor. Schimbările nu-s pentru el. E veşnic. Cu chinul lăbărţîndu-i-se pe faţă. Nu atît, să remarcăm asta, cu chinul spaimei, cît cu chinul surprizei faţă de ceea ce se întîmplă cu el (şi cu noi). Cu chinul lipsei de pregătire (chinul incapacităţii de a-şi ascunde sinele, nici de a şi-l descoperi), el zîmbea. Adică voia şi se străduia să zîmbească. Ah, străduinţa asta a lui! Zîmbetul ăsta... (Eu – acum vreo treizeci de ani.) *Cîţi ani ai, Apuleius*, ah, Veronika, ah, *tot atîţia cît drum a străbătut măgarul tău*! Cine ştie, poate că de dragul durerii aceleia de demult omul începe să compună nuvele. Din durerea aceea. Care la rîndul ei, împingînd şi refinisînd durerea, dar neînlăturînd-o, duc la ceea ce şi cine a devenit omul. Fiind schimbători în karmele noastre cotidiene, sîntem şi mai schimbători în reincarnările noastre... Caucazienii rîdeau, cuţitul încă mai zbîrnîia, mai încet, mai mărunt.

Şi Guriev, în acompaniamentul sunetului, al zbîrnîitului mărunt, încă mai şovăia pe picioarele lui moi ca vata, înţepenite. Măcar de n-ar fi avut pe faţă zîmbetul acela jalnic, care nu-i izbutea – nu puteam să-l sufăr şi doar am văzut, m-am uitat. Şi (subtilitate!) nu sînt sigur că în momentul acela pe buzele mele nu plutea asemănarea exactă a zîmbetului său, mimetismul intelectual, restant, de a fi *ca toţi*. Un ciob de zîmbet din vremurile acelea îndepărtate.

— Mă duc. Nu... nu-mi convine preţul, spune în cele din urmă inginerul Guriev şi pleacă.

Şi, cine ştie de ce, mai face şi semn cu mîna spre toţi ai noştri, spre mulţimea rîzătoare de gură-casă (spre întreaga umanitate) – pasămite, aşa trebuie. Pasămite, şi-a adus aminte de ceva. Zîmbetul şi acest gest de neînţeles cu mîna, parcă a justificare (care, firește, cu atît mai puţin îl

justifică) – cine nu cunoaşte acest gest al intelectualului rus? A plecat.

Întorcîndu-mă la cămin, îmi bag cuţitul în buzunar. Aproape maşinal, adică fără să chibzuiesc şi fără să încerc măcar să aproximez gradul alarmei care dăduse buzna peste mine. (Cuţitul acela, înfipt în masă, încă mai zvîcnea în ochii mei.)

Konobaevii au la bucătărie un set excelent de cuţite - învîrtind în mînă ba unul, ba altul (le-am triat maşinal), l-am ales totuşi pe al meu. Pe cel cu care curăţam cartofii şi cu care mîna îmi era obişnuită. Pentru orice eventualitate. (Underistul e destul de autonom, ca să nu-şi pună speranţa în miliţie.) Desigur, cuţitul n-are nici un rost. Dar, dacă cineva va încerca să mă sperie, am să-l sperii şi eu. El o să scoată cuţitul, o să-l scot şi eu – şi o să ne despărţim în pace (şi, pe deasupra, respectîndu-ne, poate reciproc).

Cuţitul se blochează, se deschide printr-o apăsare de buton; cu un clănţănit cam grosolan. În migraţiile de altădată l-am împrumutat de undeva ca să-mi satisfac plăcerea aproape senzuală pe care mi-o dăruiesc pepenii verzi. Toamna, îmi place să-i mănînc de-a dreptul în stradă, cumpăr unul, mă aşez unde se întîmplă, pun un ziar sub pepene şi, fără grabă, îl mănînc tot, scuipînd mult timp sîmburii: filosof, ce mai... A-a, iată la ce m-am gîndit în momentul acela: pasămite, am luat cuţitul în buzunar nu pentru mine – pentru eul meu. M-am gîndit că odată şi eul meu a fost înjosit. Într-un costum gri de inginer.

Înjosirea de atunci a fost înlăturată de mult, dar, chiar şi slăbită, continua să mă apese de la distanţă: ca legea gravitaţiei. Chiar mă străduiam să refac (pe cutele psihicului meu năpîrlit de multe ori) scenele dureroase şi jignitoare din trecut. Scene şi întîmplări, uitate de-acum cu toptanul – atît de bine şterse, încît nu mai puteau fi readuse în memorie. Dar existaseră.

Ies după brînză topită, după salam ieftin, în casă nu-i nimic de mîncare... şi, desigur, iar pe lîngă tarabele lor. (CHIOŞC, e scris pe una dintre ele, cu litere mari.) Încă n-a amurgit.

M-am apropiat de tarabe cu dorința, brusc apărută, de a-i face (pe vînzători) să se definească în sentimentul lor agresiv pentru mine. Iată și taraba de legume. Iată-l. Se prea poate să fi vrut să-i provoc (și pe mine însumi?) puțin. Ca de probă. Dar nu: bărbatul pe jumătate cărunt, trecut de cincizeci de ani, îi interesa prea puțin. N-au căutat ceartă. Nu cumperi – uită-te la marfă! Uită-te, admiră – pasămite, ei n-au nimic împotrivă...Poate că au mai jucat o dată scena precedentă, și-au rîs, dar acum nu de un căminist, nu de mine, ci de unul de-al lor, de la tejghea. Rîdeau de un caucazian tînăr, care, cică, nu știe să numere pînă la un milion și de aceea numără numai pînă la o mie, dar în dolari!... Se prea poate s-o fi jucat. Orientul e ceva subtil.

Am cumpărat aici și acolo mîncare, m-am întors liniștit. M-am ospătat. Eram acasă. Iar acel ingineraș jalnic, durerea s-a topit de tot în conștiință. (Ca un bulgăre de zăpadă. Ca unul mic.)

M-am gîndit că n-ar fi rău să-i dau un telefon lui Vikîci, să mai flecăresc un pic înainte de culcare. Sau să mă instalez de îndată în fotoliu pentru toată seara. Cu o carte în mînă. Iar sufletul...

N-aș zice că m-a împins ceva, dar parcă, cu ușorul sentiment al tihnei înserării, ceva m-a împins spre ușă – și mă duc. Mă duc să respir primul aer al nopții.

Un sentiment de vină s-a prăbușit deodată asupra mea, din nimic (din acest aer dulce, noptatic). Așa ceva mi se întîmplă; și de obicei, într-un mod neclar, apare în legătură cu Venea, fratele meu. Nu sînt vinovat în fața lui, asta-i neîndoielnic – dar neîndoielnic e și sentimentul de vină. Pe marginea acestui subiect nici nu mai reflectez, m-am obișnuit... Sfîrșitul zilei, spre seară, spre noapte – omul vrea să dea libertate sentimentelor de jale. Vrea să-și reproșeze. Sufletul se simte uscat. Sufletul simte asperități. Iar evenimentele zilei sînt prea mărunte, prea obișnuite, nu sînt destule și nu sînt suficient de tari ca să zgîrie sufletul. M-am întărîtat singur: ești, pasămite, om al Renașterii, dar tare te-ai închina la căderea nopții. Dacă te-ai pricepe!...

Am început să mă gîndesc ce să-i cumpăr fratelui meu data viitoare:

– pîine moale, ca întotdeauna (puţină; lui Venea îi place pîinea *borodinski*);

– caşcaval (să-l tai în *două* bucăţi – una, se prea poate, are s-o ia sanitarul spătos. După cum am remarcat, sanitarul ia cinstit, adică bucata mai mică);

– să fierb nişte sfeclă (Venea m-a rugat să rad nişte sfeclă cu usturoi).

În momentul acesta stăteam deja pe o bancă; un bărbat singur, fără treburi, care meditează slab şi moale în pragul nopţii. Nici ţipenie de om. Iar în dreapta se înălţa ştiutul stîlp al felinarului, felinarul lumina – de acolo era repartizată lumina ce scălda copacii, întregul scuar al căminului nostru.

Pe bancă, corespunzător felului cum cade lumina, partea din stînga a corpului meu şi a feţei mele (şi a conştiinţei mele) era în întuneric. Pesemne că funcţiona deja presimţirea: am aruncat o privire piezişă într-o parte. L-am văzut imediat.

Caucazianul a venit aproape, s-a aşezat lîngă mine. Nici măcar nu s-a obosit să mă sperie, să-mi dea un brînci cu mîna, să zicem, în piept sau să mă apuce mai întîi, pe la spate, de guler. (Nu era dintre cei care, la mijlocul zilei, se umflaseră în pene la tarabă.) Nu-nu, omul acesta n-avea ezitări: ştia de-acum destule despre căminiştii noştri neputincioşi. Pur şi simplu, mi-a spus că, dacă am bani şi ţigări, să-i dau şi una, şi cealaltă. *Banii. Şi de fumat* – a repetat el şi a oftat scurt, da, un oftat obişnuit, pasămite, viaţa merge înainte.

Am scos bancnotele, nici nu erau multe. I le-am dat în mînă. I-am întins ţigările. El continua să stea calm lîngă mine.

— Întoarce-ţi buzunarele pe dos, a comandat. Monedele păstrează-le. Bravo!

S-a ridicat să plece. Mă uitam la spinarea lui, la omoplat, gîndindu-mă la cuţitul meu din buzunarul de la spate. (Felinarul de pe stradă mi-a strălucit în faţă. Felinarul mi-a dat ideea.)

S-a aşezat din nou, scoţînd din buzunarul lateral o sticlă începută de votcă. Pesemne că o fi vrut să bea stînd pe bancă, nu din mers.

Eu (inerţia) încă mai sălăşluiam în gîndurile prelungite despre fratele meu şi despre eul suficient sieşi, care astăzi are o senzaţie de uscăciune şi nu poate nicidecum să plîngă (adică nu-i vine să se gîndească la eternitate...) Dar, iată, am simţit o împunsătură: mai întîi în legătură cu banii, pierderii cărora, desigur, am să supravieţuiesc (ce-s banii pentru mine – îmi lipsesc întotdeauna!) Dar cum va fi să supravieţuiesc şi înjosirii? Mîine am să emit pretenţii faţă de mine însumi, cu ce am să mă justific mîine? Chiar aşa, mă gîndeam cum am să-mi arunc din viitor privirea spre înapoi, şi mă gîndeam fără furie, rece şi parcă abstract. Vedeam de-acum totul detaşat; ca de la înălţimea felinarului. Pe noi amîndoi. Stau doi alături pe o bancă. Filmul a început să se deruleze foarte încet, apoi imobil, static. Cu atît mai de-a mirării e că şi mie mi s-a făcut poftă de o înghiţitură de votcă şi am spus vioi:

— Dă-mi şi mie o duşcă. E frig.

El a rîs şi mi-a dat. Nu era într-atît tîlhar, cît un ins care se lăuda cu puterea lui. (Cu priceperea lui de a băga spaima în oameni.)

— Hei, hei! a strigat el cînd, după prima înghiţitură zdravănă, am mai tras una.

Mi-a luat sticla şi, după mine, a tras şi el cîteva înghiţituri bune. A făcut o pauză. Şi-a tras sufletul după lichidul arzător.

— Nu bei rău, tataie, aşa-i?

— Păi sînt rus, m-am justificat eu cu modestie.

— A-aa! a exclamat el cu dispreţ, tărăgănînd vocala. Pasămite, şi el e în stare să sugă votcă aşa cum trebuie! Sau nu vezi?

Şi totuşi, se îmbăta văzînd cu ochii. Şi continua să bea cu înghiţituri mici, fără pauze între ele (cred că asta a fost prima lui greşeală).

Flecărea: despre viitoarea afacere (era clar că minte), despre restaurantele celebre din Moscova şi despre nu ştiu care case prestigioase pe Kutuzovski, unde chiar acum poate da telefon şi se duce acolo. „O să fie icre roşii, căpşune cu

înghețată de la frigider...m-mu, m-mu!" a plescăit din buze. A sărit deodată la vînătoarea în munți, ce bine trage el cu puşca şi cum apa cristalină din munți (un pîrîu, o cascadă?), rece ca gheața, sapă într-o mie de ani o troacă de piatră în stîncă! Flecărea, aşa cum flecăreşte un ins care a băut deodată o doză majorată, care (deocamdată) se repartizase neuniform prin trupul lui puternic. Puternic, observasem. Flecărea de plăcere – şi, desigur, incoerent – era un fel de plăcere, sporovăială, rîs, aer, banca confortabilă şi măreața ameţeală a votcii, care te lasă să spui mai bine tot ce ai de spus. Cu un nou salt (din viraj) al gîndirii, a spus aşa:

— ... Să bei, tataie, asta-i simplu. Simplu de tot. A-a! Eşti rus, spui?... Hai, tataie, numai să nu mă contrazici. Asta o ştiu toți de-acum. S-a zis cu rușii. S-a zis de tot... Fîs – a rostit el un cuvînt, care m-a atins cumva în mod deosebit. Cuvîntul era din copilăria mea. (Misterul limbii, „abisul lingvistic" m-a ademenit.) Un om care scrie, care, în fiecare zi, în fiecare ceas, filtrează prin sine torente de cuvinte şi deodată – na! Un cuvînt uitat, cu un abur uşor. Un cuvînt hazliu, jucăuş din copilărie, pe care, cine ştie de ce, nu-l utilizasem niciodată în viața mea scriitoare: nu-l folosisem. Cuvîntul m-a mirat. Iar cel care şedea pe bancă şi mă umilise cu birurile l-a mai şi repetat. Şi lui îi plăcuse acest sunet-cuvînt în flecăreala noastră neobligatorie: Fîs!... Fî-îs! a repetat el subțire, parcă desfundînd o sticlă minusculă.

Ceva mai înainte, îmi scosesem mîna din buzunarul de la spate şi i-o dusesem după umăr – stătea în dreapta, aşa că mîna mea dreaptă nimerise de la sine spre omoplatul lui stîng. Parcă relaxîndu-mi corpul după votca băută, m-am aşezat mai lejer, mi-am petrecut mîna după spătarul băncii şi de asemenea (chiar în momentul acela) după spinarea lui. El – simțitor la vreme de noapte – a surprins mişcarea mîinii mele (dar nu ştia de cuțit). Iar felinarul, din dreapta, a început deodată să lumineze atît de clar şi de precis – un semn! – aruncîndu-mi toată lumina direct în ochi.

Şi am rostit tărăgănat:

— Dar şi eu am cuțit. Şi duc, duc mîna dreaptă spre buzunar (îl păcălesc; şi spun adevărul). Nu numai voi, pasămite, cei din sud, aveți – şi întind mîna, chiar cu un gîfîit

(asta mi-o aduc bine aminte), o întind şi o bag în buzunarul gol. Pasămite, nu numai voi purtaţi cuţit.

— Ce să faci tu cu cuţitul, tataie? Rîsul curcilor. Porţi cuţit. Dar banii îi dai, ha... A rîs.

Şi – ţac! – şi-a înşfăcat de îndată cuţitul. Pentru ce? Mai departe, totul s-a petrecut prea repede. (În amintire. Poate că realitatea să fi fost mai lentă – nu ştiu). Este cunoscut faptul că toţi caucazienii mînuiesc bine cuţitul. Ca orice popor cu osul subţire, care nu se bazează pe forţa fizică brută (de tracţiune), ei trebuie să mînuiască cuţitul, asta se înţelege. Şi cel de pe bancă îl mînuia bine. Într-o clipă, şi-a scos cuţitul, un cuţit drept, de luptă – iar eu, tot repede, am întins spre cuţitul lui mîna (stînga, goală), ceea ce, pesemne, l-a făcut să-şi ia elan pentru a lovi. Mă lovea sub cot şi în cot prin cămaşă (nu lovea în palmă, temîndu-se să nu-şi împotmolească în ea cuţitul), mă înţepa – mă lovea cu ghionturi dureroase, usturătoare. Aşa că i-am luat-o înainte nu cu cuţitul, nu cu lama, dusă din timp îndărătul spinării lui, ci i-am luat-o înainte cu faptul că ştiam ce trebuia să se întîmple. Această ştiinţă a venit ca o fulgerare. (Cînd mi s-a părut că a scînteiat felinarul.) Mîna mea dreaptă era după spinarea lui şi de acolo – nu putea fi oprită – de acolo s-a produs şi lovitura. Drept sub omoplat. Am împlîntat cuţitul şi am nimerit atît de uşor, am pătruns în zona inimii, descoperind acolo un gol: cuţitul s-a prăbuşit deodată. Parcă i-am înconjurat acolo inima cu cuţitul, dintr-o parte. Trei secunde. Patru. A murit din prima secundă, fulgerător. Trupul i s-a încordat după aceea. Trupul s-a îndreptat, aruncînd picioarele înainte, după care s-a încovoiat. (Era zdravăn, s-a muiat doar un pic.) Slăbind picioarele, nu se mai sprijinea cu tocurile în pămînt. Şedea cu capul aplecat.

Dar în prima jumătate de secundă, a făcut „oh", cînd am intrat, cînd am pătruns cu cuţitul sub omoplat. Restul a fost fără sunet, fără horcăit, totul s-a petrecut în linişte.

— Fîs? am întrebat eu cu intonaţie naivă, am întrebat cu vocea lipsită de rîvnă, de parcă aşa, uşor, ca de obicei, îl dojeneam. Pasămite, te îndoiai, a?

Am plecat, iar el a rămas şezînd pe bancă. Am scos cuţitul şi pe loc (nu ştiu de unde mi-o fi venit ideea) l-am împlîntat în pămînt, la picioarele mele. (L-am împlîntat în pămînt de

cîteva ori la rînd, aşa curăţă ţăranii cuţitul de grăsime, implîntîndu-l în pîine.) Stăteam pe vine şi îl implîntam. Apoi am pus cuţitul în batistă. Am luat şi cuţitul lui, pe care îl scăpase din mînă. Pe amîndouă. Şi am plecat. Iar el şedea. De-abia cînd mă apropiam de cămin, am înţeles că merg cu paşi repezi, că am ucis şi că acum trebuie să mă îngrijesc de autoconservare. Şi acum (de-abia acum) a început să mă doară mîna, cu spasme şi înţepături lîngă cot, mîna pe care celălalt mi-o rănise de cîteva ori cu cuţitul lui. Acum mă durea. Tocmai durerea, de-acum orientată şi rectilinie (şi cu o nuanţă de roman poliţist), m-a alarmat şi mi-a alarmat gîndirea: trebuie să mă întorc... sticla de votcă... amprentele degetelor.

Eram lîngă cămin. Am virat (la vreo zece metri de uşă) - şi repede, repede, repede, m-am dus înapoi spre copaci şi spre banca aceea. Parcă treceam pe alături (pe lîngă cel ce dormea acolo). Treceam pentru ca pe drum, din mers, să înşfac sticla şi, fără să mă opresc, să merg mai departe. Dar... cînd m-am aplecat spre bancă, sticla nu mai era acolo. Asta mi s-a părut de neimaginat. Aşa ceva era imposibil. Îmi aduceam bine aminte cum, după încă o înghiţitură, pusese sticla lîngă el (în dreapta lui, pe bancă). Putea să cadă, să se rostogolească, dar unde?... Am virat şi am trecut încă o dată pe alături, acum nu la trei paşi, ci la un pas de mortul care stătea cu capul aplecat – sticla nicăieri. Nici pe bancă, Nici sub bancă. Cineva o luase. Strîngătorii de sticle (în raionul nostru) pîndesc şi-şi fac fulgerător treaba de albine.

Acum trebuia să plec repede. Pur şi simplu, să plec - şi cît mai iute. Să nu fiu aici, să nu fiu zărit. (Să plec, fără să stau pe gînduri.) Dar dintr-o precauţie instinctivă, nu m-am dus în cămin, picioarele nu mă purtau într-acolo. Am urcat în ultimul troleibuz (la ora unu noaptea, a apărut pe neaşteptate) – am luat troleibuzul acela aproape gol drept un semn bun şi am mers, am tot mers spre metrou, apoi spre centru, apoi m-am dus pe jos spre rîul Moscova şi am aruncat acolo ambele cuţite. Apoi m-am aşezat şi am stat pe o bancă. M-am sculat din pricina răcorii nopţii (sau a frisoanelor) şi am pornit pe străzi (la ora cînd transportul în comun nu mai mergea) şi am ajuns la Mihail. Fără să mă

întrebe nimic, mi-a dat drumul să dorm la el. Ca de obicei, Mihail stătea după miezul nopţii la maşina de scris. Am vrut să mă spăl. În baie, suflecîndu-mi mîneca (şi îngînînd ceva, sonorizînd modul de viaţă) mi-am tamponat încet cu apă de colonie şi vată cele patru mici răni de adîncimi diferite. *Ca la un cîine*, m-am gîndit (şi sugerîndu-mi, sugestia e importantă), *trece*!

Făcîndu-mi de lucru cu mîna, raţionam: în primul rînd despre sticla aceea dispărută. Fără panică, îmi spuneam. N-o lua ca în romanele poliţiste, taci molcom, nu eşti în subiect – eşti în viaţă... Cel care a pîndit sticla goală (la o anumită distanţă de cei doi care beau pe bancă, e ceva obişnuit!) a aşteptat ca ei să lase sticla sau s-o arunce cît colo, în tufişuri; e prea puţin probabil să mă fi văzut bine, şedeam acoperit de caucazian, pe jumătatea întunecată a băncii. Asta-i prima şansă. A doua e că, luînd sticla în semiîntuneric (în grabă, mai iute!), el a înşfăcat-o de gîtlej şi s-a îndepărtat aproape în fugă: nu a înţeles că omul de pe bancă e mort – s-a gîndit că e beat şi-atîta tot, stă cu capul aplecat...

— Vrei să mănînci ceva? m-a întrebat Mihail, apărînd în spatele meu.

Mihail n-a observat nimic. (Frăsuiala mea cu mîna.)

— Nu, nu, mă culc! Lucrează. (Nu-mi acorda atenţie...)

M-am întors la cămin dimineaţa, sperînd că seara trecută nu mă văzuse nimeni. Dar, desigur, fusesem văzut.

Cineva, care şedea la intrare, m-a văzut şi a ţinut minte. Sînt o figură remarcabilă (am ieşit să respir aer curat). În seara aceea, la ieşire, portarului i-a ţinut locul pentru scurt timp soţia lui. Şi a ţinut minte. (Se prea poate ca portarul să fi informat; şi nu prima dată.) Într-un fel sau altul, a doua zi am fost chemat la miliţie. Dar am fost chemat cît se poate de simplu – printre alţi bărbaţi din cămin şi am fost chemat aproape ultimul, spre seară. Părul cărunt, vîrsta îmi slujeau cum-necum drept acoperire, deşi relativă.

Cunoşteam doi, nu, trei adunători de sticle de băutură, care-şi desfăşurau această ocupaţie mizeră în zona clădirii noastre cu multe apartamente. Doi bărbaţi (unul dintre ei moşneag) şi o femeie cam beţivă. Aici toţi le vedeau feţele,

adeseori puteau fi întîlniţi lîngă magazin. Cel mai probabil, în timpul nopţii vînase moşneagul. E de presupus că el, mă gîndeam. Bătrînii nu dorm noaptea. Nu mă temeam şi nu credeam la modul serios (doar nu-i un roman poliţist) că se va ajunge pînă la luarea amprentelor. Totuşi, e important. (E foarte simplu să le compari cu amprentele de pe sticlă.)

Lîngă magazinul de băuturi, am început de cu dimineaţă să mă interesez de bătrîn.

— Moşnegelul? Tiutka?... Păi aşa-i spun toţi. Aşa îi e porecla: Tiutka! Azi n-o să vină.

— Dar unde-i?

— Ce nevoie ai de el?

— Aşa. O mică treabă.

Insul pe care-l întrebam s-a strîmbat:

— Nu. Nu vine.

— Şi cînd vine?

— Nu ştiu. A plecat să vîndă sticlele goale. Pricepi-sticlele goale! Apare de-abia mîine. Dar cu bani. Şi tipul, cine ştie de ce, a rîs.

Toată ziua am umblat, căutînd-l pe bătrîn – obosisem.

Iar spre sfîrşitul zilei, de cum m-am întors ocolind din nou magazinul nostru alimentar şi pe cel de băutură, m-au chemat la miliţie.

Anchetatorul era gras, sătul, pe faţa lui se citea un interes nu prea mare, ceea ce, firește, putea să fie şi un camuflaj. Dar eu eram calm. Nici un pic de spaimă. (Sticla e la bătrînul Tiutka. Pînă la el n-au să ajungă atît de repede. Nu te da singur de gol, iar cu bătrînul faci cumva...)

— Ieri noapte aţi ieşit din cămin aproximativ la ora zero. Unde v-aţi dus?

— Nu-mi aduc aminte. Ieri a fost?

— Da.

— Nu-mi aduc aminte.

— Totuşi, trebuie să vă amintiţi.

Stăteam pe scaun în faţa lui şi mimam procesul amintirii. Pasămite, nu-i chiar atît de simplu. Pasămite, mă gîndesc. Am avut norocul să-mi amintesc cum am dat fuga să-i înapoiez lui Ghizatullin o jumătate din datorie. Puteau să mă zărească şi alţii cînd fumam pe coridor.

— V-aţi amintit?

Aha, m-am gîndit. Vede pe faţa mea. Înseamnă că faţa, totuşi, joacă afectat. (Ia las-o mai moale. Moale de tot. Potoleşte-te.) Am mai tăcut un pic.

— Ei? m-a întrebat el.

— Uite-aşa. Ieri am primit nişte bani pentru muncă – sînt paznic, supraveghez nişte apartamente. Ieri a fost în data de patru... Am restituit datoriile. Lui Ghizatullin. Apoi am umblat cîtva timp pe la etaje. Iar pe urmă am plecat la un prieten (i-am spus numele lui Mihail). Am rămas la el peste noapte. (Mai încet. Mai încet. Prea se potrivesc toate. Nu insista.)

— Cînd aţi ieşit din cămin, seara, aţi luat imediat troleibuzul?

— Troleibuzul n-a venit. Am aşteptat. Mult timp n-a venit. Am băut cu careva dintre băieţi.

— Cu cine?

— Nu-mi aduc aminte, căpitane. Nu-mi aduc aminte. Iartă-mă. M-am uitat la el cît de cinstit am putut. La miliţie, le eram în general cunoscut. Un bărbat care îmbătrîneşte, cu tîmplele cărunte, pe deasupra şi scriitor, deşi fără noroc – puţin probabil să se agaţe de o asemenea persoană. Puţin probabil să mă reţină. Dacă, desigur, bătrînul Tiutka, strîngătorul de sticle, nu m-a văzut în timpul nopţii, cînd pîndea sticla din care beau cei doi inşi de pe banca luminată pe jumătate. (Şi doar căpitanul nu vede acum prin cămaşa mea mîna rănită în patru locuri. Dacă n-aş fi luat cuţitul caucazianului mort, ei ne-ar sufleca acum mînecile tuturor, căutînd tăieturi.)

Anchetatorul îşi făcea însemnări. Iar prin uşa întredeschisă de la camera mică de alături (o chichineaţă) am mai văzut doi anchetatori, stînd gîrboviţi deasupra meselor lor. Unul, cu faţa ciupită de vărsat, cu ochii pătrunzători, parcă răsfoia nişte hîrtii. Dar ochii lui mă pipăiau mereu (de acolo – prin deschizătura uşii). Nu mi-a plăcut. De fapt, nu fusesem chemat să mă întîlnesc cu oameni care îmi plac.

— Deocamdată sînteţi liber, mi-a spus anchetatorul cel gras.

M-am ridicat; mi s-a părut că am scăpat.

— O clipă! a strigat anchetatorul celălalt, ciupit de vărsat (din camera alăturată), cînd ajunsesem deja la uşă. Inima mi s-a făcut cît un purice.

Mi-a spus să intru în camera lui. Avea în față niște fotografii uriașe – fotografii mărite cu amprente digitale. Am simțit un gol în stomac. Acum, pentru confruntare, o să-mi ia amprentele (le va avea, la fel de uriașe, în fața lui).

— Ei, cum e, Petrovici? a spus el batjocoritor. Și-a mutat privirea spre fotografiile cu amprente, apoi iar și-a ridicat ochii spre mine. Privirile ni s-au întîlnit.

Chiar m-am gîndit că știe. (Spaimă?)

— Ei, ce zici? a zis el cu același rîs deosebit, de parcă o făcea pe detectivul meticulos sau, să zicem, pe Porfiri din celebrul roman (păi, și Raskolnikov era literat, ca să vezi! – mi-a trecut prin minte). Dar acum n-are să vă meargă. Secolul, scuzați, e altul. O să vă alegeți cu ciuciu.

Și aici am simțit tot timpul că exagerez. Doamne, închide gura filosofiei, astupă fîntîna asta, care o să mă trădeze... – m-am rugat. M-am calmat. Și voința și-a spus cuvîntul. N-aveam nici un zumzet în urechi.

Dar acum, reprimîndu-mi panica, înlemnisem, mă tîmpisem. Mă uitam stupid la anchetator, la ciupiturile de vărsat de pe fața lui. *Hai*!

Și iată-l trăgînd sertarul mesei. Trăgea atît de încet, chinuitor de încet sertarul – încăpător – iar eu (în încordare) așteptam trosnitura, bine cunoscuta trosnitură a unei sticle goale de votcă ce se rostogolește în sertar. Mi-am înghițit un nod. Totuși, nu s-a auzit nici un zgomot. În sertar nu erau decît niște fotografii.

— Vă e cunoscută fața asta? Îmi arată în prim-plan fața caucazianului ucis. O față ca toate fețele. Dar eu de-acum spun purul adevăr:

— Parcă da.

— Sînteți un om trecut prin viață. Locuiți de mult în cămin. Privirea vă e reglată, deprinsă – ei, îl cunoașteți sau nu?

M-am prefăcut supărat.

— Drept să-ți spun (am trecut la „tu"), parcă l-aș cunoaște. Dar și mai drept e că le confund muiele!...

— Se zice că sînteți scriitor. De aceea vorbiți urît? (Ironie.)

— Sînt nervos. Am auzit că a fost ucis.

— De unde ați auzit?

Încă o dată mi-a sărit inima din loc. Se zbate de mama focului! (Atît de neaşteptat. Şi atît de stupid.)

— În cămin toată lumea ştie tot, zic.

Anchetatorul oftează. Uite cum oftează, *uh-uhu-uh-uu*... pasămite, peste tot sînt flecari, ia încearcă să-i cauţi şi să-i prinzi. Şi îmi dă drumul să plec.

— Bine. Puteţi pleca.

Mergeam şi mă clătinam de bucurie, puţin ameţit. Dar, poate, aveam şi frisoane. (Numai de nu s-ar inflama mîna. Ar trebui să iau nişte pastile. Numai să nu se complice, să nu fie nevoie de doctori.) Oare ciupitul acesta de vărsat o fi uitat să-mi ia amprentele? Nu. N-a uitat. Pur şi simplu, nu fac parte dintre suspecţii direcţi. Da, n-am ocupaţii precise. Da, sînt sărac. Da, n-am viză. Dar nu sînt suspectat.

A-aaa... Deodată m-am dumirit, mi-am dat seama. Am fost chemat de-abia spre seară. Poate chiar ultimul. Poate că înaintea mea vor fi chemat vreo zece inşi.

— Opt inşi au chemat, mi-a confirmat portăreasa. Cred că mîine iar au să-i hărţuiască pe oameni. Pe toţi îi iau la întrebări. Ca şi cum ar pescui un peştişor!

Bine că m-am întors imediat, de cu dimineaţă: m-am descurcat – m-am gîndit. Aş fi putut să-mi fac singur rău.

— Sestriaeva v-a rugat să treceţi pe la ea, mi-a strigat portăreasa din urmă.

— Cine?

— Sestriaeva. Beteaga de la etajul unu... Mi-a zis, dacă-l vezi pe Petrovici, spune-i să treacă pe la mine. Bine că mi-am adus aminte!...

Sestriaeva? (Asta n-o înţelegeam. Dar, desigur, am devenit circumspect. De-acum fiecare strănut mă făcea să devin circumspect...) Aveam chef să beau votcă, să beau lacom, chiar acum, în clipa asta – o jumătate de pahar cu lichid arzător; şi nimic altceva.

Pe lîngă apartamentul Konobeevilor (pe care-l păzeam şi în care străteam) umbla încoace şi încolo Mihail. Mi-a spus că a venit să mă vadă, căci ieri fusesem la el atît de mohorît şi deprimat: ceai băusem puţin şi fără chef. Nu luasem micul dejun.

L-am încredinţat că nu s-a întîmplat nimic.

— Da, s-a declarat el de acord. Azi eşti mai bine.

Ne-am dus să cumpărăm votcă. Am început să mă enervez. Cu iritarea tăinuită în suflet, mă gîndeam cum să mă descotorosesc acum de Mihail. Dar mai tîrziu mi-am dat seama că degeaba voiam să scap de el: Mihail avea să-mi fie de mare ajutor.

La magazin, în înghesuială, aproape primul om pe care l-am văzut a fost Tiutka, bătrînul, adunătorul de sticle – în timpul acela Mihail stătea la rînd la casă.

Înfiorat (dar, desigur, reţinut), m-am repezit la Tiutka:

— Taică, ajută-mă. M-am îmbătat. Pe o bancă. Mi-am pierdut agenda cu adrese... N-ai văzut-o?

— Nu mai pot eu de agenda ta.

— Tu nu mai poţi. Dar eu am nevoie de ea. Ţi-aş da o recompensă.

— Cînd s-a întîmplat?

— Ieri.

— Lîngă felinarul al treilea? (El număra băncile după felinare – bună idee.)

— Poate lîngă al treilea.

— Stai, stai. Nu cumva tu ai stat acolo şi ai băut cu *nespălatul*?

— Eram beat. Dar cred că am băut singur... (Ah, javra. Oare a şi fost chemat la gabori? Nu cumva s-o fi grăbit singur să le dea de ştire?)

Iar el se uita fix la chipul meu.

— Pe bancă? Cu el? Şi mă cerceta uşurel.

— Cu acela care a fost ucis, zici? am întrebat eu, uitîndu-mă drept în ochii lui spălăciţi. Uite-aşa trebuie procedat cu tine, javră.

— Ce zici? a întrebat el.

Deodată am rămas fără cuvinte. Cuvintele mele corecte nu mai existau. (Orice cuvînt putea sparge balonul fragil – şi tot aerul meu vopsit ar fie ieşit singur afară.) Dar, din fericire, tocmai atunci a venit Mihail cu bonul de casă pentru votcă. Ce discutaţi aici?

— Păi uite ce. Mă întreabă dacă n-am omorît eu un om din însoritul Caucaz.

— Tare mare nevoie am eu de asta! şi-a luat seama bătrînul. Am văzut: au băut ieri acolo doi. Doi – asta-i sigur,

am trecut pe lîngă ei, aşteptam sticloanţa. Dar erau departe, n-am văzut bine.

— Ce, eşti miop? a întrebat Mihail.

— Problema-i că-s prezbit. Îţi văd o sticlă în tufişuri de la două sute de metri. Cu atît mai mult pe bancă. De aceea nu mă dau aproape de inşii care beau. Dar m-a încurcat felinarul din dreapta. Pe nespălat îl văd bine, chiar şi mustăţile i le văd. Dar pe cel cu care bea – faţa parcă-i era mînjită cu cerneală, nu vezi nici pe mă-sa...

Apucasem să-mi vin în fire:

— Sticle ai adunat, nu? Ai adunat! Ai predat sticlele? (O întrebare importantă, principala întrebare pentru mine.)

— Le-am predat.

Gata, punct.

— Tu, bătrîne, nu umbla cu fofîrlica. Mihail şi cu mine sîntem şi noi trecuţi prin ciur şi prin dîrmon... Spune cinstit: ai luat agenda? Dacă ai luat-o, dă-mi-o, nu păcătui?

M-a încercat pentru ultima oară:

— Dai mult? (Oamenii dau mult atunci cînd sînt vinovaţi.)

Şi iarăşi a intervenit Mihail la momentul potrivit – tu, bătrîne, nu întinde coarda. Dă-i-o omeneşte. Dă-i-o fără bani. E timpul să te gîndeşti la suflet. Iar tu o ţii una şi bună cu banii. Nu crezi că, poate, mîine ai să porneşti la drum?

Bătrînul ne-a împuns răutăcios cu ochii:

— Poate să fie şi aşa. Poate că o să pornesc la drum. Totuşi, uite ce-ţi zic: în cer nu-s strînşi cei mai bătrîni.

— Păi care?

— Păi cei *mai copţi*.

Şi a plecat, scuipînd cu răutate în lături şi în acelaşi timp scormonind din priviri prin coşurile de gunoi ruginite de pe stradă: nu străluceşte pe undeva vreo sticlă nespartă? Am plecat şi noi. Mă trecuseră toate sudorile (încordarea discuţiei.) Eram ud şi îmi ştergeam grumazul cu mîna (pe neobservate). Chiar la primul colţ i-am luat lui Mihail sticla de votcă şi i-am smuls capacul alb. Ce-i cu tine? s-a mirat Mihail. Pasămite, o să începem din stradă, cînd casa e la doi paşi? Dar eu îi şi înapoiam sticla. (Reuşisem să mă stăpînesc.) Mihail e perspicace, nu-i ca Tiutka. I-am spus că

n-am vrut decît să văd sticla (cu toate că muream de dorinţă de a sorbi prima înghiţitură):

— ... Sticla e ciudată, după părerea mea. N-o fi falsă? (Uneori ţi se împinge cîte una îndoită cu apă.)

De-abia mă abţineam să nu strig (hai! hai să bem cîte o înghiţitură! ce s-o mai lungim?!) Şi iarăşi am reuşit să netezesc, să estompez încordarea clipei.

Mai mult sau mai puţin simplu (firesc) i-am propus:

— Ia trage tu o duşcă, Mişa. Ai nările mai fine.

Şi i-am întins lui mai întîi sticla destupată parcă pentru a-i face proba.

În apartamentul Konobeevilor, la bucătărie, am băut, am flecărit, şi Mihail a plecat (o durere de cap mai puţin). Am rămas singur. Mîna mi se vindeca. Am ieşit să fumez pe coridor. Konobeevii mă preveniseră – să nu aduc noaptea musafiri şi tapetul să nu duhnească a tutun, *două rugăminţi, Petrovici.*

Umblam şi fumam. Votca băută mîna gîndurile într-un torent uniform, de bun-augur.

Sestriaeva umblă în cîrjă. Femeia are aproape patruzeci de ani, şchiopătează tare, iese arareori pe coridor. Dar i se scurg ochii după bărbaţi. Zîmbitoare. La una din beţiile comune eu, din înaltul meu sentiment de compătimire (să ciocnesc cu o beteagă, să-i urez sănătate), i-am pus salată cu o lingură mare, i-am transmis un păhărel cu votcă şi i-am zîmbit de vreo trei ori. I-am făcut curte; iar cînd toţi s-au împrăştiat pe la etajele lor şi cînd eu (ultimul gest de simpatie) i-am urat noapte bună, ea a explodat deodată, simţindu-se jignită (i-am făcut curte, dar de ce nu conduc o femeie care se plictiseşte?!) – stătea la cotitura coridorului de-acum pustiu şi mi-a spus foarte sonor, dispreţuitor şi chiar teatral: „Nu sînteţi bărbat!..." – după care, întorcîndu-mi spatele, a şontîcăit spre garsoniera ei.

Cînd m-am dus acum la ea, Sestriaeva avea bluză elegantă, parcă mă aştepta.

În garsonieră e curat. Cărţi. Pe pereţi, tapet care nu te înspăimîntă. Metri p. cu televizor japonez. (Omuleţul nostru de mijloc.) Sestriaeva, sprijinindu-se în cîrjă, stătea în picioare lîngă un fotoliu. M-a invitat să stau jos. Vrea să vorbească cu mine despre *mîine*. Am simţit că mă ia cu frig

la stomac. (Dar sînt calm.). Mîine, după cum m-a lămurit, trebuie să meargă la miliţie şi să le povestească. Să semneze depoziţiile.

Îmi dădeam seama că la miliţie va fi chemat portarul căminului (ca şi femeia de serviciu din schimbul de seară, ca şi administratorul), dar de ce Sestriaeva?... Nedumerirea mi s-a risipit pe loc. Problema e că adeseori o chinuiesc durerile în timpul nopţii, doarme rău – iar ei ştiu asta, ei ştiu tot. „... Mă cheamă să mă descoasă dacă n-am văzut pe careva de la fereastră. Eu stau şi văd strada ca în palmă, e etajul întîi." Beteaga a făcut o mulţime de intervenţii ca să ajungă la etajul unu, de elită. (Nu doar că-i mai uşor să urci scara, dar şi seara ai la ce te uita, dacă te plictiseşti de televizor.)

— E clar, am spus eu. M-aţi văzut în noaptea aceea. Şi vreţi să mă preveniţi. Drăguţ din partea dumneavoastră. E foarte drăguţ. Mulţumesc, am spus.

— Mă vor întreba. Nu ştiu dacă să vă pomenesc numele... sau să nu-l pomenesc? a spus ea, parcă lăsîndu-se furată de gînduri. Deocamdată, fără nici o aluzie. Dar cu un zîmbet abia perceptibil. (Mai mult chiar – am remarcat – cu o binevoitoare mişcare psihică, parcă venindu-mi în întîmpinare.)

— Nu, firește. Nu-l pomeniţi. Care om are chef să fie chemat şi hărţuit? Aibă-vă Dumnezeu în pază!

Ea a tăcut. Se gîndea cum să continue de-acum. Dar şi eu mă gîndeam.

Era clar că Sestriaeva nu ştia că fusesem lîngă banca aceea. Şi ce am făcut acolo – tot nu ştia. (Probabil că nici nu se gîndise la asta. Băncile nu se văd de la fereastra ei.) Însă ştia că n-o să-mi facă plăcere dacă au să mă cheme, dacă au să mă ia la întrebări o dată şi încă o dată (de îndată ce ea va declara că m-a văzut, că am fost singurul om pe care l-a văzut la ora aceea lîngă clădire, în partea dinspre scuar).

Vorbea cu voce scăzută, iar eu stăteam pe scaun şi mă uitam în albeaţa goală a televizorului. (Poate, ar fi trebuit s-o privesc în ochi. Tot timpul mă pregăteam s-o privesc în ochi.)

— ... Înţelegeţi, Petrovici. Mi-e greu să mint. Nu mă pricep. Şi cum să le spun de ce aţi umblat încoace şi încolo?

V-aţi dus o dată, apoi v-aţi întors brusc (am ucis, uite de ce). Îmi dau seama că vă plimbaţi pur şi simplu. Iar apoi, chiar lîngă cladire, v-aţi întors şi iar v-aţi dus într-acolo (mi-am amintit de sticla pe care prezbitul Tiutka tocmai o şterpelise)...

— Asta-i. Au să mă hăituiască după pofta inimii.

Ea s-a fîstîcit, dar nu şi-a lăsat ochii în jos şi (cu roşeaţa plutindu-i în obraji – s-au îmbujorat un pic) a continuat:

— Dacă am fi prieteni. Atunci aş înţelege. Dar aşa – cum să mint?

Am remarcat că nu rostise *să spun minciuni*, ci *să mint* – citeşte cărţi; e intelectuală. Se înţelege, doar e infirmă.

Deodată, amîndoi am devenit calmi. Desigur, nu m-am prefăcut nici cu chipul, nici cu vocea că-s gata să-i smulg cîrja şi să mă apuc imediat s-o întind pe canapea. Nici nu era nevoie de asta. Înţelegeam că-i deşteaptă – înseamnă că o să-mi dea un răgaz. (Dar nici să trag prea mult de timp nu se poate. E periculos – înţelegeam şi eu.)

Am făcut un pas spre ea:

— Înseamnă că o să devenim prieteni, Tasia. Care-i problema? Am zîmbit, chiar am rîs. Asta îmi place. Adică, să fim prieteni. Totodată, am să scap de discuţiile prosteşti cu anchetatorul.

Aici, ea s-a fîstîcit. (Simţise deja victoria.)

Iar eu am spus:

— Vin peste un ceas. Bine?

Şi am venit.

Era în trupul ei, cum să-i zic, o moliciune ascunsă (o îngrijire ascunsă de lume). Pe deasupra, ca multe infirme, s-a dovedit a fi deşteaptă şi cu îndoită sensibilitate, ceea ce adesea face în sine cît mintea. În tot cazul, a fost simplu cu ea, nu mi-am călcat deloc pe inimă. (Sfiala mişcărilor; şi, ascunsă, înfiorarea temătoare.)

Am stins veioza şi acum m-am uitat şi eu de la fereastra ei (bătuse chiar ceasul acela, primul de după miezul nopţii) – i-am văzut sub felinarul scării pe căminiştii care intrau şi ieşeau. Erau rari. Într-adevăr, nu era greu să-i ţii minte. Ea s-a apropiat de mine din spate, mi-a atins umărul. Înţelegătoare, n-a scos o vorbă despre priveliştea de la fereastră.

Iar eu i-am spus ceva plăcut: despre trupul ei îngrijit. Ea a zîmbit.

— Pot să trăiesc singură. Oricît de mult. Firește, sînt infirmă, dar nu-i suport pe beţivii din cămin... Am avut un bărbat acum zece ani. Unsprezece.

Am dat din cap, i-am mîngîiat sînii mici.

— Ştii cine a fost, acum unsprezece ani?

Fără să vreau, am devenit circumspect, aşteptîndu-mă la Dumnezeu ştie ce.

— Cine?

A rîs încetişor:

— O rudă îndepărtată. Venise din Siberia şi bietul de el n-avea unde să tragă. Pe deasupra, i se furaseră şi banii în accelerat, nu-i mai rămăsese nici o rublă. Bietul de el! A stat la mine trei zile.

Stînd întins alături de Tasia (picotind), mă gîndeam la mine mai simplu, iar la crimă deja cu detaşare: ca la un subiect. Văzusem şi eu, desigur, unele din nenumăratele filme cu criminali – îmi aminteam efectele probelor, îmi aminteam spaimele. Cît de cunoscut e totul, cît de uşor de recunoscut. Sticla golită de votcă uitată (!) Amprentele digitale dispărute în neant (!) Dar femeia cu insomnie, care stă la fereastră (?!) Însă acum atributele atît de simple şi de banalizate ale subiectului se atingeau de viaţa mea. Şi infinit mai mult respect trebuia acum să manifest pentru obiectele realităţii, care ne pîndesc cu atîta simplitate (şi ne urmăresc pas cu pas): sînt gropi. Gropi, iar omul care a comis o crimă trebuie să le ocolească cu grijă, oricît ar fi ele de primitive şi de asemănătoare cu filmografia de proastă calitate. Să nu se crispeze. Să nu se sperie (de Tasia, de pildă). Şi iată (stînd întins, mîngîind umărul Tasiei, în patul ei îngust) mi-a venit o idee importantă: ideea despre sentimente – o ideea de-acum în afara primei agitaţii, nervoase şi febrile, cînd am aruncat cuţitele în rîul Moscova sau cînd alergam prin magazine în căutarea lui Tiutka cu sticla. Acolo – punct.

Cînd un om a ucis, este în *dependenţă* nu de crima însăşi, ci de tot ceea ce a citit şi a văzut pe ecrane despre crime, iată ideea. Omul care a ucis ţine cont de o realitate convenţională. Este implicat în dialog. Este implicat anticipat şi cu

premeditare. Sentimentele lui sînt dependente (iată ideea). Timpul nu este decît forma dependenţei. Omul însuşi (prin sentimentele sale) pătrunde în subiectul corespunzător al urmăririi (cu prinderea sau neprinderea de rigoare). Şi dacă ieşi cu sentimentul din subiect... dacă excluzi sentimentele... Să nu simţi. Să uiţi. Să nu ştii. Să nu-ţi aminteşti.

Ideea salvatoare (a neparticipării cu sentimentul la subiect) mi-a şi fost de ajutor în discuţia cu Tasia – cînd, amîndoi cu chef, stăteam în camera ei. Nu te grăbi să refuzi – mi-a indicat ideea. Şi să nu-ţi treacă prin minte să te indignezi pentru simpaticul şantaj al femeii, adică, draga mea, ce-i cu aluziile astea josnice?! Nici un sentiment! Nimic ambiţios. Nu te încăpăţîna. (Dar nici nu te grăbi în braţele ei.) Mută-te un pic de pe un picior pe altul. Priveşte-i umerii. Zîmbetul. Gropiţa de pe obrazul stîng.

Asta mi-a şi permis să-i spun atît de firesc – bine, Tasia, vom fi prieteni. Şi să adaug: vin peste o oră.

Ideea certă să *nu* particip (certă pentru mine) era acum nimerită şi cum-necum o aveam cu mine. Ideea mea şi eul meu – ne apropiasem. Asta-i important. O lecţie importantă. Chiar am meditat cît de cît: eu, pasămite, *nu* simt necaz pentru lipsa banilor, *nu* simt căinţă, *nu* simt frică faţă de gabori... eu nici soarele în dimineaţa asta *nu* îl simt cu obrazul, cu ochii închişi. (Cît de autoritar a năvălit şi aici viitorul. Cînd te gîndeşti că în curînd avea să mă aştepte lecţia inversă: să fac eforturi *să simt* asta, *să simt* cealaltă... şi chiar să mă străduiesc *să simt* soarele cu faţa şi cu obrazul răcit, dimineaţa, dîndu-mă mai aproape de fereastră.)

Însă deocamdată era toamnă, apăruseră cartofii ieftini - aşa că gîndeşte, *nu* simţi, ci gîndeşte-te dacă n-ar fi bine să-ţi cumperi nişte cartofi de rezervă şi unde să-i ţii în cămin, unde să-i păstrezi. Cartofii sînt pentru mult timp, sînt mîncare. Să-l vizitez pe fratele meu, Venea. Aşa mi-am şi spus – clar: există Venea, există cartofi în vînzare, iar sentimentul meu, în subiectul cu banca şi cu cele două cuţite, nu există. (Şi dacă nu există sentimentul, nu există nici crima, n-a existat, n-a fost nimic şi de aceea, *hic et nunc*, *ei* n-au să te găbjească.) Iar cartofii trebuie puşi în aripa „K", acolo-i rece – de două ori cîte o jumătate de sac (aşa-i mai uşor de cărat).

I-am cumpărat lui Venea caşcaval. În secţia lor s-au defectat amîndouă frigiderele deodată: alimentele, puse grămadă pe masă, se strică. Bieţii nebuni umblă împrejurul mesei, adulmecă şi se ceartă jalnic, mîncînd din rezervele altora.

Două sute de grame de parizer. O pîine. Lapte la pungă nu era. Cu sticla nu te lasă să intri la bolnav...

Cînd m-am întors, se întuneca.

Am vorbit cu rezervistul Akulov. Am stat împreună pe coridor, am fumat. Desigur, şi pe el îl chemaseră, ştiind de ameninţările lui (în vorbe) la adresa caucazienilor. (Pe mine m-au chemat pentru că n-am viză aici, pentru că-s boschetar. Care, pe deasupra, mai fusese şi văzut noaptea.) Akulov mi-a povestit – l-au interogat îndelung; şi după procesul-verbal l-au mai reţinut o oră întreagă. Cel ucis a băut cu cineva pe bancă, uite că s-au gîndit să-i ia la întrebări pe bărbaţi. De sticlă nici măcar nu şi-au amintit, a rîs Akulov. Şi doar trebuie să fi fost o sticlă, au băut din gîtul ei – doar n-or fi băut din pahare! N-au căutat-o. Fiindcă-s leneşi. Gaborilor le vine leafa de la sine. Sînt leneşi, javrele. La ce naiba să se mai ocupe de ceva?...

— N-au să-l găsească, a conchis Akulov, dînd din mînă.

— Crezi?

— Doar dacă ucigaşul se expune singur.

Akulov e sigur: dacă criminalul nu se dă de gol, dacă nu se bagă singur încă într-o încăierare cu cuţite, afacerea rămîne pe zero.

Ni s-a alăturat Kurneev. A fumat, a ascultat. A fost şi el de acord: miliţiei îi e acum lene să se pună în mişcare – îi e lene!

— Au să claseze dosarul, punînd crima pe seama vrajbei dintre caucazieni: pasămite, s-au răfuit între ei. Şi gata.

Am rîs. Da, se poate. Da, da, aşa va fi. (În orice caz, nimeni nu o să aibă de suferit în locul meu, dormi, prietenă, dormi adînc – asta i-am spus-o, i-am şoptit-o conştiinţei mele, amintindu-mi în treacăt: *ce-o mai fi făcînd ea acolo*?)

— Acum un an am mai văzut unul. Se bătuseră între ei! Toată noaptea a zăcut în stradă. Împuşcat, a spus Akulov.

— Şi eu l-am văzut.

— Nu l-au găsit pe cel care a tras?

— Nu.

Şi totuşi eram uimit. Intelectul meu, slujbaş vrednic, se străduia din răsputeri, gîfîia, se băga în ungherele pline de praf, lupta, ajutîndu-mă să nu calc în gropi şi să evit cursele. Ba încă mă mai şi lăuda, mă stimula (şi pe sine însuşi) în dejucarea miliţiei noastre jalnice (din punctul de vedere al depistării)! Mă uitam la mine: mă uitam greoi şi mă miram uşor. Mi-am surprins eul ca pe o femeie cu cineva. Firește, l-am iertat de îndată – doar era eul meu. Dar cu o uşoară dezamăgire. Pasămite, puneam un preţ deosebit pe tine.

Atunci cînd te scrutezi (îţi scrutezi eul) nu există dedublare. Atunci cînd ne uităm în oglindă, noi, făcînd corelaţia, înţelegem foarte bine că omul real şi omul reflectat la suprafaţa oglinzii – sînt unul singur. Un întreg.

Ca răspuns, eul doar mă privea tăcut (şi reflectat). Nu, nu era denunţat pentru ceva şi prins: nu se dovedise a fi deosebit de şiret sau de rău. Doar pentru o clipă îşi întredeschisese spre mine ochii sătui de somn, albi ca laptele, cu setea copilărească de a trăi şi cu o expresie tot copilărească ce ţinea mai degrabă de regnul animal, decît de cel uman. Nu spaimă, ci eternitate. Aceşti ochi (ochii eului meu, care ucisese, iar acum ascundea urmele, *ca toţi oamenii*) s-au dovedit asemănători cu ochii animalelor. Toţi ne asemănăm în asta. Ochi de cîine, de cal. Asemenea ochi au din belşug şi durere, şi tristeţe, dar n-au un fleac... cunoaşterea morţii. Instinctul în locul cunoaşterii. Ochii se uită şi nu ştiu despre moartea viitoare. Şi, prin urmare, din această parte, eul îşi este suficient – trăieşte şi pretutindeni, unde ajunge privirea lui pe jumătate tristă, pe jumătate infantilă, se întinde nemurirea, iar moarte nu este şi nu va fi. Şi dacă există nemurirea, totul este permis.

Nu ideea însăşi m-a mirat, ci uşurinţa cu care ea nu că a încăput în eul meu, ci s-a *găsit* acolo.

Şi încă o groapă. O gropiţă, ca s-o pot sări. Subiectul îmi arăta (îmi sugera) mereu hopurile şi dîmburile sale (normal!), iar eu *nu* le simţeam. Stăteam întins, citeam dialogurile lui Platon, cînd cineva mi-a bătut la uşă:

— Petrovici, coboară la poartă – te caută cineva la telefon!

Invazia de seară nu putea fi decît străină (din exterior), pentru că nici Vikîci, nici Mihail n-ar fi telefonat la poartă, ştiind că stau la Konobeevi.

Am coborît. Noroc că citeam. După lectură, creierul meu e cam sec, gîndeşte în fraze scurte şi tenace. Nu-i străin nici logicii fanteziste. Într-un asemenea moment nu pot fi băgat în sperieţi.

— Alo.

— Petrovici?... Salu-ut, a spus careva cu voce de bas. (O voce necunoscută.)

— Salut.

— Am să vorbesc de-a dreptul: nu-mi place să tărăgănez lucrurile. (A făcut „he-he". Omeneşte. Pasămite, toţi sîntem oameni.) Ştiu ceva despre tine. Ştiu despre banca aceea. Dar vreau să mă aleg cu ceva pentru tăcerea mea.

Şi a adăugat imediat cu ce anume:

— Cu bani.

— Zău? am făcut eu. (N-a apărut fiorul rece. Să nu simt.)

— Dacă primesc banii, tac.

— Vreţi mulţi? Am întrebat eu cu „dumneavoastră". Am întrebat sec, dar cu o anume notă. (Cu inspiraţia pusă în mişcare.)

A zis:

— Am mare nevoie de bani. Treizeci de mii. (Pe atunci – o mie de dolari.)

Eu am izbucnit în rîs:

— De ce nu o jumătate de milion?...

— Vorbesc serios...

— Şi eu, i-am spus. Treizeci de ruble, fix. (Un dolar.) Dar nu toţi odată. În rate. Am cîştiguri modeste şi în general întîmplătoare. Bine?

Rîzînd încă o dată, am pus receptorul în furcă.

În timpul nopţii a telefonat din nou. Iarăşi la poartă.

— Tot eu sînt.

— Şi?

O pauză lungă. O pauză nocturnă şi prelungită (ar fi trebuit să trîntesc de îndată receptorul – de altfel, cine ştie cum e mai bine?) A spus:

— Am o dovadă.

Aici, m-am înfuriat:

— Ascultă, dovada ca dovada, dar ruşine ai? La ce mama dracului mă suni şi nu-mi dai pace să dorm?

Şi am trîntit receptorul. Şi i-am spus cu asprime portarului: nu mă mai chema, dacă mă trezeşti, îţi dau la cap, sînt rău cînd mi-e somn!...

Cînd am urcat scara şi am intrat în apartament, a sunat din nou. De-acum ştia numărul Konobeevilor. Dar n-am mai ridicat receptorul. Nu şi nu. Orice chichiţe, orice aluzii, orice cuvinte, orice dovezi s-ar invoca, treaba mea e să nu reacţionez, nu trebuie să cad în sentimentul subiectului; şi dacă nu-s în subiect, sînt invulnerabil... repetam eu, aşa cum repeţi o rugăciune calmă şi cam rece.

Stăteam întins pe spate, fumam. Ora unu noaptea. Cel care a telefonat ştie unde sînt. (Doar a aflat de la portar numărul de telefon. Ar fi putut să afle şi care-s ferestrele. Am stins lumina. Stăteam întins în întuneric. Dorm, mi-am zis. Chiar dacă au să mă cheme, chiar dacă au să mă apuce de mînă – *lipsesc, nu sînt în subiectul vostru...*

Dimineaţa s-a lămurit totul. Dimineaţa era însorită – am ieşit să fumez prima ţigară pe inima goală; pe inima goală fuma şi Akulov, în coridor. Mi-a spus că l-a sunat un nemernic: „... Nemernicul încerca să mă sperie, pescuia în ape tulburi. Tovarăşul Akulov? Da, zic. Iar el, cu vocea lui de bas răguşit, îmi zice că are o dovadă şi că trebuie să-l procopsesc cu nişte bani. Îţi închipui ce javră. Ca în felul acesta să recunosc – javra încerca să mă prindă-n cursă!" Eu am izbucnit în rîs: şi pe mine m-a sunat.

— Aşa m-am şi gîndit. Pe toţi îi sună. Akulov trase zdravăn din ţigară. Ştii cine-i?

— Cine?

— Anchetatorul cu mutra ciupită de vărsat. Îl ţii minte?... I-am recunoscut vocea – şi-o schimbă, dar nişte intonaţii tot am apucat să i le recunosc... El e. Jur că-i el. Aşa vor ei să te facă să mişti nada. Javra. Nu degeaba-i ciupit de vărsat.

Mergeam pe stradă. Scăpasem de-o povară.

Seara, în drum spre franzelărie, l-am văzut pe anchetator. Mergea aproape alături de mine. Faţa, pometii şi – aproape – obrajii, mîncaţi de mici gropiţe, parcă stricaţi de o soluţie uşor acidă, *ciupit de vărsat*. Pentru orice

eventualitate a făcur un ocol: am înconjurat blocul 24, unde-s tufişuri şi o groapă de nisip pentru copii, funii cu rufe întinse la uscat... Cînd m-am uitat înapoi, anchetatorul privea ferestrele căminului – pesemne, căuta (calcula) unghiul din care un locatar sau altul ar fi putut să vadă întîmplător banca aceea. E clar că semiabsurdul treburilor de acum ale miliţiei (a treburilor lor în totalitate) nu excludea zelul slujbaşilor mărunţi. Anchetatorul *lucra*. Treaba lui.

A trebuit să ţin cont şi de propria mea nesocotinţă. (Care ne dă aripi cînd ni se pare că totul a rămas în urmă – un sentiment mărunt, dar sentiment!) Mi-a venit deodată chef să intru în secţia de miliţie: să dau buzna la şef în birou şi să spun, să declar cuprins de furie, imitaţie a lui *homo sovieticus*, că, cică, sînt jignit, cică anchetatorul dumneavoastră mă şantajează, îmi pretinde bani – i-am recunoscut la telefon vocea mîrşavă!... Totuşi, dacă ei chiar ar reacţiona? Şi, ca să-mi închidă gura (practica ştiută) sau doar ca să mă sperie, au să-mi ia (numai ca să mă sperie) amprentele – şi numai să vezi că le vor descoperi (aceleaşi amprente) şi pe umărul hainei caucazianului!... Nu. Acest Porfiri bezmetic şi ciupit de vărsat n-are decît să le telefoneze tuturor la rînd. Nici o reclamaţie. Lasă-l să *lucreze*. Eu nu-s în subiectul lor – nu-s în viaţa lor. (Pur şi simplu, nu exist.)

Seara, găsesc un bilet la poartă – *prezentaţi-vă la miliţie, camera 203, anchetator-major Orlovski*. Imediat mi-am dat seama: nu trebuie să mă duc. Poate că anchetatorul-major are nevoie de asta. Dar *eu* ce nevoie am?

Nu m-am dus.

În schimb m-am dus încă o dată la beteagă, la Sestriaeva. Aşa, ca să fie totul bine şi frumos. (O dată parcă ar fi prea puţin.) Ea nu şi-a dat seama, însă, chiar dacă ar fi bănuit ceva, totul s-ar fi scufundat definitiv acolo unde totul se înmormînteză în femeie: mi se părea că, mîngîind-o, îngrop mai adînc cele întîmplate. Le împlînt încet în profunzime. Tasia s-a bucurat de venirea mea. Mă aştepta.

Iată şi ultimul acord al absurdităţii anchetei: nici unul dintre cei ce primiseră citaţii să se prezinte a doua oară la miliţie nu se dusese, pur şi simplu. (Nici eu nu m-am dus.)

Chiar aşa a fost: nici un om, nici un căminist de-al nostru atît de lipsit de drepturi şi, s-ar părea, atît de lovit, nu şi-a făcut apariţia! În ce roman poliţist, în ce film este posibilă o asemenea întorsătură finală a subiectului? Nu există asemenea filme. Nu există asemenea romane. În prima zi n-au venit, a doua zi n-au venit – toată luna nu şi-au făcut apariţia. Şi atunci (după încă o săptămînă) cei doi anchetatori şi plutonierul (cum-necum, trebuiau să audieze martorii, să încropească un raport) n-au găsit altceva mai bun de făcut decît să-i adune într-un loc pe toţi suspecţii (adică pe *toţi* cei suspectaţi într-o măsură mai mare sau mai mică), la o *adunare generală*. Aşa ceva se putea întîmpla numai la ruşi; un popor genial.

Mai întîi a făcut scandal, şi-a vărsat furia plutonierul:

— De ce n-aţi venit la miliţie, mama voastră?! Cîte citaţii să vă scriu?! Nu vă e ruşine?! Trebuie să alerg după voi?!

(Ah, ce bine am făcut că nu m-am dus – n-am ieşit din rîndul maselor. Poporul e genial, dar şi eu sînt unul din el.)

Apoi a luat cuvîntul anchetatorul grăsan (căpitanul). Iar celălalt, ciupitul de vărsat, a tăcut (dar ne-a pipăit cu ochii pe fiecare – cu ciuciu te alegi, m-am gîndit). Anchetatorul cel gras ni s-a adresat deodată tuturor celor adunaţi:

— Cetăţeni! Aştept ajutor din partea dumneavoastră! Ajutor şi sprijin omenesc... Cine ştie de ce, a început să ni se plîngă tocmai nouă, suspecţilor, explicîndu-ne greutăţile lui: greutăţile unui anchetator muncitor în actuala etapă de tranziţie. Cînd nu sînt bani. Cînd criminalitatea *s-a dezlănţuit*. Şi cînd acuşi-acuşi societatea se va dovedi incapabilă să mai apere pe cineva. V-am adunat tocmai pentru că aştept o sugestie. Caucazienii tac. Se acoperă unii pe alţii. Iar pentru mîine iar se ameninţă unii pe alţii cu un măcel. Dar dumneavoastră sînteţi de-ai noştri, sînteţi oamenii noştri şi trebuie să ajutaţi miliţia... Ar trebui să vă doară-n... de solidaritatea lor caucaziană! Ajutaţi miliţia, faceţi-ne măcar o aluzie! Anchetatorul cel gras, cu gradul de căpitan, era simplu şi direct. De fapt, ne propunea *să turnăm* pe loc.

Dar făceau gălăgie şi ridicau glasul numai cei care voiau acasă.

— Liniște, liniște!... O întrebare. Acum o întrebare pentru toți! (Interesant, ce o să scrie în procesul-verbal – cîți inși au interogat?) O întrebare pentru toți: v-a fost prezentată fotografia celui ucis. Ați avut timp să vă gîndiți. Ei? (Pauză.) Care dintre dumneavoastră l-a cunoscut?

Fără chef, trei inși au ridicat mîna.

– Încă o întrebare. Cu cine l-ați văzut în ziua aceea pe cel ucis? Măcar ca naționalitate – cu cine dintre caucazieni sau ruși l-ați văzut? Cu cecenii? Cu azerbaidjenii?

Întrebările erau cît se poate de simple. Dar răspunsurile erau și mai simple: nimeni n-a văzut. (Și, dacă a văzut, n-a vrut să spună.)

— Bine, a lătrat căpitanul cel gras. Nu vreți să spuneți – nu spuneți. Dar trimiteți o hîrtie din mînă în mînă. Scrieți chiar acum și trimiteți-o: aștept.

Căminiștii adunați erau vreo zece, poate ceva mai mulți. Ședeam pe scaune tari în camera cea mare cu televizorul (jos, la parter). Nimeni nu i-a trimis căpitanului nici o hîrtie. Careva a strigat răutăcios: „Biletul să fie semnat?“ „Nu-i obligatoriu“, a răspuns vioi căpitanul, parcă neauzind rîsetele batjocoritoare. Oricum, nimeni n-a scris nimic. Căpitanul a început să ocărască. Pasămite, nu lasă pe nimeni să plece de aici. Iar plutonierul se va pune de îndată în dreptul ușii. Atît în fața, cît și în spatele meu, căminiștii au început să se bîțîie pe scaune, să fumeze. Era tărăboi. În sfîrșit, cineva a trimis un bilet din mînă în mînă și (uluitor!) a încercat de prima dată să mă bage în cofă (dacă, firește, n-a fost o glumă). În biletul scris cu un creion bont erau cuvintele: *l-am văzut cu scriitorul.*

Căpitanul l-a citit și toți au izbucnit în hohote de rîs. Gluma, considerau ei, era excelentă.

— Scriitorul sînteți dumneavoastră? m-a întrebat căpitanul cel gras, găsindu-mă din priviri. M-a ținut minte.

M-am ridicat și am dat din cap:

— Eu.

Nu se știe de ce, au rîs din nou cu toții odată. Sau figura mea pe jumătate căruntă de intelectual-boschetar contrasta atît de mult (după părerea lor) cu crima îndrăzneață, săvîrșită de-a dreptul în stradă?... N-am apucat să simt fiorul rece al spaimei. M-a protejat un nou val de hohote.

Biletul următor, pe care căpitanul l-a desfăcut, spunea cum că cel ucis fusese văzut adesea cu Dudaev.

M-am apropiat de chioşcurile lor. Nici măcar nu ştiam dacă cel ucis lucrase într-unul din ele sau, poate, le furniza marfa. Am stat aşa pur şi simplu. Am privit. Îşi vedeau de vînzare, de munca lor veşnic veselă. Se uitau la mine cu prietenie...

Ca un duel. Am apărat. Nu banii puţini pe care mi-i luase (foarte puţini) – mi-am apărat eul. Ar fi putut să plece după ce mi-a luat banii, ar fi fost mulţumit de sine, iar eu, după înjosirea suferită, nu mi-aş fi găsit locul: m-aş fi îmbolnăvit! Chiar de-a doua zi, chiar de dimineaţă, nervos şi înrăit (pe mine însumi), aş fi alergat pe lîngă tarabele lor, căutînd ceartă (pentru că nici chipul nu i l-aş fi reţinut la o oră atît de tîrzie; unul de-al lor). Mi-am imaginat dimineaţa pustie şi infamantă, geamătul durerii de măsele: „Nnn-nîî!..." Aş fi alergat, m-aş fi învîrtit pe lîngă tarabe cuprins de-o neajutorare înrăită – în imposibilitatea de a-l găsi pe cel care m-a jefuit, de a-l recunoaşte printre alţi cincizeci de conaţionali ai lui ocupaţi cu comerţul lor.

Pe banca aceea noptatică, pe jumătate cufundată în întuneric (felinarul lumina dintr-o parte) el bea votcă cu înghiţituri mici. Mi-a spus să-mi întorc buzunarele pe dos. Iar eu l-am întrebat.

— Ce să faci cu banii? Ce să faci cu atît de puţini bani?

El a rînjit:

— Ajung şi-i spun femeii. Cică, l-am băgat pe unul în sperieţi, mi-a dat banii de îndată.

Eu am tăcut.

— Îi place cînd îi spun: „am speriat un inginer" – rîde.

— Şi ce-i cu asta?

— Nimic. Rîde şi, atunci cînd rîde, îmi vine să i-o mai pun o dată.

Spusese *inginer*, ceea ce în vorbirea lor înseamnă om amărît, *care nu ştie să trăiască*. Nu ştia că din nou (a doua oară în ziua aceea) nimerise dureros în trecutul meu lipsit de drepturi. A fost greşeala lui. Mi-a mai făcut, la figurat vorbind, încă o vînătaie. Mă doare-n cot că pentru o femeie de-a lui sînt inginer, mă doare-n cot că va izbucni în rîs.

Căci nu din nevolnicie şi nu de spaimă mi-am întors buzunarele pe dos, ci fiindcă fusesem luat pe neaşteptate. Am cedat doar presiunii neaşteptate. (Asta el n-ar fi crezut-o.) Şi doar aş fi putut să-i dau banii şi să plec cu buzunarele întoarse pe dos. Aş fi plecat. Un om care reflectează. Pur şi simplu, un om. Şi, dintr-un fleac ca banii (ba încă nişte bani de tot nimicul) nu m-aş fi legat la cap cu el şi să mă răfuiesc. Dacă n-ar fi fost eul meu.

Acum stăteam lîngă chioşcurile lor.

— Ce-i, tataie? au intrat ei în vorbă cu mine. Vrei să cumperi ceva, dar bani ai cam puţini?... Bine zic?

— Bine.

Am rîs – şi ei, şi eu. Dar rîsul acesta era cu totul altfel, fără batjocură. Rîdeam, pentru că viaţa-i ridicolă, nu eu, nu ei şi nici altul sau altul. (Viaţa-i ridicolă fără bani). Dar pentru mine discuţia însemna ceva. Eul meu mă împingea sever mai aproape de ei – nu mă lăsa să mă eschivez sau să-i ocolesc pe ei, cei care vindeau, să trec pe-alături de ei. Stai. Eşti cinstit în faţa lor. Stai şi înfruntă-le privirea.

— Cum merge vînzarea? am întrebat. (Stăm de vorbă.)

— Aşa şi-aşa, tataie. Cîte-un pic.

Au început să rîdă. Au adus vorba de toamnă, cică-i frumoasă, dar, păcat, se sfîrşeşte. Nopţile-s răcoroase... Iar unul dintr-o parte, un caucazian bătrîn, mi-a întins un fruct de hurma, mare şi frumos. Mi-a făcut cinste. Mai că nu m-am zăpăcit, trădîndu-mi vinovăţia – am început să le mulţumesc exagerat, să zîmbesc, dar m-am oprit. Stop. (Nu-s vinovat.) Doar am aruncat uşor în sus fructul auriu, l-am aruncat şi l-am prins, astfel apreciind cum se cuvine darul: mulţumesc!...

Iar în apartamentul gol al Konobeevilor îmi permit să mă gîndesc la ceai (şi să aibă aromă de infuzie tare.) La ceaiul dulce – ceva care să-i dea un gust deosebit, se poate un pesmet negru, un pic sărat. Pe etajeră am o cutie mare (de pantofi), plină cu pesmeţi negri pentru ceai şi ca să-i am de rezervă. Foarte regulaţi, de mărimea unei cutii de chibrituri – cubuleţe cafenii, prăjite uniform.

Ca ajutor, funcţionează acea răbdare relaxantă (care în acelaşi timp ne pune la încercare), de om pe jumătate

flămînd, cu care cazi într-un fel de letargie. M-am potolit. Fac economie de mişcări. Aştept ceaiul... Ce s-a întîmplat s-a întîmplat. Îmi pare rău: regret. Chiar îmi pare rău că l-am ucis pe omul acela întîmplător (i-am luat un preţ prea mare pentru tentativa de jaf – pentru tentativa de a mă umili, aşa-i mai exact). Îmi pare rău şi regret, dar uite că nu mă căiesc...

Ca sub apă, ca sub masa apei de mare, ceva ascuns ochilor (conştiinţa care s-a plictisit? eul potolit) se tîrăşte pe fund, ca un crab lent. Mişcări leneşe, lăsînd urme pe nisip... Cine, la drept vorbind, îmi va cere socoteală – iată în ce constă întrebarea. Dumnezeu?... Nu şi nu. Dumnezeu n-o să mă întrebe. Nu-s educat aşa. Despre el am aflat tardiv, cu întîrziere, îi recunosc măreţia, imensitatea, pot chiar să mă tem cît de cît de Dumnezeu în momentele mele întunecate, dar... dare de seamă ca atare faţă de el nu există. Nu cred în darea de seamă. Dar, cu atît mai mult, nu-s obligat să-mi prezint darea de seamă în faţa oamenilor şi a deşertăciunii lor. Ce-s oamenii pentru un om luat în parte, cum sînt eu?! Ce-s pentru mine profitul şi însăşi orînduiala vieţii lor – astea-s problemele *lor*.

Deodată am rîs de logică: mi s-a părut logic că, precum la un şcolar bun, unica valoare pentru mine (care este preţuită şi acum) este cunoscută. Singurul judecător colectiv, faţă de care (uneori) simt seara necesitatea unei înalte dări de seamă, e tocmai ceea ce m-a preocupat aproape douăzeci şi cinci de ani – Literatura Rusă, nici măcar textele înseşi, nu rasa lor, ci înalta lor rezonanţă. Se înţelege că şi literatura însăşi e legată indirect de Dumnezeu, ideea e transparentă. Dar se înţelege şi că indirect, ca printr-o instanţă, nu se prezintă darea de seamă. Literatura nu-i un trebnic pentru fiecare zi...

Aşa raţionam după ce mă întorsesem de la audierea pusă la cale de miliţieni în camera cu televizorul. (E clar că închid dosarul. Finiş.)

Eliberîndu-mă de zbuciumul gaborilor şi de deşertăciunea oamenilor (de una din grijile impuse de ei) şi avînd sufletul mai uşor, am devenit filosof cu măsură – fierbeam caşa de ovăz, îmi găteam cina. Calmul se simţea. Calmul e în mîini – iată unde-i acum calmul principal. Îmi iubesc mîinile!

Ghicirea reciprocă a mişcărilor precise şi armonia – amîndouă mîinile au devenit uşor coordonate, un pic înmuiate, îngreuiate din pricina forţei necheltuite. A fost un noroc că m-am ciocnit cu tîlharul în ziua aceea marcată de reflecţie – în aceeaşi seară.

Am mîncat, am strîns masa (eram la Konobeevi) şi mi-am amintit la timp că acum la TV e nu ştiu ce film popular, poporul e însetat, ceea ce înseamnă cu toată viteza înainte şi verifică! – şi iată că merg de-acum, am mîinile în buzunare. Şi m-am dus imediat la etajul ştiut, în apartamentul Sobolevilor, unde am şi descoperit nişte oameni. Doi, aşa-i de obicei. *Hoţii nu seceră, aşteaptă să le pice din cer.* Venirea lor nu era jaf, era de probă. Coridoarele căminului tocmai se goliseră, semn că începuse *serialul de succes*, era cam ora unsprezece. În dreptul uşii, m-am jucat cu cheile din buzunar. Iar prin gaura cheii de la uşa Sobolevilor ieşea o rază de lumină. Oho! Poate că uitasem chiar eu să sting şi lumina arde, arde întruna din seara precedentă (rău!). Dar, desigur, inima îmi prevestea primejdia. Am deschis şi am intrat repede. Doi. Amîndoi şedeau în fotolii, pauză.

Mutre posomorîte, un pic îngrijorate: e posibil un scandal.

— Băieţi. Trebuie să plecaţi, le-am spus eu. Simplu şi fără să insist, ca şi cum aş fi fost de-al lor, cu voce vioaie: La televizor, se zice, e un film bun! E timpul să vă duceţi pe la casele voastre...

Ar fi putut să mă ameninţe, punîndu-mi la tîmplă pistolul – cu gaz; cel mai aproape de mine îl avea în buzunar, se vedea. Puteau să-mi dea brînci la bucătărie. Să mă încuie în baie, se mai întîmplă şi asta. (Aveau de ales.) Dar şi eu aveam anumite metode. Momentul e important. Şi doar stăteau amîndoi în fotoliile de lîngă măsuţă!

Profitînd de deruta lor, scurtă, se înţelege, am păşit către dulap şi am scos sticla începută de votcă (în dulap o ţin), două pahare (două ţin), după care le-am turnat. La amîndoi. Totul foarte firesc. Cu mişcări încetinite, fără să-i sperii nici cu privirea, nici cu vorba, am pus cîte un pahar în faţa unuia şi a celuilalt – fiecăruia cîte două treimi atrăgătoare. Am tras o duşcă zdravănă din gîtul sticlei, să vadă că nu-i otravă.

— La botul calului, înainte de plecare, băieți! Ca să nu fie cu supărare. Să fie ca între oameni, am rostit eu. Și plecăm acasă.

S-au uitat unul la altul, au băut și au plecat. Unul dintre ei, după ce-a băut, a plescăit din buze și uite-așa serios, cu vizibilă demnitate, s-a șters la gură. Pasămite, nu-i nevoie de gustare. Pasămite, ca între oameni.

Pașii lor s-au stins, iar eu am rămas singur încă vreo zece minute. Vreo cincisprezece minute. Astăzi n-au să mai vină. M-am uitat prin apartament. În timpul vizitei lor de recunoaștere (așa cred) nu s-au atins de lucruri, în afară de unul – husa laptopului japonez fusese deschisă și închisă de probă (fermoarul alunecase spre stînga). Calculatorul nu apucaseră să-l găsească; îl ascunsesem din timp, înfășurîndu-l într-un prosop și aruncîndu-l în debara – la lucrurile vechi, unde-s colecțiile de ziare și reviste.

Dimineața am cumpărat încă o broască, am pus-o la ușă; de-acum vor fi două. Desigur, un profesionist găsește cheie pentru orice broască. Dar n-are decît să caute, timpul trece, și numai ce vezi că Sobolevii s-au întors.

Metoda cu votca e un vechi procedeu al meu, dintre cele mai vechi, aș putea să-l patentez.

Sticla începută și paharele cu fațete șlefuite, atîtătoare, dragi ochiului lor (am făcut special rost de asemenea pahare, le-am șterpelit dintr-o cantină proastă), sînt importante; dar pe lîngă pahare e important și ceva personal, o privire sau un oftat adînc, bărbătesc – atunci acționează mîinile calme, experiența forței nestridente a mișcărilor.

În zilele acelea de-abia renunțasem să mai scriu nuvele: punct, finiș – dormeam, mîncam, mă legănam dimineața pe scaun, iar frații Ruzaev erau zugravi tineri, energie necuviincioasă și curaj obtuz. „Noi sîntem R-rruzaevii!" mugeau ei pe coridorul căminului. Acești R-rruzaevi apucaseră deja să care cele mai bune scaune din camera cu televizorul. Iar de la etajul al doilea (nu-mi mai aduc aminte de la cine) luaseră dintr-un apartament fotoliul – le plăcuse că era pe rotile. Tot atunci au pus ochii pe apartamentul păzit de mine.

În văzul lumii și chiar aproape de ușă, ședeau amîndoi pe vine în coridor și fumau. Așteptau să plec.

— Cine eşti tu? strigau fraţii. Se avea în vedere că nu aveam viză aici, că-s un nimeni, un boschetar aciuat pe lîngă cămin şi (la o adică) unuia ca mine, fără nici un drept, i se poate face vînt afară într-o clipă.

În anii aceia (scriitoriceşti) se întîmpla să fiu foarte mirat de cîte o trăsătură a oamenilor: în cazul cu Ruzaevii mă uimeau nu ţipetele, nu scandalurile de pe coridor, ci ochii tinerilor zugravi, ochii lor obraznici, care te dezarmau, albaştri, *larg deschişi* spre lume. Ducă-se naibii filosofia, agresivitatea asocială, dar ochii lor, ah, ochii!... Sufletul insului care scrie e închiriat în text şi, poate, eu voiam să păstrez şi să menţin în mine acest sentiment (mirarea faţă de om).

— Cine eşti tu? Cei doi fraţi Ruzaev, cu ochii albaştri, au mai izbucnit şi în rîs. Mi-au întors spatele şi au plecat.

Iar eu tăceam, însă nu mai scriam nuvele, nici povestiri – atunci de ce mă simt stingherit şi împiedicat? Ideea era nouă şi mi s-a părut importantă (şi necesară pentru mine.) Chiar m-am hotărît, mi-aduc aminte, să repet ciocnirea cu fraţii – să repet şi sentimentul corespunzător. Faptul că m-au umilit ţipînd la mine era un nimic, un fleac, n-avea legătură, dar umilirea repetată (şi o anume idee în ea) era preţioasă pentru mine. Da, da, voiam limpezire, ca în text.

Am bătut la uşa lor. Zugravii Ruzaev, în general vorbind, n-aveau nici ei vreun drept la etajul nostru (de-abia veniseră la Moscova cu contract, iar aici locuiau la verişoara lor, profesoara Irina Sergheevna). Cu atît mai vizibili erau prin coridoare ochii lor albaştri, cam hoţeşti, dar siguri pe ei.

Ştiam deja ce le voi răspunde de data asta, parcă îmi amintisem cine sînt. Sînt *paznic*. (Supraveghez apartamentele proprietarilor plecaţi temporar, aprind seara lumina în ele, pentru asta sînt plătit.) Mai mult chiar: mi-am dat brusc seama că strigătul-întrebarea lor întîmplătoare era precum mărul căzut pe creştetul lui Sir Newton. Şi că, pentru conştiinţa de sine dobîndită, le voi fi de-acum înainte recunoscător celor doi fraţi prostovani. Eul meu nărăvea deja să trăiască independent, în afara literaturii, da, da, fii recunoscător, îmi spuneam, da, da, du-te şi ia sticla de votcă pusă deoparte, bea-o cu ei, ei (mama lor!) te-au ajutat

straşnic astăzi cu întîmplătorul şi bădărănescul lor *tu cine eşti*!

Aşa am şi făcut: m-am dus, dar acum am luat votca cu mine. Am urcat la etajul fraţilor Ruzaev. Trebuie să sărbătoresc. Trebuie să le dau lovitura de graţie, îmi spuneam.

Unul dintre Ruzaevi a întredeschis uşa, dar nu mi-a dat drumul înăuntru.

— Ce vrei? m-a întrebat.

Avea în mînă un cartof, pe care îl curăţa cu o răzuitoare, lăsînd coaja să cadă de-a dreptul pe duşumea, la picioare. Şi a repetat (nu era prea inventiv) aceleaşi cuvinte aprobate, care le asigurau fraţilor întotdeauna şi peste tot succesul.

— Cară-te de-aici. Cine eşti?!

Însă ştia răspunsul (şi eu ştiam acum tot-tot-tot despre mine).

— Am adus votcă. Lasă-mă să intru. Şi, hotărît, am pornit spre el (s-a grăbit să se dea la o parte).

Şi m-am dus pînă în mijlocul bucătăriei lor. Şi imediat la masă. Eram tare ca un om care a simţit esenţa chestiunii.

Dar aici a apărut o virgulă bizară. Am votca la mine, sînt la masă, iar unul dintre fraţi stă de-acum lîngă mine. Celălalt Ruzaev stătea lîngă aragaz. Şi iată că aud cum primul se duce la al doilea şi îi spune încet: „*Ăsta* iar a venit. O fi venit oare la verişoara?“ „Petrovici?“ „Aha.“ Cel de-al doilea stă cu spatele şi nu mă vede; şi deodată (cu vădită fîstîceală în glas) strigă: „Irina!...“

— Irina! Ai oaspeţi! a strigat el şi mai tare, ridicînd vocea.

După care profesoara Irina Sergheevna (într-o rochie curată, pieptănată şi aspră) a ieşit din cameră şi cu o energie neaşteptată m-a luat la rost – pasămite, de ce tot veniţi aici?! De ce-i faceţi pe oameni să se jeneze? Asta compromite. Asta subminează autoritatea!...

— Dacă vă place o femeie, aţi putea fi mai delicat, ba chiar şi mai inventiv! Flori. Vin. Dar nu o sticlă de votcă! mi-a strigat ea.

Pesemne că toate aceste vorbe erau la modă în clasele ei mari: accepta întru totul ideea că omul e îndrăgostit şi că pasiunea nu-l lasă să aibă tact, totuşi, a spus ea răspicat.

oamenii nu sînt animale! Oamenii au raţiune. Oamenii au morală...

În deschizătura bluzei ei albe, sobre, am observat o vinişoară subţire pe gît – vinişoara pulsa fierbinte, nebuneşte! Trăgea alarma. (Vinişoara pompa sîngele, ca la un incendiu.) Tuc-tuc-tuc-tuc...

În vinişoara asta fierbinte se ascundea strigătul sufletului ei de femeie. (O grijă veche, neexprimată?) Era mai bine să tac.

— Şi să nu mai veniţi! Să nu îndrăzniţi! Nici dumneavoastră, nici amicii dumneavoastră!... a strigat ea pentru ultima oară. Şi-a îmbrăcat pelerina. Şi a ieşit în fugă pe uşă.

Iar eu am rămas cu fraţii. Şi ei stăteau uluiţi.

Eu luasem deja de pe masă sticla vorbită de rău. O luasem ca să plec, dar am pus-o la loc. (Am zărit pe pervaz două pahare cu faţete şlefuite. Pentru că nu mai era încă unul, pentru mine am luat o ceaşcă.)

Am pus paharele pe masă. Am turnat în fiecare cîte două treimi. Nu m-am zgîrcit.

— Pentru noi?

— Pentru voi.

Fraţii s-au aşezat la masă. Am tuşit. Au început să-şi facă imputări – pasămite, n-au să mai pună niciodată ochii pe un apartament păzit de mine. Îţi dăm cuvîntul de zugrav, Petrovici!...

Am ridicat ceaşca:

— Hai, băieţi. Să fie omeneşte...

Hrăpăreţii fraţi-zugravi (erau verişorii ei; din Tambov) s-au băgat într-o echipă de construcţii şi foarte curînd, trăgînd sforile în chip şi fel, au izbutit să-şi facă rost de cîte un apartament în Moscova. Iar Irina Sergheevna locuieşte tot acolo, în garsoniera ei înghesuită. Acum are aproape cincizeci de ani. A îmbătrînit. Tuşeşte.

Aşa li se întîmplă oamenilor norocoşi: fără infarct şi fără strigăte, li se opreşte inima obosită – tic-tac, singură, prin somn. Aşa şi eu am lăsat scriitorlîcul. Prin redacţii, prin dulapurile lor prăfuite, ticsite de hîrtii, prin conductele lor necurăţate de gunoi, încă mai zăceau două-trei nuvele de-ale

mele cu recenzii negative, vreo zece povestiri respinse. În ele încă mai pulsa şi mai ţăcănea rezidual ceva: tic-tac. Dar în mine era de-acum linişte.

Într-un anume sens, s-a realizat (s-a confirmat) analogia ca o rimă frăţească – paralela cu Venedikt Petrovici, rămas fără desene. Cine nu-mi dă voie să cred că peste cincizeci sau o sută de ani textele mele nepublicate vor fi căutate la fel şi la fel (în parte) vor fi găsite? Vor fi găsite subit. Vor fi publicate. N-are importanţă cine le va citi şi va striga primul. Important e că *ele* vor fi citite la momentul *lor*. Cu filele boţite şi încurcate, vor zăcea în nişte unghere uitate de prin redacţii, în putregai alb de cari şi în praf, pînă cînd Dumnezeu şi o întîmplare norocoasă nu le vor spune lor (textelor mele): e timpul!

Statutul conştientizat de *paznic* deja mă schimba; mai ales la faţă, la mers. (Tocmai atunci am început să umblu încet prin coridoare, cu mîinile în buzunare.) Şi ce-i de-a mirării: chiar de cînd m-am desemnat şi am zis că sînt paznic, oamenii de la toate etajele au început să mă considere *scriitor*. E greu de înţeles. A avut loc o mutaţie în ei (în creierii lor). Pentru ei păream Scriitor, trăiam ca un Scriitor. Doar ştiau şi vedeau că nu scriam nici un rînd. Înseamnă că asta nu-i ceva obligatoriu.

Nu a existat nimic de înaltă moralitate în *să nu ucizi* al nostru. Nici ceva pur şi simplu moral n-a existat.

Ea, crima, adică, n-a existat în competenţa personală (nici în a ta, nici în a mea) – crima a fost şi este în totalitate în competenţa *lor*. *Ei* (statul, puterea, KGB) puteau să extermine milioane. Nu arunc deloc cu fulgere în ei. Calm, despart, descompun problema în două aspecte importante. Pentru mine nu sînt importanţi atît ei, cît omul ca atare - nu ei, ci eu. Nu *ei*, ci eu, tu şi el.

Să dăm Cezarului ce-i al Cezarului şi lăcătuşului ce-i al lăcătuşului – iată unde-i răspunsul. Tu nu puteai şi nu îndrăzneai să ucizi. *Ei* puteau şi ucideau. *Ei* judecau - trebuie sau nu trebuie. Iar pentru tine crima nici măcar nu era un păcat, nu era ceva păcătos – era pur şi simplu *nu-i treaba ta, javră*.

Şi cum s-a înţeles!... Să nu ucizi – nu ca poruncă, ci ca tabu.

Meditam la *să nu ucizi*. (Momentul e potrivit.) Desigur, literatura secolului nostru înşelat nu te ajută în acest sens disjunctiv, *au fost numai victime*. Însă secolul al XIX-lea... şi avertismentul literaturii (prin literatură)... şi însuşi Feodor Mihailovici, cum se poate fără el?! Şi doar numai de acolo a bătut un vînticel de moralitate veritabilă. Iar ideea lui despre *distrugerea de sine prin crimă* a rămas aproape ca necondiţionată. Clasicitate. Canon. (Pentru ruşi, literatura este încă o uriaşă autosugestie.)

Extraordinara lecţie esenţială „să nu treci pragul crimei" – de pildă, romanul lui Dostoievski – este încă vie pentru noi. Dar este vie deja ca idee, ca o abstracţiune artistică, energic exprimată. În vechile şi genialele (şi, indiscutabil, profeticele pentru timpul lor) cuvinte se întrezăreşte de-acum tabuul care va să vină.

Literatura e ca o sugestie. Ca un mare virus. (Literatura aceea încă mai trudeşte în noi.) Dar *să nu ucizi* pe file încă nu este *să nu ucizi* pe zăpadă. Şi, fără să înjosească sfînta autoritate a lui F.M., omul rus are dreptul să se retragă în trecut din zilele lui, din timpul lui amar-pătimitor, să dea cu trei decenii în urmă (cu o generaţie, doar atît!) şi să nimerească în timpul altor autorităţi. Doar n-o fi fost singurul. Nu doar el a trăit o viaţă... A.S. – prăbuşit, muşcînd zăpada, cum ţintea! – deja rănit, cu glonţul în burtă, oare voia sau avea de gînd să se căiască? După ce l-ar fi ucis pe Dantès, s-ar fi pus în genunchi la răscruce după cele întîmplate?... Nicidecum. Nici măcar după zece ani nu ar fi îngenuncheat. Nici după douăzeci de ani.

Deja rănit mortal, zăcînd pe zăpada aceea, ţintea un *om* şi ştia de ce ţinteşte. Şi chiar a nimerit, doar a nimerit!

Caucazianul, care stătea pe bancă cu spărtura în spinare, rămînea în ochii mei, asta se înţelege.

Dar banca aceea şi sîngele acela nu conţineau un reproş, cu atît mai mult reproşul pentru o crimă cu ţintă. Nu ca intenţie – mai curînd ca duel, amîndoi am pus mîna pe cuţite. În condiţiile în care el m-a lovit primul, m-a tăiat (a

tras). Mă justificam. Pasămite, n-are decît să spună timpul și timpul. Și Literatură Rusă din școală (și școlară), cum se zice, n-are decît acum să-mi strige – să mă implore – dar ce anume strigă ea? Dar din care jumătate a secolului al XIX-lea îmi strigă și mă imploră?... Din jumătatea duelistă? Sau din cea cu căința? Chiar așa, alternativ, puneam întrebarea de întîmpinare și, despărțind timpurile, mă justificam.

Să regret – da. Dar să nu mă căiesc. Iată ce răspundeam. E un timp să iubești și un timp să nu iubești. Un timp să ținteși în frunte și un timp să stai la răscruce în genunchii plini de căință. Noi, dragule (îi spuneam *lui-mie*), sîntem mai degrabă în primul timp, decît în al doilea.

Doar Dostoievski ne-a biruit și pe noi cu cuvintele lui. Dar de îndată ce F.M., după ultimul cuvînt, își sărbătorea victoria, s-a văzut că a biruit pe careva străin. Nu pe mine. Adică a învins numai în interior, înăuntrul textului său; cînd l-am citit. În interiorul textului – dar nu în interiorul eului meu.

Să citesc – da, să citesc a fost ceva măgulitor, dulce. Îmi acapara sufletul. (Îmi amintea de înalta umilință, pe care, poate, o încearcă o curvă ursuză, ascultînd o fecioară.) Dar, înduioșîndu-mă și entuziasmîndu-mă, credeam în aceste cuvinte doar ca în niște cuvinte. Am citit (și cîndva am scris eu însumi) destule cuvinte convingătoare, știind foarte bine că de îndată ce începi să gîndești în afara textului, lumea e alta. Nu teribilă, nu, ci alta... Iar o dată, în metrou, meditînd pe marginea temei *să nu ucizi*, am ațipit pînă la urmă, m-am relaxat și am alunecat de pe banchetă pe podeaua vagonului. (Deja ațipit, mi-a licărit, m-a fulgerat ideea: nu cumva să cad; chiar m-am gîndit să-mi salt capul mai sus – dar, pesemne, doar m-am gîndit.)

Căzut de pe banchetă, pe podea, chiar așa – pe podeaua vagonului, dormeam, continuînd să rămîn în leșinul somnului (ce-i drept, mîncam prost în zilele acelea). M-am dezmeticit cînd doi pasageri m-au ridicat și m-au întrebat îngrijorați:

— Ce-i cu dumneavoastră?

Cu mine nu era nimic. Pur și simplu, dormeam.

Singurul aspect sub care mă întîlneam şi eram de acord cu clasicii lui *să nu ucizi* era exagerata mea atracţie miloasă faţă de femeia înjosită – dar, Doamne, oare această atracţie, această durere nu era vie în mine independent şi înainte de sîngele de pe banca aceea? Femeia e ceva verificat. Ceva mai bun şi mai verificat e femeia înjosită. Un sentiment, pentru că veni vorba, cît se poate de uman, care la un underist e doar întrucîtva hipertrofiat. Vrei să-ţi fie milă de o asemenea femeie, s-o mîngîi şi tocmai ei să-i spui, cică, viaţa-i ca viaţa şi de toate se întîmplă. Poate şi să încerci să i te jeluieşti şi tu. Să i te caini de cinci copeici, cică, uite ce ocazie mi s-a ivit...

Miliţia a închis (a uitat) dosarul. Crima a devenit un fapt al meu, personal.

Un ins cu zece geamantane l-a rugat pe Mihail să-l ajute la aeroport (Mihail m-a luat şi pe mine) – şi iată că la Şeremetievo, la un pas de punctul de control al paşapoartelor, acest bărbos care pleca pentru totdeauna, surescitat, i-a mulţumit lui Mihail, iar mie (a auzit de la Mihail că-s geniu) mi-a împins o hîrtie verde, foşnitoare. O sută de dolari. Pentru mine, o sumă uriaşă.

În ziua aceea cu bani chiar mă mişcam altfel: mergeam pe stradă de parcă în buzunar nu aş fi avut bancnota, ci ceva care-mi schimba esenţa. Ca o armă, ca o pistol, de care nimeni din cei din jur nu ştie. (Nu. Slăbuţ!) Ca o bucată de uraniu furat, care iradiază neîntrerupt în buzunar.

Am intrat – de dragul cunoaşterii – într-un magazin cu vînzare în valută, nu mai intrasem niciodată. Am văzut că nimeni nu te mai întreba la intrare (cum întrebau la început: „Scuzaţi. Aveţi valută? De unde?"). Acum, dă-i drumul, intră, holbează-te. Am intrat. Dar şi uitîndu-mă, e plăcut să bag des mîna în buzunar şi să fac să foşnească acolo bancnota împăturită. Mi se pare că aş cunoaşte-o după pipăit printre altele; e a mea.

Surpriza s-a produs cînd, dintre sutele de sticle frumoase, m-am apucat şi am cumpărat o poşircă cu limonadă. Sticla, eticheta erau pesemne atît de colorate, de efect, de ademenitoare, încît gura s-a umplut brusc de salivă: o lovitură. Toate conductele intestinelor au început să geamă cu mucoasa

absorbantă şi cu vilozităţile: nu aveam chef de viaţă, aveam chef *de băut* şi iată-mă schimbînd bancnota. De ce?... Nu ştiu. Aşa s-a întîmplat.

Ce-i drept, am cunoscut plăcerea *micului rînd valutar* dar, ieşind din magazin, i-am sucit sticlei capul, primele două înghiţituri... şi gata. M-a ars. E plăcut. Stomacul şi intestinele mi s-au potolit. Dar mi-am dat seama că nu voiam să beau. Şi în buzunar nu mai aveam bancnota cu greutate.

Surprizele în ziua aceea au continuat (deşi în direcţia de-acum prevăzută) – în metrou, după miezul nopţii, tremura într-un colţ al vagonului o femeia jalnică, m-am aşezat lîngă ea. M-am aşezat aproape imediat. Dacă am bani, atracţia pentru femeile jalnice e mai accentuată şi auzul mai ager; şi lacrimile lor au un ecou mai puternic.

I-am spus – păsămite, ce rost are să plîngi cu sughiţuri cînd nimeni nu te-aude? (În vagon, în afară de noi doi, nu mai era nimeni.)

A rînjit strîmb:

— Dă-mi o ţigară.

I-am dat. Ezita: în metrou nu se fumează nici noaptea, oricine ştie asta. Dar nu-i nimeni în vagon.

— Mai dă-mi! Nu te zgîrci!

I-am mai dat o ţigară. M-am ridicat ca să cobor la staţia următoare (se va ţine după mine sau nu?), m-am uitat în urmă, femeia venea în urma mea. Staţia şi pasajul de pietoni sînt de-abia luminate. Pe scara rulantă m-a întrebat dacă n-ar putea veni la mine acasă, trebuie să facă pipi. Am rîs. Dacă ieşi din metrou, poţi găsi întotdeauna tufişuri, un dos de chişc sau pur şi simplu un loc întunecat. „Nu vreau în tufiş, a spus ea. Dar tu eşti viclean, tataie. Să ştii că nu mă grăbesc. Aş şi mînca ceva la tine, a?..."

Şi aici am simţit în buzunar banii, ba încă dolari, nu ruble. (Nu, nu i-am simţit – tot timpul am fost cu gîndul la ei.) Era tînără de tot. Iar eu eram un bărbat cam bătrîn, singur, noptatic. Cu dolari. Dar n-aveam ceva: n-aveam locuinţă – la timp de noapte, portarul putea să n-o lase să intre în cămin, chiar dacă m-aş fi aşezat în genunchi în faţa lui. (Imaginea de cinstit paznic de locuinţe nici mie nu prea îmi permitea. Adică să vin cu o femeie agăţată pe stradă.

Ea s-a gîndit pe loc că acasă la mine doarme nevastă-mea şi, poate, copiii. Ca ce chestie s-o duc aşa cum e, cam înspăimîntătoare, la familia mea?

— Păcat, a spus. Vocea îi devenise mai moale.

Pornind spre peronul opus, i-am spus cu glas hotărît: „La revedere". Iar ea s-a repezit deodată la mine, mi s-a aruncat literalmente la piept. Îmbrăţişarea era şi nelalocul ei, şi cam lungă. Am încremenit aşa. Nu ne despărţeam pur şi simplu, ne despărţeam grandios, ca şi cum transatlanticul meu ridică acum ancora, porneşte de la chei (de fapt, aşteptam metroul obişnuit spre „Taganka"). Însă ea se lipise de pieptul meu. Era ceva neaşteptat. Şi mai ales: nu spunea nimic, a stat la pieptul meu pînă a venit trenul.

Garniturile de metrou sînt rare noaptea. Am stat vreo opt-zece minute, aproape pînă la uzura îmbrăţişării prelungite. Dar a fost ceva cu totul neaşteptat cînd, auzind zgomotul trenului, am scos deodată şi i-am dat o hîrtie împăturită de douăzeci de dolari. Era nemaiauzit de mult. Mîna mea a tras cu o mişcare întîrziată, încercînd să împartă bancnota măcar în două. Însă n-aveam s-o rup! Şi să stric ce-am făcut (să mă răzgîndesc) n-am fost în stare şi n-am vrut. I-am dat bancnota, fără să caut în buzunar alta mai mică şi fără să mă agit (n-am umbrit gestul) – *i-am dat ceea ce i-am dat*. A vîrît-o în buzunăraşul de la fustă, fără să-mi mulţumească. Nu văzuse bine bancnota. Prin sticla uşii vagonului mi-am încordat privirea, încercînd să văd măcar o lumină în ochii ei: oare n-a înţeles ce mult i-am dat?... Ochii ei erau goi, lipsiţi de culoare. Adio, fată.

Din ziua următoare m-am grăbit să cheltuiesc banii cu judecată. (M-am speriat de mine însumi.) Mai întîi datoriile: m-am plimbat în sus şi în jos, din etaj în etaj, prin căminul nostru cu multe apartamente, amintindu-mi cui şi cît. Apoi îmi luam înfăţişarea corespunzătoare (banilor împrumutaţi, sumei) şi fără grabă, îngîmfat, intram. Da, scuză-mă. Da, am cu tine o treabă *importantă*. Bărbatul devenea bănuitor, femeia îşi strîngea buzele. O treabă importantă, repetam...

Dar pe urmă s-a agăţat singură de mine o fetişcană drăguţă, o curvişţină de vreo douăzeci de ani, evident începătoare. Lîngă anticariat, la colţ, întîmplător.

Pur şi simplu, treceam pe-acolo, ea a pus ochii pe mine (nu mi-a văzut bine ghetele, tinerica!) Mergea alături de mine, iar eu de la un anumit moment nu-i mai acordam atenţie, chiar încetasem să mai fac schimb de cuvinte cu ea – dacă au s-o lase cu mine în cămin sau au s-o alunge, mi-era totuna. Eram sigur că au s-o alunge, dar au lăsat-o să intre. Şi, iată, la etajul al cincilea, în apartamentul lui Konobeev, aflat în paza mea, ne omorîm timpul amîndoi. Ea să fie, m-am gîndit. (Doar căutam.) Desigur, vedeam că nu se compară cu Veronika. O Veronika (pentru mine) n-are cum să iasă din ea. Suferă – deci îşi dă seama măcar cît de cît cui şi de ce îi e milă de ea. Suferă – deci se şi chinuie singură (pe ascuns; sau fie chiar şi cu zgomot, isteric). Însă fata de pe stradă, aproape o profesionistă, n-avea nici sare, nici piper şi era, în general, chiar veselă. Hazlie. Uneori plîngea, dar plîngea din cauza lipsei de experienţă. Începătoare.

O păsăruică decăzută şi un bărbat din subterană (din underground) se aseamănă – mă gîndeam. Adică, între ei există o asemănare psihologică ce trebuie căutată şi, deci, alcătuiesc un cuplu – sînt un bărbat şi o femeie cu posibilitatea deosebită şi chiar unică de înţelegere reciprocă (şi de dizolvare unul în altul). Dar eu şi cu ea – care cuplu şi care asemănare, dacă fata are locul el stabilit, cîştigă, munceşte, dacă-i o părticică accentuată a societăţii? Şi n-avea nici un fel de durere, nici pe cea minusculă de astăzi, în zîmbetul ei vesel, în rîs, în funduleţul ei rotund. De asemenea, nici sexul ei pufos, caraghios şi toată drăguţa ei recuzită sexuală (nu m-am culcat cu ea, dar de două ori am văzut-o, a ieşit din baie fără să se jeneze cîtuşi de puţin de mine) nu avea nici durere, nici umilire. Nici măcar în variantă simplificată, cazul cu Raskolnikov şi Sonia nu mergea. S-o asculţi şi, cu atît mai mult, să i te destăinuieşti – era imposibil, era ceva de neimaginat, ca şi cum în pat am fi cîntat în doi ceva sovietic, marşul cosmonauţilor. Nici măcar n-avea habar cine era. Ba încă se mai şi uita de sus la mine, cu indulgenţă, atunci cînd, căzut pe gînduri, stăteam întins pe pat. Sau cînd băteam la maşină timp de cîteva minute întîmplătoare (ca să uit, pur şi simplu o dezmorţire a gîndirii). Sau cînd îmi găteam cîte o mîncare simplă. „Ce bolboroseşti atunci

cînd aţipeşti?..." m-a întrebat. (La *per tu*, firește, cu toate că aș fi putut foarte bine să-i fiu tată, dacă nu chiar și bunic.)

— Oare bolborosesc?

— Și încă cum!

Mi-a spus că în general îi plac. („Poţi să ţi-o tragi cu mine absolut gratis." Mai înainte mă încredinţase că pentru mine e „prea scumpă".) Da, da, în general îi plac și-i sînt simpatic, dar o neliniștește faptul că dorm atîta de nervos, de crispat. Cu mintea ei modestă și-a dat seama cam prea repede (a simţit subit) că sînt mai prejos de ea, dacă-i să măsurăm lucrurile grosolan, social. Căzută (în sens clasic), ea căzuse totuși pe pămînt, jos, chiar la picioarele oamenilor. Pe cînd eu, dacă-i să facem comparaţia, eram din underground, de *sub pămînt*, eram prea cantonat în sine – iată ce-i dădea de bănuit, cu experienţa ei încă incompletă. De-aș fi fost ceva mai de temut – dar și mai de înţeles!... Vreun bandit debutant, care s-ar fi hotărît să-și înfiripe și să întreţină pe vecie o familie, poate ar fi putut acum să facă pereche cu ea. O pereche existenţială, reciproc perseverentă, potrivită pentru dragoste și griji familiale. El și ea ar fi iscat focul lor călduţ (prin frecarea unuia de celălalt). Poate că el ar bate-o. Poate că ea l-ar minţi. Dar, între patru ochi, s-ar limpezi tot mai mult, reflectîndu-se unul în altul. Și în realitate le va fi bine. Se vor simţi minunat. (N-au decît să se caute unul pe altul în învălmășeala vieţii.)

Ea ar arunca cu farfuriile în el, ar ţipa, ar zbiera, i-ar face scene și ar înjura ţipător, dar de mine se temea în surdină. Trăgea cu coada ochiului la mine – *nu* lucram, *nu* beam amarnic, dar deodată mă pregăteam să mă duc în metrou ca să citesc în huruitul roţilor. Sau mă sculam noaptea ca să-mi notez două fraze și, stingînd lumina, mă culcam din nou. Chiar rîdea de mine și de scurta mea depresie din acele zile: pasămite, noi sîntem așa cum sîntem, ni se rupe-n paișpe, trăim! Dar tu trăiești oare?...

Dorinţele ei nici măcar nu sînt încă impulsive, sînt abstracte, ca ale unei școlărițe. (Încă nu s-a trezit de tot, e crudă.) Stă pe pat: stă aproape de mine cu picioarele încrucișate și, ca într-un desen impudic, deschizătura dintre picioarele ei nimerește mereu în cîmpul meu vizual. E după

baie. Trage cu coada ochiului. Deja dîndu-şi seama că-s un renegat (simţindu-se superioară mie), se gîndeşte: să-i arunc oare pe gratis un oscior dulce?... În general, vrea să fie în relaţii bune cu mine. Dar chicoteşte din nou. Faţa nu, dar trupul ei se cutremură din pricina valului de rîs, sînii îi tremură, genunchii îi tremură, puful cenuşiu care-i acoperă sexul sare în sus, tremură.

Nu, nu, nu eram de ea. (Ea nu era de mine.) De obicei, tînărul nostru semigangster naţional, după ce şi-a gîtuit (sau înjunghiat) prietenul, imediat, pe acest pat curat, cu aşternutul desfăcut, i-ar mărturisi pentru prima dată în viaţa lui. I-ar mărturisi ca la spovedanie, s-ar căi în faţa ei, şi-ar şterge cu pumnul o lacrimă murdară şi ar spune tot ce are pe suflet, obţinînd în schimb compătimire de la o mică curvă (de la Femeie!); după care, pesemne, ar învia, şi-ar recăpăta curajul şi cu acelaşi zbucium plîngăcios s-ar da pe loc la trupul ei, la puf, la poponeaţă... Poate că ar pocni-o peste o zi sau două, însă după aceea ar plînge iarăşi cu ea (care plîns – ar boci de mama focului!) Cam aşa ceva aştepta ea de la bărbaţi. De la oricare bărbat. Patul şi căinţa alături, în acelaşi strat al sufletului. Şi, poate, a aşteptat cîtva timp şi de la mine.

Dar eu n-aveam de ce să mă căiesc. Crima de pe banca aceea (întîmplătoare, în general) nu mă apăsa. Doar că mă simţeam obosit cu femeia aceea tînără – obosit într-un chip de neînţeles. Sau această deprimare *de probă* a sentimentelor era un fel de avertisment sieşi, de parcă mă şi pregăteam pentru un viitor şi mai complicat, care se şi pornise spre mine – oare lecţia avea să-mi fie de folos?...

S-a consumat şi o idee calmă: omul, pasămite, e primitiv şi de la început e clădit cu fereală – şi poate c-o fi corect că o căinţă nerealizată ne extenuează într-un asemenea hal?

Am verificat apartamentul Lialinilor, m-am întors, am fumat, am băut ceai, iar ea stătea tot acolo, goală, răsfăţîndu-se după baie. La ce bun oi fi adus-o. Am păstrat-o. Am vrut un contact. M-am gîndit la sutienul ei care mă dezgusta (goală, dar cu un sutien mototolit pe ea). Apoi mi-am zis că esenţa respingătoare stă în cicatrice, în cele două sau trei cicatrice. Cînd şi-a dat jos sutienul, tăieturile subţiri de lamă de sub un sîn au devenit mai vizibile, mai de înţeles.

Şi, prin urmare, iată ce realitate (dezbrăcată de tot şi puţin temătoare) mă înconjura acum – aşa am văzut-o după baie. Aşa am şi înţeles-o. Goală, dar cu sutienul pe ea. Şi nu judecă pe nimeni.

Metafora trăia de-acum, poate fi interpretată. Însăşi lumea noastră nu-i decît o curvă tinerică. Tinerică de tot şi simte încă prea puţin. Omnivoră, ea şi acum ţinteşte dragostea cu un primitivism simpatic şi sincer. Stă şi se uită. După baie. Cu cicatrice. Cu puful caraghios dintre picioare. Şi n-are nimic împotrivă să te iubească, chiar şi fără bani, dar se teme un pic.

— Ce ai acolo? am întrebat eu, arătînd din priviri spre cicatricele ei strîmbe, care-şi îndreptau cele trei dungi spre sînul ei drept.

A rîs:

— M-au bătut.

Neacceptarea tinerei tîrfuliţe, cu toată evidenta simpatie omenească pentru ea, a rămas atunci de neînţeles pentru mine – o anexă nedesluşită sau, mai bine spus, necitită la ciocnirea aceea sîngeroasă de pe bancă. Noaptea s-a făcut frig, iar noi dormeam în pat ca doi copii. Fără dorinţe. Numai dimineaţa devreme, simţind o anumită datorie faţă de bărbatul care a adăpostit-o şi i-a dat să mănînce, s-a jucat cu mînuţa la vintre, dar eu nu m-am aprins. Fata ştia şi aşa (simţea) că-s rece faţă de ea. Dar o încercare a făcut. Pură politeţe.

Urma să am o discuţie cu mintosul de Anatoli, ne-am sculat devreme – ceaiul de dimineaţă şi la drum. S-a întîmplat să plec împreună cu ea. Cum se zice – fiecare pe drumul său. Ea s-a făcut imediat şi mai frumoasă şi a început să ciripească. O păsăruică dimineaţa. Rîdea, cochetînd cu bărbaţii ici şi acolo. Domnişoara (oare cum o chema?) păşea pe stradă ca prin propria ei viaţă.

Chiar şi în înghesuiala troleibuzului, în drum spre staţia de metrou, îşi expunea genunchii, dădea ochii peste cap. Şi deodată s-a apucat, cu sînii ei mici, să apese spinarea unui nene, încălzindu-i omoplaţii şi aşteptînd pînă cînd acesta, încălzit pînă la temperatura necesară, se va scutura, se va uita înapoi şi se va dovedi a nu fi prea plicticos. Totul e corect. Pentru ea, toţi sînt buni.

PARTEA A TREIA

Undergroundul

Expertul Umanski (cu nişte desene) nu este. Trebuie să vină dintr-o clipă în alta.

— Aşteptăm, spune Vasiliok Piatov.

Şi adaugă:

— Sper că n-ai venit degeaba.

Şi eu sînt gata să aştept: sînt flămînd, iar Vasiliok Piatov are întotdeauna mîncare, cu frigiderul lui plin, care se deschide uşor (cu uşa uşoară).

În vremurile neregulate de acum, îl întreţine maică-sa, cazacă de pe Don: îi trimite cîte o sută de ouă, coaste de cal afumate cu carne pe ele, untdelemn şi chiar plătică uscată de Don, ţi se topeşte în gură, de la mirosul ei îţi poţi ieşi din minţi. Dar toate astea-s pe *alături*: cu toate astea Vasiliok îşi hrăneşte modelele, fetişcanele care-i pozează. „Asta nu-i de nasul vostru!" spune el cu nerușinare şi împinge proviziile deoparte. Stai, îţi înghiţi saliva. (Dar ceai, pîine cu unt are să-mi dea, firește, are să mă răsfeţe.) În alegerea fetelor, Vasiliok seamănă cu mine în mod parodic: caută femei oropsite sau pur şi simplu sărace, surprinzîndu-le în mulţime cu ochiul lui exersat de desenator. Vasiliok le desenează. Sînt jalnice, schiloade, costelive. Trăiesc şi se încălzesc. Şi ca toate făpturile pe jumătate flămînde, se îngraşă prea repede. Încă din cea de-a treia săptămînă, femeia-model (pe haleala lui) se îngraşă fulgerător, se înfrumuseţează la trup, de parcă s-ar umfla, iar Vasiliok – drăcuind! – o alungă: dacă nu-i jalnică, n-are nevoie de ea.

Venisem dimineaţa devreme, cînd el dilua culorile. Erau două fete – dormeau. Două trupuri micuţe, două movilițe, acoperite cu aceeaşi plapumă.

Fără să lase pensulele şi vopselele din mînă, Vasiliok îmi spune să mă servesc cu ceai şi dulceaţă (deci, şi cu pîine, cu unt). Dar – nu mai mult. Şi mă previne aspru – pasămite, să nu-mi vîr nasul în frigider.

Eu (pînă să fiarbă ceaiul) m-am apropiat de fete. Amîndouă se chirciseră din cauza somnului matinal, dar nu le mai era frig şi nu se mai strîngeau una într-alta; năsucurile lor sforăitoare erau îndreptate în direcţii diferite.

— De ce te uiţi la ele?

— Pur şi simplu, mă uit.

Stînd pe un taburet vechi, nu-mi luam ochii de la ele: amîndouă moviliţele răsuflau, amîndouă atît de jalnice, de *ale mele*, amîndouă erau strivite (de plapumă), dar cu atît mai expresive erau contururile trupurilor lor mici. Vasiliok le-a cules de pe stradă de-abia aseară. Feţişoare flămînde, mărunte. Năsucuri smiorcăindu-se pînă şi în somn. Altădată, Venea (dacă ar fi fost impresionat) le-ar fi desenat chiar dormind. Aşa cum sînt. Nu trebuie să se scoale şi să pozeze. Mi-am amintit mişcarea de mînă a lui Venea, uşoară, avîntată, zburătoare; desena repede! Acum, s-ar fi atins din zbor cu pensula nevăzută de umerii lor ieşiţi în afară, de gîturile lor slăbănoage, de claviculele lor dezgolite...

Ceainicul a dat în clocot. Vasiliok mi-a spus să iau la pîine unt de Don din frigider.

— Sînt două bucăţi. Pe cea mai mare n-o lua.

— Vasiliok! Dar aici sînt atîtea ouă mari! i-am comunicat eu cu entuziasm.

— Poţi şi fără. E a doua lună de cînd nu-mi mai trimit.

Am băut ceai, am vorbit despre expertul care tot nu venise – cauza era simplă: Vasiliok doar îi promisese expertului că-i va plăti. Nu i-a plătit dinainte. N-are bani.

— De-aia n-a venit, porcul de cîine! Vasiliok, după cum am constatat, era la mare ananghie, nici măcar n-avea ce fuma. (Dar dacă n-ar fi fost maică-sa şi darurile ei de pe Don!) Am aflat că fumează chiştoacele altora. Am fost cutremurat la fel de mult ca de imaginea fetelor flămînde adunate la un loc. Fiul unei cazace de pe Don să fie capabil să răstoarne coşul de gunoi de lîngă metrou şi să caute acolo chiştoacele oamenilor grăbiţi (care nu fumează ţigara pînă

la capăt)! N-am crezut. Nu şi nu. „Primul fum e atît de scîrbos, încît te poţi sminti!" îmi povestea el.

— Dar Kolea Sokol ce mai face? m-am interesat eu.

— Trăieşte... A expus la Piter.

— Şi tu?

— Eu stau. N-am bani de drum.

Kolea Sokol e vecinul lui; are atelierul alături. Trecînd pe alături, am văzut că are uşa bătută în cuie.

— Ascultă, ascultă! exclamă deodată vesel Vasiliok. Ştii ce a făcut „făcătorul de găleţi"?!

Vasiliok rîde, luînd în răspăr numele unui neamţ din Bochum: un profesor neamţ a publicat în Germania o carte excelentă despre Iakovlev, unul dintre artiştii de underground de pe vremea lui Brejnev. „Şi cu ce ilustraţii!..." îşi arată Vasiliok încîntarea.

Eu am tăcut – Iakovlev n-o să aprecieze cartea. Ca şi Venea, stă la balamuc de ani şi ani. (Şi-a ieşit singur din minţi. Fără tratament.) Are, cred, şaizeci. Mîinile îi tremură, mîncarea îi cade din gură şi, dacă îl întrebi, Iakovlev vorbeşte cu plăcere despre sine la persoana a treia...

A bătut cineva la uşă. Cu pumnul.

— Iar nu funcţionează soneria, mama ei! a înjurat Vasiliok.

Se temea că modelele obosite şi pe jumătate flămînde se vor trezi. (N-au vlagă în ele, măcar să doarmă un pic.)

Dar şi eu am înjurat: du-te şi deschide!

— Sau te temi că am să-mi bag nasul în frigider pînă ajungi tu la uşă?

Vasiliok a izbucnit în rîs – mă tem!

A venit Ciubik, sau, mai complet, Ciubisov, un om ascuţit la limbă şi cunoscut în anume cercuri – iubea pictura, se pricepea de minune la ea şi, în zilele noastre, încerca să cîştige făcînd critică. Ciubik chiar tipărise (în colaborare, îi era lene să scrie cu mîna lui) două articole de sinteză, nu rele, care fuseseră citite, erau cunoscute. Cu toate astea, Ciubik era un turnător obişnuit. (Şi asta se cunoştea.)

— Salu-ut! Ce be-em? a strigat vesel Ciubik cu speranţa evidentă de a ni se alătura şi, mai ştii, să devină al treilea la masă. Doar şi el e sărac. (Se înţelege că de turnat îi turna pe-ai săi, pe pictori. Dar în acelaşi timp îi turna şi pe scriitori. Gurile rele vorbeau şi de muzicieni; şi că în

general, din principiu, Ciubik nu-i turna doar pe sculptori, pasămite, mîinile acestor domni sînt grele, ca ale statuilor lor din parcuri.)

— Domnule Ciubisov, stop, stop! Aici nu se întrevede o beţie, spuse cu asprime Vasiliok, care se pregătea să lucreze.

Dar Vasiliok Piatov e un om simpatic şi întru totul de-al nostru, adică chiar şi de lucru îl doare-n cot într-o asemenea zi de întîlniri neaşteptate. Peste cinci minute, din ultimii bani, scotea de-o votcă.

— Ciubik! Ia dă fuga!

Iar acesta (de patruzeci de ani; poate şi de patruzeci şi cinci, vînjos, brutal) a şi zbughit-o cu mare disponibilitate din atelier. Şi curînd s-a întors cu o sticlă.

Am băut, iar atotştiutorul Ciubisov ne-a explicat că expertul Umanski e imprevizibil şi să-l ademenim la o sticlă prăpădită, adică la o votcă, nu-i aşa de simplu. Dar iată ce-i sigur – bătrînul Umanski e democrat, dintre cei activi, şi e clar că se va duce la demonstraţie. Toţi artiştii destoinici se vor duce. Şi pe el, Ciubik, îl interesează să fie acolo. Mergem, a?

Iar Vasiliok, zîmbind, mi-a făcut cu ochiul. Ce-i totuna cu un ciocănit[1] cu degetul în masă.

— Deci, mergem? insista de-acum Ciubik.

Discutam la masa rotundă (furată de Vasiliok din stradă, de lîngă un chioşc de bere, chiar de sub umbrelă). Rîdeam. Iar pe tăblia mesei, Vasiliok, jucîndu-se, desena cu cretă o stradă largă plină de oameni. Demonstraţia democraţilor. Miliţia călare. Chiar şi un tanc. (Cine ştie!) Drapele (în trei culori). Creta se fărîmiţa. De sub bucăţelele de cretă răsăreau trupuri, pălării, braţe ridicate.

Am hotărît aşa: ne întîlnim la demonstraţie, iar apoi o parte din pictori o cotesc la mine în cămin (uneori mai treceau, mai ales cu femei.) Amîndoi s-au înfierbîntat deodată, aşa de mult îşi doreau o agapă prietenească. Le-am spus că-s de acord. Dar, desigur, i-am prevenit: fără expert, nu mă interesaţi; nu vă primesc.

---

1. Informatorilor KGB-ului, aşa-zişilor „turnători", li se spune - în limba rusă – „ciocănitori".

— Dar nu venim la tine pentru cinci minute! s-a prefăcut Ciubisov că se supără.

Vasiliok Piatov încerca să mă convingă:

— Venim la tine cu Umanski... Demonstraţia e o sărbătoare şi doar un pretext. Iar pentru tine va însemna cunoştinţa personală cu celebrul expert. Crede-mă, Petrovici, trebuie, trebuie! Puţină votcă! Puţină măgulire. Umanski e un omuleţ la fel de normal ca noi toţi, poate doar s-a ramolit. Dar pentru măgulire urechile lui sînt încă întredeschise şi proaspete...

Tînărul Vasiliok îmi mai dădea şi lecţii.

— Trebuie, trebuie să sărbătorim. Va fi ca o întîlnire de sărbătoare. Ba fi ca Ziua Pictorului.

— Ziua cui? am rîs eu.

Dar mi-a dat bine peste nas. Tînăr, dar se pricepe.

— Ziua fratelui tău, a lui Venea.

Şi aici am simţit un nod în gît.

Am discutat: expertul Umanki ar putea cumva să-i implice şi pe nemţi, să-l facă pe acelaşi Eimermacher să se intereseze de Venea – două desene cunoscute ca început? Iar Ciubik şi-a desfăcut mîinile, cică, despre Venedikt Petrovici ar fi timpul şi să se scrie un articol!...

Vasiliok:

— Venim cu băutura. Dar pune şi tu la bătaie nişte votcă...

— Cu ce aş putea eu să-l interesez pe Umanski?

Credeam prea puţin în faptele bune gratuite. Iar votca n-o s-o bea bătrînelul, au s-o bea ei.

— Cum cu ce?... Eşti fratele lui Venedikt Petrovici.

Probabil că făceam gălăgie; cele două moviliţe jalnice de sub pătură începuseră să se răsucească. Una a oftat tare. Şi a scos un geamăt prelung (şi-a gemut durerea unui vis flămînd). Pst. Vasiliok ne-am ameninţat cu degetul.

Am hotărît să ne mutăm din atelierul propriu-zis în cămăruţa laterală.

Ne-am ridicat şi – luînd-o toţi trei odată în mîini (din trei părţi) – am mutat masa rotundă, desenată cu cretă, cu sticla şi paharele clătinîndu-se pe ea. Masa şubredă cu mulţimea desenată anticipat (cu viitoarea demonstraţie!) şi ce grijuliu şi precis am purtat-o în momentul acela, trecînd de locul

îngust de la intrare – un pictor de underground, un scriitor de underground şi, dacă-i să dăm crezare vorbelor, un turnător – toţi trei. Clipa concordiei. Simbolul liniştei cu sticla ce se clatină. Pst.

Ciubik lăuda portretele voronejiene, făcute nu de mult de Vasiliok – trei feţe ca trei chipuri de sfinţi (cine ştie de ce, fără ochi). Au adus vorba despre provincie, despre jalnicele expoziţii se ce deschid acum acolo, despre preţurile mici. Eu am tăcut. Priveam. Feţele de pe pînze emanau severitate, faptul că nu aveau ochi le făcea să semene cu un teribil cernoziom nearat. Nenorociri. Drumuri desfundate. Lipsă de bani. Vîrcolaci cu privire sfioasă şi curată. La asemenea portrete mie nu-mi plăcea vechea mea înrădăcinare provincială, urletul sufletului, care nu s-a ascuns în durerea subţiată.

În partea dinspre nord a căminului (cum priveşti de la fereastra Konobeevilor) se întindea o străduţă moscovită neîngrijită şi mohorîtă, pe care, contrastînd parcă cu ea, umblau încoace şi încolo oameni veseli şi frumoşi. Acolo îşi etala ferestrele luminoase o cunoscută sală de sport, se antrenau săritorii, *gimnaştii la trambulină*, care călătoreau în toată lumea.

Avînd posibilitatea să se îmbrace în culori vii şi fiind simpli la suflet, ei nu aveau nimic împotrivă (le plăcea) ca frumuseţea şi belşugul lor să fie văzute de ochii altora. Mai ales pe ploaie, pe noroi, femeile şi bărbaţii îmbrăcaţi strident, bogat păreau pe panta străzii nu oameni, ci un neaşteptat desant din cer. Comparaţia cu desantul ceresc doar se consolida, cînd îi vedeam în ferestrele sălii înalte, uriaşe: bărbaţii în costume de sport şi femeile (uneori în costum de baie) îşi făceau acolo salturile, de efect şi elastice, precum o gumă de mestecat cu lapte încălzită între dinţi. Se răsuceau în aer, femeile în costum de baie se înclinau una în faţa celeilalte. Înclinîndu-se, zburau în direcţii diferite. Se loveau de pînza elastică cu spinarea şi cu şezutul reliefat, dar imediat decolau moale-moale, extratereştri fără oase. Mihail şi cu mine, încremeniţi timp de decenii în underground, păream în preajma lor nişte rămăşiţe ale naturii, nişte viermişori – viermişorul gîrbovit, îmbătrînit, trebăluitor,

stă şi ciocăneşte literele (la maşina de scris), iar foarte aproape, în clădirea de peste drum, oamenii frumoşi decolează şi cad – cu fiecare cădere uluitoare nu mor, ci zboară şi mai sus şi se apropie de cer. Încă nu sînt păsări, dar nu mai sînt nici oameni.

— Acolo-s femei! Acolo-s femei adevărate! Venit la mine (cu un manuscris), Mihail încremenise la fereastră. Mesteca un sandviş cu salam, nedezlipindu-şi ochii de la semipăsări.

Eu am rîs:

— Nu ca ale tale!

Personajele feminine îi reuşeau lui Mihail cît de cît, n-am ce zice, dar dădea de bănuit faptul că alături de autor (eu să nu ştiu?) trăiau nişte femei, care, cine ştie de ce, erau cu totul, dar cu totul altfel. Rigide şi posesive. Care, la primul pas greşit, îi dădeau brînci (începînd cu hotărîta lui soţie, care o ştersese de la Mihail în străinătate, de îndată ce avusese prilejul).

Neconcordanţa o înţelegea şi Mihail. Şi de îndată ce în nuvela următoare apărea o femeie sentimentală, mi-o aducea să i-o citesc, supunînd-o (şi supunîndu-se) verificării. Ştia că îl aşteaptă muştruluiala. Aşa s-au aranjat lucrurile. Dacă mi-aş fi pierdut colţii de luptă şi m-aş fi îmbunat faţă de texte, ale mele sau ale altora, n-are importanţă, pentru Mihail (pentru noi amîndoi) s-ar fi prăbuşit una dintre dimensiunile universului verbal.

Dar de la un timp încoace nu mai sînt în stare să citesc de la început; mă incomodează eforturile. Poate că nu vreau să am de-a face cu ideea, pe care o ghicesc de îndată. (Poate, îmbătrînesc, pur şi simplu.) În schimb bucăţile arbitrare de la mijloc, din capitolul al patrulea, oricare zece pagini foşnitoare la rînd – iată plăcerea mea. Cele mai bune texte din viaţa mea le-am citit printre picături, în metrou. În vuietul roţilor. Uite, şi Mihail descrie din nou femeile lui, plîngătoare, plîngăreţe, lăcrămoase, lăcrămătoare – şi ce? de ce nu? – doar au pictat iarăşi şi iarăşi pictorii madone grăsuţe, grăsulii, puhave, trupeş-aţîţătoare. Citeam, şi încetul cu încetul mă prindea. Ah, cum a început să scrie! mă gîndeam cu invidie. Pe o foaie de hîrtie vînătă, ieftină, textul m-a dus de două ori la rînd pînă în starea de palpitaţii ale inimii: îngăduinţa faţă de femeie era arătată în rîndurile acelea cu

atîta durere şi cu o atît de absurdă forţă a iertării, încît cîtva timp n-am putut citi, am închis ochii. Lăsam în urmă staţie după staţie, înghiţindu-mi domol emoţia.

Însoţind o bătrînă neputincioasă, Mihail a făcut o cursă cu avionul în Israel (pe banii şi la rugămintea rudelor acesteia). Totodată s-a întîlnit cu frate-său. Nu se văzuse cu el de zece ani! Au stat împreună, fără să se despartă, toate cele trei zile. Fratele lui Mihail urmărea evenimentele din Rusia, implicîndu-se sufleteşte. Dar de îndată ce Mihail, entuziasmîndu-se, a început să-i povestească cum, împreună cu alţii, în timpul puciului din august, a ridicat baricade împrejurul Casei Albe şi s-a grăbit să apere democraţia fragilă, fratele lui, după ce l-a ascultat, a remarcat cu tristeţe:

— Cînd o să lăsaţi *voi*, în sfîrşit, în pace ţara asta nenorocită?

— E ţara mea, a spus Mihail.

Frate-său a tăcut.

Mihail s-a simţit jignit. S-a întors supărat.

Şi acum m-a întrebat pe mine:

— Ce crezi: fratele meu i-a avut în vedere (doar a spus *voi*) pe evreii rămaşi în Rusia?

Am ridicat din umeri: e greu să înţelegi o discuţie dintre fraţi, dar şi mai greu e s-o interpretezi pe din spate.

— Poate că s-o fi gîndit la toţi liberalii noştri în general...

— Începînd, să zicem, cu Herzen? Cu Petru cel Mare?...

Am rîs: unii încep darea de seamă cu sihaştrii – cu sfinţii părinţi care au fugit de lume în pustie.

Am încercat să improvizez (nepricepîndu-mă să explic).

Voi – în contextul reproşului! – putea să se refere de-a dreptul la toţi instigatorii la adresa liniştii ruseşti şi aşa neplicticoase: un val după altul. Sihastrul e ca un emigrant intern. De-abia se sfîrşesc sihaştrii şi încep emigranţii. Emigranţilor le succed disidenţii. Iar cînd se volatilizează disidenţii, începe undergroundul. Lecturi (interpretări) ale apostaziei ruseşti sînt suficiente pentru toate gusturile. Şi-i foarte bine. Aştia sîntem noi. În Rusia, ca nicăieri, ineditul oricărei idei devine în timp reversul ei. Nu sîntem mucenicii ideilor, ci ai lecturilor lor ce se schimbă chinuitor – asta a remarcat-o demult zeflemistul meu frate, Venea.

— *Voi* – sîntem noi. *Voi* – sîntem tu, eu, Vik Vikîci, iată cine nu lasă Rusia în pace, *noi* n-o lăsăm în pace, nu-ţi fă probleme, Mişa – am spus eu deja cu inspiraţie. (Căzusem în extaz!) Noi sîntem subconştientul Rusiei. Aici sîntem înregistraţi. În cadrul oricărei orînduiri (fie ea ticăloasă sau chiar cea mai luminoasă), vom fi goniţi cu ghionţi, iar noi ne vom zbate de la o uşă la alta, încîntaţi fiind de lungimea coridorului! Vom umbla fără rost cu maşinile noastre de scris ieftine, din plastic, sperînd că se va găsi şi pentru noi o cămăruţă în infinitul coridor al căminului gigantic care-i Rusia.

Cît priveşte fereastra luminată din capătul coridorului (i-am arătat cu mîna lui Mihail spre capăt), pentru că veni vorba, ea nu marchează ieşirea: nu marchează nici ieşirea, nici capătul tunelului, nici steaua călăuzitoare, nici măcar un semn – este, pur şi simplu, moartea noastră fizică, uzura totală a trupului. Pur şi simplu, sfîrşitul vieţii noastre, Mişa. O slabă pată de lumină, care ne dă o amînare, dar împreună cu aceasta ne dă şi fericirea particulară de a trăi în acest genial coridor rus cu zeci de mii de camere de căcat.

Uite că şi domnul Smolikov, care şi-a cîştigat deja celebritatea literară, i-a comunicat lui Mihail că vrea să nostalgizeze puţin. După vremurile de altădată, după tinereţea noastră – după underground.

De mine se cam temea, iar Vik Vikîci era plecat, aşa că Smolikov, căutînd o întîlnire, i-a telefonat lui Mihail – am chef, cică, Mihail, să stăm „ochi la ochi", să vorbim. Am chef să facem schimb de sentimentele noastre omeneşti „gîrbovite din pricina subpămîntului". (Sînt cuvintele, stilul lui.) Chiar că are chef, e adevărat!

Dar adevărat e şi că în timpul cel mai scurt domnul Smolikov, ca şi cum pentru asta a şi aranjat întîlnirea, va repovesti, vioi şi cu amănunte, convorbirile noastre în interviul următor de televiziune, la radio sau în ziare. Pe ecranul albastru va vinde aceste ale noastre „sentimente gîrbovite" cu amănuntul (cu amănuntul sînt mai scumpe). Sau crede că noi nu ştim nimic? (Nu, crede că lăsăm de la noi, iertăm – uităm, lăsîndu-ne de fiecare dată în voia sentimentului întîlnirii.)

Propriu-zis, l-a invitat la Casa Literaţilor numai pe Mihail, „să bem împreună votculiţă răutăcioasă", dar Mihail şi-a adus aminte imediat de mine, cică, sîntem doi. Smolikov s-a codit şi a acceptat. Există un anume disconfort cînd trebuie să bea votcă cu mine (să nu mă atingă, să nu mă jignească din nebăgare de seamă!) Dar, poate, o fi vrut să vadă ce s-a ales din mine. (Ce se poate alege dintr-un om care a fost şi a rămas să împietrească în underground?) Riscul, după cîte înţeleg, Smolikov l-a redus la minimim: întîlnirea a aranjat-o nu în restaurant (unde se lîncezeşte între felurile de mîncare), ci parcă întîmplător şi pe fugă - în salonul de trecere, unde-i forfotă, unde-i gălăgie şi tără-boi, unde-s sandvişuri rapide şi votcă la pahar. Pe scurt: ne-am îmbătat uşor şi repede; şi fără scandal. (Îmi dădea ghes, dar nu explodez de fiecare dată.)

— Aţi venit?! ne-a întrebat de prima dată Smolikov, cu ochii strălucind şi arătîndu-se emoţionat; pentru el, pasă-mite, e important.

Cum să nu venim, el era cina noastră, venea spre noi cu braţele pline de brînzeturi şi cu un baton de salam, şi cu votcă, cu cafea mai tîrziu! Nu, nu, băieţi, nu ne dăm mari, totu-i pe grabă – staţi jos, dar staţi odată! Şi iată că ne dă să bem şi vorbeşte despre artă. (Şi imediat, în treacăt, absoarbe noile noastre expresii, gesturi, năravuri. Au să-i prindă bine.) Ne întreabă care dintre underişti a pierit şi ne roagă să ne amintim cum, în ce fel – s-a spînzurat sau a dat în patima beţiei? Şi ce se aude de Vik Vikîci? E bine sănătos? Bravo lui!... Şi iar umple toate paharele! Smolikov toarnă, bea. Respiră prin noi. Încearcă să ne facă să rîdem. (Ne iubeşte.) Chiar îşi aminteşte repede-repede rînduri din textele noastre. E ca o curviştină care şi-a tras-o toată săptămîna cu cine s-a nimerit, iar acum s-a tîrît la soţul ei la spital cu două portocale, mănîncă, sărmane bolnav.

E slab, ca şi altădată. Dar pe faţă, pe conturul pometilor lui Smolikov a apărut o drăgălăşenie dichisită, frumuseţea omului care este deja consumat în fiecare zi. (S-a făcut frumuşel ca o fetişcană sperioasă de şaptesprezece ani, care s-a măritat în sfîrşit şi a început să-şi trăiască viaţa.) Dar a rămas spaima tăinuită a lui Smolikov – spaima fiecărui ins de-acum cu renume, care îşi dă seama că cuvintele lui

textele, numele (şi el o dată cu ele) sînt nesigure, neînsemnate şi că numai ecranul televizorului, apariţia lui permanentă pe acesta fac din el *ceva*. Pînă la adînci bătrîneţi Smolikov nu va mai scăpa de îngrijorare. Căci oamenii sînt uşuratici, oamenii pot să-l uite. (Să-l uite, să închidă televizorul.) Ecranul televizorului e ca o lună gigantică răsărită deasupra unei gîze.

— ... Povesteşte-ne despre congresul intelectualilor de la Milano, îl roagă Mihail.

Ceva mai încolo:

— Povesteşte-ne despre Spania.

Mihail îl ajută zelos pe Smolikov, în felul acesta fiindu-ne de ajutor tuturor – comunicării şi păcii de la masă.

— Da, da, Spania... Şi, trăgîndu-şi sieşi (şi povestirii) aer proaspăt în piept, Smolikov iar se uită repede la noi: nu cumva el, Smolikov, în sunetele spaniolului său capriccio, va arăta (alături de destinele altora) prea norocos, jignitor de norocos? Nu cumva eu şi cu Mihail (mai ales eu, tipul belicos) ne vom strîmba în timpul povestirii sale despre capriccio? Adică, să ne strîmbăm de durere. Adică, din pricina tîrziei noastre amărăciuni de acum a unor inşi *rataţi pentru totdeauna*. Dacă da – el, Smolikov, încă de la începutul povestirii sale se va strădui să ne arate simpatia lui, mai ales mie (indirect şi subtil). Şi să mă recompenseze un pic. Cică, m-am gîndit la tine. M-am gîndit şi mi-am amintit de tine, Petrovici, dulău bătrîn. Talent, cică, şi ce proză!...

N-are decît: n-are decît să mă compătimească măcar exterior, măcar cu faţa – am să-l înţeleg, pentru că ştiu şi eu ce greu e să-ţi arăţi (să-ţi manifeşti) compătimirea pentru un om care s-a înstrăinat demult de tine; compătimirea e o groapă fără fund. Compătimeşte, Smolikov. Doar noi compătimim tot şi pe toţi. Pe copiii din spitale. Pe bătrîni. Animalele bătute. Uneori eu compătimesc, e ridicol s-o spun, un firicel de iarbă strivit sub picioare. Mă doare, oriunde m-aş uita.

Smolikov mă compătimea pe mine, iar eu pe el. Cine ştie, poate că acum e ca un animal bătut. Ca un firicel de iarbă strivit.

Smolikov cel împlinit înţelegea nu mai puţin ca mine (şi nu mai puţin ca Mihail) totul despre durere, dar

compătimirea celui căruia îi merge bine este întotdeauna dubioasă – mai curînd fandoseli decît convulsii. El se crispa foarte corect, uman. Putea să ne vorbească despre cerul „absorbant" al Italiei şi despre Spania (nu, la coridă nu a fost; nervii), despre Anglia, despre discursurile sale ţinute la Piter (a apărut un salon literar cu curve şic), despre finişul lui Gorbaciov, despre democraţii noştri, despre noii îmbogăţiţi – putea vorbi despre orice, dar, firește, nu despre sine. Să vorbeşti despre sine înseamnă să te dezbraci. Doar asta-i la pielea goală: asta nu mai e o rugăciune, om bun, ci o implorare. Şi cum să se dezbrace, dacă-i alb ca laptele peste tot? Peste tot. Cum să recunoască şi cum să destăinuiască el că a fost în underground numai pentru că pe timpul lui Brejnev nu i-au dat nici măcar o rublişoară pentru texte, nu i-au băgat turta dulce în gură? Acum turta dulce îi umple toată gura, turta dulce iese în afară şi Smolikov fuge cu ea ca un cîine credincios cu momeala în bot – slujnica Gloriei.

Şi tare nu-i stă în putere, tare n-are vrea ca el, Smolikov, să fie luat drept un ins sătul, care ocupă funcţii. (Să treacă drept unul dintre schimbaţii la faţă secretari ai schimbatei la faţă Uniuni a Scriitorilor.) Şi de aceea peste tot şi mai ales călătorind în Occident, domnul Smolikov ţipă că-i underist, underground, că-i subpămîntean în esenţa sa, iar turta dulce din gură e întîmplătoare, i s-a oprit singură acolo, căci oamenii precum Smolikov n-au nevoie de nimic altceva decît de artă. E sincer, simpatic, spiritual şi chiar bun cu oamenii, dar e o curvă. Cîştigă de pe urma umbrelor scriitorilor subpămînteni, aşa cum alţii cîştigă de pe urma proştilor de mineri gîrboviţi, pe spinările lor de povară. Stînd de vorbă cu noi cu votca şi cu nostalgia în faţă, Smolikov ia cu mînuţa lui albă praful nostru de cărbune din underground, care ne-a intrat în piele – îl strînge, îl răzăluieşte şi repede-repede îşi mînjeşte obrajii pleoştiţi, dar şi fruntea, grumazul, umerii, mîinile, ca să fie cît mai negru şi, cu albul ochilor strălucindu-i, (măcar) să semene a miner costeliv, de-abia ieşit din şut.

După ce am băut în amintirea morţilor noştri, Smolikov ne-a umplut imediat paharele la loc.

Pentru ca noi, cei rămaşi, să mergem şi de-acum înainte pe iarbă, să răsuflăm...

— Pînă la fund?

Votca îndeamnă pe cine vrei la dărnicie, şi Smolikov n-a uitat, aşa cum nu se uită o virgulă, să spună că o să ne ajute pe mine şi pe Mihail – pe noi, adică textele noastre (asemenea vorbe se rostesc întotdeauna). El, cică, e gata să fie pentru noi scară pe *podişul* literar, măcar o treaptă. O treaptă obişnuită, băieţi.

— O treaptă?... Dar pentru cine? a întrebat, gînditor, Smolikov, trăgînd din ţigară. Şi imediat şi-a dat seama că se dă de gol cu cuvîntul acela, care i-a scăpat subit.

Şi-a şters urmele.

— Literatura. *I love It*! a exclamat (deja aparte şi parcă beat de tot) Smolikov.

Dar tocmai podişul mă îmblînzise – imaginea vizuală a egalităţii reciproc circumspecte. Smolikov rostise frumos, cu talent, o viclenie: la băut votcă, omului îi place cînd nu există parvenire. Cînd nu există munţi vanitoşi care să sară în ochi şi cînd marele podiş, care ne uniformizează pe toţi, îi ajută pe oameni să se piardă – îl lasă pe fiecare să-şi trăiască viaţa.

„Nostalgizează. Nostalgizează, javră", îi şoptesc mintal, îi şoptesc *lui*, ciocnind cu votca *lui*; şi pentru o clipă fugară privirile ni s-au întîlnit.

Mihail, împăcîndu-ne, a exagerat cu băutura. Iar eu tot încercam să-mi aprind o ţigară – mă străduiam, dar aprindeam filtrul. Smolikov, văzîndu-mă beat, mi-a explicat ce-i cu ţigara; m-a ajutat. Am rîs. Deja ne ridicam de la masă; la botul calului, am apucat să-i arunc nişte votcă în obraz. Dar nu l-am lovit.

Către miezul nopţii, toţi trei, ameţiţi bine, stăteam lîngă staţia de troleibuz, bătută de vînt, de pe Sadovoe – îmi amintesc că ne clătinam toţi trei. Mihail bora un pic; iar Smolikov, de-acum nemaifiind supărăcios şi prinzînd curaj la spartul tîrgului, mă lua la întrebări.

Ţipînd, domnul Smolikov îmi punea întrebarea care-i stătea de mult pe limbă (poate, şi în inimă; doar are şi acest organ):

— De ce?... De ce n-ai publica? De ce un om care scrie şi care-i ta-len-tat nu vrea să publice? Nu în-ţe-leg! striga el cu voce de om beat, pe jumătate isterizat (şi, desigur,

sărind peste cal, exagerînd în nedumerirea lui), striga Smolikov, scriitorul întru totul realizat, stînd cu fața îndreptată spre întinderea pustie de pe Sadovoe Kolțo.

Smolikov s-a întors cu fața spre Mihail și l-a întrebat (judecător sever) despre mine la persoana a treia:

— Spune-mi: de ce nu publică?

Mihail trăgea spre un stîlp. Doar a dat din mînă – ia mai du-te-ncolo cu întrebările tale...

În metroul de la miezul nopții am urcat norocos și, fără să mă ridic, am mers și am tot mers pe linia de centură. Totuși, și trenul de pe linia de centură (cît n-ar fi de paradoxal) are o stație finală; l-au tras brusc într-un tunel de rezervă. Au lătrat la mine acolo.

Cu înjurături de mamă, cu glumițe, cu batjocuri (amenințîndu-mă cu miliția) m-au urcat în trenul care mergea în direcția inversă, la un loc cu cîțiva bețivani care își făcuseră somnul. Oare chiar se vedea că-s beat turtă? Doar nu cădeam. (Dacă un underist cade, ăsta-i sfîrșitul.) Ah, cum zbiera la mine, gonindu-mă, o femeie cu șapcă roșie și cu cîrjă.

Dar, iată, merg din nou cu metroul; stau jos; șezutul mi s-a încălzit. Într-o poză de vizitiu, adică cu umerii strînși și cu capul aplecat (nu pe-o parte, ci în față, proptit în piept), mergeam, mergeam, mergeam... odihna mea. Nu mă gîndeam la nimic. Nirvana mea. (Și asta pe orice vreme. Nu-ți trebuie umbrelă, aici nu plouă.) Trebuie doar să cobori, un plonjon sub pămînt, și eu mă liniștesc în această relaxare ce vuiește pe șine, în înghesuiala acestor oameni – sociumul lor nivelat (și aici e un podiș) îl primește imediat pe orice ins, dizolvîndu-l în sine. Principalul e să reușești să ajungi pînă la metrou. Dacă vreți, aici e drama clipei, atît de îndrăgită în peripețiile cinematografului. Nu reușește omul să treacă podul (podul sare deja în aer). Nu reușesc s-o șteargă peste graniță (îi arestează). Nu reușesc să plece din hotel (iar acolo e ciumă bubonică). Uneori eu nu reușesc să plonjez în metrou, unde primul tren vuitor, precum un gigantic terapeut extrasens cu multe mîini, mă lasă să mă așez pe moale, mă leagănă și încetul cu încetul îmi anihilează durerea din tîmple...

Un om cu un cîine. În vagonul de metrou eram puțini și nu prea – vreo cincisprezece-douăzeci de oameni, iar dulăul și-a înfundat iute nasul în genunchii mei. Nu în genunchii altuia, ci în ai mei. Și s-a potolit. Și n-a mai lătrat niciodată, iată în ce măsură, sub pămînt, eu păstram în mine liniștea și pacea. Pe deasupra, și oamenii din vagon, cei cincisprezece-douăzeci de inși înrăiți, au tăcut unul după altul și au încetat să țipe la stăpînul cîinelui. Stăpînul cîinelui (zăpăcit de tot, probabil) mi-a șoptit: „Mulțumesc. Vă mulțumesc foarte mult". A coborît la stația „Parcul de cultură", cîinele după el. Mergea cu pași mici în urma stăpînului, pe peron, Mergea cu coada între picioare, temîndu-se din nou de șuturi sau strigăte. Lipsit de aura mea, cîinele a revenit în lumea spaimelor.

Alt Smolikov venise la mine în noapte aceea de demult – trei stații de metrou le străbătuse pe jos, fumînd, poate și alergase. Talentat, tumultuos, înflăcărat, naiv și zgomotos, de nu putea fi astîmpărat.

Atunci își făcuse apariția în preajma noastră un domn important, care emigra; ne-a spus de parcă ne-ar fi făcut o declarație (voce sacadată, tăioasă) – zbor la München, sînt gata să vă ajut, am avionul marți, dați-mi texte. Toți au dat fuga. Ideea ne-a emoționat și ne-a îngrijorat pe noi toți, cei ruginiți în underground. Uite, atunci Smolikov mi-a spus – a dat fuga noaptea, a venit pe jos, trei stații de metrou.

Pe vremea aceea a da de știre era și însemna mai mult decît, de pildă, a da bani – a da de știre era mai mult decît *a ajuta*. Pentru nuvelele și povestirile noastre (mai era și un roman) astfel se deschidea poteca bătătorită – înaintarea spre disidență și, poate, spre Samizdatul de calitate. (Nici acolo nu era simplu de ajuns.) Nerecunoașterea era ca un zid. Tentativa disperată de evadare (una dintre cele mai voioase) era legată în anul acela de o nouă idee – de microfilmarea textelor din underground. Chiar Smolikov, dar mai ales Iura Aciev, nedormind destul noaptea și stricîndu-și vederea, învățaseră să facă să încapă fiecare text al nostru într-un volum cît jumătate dintr-o cutie de chibrituri. Îmi aduc aminte că erau microfilme, atît de subțiri și ușoare, încît pentru scoaterea peste graniță puteau fi băgate sub

coperta oricărei cărţi sovietice. Erau microfilme „impermeabile" în tren urma să le arunci în propriul pahar cu ceai tare. (La control, paharul e cel mai la vedere. Pe măsuţă.) „Microfilme în elastic" – să poată fi înghiţite sau băgate în anus, dacă la graniţă se-apucă să te dezbrace la pielea goală. O tehnică deosebită era atunci cînd filmele erau ajustate unele faţă de altele – se numeau „culegere de opere".

Speram că se va ivi ocazia ca cineva dintre ai noştri să plece pe neaşteptate sau că altul îşi va lua zborul – sau că dintr-o dată ne-am întîlni cu un ins de la o ambasadă occidentală, căruia să-i placă riscul – oriunde şi oricînd se poate întîmpla aşa ceva! În aşteptarea prilejului, la Smolikov şi la eroicul Iura Aciev venise o avalanşă de filme prost legate (ei le refăceau) din Orenburg, Kaluga, Saratov, Astrahan - se-apucase gubernia de microfilmat! Momentul coincisese şi cu faptul că se spînzurase pe neaşteptate Kostea Rogov, iar Alik Sierfel fusese expediat la balamuc cu *delirium tremens*. (L-au legat de pat, Alik îşi învîrtea capul, astfel încît saliva îi zbura în amîndouă părţile, dantele de spumă pe pereţii spitalului.) De aceea ne grăbeam în ziua aceea, în noaptea aceea. Ne-am adunat, ne-am întîlnit, tăceam, strîngînd microfilmele (fiecare pe al său) în pumnii transpiraţi. Şi cît de repede am rămas din nou dezamăgiţi...

Unii, de altminteri, au sperat în acest colet încă un an, încă doi.

În ziua aceea, după ce trimisesem microfilmele *afară*, fericiţi că, iată, fapta s-a săvîrşit (de-acum Cuvîntul va avea ecou!), eram teribil de tulburaţi, surescitaţi şi, desigur, voiam să sărbătorim evenimentul, dar cineva a spus cu frică superstiţioasă că astăzi n-avem voie nici să ne îmbătăm, nici să fim implicaţi în vreo încăierare. Dar sufletele ne erau uşoare, paşii uşori, ne era uşor să rîdem, să alergăm, să ţopăim (grele fuseseră filmele imponderabile, atîta timp cît le ţinusem strîns în palmă).

— Flăcăi! Băieţi! striga Smolikov. Da, el striga. Înflăcărat, gălăgios, ca un smintit! De altfel strigam toţi: Flăcăi! Băieţi! (Pe atunci nu se spunea *măi oameni*.) Numai fără sabotaje, fără boroboaţe – ducă-se toate-n mă-sa, în mama mă-si, am învins, bravo nouă, ura, dar *astăzi* fără boroboaţe!... strigam, întrerupîndu-ne unii pe alţii

Totuşi, am hotărît să bem ceva, era miezul zilei, iar avionul decolase la unsprezece – să bem măcar nişte bere, măcar nişte vin, dar undeva la fereală, cît mai departe de centru.

Ne-am dus la plaja din Serebriannîi Bor (pe atunci departe de centru), am înotat acolo, ne-am agăţat de balize şi chiar am răsturnat o geamandură. Ne legam de femeile cu costume de baie pestriţe, beam bere, băteam mingea, iar pe urmă ne prăbuşeam pe nisip, moleşiţi de arşiţă şi de epuizarea neaşteptată a puterilor sufleteşti. Cu faţa în nisip, dormeam, dormeam. Între timp avionul decolase şi împreună cu el şi speranţele noastre – într-o gaură neagră. Se înţelege, verificarea, controlul, microfilmele au ajuns în fundul cuiva şi au stat acolo mult, mult timp. Cred că şi acum sînt tot acolo.

În cămin, cu felurite probleme locative, a început să-şi facă apariţia mintosul Anatoli, intelectual, de vreo treizeci şi cinci de ani – Anatoli Iurievici. Serios. Cu bani. Era cunoscut aici.

— ... Trebuie să păzeşti un apartament, Petrovici.

— Care?

— Şapte sute şase „a".

Desigur, am întrebat cine-i locatarul.

— Deocamdată, nu are locatar.

Dar, cine ştie de ce, nu remarcasem vreo locuinţă interesantă cu numărul 706-a. Nu-mi amintesc. Şi ce-i cu „a"?... Colţurile urîte şi pustii sînt ademenitoare pentru oricine – în asta şi stă problema. E-un chin să păzeşti o asemenea vizuină. (Mereu descuie broasca vreun lăcătuş de la asociaţia de locatari, pentru o oră sau două, cu o nouă muieruşcă.)

Dar mintosul Anatoli e cît se poate de serios, de temeinic: îmi propune să urcăm la şase – o să-mi arate tot! Şi eu mi-am amintit la timp că foarte curînd are să dea buzna ceata cherchelită a pictorilor (după demonstraţie, în starea bine cunoscută mie şi cu chef de distracţie.) Nu voiam să le dau drumul să umble încoace şi încolo prin apartamentul lui Beresţov, cu mobilă finlandeză şi cu metri p. selecţi şi cu aromă de saţietate. Bine: să vedem vizuina!... Punîndu-mi

pe mine o scurtă (a lui Berestov, îmi vine bine!) şi zgribulind de frig, merg cu Anatoli la şase.

Apartamentul 706 era fosta cameră de serviciu, unde se păstrau scaunele sfărîmate – acum arăta ca o mică garsonieră.

Desigur, scaunele fuseseră scoase afară. (Mi-am amintit îndată: un munte de scaune cu trei picioare a ars în curte, un foc mare, iar eu m-am întrebat de unde-or fi atîtea.) S-a tras alimentarea cu apă. S-au făcut ceva reparaţii. Pereţii-s văruiţi. Cam de mîntuială...

— Cine-o să stea aici?

— O să vedem, Petrovici. Treaba ta-i să păzeşti. Treaba ta-i să nu pună vecinii gabja pe cameră.

Are dreptate. Aflînd de o asemenea cameră, vecinii – fie cel din stînga, fie cel din dreapta (care apucă primul) – ar sparge peretele şi ar anexa în grabă camera la celelalte două ale lui. Iar uşa de la intrarea în această cameră de serviciu ar bate-o pur şi simplu în cuie. Dacă nu cumva ar zidi-o. Vii a doua zi şi dai cu ochii de un minunat perete gol, proaspăt vopsit. „Dar aici nu era (trebuia să fie) uşa mea?" întrebi. Doar strîng din umeri. Nu ştim. Nu ne aducem aminte. „Dar uşa nu putea să dispară, nu-i aşa?" Iar şmecherul, ţapul care a zidit-o, unind camera cu camerele lui, încă te mai şi întreabă (întrucîtva mirat): „Căutaţi la etajul care trebuie? Nu cumva aţi greşit?" – şi te trimite cu un etaj mai sus, unde chiar că rătăceşti ca prostul-proştilor.

Mintosul Anatoli, linguşitorul, lasă între timp să-i scape din întîmplare că, cică, eu, ca paznic şi ca om îi inspir lui (şi oamenilor) încredere.

— ... E timpul schimbărilor. S-ar putea, Petrovici, să-ţi găsesc o slujbă bunicică, ce zici?

— Ba bine că nu, zic.

Pasămite, cine-i împotrivă? (Underistul e uşor de ispitit. E gata. Deşi nu-i rapace.)

În curînd 706-a s-a transformat de tot: au montat de-a lungul peretelui portant încă un perete subţire, elegant, au pus dincolo de acesta o cadă (cu duş), iar chiar în colţ au amplasat cît se poate de nimerit WC-ul – acum chiar că-i o mică garsonieră! A fost adus şi ceva mobilier. Pereţii văruiţi

de mîntuială nu mai păreau prea goi şi parcă se trăgeau singuri sub tutela mea.

De îndată ce vopseaua s-a uscat, am încercat să dorm aici. Am văzut că-i bine, confortabil – ca întotdeauna după renovare, metrii p. miroseau a prospeţime şi muncă cinstită.

Mintosul Anatoli m-a servit cu un Marlboro.

— Cine-o să locuiască aici? am întrebat eu, trăgînd din ţigară.

Anatoli fuma stînd de partea cealaltă a mesei.

— Aici o să locuiască, Petrovici, norocosul care o să păzească vila şefului meu.

Iar şeful lui era, după cum am aflat imediat, un om de afaceri, Dulov, începător, dar foarte bogat, care se ocupa de calculatoare.

Mi se năzărea că garsoniera albă nu-mi va fi dată numai sub supraveghere – va fi *a mea*. Pesemne că mă emoţionasem. În orice caz, ţigara Marlboro s-a terminat fulgerător; sînt bune, dar se termină repede! Cine ştie de ce, învîrteam chiştocul în mînă, iar mintosul Anatoli îmi şi întindea altă ţigară.

Am întrebat: va trebui să merg departe?... Nu, nu. Vila domnului Dulov, cu două corpuri de clădire, se construia aproape de Moscova, la kilometrul 48; cu maşina, o oră, iar cu trenul electric (doar ai să mergi cu trenul electric, Petrovici! – asta mi-o spune cu anticipaţie), cu trenul electric nu faci decît vreo patruzeci şi cinci de minute. Principala ta ocupaţie e cinstea. Să nu intri cu nimeni în contact. Nici la telefon, nici la ureche. Toată treaba ta e să umbli împrejurul vilei. Să se vadă întotdeauna urmele tale împrejur (dacă-i iarna)...

Cunoscînd zona Moscovei, mi-am imaginat fără dificultate viitoarea vilă *cu două corpuri de clădire*, cu ferestre veneţiene, semicirculare pe faţadă. Cu turnuleţe, desigur. Şi de asemenea cu porţi ogivale, cu gratii şi cu ambrazuri – din decorurile filmelor istorice. Un lux cam sumbru. Estetica Evului Mediu timpuriu, înţepenită ca un ghimpe în creierii lor timpurii.

În staţiile de metrou, cînd, aşteptînd, te uiţi mult timp în gura tunelului, ţi se pare că gaura respiră. Că prin

puterea voinţei tale şi a aşteptării tale botul întunecat al tunelului se va materializa acuşi-acuşi în ceva – în vuiet. Mai întîi în vuiet şi în şinele cu un şerpişor de lumină dublu, pe două laturi, iar apoi în trenul care vine în goană. Dar, vai. Te uiţi – şi acolo nu-i nimic. O bucată de beznă. O gaură neagră. Şi un contact precaut (neschizoid) cu cosmosul.

Smolikov povestea că la Paris staţiile de metrou sînt atît de apropiate, încît, uitîndu-te în gura tunelului unei staţii, vezi slaba pată de lumină a celeilalte. Vezi pe sub pămînt. Dacă vreţi, prin pămînt. Asta te duce cu gîndul la dialogul dintre subterane. La contactul dintre un underground şi altul. Poţi trimite salutări. Măcar un simplu colet energetic prin spaţiu şi timp.

„Pe poet departe-l duce vorbirea", a lăsat să-i scape Ţvetaeva, precursoarea undergroundului de acum, care de-a lungul atîtor ani (într-un timp atît de matur al vieţii sale) nu a putut înţelege întru totul fericirea sumbră a subteranei. Cerea locuinţă şi raţii alimentare de la secretari. Scria scrisori. (Şi noi tot aşa am început: scriam, ceream.) Le făcea declaraţii de dragoste tuturor celor care reuşeau să trăiască şi să crească la lumină. Numai la Elabug, numai cu fiul ei, a înţeles că sînt oameni şi oameni – că ea-i unul dintre aceia, nu dintre aceştia. Ea-i dintre aceia care au fost şi vor fi oameni ai subpămîntului – care se pricep să vadă în afara luminii. Uneori şi în pofida ei. Şi tăcerea ne duce departe...

Dar nu-mi place gîndul dus pînă la capăt. El (un asemenea gînd) bate pasul pe loc, parcă temîndu-se că nu va nimeri uşa unde-i *ieşirea* – slăbeşte, sărăcind şi de-acum teoretizîndu-se de la sine. Un gînd valabil n-are terminaţie. Dincolo de el se întind liniştea şi deschiderea – se întinde stepa peste tot orizontul.

Seminţia de oameni din subterană, generată la Moscova şi Piter, este şi ea moştenirea culturii. Adică oamenii înşişi în succesiunea lor, *oamenii vii*, pe lîngă textele lor, pe lîngă cărţi – sînt o moştenire.

Eu, firește, trag spuza pe turta alor noştri. Dar îmi schimb punctul de vedere în cinci minute, numai experienţa să-mi ofere o altă cunoaştere pozitivă a undergroundului.

Eu nu afirm. Eu – nici pîs. Doar am căzut pe gînduri cu privire la dialogul subteranelor, privind în gura întunecată a tunelului, aşteptînd trenul.

O cămaşă obişnuită de la fratele meu, gri, deja cam murdară (i-am luat-o lui Venea din salon) – şi am aruncat-o de îndată în cadă ca s-o spăl.

Am aruncat-o în cadă, dar am uitat-o, ea a zăcut acolo împletindu-şi mînecile şi trimiţîndu-mi durerea ei veştedă.

Dulîciov și ceilalți

— ... Dar o fi avînd nevoie bossul de un apartament acum? Are nevoie, dacă domnul Dulov, pînă cînd i se termină vila, își poate permite să stea la hotel? raţiona mintosul Anatoli.

L-au contrazis doi băieţi ageri, tot de vreo treizeci-treizeci şi cinci de ani.

— Apartamentul de lux nu-i rău, dar domnul Dulov poate să se plictisească aici.

— Domnul Dulov se poate lovi aici de nişte probleme... Mereu se auzea cuvîntul *domnul*, nou în uzanţa cotidiană.

Omul de afaceri şedea la masă fără vorbe de prisos și doar își mijea ochii.

Cînd eşti adus într-o companie care bea de mult (de mult şi prelungit), nu mai e chiar atît de important cum ţi se spune, cum eşti prezentat şi unde eşti plasat. Eu n-am fost prezentat nicicum. Pur şi simplu, mi s-a arătat un scaun - stai jos. Mănîncă. Pentru ei eram deja „bătrîne". Mănîncă şi bea, Petrovici. În faţa mea, pesemne pus pe picior de egalitate cu mine ca rang, stătea şi mesteca un bodyguard liniştit.

Se bea din pahare, se bea şi se mînca aşa, fără grabă, pe săturate. Vinul era scump. De fapt, nici masa nu era pur și simplu bogată, masa era cu peşte. Masa era – ah!

— ... Dar vila domnului Dulov va fi gata de-abia peste vreo trei luni.

— Dar dacă ar lua cineva iniţiativa?

Fum de ţigări şi de trabucuri – să-l tai cu cuţitul, dar împrejurul domnului Dulov erau puţini : cinci, semn de rafinament. (Fără mine.) Şi încă unul, ce-i drept beat deja, zăcea pe canapea decuplat total, dar la modul intelectual.

adică descălțat de pantofi și expunîndu-și șosetele frumoase. Nu deranja pe nimeni. Ca un peisaj.

Însă bodyguardul, slab și vînos, se tot uita la mine. Chiar m-am gîndit că așa și trebuie: bodyguardul e obligat să nu-i placă cineva, ca să spunem așa, să-l facă să-și ascută privirea. Poate că era gelos pe orice ins angajat cu atribuții de pază.

Mintosul Anatoli (am aflat că i se spune, pur și simplu, Tolea) tocmai începuse să mă laude pentru cinstea mea deosebită, pentru „corectitudinea de străjer", asigurată de intelect, a pomenit și de călirea aspră a „generației părinților", știa cuvîntul „underground", ca să vezi!... Ascultînd un asemenea discurs, eu – ce să fac? – tăceam și nu scăpam din ochi nisetrul. (Nu era prea aproape.)

— N-ar fi bine, *oameni*, să mai aducem niște vin? Omul de afaceri a deschis gura și imediat a devenit clar că domnul își face vorbirea neaoșă. (O face neaoșă un pic în glumă. Dar și un pic în serios – imitînd vorbirea negustorilor.)

— Vin! Vin! l-au susținut și alții.

Omul de afaceri a izbucnit în rîs:

— N-ar fi bine, *om bun*, să cerem totodată și ceva cald? O supă, nu?

Vorbea neaoș în mod intenționat și rotunjind sunetul „o". Dar, trebuie s-o spun, asta îi ieșea bine, *i se potrivea* – de ce nu? Vreo treizeci și cinci-treizeci și șapte de ani și doar are fermecătorul nume de familie Dulov. Dulîciov...

Toți erau încîntați:

— Supă! Supică de pește!... Excelent!

Omul de afaceri Dulov, care rotunjea sunetul „o", părea să nu termine ce avea de spus, însă dorințele lui (precum cuantele de lumină) erau prinse îndată din zbor de mintosul Anatoli, care stătea lîngă el.

— ... Supă? Au să aducă, au să aducă! Dacă totul ar fi atît de simplu, domnilor, ca aducerea supei pentru domniile voastre! Și Tolea a dat semnalul pentru o pauză prin faptul că a agățat o bucată de pește (spre care, de departe, de-abia mă întinsesem eu). Iertare. Apucase să surprindă privirea mea care devenise sticloasă pentru o clipă (pasămite, scuză-mă).

Dar tocmai cu supa a ieşit o încurcătură: ne-am dat seama că în apartamentul nostru de lux nu vine nimeni din personalul hotelului, pentru că butonul soneriei era defect. (Cineva îl blocase, împingîndu-l pînă la refuz. În intervalul de o oră sau două aveam să coborîm cu schimbul la parter ca să aducem o navetă cu apă minerală, votcă, mîncare.)

Continuam să bem, deocamdată fără supă, iar unul dintre băieţii de treizeci de ani, cu barba roşcată, cu vinul în mînă, rostea un toast:

— Noro-oocul? Norocul e ceva bestial. Dar unde şi în ce stă adevăratul noroc?

I s-a sugerat iute un cuvînt: în zilele noastre, norocul nu stă în ceva, ci în cineva – în oamenii inteligenţi şi curajoşi!

— Dar ce vrei să spui în continuare? a strigat mintosul Anatoli, cu toate că înţelegea foarte bine ce întorsătură avea să ia toastul.

— Păi că noi, domnilor, am găsit un om inteligent şi curajos. E bossul nostru. Şi stă alături de noi. Şi trebuie să bem pentru faptul că *există* – una la mînă; şi pentru că *l-am găsit* – două la mînă!

— Ura! s-a declarat de acord mintosul Tolea.

Toţi au tras cu coada ochiului spre Dulov. Pasămite, e o măgulire la beţie, bossule. Merge?... Acesta a dat din cap - daţi-i drumul.

— Ur-ra-a! au strigat.

Paharele au fost umplute din nou, pe tava uriaşă au început să trosnească oasele şalăului fript, de-acum pe terminate.

Dulov a mai rostit încă vreo cîteva cuvinte de-ale sale. O rostire neaoşă, aspră:

— Bine. Bi-iine, domnilor. B-iine, oamenilor. Vedem mîine.

Toţi au început să jubileze din nou. Mîine – e ca un nou început. Am pus mîna pe pahare. (Eu tot nu înţelegeam despre ce era vorba.)

— Pentru mîine! strigau.

Iar Dulov îşi mijea ochii. *Oameni* şi *prietene*, şi *om bun* - acest tînăr reţinut modela din sine un negustor de pe Volga din alte vremuri. Şi cu toate acestea, Dulov, aşa cum auzisem, avea o afacere de actualitate în domeniul calculatoarelor (cu

niște americani). De fapt, nici acum domnul Dulov nu voia să pună mîna pe șlepurile din Astrahan, ci pe complexul ștrandului „Pescărușul" din Moscova, unde nu numai se va putea înota cu căciuliţa de cauciuc pe cap (pe capăt – umor asociativ, mintosul Tolea glumește!), ci se vor putea aranja totodată întrevederi paradisiace ale domnilor bogaţi cu fetișcanele noastre ochioase și neobosite. Această idee cu nataţia, acest proiect tocmai îi era sugerat lui Dulov de mintosul Tolea. Discutau achiziţionarea complexului în întregime, cheltuielile. Dulov dădea din cap: cică, corect... cică, înţeleg... Apoi am auzit cuvintele sale hotărîtoare, Dulov rotunjea sunetul „o": „E *o* afacere ca *to*ate afacerile. Numai că iar *o* să am nevoie de *o* echipă..." Iar eu m-am și gîndit la mine: om din echipa lui Dulov.

Dulov dădea de bănuit (în privinţa asta eu sînt invidios): cu ce repeziciune suspectă s-a ajuns, cu ce uşurinţă și-a dobîndit propriul eu – ca pe o monedă de cinci copeici căzută din cer. Un băieţandru, un bondoc ce rotunjește sunetul „o", un nimeni, și uite că și-a găsit sinele cu o repeziciune strigătoare la cer. (Iar eu de-abia după ce am început să încărunţesc. Și după ce m-am zbătut toată viaţa ca peștele pe uscat.) Desigur, Dulov este inevitabil. Apariţia lui Dulov e ca ploile toamna. Negustorului i s-a făcut respiraţie artificială și uite că a început cu uşurinţă și repede să rotunjească sunetul „o", după ce timp de șaptezeci de ani a zăcut pe fundul apei adînci. Pe care o netezeau în diferite direcţii crucișătorul „Aurora" și cuirasatul „Potemkin". (Asta nu-i tot una cu a înota la ștrand cu căciuliţa de cauciuc pe cap!) Desigur, din pricina îndelungii aflări pe fundul Golfului Finic, noii negustori au plămînii plini cu apă, vocea răguşită, alge în păr și, pe trup, urme de raci mici, care i-au pișcat fără teamă ici și acolo, în căutare de carne...

Parcă ghicindu-mi invidia, omul de afaceri i-a spus lui Anatoli (erau la *per tu*) – i-a spus și și-a deschis expresiv gura într-un zîmbet, ce dinţi albi!

— ... Păi nu eu, nu eu am făcut-o, prostule. Nu mă lauda. Nu mă lăuda pentru ce nu trebuie – rîdea Dulov (asta era vorbirea lui neaoșă). Nu eu am făcut, au făcut *ei*.

— Ei, adică Gorbaciov și Elţîn?

Dulov a rîs din toată inima. N-a răspuns. Îşi întîrzia cu pricepere cuvintele, ca să le spună la ţanc.

Aplecîndu-se la urechea lui Tolea, Dulov a rînjit scurt:

— Ei sînt banii, rublele şi dolarii.

Cu o mişcare lentă, Tolea şi-a turnat lui şi bossului (bossului şi lui).

A întrebat:

— Poate că-i timpul să punem punct? Evident, a întrebat despre beţie, despre noi toţi: să nu-i alungăm pe cei în plus, bossule? N-ar fi bine să te odihneşti după zarva şi tevatura asta?

Dar, se pare, omul de afaceri nu voia să se odihnească - nu ostenise şi nu-şi pierduse cheful. (Doar ochii pe jumătate închişi, trădînd un pic de oboseală, şi atîta tot.) Stătea, acoperindu-şi ochii cu palma. Nu mai voia votcă, nu mai voia vin. Nici măcar nu voia să fumeze. Era din cap pînă-n picioare un tînăr om de afaceri puţin obosit, cu posibilităţi nelimitate. Un om cu bani. Era ca pe o colină, în vîrf. Pesemne, asta nu se compară cu nimic. (Poate doar cu alt vîrf.)

Şi, posibil, de aceea domnul Dulov s-a interesat deodată.

— Ce mai avem la ordine? (La ordinea de zi?) Şi a răspuns singur, luîndu-şi palma de pe ochi. Acum - ea. Tînără. Frumoasă.

Adică o femeie. Dintr-un vîrf în altul.

Dulov a rostit lent, pe silabe. Probabil, tema se discutase cît de cît şi mai înainte (pînă să mă fi adus aici Anatoli).

Mintosul Tolea a găsit şi acum prilejul unui toast:

— Domnilor!... O idee adevărată este în primul rînd o idee actuală, a se citi – oportună! Şi scriitorul care stă cu noi (un semn în direcţia mea) va confirma: Alexei Maximovici Gorki – cu toate că voi, mîzgălitorii de acum, nu-l iubiţi - a spus o dată o chestie extraordinară în timpul unei plimbări. Mergeau prin pădure. Discutau despre artă. Gorki s-a scuzat. Gorki s-a oprit lîngă un tufiş. „Ăsta-i creionul cu care scriem toţi", a spus şi l-a scos. Ştiţi ce a scos?

Toţi ştiau. Au rîs.

— Să bem pentru asta!

În sfîrşit, omului de afaceri Dulov au început să-i lucească ochii. Chiar aşa: ce fel de vîrf o mai fi, dacă pe el

nu-i o femeie?... Femeia era obligată să vină la domnul Dulov, dacă domnul Dulov, cine ştie de ce, nu se ducea el însuşi la ea. Să vină la el ca un vîrf la alt vîrf. Să vină, să se învîrtească pe tocuri, ridicîndu-şi fusta... Slavă vremurilor, permiteau. Adică, îi permiteau să vină. Dacă un bărbat de treizeci şi cinci de ani (tînăr, cu bani) vrea în zilele noastre să nu-şi scoată degeaba creionul, asta-i simplu de tot – n-are altceva de făcut decît să-şi arunce privirea într-un ziar, într-o gazetuţă şi imediat – de-a dreptul – să telefoneze.

Anatoli i-a spus bodyguardului – cică, du-te în dormitor, adu. Disponibil (trup şi suflet) bodyguardul s-a şi repezit spre uşă:

— Pe care? a întrebat el (era cît pe ce să cred că vorbea despre femeie, că, pasămite, o aduce chiar acum.) Pe care? a repetat întrebarea, ca să aleagă unul sau altul dintre ziare.

— Ai să vezi acolo. Cu fotografie pe prima pagină.

Bodyguardul uscăţiv a făcut iute drumul înainte în dormitorul lui Dulov şi înapoi, a adus ziarul. L-au desfăcut, a trecut din mînă în mînă.

Toţi au izbucnit în rîs – ce simplu, ce accesibil. Numai să dai un telefon!...

— Domnilor! S-a adus apa minerală!... a apărut ofilita castelană a hotelului (de la etajul nostru), în vîrstă de vreo jumătate de sută de ani. Mirosind cum stau lucrurile, venise aici la sigur în căutarea unui păhărel întîmplător (unul singur, nu mai mult, sînt *în timpul programului*!) Ea ne-a dat ideea că ceaiul şi cafeaua, pînă cînd butonul de chemare va fi readus la viaţă, pot fi comandate la bufet, iar votca şi apa minerală cu două etaje mai jos, este lift. La bufet şi sticlele-s mai frumoase! Sînt şi crabi... Toţi s-au înviorat, am vrut şi eu deodată să fiu util cu ceva, să fac un serviciu şi să aduc ceva, dar Tolea m-a reţinut – cică sînt alţii şi mai tineri.

Totuşi, eu m-am dus – după apă minerală sau după vin? – m-am dus, mă clătinam. Probabil, uşor ameţit, de la un anumit moment cam uitasem ce-i cu mine şi eram sigur că mă aflu în căminul meu. De aici şi lucrurile neaşteptate care mă alarmau, cum ar fi pereţii coridorului şi frumuseţea covorului de sub picioare: m-am mirat! Aceste uşi elegante

și atît de uniform numerotate. Acest covor întins perfect. Păşeam şi trăgeam pe nări aerul metrilor p. lipsiți de viață (de dincolo de uşi). Mergeam cu patru sticle de vin la piept, clătinîndu-mă.

Între timp se părea că apariţia femeii fusese amînată (sau se pregătea?). Continuam să tronăm la masă, iar omului de afaceri i se făcuse cald, se scuzase, se dusese să facă un duş şi acum bodyguardul slăbănog îi făcea, sub ochii noştri, un masaj de clasă. Dulov stătea întins pe burtă. Am văzut pe trupul lui două cicatrice, ambele de gloanţe.

Bodyguardul era un tip de pe Volga, fălcos; un mîrlete, cu ochi mici şi pătrunzători. Cu el (neremarcabil, dar cu siguranţă cumplit) avusesem, cu o jumătate de ceas în urmă, un mic conflict. Am coborît împreună după o navetă de apă minerală – pe picioarele lui strîmbe, bodyguardul se clătina ca beat, motiv pentru care l-am sfătuit (în glumă) să treacă de la tărie la apă minerală, pe şef o să-l coste mai puţin. Bodyguardul a tăcut. A rînjit. Cred că iar îl apucase gelozia. La întoarcere, de cum am intrat în lift, iar liftul era lent, numai noi în el – a scos din buzunar un pistol mic şi tot neremarcabil la vedere, prin ceva asemănător cu el însuşi. Şi m-a împuns dureros cu el în burtă. În plex.

— Te pot pune să-mi lingi ouăle. Şi-ai să le lingi. Fără să crîcneşti, ai înţeles.

Eu am înlemnit. Dar nu am explodat. Nu-s deloc irascibil şi violent.

Încremenind în prima secundă, am reuşit să tac şi în cea de-a doua. Am lăsat-o să treacă. Iar motivul era acela că eul meu nu fusese atins de el (prostuţul putea să ameninţe tot aşa pe oricine, fără să facă vreo diferenţă). Chiar aşa: cu pistolul în burtă nu mă împungea pe mine, ci pur şi simplu pe cel de alături. Anonim. Nu m-am supărat.

Mi-am luat revanşa tot aşa de anonim. Cînd (la etajul nostru) ieşeam din lift, am ridicat naveta cu sticlele zornăitoare şi i-am dat-o s-o ţină, avea mîinile ocupate. Cu putere (drept răspuns), l-am împuns şi eu cu degetul mare tot în plex. Era ca şi cum aş fi împuns într-o maglă. Totuşi, a scos un geamăt de durere. Dar ce reacţie a avut!... A apucat şi să pună naveta jos pe podeaua liftului (fără să spargă sticlele, fără măcar să le trîntească), şi să mă înşface de

mînecă. M-a ţinut cînd uşile liftului se închideau. Eu n-am zăbovit – i-am scăpat. Am ieşit. Doar la mîna dreaptă, mai jos de cot, m-am julit pînă la sînge de marginea uşii liftului. Dar asta a fost tot. Punct. Şi bodyguardul nu se grăbea să se răfuiască cu mine; nici măcar nu s-a repezit după mine. Poate, considera că sîntem chit. Printre oameni (în văzul tuturor) era din nou calm şi profesionist. A ridicat naveta cu apă minerală şi a dus-o în cameră. Mergeam alături.

Schimbat într-o cămaşă albă, curată, după masaj (şi-a desăvîrşit toaleta, schimbîndu-şi şi pantalonii, pentru asta dispărînd un minut în baie), Dulov se înveselise – acum voia şi el să fumeze o ţigară bună. Un negustoraş molcom, rotunjind sunetul „o". De-acum totul era previzibil. Îşi mijea ochii.

Un portret, mi-am zis eu. Cu ochii mijiţi. Un portret în ramă... Îl vedeam de aproape, pînă la cele mai mărunte trăsături ale feţei – îl vedeam şi de departe – îl examinam pe omul de afaceri Dulov ca şi cum ar fi fost reprezentat în mărime naturală. Ca într-o sală cu opere de artă. Pe furiş (intelectual indulgent) îl priveam, încercînd să pătrund în umplutura lui spirituală: în dezvoltarea sa atît de rapidă pînă la nivelul de tip. (De tip vechi de croială nouă. Oare chiar o să depindem cu toţii de el?...)

Iar portretul a prins viaţă: portretul şi-a mişcat mîna. Domnul Dulov, după cum am înţeles, voia să fumeze, dar mai întîi voia să iasă pe balcon. De aceea şi stătea în mărime naturală – stătea în cadrul uşii de la balcon. Făcîndu-mi semn cu mîna, a zîmbit deodată. Portretul mă chema.

Cu ţigara în mînă (fumăm la aer), Dulov a ieşit pe balcon, eu după el. Aerul era proaspăt. Sprijinindu-se de balustradă, domnul Dulov se uita în jos – acolo vuia Tverskaia. Troleibuze. Maşini. Oameni.

Scuturînd scrumul în jos, Dulov a rostit cu voce scăzută:

— E puţin probabil să fiţi potrivit pentru noi. Sînteţi cam bătrîn. Scuzaţi.

Vorbirea lui s-a dovedit a fi cît se poate de intelectuală. (După rotunjirea lui „o". După o tăcere atît de îndelungată, cu mijirea inteligentă a ochilor.)

— Vă vorbesc direct. Aşa cum gîndesc.

— Înţeleg, am spus. Am zîmbit.

Iar el, arătînd uşor cu mîna într-o parte (spre stradă şi mulţime), a continuat:

— Cinstea nu-i lucru mic. Dar aţi fi în stare să apăraţi? Ştiţi carate? Aţi făcut box?

Am clătinat din cap: nu.

— Să zicem, v-aţi pricepe să trageţi? V-aş putea da o armă.

Eu am clătinat iarăşi din cap: nu. Nimic în plus, numai cinstea.

— Aşa m-am gîndit şi eu, a conchis Dulov.

Ne-am întors în cameră, la masă. Dacă stau să mă gîndesc, n-aş fi putut să-i apăr de atacuri vila sau garajul cu maşini scumpe. Căminul mi se potriveşte şi e al meu – e ca o colibă; nu pot păzi zgîrie-nori.

Întinzînd spre mine păhărelul cu votcă, Dulov mi-a propus să ciocnim şi aşa să punem punct lucrurilor serioase.

— Da, am spus eu cu un zîmbet. Locul meu e în cămin. Apogeul meu.

— Dacă ne-am şti apogeul! a rostit el îngîndurat şi iarăşi moale, intelectual.

Am mai ciocnit o dată, am băut. Votca era gustoasă, votca era excelentă şi bine răcită. Mai aduseseră şi peşte. Oare aş putea fi supărat?

Mintosul Tolea auzise totul, deşi rămăsese la masă (la peşte) în timp ce eu discutasem cu Dulov pe balcon. Dacă nu auzise – înseamnă că ghicise foarte bine ceea ce trebuia să ghicească.

Peste un minut, Tolea s-a aşezat lîngă mine şi mi-a spus cît se poate de prietenos:

— Nu te grăbi. Mănîncă. Bea pe săturate. Şi dute-n... - bine?

Cuvîntul porcos nu m-a ars. Era la locul lui. Era potrivit cu situaţia. Am dat din cap.

Generaţia noastră muribundă (*literară*, cum va spune mai tîrziu Loviannikov) a fost şi, probabil, va rămîne adepta înşelăciunii romantice, a desfrîului, dacă vreţi, romantic, cînd şi bărbatul, şi femeia simt mai întîi o arzătoare dorinţă reciprocă. Şi abia după aceea – întîlnirea la o oră norocoasă în apartamentul modest al unui prieten. (Cheile sînt ca un

noroc. Cheile sînt cerşite şi, cu grijă, instrumentul de aur al lui Pinocchio, sînt păstrate în buzunar. Sau în poşetă.) Dar s-a întîmplat aşa că acest gen simpatic şi aproape din bătrîni a devenit pentru noi, cine ştie de ce, flasc, prozaic, întrucîtva şi plicticos (cum este, la veniri repetate, şi apartamentul prietenului), în timp ce iubirea şi mai veche, antică, pe bani, pentru foşnetul bancnotelor a devenit pentru noi neobişnuită şi nouă – un paradox?

Plătită şi pe deasupra de comandă (la o oră concretă), iubirea ba ne supără şi ne înrăieşte, ba ne alarmează prea mult imaginaţia – iată că ni se pare uimitoare ca o interdicţie şi ca o ispită, iar unora ca un tabu şi ca un secret. Şi doar nu pe ecran şi nu pe sub mînă, ci într-un ziar obişnuit, astăzi şi acum, întinde mîna şi ia!... Ziarul parcă zbura, flutura uşor deasupra mesei – trecea din mînă în mînă. În două pagini, două aripi, faţă şi verso, ziarul era alcătuit dintr-un caleidoscop de asemenea anunţuri. Din oferte, pestriţe şi murdare, dar cu aroma (cu abur amar) a acestei taine vechi şi ieftine. Printre ele, un anunţ înconjurat la nimereală cu creion albastru: *femeie elegantă petrece o seară cu un bărbat bogat*, numărul de telefon, fără nume, *sună-mă, dragă*.

Noi doar am chicotit, iar băieţandrul de treizeci de ani, cu barbă roşcată, unul dintre noi, grăbindu-se pentru Dulov, ridicase deja receptorul şi se moşmondea cu cifrele mici. Totul pentru el: beam băutura bossului, ne bucuram de bucuria bossului, trăiam de-acum viaţa lui. Numărul încercuit cu albastru a fost format – noi rîdeam – dar cel cu barba roşcată a început cam aşa, cu poticniri de om cherchelit:

— Salut! Eu sînt, *dragă*...

Ea voia 100 de dolari. Dulov a dat din cap – nici o problemă, e gata.

Totuşi, cel cu barbă roşcată, tîrguindu-se repede şi întrucîtva insolent (şi zîmbind în direcţia noastră) a scăzut preţul la 50. Da, ea vine. Vine cu un bărbat căruia pe loc, la intrarea în hotel, *dragul* are să-i dea 50 de dolari, banii înainte, se poate şi în ruble, bancnote mari, la cursul zilei, omul meu, e absolut sigur, da, *dragă*... De-acum însuşi Dulov a luat receptorul (a izbucnit în rîs – pasămite, nu-i

prima dată, dar şi el cu ceva nou în senzaţii îşi comandă o bucurie cumpărabilă). Dulov a spus că da, da, da, o aşteaptă – şi în tonul ei, glumeţ, a încheiat convorbirea.

— ... o să vă aştepte un bărbat ceva mai scund decît media. Cu capul ca o gămălie. Vreau să spun, cu capul mic. (Bodyguardul a dat din cap, aşa-i bine – la intrare trebuie să fie el, cel mai treaz.) Va avea un ziar în mînă. Ziarul unde-i anunţul dumneavoastră. Vă dă banii şi vă conduce la mine. E absolut sigur, omul meu, *dragă*...

Pipiţa a venit, înaltă, cu picioare lungi, tînără, îmbrăcată neprovocator, ca să nu atragă atenţia (altfel trebuie să dea bir la intrarea în hotel). Bodyguardul a aşteptat-o, a adus-o la Dulov, după care noi, din delicateţe, am ieşit imediat din cameră şi i-am lăsat singuri.

Iarăşi a ieşit la iveală gradul de respect (una-i regulatul nostru la chef şi altceva-i cînd e *pe bani*) – o trăsătură paradoxală şi iarăşi foarte-foarte sovietică. În bancnotele boţite, plătite femeii anticipat, în bani, era ceva cîtuşi de puţin josnic, ci, dimpotrivă, ceva strict condiţionat, cinstit şi pentru noi sigur. (Ca un tren rar, care deodată a început să vină la Moscova la fix.) Şi este neîndoielnic că noi, care de-abia plecasem cu turma de la masa bogată a hotelului, respectam tocmai această înţelegere sigură şi nudă. Delicaţi ca nişte ţărani, ne-am împrăştiat curînd care încotro. Cei mai mulţi ne-am mutat din camera lui Dulov la barul aflat cu un etaj mai jos. Nici măcar în coridor nu a rămas nimeni, ca nu cumva, ferească Dumnezeu, să creadă cineva că tragi cu urechea şi asculţi gemetele ei plătite.

Cînd, după o oră, a condus-o pe pipiţa cu picioare lungi de-a lungul coridorului, bodyguardul se relaxase probabil – a încercat s-o împingă în cămăruţa castelanei (uşa era ispititor întredeschisă; la etajul nostru). Rotunjind plăcut sunetul „o" şi împingînd-o cu palma lui de fier, i-a spus că e de pe Volga şi a luptat în Afganistan şi de ce ea, după omul de afaceri, n-ar face-o şi cu el *doar o dată, da, o dată*, insista. Pipiţa i-a răspuns că n-are timp *să se ţină de prostii* şi că o doare-n cot de faptul că-i de pe Volga şi a luptat în Afganistan. El o împinsese deja în cameră, cînd ea l-a lovit, i-a tras un genunchi în plex (mi-am amintim magla muşchilor) – bodyguardul ne-a explicat după aceea: „Nu am

pocnit-o şi eu, fiindcă o face *pentru bani...*" Parcă era ceva de neînţeles, însă noi şi de data asta, cu o scurtă întîrziere, l-am înţeles. (Respectul lui filial pentru echivalentul general universal.)

Bărbatul cumplit s-a făcut sfios şi suav ca un ţînc la gîndul că sînii ei şi picioarele sînt evaluate strict, valută. Palmele lui de fier s-au înmuiat. Castelana, o femeie fără dinţi, a auzit gălăgia, a dat fuga acolo şi s-a implicat în tărăşenie. Iar bodyguardul încă îi mai repeta pipiţei, fluturîndu-şi mîinile, că sufletul lui *arde în flăcări şi cum de nu-i e milă?* – cu şoapte de mucenic, o făcea pe luptătorul de gherilă obosit (cinstit, care nu-şi permite nimic în plus). Atunci castelana, hoaşca, fără să despice prea mult firul în patru şi exclusiv din bunătate (şi, de asemenea, ca să pună capăt gălăgiei) i-a propus pipiţei, cu voce aspră, să plece, iar lui să i-o pună ei, castelanei, dacă într-adevăr îl arde atît de tare... Castelana (în camera ei) chiar se apucase să se descalţe de pantofi, cînd bodyguardul a început s-o lovească „numai cu stînga". I-a făcut două vînătăi, ambele pe jumătatea din dreapta a feţei: între timp fata cu picioare lungi se smulsese din strînsoarea lui şi fugise. I-am auzit bocănitul tocurilor.

Pe coridor în ziua aceea nimeni nu se mai grăbise cu un bocănit atît de răsunător – aşa ni se părea.

Rostogolea sunetul „o", ascundea intelectualul din el şi numai pentru o secundă îşi deschisese sufletul pe jumătate, lăsase să-i scape: „Ah, dacă ne-am şti apogeul!" (dacă fiecare ar şti apogeul *său*, pînă la care poate ajunge) – şi tot atunci, arc voltaic, ca la o explozie, l-am văzut pe Dulov, l-am surprins, am reuşit. Ca pe un pod...

Mă apucasem serios de votcă şi, de-acum îmbătîndu-mă, îi scrutam cu invidie viaţa proaspăt apărută. Ca un leagăn. Prea mă abătea ceva în viaţa lui rapid realizată – eram Dulov, întineream, deveneam zburdalnic întorcîndu-mă îndărăt la trecuta mea vîrstă de treizeci şi cinci-treizeci şi şapte de ani. Apoi (cu dulce durere) eram aruncat de acolo în eul meu de acum. Cînd te îmbeţi, vezi ager înainte. Dar nu-mi reuşea starea intermediară – trecerea dintr-un destin în altul, podul, iar Dulov era pe acest pod. Iar între Dulov

şi eul meu stătea (ca o siluetă) un oarecare Timp, pe care, uitîndu-mă înapoi, puteam încă să-l înţeleg şi chiar să-l văd, dar nu, din păcate, să-l şi trăiesc.

Aş fi putut să-i spun încă de astăzi cîteva ceva domnului Dulov despre viitorul lui, aş fi putut să i-l corectez, dar de ce? Ce să facă Dulov cu o destăinuire sau o informaţie pentru mai tîrziu, dacă pentru el aceasta provine din ceea ce ştie un paznic, *un paznic îmbătrînit care-şi face veacul pe la etaje*? Spre bătrîneţe, din om uneori curge rahatul acumulat de-a lungul anilor. (Profeţia ca grad înalt de bombănit.) Am tăcut. Nu ne era dat să facem schimb de experienţă. Fiecare cu ale lui. Destinele noastre se îndepărtau fără zgomot unul de altul. Podul nu exista (silueta Timpului nu mai exista) – exista plecarea lină peste rîu, Don, Doneţ, parcă bacul îşi detaşase parîma de acostare, nici o voce peste apă, nici duruitul motorului. Oamenii şi destinele lor sînt de-acum pe malul celălalt. Dulov e mic ca un greier-de-cîmp.

Încă mai vedeam destinul lui Dulov, dar despărţit de o apă mare. (Optica beţiei.) Iar liniştea (profetică) s-a surpat: sîntem în camera de lux a hotelului, sîntem beţi şi toţi cîntăm pe cîteva voci nearmonioase, dar tari, sîntem sătui, beţi, cum să nu cîntăm?...

Vocile se aliniau cu greu, unul dintre băieţandrii de treizeci de ani (cel cu barba roşcată) ridica mereu tonul aiurea. Cel care nu se pricepe doar ţine isonul, dar acesta la fiecare notă înaltă sărea în frunte, falsa. Zău, ce tip!

Bodyguardul slăbănog, tactul plebeului, s-a dus mai întîi, neutru, la fereastra cu perdea frumoasă, a îndreptat-o. (Poate că s-a uitat la intrarea dinspre stradă.) Apoi, ocolind masa de parcă n-ar fi avut ce face, s-a dat în spatele celui cu barbă roşcată şi, rostogolind sunetul „o", l-a rugat încet: „Nu mai cînta. Te rog. Taci..." – după care, făcîndu-şi treaba, s-a tras încet deoparte.

Mi-am turnat apă minerală în pahar, am băut, am plescăit din buze şi m-am alăturat cîntecului, nici eu nu mă pricep, dar nu cînt tare.

Zinaida m-a oprit pe coridor (m-a pîndit, cred):

— ... Neialov a trecut pe la tine. Bătrînul.

— Ce vrea?

Zinaida nu ştia.

Bătrînul Neialov stătea la şapte, sus, îmi aminteam curăţeii lui metri p. – miros de mere timpurii şi miros de pervazuri curate şi, împreună cu acestea, un uşor iz de votcă.

În fiecare zi, Neialov ştergea praful de pe pervazuri cu o cîrpă curată, făcută din tifon alb, cumpărat (nu dintr-o pereche de chiloţi vechi). Bătrînul alcoolic era mare iubitor de curăţenie. Pe beţivi îi respecţi în mod deosebit atunci cînd păstrează curăţenia. Dacă intram la el ziua, bătrînelul – ţinîndu-şi cîrpa (pentru a şterge praful) gata pregătită, întreba încremenind pentru o clipă şi chiar înseninîndu-se din pricina propriei severităţi:

— V-aţi şters pe picioare?

Femeile care nu s-au săturat de somn (văd asta) se grăbesc la slujbă, merg repede fluturîndu-şi poşetele – îşi clatină capul la fiecare pas, de parcă ar fi nişte cai de povară, truditori, ai căminului. (Mă uit în jos de la fereastră.) Dar femeile sînt măcar rujate şi fardate, pe cînd bărbaţii de lîngă ele sînt posomorîţi, nepieptănaţi, umflaţi şi fără chef de viaţă. Nişte oameni mărunţi, încruntaţi, care acum nu sînt capabili să-şi pună în mişcare nici mîinile, nici creierii: aşa merg la lucru. Aşa se duc în staţie şi aşteaptă la nesfîrşit, aşteaptă troleibuzul, după care încet, cu oftaturi şi înjurături inexpresive, îşi fac loc pe uşile care trosnesc din cauza înghesuielii. Mă gîndesc: oare oamenii aceştia au mers cîndva şi au tot mers, exploratori pedeştri, fervenţi, prin Urali, prin Siberia?... Asta nu se poate. Nu cred. E de neconceput.

Cuprins de îndoială, m-am aplecat pînă la brîu, uitîndu-mă de la fereastră în jos – acolo unde era staţia de troleibuz şi unde se strînseseră truditorii din căminul nostru. Muguri mărunţi, galbeni, de cartofi (feţele lor ofilite). Stau unul lîngă altul şi fumează. Fumează şi iar fumează într-o îngîndurare lunatică, de parcă ar încerca să-şi aducă ceva aminte (ca şi mine) şi întrebîndu-se cu nedumerire indolentă (ca şi mine) cum de au ajuns strămoşii lor pînă la Strîmtoarea Bering, pînă la Alaska aurie, anexînd-o la Rusia, dacă astăzi urmaşilor le e atît de greu să urce, două trepte, în troleibuz?

Au încercat (în stilul lor) să-i silească să muncească comuniştii, acum vor încerca Dulîciov şi ceilalţi. Ajute-i Dumnezeu. Cînd (pe hartă sau măcar din memorie) încerci să-ţi imaginezi imensele întinderi, aceste spaţii de neconceput şi de netrecut, te gîndeşti fără să vrei că avîntul, amploarea, cutezanţa îndărătnică şi însăşi geografia nemăsurată a pămînturilor nu au fost dobîndite prin descoperirea lor istorică în sine, ci au fost luate de-a dreptul din oamenii aceia care au mers şi au tot mers, de neoprit, pe aceste pămînturi – din ei au fost luate, din sîngele, din trupurile, din sufletele lor s-a luat cît s-a putut şi acum acolo nu mai e nimic: palide rămăşiţe. În ei nu mai e nimic rusesc. Spaţiile i-au supt pentru sine, pentru amploarea lor – pentru lărgimea lor. Iar oamenii, ca nişte membrane, sînt goi şi umflaţi şi, ca să-şi amintească măcar cît de cît de sine (să-şi amintească trecutul), trebuie să fumeze fără încetare, tăcuţi, să fumeze, ţinîndu-se, ca de ultimul fir de aţă, de dîra albăstrie de fum. (Măcar pe ea să n-o scape.) Le e insuportabil de greu să-şi facă loc în troleibuz; le e greu să muncească; *le e greu să fumeze*... Mă uit în jos. O parte şi-a făcut loc, alta aşteaptă troleibuzul următor, cîtă supunere, ce jale apăsătoare te cuprinde văzînd acest popor urît şi obosit.

Cînd eram mic, tatăl meu cînta – *postata nesecerată*, aşa se numea cîntecul acela chinuitor, tărăgănat, puţin gemut, care zgîria miezul inimioarelor noastre de copii.

... Ştia de ce-eee a arat şi a semănat,
Dar peste pute-eeeri era munca ce-o începuse –

îngîna vocea tatălui nostru, scoţînd sufletul din mine şi din fratele meu (cred că şi din mama). Eu şi cu fratele meu stăteam alături, astîmpăraţi sub apăsarea cîntecului – doi băieţi strînşi unul într-altul şi alcătuind fără să vrea o singură fiinţă. Iar tata cînta atunci despre ei: despre cei istoviţi şi mohorîţi, care nu pot nicidecum să urce dimineaţa în troleibuzul supraaglomerat. Un vierme le suge inima bolnavă. Viermele-spaţiu – de asta mi-am dat seama mai tîrziu; spaţiul, din care nici unuia dintre ei (nici unuia dintre noi) nu i-a revenit nici o palmă de pămînt. Încă din

copilărie îl ştiam pe viermele acesta, cu toate că nu ştiam nimic. Străbunicii n-au avut nici o palmă de pămînt; şi pămîntul moşierului *putea fi luat* în orice zi, chiar şi mîine, frîngînd deasupra capului spada castei. Bunicii n-au avut nici o palmă de pămînt. Cu atît mai mult, taţii şi mamele n-au avut nici o palmă de pămînt. Zero. Învingători goi ai spaţiilor. Viermele m-a ros şi pe mine. M-a făcut sărac şi obştesc, ca pe o molie; nu-s mai bun decît alţii. Şi de-abia spre cincizeci de ani (pe la patruzeci, începînd de la patruzeci) m-am descotorosit: doar acum am reuşit, am stîrpit, am alungat viermele care-mi rodea măruntaiele, *am să-mi secer* postata. N-o să mă mai păcălească nimeni, făcîndu-mă să-mi fie milă – o milă absurdă, lăcrimoasă şi aici, şi acolo. N-o să mă împingă nimeni în troleibuzul acela matinal. Şi nu mi se va provoca dorinţa compătimitoare de a mă dizolva pentru totdeauna, pe vecie, în cei ce stau în staţia de troleibuz şi fumează ţigară după ţigară, în cei ce se încearcă să intre pe uşa trosnitoare a troleibuzului, cu opinteli, şi nu pot să intre.

Iată şi urmările plasării în cîmpul muncii, adică a beţiei de la domnul Dulov. Încă o gastrită. Mă tratez. De trei zile mănînc pesmeţi, orez fiert în multă apă.

O dată m-am plîns unui doctor, şi el, sărmanul, stătea în staţia de autobuz, lîncezea, fuma chinuitor de mult – şi era doctor! Am intrat în vorbă. Cu un asemenea prilej (de mult nu mai umblu pe la doctori), aş fi avut multe să-l întreb, dar nu m-am plîns decît de stomac. El a izbucnit în rîs:

— Aveţi o jumătate de sută?... Atunci ce mai vreţi!

I-am spus ce: să nu mă mai doară stomacul după ce beau.

Doctorul a rîs.

Mi-am amintit de soţie, de prima, firește – uitată şi de aceea păstrată în memorie, ea (faţa ei) încă mai menţinea cît de cît din sentimentele mele. Probabil că s-a urîţit: şi ea a trecut de cincizeci de ani.

De fapt şi sentimentele sînt depăşite – mai bine zis, *consumate*; abur utilizat.

Am încercat să mi-o imaginez pe jumătate căruntă (ca şi mine) – n-am reuşit nicidecum. Faţa ei (pentru mine) e deja fără schimbări. Dinţii tineri şi buzele s-au întipărit prea bine în memorie. E sculptată în piatră. Aş recunoaşte-o, să zicem, pe stradă?... Sînt şi eu scărmănat de timp, dar rezist. N-am burtă. Sînt viu şi impulsiv. Am mîini. Am pas ferm şi un pulover frumos; cîteva cămăşi curate. (Dacă aş mai avea şi ghete!...)

Informaţiile (zvonurile) despre privatizare le aducea cel mai adesea Sem Ivanîci Surkov, de la patru, cîndva un mic funcţionar la Sovietul Moscovei, iar acum un alarmist mărunt cu privirea tulbure.

Bătrîn – nu-i speria decît pe bătrîni. Recalcitranţi şi circotaşi încă mai ieri, nu mai aveau nimic în minte. Nici toamna. Nici partida de domino. Nici berea băută din sticlă. Ei parcă îşi luau adio de la lume. Pentru tot noul de acum (pentru toate grămezile de banane) păreau să nu dea totuşi pleava obştesc-sovietică ce se adunase în capetele lor cărunte. Cum adică *să se privatizeze şi să trăim fără vize de domiciliu*?... Bătrînele îşi fereau ochii, bătrînii bănuiau un complot. (Fiul să-şi oropsească tatăl?!) Se enunţau, se şopteau sume fantastice pentru fiecare metru p. mirositor. Bătrîna nărăvea de îndată să vorbească la telefon, bătrînul tăcea şi fuma, iar peste cinci minute, cu ochii înlăcrimaţi, cu fălcile încleştate, bătrînul alerga pe coridor, punîndu-şi şapca din mers. Încotro fugea?... (Neavînd nimic, eu îmi permiteam să rîd.)

Cauza primordială a supărării devenea cel mai adesea surzenia lor. Bătrînul Neialov, alcoolicul delicat de la un etaj superior, a venit la mine cu un sfertac. (Pot să discut cu un intelectual?" – introducerea obişnuită.) Era deja ameţit şi vorbea despre cruzimea oamenilor. Spunea ce avea pe suflet. Dar şi la supărare singuraticul Neialov ştia să rămînă un bătrîn onest: plîngerea era generală, n-a spus cine îl supără, propriii copii, poate, care nu voiau să plătească rata de privatizare pentru apartamentul lui curăţel (dar astea le adaug de la mine!).

Cînd l-am întrebat: „Ei, ce-o să fie... O să reuşiţi să rezistaţi?" – i s-a părut că îl întreb dacă o să reuşească să bea ceva astăzi.

Drept răspuns, ca toţi surzii, doar şi-a îngustat ochii. Şi întrucîtva neglijent, a dat din mînă spre coridor – pasămite, e în regulă, are acasă încă un sfertac, care, dragul de el, se răceşte în frigider. Îşi face plinul. Nu-i el omul care să nu-şi facă norma... În ochii lui îngustaţi stăruia supărarea, nu pleca de acolo.

La sfîrşitul discuţiei, s-a interesat deodată dacă ştiu cum îşi dau duhul gîndacii, cînd sînt deratizaţi. Cum să nu ştiu. Firește că ştiu. Gîndacul ameţit de chimicale rătăceşte încoace şi încolo, pînă cînd moare, cine ştie de ce, chiar în mijlocul camerei, sub picioarele noastre.

Bătrînul nu-şi lua ochii de la buzele mele (citea ce spun).

De data asta a auzit şi a înţeles totul şi m-a contrazis – nu aveţi dreptate, adică nu aveţi dreptate despre ultima clipă. Nu-nu, s-a grăbit bătrînul şi surdul Neialov, nu spun că gîndacii nu trebuie deratizaţi. Trebuie deratizaţi. Numai schimbaţi-vă punctul de vedere cu privire la ultima lor tîrîre şi la pieirea în mijlocul podelei: nu e cîtuşi de puţin vorba de ameţeală. Ei nu mai vor să se ascundă, ultima clipă: îşi iau adio. Îşi iau adio de la pămînt şi de la viaţă.

Seara tîrziu, verificînd apartamentele, am trecut pe lîngă uşa lui şi am tresărit. Metrii p. ai bătrînului miroseau a praf revenit la viaţă, a praf de pe pervaz, de pe masă, de pe oglindă şi de pe comoda străveche – praful cu care bătrînul Neialov lupta zi şi noapte cu cîrpa în mînă. Prin uşă se simţea o boare de infuzie de pelin, sudică, parcă din Astrahan. Bătrînul alcoolic are aproape optzeci de ani; va muri curînd? am remarcat eu maşinal.

În schimb lupii tineri (existenţial) clănţăneau din dinţi oriunde te uitai. Eul meu simţea mereu invidia. Mă uitam la forţa lor, la mersul lor elastic şi mai ales la felul energic cum ei, tinerii, mîncau din mers – înfulecă, jucîndu-şi fălcile. Mănîncă, atîta timp cît eşti verde. Îşi trăiau viaţa, dar mi-o atingeau pe a mea. Îi ameţea însăşi posibilitatea de a cumpăra şi de a vinde şi chiar, pur şi simplu, de a se înghesui pe străzi pe lîngă nenumăratele tarabe. Ei păzeau vilele, casele, băncile – puteau să tragă cu arma, să ucidă pentru un fleac şi să se despartă şi ei înşişi tot aşa de uşor de viaţă

pentru o plată de mizerie. Eu nu puteam decît să supraveghez metrii p.

Cum era de aşteptat, am fost dat afară dintre pereţii văruiţi. Acolo, în garsonieră, s-a mutat tipul angajat, un bărbat de treizeci-patruzeci de ani, adică evident mai tînăr decît mine, mai zdravăn şi cu falca mai bombată decît a mea. Dimineaţa îmi făceam rondul şi îl întîlneam, botos şi viguros, întorcîndu-se de la vila domnului Dulov, pe care o păzise în timpul nopţii. Profesionist. Nu-mi răspundea la salut, nici măcar nu dădea din cap. Peste o lună l-au împuşcat acolo noaptea.

Pe mine (probabil ca predecesor al lui între pereţii văruiţi) şi pe portarul Trofimovici – pe amîndoi ne-au chemat la miliţie pentru recunoaştere. Au tras cearşaful şi ne-au arătat faţa cunoscută, cu cheaguri de sînge. Împuşcătura a fost în tîmplă (ni s-a spus, de control), îi sfărîmase capul frumos şi zdravăn. Buzele rămăseseră. Şi falca ieşea înainte în poziţia cunoscută.

Mintosul Anatoli nici aici nu a vrut să piardă ocazia – înainte de scoaterea mortului, a arătat o hîrtie cu ştampilă. Acolo se menţiona documental că în cazul morţii pazniculuі (doar se mai întîmplă, mai moare omul) garsoniera văruită numărul 706-a îi revine din nou mintosului Tolea: poate din nou instala în ea pe următorul boschetar, gata să umble noaptea împrejurul vilei lui Dulov.

Totuşi, în acele prime zile de privatizare, căminul se temea că cedeze pînă şi cel mai prost metru p. Suhinin, învecinat cu garsoniera văruită, a reuşit într-o singură zi să spargă zidul, a anexat metrii p. îndoielnici la ai săi şi curînd şi-a făcut acte pe ei. Suhinin avea doi copii. Era greu, complicat să te judeci cu el – căminul s-ar fi ridicat indiscutabil în apărarea unuia de-al „nostru". Aşa că mintosul Tolea, luînd de la Suhinin filodormă (toată leafa de peste vară, se zicea), i-a lăsat lui garsoniera – trăieşte şi înmulţeşte-te mai departe, fi-ţi-ar ştremeleagul al dracului! Susnumitul a fost într-adevăr al dracului şi în chiar anul următor Suhinin, mai precis soţia lui, a avut al treilea copil, o fetiţă.

Cînd am trecut pe alături, de acolo (de după uşă) se simţea mirosul de mobilă nouă şi – de-acum foarte slab – de var de pe pereţi, praful scurtei mele şederi acolo.

Te-am întîlnit

...şi tot trecutul.

Bățul panoului, înclinîndu-se, l-a lovit peste spinare, peste paltonul de piele, pe bărbatul de alături, iar pe mine numai din ricoşeu – lovitura n-a mai fost dureroasă. Strînşi unii într-alţii, oamenii au început să fie împinşi în stînga, spre poarta magazinului „Vinuri ruseşti" (în zilele acelea gol). Mulţimea vuia. Din cauză că poarta cu grilaj înalt şi frumos era întredeschisă, am fost băgaţi, împinşi, înghesuiţi în curtea de trecere. Am început să strigăm. (Victimele, după cum ştie toată lumea, apar tocmai lîngă asemenea porţi din fontă. Din noi puteau scoate nu numai spiritul nostru democratic.) De-abia acum miliţienii şi-au dat seama că oamenii au fost împinşi înăuntru, în timp ce uriaşa demonstraţie continua să înainteze tot mai mult, pe lîngă Manej, spre panta ce ducea la Piaţa Roşie.

Închizînd cu greu primul canat al porţii, iar apoi închizîndu-l cum-necum şi pe al doilea, miliţienii ne-au pus la adăpost, dar, desigur, ne-au izolat. Aproape o sută de oameni, şi eu printre ei.

— Nu-i nimic: o să treceţi prin curţi! Ne strigau miliţienii. Duceţi-vă acasă!

Miliţienii ne înjurau pe noi, noi – pe ei. De îndată ce primejdia porţilor de fontă a trecut, izolarea a devenit jignitoare: la ce mama dracului sîntem aici, şi nu acolo?! Un cetăţean cu un frumos drapel al Rusiei era indignat: a venit la demonstraţia democraţilor, nu la întîlnirea (într-o curte de trecere) cu lucrătorii organelor de miliţie. „Deschideţi!" le cerea el. Şi bîţîia nervos drapelul.

— Păi cum să le mai deschizi acum?

— Sînt obligaţi să deschisă!

— Deschide-le singur! a mîrîit un miliţian tînăr.

Porţile cu grilaj (n-are importanţă dacă erau deschise sau nu) erau de-acum presate strîns de mulţimea care trecea. Nici o şansă. Ne-am mai potolit. Ar fi fost o prostie să vedem în poarta întredeschisă nişte intrigi ale miliţiei, care nu lăsa o parte din masa oamenilor să participe la demonstraţie. (Deşi de dimineaţă fuseseră remarcate asemenea cazuri.)

Cetăţeanul cu drapelul protesta, dar de-acum fără vlagă.

Şi atunci am văzut-o: o femeie masivă, îmbătrînită. Pe cap avea inele alternative de codiţe negre şi cărunte, contrastante.

Lesia Dmitrievna Voinova. N-aş fi recunoscut-o dacă aici n-aş fi fost pus faţă în faţă cu ea. (Cu atît mai mult, ea mă uitase.) I-am spus pe nume şi patronimic.

— Bună ziua.

S-a uitat la mine.

— Scuzaţi... Nu-mi amintesc nicidecum cine sînteţi.

După atîţia ani, nu era de-a mirării. Am lucrat (i-am adus aminte) împreună cîndva. Dumneavoastră, cel mai probabil, nu m-aţi cunoscut, dar eu v-am cunoscut. Dar cine, între zidurile institutului (am rostit denumirea acelui NII) n-o cunoştea pe Lesia Dmitrievna Voinova!) Asta am spus-o cu un aer oarecum solemn, pasămite, reţinem în memorie personalităţile de excepţie întîlnite pe calea vieţii.

I-a plăcut cum am vorbit. Era clar că într-adevăr nu-şi amintea nimic. Asta era bine.

Pomenindu-ne după gratiile de fontă, ne uitam acum din gang la continua mişcare viguroasă a mulţimii: vedeam cum năvăleşte şi tot năvăleşte pe partea cealaltă a porţii înalte (n-o să ne înjunghiaţi pe toţi) norodul nostru democratic.

— E multă lume astăzi.

— Foarte multă!... Lesia Dmitrievna se înviorase vădit, zîmbea: faţa unei vanitoase îmbătrînite.

Îi făcea plăcere (după cum mi-am dat seama după aceea) nu numai faptul că cineva îşi amintise zilele ei de altădată (şi, deci, frumuseţea ei de altădată), ci şi că fusese recunoscută de-a dreptul în stradă.

Iar eu remarcasem între timp chiar lîngă gratii un miliţian – era absorbit de una dintre cele mai interesante, trebuie să presupun, ocupaţii din viaţa lui. Nu-mi puteam lua ochii de la el.

— Dar eu şi cu dumneavoastră, a spus Lesia Dmitrievna, astăzi nu mai demonstrăm nimic.

— Cam aşa!

Tînărul miliţian de lîngă poartă se ocupa (pentru el, fără nici un scop) cu ceva: împingea cu bastonul printre barele grilajului. Nu, nu în aer. Îi lovea pe oamenii din mulţimea care trecea pe lîngă el. Oamenii (vioi, strigînd energic, cu lozinci în mîini) treceau, erau împinşi pe lîngă noi, pe lîngă grilaj, iar el parcă-i însemna. Un gabor de vreo treizeci de ani. Ceva mai tînăr. Lovea printre bare. Iar oamenii din mulţime, din fugă, îşi lăsau spinările expuse loviturilor lui. (Expresia feţei încă nu i-o vedeau.) Lovitura era o mişcare înghiontită de jos. Unul. Doi. Trei... Gaborul stătea mascat de un stîlp. (Dar bastonul din mîna lui se mişca!) Eu, ocupat cu Lesia Dmitrievna, doar absorbeam în mine aceşti ghionţi fără zgomot şi înăbuşiţi, tăceam şi împietream lăuntric.

Simţindu-mi schimbarea (care anume, nu ştia), LD s-a simţit îngrijorată şi m-a întrebat:

— Vă grăbiţi?... Nu prea tare?

Mă apucase şi acum mă ţinea de mînecă.

— Nu-nu! Nu mă lăsaţi singură, n-o să-mi fie astăzi bine în înghesuială... Mergem împreună? Şi mă privea cu îngrijorare alarmată. Privirea unei femei cîndva frumoase, care nu ştie dacă îi e permis să zîmbească aşa după atîţia ani. (Îi era permis. Aşa m-am gîndit.)

Gaborul îşi încetase ghionţii cu bastonul; poate că pînă la galoanele lui ajunseseră fluidele mele nervoase. Dar, poate, fusese distras (de la spinările şi rinichii atît de ademenitor lipsite de apărare), fusese întrerupt: apăruse un locotenent şi strigase că, cică, n-are rost să stăm aici, dislocaţi-vă, dar mai repede, spre Manej!... Gaborul şi-a lăsat bastonul în jos şi s-a întors (în sfîrşit) cu faţa spre noi: pe faţa lui tînără încremenise fericirea, un zîmbet de fericire feciorelnică, prelungită.

Miliţieni, urmaţi de noi toţi, au pornit în sus pe poteca îngustă a curţii de trecere. Bătea un vînticel rece. Vedeam

că Lesiei Dmitrievna îi e frig şi, după o ezitare, am luat-o de braţ. Mi-a mulţumit. Mergeam aşa. După aceea avea să-mi spună că a observat de îndată că-s îmbrăcat simplu, chiar sărăcăcios. Că-s dintre cei care îşi corespund şi exterior. (Am avut de suferit în timpul lui Brejnev şi, pasămite, treceam foarte bine drept un intelectual decăzut, în parte drept o victimă.)

În drum spre staţia de metrou, Lesia Dmitrievna mi-a povestit că-i singură şi că a pierdut totul în viaţă. Frumuseţea o dată cu vîrsta. Iar situaţia socială – o dată cu schimbările.

Adică LD era dintre aceia care pierdeau şi *căde*au acum, în timpul democraţilor. Aha! m-am gîndit. M-am simţit brusc tulburat. „Mă ascultaţi?" m-a întrebat ea? „Desigur." Pentru o clipă mi-am ascuns gîndurile, simţind interesul meu clandestin, care, în momentul ei de destăinuire, ieşea afară încet şi fără voie (cu bucurie răutăcioasă) din străfundurile mele. Nu m-am limitat s-o conduc pînă la metrou – am mers la ea acasă. Am băut ceai. Am ascultat muzică. Ne-am cuplat. Nu mi-a fost greu, ea voia tot timpul să-mi povestească (măcar să aibă cui) amărăciunile sale. Am rămas la ea peste noapte. În seara aceea n-am verificat în cămin cele două apartamente „ale mele", pe care le aveam în pază (aş putea spune că am chiulit de la serviciu). Astfel, după o căutare îndelungată a ciupercilor, prin faţa omului adormit licăresc şi iar licăresc lîngă cioate frunze căzute, cafenii şi galbene. În vis, în noaptea aceea, vedeam chipurile din mulţime, steaguri în dungi şi mii de picioare lipăind. Şi gaborul. Şi el apărea mereu cu bastonul. De vreo douăzeci şi cinci de ani. (I-am reînviat faţa tînără, zîmbitoare.) Lovea neobservat, însă nici nu se ascundea. Nici urmă, să zicem, de sadism sau de zburdălnicie băieţească (pasămite, vă înghiontesc cu bastonul prin grilaj, iar voi nu mă puteţi ajunge) – nimic din toate astea. Nici urmă de psihologie. Lovea pur şi simplu. Zîmbea.

În timpul nopţii m-am trezit de vreo trei ori, simţind înălţîndu-se alături un trup masiv, împrăştiind căldură de femeie. Lesia stătea întinsă (şi asta-i o imagine) ca un lanţ muntos. O combinaţie întîmplătoare din zilele acelea: de la o iubire la alta. Mergînd la demonstraţie la chemarea

televizată a firavei Veronika (şi a lui Dvorikov), am întîlnit-o acolo pe Lesia Dmitrievna.

De cum m-am trezit, a început să funcţioneze mirosul meu pentru metrii p. şi, oricît a încercat LD să mă ţină în bucătărie lîngă ceştile de cafea, am umblat prin apartament şi am văzut dezastrul. Pe pereţi săreau în ochi două pete albe, rămase de la tablourile vîndute. Locuri goale prin colţuri (ceea ce era mai bine) de pe urma mobilelor vîndute. Ici şi colo se recunoştea aceeaşi pustiire uşoară: pînă şi în servantă, de unde dispăruseră vasele scumpe, care, probabil, fuseseră etalate acolo mai înainte. LD m-a apucat de mînecă şi m-a tras înapoi la bucătărie. Nu i-a trecut prin cap să spună: „O perioadă grea din viaţă" sau: „Acum sînt vremuri grele..." – nu, doar mă trăgea de mînecă, mă îndepărta cît mai repede de goluri, dar îşi mai lăsa ochii în jos, pasămite, i-au atras atenţia fleacurile, mobila şi, Slavă Domnului, n-o să observe, n-o să zărească principalul ei gol şi pierderea de acum – pe chip, în suflet. *E a mea*, m-am gîndit pe loc. Varianta celei ce plînge în metrou. Chiar am încercat să mi-o imaginez stînd resemnată într-un colţ al vagonului. Aura căderii: unghiul.

Spre deosebire de mulţi alţi „foşti şi nomenclaturişti", din punctul de vedere al sociumului, LD nu era protejată de nimic. Nici de un soţ. Nici de un clan de prieteni. Nici măcar de profesie. Iar frumuseţea Lesiei Dmitrievna se pierdea de ani şi ani; urme.

În asemenea cazuri căderea este fulgerătoare – i-au luat imediat apartamentul mare. I s-a explicat că e locuinţă de serviciu.

Şi au adăugat:

— Mutaţi-vă, drăguţă.

Lacrimi. Isterie la telefon. Iar profesorul NN, apărut de îndată, se şi muta. Da, unul dintre veselii ei colegi. Continua s-o salute foarte drăguţ. Adusese în apartament o parte din mobilă. LD plîngea, a vrut să-şi pună capăt zilelor (n-a avut curaj), iar apoi a început să dea încet jos de pe pereţi portretele răposatului ei soţ, om al partidului (pe care încă-l mai vedea drept sprijin). Cu portretele, voia să se mute undeva... Dar unde? „Cum unde? i s-a sugerat. Păi în apartamentul acela mic, modest. Din fericire, îl aveţi" (i-l

lăsase fiul ei, care plecase în Germania.) Aşa că s-a stabilit şi locul. Cum e şoarecele, aşa-i şi vizuina. Iar acum (după demonstraţie) am apărut eu.

Am rîs – da, da, am rîs, văzînd-o şezînd pe pat cu o expresie tragică şi cu portretele soţului în mîini. N-are rost să stăm, cînd trebuie să plecăm. Aşa i-am şi spus: *mergem*?.. Pasămite, ca succesor, mă simt obligat să atîrn portretele soţului pe pereţi – numai spune-mi unde, adresa...

N-a apucat să vîndă: mobila rămasă i-au scos-o nişte inşi în curte, ziua în amiaza mare. Iar noaptea alţi inşi au luat-o de tot – s-au gîndit că a aruncat-o cineva, aşa că au cărat-o, care la vilă, care acasă. Pur şi simplu, au şterpelit-o. Numai trei boccele a păstrat Lesia Dmitrievna; aşteptînd maşina, a stat toată noaptea pe o boccea, iar pe celelalte şi-a pus picioarele-butuci. I s-au umflat picioarele în zilele acelea. Dimineaţa ne-am mutat în apartamentul mic. Plîngea, îşi amintea (poate noaptea lungă pe boccele, poate mobila pierdută). Iar eu îi luam din mîini şi agăţam în apartament portretele soţului. Băteam cu ciocanul un cui şi voiam să-i dau peste cap.

La NII, o eliberaseră din funcţia de şef de secţie, iar apoi începuseră să-i dea o leafă de mizerie. Apoi i-au propus să-şi caute altă slujbă. De fapt, au alungat-o. Şi nu se mai putea aranja nicăieri, deoarece activitatea ei obştească de pe vremea lui Brejnev (dădea oameni afară din slujbă) era cunoscută, chiar dacă nu larg cunoscută, însă se ştia totuşi de ea. Dacă se uită cu timpul, se găsesc oameni care să zică: „A-a! Voinova aceea!" – mai ales că are şi numele acesta de familie, numele de familie ne ajută şi ele. Roiul nomenclaturist (brejnevist) se dădea în zilele acelea tot mai la fund, însă şi la fund ei găseau după miros o iarbă şi nişte floricele, în care-şi puteau înfunda trompele delicat belite şi să adulmece acolo, să sugă ceva nectar pe seama vechilor relaţii mai mari sau mai mici. Dar LD rămăsese singură. Pe zero. Şi doar nu fusese dintre acuzatorii obşteşti cruzi, celebri la timpul lor, dar acum aşa şi-o aminteau unii (aşa ceva făceau din ea, o modelau astfel).

Dar cum se întîmplase că venise la demonstraţia democraţilor? Oare din căinţă? – voiam s-o întreb. (Cu o intonaţie onctuoasă şi un pic batjocoritoare.) La început veneam cu

acest sentiment amestecat, curios şi în parte răutăcios, observam căderea ei continuă şi mă culcam după pofta inimii cu ea, fiind cu atît mai zelos, cu cît de pe pereţi mă (ne) priveau tot timpul ochii cinstitului om al partidului, bine bărbierit. În modestul apartament cu o cameră, fotografiile lui – feţele lui atîrnate – deveniseră cam multe. Ochii te vedeau oriunde. O privire plină de demnitate. Văd tot, spunea clarvăzătorul membru de partid. (În relaţiile dintre doi bărbaţi se găseşte întotdeauna loc pentru gelozie.) Parcă apărea deodată pe coridor – trăgea cu urechea la discuţiile din bucătărie. Nici măcar la toaletă nu eram liniştit (nu-l vedeam acolo, dar asta nu însemna că nici el nu mă vedea. Şi că nu se ascunde pe undeva un portret al lui, fie el cît de mic). Pe atunci LD nu-i mai rămăsese decît un mic seminar ştiinţific. Dar aveau de gînd să i-l ia. Voinova? Ca să vezi, ce mai om de ştiinţă! *Încă mai* ţine seminarul?... Sau nu ştim cum a cîştigat seminarul ăsta? (Un caz rar, cînd nu se avea în vedere frumuseţea unei femei, ci zelul obştesc. De frumuseţe nu se legau, o uitaseră.) Seminarul era ultimul lucru care-i mai rămăsese. Importante nu erau rublele şi copeicile (cu toate că nici acestea nu erau de prisos), mai important era că Lesia Dmitrievna se ducea undeva şi făcea ceva. Fără seminar, ar fi fost nimeni. Nici măcar nu avea unde se duce. Şi trei ani pînă la pensie.

Între timp făcea foame. Fiind deja cu mine, a vîndut ultimul colan şi cerceii din vremurile apuse. Tot fiind cu mine – dar pe furiş (mie nu mi-a zis nici pîs) – s-a apucat şi de haine. Cîrpele acum făceau o nimica toată. Totuşi, a dispărut, s-a volatilizat undeva îmbrăcămintea omului de partid, care ocupa o jumătate de dulap. N-a reuşit s-o păstreze. (Aşa de atent, cu cîte o pereche de ochi de rezervă în fiecare colţ.) A vîndut-o şi gata. Probabil, o ducea pe la consignaţii. Nu mi-o imaginez stînd cu boarfele în mînă la ieşirea dintr-o staţie îndepărtată (nu prea intelectuală) de metrou. Deşi e posibil. Deja apăruse necesitatea de a se înjosi.

Singură; îşi îngropase soţul; iar singurul lor fiu, care se certase demult (cînd ajungea la maturitate), urît, cu părinţii partinici, se însurase cu o nemţoaică blondă şi o ştersese în

Bundes. Acolo trăieşte acum. De la el nu existau decît nişte felicitări de Crăciun, pe numele Lesiei Dmitrievna, dar chiar şi acelea scrise, în locul fiului ei, de soţia nemţoaică a acestuia. (Poate că şi blestemînd incomensurabila lene rusească.)

Căinţa ei nu a început cu patul – a început mai simplu, cu mîncarea; LD îmi dădea să mănînc. Cumpărînd cu ultimii bani carne de vită, făcea ciorbă, uneori friptură, şi pe dinafară s-ar fi părut că o femeie în vîrstă are grijă de un bărbat la fel de trecut şi singur. Ca o mămică bună – mănîncă asta, cealaltă, la ceai avem, cum se poate fără ceva dulce, dulceaţă! Totuşi, o dată cu scurgerea zilelor, motivul relaţiilor noastre se complica. Motivul se înăsprea. Nu, nu răfuiala din vremea schimbărilor, poate doar nuanţa lor, ceasul ticăia cum-necum, şi iată că una dintre fostele judecătoare, care o făcuse pe zbirul obştesc (şi acum îşi dădea seama de asta), una aşa şi pe dincolo, rea, avea acum grijă de un underist, de un scriitor distrus – uite ce mămică spăsită! Bună, mare, un pic greoaie. Nu fără plăcere, profitam de ciorbele ei. Chiar pusese mîna pe ac şi aţă: îmi cîrpea rupturile. (Pînă la ghete nu a ajuns, ghetele erau veşnice.) Dar curînd LD a sărăcit de tot, şi subiectul se epuiza. Bani, ioc. Aşa că şi cu mîncarea, cu schimbarea bucatelor de pe masă nu s-a căit decît vreo trei săptămîni, poate o lună. Cam puţin! Pentru două decenii de brejnevism s-ar fi putut strădui şi mai mult. Ciorbele şi dulceaţa de pe masă fuseseră parcă luate de vînt, lăsînd locul cartofilor şi supelor lungi. Şi ea înţelegea că-i cam puţin. Nu mai rămăseseră decît căldura mîinilor de femeie, confortul de seară, patul.

Nu avea maşină de spălat; aceşti „foşti", dacă rămîn fără relaţii, sărăcesc într-o clipă, nepricepîndu-se să se menţină la statornica stare de mijloc. Parcă îi înghite pămîntul. Lenjeria de pat era doar cu puţin mai bună decît a mea din aripa „K". Uite-aşa, uitîndu-mă atent, am remarcat că în momentele de intimitate Lesia Dmitrievna (Lesia – aşa îi spuneam, crescusem, ajunsesem să-i pot rosti diminutivul) se purta acum tot ca şi cum s-ar fi căit. Şi se cam străduia, se grăbea să-mi facă pe plac. O femeie masivă cu trupul alb,

la urma urmei şi vîrsta, doar nu-i o fetişcană înfocată! Plîngea cu sughiţuri – şi la început asta se putea cumva interpreta: ca prelungire ascunsă a celor trăite în pat, ca senzualitate sau, să zicem, ca entuziasm sexual lipsit de dibăcie. Totuşi, şi pentru senzualitate întîrzierea în timp devenea de-acum neverosimil de lungă. După o jumătate de oră sau o oră (în semisomnolenţă, stăteam întins lîngă ea), trupul ei începea să tremure, iar sughiţurile de plîns căpătau un fel de clocot şi apoi un sunet perceptibil: un plîns sugrumat, de neînţeles.

— Ţi-e rău? Ţi-e rău, Lesia? o întrebam, înţelegînd-o şi compătimind-o prea puţin. E bine să-ţi fie milă de cei mici.

Masivitatea unei femei te împiedică într-adevăr să înţelegi ce se întîmplă cu ea. Trupul alb, ca un munte, ocupa tot patul alături de mine, dar munţii sînt liniştiţi. Doar undeva sus (departe şi la înălţime) plîngea, separat de trup, faţa ei – plîngea cu sughiţuri nezgomotoase (şi care încercau să se ascundă).

— ... Ţi-e rău? o întrebam şi mai insistent. Ea (şoaptă) se dezvinovăţea: „Te rog... Nu-mi acorda atenţie...“ Şi imediat scăpa un geamăt, ofta subţire, plîngăreţ.

Nu rămîneam la ea peste noapte, mă duceam la cămin. Dar înaintea plecării apucam să aţipesc (ca oricare bărbat, care prinde puteri la repezeală). În linişte şi în întuneric, pe la douăsprezece noaptea, hohotele ei de plîns... şi eu mă trezeam.

Deşi nu de prima dată, mi-am dat seama că femeia voia parcă să se tăvălească în ţărînă şi în rahat: să se acopere cu noroi ca şi cum şi-ar întinde pe trup căinţa. (Un sentiment care aproape nu iese la lumină. Dintre cele tăinuite.)

Complexitatea stătea, *mai stătea şi* în faptul că, la un mirean, pocăinţa, chiar şi cea mai sinceră, e arareori de sută la sută. Sîntem oameni, cu noi e viaţa. Aşa se întîmpla şi cu Lesia. Pe lîngă căinţă, mai avea şi un plan minuscul, de-abia perceptibil. Se căieşte, se înjoseşte – şi atunci, ca răspuns, cineva sau ceva (ce-i mai presus în viaţa noastră, Destinul, Dumnezeu) o va înţelege şi o va ierta. Şi (aspect subtil!) îi va da şansa să se ridice din nou în viaţă şi să prospere. O autoflagelare sinceră, cu durere, cu chinuri, dar

şi cu o intenţie de viaţă orientată spre înainte şi cu o marjă de siguranţă. N-am să mă apuc să judec dacă aşa-s rugăciunile pentru iertarea păcatelor. În cei cincizeci de ani de viaţă ai mei, vedeam pentru prima dată o femeie care se căia.

Nu-i vorba de recunoaşterea vinei – de regretul amar pentru o faptă rea sau pentru alta (asemenea femei şi bărbaţi care regretă sînt destui). Ea regreta decenii întregi din viaţa ei. Oare chiar voia să arunce cît acolo (să şteargă) o jumătate din viaţă? Nu-i de-a mirării că în acele zile mi se părea că LD nu-i normală. O femeie uriaşă, care se căieşte. Ici şi acolo îi atîrnau cute de grăsime. Faţa îi e de-acum slabă, flămîndă, zbîrcită, iar şuncile atîrnau pe ea. Mi-a adus aminte de imperiu. E o prostie să compari; dar eu nici nu comparam. Pur şi simplu, mi-a adus aminte brusc. Se întîmplă.

Bani, ioc; şi n-avea ce să vîndă. Atunci cu ce să trăiască?... Va pierde seminarul (ultimul vas subţire prin care pulsa viaţa), după care, cu reputaţia ei, nu va avea intrare nicăieri. E pe lista neagră... Nu simţea unde se termină plîngerea şi unde începe văicăreala disperată, îndreptată de-acum nu spre mine – spre cer.

Acum, firește, ura sincer participarea sa la procesele obşteşti.

— Dar cum aveaţi de gînd, Turov (Abramov, Gurevici, Zimin, Ciurilovski...), să trăiţi mai departe? punea Lesia Dmitrievna Voinova întrebarea ei, frecventă în zilele acelea. Punînd întrebarea, îşi ridica ochii (de o rară frumuseţe), pe care mulţi nu i-au uitat.

Toţi ceilalţi de la masa judecătorească tăceau plini de importanţă, aproape ritual. Pînă cînd unul dintre ei, cu dragă inimă, îl lua iarăşi pe nenorocit la rost:

— Vi s-a pus o întrebare. Cum aveaţi de gînd să trăiţi mai departe?

Iar pe mine (acum) mă învenina ideea că Lesia Dmitrievna fusese adevărată în timpul acela fals, brejnevist, cînd, împreună cu tovarăşii, şedea la masa tribunalului şi, cu cuvinte pline de greutate, îi dădea afară pe oameni din slujbe. Demagoga aceea, frumoasă şi hotărîtă, care îşi diviniza soţul, un carierist cumpătat, bine bărbierit, om de

partid, care nu-şi permisese distracţii amoroase (nici o dată în viaţa, a spus) – acea LD fusese veritabilă din punct de vedere domestic şi, în felul ei, sinceră. Iar pe aceasta, într-un apartament rău, singură-singurică, fără o leţcaie, sărăcită şi neadaptată, o vedeam văicărindu-se şi cu atît mai falsă, cu cît se înjosea mai stăruitor. (Deşi se căia. Deşi, poate, tocmai acum devenea adevărată, iar chinurile ei – sincere.) În fiecare femeie masivă există o fetiţă, asta se ştie, dar fetiţa s-a dovedit a fi cam prea mică. Dezorientarea ei. Vocea ei! Unde i-au dispărut amicii? Nu avea nici măcar vecini în sensul obişnuit al traiului de zi cu zi. Ca să vîndă servanta, a chemat oameni din stradă. Unde i-a găsit?... Au văzut-o pe LD vînzînd cerceii, au abordat-o mai apoi în metrou şi au întrebat-o dacă nu vinde haina de blană cu care era îmbrăcată. Ea s-a speriat, iar ei s-au ţinut scai de ea pînă acasă. Atunci le-a spus – uite, servanta, servanta o vinde, tipii i-au dat nişte bani, la intrarea principală a tras o maşină şi servanta, piesă de mobilă stil, a zburat ca o păsăruică pe uşă. Plînge. Bani puţini. I-au dat puţin de tot. Dar ce putea face? Să cheme miliţia, să ţipe?... Nu ştie să ţipe. (Şi n-a ştiut niciodată. Ştia să ia cuvîntul la tribunalul obştesc.) Plînge, însă pe un underist nu-l impresionezi de îndată cu lacrimile; mai ales în plină zi.

Bocetul despre pierderea mobilei – plînge, iar eu mă gîndesc la gabaritul ei neobişnuit, ah, păcat că nu-s pictor! Iat-o stînd întinsă. Sînii albi, mari şi înguşti, se preling de pe munte în jos, terminîndu-se cu mugurii uriaşi ai sfîrcurilor mustind, ah, un epitet – de culoare purpurie. Iar trupul alb dă linia şi se amplifică (pe linia privirii) într-un munte şi mai mare, în muntele orbitor de alb al fundului ei. Ce linie. Îmi surprind propriile gînduri; aş putea lucra, da, da, aş putea să-mi aduc maşina de scris şi să lucrez *aici*. În clipa asta. Asta e ca în aer liber. Să pun maşina de-a dreptul pe fundul ei gol şi m-aş întoarce chiar acum la Literatură, inspirat pentru o pagină sau două! Aş ţăcăni! (Care Moore! Aici e o tentativă de a te compara cu sculptura egipteană cea deopotrivă cu zeii...) Ce creaţie inspirată ar putea să fie – aş umbla cu degetele pe clape, ca în vremurile de altădată, încet-încet, fără să deranjez pe nimeni pe lume,

maşina mea iugoslavă ar fi imperceptibilă pe acest aisberg rus, ca un elf. Ca un benghi. Uite, şade. Ah, micuţa. Fie.

Plînge... Firește, căinţa ei e silită, în parte cerebrală, dar cine şi cînd avea s-o învețe? Cultura căinţei nu-i un fleac. Autoflagerare prin umilire?... Plînge, dar în aceste sughiţuri de plîns e ceva ce seamănă a rugăciune. Adică, cu fiecare umilire şi bocet succesiv, ea se ruga pentru o schimbare a sorţii. Mă răsucesc spre ea, plin de milă, dar iar mă ciocnesc cu privirea de uriaşul şold alb. Ce-i asta?! Pe deasupra, apare şi gelozia lui energică de pe lumea cealaltă – privirea venind dinspre partinicul bărbierit. Mă urmăreşte de pe perete. Umbra soţului îşi avînta ochii cu o anume agerime atunci cînd eu, aruncîndu-mi ghetele, pătrundeam în împărăţia alcovului său.

Se trezeşte stomacul: simţul foamei. (Şi o dată cu foamea – problema mîncării.) Nu-mi pot permite să-i înfulec mîncarea. Trebuie să aduc şi eu măcar ceva, nu?... Nu pot cumpăra decît salam scîrbos. Ce-i drept, am adus o franzelă foarte proaspătă.

Aşa i-am şi spus:

— E foarte proaspătă. (Pasămite, numai de asta am adus-o. Fiindcă-i proaspătă. Nu fiindcă n-am bani.)

Dar nu pot aduce numai pîine. Să vin în fiecare zi şi să-i raportez:

— E foarte proaspătă.

— Cinează cu mine, zice LD. Refuz: cică am mîncat foarte bine la prînz. Ei, măcar un ceai. Astăzi nu, spun eu cu hotărîre. E timpul să plec. Lesia Dmitrievna stă la oglindă, netezindu-şi la repezeală părul şi aruncîndu-şi o privire în vederea ultimei (pentru astăzi) îmbrăţişări, a ultimei priviri ochi în ochi – chiar la uşă.

Judecata obştească la al nostru NII a fost o şedinţă tipică pentru anii aceia de demult, un interogatoriu la masă, iar unul dintre cei şapte judecători a fost frumoasa Lesia Voinova (eu aveam 27, înseamnă că ea n-avea decît 24-25, numai atît!) Lesia Voinova a rostit atunci un discurs scurt şi energic, ochii îi străluceau. Ba încă i-a mai şi pus la punct pe bărbaţii de la masă:

— Dezbaterile dumneavoastră sînt plicticoase. E timpul să votăm – e vinovat? Sau e nevinovat?

Ca şi mulţi lucrători din NII, auzisem de multe ori numele ei, o cunoşteam (ea nu mă cunoştea). Poate că eram îndrăgostit. Încă nu-şi susţinuse disertaţia, dar o finaliza – nimeni nu se îndoia de succes. Carieră obştească Lesia Voinova nu făcea, o preocupa doar cea ştiinţifică, însă o femeie frumoasă vrea să fie la vedere, printre oameni. Cărei femei tinere nu-i place să i se spună, cică, ah, ah, ai vorbit strălucit! Şi să i se şoptească la ureche „şi frumoasă, şi deşteaptă!" – şi ei, firește, i s-a spus, i s-a şoptit, cu acea aspiraţie dulce, care o măgulește atît de mult pe femeie. Încă de pe atunci începuse să i se spună Lesia Dmitrievna. Numele i se potrivea. Femeia îmi plăcea. Şi, dacă-i să fiu cinstit, frumuseţea feminină m-a tulburat mai mult la masa aceea decît faptul că, după scurta ei cuvîntare şi după vot, am fost alungat din NII. Eu însumi mă pregăteam s-o şterg: scriam de-acum prima nuvelă.

Acum o alungau pe ea. După douăzeci (şi şapte) de ani.

Din disperare şi cu ultimele puteri (şi cu ultimii bani), Lesia Dmitrievna a invitat la o cină cu o sticlă de vin trei tipi influenţi. „Unul e cu nume. Altul e bine văzut de democraţi", îmi şoptea ea surescitată, scoţîndu-mă din patul cald şi începînd să pregătească masa. Eu încă nu înţelegeam că se jenează de mine. Adică, exterior înţelegeam. Dar nu înţelegeam gradul ei de jenă. De două ori m-a trimis la magazin să cumpăr ceva şi să mai cumpăr altceva. Şi iată, pe copeicile adunate, ale noastre, comune, pe masă, cum-necum, era ceva, în sticle şi în farfurii. Iar la bucătărie era fum: LD gătea, cu mînecile suflecate. (Regula ştiută: n-ai bani, stai la aragaz.) Dar am fost din nou exilat şi masa pregătită n-am văzut-o în toată frumuseţea ei. N-am văzut decît vasele murdare (la miezul nopţii). Şi furculiţele lor murdare. În schimb, întorcîndu-mă, am plonjat din nou în patul ei cald.

Cei trei veniţi la ea în seara aceea au avut o lungă discuţie despre politică. Despre ştiinţă. Despre subvenţiile departamentelor, despre granturi şi despre alte fleacuri potrivite la o masă. Au oftat că timpul trece. Unul dintre ei chiar se hotărîse să rostească un toast – pasămite, Lesia Dmitrievna nu îmbătrîneşte. Firește, îşi notaseră ziua cînd

consiliul ştiinţific va avea şedinţă şi, printre altele, va tranşa problema seminarului ei. Dar nici unul dintre ei nu s-a dus. Nu dintr-o cauză complexă, morală. Pur şi simplu, au uitat.

În schimb i s-a dat telefon de la NII – într-o manieră intelectuală, privată, dar cu o ameninţare delicată i s-a spus să nu vină la discuţia despre închiderea seminarului ei, aşa-i mai bine. Pasămite, n-are rost. Să nu se agaţe.

N-am crezut: „Lesia. Nu exagera!... Cine putea să-ţi spună aşa ceva la telefon?"

Dar, după ce m-am mai gîndit, am acceptat fără să vreau că aşa trebuie să fi fost: s-au găsit şi întotdeauna se vor găsi oameni gata să-l îmbrîncească pe cel ce cade. În epoca brejnevistă îi îmbrînceau foarte bine pe disidenţi sau pe simpatizanţii acestora. Acum, cu o satisfacţie ascunsă şi obosită, îi îmbrînceau şi îi călcau în picioare pe „foşti". Aceiaşi oameni. Mediocrii, rîdea Venea în tinereţe.

Iar seara tîrziu telefonul a mai sunat o dată. Lesia dormea, am ridicat eu receptorul:

— ... Noi o ţinem minte, a rostit, prevenitor, o voce.

Am întrebat:

— Care *noi*?

Analiza a fost fixată, a continuat vocea uniformă, iar chestia e hotărîtă, aşa că el telefonează pentru ca LD să nu-i treacă prin minte să vină în faţa oamenilor, altfel noi (iarăşi noi) o să fim în stare să bem din sîngele ei. Prilejul e potrivit. Numai să vină, şi noi o să-i aducem aminte, o să-i deschidem Lesiei Dmitrievna ochii bătrîni, lipicioşi...

— Care *noi*? am repetat eu întrebarea.

— Noi sîntem... (S-a încurcat, s-a abţinut. *Noi sîntem noi, ştii şi singur*, iată ce voia să exprime el cu vocea sau cu intonaţia. Şi s-a exprimat în totalitate.) Noi sîntem noi, a rostit glasul uniform, calm.

Încă din tinereţe, din anii mei cei mai lipsiţi de griji, cînd oamenii erau pretutindeni daţi afară din slujbe, ştiam foarte bine glasul cu această bună umplutură intonaţională. Şi dacă aş fi întrebat în anii lui Brejnev (puteam să întreb, nu eram naiv), acest glas colectiv, adaptat tuturor timpurilor, mi-ar fi răspuns exact la fel: noi sîntem noi.

Am început să am palpitaţii în tîmple.

— Ascultă, javră, am spus eu, vorbind dintr-o dată răguşit. Nu ştiu pe cine suni şi la ce număr de telefon (îl îndepărtam de LD, de apartamentul ei de acum). Dar vocea mîrşavă ţi-am recunoscut-o. Pe pielea ta, javră, nu mai e loc să pui stigmatul nemerniciei. De aceea te previn: potoleşte-te!

Am trîntit receptorul.

El a lăsat să treacă un timp. Ezita – o fi greşit numărul?... În sfîrşit, l-a format din nou.

— Alo? am făcut eu, tot răguşit.

— Cu Lesia Dmitrievna, vă rog.

— Iar tu, lindină? am hîrîit eu. Eşti făcut cu degetul, nu poţi forma corect un număr?!

Acum el a aruncat (repede) receptorul.

Se căia şi cu atît mai mult se destăinuia. Şi, iată, în discuţiile ei cu mine (nu în memorie, întotdeauna l-a ţinut minte) a ieşit la suprafaţă acel alcoolic, acel bătrînel, căruia-i curgeau balele de îndată ce femeile de serviciu, desfăcîndu-şi picioarele şi aplecîndu-se, începeau să şteargă seara tîrziu podelele roase ale coridoarelor din NII. Cîndva, demult, comitetul sindical reunit (LD, firește, era în componenţa lui) l-a chemat să dea socoteală şi l-a sancţionat. O mustrare, probabil. L-au lăsat fără primă. Mai pe scurt, au bătut un pic din picior, iar omul a dat în patima beţiei. Dîndu-şi seama ce-au făcut, acum le părea tuturor rău de el, erau mîhniţi, făceau în locul lui lucrările lui directe, iar el bea tot mai mult: venea beat la secţie, încasa salariul pe degeaba, iar seara aduna sticlele goale. Un alcoolic, care cu timpul s-a transformat într-un moşneguţ beţiv şi murdar. Cînd Lesia Dmitrievna, la vîrsta de cincizeci şi doi de ani, s-a hotărît să se căiască (erau de-acum zilele noastre de pocăinţă), l-a ales primul pe el. Îl avea în faţa ochilor. Un reproş viu. O victimă. (Cu toate că, cred eu, ar fi dat în patima beţiei şi fără pişcătura de ţînţar a comitetului sindical.)

Se uita la femeile de serviciu, lingîndu-se mîrşav pe buze, dar, după toate aparenţele, şi femeile de serviciu erau inaccesibile şi îl reclamau, pasămite, se leagă de noi tocmai atunci cînd spălăm podelele – ce mai, o lepădătură. Toţi se

fereau de el. Locuia aproape de NII. Acest moşnegel a devenit prima ei tentativă de umilire de sine. Lesia Dmitrievna (acum şi ei îi dădeau toţi cu piciorul) a venit singură în chichineaţa lui de o cameră, mizerabilă, dezgustătoare. Deschizîndu-i uşa, el s-a supărat. Orice oaspete neaşteptat provoacă în noi o concordanţă involuntară sau alta. Faţă în faţă, moşneguţul s-a supărat, chiar şi-a îndreptat statura (reflectat, aşa cum reflectă oglinda – a preluat cu faţa fosta ei aroganţă.) Şi numai după ce, brusc, şi-a dat seama de ce venise femeia la el, alcoolicul a strigat cu voce piţigăiată, a început să sîsîie, se cutremura de fericire – se topea de bucurie, iar mîinile îi tremurau amarnic, atît de mult, neajutoratul de el, voia să-i smulgă nişte bani. Dar ea a plecat. Au intrat în acţiune mirosurile. În chiţimie puţea, un nod de greaţă i se ridica clipă de clipă în gît.

Bîiguind repede-repede că, pasămite, a trecut doar ca să-l vadă, LD a dat deoparte mîinile tremurînde şi a plecat – urît, mîrşav, toată seara după aceea i-au dat tîrcoale greţurile. Citea, încerca să citească, stînd în bucătărie la o jumătate de metru de chiuvetă, la o jumătate de pas de apa curată lăsată să curgă (pentru orice eventualitate).

A plecat – dar se dusese la el. Voia ca acum şi eu să reacţionez cumva (în cuvinte) – sau măcar s-o ocărăsc, s-o judec: poate că nu-i normală? Spune.

— Hai. Spune. Spune cinstit... Vreau să mă înţelegi.

Eu înţelegeam, cum să nu înţeleg. Dar acum înţelegeam (ghiceam) şi ceea ce avea să urmeze.

Adică, pasul următor (cultura căinţei este, totuşi, la noi vie parţial) a fost că Lesia Dmitrievna şi-a dat seama că nu-i obligatoriu să se căiască faţă de cei cărora le era vinovată personal. Nu-i obligatoriu să te învinuieşti faţă de cei pe care i-ai judecat. Pentru umilinţă şi ca să-ţi stîrpeşti vina (şi trufia), te poţi căi faţă de orice căcat de ieri.

Deodată m-am lămurit: am înţeles cine-s eu.

Şi ceva mai tîrziu am înţeles cu cine, din punctul ei de vedere, semăn. Cu moşnegelul acela. Sînt un pic mai bun, dar din aceeaşi categorie. Deodată spaţiul s-a lărgit mult – şi se vede pînă la orizont. Văzduhul a început să zornăie. Moşneguţul sînt eu. Nu muncesc nicăieri, n-am casă (mă aciuez în cămin). Nu ştia că mai înainte cu douăzeci şi şapte

de ani mă gonise şi pe mine din NII. Un ratat, un grafoman orgolios, îmbrăcat în nişte pantaloni îngrozitori, cu ghete sparte în picioare – iată cu cine se cuplase, alegîndu-mă ca mai potrivit. Moşneguţul acela ar fi fost prea de tot; ar fi chinuit-o greaţa. Dar cu un paznic decăzut din underground (cu mine) umilinţa şi căinţa ei intraseră într-o albie culturală mult mai bine conturată.

Eu (orgoliul) n-am putut să nu mă supăr. Dar măcar am fost în stare de altceva: nu mi-am trădat supărarea. Pur şi simplu, am încetat să mă mai duc pe la ea.

Se ruga de iertarea păcatelor... Iată de unde erau lacrimile în pat, sughiţurile ei de plîns, la o jumătate de oră după îmbrăţişările noastre. Iar eu, ţap bătrîn, mă îndoiam. O umilea însuşi patul cu mine. Cu mine se umilea.

— ... Am trecut prin duhoarea din garsoniera alcoolicului aceluia. Nu ţi-e scîrbă, nu ţi-e greaţă să auzi asta? m-a întrebat. Spune.

Probabil că am tăcut.

— Ei? a întrebat ea din nou (insistînd). De parcă deplinătatea căinţei nocturne includea în sine nu numai povestirea despre moşneguţ, dar şi răspunsul meu despre el. Ca şi cum chiar eu ar fi trebuit să-i iert păcatele.

Am spus – bine; s-o lăsăm moartă.

— Mă temeam de mirosuri, de greţurile astea, o jumătate de zi m-am spălat, m-am tot spălat, m-am speriat groaznic. Nu mă asculţi?...

— Te ascult, am rîs eu.

Mi-a spus, rîzînd şi ea deodată şi mîngîindu-mă pe cap:

— Mda. Doar eşti, aşa cum singur te exprimi, un ticălos de căminist – ţi-e tot una!... Spune-mi cinstit, cît de des te speli? Doar te îngrijeşti, nu? Cînd ai o asemenea viaţă – adică la etaje diferite – bărbatul doar trebuie să aibă un regim al băilor?

Nu m-am enervat. Nu. Numai să te gîndeşti. Aceşti foşti lachei ai partidului, care i-au tot linguşit pe cei aflaţi la putere, ei, iată, au mîndria *lor*! Ca să vezi, au şi aroganţă! Eu, vedeţi dumneavoastră, sînt lîngă ei un căminist murdar, se chinuiesc şi-s umiliţi stînd lîngă mine!

Doar pentru o clipă s-a aprins dușmănia în mine. Ah, mama voastră, îmbuibaților, m-am gîndit... Dar m-am stăpînit. De altceva îmi părea rău: nu fusesem în stare să nu mă supăr. Oare o privire dintr-o parte, o imagine și o privire cu ochii străini ai cuiva mă mai poate atinge, zgîria? Rușine, Petrovici. Să-ți fie rușine, îmi reproșam. Și am dispărut. Și n-am mai trecut pe la ea.

O replică a lui Vik Vikîci (ne văzuse o dată împreună):

— Ți-ai găsit după cine să-ți pară rău! Inși ca ea l-au băgat la balamuc pe fratele tău.

Vik Vikîci auzise o mulțime de lucruri despre ea:

— ... Dacă n-ai avea de-a face cu femei precum LD a ta! O ștoarfă bătrînă, grasă. Puhavă. Măcar vezi că-i bătrînă?

— Nu văd.

— Chiar nu vezi?

— Nu, am recunoscut eu. (Într-adevăr, nu mai vedeam.)

Înainte să vină la cină cei trei tipi erudiți (puteau să pună o vorbă bună pentru ea, dar n-au pus), Lesia m-a rugat să-i cumpăr un ruj. Pentru ca, atunci cînd tipii vor veni, să-și facă repede buzele. E de înțeles. (Să nu se vadă ruinele.) După o întrerupere atît de lungă, de douăzeci și șapte de ani, puteam să-i văd din nou buzele rujate, ușor jucăușe. *Roz spre roșu*, cu nuanța vișinei timpurii, așa mi-a spus că se numește rujul ieftin, pe care eu (rugămintea ei) l-am tot căutat pe la cei care revindeau marfa dispărută din magazine. Am cumpărat. Voiam. (Voiam să-i văd buzele.) Dar în aceeași zi l-am vizitat și pe Venea la spital.

De îndată ce am pornit spre el, la intrare, chiar în ușa coridorului spitalului, la mine (mirosul?) s-au repezit deodată doi sanitari zdraveni și mi-au întors buzunarele pe dos, m-au percheziționat: n-au găsit nimic. Propriu-zis, nu m-am împotrivit – știam că au dreptul să mă percheziționeze, ca nu cumva să-i duc bolnavului ceva ascuțit sau niște tablete. (Pe perete era un anunț: *Stimați vizitatori și rude ale pacienților*, cu litere mari.) După ce m-au percheziționat, m-au împins amical: du-te. Chiar le-am făcut semn cu mîna. Nu am băgat imediat de seamă cum au reușit să separe rujul parfumat de conținutul buzunarelor mele: l-au

uzurpat în folosul lor. M-am uitat înapoi doar întîmplător. Şi am văzut – un sanitar ţinea în mîna lui viguroasă rujul *roz spre roşu*, cumpărat de mine. L-a mestecat, l-a înfulecat, l-a înghiţit imediat, fiindu-i dor de orice chimicale (în schimbul tabletelor). Eu, cum se obişnuieşte, n-am spus nimic (spui, nu spui: e prea tîrziu). Chiar mi-am ferit ochii. M-am dus la Venea. Peste o oră, cînd am ieşit din salonul lui Venea, acest sanitar de serviciu stătea tot la intrare, cu mîinile puternice încrucişate pe burtă – un străjer obişnuit, cuviincios şi sigur pe el, atent cu măsură, calm la faţă, ei bine, numai, poate, buzele îşi aminteau culoarea vişinei timpurii; dacă ştiai.

Am descoperit o bucată veche de caşcaval; şi imediat am cumpărat ca adaos nişte macaroane, dar în apartamentul Konobeevilor nu puteam să-mi gătesc ceva de mîncare, gazul era întrerupt. Trebuia să mă duc la bucătăria comună. Mă duc. Macaroane cu caşcaval – o mîncare excelentă. Merg şi fluier. Careva dintre tineri a dat drumul unui cîine (strigăt: „De ce cîinele-i pe coridor?"), iar cîinele, pe jumătate ciobănesc, slavă Domnului, şi-a dat seama ce are de făcut – fără să-şi aştepte stăpînul, a zbughit-o singur în jos, pe trepte, afară.

Iar acolo (văd) puful de plop e ca zăpada. Cade. Şi cîinele, suflet fericit, a prins imediat sub plopi momentul său. S-a aşezat lîngă uşă. Se uită.

Am pus macaroanele la fiert. Văd în continuare de la fereastră: în curte, lîngă tomberonul căminului, cel cu resturi de alimente, încă un cîine. În mod clar de pripas. (O rimă pentru frumosul care se uită la puful ce cade din plop.) Acesta-i sălbatic. Parşivit. Întru totul ca un om – cîinele de pripas s-a ridicat pe labele dinapoi, se uită în containerul cu resturi. Cercetează. Bravo! Principalul în soarta ta e să fii destul de înalt.

Cineva m-a tras încetişor de mînecă: nu m-am uitat. Dar m-a mai tras o dată încet – Lesia Dmitrievna! Am făcut ochii mari: cum aşa? Cum de m-ai găsit în cămin? Asta-i imposibil... E posibil! a rîs. M-am gîndit să te vizitez în bîrlogul tău măcar o dată, nu, nu, nu te speria, nu trebuie

să-mi dai să mănînc sau să beau, pur şi simplu arată-mi unde locuieşti.

— Am şi mîncare. Şi cu ceai o să te tratez. (Mă obişnuiam cu prezenţa ei.) Iar de locuit, scuză-mă, locuiesc la cîteva etaje...

— Ştiu. Unde dă Domnul, a rîs din nou.

Din fericire, aveam într-adevăr ceai, de Ceylon. Iar ea adusese o franzelă şi tot nişte caşcaval, apăruse deodată în magazine caşcaval *aldîgheiski*, ieftin. În copilărie, mi-aduc aminte, i se spunea caşcaval *sîrtvorojnîi*, se pronunţa legat, într-un cuvînt.

Şi după ceai, chiar după prima ceaşcă băută de LD şi după cea de-a doua golită de mine (beau lacom cînd am un oaspete neaşteptat; mă irit), s-a lăsat cu ceartă – după cum mi-am dat seama, LD venise să se acuze şi să recunoască faţă de mine ce rea e (afurisită, a spus); şi cît e de important pentru ea ca tocmai eu s-o înţeleg.

— A-a. Deci, ai venit să te căieşti? m-am făcut eu a rîde.

Ea s-a fîstîcit (cuvîntul „a se căi" se auzea între noi pentru prima dată):

— Pare-mi-se, cam aşa.

— Să te căieşti iar şi iar? Şi neapărat mie? Încă mai rîdeam; şi, nestăpînindu-mi furia, i-am atins brusc faţa.

Temîndu-mă de mîna mea grea (nu loveam femeile), mîna, palma n-am lăsat-o să ajungă, dar cu degetele i-am trecut peste nas, sînge, fireşte. Am mîna rea (în acest sens), mă clatin de boală sau de foame, de-abia merg, dar mîinile-mi sînt puternice, am palmele de fier. Lesia s-a purtat extraordinar, *asta-i ceva nou*, a spus, s-a repezit şi s-a aplecat, ca să nu-şi păteze rochia. Sîngele curgea pe masă (masa lungă din bucătăria comună de pe coridor), iar LD s-a mişcat imediat spre ea, s-a grăbit pentru ca sîngele să nu picure nici pe hainele ei, nici pe podea. Muşamaua a acceptat mica băltoagă. LD şi-a dat capul pe spate şi a rămas nemişcată pe scaun, ţinînd în palme mîinile mele vinovate. Înţelesese ceva mai mult decît mine: îmi ţinea mînile, pasămite, bine, fleacuri, ştiu că mă iubeşti şi ştiu că s-a întîmplat din greşeală. A spus, punînd în mişcare timpul nostru comun, care se oprise: „Ceaiul. Încălzeşte-l din nou", m-a rugat, eu m-am desprins din mîinile ei, m-am repezit

spre ceainic şi chiar atunci cineva m-a strigat din uşa bucătăriei: „Petrovici!" – eram chemat jos, la telefonul de la intrare (caz rar). Şi Lesia mi-a făcut semn cu mîna:

— Păi du-te. Du-te...

La telefon de-abia se auzea: încordîndu-mă să desluşesc ceva, strîngeam în mînă receptorul vechi, nu l-am spart, dar ceva tot a trosnit sau a pocnit – era ceva cu mîinile mele, aveam ceva surprinzător (nou, spusese ea) în ele. În fine, în receptor s-a auzit vocea fostei soţii a fratelui meu (Nataşa!...) – ea mai mult se văita. Mi s-a plîns. Mi-a spus că-l vizitase ieri pe Venea. O convorbire ratată.

Am urcat la etajul meu. Lesia m-a întrebat:

— Totul e în ordine?

Am dat din cap. Şi am îmbrăţişat-o – cred că din ziua aceea memorabilă totul a devenit clar. Din clipa aceea. Poate că trebuia s-o lovesc ca s-o îndrăgesc, adică să fi existat măcar o similitudine, o imitaţie exterioară a *loviturii*. Dar e posibil şi ca iubirea să se fi copt de la sine (devenea tot mai coaptă) spre momentul celei mai mari căderi a LD – pierderea seminarului.

Blestematul de seminar mă înfuria. Găsise de ce să se agaţe. Nu mai era seminar, ci *sieben deutschen Ofizieren*. O idee fixă.

Dar, ca să vezi ce se întîmplă, m-au chemat la telefon – portăreasa! – şi asta înseamnă că cineva mă caută de multişor, mă gîndeam eu, coborînd scara, ducîndu-mă în hol. Alergam pe trepte şi mă miram – ca să vezi, m-a pescuit la bucătărie!

Nataşa, fosta soţie a lui Venea, nu ştia, desigur, al cui apartament îl păzesc – a telefonat la poartă, cică, nu-l chemaţi? Vă rog!... Şi iată că sus Lesia Dmitrievna îşi presează nasul lovit, eu mă gîndesc la ea, cum e cu şuviţa de sînge, îmi blestem mîinile – strîng în palmă receptorul, care aproape trosneşte, vorbesc cu Nataşa.

O voce:

— Eu sînt. Eu...

— Nataşa! o recunosc în sfîrşit. Vorbim foarte rar. (N-o acuz. Femeia-i căsătorită, doi băieţi, are viaţa ei.)

Acum, auzindu-mă, izbucneşte în plîns – cuvinte confuze, care cad precum o ploaie măruntă. Care-i problema?... Păi, nici o problemă, una, alta, copiii, preţurile din magazine, frica pierderii serviciului, nu mai are putere să trăiască. Are infinite emoţii negative, uite, l-a vizitat pe Venea – l-a văzut şi i-au dat lacrimile, vocea lui, tabletele lui... arunca tabletele la WC... căsătoria noastră, am avut o căsătorie fericită, înţelegeţi-mă corect!...

— Da! strig. Înţeleg! Strig. Aparatul e stricat, se aude rău şi, pe deasupra, telefonului i-a pus gînd rău şi un tip beat (a apărut lîngă mine) – i-a pus gînd rău şi vrea să-mi smulgă receptorul din mînă, eu nu i-l dau, el mormăie de-a dreptul în receptor (şi duhneşte a trăscău): *Galka, iubire, vagonul 22...*

— Cară-te! Mă răstesc la el şi imediat îi cer iertare Nataşei: Nu-nu, pentru numele lui Dumnezeu. Nu dumitale ţi-am spus. Aici s-a agăţat de mine un beţiv. Telefonul e chiar la intrare...

— De ce?

— Păi nici un de ce. Sînt destule lepădături.

O întreb din nou cu ce aş putea s-o ajut (repet întrebarea cu spaimă, nervos).

— Cum rămîne cu pensia?... Auzi, Nataşa, ce-i cu pensia? Îl împing tare pe beţiv în piept, ca să mă descotorosesc de el pentru un minut, problema pensiei e importantă. (Întrebarea întrebărilor, banii. Cine va primi puţinele ruble ale lui Venea, de ce Nataşa nu vrea?)

A ieşit cam prea de tot. Din cauza îmbrîncelii, beţivul a zburat îndărăt şi, cu o coastă, a lovit greoi masa portăresei noastre de zi, a răsturnat masa, panoul cu cheile – femeia a început să ţipe, urlete, nu se-aude nici un cuvînt, eu strig:

— Dar pensia?

— Da-da. Aş vrea ca de-acum s-o primeşti dumneata şi să i-o dai.

— Şi? Şi după asta? (Dacă Nataşa încetează să-i primească pensia, înseamnă cu nu-l va mai vizita deloc. Asta-i clar... Sînt într-o sperietură prelungită.)

— Bine! strig. O să primesc eu pensia pentru el...

— Ce?... Dar eu?...

Nu înţeleg nimic. Se aude rău, e zgomot, beţivul iar a apărut lîngă mine, s-a agăţat de receptor şi încearcă să mi-l ia, îmi răsuceşte mîinile.

— Cară-te! Acuşi îţi dau la cap!... Acuşi iei una peste cap! (Din fericire, Nataşa nu aude.)

Mă salvează portăreasa. De-abia punînd pe picioare masa răsturnată, ea (la atac!) se repede la beţiv şi se agaţă de el ca o curajoasă căţea-buldog de-a miliţiei. L-a îndepărtat de mine, dar oare pentru mult timp – o să-i poată face vînt pe uşă?...

În sfîrşit, pot vorbi (port discuţia repede).

— Da, Nataşa. Am înţeles tot. L-ai vizitat zece ani, mulţumesc...

— Mulţumesc. Ea rîde nervos, printre lacrimi.

— Viaţa merge înainte, spun eu (ceva profund).

Iar Nataşa începe iar despre amărăciuni, despre griji.

— Trebuie, trebuie să trăim, repet, o încurajez. Nataşa are (îmi amintesc) faţa tristă şi cinstită, o astfel de faţă poate doborî. Chiar dacă l-ar fi părăsit de îndată (lăsînd totul pe seama mea), n-aş fi învinuit-o: cum-necum, Venea e pentru ea un om străin, numai o amintire.

Au trăit împreună mai puţin de trei ani. Ce-i drept, ea susţine că au fost trei ani fericiţi. Din cînd în cînd Venea lucra, iar din cînd în cînd şedea în baie pe podea, îmbrăţişînd scaunul WC-ului (acolo sfîrîiau, dizolvîndu-se, tabletele prescrise). Pînă la urmă l-a părăsit. Totuşi, l-a vizitat la spital mai mult de zece ani. Chiar aş putea să mă întreb – de ce a făcut-o? (Eu trebuia s-o fac măcar pentru că sîntem rude, fraţi.) Stăteam împreună cu el la răscrucea unui drum, doi băieţi, şi – praful de la un camion care trecuse. Stăm şi avem praf pe faţă, între dinţi, praf pe călcîiele desculţe – iată de ce trebuia s-o fac. Pentru praful acela alb, estival.

LD se uita într-o parte, globurile încrucişate ale ochilor îi sînt urîte, tot nu voia ca acest paznic de pripas, acest boschetar să vadă ce i-a provocat umilinţa. (Dar eu ghicisem deja – ce.) Iar în ochiul stîng i se oprise o lacrimă.

M-a întrebat, a spus:

— Tu, pesemne, aşa iubeşti, da? şi s-a pus cumva caraghios în patru labe, aplecîndu-şi mult capul.

Nu era nici o provocare: vocea îi era rece. Dar pe mine m-a atins; la o adică, ce înseamnă asta?!

Am întrebat-o supărat – ce-i cu zbuciumul acesta, Lesia? Încetează. Poate că se întîmplă să fiu grosolan, dar, pasămite, sînt om viu şi m-am obişnuit să privesc chestiunile astea, omeneşti, ale noastre, mai cu veselie...

Am spus şi am tăcut, scena era nervoasă. Nu voiam s-o supăr şi nici n-aveam cum să-i spun. Şi – o linişte încordată, sumbră. Umbra moşnegelului, iată ce apăruse. Iată cine stătea aici, zîmbind răutăcios. Izbutise pînă la urmă să se apropie prin spate de femeia de serviciu. Fornăie. (Iar ea e aplecată. Spală podeaua, îi e tot una.)

Capul Lesiei e aplecat, afundat în cearşaf, în colţul pernei, şi vocea ei de acolo a ajuns înăbuşită:

— Da, vezi-le mai cu veselie. Dă-i drumul. Continuă. Nu te jena, te rog.

Peste aproximativ un ceas, ca de obicei, a vomitat – sunetele caracteristice laringiene ale originalei ei căinţe-treceri sub tăcere. M-am trezit. Nu i-am spus nimic, doar am ajutat-o să cureţe. Ce să mai zici aici. Poate că într-adevăr s-a descotorosit de fosta vină, şi-a răscumpărat-o. (Poate că mîine o să i se pună la socoteală.) Am simţit deja această tîrguială a ei cu cerurile atunci cînd LD a aprins lumina şi s-a apucat de curăţat ca în toate zilele: în noaptea aceea a vomitat de două ori. A spălat duşumeaua. A şters-o cu cîrpa, dar duşumeaua nu s-a uscat de tot şi pe urma umedă au dat buzna pe fereastră muştele verii. Oricît de bine a spălat, pe duşumeaua jilavă muştelor tot le-a rămas ceva din alde Zimin sau Gurevici (concediaţi de ea), aşa că şi muştele, cu gurile lor microscopice, înghiţeau şi alegeau, luau cu ele cîte ceva din vina ei. Urît?... Se înţelege că-i urît. Nu-i grozav. (Ea s-a scuzat pentru slăbiciune.) Vina spălată nu miroase a lăcrămioare. N-ai ce face.

În sfîrşit, am aţipit. Amîndoi eram obosiţi. Ea plîngea în colţul patului, iar eu, care, din cauza zădufului, alunecasem pe duşumea, gol – am adormit pe covoraş, ca un cîine.

În timpul nopţii iar s-au auzit sughiţurile înfundate de plîns. Era prea de tot. Ei, cît se mai poate! – am bombănit eu spre Lesia. Am aprins lumina, dar am stins-o imediat, dînd cu ochii de portretul soţului ei, privire în privire

(comunistul cel aspru scruta şi noaptea prin beznă). Da, i-am spus, o iubesc. O iubesc, aşa bătrînă cum e, ca şi mine. Imensă, bătrînă, cu plînsete nocturne, cu sînii fleşcăiţi şi cu fundul inimaginabil.

Dar nu şi-a răscumpărat vina. Micul ei seminar ştiinţific, de patru sau cinci inşi, care de-abia mai rezista, a fost desfiinţat în deplin consens. Statutul, mica medalie oficioasă, fleacurile (după părerea mea)... ea, un mic om sovietic călcat în picioare, se ruga cu privire la seminar (adică, cred că şoptea), adresîndu-se derutată ba cerurilor, ba Oamenilor, zeităţii ei colective.

I s-a transmis cum a fost: o şedinţă ca toate şedinţele şi oamenii ca toţi oamenii – nici o voce în apărarea ei.

Lesia a pus jos receptorul. S-a dus să facă un duş. Şi la început, în seara aceea, n-a făcut decît o microcongestie cerebrală. Doctorul chemat de mine a promis, sigur pe el şi chiar zîmbind, că totul va reveni la normal. Cică are nevoie de linişte. (Şi de injecţii.) Preparatele le-am cumpărat. Injecţiile i le-am făcut eu: mă pricep.

A doua congestie, vechea denumire a congestiei este *dambla*, a doborît-o pe LD peste încă trei zile, cînd s-a aflat cui i s-a dat seminarul ei. (Belkin, Bulkin – mie numele nu-mi spunea nimic.) Congestia a doborît-o cu adevărat, complet. O femeie imobilă, uriaşă, zăcînd nemişcată. Tăcută. Şi numai ochiul ei drept era viu. Îmi clipea. (Mi se plîngea.) Şi tot privea pieziş spre stînga.

Mai întîi am crezul că Lesia se uită pieziş, indicîndu-mi o poziţie mai comodă pentru a o privi (din poziţia ei culcată) – pasămite, stai ceva mai la stînga. Apoi mi-am zis că e vorba de lacrimi (cu pleoapa nemişcată, n-avea cum să le împingă). Dar în general m-am dovedit destul de îndemînatic, îngrijind-o: îi dădeam să bea şi să mănînce cu lingura, îi puneam şi îi duceam oala de noapte, îi spălam trupul mare, care nu slăbea. Slăbea la faţă; zbîrcituri, pungi vinete sub ochi.

Nu-mi mai aduc aminte ora, se întuneca deja – am auzit vuiete şi scrîşnete, pe stradă treceau tancuri. Am dat drumul la radio (LD avea televizorul stricat).

Spaimele auditive sînt dintre cele mai puternice. Zăngănitul de pe asfalt a speriat-o atît de tare, încît şi-a şi mişcat brusc mîna, şi-a şi recăpătat vorbirea pentru o clipă.

— Tractoarele. Tractoarele noastre. Şi... cuvintele i s-au curmat. Lesia a amuţit din nou.

Pe timpul nopţii am fost îngrijorat de hemoragia din nas. Mereu începea să curgă cîte o şuviţă, se usca, apoi izvoraşul începea iar să curgă. M-am zăpăcit întrucîtva la o oră tîrzie din noapte.

N-am putut să aţipesc. Dimineaţa doctorul n-a venit, s-a arătat de-abia după-amiază, cînd au încetat schimburile de focuri din stradă, începute încă din timpul nopţii. Doctorul era mai îngrijorat de sîngele de pe străzi. Ne-a povestit despre răniţi. În comparaţie cu străzile, sîngele lui LD era un fleac. (Eu aveam altă părere.) Doctorul m-a calmat: hemoragia asta nu-i periculoasă, în momentele critice organismul îşi micşorează singur tensiunea: se sparge un mic vas, iar tensiunea scade...

— Dar de ce nasul?

— Are nasul slab, iată de ce, mi-a răspuns, scurt, doctorul.

Iar eu mi-am amintit cum am atins (nu spun că am lovit) faţa ei întinsă cu degetele (nu spun: cu mîna). Mi-am amintit sîngele de pe muşama în timpul certei noastre stupide din bucătăria căminului.

În noaptea aceea de după comoţie m-am tot temut de încă o hemoragie neaşteptată şi am sfîşiat la nesfîrşit, în fîşii lungi, un cearşaf vechi (bandaje de rezerve). Le-am făcut morman şi le-am pus deoparte, să fie. Firește, i-am ridicat capul, i-am pus comprese reci la rădăcina nasului.

În timpul nopţii am băut ceai, am stat la bucătărie. Ceaşca era de lut – un glob cu partea de sus retezată grosolan. Un volum, care se prefăcea că-i ceaşcă, dar nu izbutea să-şi ascundă simplitatea cinstită a formei.

Mi-am dat seama ce voia ochiul ei care aluneca pieziş, parcă direcţionîndu-mă (sau direcţionîndu-mi gîndirea) înspre stînga. Trebuia să angajez o îngrijitoare. Nu era vorba de vreo procedură feminină a Lesiei, eu eram cît se poate de potrivit, nu mă jenam, o iubeam. Dar în zilele

acelea devenise mai complicată (mai tensionată) supravegherea apartamentelor de la etaje şi, întorcîndu-mă fuga-fuga de la cămin, nu apucam să-i încălzesc Lesiei la timp mîncarea sau să dau o fugă la farmacie. Îngrijirea mai avea nevoie de o pereche de mîini. Sensul direct al vechii expresii – o pereche de mîini – m-a ajutat să fac descoperirea. M-am gîndit ipotetic la o îngrijitoare, apoi la bani (în legătură cu îngrijitoarea) şi... am zărit verigheta de pe mîna stîngă, nemişcată a Lesiei.

— S-o vînd? i-am ridicat mîna în aşa fel, încît degetul cu verigheta a ajuns în dreptul ochiului ei, care zvîcnise vioi. Ochiul a exprimat pe loc – da, da, ţi-ai dat seama pînă la urmă, ce prost eşti!...

Şi chiar colţul gurii Lesiei a înviat un pic, dîndu-mi să înţeleg cum ar fi putut acum să se înfiripe la marginea dinţilor mişcarea iniţială a unui zîmbet, elanul lui.

M-am interesat la policlinică şi m-am înţeles: am găsit o femeie cu ziua (o oră dimineaţa, două ore seara) – Mar Vanna, aşa s-a prezentat. M-am străduit mult timp să-i scot verigheta, i-am săpunit degetul slăbit, am tras de ea. I l-am umezit cu votcă, cu untdelemn, iar apoi, de probă, am adus din cămin (de la Sobolevi, din baie) nişte şampon scump şi am uns uşor inelul de aur. Verigheta de pe deget a început să respire, s-a mişcat şi încetul cu încetul a trecut de încheietura care nu ceda.

Peste vreo două-trei zile Lesia a început să vorbească. Şi încă peste două – a început să-şi mişte mîinile, pe amîndouă odată.

Într-o noapte mi s-a năzărit deodată: a murit. Era de-acum spre dimineaţă. Dormeam împreună, eu am simţit un frig tăios dinspre partea ei. (Îmi aduc aminte, m-am gîndit în grabă la plapuma alunecată, căzută – nu voiam să mă gîndesc că frigul e de la umărul ei, de la trupul răcit.) Totuşi, plapuma era la locul ei. Şi atunci iar, prin somn, am încercat să mă mint: alături de mine, pasămite, nu-i cîtuşi de puţin frigul morţii, pur şi simplu Lesia s-a ridicat din pat.

Iar Lesia chiar se ridicase din pat. Iar frigul din jumătatea ei de pat era de înţeles – ea se dăduse jos din pat, plapuma se răcise.

S-a apropiat de mine:

— Să fac ceai?... a întrebat şi a izbucnit într-un rîs sănătos, matinal.

Pentru prima dată se trezise dimineaţa înaintea mea. (Uite-aşa încep oamenii să plece.)

Au început să-şi facă apariţia, iar apoi să vină din ce în ce mai des nişte prieteni de-ai ei dintre „foştii", care prindeau din nou putere socială. Nu-i atît de important că erau dintre „foşti", nu accentuez – important e că oamenii au venit şi s-au dovedit dintr-o dată că-i sînt prieteni. Ca nişte delfini, care în cele din urmă i-au venit în ajutor unui om aflat în apa nemărginită a mării. Ei ieşiseră la suprafaţă din vîltoarea vieţii – înotaseră, înotaseră şi, în fine, ajunseseră la ea ca s-o ajute: „Ia te uite unde-i! Uite! Lesia Dmitrievna, v-am simţit foarte mult lipsa. Dar în sfîrşit!"

O încurajau pe Lesia cu o vorbă bună, veneau în vizită, îi aduceau mîncare, vin, cadouri. De-acum îi căutau un loc de muncă demn de ea.

Dar eu am început să vin mai rar. Ea pleca cu treburi, n-o găseam întotdeauna acasă. Apoi n-am mai putut s-o prind la telefon. Nu-mi aduc aminte totul. Îmi amintesc că s-a terminat.

Lesia n-a aflat că, printre alţii, mă dăduse cîndva afară din slujbă. Credea că ne cunoscusem la demonstraţie. Ea, pasămite, ţine minte ziua aceea. Cum să n-o ţină minte! Şi eu, strecurîndu-mă în ziua aceea prin mulţimea jubilînd, repetam mereu în sinea mea că, pasămite, trebuie să-mi întipăresc în memorie – ce chipuri!...

Sute de mii de oameni, îmbătaţi de libertate cu atîta veselie şi atît de exploziv, nu mai fuseseră de mult pe caldarîmul acesta (poate că niciodată), mă gîndeam eu în minutele acelea, făcîndu-mi loc spre pancarta care reprezenta o pensulă uriaşă cu petele multicolore ale unei palete. Acolo i-am văzut de îndată pe pictori: pe Goşa, pe Kindiaev şi pe Volodea Gogua cu Lina, nevastă-sa (care încă nu plecase în Germania) – tot acolo, cu un steag, era şi Vasiliok Piatov. Mergeau în grup. (Toate astea cu o oră înaintea întîlnirii mele întîmplătoare cu Lesia Dmitrievna

de lîngă porţile înalte cu grilaj.) Mergeau îmbrăţişaţi, strigau. Strigam şi eu. Era şi robustul Ciubik, un fel de coadă învîrtindu-se în urma pictorilor, turnător, ştiau cu toţii, dar se obişnuiseră cu el de-atîţia ani, se rodaseră, fie, cică, n-are decît să-şi apere punctul de vedere conceptual despre Kandinski! Şi Ciubik striga, cînta cîntece. Iar unul dintre pictori, Kolea Sokolik, l-a atins totuşi: a spus în treacăt (în treacăt, dar noi am înţeles foarte bine, am izbucnit în rîs) – a spus Kolea uite ce: Ciubik, nu cumva întîrzii azi la lucru?...

— Păi astăzi nu-i zi de lucru, a spus naiva Lina, nepricepînd poanta.

— Nu pentru toată lumea.

Am rîs.

Ciubik ne-a ameninţat cu degetul:

— Hai-hai! Iar glumele astea cretine!

Şi deodată Ciubik a rîs fericit. Ciubik (poate că nici el nu se aştepta) şi-a deschis larg gura şi cu un oftat – tare – a strigat:

— Liberta-a-ate!

În clipa aceea m-a uimit cît de necondiţionat era el fericit: astăzi era o bucurie şi pentru el. Era ca toţi.

Susţinîndu-l, am strigat ca un ecou: liberta-aa-te! Îl îmbrăţişam, îl loveam pe umăr: iată-l şi pe domnul Ciubik! Bravo, eşti grozav, Ciub! Sîntem împreună! (Slujba-i slujbă, iar libertatea-i libertate.) Aerul era supraîncărcat de emoţie. Strigam. Capul îmi vuia de parcă fusesem într-o vizită, unde, ceaşcă după ceaşcă, băusem gratis cafea de bună calitate. Vanitosul meu eu, pînă şi el se potolise, se micşorase, se retrăsese, sălăşluind undeva chiar în pingelele mele, în călcîie, şi lipăia pe asfalt împreună cu o mie de picioare. *Fusesem antrenaţi*, iată ce breşă a sufletului! Fusesem luaţi cu toţii de val. Fulgerul diriguieşte lumea! – repetam eu, absolut fericit în momentele acelea (ca şi toată mulţimea clocotitoare). Cînd m-am uitam – aveam împrejur chipuri necunoscute.

Într-un moment de fericire instinctivă, fusesem pesemne împins mult înainte. Pictorii fuseseră şi ei împinşi undeva. Pancarta lor (pensula uriaşă, semănînd cu un falus bărbos) nu se mai vedea în mulţime.

Împreună cu o mică parte a mulţimii am fost abătut spre un gang de pe Tverskaia, lîngă „Vinuri ruseşti". În asemenea ganguri oamenii nimeresc de la sine. (Se elimină presiunea teribilă a masei de oameni.) Nemailăsîndu-ne să plecăm de acolo, miliţienii închideau de-acum cu greu porţile înalte şi frumoase.

Izgonirea

Krasnuşkin, reglor la Autobaza nr. 6, iar în trecut un hoţ cunoscut (datorită tinereţii) a venit de la etajul al treilea şi a intrat în vorbă cu mine. Era gata să flecărească toată noaptea, numai o sticlă să fie. (Plus o jumătate de sticlă cu spirtul lui prost, pe care l-am diluat cu grijă.)

Atunci au dat buzna şi pictorii; era, desigur, Vasiliok Piatov, erau Kindiaev şi Goşa – şi ei aduseseră, dar puţin. Expertul venise numai cu mapa. Nici măcar nu-mi amintesc numele lui; o faţă măruntă; şi era mărunţel cu totul. (Păcat.) Chiar şi Vasiliok, porcul de cîine, părea încurcat. Dar pe mine nu mă deranja că pictorii dăduseră buzna fără un telefon prealabil, că au venit la mine şi la spirtul lui Krasnuşkin (normal, şi eu sînt la fel); mă deranja tocmai faptul că năvala lor era parcă justificată de un eveniment important pentru noi toţi. De identificarea unui desen găsit al lui Venea. (Puteau să-mi spună de-a dreptul: n-am reuşit, Petrovici, n-am fost în stare, iartă-ne!...) Simplul fapt că expertul nu era Umanski (aşa cum ne înţelesesem) nu era cinstit.

Desigur, nici măcar n-am clipit din ochi, i-am invitat pe toţi să ia loc, să bea – gazda e întotdeauna bucuroasă! Singurul lucru pe care nu-l voiam era ca acest expert zbîrcit să-şi deschidă mapa, dar el a deschis-o. Desenul a trecut din mînă în mînă. Aşa că nici n-aveam despre ce vorbi: un portret ca toate portretele. Un bărbat cu ochelari. Ochelari cu sticle. (Totu-i corect şi de înţeles. Arta!) Sticlele ochelarilor erau cu luciri. Lucirile, se înţelege, erau cu jocuri de lumină, iar lumina făcea aluzie la Viaţă...

— Să bem! Hai să fim sănătoşi cu toţii! Şi primul spre care am împins prieteneşte paharul cu spirt diluat a fost expertul.

— Parcă n-aş merita, mi-a răspuns cu vocea stafidită; dar, desigur, a băut.

După cum mi-au spus, mă pierduseră la demonstraţie şi erau îngrijoraţi.

— ... Unde te-ai dus? Unde ai dispărut?! Noi te-am căutat! mă întrebau pictorii revoltaţi, mă atacau de-acum. Strigau:

— Vezi, ţi-am adus un profesor. Vezi ce grangur ţi-am adus!

Iar eu, firește, vedeam că veniseră să bea.

Dar de băut mai rămîneau cîteva picături. Şi, ca de obicei, toţi erau fără bani. Goşa, ce-i drept, mi-a făcut aluzia că ştie în apropiere un loc unde se vinde vin ieftin, dar nici după cel ieftin nu s-a oferit să tragă o fugă (bea spirtul diluat, adus de Krasnuşkin de la draga lui Autobază nr. 6). Atunci cînd e jenă la masă toţi ca unul beau şi toarnă mult.

— Şi n-ai nimic prin hambare? Cum aşa, Petrovici! Goşa băuse ultimul păhărel, iar celelalte erau goale. Mi-am desfăcut braţele: punct. Eu îi iubesc (pe pictori) şi, pasămite, nu-s vinovat. Le-am pus dinainte tot ce aveam.

Iar dincolo de fereastră se apropia amurgul.

— He-he, a tuşit Krasnuşkin şi mi-a făcut cu ochiul „He-he", tuşea abil spre mine Krasnuşkin (hoţ la anii tinereţii), pasămite, este băutură. Pasămite, ai răbdare, Petrovici. Tipilor nu le-a ieşit nimic cu desenul şi de aceea nu-i păcat s-o ascunzi de ei. Pasămite, ca ce chestie să-i adapi degeaba pe ţapii ăştia?

De-acum însă Vasiliok Piatav chibzuia cu voce tare: n-ar fi bine să ne ducem toţi, cu gloata, la femeile textiliste din capătul coridorului de la etajul cinci? Nu s-ar putea să fie acolo vreo chermeză? Sau la surorile Asia şi Maşa, de la patru? Dă-ne o idee, Petrovici.

Şi Goşa a adăugat:

— Petrovici, tu eşti gazda. Aşa că ajută-ne!... Toţi s-au holbat cu lăcomie la mine: poate că-i pe undeva vreo sărbătoare, vreo nuntă zgomotoasă? Sau, poate, un parastas? Erau gata să împărtăşească şi amarul, şi bucuria. Iar m-au

întrebat de textiliste. Am strîns din umeri: nu ştiu. Cine caută – găseşte.

Dar surorile? Surorile Maşa şi Anastasia?... Nu ştiu, le-am răspuns. Cine caută – găseşte. Ca gazdă, îi încurajam puţin pe cheflii, chiar le dădeam direcţia, dar nu voiam să merg nicăieri cu ei. (Acum eram supărat pentru expertul substituit. Şi, desigur, nu uitasem de băutura ascunsă.) În fine, pictorii s-au ridicat. Au plecat.

Oprit în prag, Vasiliok se scuza, pasămite chiar de mîine reînnoieşte contactele cu experţii – va continua căutarea tablourilor fratelui meu. (Bravo lui!) Au plecat. Am rămas noi doi.

Krasnuşkin a dat fuga la etajul al treilea şi a adus o sticlă de votcă, începută, dar mai mult de jumătate, aşa mai zic şi eu! Bem şi bătrînul Krasnuşkin îşi continuă flecăreala confesivă pe care o începuse acum o oră, înainte de venirea pictorilor. Căci viaţa trece. Are apartament bun, călduros, separat şi nu-i însurat! Şi iar se porneşte valul de lăudăroşenie beţivă (pe jumătate cu îndoieli) – cică totul e grozav la el, toate-i merg bine, dar să se mai însoare la anii lui? Ah, cît de mult vrea o femeie bună. Doar cîştigă bine la Autobaza nr. 6. E om serios! Mîngîierea, uite ce, Petrovici. Ne lipseşte, ne lipseşte mîngîierea şi o vorbă caldă mai spre noapte...

— De ce-ai stat în tinereţe cu gura căscată?

— A fost greu!

Din spusele lui Krasnuşkin, el a fost un hoţ dintre cei delicaţi, era tînăr şi duşmănit.

— ... Iar femeile care fură au întotdeauna propriul interes de rezervă! Tutun. Băutură. Gelozie. E greu să le ghiceşti. Multe iubiri mărunte, patimi neînsemnate...

— Dar eu am auzit că hoaţele sînt prietene devotate.

— Să nu crezi. Leorbăieli obişnuite.

Krasnuşkin povesteşte. (Nu-i mai tace gura. Păcat, se îmbată repede.) Mi-am întins picioarele, stau cu sentimentul odihnei, absorbind de-acum cu auzul nu cuvintele, ci melancolia lor: destăinuirile confuze şi atît de ademenitoare ale unui suflet străin.

În momentul ăsta a bătut cineva la uşă; soneria nu funcţiona (dar, auzind bătăile, m-am gîndit la sunetul ei

inexistent). A intrat pătrăţosul nostru Ciubisov, sau pur şi simplu Ciub, coada. Turnătorul care de-abia începea să încărunţească (unii susţineau: *fost* turnător) a intrat gîfîind. Se grăbea.

— Dar unde-s oamenii? întreabă el, uitîndu-se în jur, adică se interesează de pictori.

Însă, desigur, văzuse că nu mai era nimeni. Şi dacă nu-s, înseamnă că poate să nici nu se mai grăbească: şi aici e cald şi bine.

Ciubik s-a aşezat cu noi şi fumează, pasămite e de-al nostru. Chiar e de-al nostru.

Eu am fluierat totuşi: ai întîrziat, frate. La slujbă nu se poate să întîrzii! (Îl luam peste picior.) Iar Krasnuşkin, care se îmbătase, a înţeles că am fluierat în legătură cu votca noastră, cu picăturile de la fund – a ridicat sticla şi se uită la lumină: da-a, e tîrziu!

Însă Ciubik, de îndată ce a văzut că nu avem de băut, rîde şi bagă mîna în buzunar, avea ceva acolo, e de-ai noştri doar – a scos o bancnotă roşie şi i-a pus-o lui Krasnuşkin în palmă. Zboară! Cumpără! Păi e beat, zic. Nu-i nimic, nu-i nimic. În schimb e din cartier, ştie totul: găseşte mai bine pe stradă cu nara ageră de beţiv! Fă rost şi de pîine neagră!... i-a strigat din urmă.

Krasnuşkin se clatină. Dar s-a dus după votcă.

— De ce vrei pîine? întreb.

— Vreau.

— Asta-i bună!

— Păi am castraveţi muraţi – şi Ciubik, care nu-i zgîrcit, scoate dintr-o sacoşă un borcan cu castraveţi muraţi. Ca să vezi, cît i-a cărat, ce drum lung au făcut castraveţii!...

Îl întreb dacă-s din proviziile lui. Nu, fireşte, i-a cumpărat. Venea la pictori, doar n-avea s-apară cu mîna goală!... Parcă-i mai ajungi acum din urmă pe pictorii care nu şi-au băut porţia? zic. Îi ajungem! Şi Ciubik face observaţia de bun-simţ: cum, nu le ştim noi coteţele, locurile pe unde le place să tragă? Noi să nu ştim unde li s-ar putea (dar ar putea şi să nu se poată) da de băut? Ciub are dreptate. Aşa că, hai, frate, să mîncăm cîte un castravecior, îmi lasă gura apă!...

Mestecăm; intră Krasnuşkin, cu votca şi o jumătate de pîine neagră în mînă şi atît de proaspătă, încît nasurile noastre simt mirosul de la uşă.

— Aşa da-aa! am strigat amîndoi deodată. Nu ne aşteptam la nişte cumpărături atît de rapide şi de bune: picaseră ca din senin!

Am turnat de îndată votca în pahare, bem şi iar ne apucăm de castraveţi! Am înfulecat tot borcanul aşa cum era, cu felii de pîine neagră. Pîinea a fost chiar prea puţină, castraveţii trosneau întruna. Dar lui Krasnuşkin, atît de precaut şi pompos la bătrîneţe, i-a jucat o festă lăcomia. Bea moarea. Nici noi n-am fi dat îndărăt, însă Krasnuşkin a dus primul borcanul la gură. Se grăbeşte, înghite nesăţios, suge (m-am gîndit: oare tot aşa de lacom fura în tinereţe?) – şi... deodată se îneacă. A nimerit în aparatul respirator. Deodată. Tare. Poate că i se lipise de gîtlej o bucăţică de frunză. (Frunză de coacăză, fărîmiţată în moare.) L-am lovit pe spinare, l-am plesnit peste obraji. L-am silit să umble în patru labe şi să mugească. Şi iar, şi iar pleosc peste spinare!

Krasnuşkin horcăia. La un moment dat ni s-a părut că-i gata, începuse să se învineţească. Sfîrşitul filmului. „Respiră pe nas! Pe nas!" îi strigam noi, îl zguduiam, îl trăgeam încoace şi încolo de mîini. De-abia şi-a venit în fire. Zace, geme.

— Nu pleca... îmi spunea.

Dar noi avem chef de băutură.

Eu şi cu Ciub, apucîndu-l de subsuori, îl cărăm pe Krasnuşkin în apartamentul lui de la trei. Cu mobilă bună. Cu lucruri scumpe. Tapet proaspăt. (Metri p. sătui, burlaci, pregătiţi *pentru o femeie*.) Noi n-avem ce face acum cu toată această bunăstare – ameţeala spumega la fel de tare cum ne lovise! Şi împinge, împinge prin corp putere, senzualitate, chiar tinereţe – o autoiluzie extraordinară! Şi, desigur, ne-a dat ghes să ieşim afară: era toamnă purpurie...

Iar reglorul de la Autobaza nr. 6, fostul hoţ, s-a muiat de tot. Îi e frică. (Mai că nu se înecase cu moarea!) În apartamentul lui cu miros de bunăstare, cu praful neşters, s-ar fi bucurat acum de oricine. Chiar şi lui Ciub, pe care-l cunoştea foarte puţin, i-a spus: „Rămîi, o să bem ceai".

— Dar am promis, refuză Ciub.

— Stai un pic.

Am promis! Ciubik mi-a promis mie de băut, l-am lăsat, l-am părăsit pe hoţul bătrîn şi vorbăreţ, de care nu aveam nevoie, şi am plecat. Dacă-i de băut, atunci să bem. Se întuneca de-acum.

Prima tentativă (împrejurul căminului) a fost la femeile din aripa de nord: textilistele? Poate şi pictorii noştri-s acolo?! se emoţionează Ciubisov. Cine ştie de ce, şi eu sînt emoţionat. (Toamnă, recit din Tiutcev.) Iar Ciub mă încredinţează că, după textiliste, o să-i găsim într-un fel sau altul şi o să-i ajungem din urmă pe pictori, care s-au pus pe chefuit în cine ştie ce apartament şic din centrul oraşului, şi ai să vezi! – Ciub e prieten cu o jumătate din Moscova şi astăzi o să se străduiască pentru mine şi o să găsească de băut. Iar eu m-am gîndit – n-are decît.

Nu era frumos că-l părăsisem pe Krasnuşkin, m-am gîndit la el – tot atunci m-am gîndit că nu-i frumos, dar setea şi toamna de pe străzi au biruit. Dulcele miros de toamnă îmbătător (pe urma spirtului) m-a încredinţat că Krasnuşkin o să ne ajungă singur din urmă, nu poate să nu ne ajungă şi să nu se grăbească pe urmele noastre într-o asemenea seară (Krasnuşkin nu ne-a ajuns, a adormit şi toată noaptea s-a chinuit cu ceai după moarea de castraveţi) – da, da, o să ne ajungă, nu se lasă el păgubaş, discutăm eu cu Ciubik, mergem, rîdem. Textilistele ne-au dat să bem o poşircă acră, rea la gust şi puţină – pe deasupra, erau pe jumătate dezbrăcate, una cu bigudiuri, cealaltă cu pantaloni de trening, se culcau, bai-bai, n-aveam ce face acolo. Aşa că ne-am pomenit amîndoi în stradă cu o uşurătate beată în inimă. Cerul se întuneca de-acum. Mă apucase logoreea – emoţionat, am început să vorbesc despre noi, underiştii rămaşi credincioşi sieşi şi subteranei noastre *cinstite*, am accentuat eu cuvîntul...

— Să trăieşti în underground, să rămîi în underground la sfîrşitul secolului – nu-i rău, nu? Mă entuziasmam. Dar, dacă mă entuziasmez sau mă înfurii, nu-i acord nimănui nici un fel de reduceri clemente. Limba mea ameţită suspina întruna: cîţi dintre noi au putrezit! De ce, de ce Rusia are atîtea talente, dacă le risipeşte pe drumurile ei şi pe drumuri străine, ca şi cum ar fi boabe de baligă de capră?!

Da! O laudă furibundă, nocturnă: de auzit (dintr-o parte) aud că-s tare, că am sărit peste cal, dar oricum vorbesc, împroşc, mă ia valul. (Ca o luncă curăţică, ca o pajişte cu flori. Cum să nu le calci în picioare.) Ţine-te bine, tu, cerc, care te micşorezi, al literaţilor cunoscuţi! Eu (limbă răutăcioasă, pacostea mea) nu le doream nenorociri sau pedeapsa de sus – nici cărţilor lor frumoase, nici familiilor, nici lor personal nu le doream nimic rău, dar doream să le calc *numele* în picioare, să le fac vînt. Voiam să-i marchez şi să-i scot în evidenţă cu noroi pe toţi cei care se realizaseră: pe cei care plecaseră din subterană de dragul renumelui, al gloriei, al vieţii îndestulate. Fierea fierbea – vorbeam despre apostaţi.

Mergeam pe stradă; firește, nu brusc şi nu pentru prima dată îmi dădeam drumul cu nescotinţă la gură de faţă cu Ciubik. Ştiam, înţelegeam. (Aşa cum noi toţi, în general, ştiam, înţelegeam.) Dar mi se rupea în paişpe, ce era deosebit în flecăreala mea de beţiv? Ducă-se-n mă-sa, n-are decît să spună undeva şi cui vrea. („N-are decît să cîştige ceva", rîdea la timpul său Vik Vikîci.)

— ... Şi unde ţi-e băutura?

— Găsim, mă încredinţa Ciubik. Eu chiar tremuram, aveam chef să beau; împreună cu setea alcoolică dezlănţuită, se poate că o presimţire îşi cerea voie să intre. (Viitorul apropiat bătea deja la uşă.)

Pasămite, sînt lachei şi neam de căţele – îi ocăram eu pe confraţii scriitori, pe scriitorii-apostaţi – dar cum tremură pentru apartamentele lor, pentru vilele primite de la fondul literar! Aceşti foşti secretari, mama lor, care de stînga, care de dreapta, se scaldă în verdeaţă (în ruble şi dolari), şi-au înfiinţat edituri. Şi acest N., şi această NN. se dau în stambă pe la ambasade, chiar dorm în unele cînd se îmbată – acolo, în vestibul, pentru scriitorii ruşi beţi, este un divan care a văzut multe, un divan borît pentru viitorul muzeu! – revărsam din mine furie, dar nu răutate. Mai degrabă vărsam fiere şi durere, nu pentru mine – pentru ei! Pentru Literatura scuipată, *I'd like to love It*, nu mai pot eu de divanele şi valuta lor! Se vînd şi se cumpără – dacă nu acolo, atunci aici. Ţineţi-o tot aşa şi pe mai departe, băieţi! Sînteţi la vedere. Căcatul vostru a şi ieşit la suprafaţă. Toată

impotenţa voastră şi faptul că sînteţi vînduţi ies mai întîi la suprafaţă în rîndurile voastre, domnilor, în textele voastre care n-au însemnele rasei superioare!...

O furie ca toate furiile; tocmai atunci am călcat cu un picior pe caldarîm (în criza mea de furie). Am călcat alături de bordură. Dar am rămas în picioare. Stau aşa...

Şi – minutul calm, de-acum lent, noptatic, cînd mi-am tras sufletul după o frază lungă şi mînioasă. Pauză. Şi eu, dumirindu-mă, îmi salt ochii parcă spre autoritatea supremă – spre cer. Caut acolo, în spaţiul întunecat, nu pe judecătorul veşnic, desigur, ci un desen veşnic pe care îl ştiu, o constelaţie şi ar fi bine să fie mare, Ursoaica sau Cassiopeea. (Să te înregistrezi în ceruri în liniştea asta. Să-ţi descarci sufletul. Poate, şi să ierţi totodată.) Şi iată că în această pauză stelară, lipsită de răutate, şi în această linişte (aşa a fost să fie) vocea înceată, preocupată a lui Ciubik: cică, e bine că aţi telefonat. *E bine că aţi telefonat.* Am izbutit în hohote de rîs. Mi-am zis că Ciub e mai beat decît mine – i-a luat-o limba razna de tot, vorbeşte aiurea, cînd deodată parcă m-a înţepat ceva. Ah, tu...

Retrospectiv, nu mai sînt în stare să definesc, omul e în afara estimărilor – să definesc durerea aceea momentană şi rapiditatea cu care am înţeles. Mi s-a tăiat respiraţia. Şi în faţa ochilor, o pată care mă speria, ieşită de acolo unde-s ungherele cele mai întunecate ale sufletului (şi unde-i verbul *a nu întîrzia.*) M-am trezit. M-am trezit de tot. Presimţind ceva, poate că sufletul îşi luase elanul alcoolic pentru ca în această clipă pîndită să devină alb şi iarăşi curat, ca o coală de hîrtie. Dar nu urma să se scrie cu peniţa. Fraza lui (reportofonul) se fixa ca încurajatoare, odată cu pălăvrăgeala mea dezordonată, de om beat. Simplu şi abil a strecurat, a inserat, cică, *uite că aţi telefonat* – pasămite, lui Ciubisov un ins aflat la început, de-abia racolat (eu), îi raportează.

O dată cu cea de-a doua înţelegere, de-acum exagerată (se cuplase luciditatea), m-a apucat un puternic spasm laringian şi mai că nu m-am înecat cu propria-mi salivă pe gît. Am început să tuşesc, să tuşesc...

— Aşteaptă un pic, Ciub, îi spun eu şi tuşesc, ca să-mi micşorez (şi, poate, ca să-mi şi ascund) tulburarea. Imediat. Mă întorc imediat.

— Unde te duci?

— Pînă la cămin şi înapoi. (Clădirea nu era departe, de-abia făcusem cîţiva paşi.)

Ciubik m-a privit suspicios (tuşeam, de parcă preluasem de la Krasnuşkin pacostea de după moarea de castraveţi):

— De ce a dat azi tusea în toţi?

— În-da-aa-ată, am rostit eu, înecîndu-mă cu cuvintele. Dau fu-uga după salam...

— N-ai să te întorci.

— Mă înto-ooorc.

M-am repezit în direcţia căminului, mă grăbeam, alergam, dar şi fugind simţeam nişte împunsături dureroase. Peste cinci sau zece, peste o sută de ani (iată pînă unde ajunge vanitatea de underist) mă voi pomeni informator, de îndată ce se vor deschide arhivele. Cu orice ocazie le-ar deschide. Oricînd şi oriunde... nu mă voi putea justifica... sînt lipsit de apărare. Nimeni din generaţia noastră nu va mai fi în viaţă, nici bătrîni de-ai noştri nu vor mai fi, nu va mai fi această javră, nici eu nu voi mai fi – vom zăcea în pămînt. În sicrie sau cutii. Morţii tac. Putreziciunea sau cenuşa – asta-i toată alegerea noastră. Iar banda magnetică kaghebistă cu înregistrarea nu moare, iată care manuscris nu arde. Fără să aibă nimeni nevoie de ea, o sută de ani va zăcea prăfuită (dar vie), aruncată în colţul unui seif ruginit, care scîrţîie din cauza ruginii (dar vie) – şi cîndva va fi derulată, va începe să mîrîie. Atunci cine va spune măcar un cuvînt în apărarea mea? Cine?... Dacă omul e celebru, dacă viaţa lui e la vedere, e posibil ca înregistrarea să fie ascunsă. Se va pomeni ceva în treacăt, dar va fi cruţat. Poate că o să li se facă milă şi n-o să i se agaţe nimic. (Vor scutura noroiul, aşa cum se curăţă toamna pantalonii, şi trăieşte mai departe în veacuri.) Dar dacă eşti un nimeni? Dacă eşti un omuleţ, *un inginer*, un underist, un oarecine, o făptură vie – cine are nevoie de tine, căcat mic?

Underistul nu are nimic altceva decît cinstea, repetam eu, urcînd scara. Sărind cîte două trepte, îmi forţam inima (să rabde, să crape, să plătească pentru limba flecară!). Mi-am amintit (în sfîrşit) şi de textele, de povestirile şi nuvelele mele pierdute, oropsite – şi de ele se va prinde murdăria. Ele ce vină au? Eu, în izolarea mea, sînt gata să

mi se ducă chiar şi buhul de nemernic. Să mi se ducă buhul de ratat bătăuş, răutăcios, cu vanitatea monstruoasă – să mi se ducă buhul de orice, dar nu de informator. În secile rapoarte kaghebiste, cîndva va fi găsit nu un scriitor nerecunoscut, nu un geniu al subteranei literare (cum spune despre mine bunul Mihail), nici chiar pur şi simplu un om al artei undergroundului, ci un informator, un copoi, care-i denunţa (din invidie) pe scriitorii cu nume bine cunoscute şi glorioase. Iată, prin urmare, cum mi s-a încheiat truda de mulţi ani, la maşina de scris.

Am intrat în apartament cuprins de frisoane: ca în copilărie, cînd mă scuturau frigurile malariei.

Mă gîndeam (mă gîndeam tot timpul) să-i iau caseta (o ţine, pesemne, în buzunarul de la piept) – dar cum să i-o iau? E un ins zdravăn. Să-l ameţesc dintr-o lovitură? Dar am băut prea mult, iar lovitura trebuie să fie la sigur. Şi m-a mai fulgerat încă un gînd (dintre cele agravante) – gîndul feroce că am să i-o iau, fiindcă asta-i munca lui, e ziler, e plătit şi asta înseamnă că fraza şerpească *aţi telefonat* n-o să dispară. E încurajatoare ca intonaţie – înseamnă că am turnat (eu) pentru prima dată, am telefonat (eu) pentru prima dată, *totuşi, aţi telefonat*, m-a lăudat. Încă aş mai avea timp...

La orice diferite înregistrări anterioare (la ale nu ştiu cui, dar la ale mele cu siguranţă), el va adăuga oricum fraza lui, o va monta, o va lipi – şi nu mai ai cum să scapi de ea, e pentru vecie în arhive, chiar mîine va fi prea tîrziu. Mîine va arăta ca un raport, ca o informaţie dată de un copoi altui copoi, *mîine va fi prea puţin şi să-l omor*, ar fi prea tîrziu, ar fi degeaba... Gîndul mă lua cu frisoane, deschideam şi închideam sertarele din bucătăria Sobolevilor. Ştiam de-acum. Nu am de ales, ci pur şi simplu am luat un cuţit. Am nimerit peste unul bun (chiar şi pentru o mînă care tremură de febră), lama se pliază în mîner. L-am vîrît în gheată, în ciorap. Pot merge, numai să nu ţopăi. Cu lama în jos. Nu, cuţitul trebuie închis, altfel am să mă tai, sîngele o să-mi cadă în gheată... ghete de killer. Pas cu pas. Lăsa ucigaşul urme pe asfalt, *fugea vagabondul din Sahalin*... Nişte gînduri mărunte, ştrengăreşti, prosteşti, alandala

(de-acum cu autoironie), pînă cînd omul, îndîrjindu-se, devine una cu voinţa sa.

Am luat şi salam, de la alţii, eu n-aveam, vreo două-trei sute de grame, am trecut în fugă pe la apartamentul Kurneevilor: Kurneev e dintre cei care dă (şi Vera, nevastă-sa, e miloasă). Am ieşit în coridor. Am tăiat salamul în felii groase, l-am făcut bucăţi, bravo, mi-am zis singur – acum eşti bravo. Dacă Ciub o să ghicească, o să simtă, n-o să tresar. Pasămite, la băutura ta viitoare (promisă), am luat o gustare şi un cuţit, doar n-o să muşcăm din salam pe rînd.

Am ieşit fuga în stradă, el mă aştepta, trecuseră vreo trei (cinci?) minute... M-am prefăcut că-s ameţit bine, că mă clatin puţin şi că, desigur, îmi crapă buza după votcă. (Dar nu mai voiam să beau. Nu mai voiam nimic.)

— Gata? Şi unde-i salamul?

M-am lovit peste piept. Salamul îmi umfla haina pe dedesubt... Ciub (ce uşor şi rapid, ce priceput e pipăitul lui) m-a atins cu mîna, s-a convins – şi ne-am continuat drumul.

Căutările noastre nocturne, umblările, cum se spunea în vechime, aveau băutura drept unic scop aparent. Mergeam umăr la umăr prin Moscova cufundată în noapte, aşa cum li se întîmplă underiştilor însetaţi şi fără bani. Pur şi simplu, să bem undeva nişte votcă. De pomană. Măcar un pic.

Dar ne diferenţiam prin planuri – Ciubik avea intenţia clară „să mă mulgă", să afle cît mai multe şi cît mai pe larg despre scriitorii cu renume şi notorietate; de fapt, şi despre cei anonimi. (Dacă i-am comunicat ceva, dacă *i-am dat telefon* – trebuia să am acolo o mie de cuvinte.) După cum m-am convins după aceea, voia să audă orice aiureală, orice bîrfă, fie ea şi neverosimil de exagerată, devenită mit (raportul despre un mit e şi el informaţie). Voia să audă despre unul şi despre una, despre aşternuturile lor boţite, despre vize, dacă a fost sau de ce n-a fost la banchete date de ambasade – banalitatea turnătoriei, prea puţin importantă pentru oricine, de-acum fadă, ca o mîncare pasată. (Şi totuşi, trebuincioasă cuiva, iar lui Ciubik necesară – muncă, leafă.) Cum-necum, muncă. Cu destulă dibăcie, înregistra pe reportofon cuvintele mele încîlcite, confuze. Pur şi simplu,

își vîra mîna în buzunar, ca și cum s-ar fi scărpinat, și apăsa butonul mic de înregistrare. Dacă îmi aprindeam o țigară sau tăceam, Ciubik se scărpina din nou, ca să elimine funcționarea în gol – ce să facă cu tăcerea? Oricît de dibaci o făcea (se întorcea cu spatele, strănuta, își căuta batista prin buzunare), eu băgam de seamă. Nu de fiecare dată, dar băgam de seamă. Problema e să știi. Cînd știi, bagi de seamă. Deci, el voia să mă mulgă, iar eu voiam să-l omor. Așa era. În seara aceea întunecată de toamnă. Acum înțeleg.

Cu toate acestea, beți amîndoi, mergeam și ne sprijineam unul pe altul. Și nu numai cuvînt cu cuvînt și umăr lîngă umăr – ne țineam unul pe altul în cîrligul interesului reciproc (cu momeală, fiecare cu a lui, cu acul ascuns).

— Mă duc o dată la S-s-seriojka. Iar el bea, știi cu cine?...

— Ei?

— M-mai tîrziu. Î-îți povestesc mai tîrziu. Am dat ca omul beat din mînă, pasămite, mai tîrziu. Pasămite, trebuie să beau, nu mai pot.

El și-a scos mîna din buzunar (fără să dea pe înregistrare) și la rîndul lui îmi menținea spiritul speranței apropiate.

— Noi, Petrovici, mergem acum la Kircionk. La el se găsește întotdeauna. În hambare. (Adică băutură.)

După atîta băutură, amîndoi nu ne mai prefăceam. Nu înțeleg doar de ce Ciubisov nu a vrut sau nu a putut să mă adape pur și simplu, să toarne în mine (pe drum) o sticlă sau două de udătură. Să provoace astfel încă o explozie de trăncăneală bețivă și să-și înregistreze toate cele cinci casete goale (am găsit patru goale, una era în curs de înregistrare). De ce trebuia să mă care pe la mai știu eu ce cunoscuți? Să mă care pe jos și cu troleibuzul – de două ori, chiar cu schimbări, ne-am dus la niște adrese cu troleibuzul (erau troleibuze de noapte, rare). Poate că nu există explicație și el nu voia decît să bea și să îmbuce ceva. Se lăsa dus de val. (Trăia. Viața își are cimentul ei vîscos.) Dar la mijloc putea, desigur, să fie și experiența lui profesională tenace, total necunoscută mie: să zicem, putea să se teamă că am să mă îmbăt și am să ies prea devreme din circuit. Și că va înregistra puțin. Înseamnă că el, cu pricepere și cu un obișnuit simț de prevedere (așa credea el), menținea starea de

echilibru a alcoolului în sîngele meu, deci şi în conştiinţa mea. O menţinea pe seama preumblărilor noastre la aer curat. Dar se poate (nici asta nu e exclus) că Ciubikov chiar se simţea dator să mă îmbete cum trebuie, ca să zic aşa, să-şi plătească cinstit copoiul pentru informaţia obţinută cinstit.

Pe Bulevardul Suvorov (l-am aşteptat jos, la intrare), o dată cu votca, mi-a adus pe o felie de pîine o pîrjoală fierbinte, suculentă; pe a lui o mîncase (la cunoscuţi), iar mie mi-a adus-o. Dăduse din cap: ăştia, pasămite, sînt îngîmfaţi!... Şi, după ce ezitase un pic, nu mă luase în casă: se jenase de ghetele mele scîlciate.

Dar într-un hangar imens şi ruginit, închiriat ca atelier, am dat buzna împreună: acolo se îmbulzea obişnuita gloată băutoare – vacarm, ţipete, n-aveai pe cine deranja (nici de cine te jena). Acolo, luînd tifonul de pe tablouri, se răfuiau cu eternitatea vreo cinci pictori gălăgioşi, tineri şi necunoscuţi mie. Ce palavragii de excepţie! Sînt bătrîn pentru ei. Fetişcane. Fumează voinicește. Zvelte. Frumoase. (Sînt bătrîn şi pentru ele.) Dar discuţia la beţie cu tinerii e întotdeauna uşoară, însufleţitoare: m-am băgat şi eu. Şi beau bine. Ne îmbătăm aici criţă, iar pe aleile dintre garaje, la întoarcere, îi fac capătul – într-un colţ. (O idee prostească, de om beat. Dar nu ştiu de ce ţineam morţiş să fie nişte garaje ruginite. Să se întîmple într-un colţ.) Îi spuneam lui Ciubik: vreau să rămîn aici – aici pasămite, avem votcă, o conversaţie inteligentă, şi unde să ne mai tîrîm picioarele bătrîne, copitele ne-au obosit!

Iar Ciubik, la fel de insistent, încerca să mă facă să mă răzgîndesc, să plecăm: mă ducea mai departe.

— Aici miroase a artă a-a-devărată! mă agăţam eu cu inspiraţie de tineri, de ideile, de cuvintele lor proaspete. (De confortul ruginit şi spaţios al atelierului lor.) Vreau să rămîn cu ei...

— Tu vrei. Dar ei nu vor: pentru ei eşti un beţivan!

— Dar tu?

— Eu uite că nu!

Indiscutabil, şi aici Ciubisov era cunoscut ca turnător, zvonul era persistent; şi, la fel ca Vasiliok şi anturajul lui, şi aceştia rîdeau din cînd în cînd. Unii se strîmbau (îl dispreţuiau

în tăcere). Dar îl ascultau la modul serios. Ştia despre expoziţii (asta nu i-o poţi refuza), despre Erik Bulatov (îl cunoştea personal), şi cît de sigur pe sine diseca el ceea ce practica curentul soţ-art[1], ultimul vagon huruitor al realismului socialist – merita să-l asculţi! Cînd, într-un film, e ucis un ciripitor, acesta-i o nulitate. (Ca să nu-ţi pară rău. Ca să se-audă doar trosnetul unui păduche strivit.) Şi totuşi nu doar eu am căscat gura de îndată ce Ciubisov a început să vorbească despre Kandinski, perioada münchenează, „Călăreţul albastru", nevastă-sa Nina – Ciubisov s-a mai şi contrazis cu pictorii, cu aceşti ştie-tot. Chiar despre Nina – nemţoaica i-a fost prietenă lui Kandinski, o mare prietenă, însă Nina i-a fost totuşi soţie. Şi a avut dreptate! (S-au uitat într-o carte ferfeniţită; s-au lămurit; şi apoi, zgomotos, cu toată gaşca, au băut pentru adevăr.)

În schimb, glumiţele lor, am observat, mă aveau din ce în ce mai des pe mine ca ţintă şi deveneau tot mai răutăcioase. Unul dintre tineri, cu favoriţi cîrlionţaţi, Puşkin în juneţe, a întrebat în şoaptă, dar fără ocol, despre mine – cu un rîs zeflemist: „Şi el?" – şi a ciocănit cu degetul în masă. A ciocănit. Nu ştiu, nu am auzit răspunsul. Nu-mi era clar cum şi în ce fel mă etichetaseră. Totuşi, mi-au dat de băut. Şi în momentul acela încă un tînăr cam beat (portretist) s-a întristat în ce mă priveşte. S-a apropiat. Mi-a spus în şoaptă, de-a dreptul la ureche – cică, ştiţi cine a fost omul ăsta? – avîndu-l în vedere pe Ciubik.

— De ce *a fost*?... A fost şi este, i-am spus eu, desfăcîndu-mi buzele într-un zîmbet de om beat. Tot la ureche i-am spus.

— Da?

— Da.

— Pentru asta trebuie să bem. Pentru constanţă.

Pictorul a adus, am ciocnit şi eu i-am destăinuit cu voce tare: chipurile, *baletul îmi place pentru constanţa lui.*

Deodată, toţi cei din jur au început să zbiere, atît de mult le plăcuse. Scriitorul a spus. Despre balet scriitorul a spus... Însă fraza asta o spusese alt scriitor, în secolul al XIX-lea, Saltîkov-Şcedrin. Sînt prea tineri ca să-l aprecieze. Sînt

---

1. Varianta sovietică a mişcării Pop Art.

momente cînd apreciezi şi momente cînd nu apreciezi. Guvernatorul. (Constantul amator de schimbări.) Am vrut să le spun acest tineri beţi cine-i autorul, dar buzele nu mi se mişcau. Fum să-l tai cu cuţitul. Fetişcane. O tînără şi întru totul nouă formaţie de pictori, încă nededublaţi: care încă nu plănuiau *nici s-o şteargă, nici să vîndă*. Stratificarea a trei decenii. Îi cunosc prea puţin. Şi pe literaţii tineri îi cunosc prea puţin – sînt momente cînd ştii şi momente cînd nu ştii, sîntem bătrîni, vechituri, barca noastră-i de-acum aproape naufragiată.

Pesemne că şi acum Ciubik trăgea cu urechea, strecurînd cîte un strop (nectar de albine). Venise la ei pur şi simplu ca să-şi înregistreze prezenţa: venise ca să fie de-al lor. Poteca nu trebuie lăsată în paragină. Îi păstorea. Eu nu mă gîndeam la asta (ce să gîndeşti despre tineri!) Încordarea minţii mele se reducea acum la lupta cu alcoolul, căci beam, adăugam, mă îngreuiam, dar treaba tot urma s-o fac. Treaba. Despre Ciubik-omul – iată ce încercam să nu-mi amintesc, să nu-mi pară rău, temîndu-mă din nou că o să-mi fie milă. După care, precum inscripţiile cuneiforme în piatră, n-aveam cum să mai şterg ceea ce avea să fie scris în analele kaghebiste (probabil, analele cele mai trainice şi mai veşnice ale secolului nostru). Dar nici nu-mi permiteam să mă înfurii pe turnător înainte de momentul sigur, furia ar fi putut să se consume într-o ceartă stupidă, în înjurături de mamă şi în aer; în nimic.

Sunăm la o uşă. Dinspre strada întunecată. Adică Ciub sună.

Zum-zu-tram-tra-la-la – aşa era trilul, în fa-major. Cu această bucăţică de muzică cunoscută soneria le dă de ştire stăpînilor despre apropierea noastră (despre faptul că batem pasul pe loc lîngă uşă). Iar Ciub e perseverent: şi el e o părticică din undergroundul pictorilor, e underground, e al nostru, carne din carnea noastră – şi de aceea cere (pe credit) atenţie şi băutură tare. Atenţie şi băutură, cum a cerut şi va cere întotdeauna de la societate talentul nerecunoscut – dă şi pune-mi dinainte!

— Nu vă dau drumul! Cine sînteţi?! Femeia nu ne dă drumul în vestibul, iar sub picioare podeaua (remarc) este acoperită cu mochetă scumpă.

Însă Ciub intrase deja, urmat de mine.

— Unde vă băgaţi? Ce-i asta!...

Ciub rîde – în lături! Treaba ta-i să ne anunţi.

— Tu nu ştii, grăsano, dar ai tăi îmi sînt datori. Da, da, stăpînii tăi (mai spune şi „domnii"! hai, spune: dom-niiii.) Stăpînul a pus pariu cu mine şi mi-e dator, datooo-or o sticlă de whisky scoţian.

— O sticlă? pe faţa femeii se citeşte o spaimă plină de panică.

Apare stăpînul cu ochii roşii (din pricina televizorului). Rîde:

— Mă întrebam eu cine face scandal, cine mînă valul la mal?! Intră!

Apare şi stăpîna; frumoasă. Ne invită în salon.

— De ce în salon! Lăsaţi-o moartă, trah-tararah (o înjurătură) – şi nouă, şi vouă o să ne fie mai bine la bucătărie! strigă, bucuros, Ciub.

Cu atît mai mult, cu cît bucătăria e imensă, mobilată cu gust. Soţul şi soţia sînt amîndoi pictori, au aproape cincizeci: amîndoi sînt graţioşi, fini, intelectuali. Şi cu cîtă plăcere îl tratează. (Cu toate că el zbiera.) Cred că amîndoi auziseră de cîştigul suplimentar al domnului Ciubisov, dar îl suportau, îi dădeau să bea şi nu-i făceau vînt pe uşă afară tot din pricina certitudinii noastre nedefinitive, o trăsătură rusească, doar e om. Şi încă pentru că, desigur, credeau că-i de-al lor, că vine în fiecare zi şi e de-al casei şi că, iar, e un turnător omenos. (Pe alţii, da. Dar n-o să ne toarne şi pe noi, uite-aşa, cu votca şi cu glumele şi cu vorbele lui de duh.) Dar pe mine mă apăsa neplăcut această discuţie simpatică, precum o clovnerie. Pentru că eu tocmai de pojghiţa lui omenească, de înfăţişarea lui domestică trebuia să mă delimitez acum, să mă îndepărtez, n-avea rost să înţeleg creierii jucăuşi ai turnătorului ca pe ultimele lui eforturi profesionale.

Încordarea mea persista şi datorită faptului că Ciub îşi amintea totul (totul din subiectul său) – îşi amintea şi repeta: astăzi o să mă adape cum se cuvine, voi fi *beat-mort*, pe cinstea lui jură că o să mă îmbete!... Foarte hotărît, m-a scos din bucătăria aceea extraordinară, m-a luat de lîngă cuplul intelectual emoţionat şi bucuros (m-a dus mai

departe). Şi-a luat rămas-bun cu dispreţ. Şi mi-a făcut cu ochiul, pasămite, să mergem, Petrovici. Noi, pasămite, trebuie să mergem mai departe, iar ăştia doi, soţul şi soţia, sînt zgîrie-brînză, n-au să ne dea o sticlă cu noi (şi ca artişti sînt de tot căcatul!) – hai!

Dar în următorul anturaj (un demisol, mulţime de lume, un atelier întunecos, neoficial), Ciub s-a lăsat antrenat şi mai că m-a uitat şi părăsit: pusese ochii pe o pereche remarcabilă, vorbăreaţă – el, un tînăr de-al nostru, pictor abstracţionist deja la modă, şi ea, Carol, o fetişcană americancă (iar împrejurul lor, desigur, o grămăjoară de începători.)

Deja lîngă ei cu trupul şi sufletul (ce mai sprinteneală!), Ciubik a vrut să scape de mine, adică să mă scoată de tot afară, însă de-acum eu îmi aminteam totul: păi unde-i, cică, băutura grozavă şi promisă? Iar Ciub a început să se enerveze, mă grăbeşte: „Du-te, du-te, Petrovici. La revedere!" Dar nu. Nu plec. Nu sînt de acord. Ciubik a roşit şi-mi întinde o sticlă de care a făcut rost chiar aici, de pe masă, onorariul meu: „Ţi-am spus – la revedere!..." Totuşi eu nu plec. Nu şi nu. Ciub a uitat o regulă, avem noi regula asta: cel însetat ia sticla *de pe masă* (s-o aibă mîine), dar cel însetat să se îmbete vrea *la masă* (astăzi, acum). Onorariul era mic, insuficient. Era mai degrabă un avans. Cîtva timp ne smulgem (totul în linişte) sticla unul din mîinile celuilalt, are mîinile puternice, remarc eu (fii cu ochii în patru...).

Aşa că acum eu nu-l slăbeam, umblam după Ciub şi nu-l scăpam din ochi. Asudat tot, chiar m-am înghesuit la masa lui – Ciubik se înfoia acolo ca un bărzăun ameţit de soare. Americanca îl atrăgea. Îi strălucea fruntea bombată. Dar în colţul ei de masă era şi mai greu să-ţi faci loc, mai greu decît să te apropii de băutură. Carol era strîns înconjurată de tineri. Rîsete. Fluierături. Carol învaţă ruseşte cuvintele noastre porcoase, învaţă cu voce tare, toţi cei din jur sînt fericiţi şi hohotesc de rîs. Ciubik e nervos. Între timp tînărul abstracţionist a scos o pînză, a dezvelit-o – toţi s-au dat iarăşi în lături, au început ohuri şi ahuri; Carol, cherchelită şi ea, ne încredinţează că chiar acum telefonează la ambasadă (nu, nu telefonează, se duce chiar acum acolo!) şi-i dă de ştire amicului ei bogat din Chicago, pentru ca el,

sonatul, să cumpere tabloul. Din pasa ei. Amicul are bani, are întotdeauna bani în buzunar. În buzunarul stîng sau în cel drept, asta nu-i o problemă. E un ciudat bogat. Da, se poate considera că l-a şi cumpărat. *L-am cumpărat şi mergem mai departe, mama ta...* spune Carol în rîsul entuziasmat al tuturor.

Pictorul, mlădios ca o fiară trezită, a plonjat în tainiţele întunecate ale demisolului. Acuşi îşi va face apariţia cu un nou tablou. Aşteptam. Încetul cu încetul, Ciubik înţelegea că cei doi sînt ocupaţi acum unul cu celălalt (pictorul înaripat şi Carol) şi n-au să se dea pe mîna lui. În orice caz, nu astăzi. Poate, niciodată. Ciub era de-acum supărat:

— Care abstracţie? Numai strîmbături. Mîzgăleli! Şi dădea din mînă a respingere, nega, specialist în Kandinski, curajos în atelierul altuia.

De mine s-a luat un tontălău tînăr şi a început să mă îmbrîncească afară. Cu amîndouă mîinile, învăţase asta undeva, mă îmbrîncea dibaci, dureros, brînci după brînci. Mă luase drept unul dintre bătrîni, fost activist al Uniunii Pictorilor, drept un secretar mărunt, care a trăit toată viaţa din cerşit. Nu mă puteam descotorosi de el fără tărăboi şi gălăgie. Îmi aduceam aminte de cuţit, care ar cădea la o mişcare bruscă. Cuţitul se încălzise lîngă picior. (Parcă nu l-aş avea, doar o mică greutate la păşit, dacă merg repede.) Cel care mă îmbrîncea striga: „... De ce ţi-ai scos ordinele? Lepădături brejneviste! Netalentaţilor! Cînd o să crăpaţi odată?!" – ţipa răutăcios, beat şi mai ales mă împingea în piept. Zbiera...

În atelierul următor (ochii îmi erau deja împăienjeniţi, obosisem) i-am ajuns în fine din urmă pe chefliii din timpul zilei: aici descălecaseră Vasiliok Piatov şi Kindiaev, Goşa, designerul Raşid. M-au instalat pe un taburet, mi-au dat să mănînc pelmeni de magazin, cenuşii, lipiţi unul de altul, dar fierbinţi în supa lor care frigea şi ea (îmi prindeau bine). Vasiliok glumea. Goşa se contrazicea cu el.

Era comic: fierbeau pelmenii într-un ceainic mare. Taburetul era ocupat. Am vrut să stau pe duşumea ca Vasiliok, dar jos era curent. Rinichii au început să geamă, m-am ridicat, am căutat – în sfîrşit, m-am aşezat pe o boccea cu rufe. Şi stătea jos bătrînul ca un bătrîn. Obosisem. (Era

pauza mea. Legitimă, sînt mai bătrîn decît ei cu zece-cincisprezece ani.) Iar între timp Ciubik polemiza cu înverşunare. Ciubik e de-al nostru. Ca întotdeauna. Turnătorul erudit dădea energic din mîini, descriindu-ne periferia Parisului, ultimele zile ale lui Nicolas de Staël. Prin fumegarea albăstrie, prin fum şi prin cearta vocilor vanitoase, nu puteam să nu apreciez nesecata lui forţă vorbăreaţă. Dar şi ceilalţi vorbeau. Şedeau pe scaune. Pe taburete. Pe duşumea. Parisul... Expoziţiile americane... Buldozeriştii... Ţelkov... Şemiakin... O sută de mii... Două sute de mii... (Noi, la timpul nostru, puneam jaloane, crestături în diamant: „Novîi mir"... Editare în Franţa... Gallimard... Ardis... zăpadă de pe culmile uitate.) „E scriitor bun" – a spus cineva dintr-o dată. Am auzit bine, se pare că vorbeau despre mine.

La bucătărie, trebuie să spui mereu aşa ceva despre un underist, ca să se bucure şi el un pic. Pomană, au aruncat o vorbă, doar nu le pare rău de-o vorbă, dacă toată viaţa ai trăit ca un proscris. (După părerea lor, ca un proscris. Eu gîndesc altfel.) Cineva mi-a dat o ţigară. A apărut lîngă mine şi o femeie, înaltă, cu şolduri. A pus ochii pe mine. Dacă despre un underist se vorbeşte în gura mare, asta le impresionează pe femei: femeia e deschisă ca natura, ca stepa, e uscată şi, în acest sens cîmpenesc, *aşteaptă* întotdeauna (dar dacă?). Pe un bărbat cît de cît în carne şi oase, cît de cît promiţător – un adevărat ochi receptiv, ager. Cu apartament. Cu metri p. calzi aproape de metrou. Nici măcar cu gîndul nu m-am legănat în stepa ei (eu nu-s Vik Vikîci, sînt căminist). Atunci ea a venit mai aproape, se ţinea ca o gospodină, mîini plinuţe şi, aplecîndu-se, m-a presat puţin cu şoldul cald. Eram pe taburet, am simţit: stătea lîngă mine.

Nu m-am întors – numai am prelungit momentul (consumînd greutatea ei caldă). Tărăgănam, dar mi se oferea întreaga nemărginire a lumii nebărbăteşti. „Larisa?" – vrînd să-i ghicesc numele, am întrebat-o fără să mă întorc. (Şi deja nu mă mai feresc de trupul ei ce mă încălzeşte.) „Lida", a precizat, rîzînd. Dar aşa a fost mereu: cînd am fost luat cu asalt, nu m-am lăsat. Am aşteptat. Femeia se va abate. (Ele se abat, eu merg în linie dreaptă.) Curînd m-a şi părăsit;

un exemplar zburător. Deja-i cu altcineva. Cu un peisagist. L-a abordat. Cu aceeaşi alintare de gospodină. Cu aceeaşi căldură a şoldului.

Din celălalt colţ, de pe taburete, cineva a întrebat:

— ... Dar bătrînul, beţivul ăsta, cine-i?

— Îl cunoaşte Vasiliok.

— A-a!...

Poate că era vorba despre mine. Sînt deja cam bătrîn pentru ei, am trecut de cincizeci de ani, am ghetele stricate şi umblu din sindrofie în sindrofie în căutare de băutură. Un beţivan. (Umblă după un turnător mărunt, imaginîndu-şi că-şi va salva biografia pentru veacuri. Şi că analele kaghebiste sînt singurele ce vor sta alături de Tacit.)

Gîndul iarăşi şi iarăşi pătrundea cu paşi moi ca să-mi facă pe neaşteptate mîinile de vată şi inima gata să ierte. Doar durerea nu e în secole, în veacurile lungi, ci în eul meu scurt, *hic et nunc*. Ce folos că va fi cu un ins defăimat mai mult sau mai puţin, cînd ei în anale sînt zeci de mii? Omuleţii nu vor descifra în veacul vecilor aceste liste pestriţe, kilometrice. Cum a spus un chinez: *numai să uităm*.

A început sughiţul; mă enervasem. Unul dintre cei tineri şi puternici, un bărbos tipic (pesemne sculptor, ei au mîini zdravene!), s-a repezit imediat la mine.

— Du-te. Du-te... Borăşti şi pe urmă te întorci. Mă împingea afară pe uşă cu tot atîta scîrbă cît şi milă. De-al nostru.

Am ieşit afară la aer curat; la intrare, într-adevăr mi s-a întors stomacul pe dos. Asta-i bine. Noapte. Stele. Şi borîtura de la picioare n-o vedeam – era de-acum tîrziu.

Trebuie. Nu mai e loc de dat înapoi. Două decenii şi ceva am ţăcănit la claviatura maşinii de scris. Să renunţ la eul meu, la textele mele (acum mă agăţam şi de texte) numai pentru că şi el e om?... Da, să renunţi, mi-am spus deodată. Da, e *om*. Beţia îmi trecea. Beţia ieşea parcă bucăţi din mine. Dar bucăţile (straturile) rămase erau încă uriaşe. Slăbeam... iarăşi urma pauza mea.

Uite-aşa umblă (la nesfîrşit) prin locurile ştiute cu speranţa de a bea ceva – cu speranţa încăpăţînată să nu lase să le treacă beţia şi gîndurile nedisciplinate care dau

buzna în urma ei. O noapte de beţie are propria ei compoziţie, propria schelărie de fiecare clipă. Să mergi, dacă nu aici, atunci acolo, făcînd rost de înghiţitura care te arde – acesta-i în acelaşi timp un privilegiu şi un scop. E şi o distracţie, şi o ruletă. Direcţionarea rafinată şi jucăuşă a intelectualilor nu le e dată tuturor. Nouă – da. (Iar ei n-au decît să doarmă. Ei sînt oamenii.)

Stăteam locului, mă clătinam. De-acum maşinile erau rare. A trecut în goană o ambulanţă. (M-am gîndit la fratele meu, Venea: cum o fi ducînd-o acolo?)

A ieşit Ciub.

— A-a! Eşti aici? Şi m-a lăudat fiindcă l-am aşteptat: Bra-avo!

Şi mi-a arătat o sticlă plină, acelaşi onorariu al meu. Pe trupul sticlei au sclipit şerpişorii reflecţiilor.

Am pornit mai departe.

Ciubik nu mă pierduse, eu nu-l pierdusem. Ciubik se străduia – eu la fel. Deodată mă deprinsesem cu el. Mergeam unul lîngă altul. Aşa-i viaţa. Treburile noastre, atît de diferite, nu puteau deveni una singură, însă coinciseseră totuşi, se îmbinaseră, iar într-o treabă comună, prelungită, tovarăşul de drum îţi este, vrei-nu vrei, aproape rudă.

— Bea, *frate*! Turnătorul, ager din instinct, mă mai şi ironiza. Nimerea fără să ţintească. Nedîndu-şi seama că cuvîntul *frate* are un sens.

Am supt o înghiţitură, care mi-a dat puteri. Dar parcă nu doar mie. Şi Ciub, după fiecare contact al meu cu sticla, se înveselea. Iar străzile erau posomorîte. De vreo zece ori, de-a lungul acestei treceri pe jumătate întunecate, de-a lungul acestui segment (nu cel mai lung) al rătăcirilor şi chefurilor de partea cealaltă a Tagankăi, m-am gîndit să anulez grava întreprindere. Ezitam. Şi de fiecare dată reveneam la motivul iniţial; n-am cum să dau înapoi; va distruge ce-i *al meu*, acel ceva dădăcit şi îngrijit de toată viaţa mea, care-i mai mult decît eul.

Ne-a oprit un miliţian. În întuneric, am simţit că m-a înşfăcat cineva de umăr şi, dintr-o smucitură, m-a răsucit cu faţa. Imediat am încetat să mă clatin, mi-am îndreptat trupul, nedorind să mă pomenesc la miliţie. Nu mai eram beat tare şi mă clătinam doar aşa, din flască obişnuinţă

nocturnă (şi în parte pentru Ciubik). Miliţianul m-a întors cu faţa spre el. Mă privea. Iar celălalt stătea cu ochii în patru deoparte. Gata de orice. În mîna lăsată în jos ţinea bastonul.

Şi cu ce pasiune, care-i răzbătea în voce, cu ce grijă subită Ciubik s-a repezit imediat la mine şi la gaborul care mă înşfăcase: stop, stop, locotenente!... Ciub nu le putea permite nici să mă salte, nici să mă tragă deoparte, nici nu se putea gîndi la una ca asta, eram *prada lui*. El, după cum am aflat mai tîrziu, se pregătea să mai înregistreze cu mine cel puţin încă o casetă, nouăzeci de minute.

— Bine-bine, locotenente. Sîntem amici. Ne plimbăm. Totu-i bine, locotenente!... a spus Ciubik, repezindu-se spre noi. Şi ce iute a zărit în întuneric steluţele celuilalt.

Acum şi eu stăteam drept ca lumînarea în faţa locotenentului, chiar cu o oarecare exagerare – pasămite, sînt treaz şi voinic! Priveşte-mă! Voiam să merg, voiam să-mi continuu drumul, nu voiam să rămîn fără Ciubik, fără *prada mea*.

Ciub avea cu el o explicaţie scurtă şi energică. Eu stăteam deoparte. Dar ascultam cu atenţie. Să fii remarcat de miliţie – e un început rău pentru orice treabă; mai rău nu se poate. M-am simţit mai uşurat cînd nici Ciubik nu a vrut să se dea de gol. Nici coperte, nici un fel de certificat nu le-a arătat, nimic – pasămite, îmi pare rău, dar n-am buletinul la mine.

— Petrovici, mi s-a adresat el. Ai buletinul la tine?

Am ezitat. Dacă rostesc două cuvinte cu voce groasă, de om beat, ar putea să mă salte, dacă vocea mi-ar fi prea trează, ar intra la bănuială Ciubik; am tăcut, medie de aur, nu mă trăda.

Însă asta era cea mai proastă soluţie pe care o puteam inventa: reacţionînd la tăcere, miliţianul s-a apropiat deodată de mine şi mi-a pipăit repede cu palmele pieptul, pantalonii. Ca să vezi. Chiar şi genunchii mi i-a pipăit, plimbîndu-şi palmele pe ei, dar pînă la ciorapi şi ghete nu a ajuns. Încremenisem.

— E curat, i-a spus el celuilalt, dîndu-i să înţeleagă că m-a percheziţionat complet.

Dar celălalt a venit mai aproape, mi-a întors pe dos buzunarele de la pantaloni şi a scos de acolo nişte hîrtii ferfeniţite. Şi cinci sute de ruble.

— Parcă ăştia-s bani. Nici de amendă nu am! am rostit eu încet, în timp ce el lumina bancnota cu lanterna.

Miliţianul a apreciat asta (vocea mea). Pasămite, nu-i beat chiar de tot.

Mi-a înapoiat bancnota. Dar tot învîrtea în mîini hîrtioarele mele care n-aveau nici o importanţă: chitanţa pentru lumina din apartamentul pe care-l păzeam, un bilet la trenul electric. Poate că-l făcuse pe neaşteptate suspicios vocea mea înceată şi trează. Greu de spus. Un lucru era clar: mă studiază. Imediat o să mă întrebe.

Iar Ciub şi cu locotenentul fumau de-acum; Ciub îl tratase pe celălalt cu o ţigară bună luată de la Carol. Miroase a fum. Discutau – noaptea, pasămite, se face rece, dar în general e o toamnă ca toate toamnele.

— Unde lucrezi?

Am tăcut.

Ciubik mi-a sărit în ajutor. Stînd alături de miliţianul celălalt, i-a strigat celui de lîngă mine de la distanţa de trei paşi:

— L-au disponibilizat. Se jeneză să spună... Au fost daţi afară cinci sute dintr-un foc!

Gaborul a zîmbit strîmb:

— Ne restructu-urăm! M-daaa. Acum nu mai găseşti de lucru aşa de uşor.

Şi deodată, luîndu-şi un aer neutru-amical, şi-a dus mîna la cozoroc. (El, care cu un minut mai înainte avusese de gînd să-mi dea la cap.) O minune. Se pregătea să-mi dea la cap numai aşa, ca să se încălzească. Şi pentru ca la întrebările lui omul (eu) să răspundă mai repede, mai vioi. Simţeam că ocheşte şi mă mutam de pe un picior pe altul, schimbînd distanţa dintre noi. Întotdeauna ţi-e milă de cap. N-are decît să mă pocnească, dar să nu ochească – iată pantomima care se jucase, timp de un minut sau două, între noi, în semiîntunericul spălăcit. Dar acum se răzgîndise: mi-a înapoiat bancnota; şi a salutat. Se întîmplă. Nu căuta logica. (Gîndeşte-te cum să scapi de logică.)

Am rămas iarăşi doar noi doi, doi tovarăşi de drum credincioşi, cam beţi. Mergeam. Mulţumit, Ciub fluiera.

Prin întuneric apăreau, la stînga şi la dreapta, slab iluminate, blocuri de patru etaje. Ce raion o fi?

— Dă-mi să beau, i-am spus lui Ciubik. Mai avea o sticlă de rezervă.

— Ai timp.

— Nu fi cărpănos. Nu-mi scoate sufletul... Dă-mi!

De-abia acum aveam chef de băut. Cuţitul nu mi l-au găsit (şi nu m-au săltat cu tot cu cuţit), ceea ce era o minune sau, poate, un semn. Cu rezerva că, totuşi, cu această minune şi cu acest semn eu nu umblam cu tertipuri şi nu amestecam cerul în treburile mele pămînteşti, din underground. Dumnezeu e Dumnezeu, e sus. Dumnezeu mă iubeşte oricum aş fi. Dar semne nu-mi dă, n-are nici un motiv să se încurce cu fleacuri. Semnele şi priceperea nesigură de a le citi sînt problemele oamenilor. (Doar un semn că merg pe făgaşul meu. Eu ca eu.)

Am început să trag de sticla lui Ciubik, o scenă obişnuită, doi beţivi în mijlocul străzii, mîinile mele sînt mai puternice ca ale lui – Ciub nu mi-o dădea, rîdea. Şi pesemne voia (plănuise) să ne aşezăm undeva, să ne oprim; să ne aşezăm şi să mă descoasă agale şi, în sfîrşit, să mă lase pe bietul de mine să sug sticla pînă la fund. După care eu, probabil, aveam să mă decuplez, n-aveam să mai fiu în stare să merg. Firește, n-avea de gînd să mă care, beat, prin tot oraşul. (Dar nici nu putea să mă părăsească oriunde.) În asemenea cazuri, nu se alege o intersecţie sau un gang, ci un loc mai liniştit, mai izolat. Să scapi de tovarăşul de băutură, dar el să nu se împleticească în urma ta pe stradă, să strige şi să te înjure din urmă, să facă scandal. Nu, nu, într-un loc liniştit.

Păşeam în urma lui, ghicindu-i gîndul căutător şi neîmpotrivindu-mă cîtuşi de puţin, pentru că şi mie îmi convenea un asemenea loc ferit, liniştit, cald. (Şi eu aveam de gînd să-l las adormit.)

Sufletul a început să-mi suspine – am simţit: momentul e aproape. Dar îmi ascundeam cum puteam surescitarea care se înteţea acum fulgerător (pregătirea pentru lovitură),

o mascam în avîntul nerăbdător, în atracţia beţivănească faţă de sticlă – pasămite, dă-mi să beau, zgîrcitule, cărpănosule!...

Într-adevăr, voiam să beau.

— Lasă-mă să trag măcar o duşcă.

— Poţi şi fără!

— Zgîrcitul dracului! Dă-mi un gît.

— N-am să mă apuc să destup sticla din mers... O destup cînd găsim un loc mai bun. Cînd o să ne aşezăm.

— Porcule. Turnătorule.

— Gura! Şi fără sticla asta, ai turnat destul în tine! Pentru că veni vorba, prietenii mei te-au adăpat toată seara sau nu?... În fiecare casă ai fost servit. Şi tot tu eşti cel nemulţumit.

— Javră! Nu degeaba se spune că eşti kaghebist!... Cam demult n-a fost la voi nici o epurare – au să te alunge şi-ai să alergi cu limba scoasă după o slujbă, a? am izbucnit eu în hohote de rîs. Ai să te faci critic de artă, nu-i aşa? Dar ştii unde turnătorii sînt primiţi fără nazuri şi fără nici un fel de pile? Ca fochişti! Pentru că atunci cînd pui cărbuni pe foc, *torni* tot timpul! îl ironizam eu cu buzele împleticite, însetate. Buzele mi se uscaseră, nu-mi dădeau ascultare, dar de mîinile mele eram sigur.

El rîdea:

— Zi-i, zi-i!... Dă-ţi drumul la gură!

— Javră. Cărpănosule. Îţi pare rău de-o înghiţitură de votcă...

— Spune, spune!

Lîngă un bloc, în dreptul holului slab iluminat şi ticsit cu vechituri, era oprită o maşină noptatică. Un bărbat şi o femeie. Ea cu o pălărie stupidă pe cap. În mahalalele clădite pe vremea lui Hruşciov oamenii sînt săraci. Aha, îşi iau rămas-bun! Femeia urcă în taxi. (O pereche scărmănată de viaţă, care se desparte?)

Luminiţele taxiului au început să se clatine – întuneric, huruia motorul. Au plecat... În momentul acela am înţeles că eu şi Ciubik ne aflăm între nişte blocuri înghesuite, cu patru etaje. Nici Ciubik nu cunoştea blocurile, ca şi mine. Unde m-a adus?

Între blocuri erau aruncate de-a valma nişte traverse. Dacă am găsi măcar un coteţ, un perete ruginit, de care să ne spijinim.

— Pe traverse? m-am strîmbat eu cu indolenţă.

— S-o crezi tu! Am spus că o să bem într-un loc confortabil. Şi să nu bată vîntul. Blocurile astea-s toate de rahat, de pe vremea lui Hruşciov, mama lui! înjură el, împiedicîndu-se de prima traversă. Obosise şi el.

M-am enervat.

— Măcar să fumez aici. (Pe traversă.)

— Ai răbdare.

Ciubisov a pornit-o întins spre blocul cel mai apropiat. Planul era simplu şi putea fi citit de oricare ins, căruia i s-a întîmplat, împiedicîndu-se, să caute noaptea un adăpost. În blocurile astea (de pe vremea lui Hruşciov), la etajul ultim, la al patrulea (mai bine zis, deasupra etajului patru), este încă o jumătate de etaj, unde nu mai există ieşire sus, doar o scăriţă subţire de fier se sprijină de acoperişul încuiat. Acolo, lîngă scară, poţi într-adevăr căpăta, găsi un loc unde să stai jos şi să bei relaxat.

Urcam etaj după etaj. Beţivii îşi ştiu cuiburile. E greu de mers, picioarele nu mă ascultă.

— Uite. Am ajuns.

Eu răsuflam din greu.

— O să ne îmbătă-ăăăm! a spus el exagerînd puţin. Ia te uită ce grozav, ce bine e aici.

Nimerisem un loc şi mai bun (şi mai călduros) decît presupuneam în timp ce lipăiam greoi în sus, pe urmele lui Ciubik. Acest semietaj de sub acoperiş, de deasupra etajului patru, era ticsit de vechituri şi parcă pregătit anume pentru noi. Peste tot sînt puse paturi vechi, demontate (plasele zornăiau încet-încet). Nişte lăzi. Pînză de păianjen. Un cărucior pentru copii. Şi, desigur, nimeni nu vine aici noaptea. Blocul doarme.

Lumina (pe toată scara un singur bec debil) ardea la doi, iar aici, la noi, pătrundeau doar răsfrîngeri. Puteam vorbi fără să şoptim. Kaghebiştii se pricep să aleagă şi să găsească noaptea un asemenea loc, priceperea şi experienţa, ce să fie, dacă nu ele! Acum n-am mai putut rezista: am oftat în întuneric. Uite-aşa. Deja e lîngă mine.

Ne-am aşezat pe o suprafaţă netedă, furniruită. Putea să fie uşa de la un dulap mare, străvechi. (Ca o jumătate de masă de ping-pong.)

E timpul. Am eliberat, am slobozit în sfîrşit durerea mea comprimată şi mînia mea, dar în locul furiei (aşteptate) s-a eliberat un sentiment nedefinit şi, din păcate, veşted. Ca o slăbiciune. Ca un gol. (Drumul a fost prea lung.) Cu efort, îmi repetam: e timpul, deja e timpul, cuţitul e rabatabil, scoate cuţitul... Iar Ciubik, luîndu-mi-o înainte, verifica reportofonul (grijuliu, a făcut în primul rînd o *ascultare*). Amîndoi ne pregăteam. El a apăsat încet butonul de derulare înainte-înapoi. N-a pornit aparatul, n-avea rost să strice banda degeaba. Dar a verificat dacă funcţionează. Înainte-înapoi. Nu s-a blocat, nu s-a stricat ceva cînd am mers prin curţile întunecate, cînd am rătăcit şi ne-am împiedicat de traverse (şi el, şi eu am căzut cîte o dată).

Şedeam alături. Eu mi-am atîrnat capul în jos, ca un neghiob beat; şi mîinile mi le-am lăsat în jos, spre ciorapi, spre ghete – în aşteptarea relaxată a băuturii alcoolice (oricare, mai bine votcă, desfund-o mai repede). Mîna mea dreaptă, lăsată în jos, a luat cuţitul. Dar nu l-am deschis. Precaut, am aşteptat.

— Bine. Ciubik a scos sticla din buzunar; s-a apucat să scoată căpăcelul de metal.

L-a împins cu unghia. Neizbutind, şi-a căutat în buzunar legătura cu chei, a proptit una şi, dintr-o mişcare, a smuls repede capăcelul alb al sticlei de votcă. Ţinea sticla pregătită. Iar eu deschisesem deja cutiţul. Mi-am întins mîna dreaptă în direcţia lui. Mai rămînea să mă apropii. M-am prefăcut că mă întind după sticlă:

— Aşteaptă... a spus el.

— Ce să aştept?

— Povesteşte. Despre scriitori, povesteşte-mi. Povesteşti interesant... Pesemne că deschisese reportofonul. În întuneric, fiecare putea să facă ce vrea.

El voia ca eu să beau acum înghiţitură după înghiţitură, să mă tîmpesc fără grabă şi să-i povestesc. (Se temea că am să beau deodată o jumătate de sticlă.)

M-am întins.

— Ţi-am spus să ai răbdare!... A tras sticla în întuneric.

Dar eu mă apropiasem suficient, mă lipisem de el (n-ar avea timp să mă împingă). Şi de îndată, cu o mişcare simplă (după omoplatul lui, ca într-un loc cunoscut) i-am înfipt cuţitul, simţind cu vîrful golul surpător al inimii omeneşti. A chiţcăit ca un şobolan într-un colţ. „Ma-mma-aa", a mai îngînat. Apoi s-a zbătut un pic, dar fără să scoată un sunet. Pur şi simplu, se cutremura din tot trupul. Am scos casetele, le-am pus la mine în buzunar. Ce reportofon mic. Am luat tot, am verificat. Am stat cîtva timp în întuneric. Sticla se rostogolise undeva, sub lăzi, sub căruciorul de copii. Nu m-am apucat s-o caut. Doar nu mă atinsesem de ea. Nu voiam votcă.

Nu voiam să trag nici o duşcă. Totul se petrecuse dintr-o dată. (Ca un măr copt, prăbuşit la pămînt.) Sentimentul datoriei împlinite, nimic mai mult. Am coborît scara încet.

Străzile pustii ale nopţii. La un colţ mi-am amintit cum am înfipt cuţitul şi sunetul plescăitului sîngelui (poate, imaginar) mi-a provocat o senzaţie fulgerătoare de vomă. Sîngele de sub cuţit avea un sunet.

Dar am făcut încă o sută de paşi şi m-am simţit mai uşurat. Am mai vomitat o dată, de-acum pînă la capăt. Pînă la fund. Eram din nou om. Viaţa mea, cum-necum existenţa mea şi, împreună cu ele, eul meu şi de asemenea fostele mele texte (ce mai rămîne?...) se întorceau acum acasă, mergeau împreună pe asfaltul cenuşiu, păşeau alături şi parcă ţinîndu-se de mînă – cum ar merge spre casă nişte copii ţinuţi în curăţenie.

M-am descotorosit de cuţit. (Fireşte, nu l-am lăsat acolo, l-am înfăşurat în batistă.) Am aruncat cuţitul într-o gură de canal, în pîrîiaşul de necurăţenii care susura pe fund – l-am aruncat în alt raion. L-am purtat mult timp. Înţelegeam că risc.

În apartamentul Sobolevilor este un casetofon japonez; am ascultat şi iar am ascultat casetele înainte de a le distruge.

Am ascultat multe înregistrări: şi de-ale mele, şi de-ale altora. Îmbulzeala de la pictori. Carol, rostogolind ca pe un bob de mazăre americănescul ei „r-r". Rîsul lui Vasiliok şi

al lui Goşa. Rugămintea mea răguşită, noptatică, pentru o înghiţitură de votcă. Ultimul s-a auzit glasul turnătorului – la urmă:

— Ţi-am spus să ai răbdare! Asta atunci cînd eu m-am întins spre sticla lui şi el, pregătindu-se pentru o înregistrare lungă, încerca fundalul.

Glasul lui mi-a repetat cicălitor:

— Ai răbdare.

A ieşit cu o anume semnificaţie. Am închis casetofonul. I-am răspuns mortului:

— Bine. Am să aştept.

Sătul de somn, buhăit de prea lunga odihnă, m-am ridicat să deschid la zornăitul soneriei de la uşă – sună cu poftă! – intră ruda Sobolevilor (împuternicitul), zîmbitor.

Sobolevii sînt plecaţi, el are toate drepturile. Eu doar păzesc apartamentul, îl păstoresc. După el, după rudă, intră nişte oameni de la BTI: un cuvînt nou – Biroul de Inventariere Tehnică. Toţi trei cu cravată la gît, dîndu-şi în mod evident importanţă, măsoară locuinţa: înmulţesc lungimea cu lăţimea şi, cameră după cameră, trec pe hîrtie aceşti metri p. (roditori, proaspeţi, mai şi mirosind a covor persan). Sobolevii printre primii îşi cumpărau locuinţa, şi-o treceau în proprietatea personală.

Mereu se uita cineva, vîrîndu-şi ţeasta pe uşă.

— Ei, şi după aceea?... Petrovici, ce-o să fie?

— Închide uşa! Îi alung pe curioşi. Omenirea din cămin se interesează foarte mult. Nu atît din setea de a cumpăra, cît din veşnica spaimă de a-şi pierde ungherul încălzit cu anii.

Oamenii de la BTI tocmai măsurau în colţuri, la uşă, la spaţiile dintre ferestre şi uşi, iar eu stăteam la fereastră. Mă uitam. (Dar îi deranjez şi stînd la fereastră.)

— Cine sînteţi?

N-am apucat să-mi mişc buzele, că ruda Sobolevilor, împuternicitul, a dat fuga de la bucătărie şi frăsuindu-se, linguşindu-i şi cine ştie de ce chicotind, s-a grăbit să spună.

— Păi aşa. El e *aşa*. E doar aşa. Măsuraţi, băieţi. Măsuraţi...

Le-a spus şi parcă i-a încurajat să nu mă observe, să nu mă vadă. Normal. (Se evalua locuinţa, era evaluat şi cel care nu avea locuinţă.)

— Dar cine-i Sobolev?... Sobolev şi Soboleva – cine-s? Pe ei, pe cei care măsurau metrii, îi îngrijora totuşi faptul că stăpînul lipsea. Poate că aveau de pierdut. (Cum să iei ciubuc, cînd stăpînul lipseşte?)

Cred că ruda le-a dat ceva. Au plecat. Plecînd ultimul după ei – fuga-fuga – vioaia rubedenie, linguşindu-i în continuare (pe nişte măsurători obişnuiţi!), turuia că uite şi viaţa, viaţa noastră trece şi se duce...

Iar la etaje şi pe coridoare instinctul zgîndărit al proprietăţii s-a manifestat în primul rînd la femei: femeile şi-au dobîndit nişte voci subliniat agresive, tăioase, subit stridente.

Cu sacoşele grele în mîini, ele, ca să discute, se opreau acum chiar la intrare. Lîngă portar. Se auzeau de departe:

— ... Hrîmako-ooovii?! Au să facă partaj?

— Cum, dacă, din două camere, una e de trecere! Hrîmakovii ăştia (aşa şi pe dincolo) se ceartă pe înfundate, de îndată ce-şi culcă copiii...

— Dar ziua?! Şi ziua se mănîncă precum cîinii! Femeile îi judecau pe Hrîmakovi, Petrovi, Sidorovi, pe oricine şi cu atît mai clar era că înrăirea lor era propria lor spaimă pentru ziua de mîine.

De îndată ce una tăcea, altă femeie trebuia să ia imediat cuvîntul, altfel reuşea alta să se strecoare cu turuiala ei veninoasă. Pentru o clipă, furia femeilor mă copleşea şi pe mine. (Vocabularul select al răutăţii lor bine ţintite.) Tot aici era şi portarul. Întîlnirile dintre femei aveau loc chiar la intrare, iar portarul, ca legat de mîini şi de picioare, era nevoit să asculte, Ulise şi sirenele. Răutatea lor înfundată, înrăirea lor mîrşavă şi în felul ei talentată îl aruncau pe bătrînul slujbaş în transă. Îşi apleca tot mai jos capul, de parcă ar fi ciugulit legătura de chei albe pe care o avea dinainte.

Şi deodată a urlat (eu am tresărit, auzindu-mi numele rostit cu o tonalitate incredibilă):

— Petro-oo-vi-ci! Alungă-le-n... Le omor!

Şi pe aceeaşi notă înaltă:

— Ja-vre-eee-le!

Peste o zi a fost concediat. Pretextul: un cuvînt scurt, din cîteva litere.

Aşa se întîmplă de obicei: cînd oamenii se enervează, e timpul ca cineva să fie gonit, dat afară. (Măcar unul.) Căminul l-a pierdut pe slujbaşul-portar cel mai cinstit din cîţi am văzut eu. Nu era prieten cu mine. Şi nici cu altcineva. Pur şi simplu, supraveghea intrarea-ieşirea.

Dacă femeile întîrziau întorcîndu-se de la lucru, iar eu (rondul de seară) încă nu mă culcasem şi umblam pe coridor – asta nu le cădea bine. Veghea mea pe coridoare, mîinile în buzunare acum le scoteau şi ele din sărite pe femei. Iar eu nu făceam nimic altceva decît că mă duceam la closet să fumez. Closetele, cum e şi normal, sînt în apartamente, dar la fiecare etaj este şi cîte unul comun, rămas din vremurile de altădată. (Pentru fumat la capătul coridorului. E linişte, curăţenie; păcat că-i întotdeauna întuneric.)

S-a apropiat. Şi-a strîns buzele, încît gura i s-a prefăcut într-un fir de aţă:

— Du-te la muncă. Du-te să munceşti, trîntore – îmi sîsîie din senin în faţă, trecînd pe alături şi neaşteptînd să-i răspund.

E zdravănă, grasă – dintre acelea care cred că-s curajoase (viaţa le-a făcut puternice) numai pentru că, fără să stea prea mult pe gînduri, îşi pălmuiesc soţii.

Şi-a asmuţit şi bărbatul: „Du-te. Du-te şi bagă-i minţile în cap...“ – şi acesta vine, păşeşte pe coridor tot cu mîinile vîrîte în buzunare – vine spre closet, unde eu fumez şi de unde (din întuneric) se prelinge norul fumului meu.

Dar soţul, se înţelege, vorbeşte cu mine mult mai îngăduitor decît nevastă-sa, ba încă, solidar cu mine, îşi face soţia cu ou şi cu oţet. Bărbaţii ştiu că nu-s răutăcios. Şi că-s exploziv – ştiu. Şi că în coridoarele astea întunecoase n-am propriul meu ungher de locuit, dar că îmi apăr eul cu atît mai vibrant; el este locuinţa mea, mirositorul ungher locativ.

— Du-te la muncă! Ce tot umbli pe-aici fără rost! s-a năpustit, totuşi, la mine unul dintre soţii asmuţiţi.

Eu stăteam şi tăceam. Nici pîs.

— Pierde-vară! Ai încărunţit, dar n-ai cîştigat nici o rublă chioară. Cu ce trăieşti?!

Ţipa, se ambala singur.

A plecat fără să-şi dea seama ce sentiment a băgat în mine: oricum, nu văzuse spaimă în ochii mei. Dar poate că o fi văzut? (Nu-s sigur, nu ştiu ce mima faţa mea, cînd mă stăpîneam şi mă străduiam să nu-l trosnesc în frunte.) A plecat bocănind din picioare şi chiar rîgîind (destul de tare) – şi scuipîndu-şi la picioare rămăşiţele de răutate. Nici el nu era rău. Voia pur şi simplu ca eu să plec de aici şi să sap un tranşeu de la Urali pînă la Baikal.

Am răbdat. În zilele acelea am răbdat multe pentru că Ciubisov-Ciubik încă mai stătea viu în dreptul ochilor mei. Mereu mi se năzărea: Ciubik viu şi noaptea aceea. Mai ales momentul cînd ne-a oprit miliţia. Gaborul. Ciubisov şi cu locotenentul şi-au aprins ţigările: amîndoi sînt în semiîntuneric. (Iar celălalt gabor mă percheziţiona. Îmi aminteam cu trupul mîinile lui rigide şi clipa fugară a percheziţiei.)

Şi doar nu zece, nu douăzeci de minute – ore întregi de umblări nocturne şi cu o intenţie anume s-au scurs mergînd alături de el, prieteni pe veci. Doar s-a ţinut răbdător de mine, a mers, şi-a ostenit picioarele perseverentul kaghebist Ciubik – nu, nu-i numele lor conspirativ, acolo-i un oarecare Alekseev sau Ivan Ivanîci, simplu de tot, n-ai cum să-l prinzi cu mîţa-n sac. Dar eu l-am prins. Am mers cu el şi în urma lui, tot răbdător – am mers din şleahtă în şleahtă. (Cu timpul, şi mie mi-ar fi agăţat un nume conspirativ, nu Petrovici, ci, să zicem, *Petrov*. Şi eu i-aş fi dat note informative, *i-aş fi telefonat*, fără să ştiu.) Am mers cu el din şleahtă în şleahtă, ca un alcoolic care mai adaugă cîte o jumătate de pahar şi aici, şi acolo, care îşi dădea din ce în ce mai mult drumul la gură. Pasămite, am o cunoştinţă (cine?) – păi acela, un cunoscut de-al meu, parcă n-ai auzit, face rost de vize pentru literaţi dacă-i dai şpagă. Ciubik asculta cu coada urechii şi totuşi căzuse în cursă, deşi credea că eu căzusem în cursă (sticla de votcă, neîncepută, era în buzunarul lui)...

Lîngă sicriul lui Ciubisov, băieţii de vîrsta copilului ucis de Godunov[1] (de opt şi cinci ani) ar fi trebuit să fie primii care-i inspiră scriitorului rus sentimentul vinei, urmată încetul cu încetul de conştiinţa care iese din bîrlogul ei. Scriitorul e slab faţă de copiii speriaţi şi tăcuţi (o tanti i-a împins cu un pas înainte, mai aproape de sicriul tatălui lor. Doi băieţi...) Dar eu nu cedam: mi-am spus că Ciubik are mai degrabă copii mari. I-am făcut maturi: douăzeci şi şaptesprezece ani. Băieţii au să reziste. Rana se va cicatriza. Şi, în tot cazul, n-au să audă odată cu ruşine şi cu un ecou slab de ocară că sînt copiii unui turnător, care au crescut şi s-au hrănit de pe urma denunţurilor. Aşa gîndeam cu acea latură a eului meu, care nu era erodată la nici o reflecţie şi numai se întărea...

Pentru caucazian, la urma urmei, puteam fi înţeles şi iertat, cum-necum amîndoi am scos cuţitele aproape în acelaşi timp. Un deznodămînt atît de rapid pe banca din scuar poate fi considerat într-adevăr o răfuială şi un fel de duel în zilele noastre. (Se corela cu împuşcăturile duelului de la marginea aceea înzăpezită de pădure.) Dar pentru kaghebist conştiinţa insista asupra vinei mele – l-am înjunghiat, sărăcuţul de el! Pasămite, aici n-a fost nici un fel de duel înzăpezit, nici urmă de spirit renascentist. Pur şi simplu m-am apucat şi l-am înjunghiat: Şi am lăsat cadavrul să zacă. Doar era om.

Din aceeaşi parte, a conştiinţei, mi se mai făcea insinuarea că ei, kaghebiştii, sînt *prevăzuţi* de societatea contemporană: sînt necesari. Aşa cum gaborii sînt necesari. Aşa cum pompierii sînt necesari, nu-i aşa?...

---

1. Trimitere la un episod din istoria Rusiei (sfîrşitul secolului al XVI-lea-începutul secolului al XVII-lea), din care este inspirat poemul dramatic *Boris Godunov* de Puşkin; Dmitri, fiul cel mic al lui Ivan cel Groaznic, a murit la o vîrstă fragedă; mai tîrziu, poporul a început să vorbească în taină că Dmitri s-ar fi salvat. Boris Godunov (ţarul *de facto* după moartea lui Ivan cel Groaznic) a încercat să înăbuşe aceste zvonuri, dar zadarnic; Boris Godunov a murit în 1605, iar Moscova a fost ocupată de un uzurpator, care se dădea drept Dmitri, fiul „salvat" al lui Ivan cel Groaznic.

Mai mult chiar: îmi dădea tîrcoale un gînd funest şi aproape ordinar (ordinar, pentru că era necinstit, ocolind cauzele şi consecinţele) – gîndul că pînă şi această schimbare de acum, generală faţă de mine (a căminiştilor, a soţiilor lor, a femeilor), ura lor răbufnită instinctiv este la ei legată tocmai de faptul că eu însumi am căzut din cuibul comunităţii. Mai simplu spus – sînt periculos, am pus la cale un linşaj, am înjunghiat un om, am lăsat copiii fără tată...

Nu m-au primit la parastasul bătrînului Neialov.

— Da' tu ce să faci aici? Petrecem bine aici, îl pomenim – şi gigantul nostru gropar, fără dinţi (de la parter) mi-a barat drumul cu umărul.

Nu mă aşteptam. Bătrînul Neialov, alcoolicul cam surd şi iubitorul de curăţenie, era de-acum în pămîntul reavăn, iar eu nici măcar n-o să beau un păhărel la masă întru pomenirea lui? Cum aşa? (Se tem că am pus ochii pe apartamentul eliberat?)

Dar pe gropar l-a susţinut şi lăcătuşul Kimiasov. A ieşit – fumegă dintr-o ţigară „Belomorkanal". Nu mă lasă... Poate că, dacă aş fi avut votcă cu mine, aş fi trecut pe uşa îngustă. N-ar fi îndrăznit. Dar n-aveam în ziua aceea bani de votcă.

Toată viaţa, după cum se ştie, oamenii se duc la parastase şi beau din tot sufletul şi pe degeaba. Totuşi, groparul fără dinţi a profitat imediat de încurcătura mea. Javra. Veninos (închizînd de-acum uşa), mi-a spus:

— Nu-i nimic. Ai să bei cumva altădată.

Şi lăcătuşul Kimiasov, beţivul, a început să rîdă:

— Doar n-o să bei în fiecare zi.

Dar, desigur, şi în ură femeile erau primele. (Mai simţitoare şi mai directe, ca şi în multe alte privinţe.) Pasămite, Petrovici, am fi putut şi să te primim, să-ţi dăm şi ciorbă de varză la prînz, să te mîngîiem cu o vorbă bună, ştii şi singur! Dar acum – nu. Punct...

Şi iarăşi motivul lor era că nu ei s-au schimbat, ci eu m-am schimbat şi că iritarea şi ura căminiştilor nu se explică, pasămite, decît prin vina mea faţă de ei, prin sîngele de pe mîinile mele, uite-aşa! Sînt vinovat. Sentimentul inventat de mine (sentimentul vinovăţiei) devenea realitate. E de rîs, dar nici măcar nu mă salutau.

Nu mă salutau şi se răsteau grosolan la mine pe coridor, dar sub obroc (simţeam asta), în inimile lor gîtuite se zbătea un glăscior subţire, răzbătea de acolo tristul ţipăt plebeian că oricum, atît cu locuinţele, cît şi cu proprietatea, *au să ne înşele pe toţi*. Dragilor, au să ne prostească. Şi cînd s-a mai întîmplat să nu ne prostească? Amara ştiinţă îi apăsa deja, iar sentimentul inevitabilei (în viitor) înşelăciuni le descătuşa cu anticipaţie instinctele de apărare.

Numai la gîndul că tu eşti înşelat, iar altul a reuşit pe degeaba (şi doar cu puţină grabă) să obţină proprietatea şi, o dată cu aceasta, şi un nou sens al vieţii, unul nou-nouţ! – numai la gîndul ăsta omul căminist poate să se îmbolnăvească. L-au gonit pe Fadeev: trăia la etajul doi, la nişte rude, fără nici un drept, de vreo cinci ani. Fadeev s-a jurat că n-are de gînd să se înscrie în cartea de imobil, nu pretinde nimic (şi la privatizare nu participă), dar i-au spus ferm: du-te la tine la Rjev. A plecat.

Au alungat doi paraziţi de la etajul şase.

La etajul şapte, l-au denunţat in corpore la miliţie pe electricianul Kolea, care nu era înscris în cartea de imobil.

Apoi l-au descoperit şi i-au făcut vînt bătrînului Nizovski, aciuat la etajul unu, un moş amărît şi uituc, care îşi prelungise peste măsură o vizită şi rămăsese în cămăruţă – acum ia şi pleacă! (Bătrînul nici nu-şi mai amintea la cine venise iniţial. Erau mulţi ani de-atunci. Uitaseră şi cei la care venise.)

Descoperindu-i cu mirosul devenit mai ascuţit pe pretendenţii potenţiali la metrii p., îi eliminau din cămin ca dintr-un tub de pastă de dinţi. (Pe mine, desigur, nu trebuiau să mă descopere. Eram paznic. Mă cunoşteau.) Un pripăşit dibaci, pasămite, şi primejdios, primejdios! Se temeau de discuţii – se temeau să nu se îmbuneze. Întîlnindu-mă, îşi fereau ochii: s-ar putea ca deodată el (eu) să pretindă nu ştiu care metri p. – chipurile, şi eu sînt om.

Mai ales cei foarte în vîrstă îşi aminteau, ca pe o mană cerească, sărăcia sovietică, egală pentru toţi.

— Noi eram altfel! exclama bătrînul Sundukov în curte, lîngă mesele cu jocul de şah şi cu dominoul lor tocit. Era necăjit la modul serios. Bătrînul nostalgic nici nu s-a uitat în direcţia mea, era îndîrjit. Nu voia să mă vadă.

Ce-i drept, pierduse de trei ori la rînd la domino.

S-a întors Loviannikov, s-au întors urgent Konobeevii - şi-au întrerupt sejurul ca să-şi privatizeze şi ei locuinţa. S-au întors Sobolevii (din străinătate). Mai rămăsese (dintre cele păzite de mine) doar apartamentul Cerkassovilor, dar curînd puteau să-şi facă şi ei apariţia.

Pe Struev aş fi putut să-l trimit la mama dracului, dacă n-ar fi fost nevastă-sa, răutăcioasă şi costelivă, o cătea golită, suptă de cei cinci copii, la care tocmai venise fratele ei miner. Un bărbat simplu care a şi înţeles totul simplu. Venit să-şi petreacă concediul şi în acelaşi timp (caracterul) s-o facă pe grozavul, nu mă lăsa să trec pe coridor, iar Strueva îl aţîţa, cică, ia împinge-i una cu umărul tău de miner, frate. Trosneşte-l !...

Coridoarele erau ale mele. Iar minerul, cu ambiţie şi cu bani mulţi (pentru timpurile acelea), se mişca precum un tanc de dimensiune mijlocie, chiar mijlocie – circulînd viguros, uniform. Eu mă dădeam deoparte. Mai aproape de perete. O dată am trecut unul pe lîngă altul, umerii ni s-au ciocnit, scoţînd un sunet scurt, greoi. Pesemne că el povestea de fiecare dată cum mă lipesc de perete şi baba Strueva avea parte de bucurie (şi ea, şi soţul ei, şi însuşi minerul-erou hohoteau de rîs). În înaintarea lui pe coridoare apărea o filosofie, nu a lui, desigur, ci una inspirată de alţii – filosofia eliminării, pe care şi-o însuşesc cu toţii atît de uşor, filosofia căminului, a alimentaţiei publice.

S-ar părea că aceşti oameni mă răbdaseră şi mă iubiseră prea mult timp – de ce să nu încerce acum *să nu mă iubească*?

— Oricum se poate trăi, mă încredinţam singur (cu voce tare, în apartamentul gol al Cerkassovilor). La urma urmei, ce mă interesează pe mine sentimentele lor? Iar cei neiubiţi (şi de aceea izgoniţi) pot privi şi ei viaţa nu ca pe o nenorocire, ci ca pe o aventură – o aventură intelectuală şi în felul ei palpitantă cu eul tău.

Seara, la mine (mă aflu la Cerkassovi) n-a venit, firește, nimeni niciodată nici să bea ceai, nici să povestească despre nemernica de viaţă, nici măcar să întrebe morocănos dacă n-a mai rămas o înghiţitură de votcă în sticla dată gata ieri.

Însă o dată, urcînd scara, am auzit în sfîrşit vocea poporului exprimată în gura mare – trei (cu un etaj mai sus) stăteau şi fumau: „... Dar scriitoraşul? Ar trebui să-l reclamăm la miliţie. Dacă nu pleacă cu vorbă bună!" „Nimic mai simplu", a răspuns a doua voce, ce-i drept, încet, nesigură. Nu mă vedeau. Al treilea a întărit cele spuse: „Boschetarul tot boschetar rămîne" – şi a scuipat o flegmă cu nicotină în golul casei scării. Flegma a trecut pe lîngă mine, duhnind a ură.

Chiar şi beţivii, care de obicei erau slugarnici, căpătaseră independenţă. Li s-a explicat ce înseamnă locuinţa ta, ungherele tale, metrii tăi p. – şi chiar pe feţele lor, ale beţivanilor, cînd mă vedeau pe coridor, răbufnea expresia idiot-fericită a proprietarului. Expresia se învecina cu aceea a tuturor înşelaţilor: oricum au să ne înşele, nu-i aşa?

Între timp pe mine mă apăsa, mă sleia de puteri un gînd (tot din literatură, dar tot al meu) – gîndul că am distrus în mine ceva fragil şi subţire, dat mie din copilărie. Gîndul se desena ca o jucărie de copil, uitată timp de decenii sub un pat străvechi – o matrioşkă, o locomotivă, o praştie, un cub – nu ştiu ce era...

Gîndul vechi, străvechi de cînd lumea că, ucigînd un om, nu doar în el – în tine distrugi ceva.

Urmărindu-mi gîndul, chibzuiam şi filosofam în fel şi chip, de parcă aş fi apăsat cu mîna o rană – eram gata să gîndesc, să gîndesc oricît, numai să nu permit un deranjament în mine: să nu las să intre în mine subiectul monstruos, care-l înjoseşte pe om, subiectul venirii cu căinţa şi cu recunoaşterea vinovăţiei. Căinţa este descompunere. Iar căinţa faţă de *ei* – o prostie. Breşa psihologică, atunci cînd un om cu mintea întreagă şi sănătoasă se înscrie deodată în audienţă, vine, se aşază în partea cealaltă a mesei şi... am omorît, pasămite, un kaghebist, m-am înfuriat într-un moment de emoţie! (Iertaţi-mă. Şi daţi-mi cît mai puţini ani de puşcărie.)

Şi doar îţi va fi mai uşor, îmi şoptea conştiinţa. De îndată ce-ai să povesteşti, o să-ţi fie mai uşor.

Dar aici, grăbindu-mă, strigam cu voce tare a protest: de ce trebuie să-mi fie uşor? Am ucis, trebuie să mă chinuiesc. Şi n-are sens să-ţi uşurezi viaţa...

Eu doar năpîrleam deocamdată, îmi lepădam pielița (primul strat), iar ei, mai bine zis, *ele*, măruntaiele lor cu jeleu colectiv-comunitar, reacționau deja și mă izgoneau. *Ele* mă smulgeau, simțind boarea primejdioasă a prezenței la etajele lor mohorîte a unui singuratic cu cuțit. (Primejdioasă, în sensul că *mie totul îmi e permis*.)

Locuința și metrii p. repartizați însemnau și ele ceva. (Instinctul de proprietate doar agrava.) Dar îngrijorarea generală la etaje și spaima, graba de a mă izgoni – erau totuși instinctul lor cu care simțeau sîngele și pe intrus.

Era instinctul trezit și îndreptat împotriva *străinului* – un instinct în esență de apărare, transformat (preventiv) în agresiune: în dorința anticipată de a se descotorosi de mine.

Zinaida, desigur, mi-a dat să mănînc. Pe chip are o moliciune insinuantă.

— Ce?... Ai fost nevoit să-ți aduci aminte de Zinka? A zîmbit și, de-a dreptul, cu curaj, a spus că, fie, e gata să aștearnă patul și să-mi dea adăpost.

E gata să lupte cu căminul, cu toată lumea, dar mîine (în cel mai rău caz, poimîine – n-o să se lase înșelată!), trebuie să mergem împreună la starea civilă. Mă provoca, desigur. Mă punea la încercare. Eu nici măcar n-am făcut „hm". Nu am rîs. Nu-mi ardea de rîs.

Dar imediat și-a lua seama, s-a speriat de firul de pai pe care mi-l întinsese, chipurile, a fost o glumă, Petrovici – tu n-ai nevoie de toate astea (exact) și, pasămite, nu mai poți fi ajutat. Oricum au să-ți facă vînt.

— Nici pe mine n-au să mă lase să trăiesc în pace, și Zinaida a oftat. Un oftat cunoscut.

Vecina Zinaidei (avea apartamentul alături), Gurandina, o duduie afurisită, are soțul la asigurările sociale; de acolo s-a și tîrît vestea că eu nu plec nicidecum din cămin și adun pesemne adeverințele corespunzătoare: mi-am pus în gînd să pretind o parte din spațiul lor locativ, al căminului. Pasămite, dacă împărțiți proprietatea, împărțiți-o la toată lumea. Și de-acum ca un delir (neghiobia pînă la care poate ajunge inconștientul colectiv alarmat) – zvonul că cu banii de tot nimicul, strînși din păzit, îmi cumpăr unul dintre apartamente: firește, la etajul lor.

— Cum numai unul? m-am indignat eu. Poate că-mi lipseşte altceva, dar bani am destui şi numai ce ai să vezi că am să cumpăr o jumătate din etajul lor, iar pe ei toţi am să-i expulzez la mama-dracului în Stroghino (pe pensionari în Mitino)...

— O să bîrfească! s-a speriat Zinaida. De fapt, era mereu speriată.

După cum am aflat, Zinaida se temea şi pentru fiii ei – au să se întoarcă din armată, şi cum au să trăiască, iar împrejur şi pe străzi a înflorit un cu totul alt tineret! Eu nu eram de aceeaşi părere: tinerii erau ca toţi tinerii. Nu mai răutăcioşi ca noi, dar deocamdată nici mai blînzi.

Ei, tinerii, nici nu trăiau aici, ci parcă pe alte planete – în alte epicentre sexual active ale Moscovei, cufundaţi pînă peste cap în petrecerile lor şi în muzica lor cam ciudată. S-ar fi părut că nu-i interesează căminul, proprietatea mea şi a ta şi redistribuirea ungherelor noastre îmbîcsite – dar nu! – şi ei se uitau cu ochii lor juni şi proaspeţi şi urmăreau intriga comună din coridoare. Urmăreau atît dobîndirea proprietăţii, cît şi, printre altele, înteţirea zilnică a urii faţă de mine (faţă de inşii ca mine), salutîndu-mă şi ei doar din cînd în cînd şi aşteptînd să fiu izgonit. Se ştie: tinerilor le plac lucrările de curăţire. (Epurările.) Le plăcea hăituiala nedeclarată. Prostuţii.

Dintre cei însetaţi amarnic se mai învîrtea pe coridoare şi o femeiuşcă dezgheţată, Galina Anatolievna. Plăcută. Pornită pe rîs. Cîndva, demult (demultişor de-acum), amîndoi bine cherchelişti, am pus ochii unul pe altul, ne-am plăcut, am mai şi continuat cu diferite prilejuri de vreo trei-patru ori, nu mai mult. Acum şi ea voia ca mie, care-mi prelungisem prea mult şederea aici, să „mi se dea brînci în sfîrşit!" Şi aproape în fiecare zi aştepta acum să izbucnească bătaia pe coridor. Această Galina Anatolievna nu avea cu mine de încheiat absolut nici o socoteală. Nici pozitivă. Nici negativă. Nici măcar nu-mi pot imagina în ce s-a ascuns aici esenţa feminină alarmată. Se poate că, mai devreme sau mai tîrziu, toţi amanţii ei luau bătaie. (Eu voi fi fost precum veriga lipsă?) Dar se poate că tocmai faptul că nu avea pretenţii faţă de mine şi deficitul de sentimente, oricare ar fi fost ele (un vid şubred în interiorul femeii), o

împingeau pe simpatica Galina Anatolievna spre setea de violenţă pe coridoare.

Pîndind-o pe coridor, am întrebat-o direct:

— Galea, Galea, ai nevoie de ceva? Care-i treaba *ta*?

Mai întîi ea a început să clocotească. Apoi s-a aplecat. Şi, mlădioasă (un trup foarte mlădios, pasional), parcă întinzîndu-şi gîtul spre etajul al cincilea, unde locuia războinicul nostru, a strigat:

— Akulo-ov! Ia vino încoace-e!

Nu i-a răspuns nimeni.

Atunci drăguţa de Galina Anatolievna a plecat pur şi simplu, iar eu, înciudat, mă uitam în urma ei, la fundul ei şi încercam să-mi aduc aminte cum arată cînd e gol. Mda, o cobră.

Akulov era, se înţelege, căpetenia.

Devenise mai impunător, nu se semeţea şi, la chemările îngrijorate de la etaje, dădea doar plin de importanţă din cap – pasămite, o treabă ca toate celelalte; dacă omul nu-şi dă seama singur de situaţie şi nu înţelege cu frumosul, va fi aruncat afară de aici cu forţa. El, pasămite, Akulov, va fi cel care mă va arunca.

Cînd se întîlnea cu mine pe coridoare, Akulov nu se manifesta deocamdată în nici un fel, nici cu vorba, nici cu vreun gest. În schimb, lăuntric se pusese la punct. Ca un bărbătuş de lebădă în stadiul strigătului triumfal de nuntă, se făcuse frumos. Muşchii i se neteziseră. Apăruse acea ţinută energică, încordată, care schimbă atît de mult silueta ostaşului. Fiecare pas cu excedent de forţă – cu energie ţinută sub obroc, febrilă. Treceam pe coridor (deja întrucîtva cu ochii în patru), cînd Akulov mi-a barat drumul. N-a spus decît: *salu-uut*!... Imediat mi-am aruncat privirea înainte şi am văzut acolo vreo cinci inşi de la etajul nostru. Bărbaţi. Gata să închidă cercul. (La semnul lui.) M-am oprit, inima mi se zbătea.

— Nu ştiu dacă pricepi ce întorsătură... a început Akulov.

Îşi ţinea mîinile la spate, într-o poză studiată, pregătit pesemne să mă pocnească cu toată puterea. (Dacă eu, ca de obicei, am să-l iau peste picior. Prevăzuse totul.)

— Noi sîntem aici ocupaţi cu casele, cu grijile noastre. Sîntem oameni care muncesc. Iar tu eşti în plus, frăţioare...

Cuvintele acumulau asprime. „Frăţioa-aare" – iată cum lungise cuvîntul, provocator. Bărbaţii s-au dat mai aproape. Iar din spate (doar e interesant) uşile pocneau ici şi colo, ieşeau femeile măritate, iat-o şi pe Galina Anatolievna (cu bigudiuri sub basma) grăbindu-se parcă spre vecina ei – trebuia să treacă, să se strecoare pe coridor, murind de curiozitate.

Eu dădeam din cap spre Akulov: pasămite, am înţeles tot, pricep că păzitul apartamentelor e un fel de parazitism; punctul lor de vedere.

— Eşti băiat bun, dacă ai înţeles...

S-au dat deoparte – m-au lăsat să trec pe coridor. Un răgaz, dar, desigur, vremelnic. Asemenea indulgenţe au viaţă scurtă.

M-am întins pe pat şi am rămas mult timp aşa. Nu simţeam spaima înaintea apropiatei ciocniri cu ei, ci un fel de spaimă a mea superioară şi, ca să zic aşa, individuală: o simţeam cu mîinile, cu degetele, cu trupul, cu zbaterile inimii, cu ţiuitul din urechi.

Nu violenţa fizică, nu pălmuirea, ci lipsa propriului bîrlog unde să mă duc şi... lipsa iubirii lor. Viaţa *în afara lor* – iată unde, pe neaşteptate, mi-am descoperit problema. În afara acestor omuleţi obtuzi, prostovani, traumatizaţi şi sărmani, a căror dragoste eu o absorbeam şi o consumam la fel de firesc, pe neobservate, aşa cum absorbim şi consumăm oxigenul incolor, trăgînd aer în piept. Trăisem zilnic prin oamenii aceştia (mi-am dat seama dintr-o dată). Înfigîndu-şi aici rădăcinile, eul meu se nutrea.

Am dormit rău toată noaptea, iar din zori au început din nou să răsune ba aproape, ba departe strigătele nervoase de pe coridor – glasuri căutătoare.

Mi se părea că acuşi-acuşi au să mă găsească şi au să mă arunce afară de-a dreptul din patul cald. „Unde?... Unde-i?" – se auzea un glas energic, foarte tînăr, intonaţiile cu care dădea comenzi o minte mărginită.

S-au întors Cerkasovii – aceleaşi griji ale privatizării; şi ei plecaseră pentru patru luni, dar se întorseseră după

numai două. Aşa că dimineaţa am pierdut ultimii metri p. - cu parchet pe jos, cu tapet sobru, spartan pe pereţi.

Ziua mi s-a părut lungă. Gospodăreşte, Cerkasovii s-au uitat să vadă dacă lucrurile-s întregi (erau), dacă florile au fost udate (mai mult sau mai puţin), dacă nu am vorbit la telefonul lor cu Parisul sau cu Londra (nu, nici măcar o dată)... După ce mi-au dat a doua jumătate din suma cu care ne înţelesesem (o nimica toată; banii se devalorizau), m-au trimis la plimbare. Corect. Am mai umblat din etaj în etaj, căutînd. Ca din întîmplare şi fără chef, mă interesam dacă nu pleacă cineva, măcar pentru o lună.

Întîlnindu-mă din nou, Akulov mi-a spus:

— Tu, frăţioa-aa-re, nu-ţi mai căuta bîrlog. Doar te-am prevenit. Aşa-i mai bine pentru tine...

Lăcătuşul Kimiasov, prostovan, cu ochii tulburi, care fuma cu Akulov, mi-a strigat din urmă:

— Cu idealurile tale, acum te poţi duce numai în Japonia.

De ce beţivanul a ajuns la concluzia asta – nu ştie nimeni. De ce nu Thailanda? De ce nu în Australia?

M-am răstit la el:

— Cumpără-mi bilet, căcăciosule, şi mă duc!

Rămăsesem fără acoperiş deasupra capului, chiar şi fără statutul debil de paznic.

Pentru o zi sau două m-am oploşit în aripa „K", la cei veniţi în delegaţie. Dar acolo n-am nici o siguranţă. (O dată cu următorul val de afacerişti în trecere şi de mici întreprinzători din provincie – chiar şi mîine – au să mă mături ca pe un gunoi.) În aripa „K" am dormit într-un pat, apoi în altul, ca o pasăre călătoare. Sub pături străine, care păstrau mirosul altora. Dar şi lipsa mea de drepturi deranja pe cineva.

A mai apărut unul dintre cei care nu mă puteau suferi: un bărbat trupeş, puhav şi cu numele meschin de Miuşkin - toţi îi spuneau, pur şi simplu, Muşkin.

La etajul şapte, acest Muşkin (de anii mei, într-o flanelă de casă, din lînă, îmbrăcată de-a dreptul peste maiou) venea pe coridor, după ce fumase înainte de culcare (nu fumează în casă). Aşa s-a potrivit. Alături de mine, în acelaşi pas.

Becurile chioare de pe coridor. Nici ţipenie de om. Fără să se întoarcă şi abia clătinînd din cap înspre mine, a rostit:

— Trăiesc pe lume asemenea mişei.

Adică, mi-a spus despre mine. Eu (din cauza surprizei) nu am reacţionat. Nu înţelegeam. Cine ştie de ce, am pus-o pe seama înfăţişării mele: totuşi, la o privire fugară, aruncată pe coridor la ora aceea tîrzie, eram un bărbat uscăţiv, îmbrăcat întru totul decent: cu pulover şi chiar cu gulerul cămăşii albe răsfrînt în afară. Pantalonii îmi erau boţiţi, aşa-i. Dar curaţi. Şi doar nu eram beat.

Ce-i drept, tocmai strănutasem. Nasul îmi curgea şi eu, luat prin surprindere, îl ştergeam la repezeală cu mîna. Ceea ce (e posibil) îl şi revoltase:

— ... asemenea mişei.

Alături de mine, asta era clar, păşea unul dintre ei – dintre cei care începuseră brusc să mă urască.

L-am întrebat:

— S-a întîmplat ceva?

M-a privit pieziş:

— Păcat că sîntem oameni în vîrstă. Nu ne şade bine să ne încăierăm şi să-ţi stîlcesc mutra.

M-am declarat de acord:

— Dacă am fi fost mai tineri, ne-am fi luat deja de gît.

Şi am continuat să strănut, împroşcînd împrejur.

Muşkin a grăbit pasul, de parcă nu mai avea puterea să mă suporte, nici măcar să mă vadă. Şi tot bîiguia, mişei, pasămite, ce mai mişei...

Veneam în urma lui, la cîţiva paşi. Deodată parcă mi-am amintit: *ştie. A văzut.* Acest chip a apărut (a răbufnit) în memorie – chipul lui, în seara aceea cu caucazianul, rămas (în ochii mei) să stea veşnic pe bancă cu împunsătura de cuţit în spinare.

Dacă ştie şi a văzut, de ce nu a declarat la miliţie?... (Păi pur şi simplu, pentru că n-a vrut. Aşa-i el. Nu dă niciodată declaraţii despre nimeni. Îşi trăieşte viaţa *lui*.) Ajungînd pînă la capătul coridorului, am văzut din nou din profil faţa lui cenuşie, care mă ura pe ascuns – netedă, cu nasul cîrn şi cu ochii conştiincioşi, înţepători.

Muşkin uda florile de pe pervaz, dintr-un borcan. Aici e aici, că florile-s ale nimănui. Ale coridorului. (Dar de acolo, de la fereastră, se vede banca din scuar.)

Îmbrăcat cu flaneaua lui femeiască, pleca. Udînd florile *pentru toți*, pleca, pesemne mulțumit de sine. După ce a făcut un lucru de nimic. Iar eu, mașinal, poate punînd la încercare, poate provocînd cu teamă necunoscutul potolit, m-am grăbit în urma lui – dar ascultă, Mușkin (Miușkin, m-a corectat el), dumneata ești căminist vechi, de ce, spune-mi, de ce oamenii trebuie dați afară din casă în pragul iernii? De ce dumneata, după cum văd, ai grijă de florile prăpădite, uzi *iarba* – iar omul, pe mine, viața mea n-o prețuiești deloc?...

El de-abia și-a întors capul:

— Viața dumitale? Oare trebuie prețuită? Oare merită ceva?

Îmbrăcat cu flaneaua femeiască, pe jumătate descheiată (direct peste maiou, pieptul gol, împins înainte), fără să-și întoarcă spre mine fața netedă, a spus deodată cu o intonație subliniat amenințătoare:

— Nu mă supăra.

Și a adăugat simplu, fără alte nuanțe:

— Te-aș împușca cu plăcere. Nu cu mîna mea, desigur. I-aș ruga pe soldați. Uite care-i viața dumitale. Uite răspunsul. Oameni ca dumneata trebuie pur și simplu stîrpiți de pe pămînt...

L-am întrebat – încet:

— Dar de ce?

— Bagă de seamă, a spus el (din nou cu aceeași intonație amenințătoare). Bagă de seamă că nu vreau să vorbesc despre altă tărășenie.

Eu am tăcut imediat. Am tăcut, n-avea rost nici măcar să întreb. Nu avea rost să dau lucrurile pe față, nici chiar să-i ies în cale.

Mușkin și-a întors fața netedă. A pornit de-a lungul coridorului.

Unul dintre cei veniți în delegație sforăia. Fără să aprind lumina, m-am dezbrăcat și am pășit spre patul meu (de lîngă fereastră).

Nu aveam cuvinte. Și nici nu mi le puteam aminti. Voiam să spun, voiam să șoptesc măcar un fragment de text împotmolit în creierul meu, o frază, un rînd, doar există texte

senine! Sufletul îşi dădea seama şi gemea mereu, ca şi cum ar fi fost bolnav.

Mi-am aţintit ochii în fereastră, în peticul de cer înstelat – şi mă uitam, mă uitam.

Dimineaţa am plecat.

Nu-i simplu să-ţi găseşti din mers un adăpost. Cu cît mai chinuitor şi mai îndelung ţi se face vînt din casă, cu atît mai rapid te pomeneşti deodată în stradă.

După două zile, după multă alergătură, am nimerit cumva într-un străvechi cămin moscovit, cel de dincolo de Gara Savelovski. Patul începînd cu data de 16 (peste încă o zi). Spre deosebire de clădirea cu multe apartamente, unde am fost paznic (şi am locuit), care numai din obişnuinţă se numea cămin, acesta, de-abia găsit, era într-adevăr cămin. Se zice că funcţiona din anii treizeci. Adăpost pentru boschetari.

Dar eu speram că e doar pentru un timp, că e doar un punct de transbordare: doar trebuia să stau undeva peste iarnă.

Chiar în ziua plecării mele, Akulov a reuşit să impună mai multă stricteţe la intrare – nu din cauza mea, firește, dar *în general disciplina*. Alta era mătura care mătura. Au apărut deodată doi portari zdraveni în uniformă cu pete, de luptători în Afganistan. Un străin nu mai putea intra aşa de simplu. (Inclusiv eu.) Era pus un afiş despre liniştea în apropierea nopţii şi despre regulile vizitelor: despre musafiri.

Noaptea mi-am petrecut-o la caucazieni. Pînă atunci nu mai dormisem niciodată într-un chioşc comercial – chiar ei m-au chemat, m-au strigat, cînd eu, cuprins de primul val de dezorientare, stăteam lîngă intrarea în cămin. Ce-i, inginerule, te-au gonit?... (Mai aveam de aşteptat o zi şi o noapte: unde să mă duc?) Iar ei, mărunţii comercianţi caucazieni, ştiau foarte bine ce înseamnă să fii izgonit pe neaşteptate.

— Intră, tataie.

Am dormit printre cutiile cu bere, Coca-Cola, cutiile cu biscuţi foşnitori. Sobiţa electrică dădea cît de cît căldură. Şi puţea. Caucazienii plecaseră care încotro. (Pe bărbaţi îi hrănesc picioarele.) A rămas un flăcău slăbănog, păros, cu

obrajii vineţi, cu dinţii sparţi. Fuma fără încetare. Dormea într-un ungher, iar eu, încolăcit, în celălalt. (Avea cuţitul cu el. Eu nu-l aveam.) Mă foiam. Iar el dormea liniştit de tot. După ce ne-am trezit, mi-a dat să mănînc, o turtă, ceapă, cafea din coji pîrlite.

Şi totuşi am fost sub un acoperiş şi nu în stradă. Cel cu inima străpunsă, rămas în noaptea aceea să stea pe bancă, putea să-i fi fost rudă. Parcă poţi să ştii. N-am întrebat. Ar fi fost de prisos. Am primit grija lui simplu: asta-i viaţa. Asta-i viaţa, noi o trăim. Atunci el mi-a luat banii şi eu m-am apărat. (Nu mi-am apărat banii. Mi-am apărat eul.) Acum ei m-au încălzit, mi-au dat să mănînc, mi-au dat un adăpost. Şi eram recunoscător. Nu pentru cafea şi pentru pelerina prin care sufla vîntul şi pe care, totuşi, mi-au dat-o să mă învelesc. Pentru eul meu.

Înainte de plecare, am întrebat dacă nu trebuie să plătesc. Bani nu aveam. Dar am întrebat.

— Nu-u. Să fii sănătos, tataie! Şi caucazianul şi-a desfăcut mîinile, pasămite, totu-i în regulă. Trei dinţi din faţă îi avea sparţi, zîmbea.

Pe 16 seara, plecînd, m-am uitat de la distanţă la căminul pe care îl părăseam – la casă. La ferestre. Tocmai cădeau, cîte unul, fulgii noii ierni. Compoziţia izgonirii. Şi în ferestre s-a aprins lumina de jos, tulbure şi galbenă: semnele, care nu se şterg, ale locului unde ai fost iubit.

Tot aşa m-am uitat la cămin (ajută, nu ajută, dar tu uită-te înapoi!), cînd am ieşit ca să-l ajung din urmă pe Ciubisov, după ce luasem de-acum cuţitul şi mi-l vîrîsem în ciorap, în gheată. Mult am mai cutreierat cu el în seara aceea. Pînă la blocurile de la periferie, construite pe vremea lui Hruşciov... În mod clar lui Ciubik îi convenea să urce în podul blocului cu patru etaje, unde de obicei sînt boarfe şi cărucioare vechi pentru copii. Am urcat pas cu pas. Să mă îmbete şi să mă părăsească acolo, borăşte cît te ţin balamalele. Sau, dimpotrivă, din sentimente prieteneşti, n-a vrut să lase un underist beat pe stradă, în plină noapte (a vrut să-mi fac somnul la căldură, nici asta nu-i exclus). Oricum, chiar el a căutat şi eu îmi dădeam seama că va găsi un loc bun.

Scherzo de cîine

Volodka-zugravul e un om fericit, aşa-i din naştere.

Volodka are o jumătate de sută, adică-i mai tînăr decît mine şi, pe deasupra, e debil, dar în echipa noastră muncitorească el e şeful. Fericirea vieţii lui simple se vede de îndată, de cum înmoaie pensula în vopsea: ochii i se rotunjesc, chiar îşi ţine răsuflarea. Se topeşte. Şi dă, dă din mîna neobosită... La sfatul unui nemernic, chiar lîngă garaje, am diluat vopseaua cu nişte resturi de petrol prost, care ne-a fost oferit ieftin. Într-adevăr, vopseaua s-a înmulţit. Vopseam cu un rulou (în loc de pensulă): ruloul mînca vopseaua, în schimb ce repede lucram! Repede am primit şi banii. Dar unul dintre clienţi l-a pocnit pe Volodka peste faţă, iar Zinaida, care garantase pentru noi, l-a tras de ureche, deoarece după adăugarea „porcăriei de petrol" garajele nu se mai uscau, deşi trecea o zi după alta. Maşinile din toată zona păreau bolnave. (Ca şi cum ar fi fost pline de furuncule – de pete de vopsea, scursă la soare de pe acoperişuri şi pereţi.) Recunoscînd o asemenea maşină pe şosea de departe, Volodka îi făcea imediat semn prietenesţe cu mîna: e a noastră, draga de ea!...

Cînd vopsim, Volodka ţine morţiş să povestească. De-acum am făcut cunoştinţă de cîteva ori cu copilăria lui, cu adolescenţa şi juneţea, pînă la tentativa debilă de a se însura cu mătuşă-sa – un timp fericit, după spusele lui!

Vopsim, muncim – gura lui Volodka este întredeschisă. Ascult uşoara răsuflare şuierătoare a unui om fericit.

Dar iată că fuge un cîine.

— L-ai văzut? mă întreabă Volodka.

Şi dacă îi răspund orice: *nu*, sau: *ce-i acolo*, sau: *uhu, ca să vezi*! sau: *ia mai dă-l în...* oricare din aceste replici simple îl provoacă la un monolog de o jumătate de oră.

— L-ai văzut? întreabă Volodka.

Tac. Vopsesc.

— Un cîine. Volodka şi-a slăbit deja pensula şi gura a deschis-o mai vizibil, gata să vorbească despre copilărie şi tentativa de a se însura cu mătuşă-sa.

Tac.

— E roşcat. Ca să vezi! zice el în urma cîinelui.

Dar eu sînt invincibil, tac, plimb pensula. În schimb, cînd mîncăm de prînz, parizer, o franzelă şi o jumătate de sticlă de votcă, eu, la rîndul meu, mă ciocnesc de tăcerea lui Volodea – de existenţa lui imobilă (care nu se mişcă în nici o direcţie), fericită, *hic et nunc*, pe iarbă, în linişte, între două garaje pe care nu le-am terminat de vopsit, care duhnesc caustic a petrol.

Stăm pe o bîrnă, *stăm bine*. În bătaia vîntului, uşoara ameţeală a votcii îmi duce eul spre zilele de altădată. Nu e iarbă, nu e înghesuiala firelor cîrlionţate de iarbă şi nici gunoiul de sub gard – ligaturile textului îmi apar în faţa ochilor, iar degetele mîinilor, din reflex (cîinele lui Pavlov) încep singure un dans mărunt, rugîndu-se să le las la maşina de scris, ţac-ţac, ţac-ţac.

— Volodka! Acum eu încep o flecăreală relaxantă: ce-i cu plata – şi au să ne dea toţi banii deodată? Şi cum să facem (cum să-i stoarcem) dacă nu ni-i dau pe toţi?... Dar Volodka fornăie, tace. Care-i treaba?... Păi nici o treabă. Îmi zice că, lîngă gardurile date cu ulei de in fiert, toată ziua n-am putut schimba nici o vorbă cu el...

Rîd.

— Păi lucram. Cine, Volodea, poartă discuţii în timpul lucrului?!

— Asta-i, spune el cu reproş. E supărat.

Garajele şi gardurile – eram mulţumit de bani; la rotund, îmi ajungea şi mie, şi să-mi plătesc fosta şedere la Zinaida. Cîtva timp am mirosit a petrol. Fluieram. Tot atunci (fără nici un scop) am hotărît să mă despart frumos de Zinaida, i-am cumpărat nişte mărgele sidefii şi o sticlă de vin de Porto. Am dezmierdat-o, ne-am petrecut împreună o oră, o

oră și jumătate. Zinaida era din nou nedumerită – nu știa cum să înțeleagă schimbarea petrecută cu mine. Deodată, a devenit și ea gingașă. Încet (temîndu-se să nu mă sperie) a șoptit: „Rămîi. Dacă iar au început să meargă lucrurile..." Chiar a încercat să fumeze, uitîndu-se la mine.

Poate că din cauza fericirii (ce puțin ne trebuie!) uitase că aici nu mai sînt lăsat să intru. Băieții pătați de la intrare îmi reținuseră buletinul, lăsîndu-mă la Zinaida doar un ceas, un ceas și jumătate. Chiar însemnînd pe o hîrtie ora și minutul cînd am trecut granița.

De la Volodka mi-am luat rămas-bun lîngă metrou. Am aflat că Volodka e chiar de pripas. Boschetar. (Dar, spre deosebire de mine, se obișnuise deja.) Ne strîngem mîinile. Cu bine. Cu bine.

— Unde locuiește? l-am întrebat eu lejer, manifestîndu-mi curiozitatea față de un om fericit. (Poate, mă agăț și eu. De fericirea cuiva.)

Și el mi-a răspuns, la fel de lejer:

— Păi nicăieri.

Ce mizerabil au construit în Moscova de-a lungul acestor decenii sus și ce bine (cu estetica prostului gust, pe cale de dispariție dar nu dispărută) au făcut metroul, stație după stație – sub pămînt, jos. Subteranitatea sentimentelor nu este numai a mea. Sufletul multora trage încoace, sub bolți, mai departe de ochii diurni. De ce?

— ... Dă-i! Dă-i un brînci! Un bărbat beat, murdar, gîrbovit (și-a aprins țigara în metrou!) a fost imediat aruncat afară pentru încălcarea ordinei. De noi toți. Solidari. Fără compătimire.

După brînciul final primit în spinare, a zburat pe podeaua de marmură și sub bolți – în largul stației. Ușile în urma lui au glisat, s-au închis și noi am mers mai departe. (Și vagonul s-a făcut curat.) Triumful esteticii. Totuși, la stația următoare, n-am mai rezistat și am coborît din vagon, parcă pe urma nenorocitului aruncat afară (deși, ca distanță, eram de-acum la un kilometru depărtare de el). Nu mai puteam merge. Pentru o clipă, m-am gîndit că toți oamenii din vagon, cu o solidaritate tardivă, dumerindu-se, vor sări

în urma mea. Şi vagonul o să plece gol. Curat. Triumfal. Ca visul unui socialist zelos.

În varianta culturalizată, edulcorată, sentimentul (orice sentiment puternic, şi *vina*) intră din necesitate şi îşi face loc pînă la urmă în viaţa reală – dar mai întîi are loc purificarea lui prin Cuvînt. Sentimentul respiră prin Cuvînt. Aşa a fost să fie. Omul s-a obişnuit. Dar ce-ar fi dacă în zilele noastre omul chiar învaţă să trăiască fără literatură?

Ce-ar fi dacă în zilele noastre (şi tot mai mult pe zi ce trece) viaţa este un ritual suficient sieşi? Ce-ar fi dacă nu ne îngrijorează decît spaima autoconservării, care precede totul? Trăim şi trăim. Aşa cum trăiesc eu acum. Fără să mă uit la textul posibil, ce apare în paralel despre noi (şi despre mine) – la lectura sa incongruentă.

Ce ni se dă (şi ce se pierde), dacă am renunţat şi dacă gîndirea noastră nu mai licăreşte, nu mai străluceşte în rîndul care se încovoaie fericit, în trăirea noastră – în tăcere şi pentru sine?

Coborînd din metrou, era să calc în picioare un cîine. Aproape că m-am împiedicat de el ca de un muşuroi. (Ca de un punct. Un punct dureros, mic, dar veşnic şi imposibil de eliminat.) Cu urechile pleoştite şi cu o geografie în alb-negru pe spinarea de nici o rasă de soi.

Cîinele a sărit uşor într-o parte. „Scuză-mă", i-am spus. Unul dintre sutele de cîini de pripas, care stau ore întregi lîngă metrou (mai precis, la *ieşire*), dînd din coada murdară şi pîndind: „N-o fi Stăpînul meu?"

Ochiul de cîine alunecos, dar tenace – şi interpelarea de acolo în aţa deja întinsă a privirii. Simţi de îndată încrederea, dar tot de îndată pleci mintal, te fereşti, speriindu-te de această iubire necerută şi nemăsurată, sădită dintru început în orice cîine părăsit din Moscova. Stă pe labele dinapoi, cu coastele ieşite în afară. Aşteaptă. Dă o fugă, îşi potoleşte foamea cu ce poate şi iar stă lîngă metrou – la ieşire.

Era extraordinar cum mă urmărea, cum mă petrecea (şi încetul cu încetul îmi dădea voie să plec) din priviri. E *autonom*, un cuvînt frumos. Autonomia, adică izgonirea mea

de ieri (cît de cît asemănătoare cu părăsirea lor, a cîinilor), se simţea probabil în pasul meu agale. Prin asta i-am dat de ştire. Cîinele s-a ridicat de la pămînt şi a venit. Pur şi simplu, ne-am plimbat amîndoi. Eu şi cu el. Apoi eu am stat lîngă metrou şi am fumat, fumez rar, fac economie. (De fapt, şi vîrsta. Dorinţa nu mă mai arde la lingurică precum altădată.) Cîinele a stat şi el cu mine. Parcă ne-am fi petrecut timpul împreună.

Eu am plecat; el s-a aşezat din nou (să-şi aştepte stăpînul) la uşa metroului. Stăpînul nu-şi făcea apariţia, dar uşile metroului se trînteau iar şi iar, lăsînd să iasă zeci, sute de oameni, pe care îi întîmpinau privirea tenace şi aşteptarea cîinelui.

Am văzut cum îi părăsesc noaptea tîrziu: bărbaţii – uitîndu-se împrejur şi hoţeşte, femeile – cu tandreţe şi chiar plîngînd. Îmi reprim mila pripită. (Dumnezeu, zic eu, nu-i fraier, o să le aducă aminte.) La timpul său, fiecare din ei (din noi) va înţelege că bietul cîine l-a aşteptat – cîinele aşteaptă întoarcerea stăpînului pînă în ziua cînd îl găbjesc hingherii. Asta se ştie. Dar şi cînd îl găbjesc, aşteaptă. Şi cînd scheaună în lada lui de cîine şi chiar atunci cînd s-a transformat într-o bucată de săpun – n-ai ce-i face, ştie să aştepte.

Slăbeşte; coastele (carcasa ieşită în afară) se văd de-acum de la mulţi paşi. Stă acolo unde a fost părăsit. O noapte, o zi şi încă o noapte. Deodată cîinele o porneşte la noroc, aleargă, face bucle de căutare liberă, de ce n-ar spera în întîmplare, că ar putea avea parte de o întîlnire neaşteptată pe strada zgomotoasă? Aleargă mult timp, prinzînd aerul în ochi. Dar la un moment dat cîinele se întoarce definitiv, slăbit de-acum şi ştiind că puterile îi sînt pe terminate. Acolo unde a fost lăsat. Iată-mă, Stăpîne. Tot în locul acela. *Sînt aici, Stăpîne.* Îndeplinindu-şi datoria de credinţă pînă la capăt, pînă la ultimul punct, se tîrăşte să-şi dea sufletul spre gardul cel mai apropiat. Chiar sub gard, sub conducte. (Ca să nu fie văzut. Să nu arunce asupra stăpînului o umbră de ruşine.) Pleacă cu acea ultimă slăbiciune în labe, cînd nu va mai reuşi să se întoarcă.

Dar şi în semiîntuneric, un grup de cheflii l-au zărit sub gard: tinerii l-au mîngîiat, iar apoi, cu vorbe, bune, l-au

luat în braţe. Totuşi, l-au părăsit imediat, după ce s-au certat, ocărîndu-se şi înjurîndu-se de mamă. Dar l-au lăsat acum la vedere – în mijlocul asfaltului. Neavînd puterea să se tîrască pînă în locul unde putea să-şi dea cinstit sufletul, cîinele îi privea din urmă cu implorare: de ce, pasămite, nu m-aţi lăsat în pace?... A început să scheaune, să plîngă de îndată ce m-a văzut: m-a recunoscut! Biocurenţii subterani (autonomi), care capătă noaptea mai multă acuitate, i-au dat cîinelui de ştire că în vinele noastre curge acelaşi sînge. A chemat, m-a chemat, eu l-am luat, l-am ridicat şi l-am dus spre cuburile întunecate ale containerelor, la gunoiere, unde nimeni nu-i va da cu piciorul în ultima clipă.

Şi tocmai atunci apare o fetişcană, veştejită din cauza nopţii.

— Ce ai cărat acolo?

— Ghiceşte. Am ascuns un cadavru.

— He-he. A chicotit şi mi-a cerşit bani. Cerea insistent, ţigăneşte şi, cine ştie de ce, fără să-şi ia ochii de la mîinile mele. (De la mîinile, care, cu o scamatorie uşoară, fac bani din aer.)

Am căutat în buzunare, de parcă aş fi avut ce căuta, şi i-am dat o hîrtie mototolită de cincizeci, bani destul de devalorizaţi, dar care încă nu însemnau chiar nimic.

— Numai atît. Eşti grozav! a pufnit ea.

Mi s-a părut ştearsă, dar nerespingătoare. Încă un pic şi m-aş fi simţit atras de ea.

— Cu bine. Nu te plictisi. Vîrîndu-şi hîrtia de cincizeci în buzunar, a plecat mişcîndu-şi fără pricepere fundul colţuros. (La Moscova, o asemenea femeie e deschisă ca o rană.) Există o asimetrie ascunsă şi invincibilă: pe bani şi cu bani metropola poate să-şi înfrumuseţeze străzile, cinematografele, casele, maşinile, magazinele şi buticurile, dar nu şi oamenii noptatici, nu şi femeile noptatice. De altfel, cunosc prea puţin alte oraşe. Nu ştiu, nu-mi amintesc nimic în afară de Moscova, de fapt nici Moscova n-o cunosc bine – numai subterana ei, metroul, cîteva ieşiri...

PARTEA A PATRA

Iarna și flautul

Azilul de boschetari de dincolo de Savelovski e un cămin coșcovit cu două etaje, o clădire din lemn și umplutură de pămînt, după care demult tînjește buldozerul.

Toată partea de jos încălzită (parterul) e ticsită de vietnamezi. Oameni mici, vorbirea mieunată te zgîrie la ureche, dar te obișnuiești, miaună tot parterul. Apartamente ca atare nu există. Și, desigur, supravegherea miliției. Oamenii, dacă nu-s vietnamezi, sînt posomorîți și evident vremelnici. (Oameni neliniștiți.) Afaceri mărunte, boli, bani, forfotă, un geamantan plin cu bani este imediat schimbat în dolari la oamenii mici și galbeni. „Ei nu țin rublele nici o jumătate de zi", mi-a spus chelbosul Sergheici. Și s-a uitat temător împrejur: pe-alături tocmai trecea un vietnamez drogat. Merge încet. (Miroase. Floare sudică.)

Dar adunătură cea mai infamă e la doi – la etajul meu. Și vremea: nu-mi amintesc o zi însorită. Frig și alunecuș. Chipuri înfrigurate, tremurînde. Mi se șoptește: uite un ucigaș, și-a ucis o rubedenie cîrcotașă. Ucigaș – nu-i o caracterizare. E pur și simplu un sfat binevoitor, un semnal. Pentru mai multă precauție. Totuși, omul nu trăiește cu ochii în patru, în sensul ăsta e ca o plantă: oriunde l-ai sădi, prinde rădăcini, uitînd de primejdie. Viața ca viața. Și oricum, un acoperiș deasupra capului! Iar ninsoarea, viforniță care vuiește de trei zile la rînd m-au făcut total nepăsător față de cei din jur. Sînt preocupat de mine însumi. Merg gîrbovit. Indolent. Totul mi-e indiferent. Semăn cu măgărușul pe care uzbecul l-a încărcat atît de tare, încît își îndoaie picioarele. (Uzbecul meu a plecat undeva. M-a încărcat și a plecat.) Noaptea, cînd vin spre cămin, nici nu-l

pot găsi, atît de amarnic ninge. Dar iată că vălul alb s-a dat deoparte, s-a rărit, căminul-casă se învîrteşte în ninsoare - apar colţurile, zidurile, însăşi casa. Tufişurile cu chiciură la intrare. În sfîrşit, uşa. Aici locuiesc eu. Totul se dobîndeşte din nou. Şi iată – parterul, cu vietnamezele mergînd cu paşi mici, femei minuscule, care umblă încoace şi încolo, fără să-şi ridice ochii, şi fierb ceva la fiecare jumătate de oră.

Sîntem patru. Chelbosul Sergheici (de anii mei) se mişcă smucindu-şi fundul, crucea şalelor la fiecare doi-trei paşi, are ceva la vertebre, unde s-a furişat o durere explozivă. (O fiinţă nevăzută merge în urma lui şi îi dă din cînd în cînd cîte un şut în fund.) Nu bea. Nu face gălăgie. Şi e binevoitor faţă de mine. El e Sergheici, eu – Petrovici, putem sta de vorbă. Lucrează cu beţivanii de la Gara Savelovski, adulmecînd marfă pentru ei în depozite şi magazie – îi blestemă, dar nu mai poate trăi fără ei.

Cu noi mai sînt doi tipi: pe amîndoi îi cheamă Saşka, sînt tineri şi vizibil posomorîţi. Stăm toţi patru într-o cameră – avem patru paturi. La fel ca în aripa „K", leg maşina de scris de piciorul patului cu un lanţ (şi cu un lacăt). (Aşa pot fi mai liniştit.) Prudenţă care nu-i de prisos. Cei doi Saşka se scoală dimineaţa devreme, cînd eu încă mai dorm.

Mă întorc din metroul nocturn – şi întotdeauna pe viforniţă, alb de tot. La începutul nopţii viscoleşte. Văzîndu-mă, Sergheici strigă prietenește:

— A-a! Omul zăpezilor!...

N-am bani. Sînt mereu treaz, nici un gram. Sînt treaz, dar mi se pare (din cauza ninsorii) că am băut mai mult decît trebuie şi că mult timp mi se învîrteşte capul şi, cu el odată, pămîntul, stîlpii.

Cei doi posaci s-au înseninat: au făcut rost de dolari. Cei doi Saşka au invitat imediat, aù adus de jos o vietnameză urîtă, pe care au avut-o în doi, zic eu, două-trei ore. Pe mine m-au dat afară, am umblat pe coridor, cufundat în meditaţia hibernală. M-am plimbat şi am meditat, n-am plecat nicăieri – din fericire, fiindcă vietnameza a zbughit-o din cameră cu maşina mea de scris. Am ajuns-o din urmă şi, ocărînd-o, am smuls literalmente maşina din mîinile ei

plăpînde. La doi paşi de ea se simţea duhoarea bărbătească a celor doi tovarăşi ai mei de cameră.

Potolindu-se şi devenind un pic mai fericiţi, cei doi Saşka posomorîţi s-au apucat de jucat cărţi. Unul dintre ei pe pat, celălalt s-a aşezat pe vine, ca atunci cînd eşti dus din post în post. Au între ei un taburet. Pe taburet sînt dame, decari, nouari. Între timp, chelbosul Sergheici caută în noptiera sa buletinul şi nu-l găseşte, nervii i-au luat-o razna (fiinţa necunoscută îl tot pocneşte în crucea şalelor). Nu poţi suporta să te uiţi. Eu nici nu mă uit: stau întins şi ascult jargonul celor doi Saşka, posomorîtele lor înjurături de mamă dacă au puţine atuuri sau nu le intră culoarea.

Joacă popa-prostul de o sută, de două sute de ori la rînd. Mestecă din cînd în cînd cîte ceva, ameţiţi, dar n-am băgat de seamă ce şi cînd beau. Beau o porcărie pe furiş (Le e ruşine să se otrăvească la vedere?) Şerlac. *Lăcuşor*, cum a spus unul dintre cei doi Saşka – e ceva mai tînăr şi are faţa pistruiată. (De-acum îi deosebesc.) Stă pe vine, numără atuurile şi tot se plînge că-i îngheaţă curul.

Ce-i drept, dinspre podeaua camerei vine un val de frig. Se simte de cum întinzi palma.

Zac şi zac şi din cînd în cînd rumeg un gînd, îl numesc – *subiectul meu*. De-acum se poate şi fără „cum" – e o boală, sînt bolnav. (Mi-am stricat jucăria din copilărie.) Nu mă lasă în pace kaghebistul Ciubik, pe care l-am ucis. Omorîtul. Desigur, l-au găsit de-acum, a început să pută, a putrezit şi de-abia acum locatarii de la etajul patru, cel de sus, şi-au dat seama dintr-o dată. Eu (în ultimul moment) i-am căutat actele în buzunarele încăpătoare: nu ca să imit un jaf sau să fac vreo şmecherie – le-am căutat doar aşa. Nu avea. N-au să-l identifice. Şi în general n-au să-şi bată capul cu el, în zilele noastre nu-i decît un cadavru, asta-i tot. Gaborii sînt chiar bucuroşi cînd nu găsesc nici acte, nici hîrtii – au mai puţin de lucru.

Ca să aţipesc, un procedeu: chem în memorie chipurile femeilor. Reale, poate ar fi insuficiente, n-ar fi în stare să mă ajute, de fapt m-au şi iubit pe măsura puterilor, au bombănit, s-au văitat. Dar o dată cu trecerea anilor chipurile lor iluminate au dobîndit forţa de imagini şi dau o căldură persistentă. Fiecare femeie cu momentul ei cel mai bun.

Pînă şi Galina Anatolievna, cea care i-a asmuţit asupra mea pe bravii acoliţi ai lui Akulov. Împăcarea, purificarea nocturnă a sufletului (cu chipuri de femei) – năpîrlirea, narcoticul cu care aluneci moale în somn.

Portarul de la intrare (cu toată neîncrederea mea faţă de slujbaşi) e singurul om de aici la care am găsit ceva apropiat. Asta pentru că are un mic fluier tînguitor. Parcă i l-ar fi luat unui copil. (Aşa-i de jalnic vaietul pe care îl scoate din el.) Desigur, e cherchelit.

De-abia apuci să vezi cum suge din sticlă, că imediat (după sticlă) duce fluierul la gură. Bîzîitul lui e fals, sîcîitor, dar atît de neîndemînatic şi jalnic, încît s-ar părea că aceste sunete sînt slobozite de întreaga noastră seminţie omenească, lipsită de talent. Ca un cerşetor care a îmbătrînit lîngă metrou. Vrea – şi cerşeşte. Şi el e lipsit de talent, dar e insistent, încăpăţînat şi prin asta are şi el, îşi merită muncitoreasca lui picătură de milă. (Iar o dată cu mila – şi picătura de iubire, nu-i aşa?...) Acest portar nici măcar nu-i în mecanismul pazei. Nimeni nu ţine cont de el, toţi trec pe-alături fără să se uite, fără să-l bage în seamă, iar unii îi dau cîte-un bobîrnac în frunte doar aşa, din mers, neavînd ce face. E un căcat. O ştie şi singur şi nu se îndoieşte de asta. Atunci de ce cîntă atît de jalnic din fluier, rupîndu-mi inima? O jale precum un acoperiş călduros, precum autoapărarea de marile nenorociri. Fluieratul lui de popîndău, de şobolan – este semnul întregului azil de boschetari (parola la intrare) – o hieroglifă sonoră a durerii lor şi a netrebniciei din plex.

Cînd intră cineva, portarul îşi ia cu frică fluierul de la gura fără dinţi (luînd, pesemne, în suflet poziţia de drepţi), se uită, aşteptînd un bobîrnac, o batjocură. Dacă eu îi zîmbesc, asta îl sperie. Muteşte. Iar de pe fluierul scos din gură saliva lui de bătrîn picură pe masa acoperită cu sticlă incasabilă – lacrimi ale zumzăitului epuizat.

Îngheţat, m-am aşezat chiar la intrare pe scaunul de lîngă radiator, pipăind franzela de-abia cumpărată. Îmi palpitase inima. (Îmi trecuse, dar trebuia să aştept să-mi treacă cunoscuta slăbiciune ticăloasă.) Stăteam chiar la intrare. Bătrînul portar nota serviabil, iar un vietnamez îi dicta

informaţii privitoare la mărfuri şi magazine – ca să i le transmită altui vietnamez. Deodată, pixul n-a mai vrut să scrie. Bătrînul l-a scuturat chinuitor de mult, a tras linii, a apăsat pe hîrtie, îndemnîndu-l (obligîndu-l) să lase urme. Degeaba. Smiorcăindu-se, bătrînul i-a cerut (cu sfială) un pix vietnamezului. Acesta i l-a dat cu plăcere, un pix mic, lucios, bătrînul s-a grăbit să mîzgălească, dar şi de data asta pixul aluneca din mîinile lui noduroase, ceea ce i-a provocat lui însuşi un rîs nesigur: uite ce neîndemînatic sînt!... Vietnamezul rîdea şi el. Bătrînul înşfăca pixul alunecos ca o babuşcă, iar el sărea de-a dreptul pe coala de hîrtie.

În timpul spectacolului, eu (cu inima potolită) absorbeam în mine radiatorul care-mi încălzea spinarea – trei scaune, o masă, postul jalnic al portarului şi viscolul de afară. Dacă intra cineva pe uşă, vîntul răbufnea imediat înăuntru şi aducea ninsoarea pînă la picioarele mele. (Sub privirea mea, fulgii se aşterneau unul lîngă altul. Şi se topeau.) Din stradă, cu o furie ca de la începutul lumii, vuia viforniţa, în comparaţie cu vîjîitul căreia fluierul bătrînului era de-acum neînsemnat, mic, secund. De fapt, şi noi toţi, cu necazurile noastre, eram zadarnici şi secunzi. Doar o acompaniam cu durerea noastră prematură.

Fereastra de alături era plină de flori mari de gheaţă. Ochii mei rătăceau pe sticlă ca prin nişte păduri albe, ca, în copilărie, prin crîngurile de ferigi înzăpezite ale unei alte naturi. Cine nu şi-a căutat acolo demnitatea omenească atinsă de îngheţ: eul potolit? Între timp bătrînul portar a scăpat pixul de tot din mînă. Mai întîi s-a aplecat. Apoi s-a lăsat în genunchi şi s-a tîrît pe duşumea spre scaunele aliniate, întinzîndu-şi degetele tremurînde, pipăind: pixul e o valoare, trebuie restituit. Caută, bătrîne.

Afară (inima se potolise) parcă am nimerit în însuşi bîrlogul viscolului; cum mai urla!... Întregul cosmos ţipa prin această zăpadă nefastă, zbiera, răcnea, îşi ieşea din minţi, dîndu-mi de sus un semn clar şi cam înspăimîntător: semnul prezenţei. Gîtul mi se astupa, mă înfăşuram grabnic cu fularul. Picioarele, care nu mi se mai uscaseră de dimineaţă, începuseră să geamă din cauza frigului umed, dar de-acum mă durea în cot de asta. Iată-mă cu totul în faţa

acestei ninsori urlătoare, cu totul şi deschis, aşa cum sînt, fără să ascund nimic.

L-am întrebat pe bătrîn (cînd am trecut a treia oară, cred, pe lîngă el) ce-i cu fluierul lui, iar el, zîmbind cu gura fără dinţi, mi-a povestit despre o fată bună, flautistă, care stă la parter într-o cămăruţă-locuinţă minusculă. (Unde mai înainte locuise administratorul căminului, înainte de a primi un apartament separat la Moscova. L-a cumpărat din birurile stoarse de la vietnamezi.) Deci, şi aici era o mică locuinţă. Aşa am făcut cunoştinţă cu Nata. Parcă ar fi drăguţă. Parcă ar fi puţin adusă de spate. Nata cîştiga ocazional cîte ceva ba într-unul, ba într-altul din grupurile muzicale, din ansamblurile de amatori şi pe jumătate calice, care apăruseră deodată cu zecile ici şi colo. Cîştiga puţin (dar, firește, era mulţumită şi cu atît.) Avea un flaut, avea şi alte fluiere mai mari sau mai mici, unul dintre ele îl căpătase prin rugăminţi bătrînul portar. De la ea puteai căpăta orice.

Covorul-cărare de sub picioare era tocit şi semăna cu o coajă lungă de noroi. Doi şobolani se lipiseră de plintă şi îşi ziceau că eu nu-i văd. Uşa din dreapta era plină toată de mucegai alb şi emana mirosuri picante: pentru toată comunitatea dincolo de uşa asta se marinează (în loc de bambus) o căpiţă din modestele noastre ierburi ce cresc la marginea drumului. Cineva, un fel de santinelă, îmi supraveghează paşii. E simpaticul şi zîmbitorul Then, se pricepe să fie în relaţii bune cu toată lumea. Chiar şi votcă bea cu noi aproape de la egal la egal, fără să se întindă, totuşi, cu nimeni la băutură. Mi-a făcut semn cu capul, eu – lui, iată şi contactul. Cotitura.

Etajul al doilea, ca întotdeauna, e mai mizerabil decît parterul şi etajul întîi, nu-l vede nimeni, nici nu-l mătură. Un singur bec. Se clatină din pricina curentului. Sau din pricina vreunui şobolan agăţat de cordon. (Şobolanii de la doi nu încremenesc în aşteptare, sînt dinamici şi simţitori.) Împing uşa şi-mi arunc prima privire spre patul meu cu maşina de scris ancorată de el, *e la locul ei*. Saşka cel mai mare şi Saşka mezinul (dar şi el e zdravăn, pătrăţos, cu faţa pistruiată) ocupă paturile de la intrare. „Salut!" – şi amîndoi

se uită atent şi posac. Sînt fizionomişti şi vor să ştie cu ce a venit omul. (Cu bani. Cu un gabor de coadă. Cu isterie. Cu cuţitul în mînă. Cu un ziar. Sau poate cu o posibilitate uşoară de a cîştiga nişte bani?) Trec pe lîngă ei. Patul meu.

Vizavi e chelbosul Sergheici. Văzîndu-mă, numai din cauza pocnetului uşii, se sperie şi se smuceşte, două-trei convulsii scurte. Geme. Eu (cu ziarul în mînă) mă întind pe pat.

— U-uuh... E inspiraţia mea (sau expiraţia; sau pur şi simplu o felie de durere).

— Ce-i cu tine. De unde vii?... Ai adus un ziar? Aud că tropăie, că vine!... Ei, *mă gîndesc...* – începe (parcă o discuţie, pipăie) din patul îndepărtat unul dintre cei doi Saşka posomorîţi, pistruiatul. Dar eu nu-l ascult.

Mi-e indiferent ce *gîndeşte* el (e o maimuţă, dar uite că se pricepe să gîndească), nu-l aud, cuvintele-s parcă înfundate în vată, nu există, nu-i răspund. Stau întins. În somnolenţă. Nu citesc ziarul. Stau întins pur şi simplu. Dacă acum o mînă uriaşă şi-ar face loc pe uşa noastră şi ar începe să scotocească prin cameră, pe paturi, căutîndu-i pe cei vii, eu aş scăpa nevătămat – mîna i-ar sugruma pe toţi, dar pe mine nu m-ar atinge, aşa de bine şi de liniştit stau întins.

— Tu, Petrovici, stai măcar cîte un pic de vorbă cu ei. Nu te costă nimic!... Nu-i întărîta. Sînt nişte degeneraţi, îmi raportează în şoaptă chelbosul Sergheici.

Însă şi în cuvîntul „degenerat" eu simt doar zădărnicia omenească; omul este generat cumva, iar apoi pleacă din viaţă. Intrarea şi ieşirea. Asta-i tot. Generare şi degenerare.

Ţineam ziarul în dreptul ochilor, nu citeam, mă uitam la mîna mea (a înjunghiat un om) – ce puţine remuşcări. Şi cît de slab pulsează dorinţa de a mă căi! Durerea?... Da, durerea, o simt. Dar nu durerea pentru omul ucis, ci pentru mine, pentru finalul meu (pentru virgula aceea ce se apropie, de care, într-un fel sau altul, am să mă poticnesc odată). Durerea pentru subiectul meu. Pentru eul meu...

În căinţă omul nu caută numai mîngîierea – mai există un sens ascuns, protector (întru totul pragmatic). Iată la ce-i bună căinţa. Pentru ca după prima şi a doua oară să nu dai greş a treia, a cincea oară. Odată ai să laşi urme. Însă

dacă te căieşti, parcă ai pus punct. Totu-i corect. Totu-i raţional. Chiar foarte bine gîndit. (Şi doar au să-ţi facă o reducere.) Totuşi, ceva în noi, în oameni, nu cedează unei atît de simple negaţii de sine. Ceva se zburleşte în noi. Ceva deosebit. Este o insuliţă.

Totu-i mizerabil: spasme în tîmple, din cauza lor văd negru în faţa ochilor. Inima, tensiunea săltăreaţă, pînă şi dinţii au început să geamă – bolile nu aşteaptă la om decît un asemenea moment cu hopuri. Dar dacă eul rezistă, tot acest mărunţiş al ruinei trupeşti se va retrage (va fugi cu fluierături), fără să atingă deloc nici trupul, nici sufletul – nici autosuficienţa mea. Nici modul de viaţă. Nici gîndirea. Iar de gîndire aveam nevoie, ah, cîtă nevoie aveam de gîndirea vie, *hic et nunc*. Dacă aş putea din nou (ca atunci!) să ies din subiectul meu. Cum coboară oamenii din vagonul metroului (mergeţi mai departe fără mine). Cum se mută în altă ţară. Eul prea dezlănţuit (autonom) încă de pe acum ar trebui asediat şi corectat. E prea eu... cine-mi va promite (măcar nişte garanţii, acolo) că după prima şi a doua oară cuţitul nu-şi va face apariţia şi a treia oară?... a cincea oară?

Important e că îmi depăşeam *subiectul* cu gîndul. (Cu puţin, dar îl depăşeam.) În acest cuib de boschetari plin de şobolani, sub vuietul iernatic al vîntului, conştiinţa mea trudea din greu – ce-i drept e drept. Am călcat fiecare palmă de coridor. Mi-am tăiat prin zăpadă o potecă personală pînă la troleibuz – şi de-a lungul traseului acestuia pînă la metrou. (Doar în pragul nopţii mă întorceam în cocioaba unde sforăiau cei doi Saşka posaci.) Deja simţeam fizic subiectul şi durerea lui, aşa cum simţi sub palmă balustrada scării ce şerpuieşte în sus. În viitor, adică la unele din cele mai de sus trepte ale acestui urcuş, eu coincideam cu eul. O intimitate palpitantă. Pipăiam viitorul. Îmi era frică nu pentru că mă vor prinde (odată, firesc, au să mă pescuiască), dar că îmi vor ponegri viaţa cu greu cultivată prin expresia *ucigaş, maniac, schizofrenic*, pentru ei e clar ca doi ori doi... Din punctul *lor* de vedere, nu mă mai pot smulge din cerc. În varianta *lor* cea mai bună şi mai îngăduitoare, pentru mine se prevede un caz clinic. Care duel, care Puşkin prăbuşit în zăpadă, care om al Renaşterii!...

Coridorul cuibului de boschetari m-a înconjurat cu pereţii lui coşcoviţi. Am ieşit să fumez (noaptea). Foşnetul dintotdeauna, foiala şobolanilor, ţiuitul lor temător. Şi liniştea... Şi deodată – o siluetă în profunzimea coridorului. Stă în picioare. Cine-i? Parcă ar avea un nimb împrejurul capului (efectul becului aflat departe îndărătul lui).

— Cine-i? Cine-i acolo? întreb. Îmi îndrept paşii într-acolo, spre capătul coridorului.

Silueta a dispărut. Am speriat pe careva.

Niciodată nu mi-a fost frică de halucinaţii: figurile care li se arată oamenilor nervoşi sînt pentru ei aproape o normă, asta-i ceva normal! Psihicul îşi izgoneşte spaimele în afară şi de aceea tot în afară apare imaginea-vedenie. E doar zbuciumul conştiinţei lor care se apără (a se agita înainte de întrebuinţare).

Am rîs. (Nu voi avea halucinaţii.) Acest tip ucis, care mi s-a năzărit în profunzimea coridorului, seamănă prea bine a vietnamez flămînd. După experienţa războaielor şi a lagărelor, cine ştie de ce, nimănui nu i s-au năzărit noaptea milioanele de oameni îngropaţi sau arşi în cuptoare (nerăzbunaţi şi umiliţi). Nu există vedenii. Nălucirile (bolile de copii ale ucigaşilor) s-au sfîrşit, aşa cum s-au sfîrşit vrăjitoarele şi căpcăunii. Au fost stîrpite. Cel mai probabil e că ieşise spre scară Then, care nu doarme şi e în acelaşi timp temător.

Nata cu flautul mi-a căzut singură în capcană într-una din zile, dar trebuie să spun că şi eu (cu intenţia clară şi conştientă de a mă smulge din subiect) presimţeam deja femeia; coteam deja spre ea.

Mă încurca la Nata (stătea la ea seara) un oarecare Valentin, fost halterofil, iar acum un beţiv decăzut, care îşi ţinea cumva viciul în frîu (îşi proteja inima). Confraţii lui nebăutori, foşti sportivi şi tot campioni, se ocupau de afaceri, aveau bani, iar el doar îi înjura şi îi ocăra – şi cerşea, cred eu, de la ei, fiindcă se cunoşteau de atîta vreme. Valentin e sentimental. Mi-a povestit mie şi Natei cum şi-a vîndut ultima dintre medaliile de aur, cum s-a uitat la ea (la medalie). Cum a sărutat-o, dînd-o în mîna unui străin. Pentru că

era ultima... Să fi stat şi să se fi uitat la medalia lui! Dar el se uita la Nata.

Feţişoară simpatică. Adusă de spate cît trebuie. Neajutorată cît trebuie, ce să-ţi mai doreşti? S-o ai, să-i strici viaţa era o nimica toată. S-o frîngi şi, păşind peste ea, să-ţi vezi de drum – pentru asta era potrivit orişicine, inclusiv Valentin. O fiinţă nenorocită, odată cineva i-a luat banii chiar în stradă. Pur şi simplu i-a luat. E *a mea*. Locuinţa Natei e minusculă, dar e linişte, pace şi curat prin colţuri, cămăruţa e ca o oază în cloaca de boschetari ticsită cu vietnamezi şi monştri. De mica locuinţă are grijă (mătură, deretică) Oho-honiuşka, o mătuşă a Natei, o babă cu burta fleşcăită, care vine din cînd în cînd şi se vaită mereu. Nata nu poate decît să sufle jalnic în flaut. Noi, cei doi bărbaţi, îi sîntem, cum-necum, musafiri, iar Nata (la rugămintea noastră) cîntă; cînd ţine flautul la gură, fără să vrem, şi eu, şi acest Valentin gras şi puhav ne gîndim la acelaşi lucru. Nata e intelectuală, timidă. Stă şi suflă, scoţînd sunete.

La ceai Valentin aduce vorba despre bănci, despre bancheri. Burtă, grumaz puhav, faţă blegită, dar din acest munte de grăsime fulgeră privirea ochilor ageri. Beţivul nu-i prost. Sînt aproape sigur că are în secret ştiutele neplăceri alcoolice, îl îngrijorează penisul uscat din pricina sportului (pudoarea masculină reprimată pe jumătate) şi se înţelege că cu Nata, care nu îndrăzneşte să-şi ridice ochii, speră să aibă succes, să nu sufere complexe de alcov.

— Dacă-s ruble – banca „Rossiiski kredit". Dacă-i valută – o bancă străină. Valentin prezice, explicînd subtilităţile marelui comerţ. (Ca o mulţime de săraci în zilele noastre.)

Ceai. O discuţie liniştită în trei.

— ... Banca trebuie aleasă cu seriozitate. Băncile dau un impuls întregii economii pe ansamblu. Banii nu stau – banii lucrează. Banii... Banii... – repetă fixistul Valentin. (Sărmanul. Banii lui foşnesc, mii, milioane, bancnotele au acoperit deja podeaua şi în curînd Nata va putea să-şi înfăşoare flautul în hîrtii de o sută de dolari, ca să ferească de praf gingaşele găuri.)

Aşa că şi aici, în cuibul de boschetari, se ridică problema spaţiului vital. Valentin e singur şi locuinţa liniştită a Natei, doar s-a şi strecurat aici, pentru el nu-i doar o întîmplare norocoasă – asta-i descoperirea lui, locul lui cald. Îl înţeleg. Ştiu ce înseamnă o palmă de metri p. pe care ai pus ochii.

Înţeleg, ştiu – şi totuşi l-am alungat. Pentru mine acest spaţiu e acum mai necesar (şi mai vital). Stă aici pentru ultima oară. N-are decît să stea, să asculte flautul. La urma urmei, n-are decît să vorbească despre bani şi bănci: bani, firește, n-a mirosit, a auzit multe despre ei... mii, milioane... dar cît de obositor rostogolește valul verde! Îşi creează imaginea. Nu pentru mine şi nici măcar pentru Nata. Pentru sine însuşi. Pentru flautul care piuie atît de jalnic între pereţii care-l încălzesc pe Valentin. Ar vorbi despre femei, şi-ar înfoia penele de culoare spălăcită, prin asta – indirect – ademenind mintea ei sfioasă (neştiinţa ei). Ar ajunge la invenţii, la mituri. Ar risca. Dar, vai, în prezenţa oricărei alte urechi de bărbat, Valentin ar falsa. Alături sînt eu, al treilea, stau şi aud. N-o să reuşească. (Altceva e să asaltezi *tête-à-tête* o virgină de treizeci de ani. Ce spaţiu ar avea!)

Firește, a crezut că l-am alungat ca să mă instalez eu însumi în locuinţă, să mă culc cu Nata. N-are decît.

Iar dincolo de uşă, pe coridor, se aud înjurături de mamă, paşii lunatici ai beţivilor. Şi chiţăitul şobolanilor. Nu puteam pricepe cum într-o asemenea sinistră cloacă de boschetari s-a aciuat Nata cea blîndă şi neatinsă, pe jumătate rusoaică, pe jumătate armeancă, o femeie de treizeci de ani cu flautul ei şi... singură. Pe insuliţă. Temătoare. Dar de la prima întîmplare, chiar de cînd se va întîmpla pentru prima dată, fie şi cu blajinul Valentin, lipsa ei de apărare şi locuinţa vor începe să ademenească. Vor începe să vină mereu cu o jumătate de sticlă. (Întregul spectru de balauri daţi în patima beţiei, mustăcioşi şi cu pungi vinete sub ochi.) Deocamdată nu au ghicit-o, dar eu, paznic şi confesor al etajelor, aveam experienţă suficientă. Neîndoielnic, era infantilă, creier de copil.

Am fost nevoit să-i spun lui Valentin cîteva cuvinte aspre şi directe.

— Da, da. Bine, bine. Valentin chiar a început să se grăbească.

S-a ridicat de pe scaun, dar eu l-am tras cu mîna la loc: să mai stea seara asta, dacă tot a venit. Dar e ultima dată. Şi n-o să mă apuc să-i repet. (Bine, bine, nu mai vine, poate să şi jure!...) Iar eu l-am făcut din nou să se îndoaie, i-am îngreuiat umărul cu mîna, silindu-l să se aşeze din nou pe scaun – stai jos. Stă, ascultă flautul pentru ultima dată. Nata ţine flautul la buze... muzica-i ca muzica, iar viaţa-i ca viaţa.

Valentin s-a ridicat, a spus cu voce cam surdă: „La revedere. Cu bine" – Nata a ieşit pentru cîteva clipe să-l conducă, iar eu, rămas la masă, am căzut pe gînduri şi... am adormit. (O jumătate de noapte umblasem pe coridor, fumasem, plănuind aşa şi aşa şi uite că mă dăduse gata oboseala. Stăteam pe scaun şi dormeam.)

Se poate să fi adormit din pricina unei presimţiri proaspete: din pricina unei idei care îmi venise pe neaşteptate. Era o descoperire mică, dar importantă în desfăşurarea *subiectului meu* – ideea că pe mine (sufletul meu) mă apasă nu atît conştiinţa, cît faptul că nu mă destăinuisem nimănui. Da, da, pacostea mea de acum nu stă în remuşcări (în linii mari, slabe), ci în trecerea sub tăcere. În faptul că n-am dinainte nici o coală de hîrtie, nici măcar un ascultător. *Nata* suna ca *nado*[1], adică ei (fiinţă mărginită, lipsită de inteligenţă) trebuie să încerc să-i povestesc: să încerc să-mi deschid sufletul. Despre mine, dar, din precauţie, să-i povestesc ca un fel de istorioară, o povestioară ocazională. Firesţe, cu grijă... să-i povestesc sau măcar să-i *re*povestesc, iată lucrul fără de care mă sufocam.

Cu această idee în minte şi aţipisem. Ce îndemn al inimii o mai fi şi acesta? Deocamdată nu mă lămurisem: nu meditasem suficient. Parcă măcar pe calea asta, flecară şi primejdioasă, eram totuşi readus la Cuvînt. Cred că dacă aş fi dat peste una surdă şi mută (anume ca să nu poată spune nimănui şi ea însăşi să audă rău), i-aş fi povestit totul, m-aş fi căit. Eu, poate că la început aş fi dezmierdat-o şi de-abia după aceea m-aş fi căit. În sensul acesta, care putea să fie mai bună decît Nata?...

---

1. Trebuie (rus.).

Pe deasupra, ce duet a ieşit! (După plecarea lui Valentin.) Am adormit, am adormit stînd pe scaun, eram învingător şi, după cum am aflat mai tîrziu, sforăiam viguros – dormeam la masă, iar Nata cînta din flaut.

La început Nata s-a pierdut cu firea: nu ştia ce să facă, dacă musafirul doarme pe scaun. Gîndea cu cuvinte-clişee, dar două dintre cuvintele pe care le ştia se respingeau acum şi se contraziceau reciproc: *musafir* şi *doarme*. Însoţită de sforăitul meu, Nata a tot umblat încoace şi încolo, a pus din nou ceaiul şi biscuiţii pe masă, iar musafirul îşi vedea de sforăitul lui (dormeam de-a binelea). Ora era tîrzie. Iar Nata nu ştia cum să trăiască mai departe.

Zi de zi şi an de an Nata existase (şi, cum-necum, semănase cu *noi* toţi) numai şi în primul rînd datorită clişeelor fixe, care erau sortate de probă sau, mai bine zis, erau alese în creierul ei mic, căutînd răspunsul. Negăsind nici o soluţie, s-a dus la poartă şi i-a telefonat mătuşii cu burta pleoştită, aceasta a ocărît-o, oh-oh, cum de a ieşit aşa, oh-oh, dar, gîfîind, bătrîna s-a ridicat din pat şi a venit. Iar eu, stînd pe scaun, tot fornăiam, mă istoveam, explodam în sunetele viselor care dăduseră buzna deodată. Nata a îngăimat, cică, uită-te la el, mătuşă, ia şi *ascultă*. Totuşi, Oho-honiuşka n-a făcut decît să verifice gazul, baia, după care i-a spus Natei.

— Nu-i nimic, nu-i nimic. E bun. N-o să te atingă. O să plece singur... Şi a plecat, aşa că poporul şi-a dat şi *pentru* (pentru mine) votul dumnezeiesc.

În vocabularul cotidian al Natei, pe unul din primele locuri, cred, se afla cuvîntul *bun*, un cuvînt important, dar se lăsa *noaptea*; două clişee iar se excludeau reciproc, nu făceau joncţiunea şi nu aveau încredere. Şi, cuprinsă de noi îndoieli, neştiind ce să facă, Nata a luat flautul şi a început să cînte. Tînguirea ei fermecată se contopea cu sforăitul meu, la care eu (prin somn) mi-am spus.

— Aha. Un duet, şi am închis ochii la loc. Totuşi, m-am trezit şi m-am uitat împrejur (dîndu-mi în sfîrşit seama unde sînt şi ce-i cu mine).

I-am urat Natei noapte bună. Ea era bucuroasă că plec, mi-a urat şi ea mie. Ne-am înclinat unul în faţa celuilalt ca doi muzicieni care se copleşesc cu complimente – a sunat bine, minunat, vă mulţumesc, ce seară, ce duet!...

În mica ei garsonieră e cald. Seara, ceaiul în doi. Iarna şi flautul.

După ceai, Nata a cîntat – se revărsau nişte sunete neajutorate şi simpatice. Stăteam la masă. (Spaţiul vital e deschis.)

— Vreau să-ţi povestesc o istorioară, Nata...

Am rostit primele cuvinte de probă: pasămite, ce perioadă dificilă din viaţă! Trec prin ea mulţi oameni. Mă auzi, Nata?

Nata (aproape întrerupîndu-mă) mi-a răspuns imediat.

— Da-a... Uneori mă doare capul.

Am lăsat o pauză – am repetat, pasămite, o perioadă grea. Am un prieten (voiam să-i povestesc ca despre un prieten). Nu-i om rău...

— Răcesc des, a spus Nata.

De îndată ce-mi luam avînt, Nata mă şi întrerupea repede şi cu fleacuri. Ceva despre nişte tablete. Despre o reţetă a mătuşă-si.

După încă vreo cîteva eforturi de conversaţie, m-am lămurit că tînăra femeie nu se pricepe să-şi asculte interlocutorul: nu se pricepe să asculte. Mintea ei mică nu percepea *mult timp* vorbirea altuia. Cinci vorbe – nu mai multe. Adică, la fiecare frază a mea (la oricare!), Nata se grăbea să răspundă. Orice – dar să răspundă.

Nu mă întrerupea – aşa discuta ea. Mica fiinţă simpatică considera că exact aşa, prin cuvinte presărate întîmplător, trebuie purtată o lungă discuţie în doi. În pauzele dintre cuvinte s-a uitat la mine întrebător şi chiar cu vioiciune – pasămite, nu-i rău, a? – şi încă o dată, cu o anume îndoială, oare discuţia noastră decurge corect, toate vorbele-s nimerite?... Pe deasupra, a mai şi roşit. Poate, şi-o fi zis că „bătrînul gentleman" şi-o fi pus în cap să-i facă o declaraţie de dragoste. Mătuşă-sa i-o fi dat ideea? (O fi învăţat-o?) Dar, desigur, Nata putea să ştie şi singură despre declaraţii şi se pricepea să simtă emoţia (sau chiar să se teamă de aceste declaraţii masculine) – doar se uită la televizor.

A început să strîngă masa, a spălat amîndouă ceştile, farfurioarele, totul foarte încet. (Îmi dădea posibilitatea prozaică de a pleca pur şi simplu, mulţumindu-i pentru ceai şi flaut.)

Dar eu nu plecam.

— E tîrziu... Am să mă culc, a rostit ea sfioasă.

Iar eu stăteam pe scaun.

— Culcă-te, i-am spus.

Nu era mare lucru s-o convingi. Nata s-a dus în baia minusculă şi, după ce şi-a făcut de lucru acolo, a ieşit în pijama – searbădă, spălată şi cîrpită de nenumărate ori. O pijama galbenă, în care părea o fetiţă. De fapt, şi era o fetiţă.

S-a culcat, trăgînd plapuma pe ea. Iar eu stăteam aproape, pe scaun.

— Dormi liniştită? am întrebat-o.

— La ce te gîndeşti cînd aţipeşti?

A zîmbit.

— La o scrisoare.

— La care scrisoare?

Nata mi-a povestit că le-a scris unor rude îndepărtate de la Baku (la sfatul mătuşă-si desigur), dar că n-a primit răspuns. Poate, scrisoarea s-o fi pierdut?

Momentul părea potrivit. (Un moment de seară, trecător. Mă lua cu căldură la inimă.)

— Eu...

Dar acum m-am blocat eu. Iar Nata s-a întors uşor pe-o parte, cu faţa spre perete şi cu spatele la mine. Stătea liniştită.

Extraordinar, ce fin, ce puternic simţea această mică fiinţă. Întoarcerea ei cu faţa la perete era ideală pentru o pauză. Pentru o altă pauză introductivă, în care aş fi putut începe să-i povestesc orice – să încep şi să-i povestesc la modul obişnuit, cotidian (ca şi cum mi-aş povesti mie însumi).

— Eu...

Dar n-am putut. Parcă n-aş fi vrut să forţez şi am lăsat pe altădată, pentru alt moment de felul acesta. Pasămite, am să aştept. Pasămite am s-o pîndesc (pe Nata) şi un moment al ei potrivit, păstrîndu-mă încă la o oarecare distanţă.

— Noapte bună, Nata.

Am stins lumina. Am auzit cum îmi răspunde surd: „Noapte bună" – aţipea. Dar încă nu dormea.

Am ieşit. Uşa a pocnit, avea yală. (Rateu. Era un rateu. Aş fi putut să-i vorbesc, să-i tot vorbesc. Cu amănunte. Ce n-ar intra în mintea ei săracă, pe cale de a aţipi?...)

Îmi justificam pasivitatea şi tăcerea prin faptul că, pasămite, puteam s-o sperii cu povestirea mea. Nata s-ar fi închis imediat în sine, asta-i clar. În parte, mai era prezent şi aspectul precauţiei: s-ar fi putut întîmpla ca, cuvînt cu cuvînt, să-mi vină, să mă tragă aţa să mă căiesc tot mai mult! (Infirmii favorizează dorinţa de a te destăinui.) De fapt îmi era şi frică (ruşine) să-mi descarc, să-mi trîntesc necazul în mintea ei de copil?...

Trebuia să cumpăr de la vreun chioşc non-stop. M-am îmbrăcat, am ieşit. Vînt. Ninsoare în faţă. Iar eu îmi încordam atît de tare creierul, încercînd să dobîndesc măcar un gînd viu, încît prin faţa ochilor au început să-mi sară cercuri galbene şi portocalii – luni galbene, strălucitoare, smintite...

Buticurile din stradă erau troienite pînă la jumătate. Şi urletul viscolului. (Iar acest urlet cosmic cu rupturi din găurile negre ale cerului.) Picioarele îmi obosiseră, tremurau. Iar pentru votcă nu mi-au ajuns banii (preţ de noapte), ceea ce m-a scos din fire dintr-o dată. Uf, cum turna ninsoarea!

Insul nici nu era prea beat – pesemne că, pur şi simplu, vîntoasa îl împinsese spre mine; m-a atins cu umărul.

— Ai să vezi tu! m-am răstit cu atîta răutate în glas, încît el s-a grăbit să se îndepărteze. Să nu se bage în păcat – în sensul cel mai direct.

Chiar am pornit (alunecînd pe zăpadă cu pingelele proaste) în fugă după el. Voiam să-l lovesc, simţeam deja acea neaşteptată oţelire în mîini, în pumni. Fugeam, gîfîind, prinzînd fulgii cu gura.

Dar m-am oprit. Dumnezeu m-a oprit. (Nu m-a lăsat. N-a vrut.) Să spunem mai simplu: ceva m-a oprit. (Nu înţelegeam ce.) Ningea. Nu m-am ţinut după omul acela beat. Nu am lovit cu pumnul în geamul buticului. N-am nimerit sub un troleibuz... Stradă după stradă, am mers încet-încet. Pînă cînd am văzut, în vîrtejul ce se rărea, uşa de la intrarea în cloaca de boschetari, iar prin geam – silueta portarului.

Am auzit fluierul lui domol şi jalnic (şi, o dată cu el, flautul Natei).

Simţeam o slăbiciune în tot trupul, dar mai ales în picioare. De-abia am urcat la etajul doi. M-am trîntit în pat. (N-am putut să mă dezbrac.) Parcă fusesem stors, răsucit, ca o cîrpă veche din casă.

Tovarăşii de cameră nu dormeau. Chelbosul Sergheici a trecut o dată, de două ori pe lîngă mine (pe lîngă patul meu).

— Nu cumva eşti bolnav? m-a întrebat el cu glas nehotărît.

Descălţaţi de ghete şi cu picioarele strînse sub ei pe pat (pe cel mai aproape de bec – de lumină), cei doi Saşka posaci jucau popa-prostu. Jucau întotdeauna numai ei doi. Aveau socotelile lor, treburile lor dubioase, o aveau pe vietnameza lor urîtă.

Unul dintre ei s-a uitat ager spre mine:

— Lasă-l în pace. Mai bine adu-i nişte votcă! i-a spus el lui Sergheici.

Acesta stătea în mijlocul camerei, smucindu-se convulsiv. (Îl apucase un tic nervos. N-avea bani destui pentru votcă.)

Mă sforţam să nu bîigui, ca să fie fără cuvinte (să fie pentru ceilalţi fără sens), doar gemeam. M-au trecut năduşelile. Tremuram tot. Tovarăşii mei de cameră s-au sfătuit: votcă sau medicamente – pentru toate e nevoie de ruble. Din ceea ce putea fi vîndut nu aveam decît maşina de scris. S-au dus la vietnamezi, au venit Then şi încă unul, Şi, mi-au atins fruntea şi mi-au ascultat gemetele. Apoi am cercetat maşina. Da, au să dea pe ea nişte bani... Dar asta nu-i decît înţelegerea, bani peşin – mîine.

Sergheici a adormit. Cei doi Saşka posaci au mai stat încă mult timp în pat, cu picioarele sub ei, aruncîndu-şi unul altuia cărţile de joc, tăcuţi, fără emoţii. Fugitiv, cîte unul din ei arunca spre mine cîte o privire. Nu aveau încredere nici în mine, nici în boala mea. Totuşi, au adormit. Iar eu aveam frisoane.

Noaptea, m-am sculat brusc. Şi scotoceam cu mîinile, adunam mărunţişul dintr-un buzunar, din altul – căutam bani. Am aprins becul, la care unul dintre cei doi Saşka, ridicîndu-şi ţeasta somnoroasă, a mîrîit – cică, acuşi o iei

peste cap, cîine bătrîn!... Am stins lumina şi am continuat să caut. Era o prostie: să cauţi în întuneric banii inexistenţi.

Ţi-ai pierdut simţul realităţii, mi-am zis. Cauţi *bani de votcă* atunci cînd ar trebui să cauţi *votcă*, adună-ţi puterile, du-te printre oameni (una dintre revelaţiile literaturii, nu-i aşa?), du-te şi cere...

Şi m-am dus: mergeam noaptea prin cloaca de boschetari, cu şobolanii ei chiţcăitori. Vietnamezii dormeau. Am revenit la etajul nostru, al doilea – etajul cel mai mizerabil – nişte beţivani pe jumătate dezbrăcaţi, nişte mutre înspăimîntătoare îmi deschideau uşile, cu înjurături de mamă. O cameră, a doua, a treia. Şi doar m-au ajutat. S-a găsit pînă la urmă unul care s-a îngrijorat, unul dintre ei, un nemernic cotonogit, cu un ochi învineţit. S-a arătat milos. A găsit o sticlă, smiorcăindu-şi mucii. M-a întrebat cu vocea răguşită, de om răcit: cîtă să-ţi dau? – iar eu l-am rugat:

— Dă-mi, să nu-ţi pară rău. Cîtă poţi. Trebuie să mă îmbăt – şi am început să plîng muteşte.

— S-a întîmplat ceva? a spus-întrebat el (fără chef prea mare de a auzi răspunsul). Eu nici nu i-am răspuns.

Doar dădeam din cap scuturîndu-mi lacrimile de pe ochi. Ezitînd, el mi-a dat toată sticla, m-am întors şi, aşezîndu-mă în aşternut şi învelindu-mă cu pătura, am băut-o toată, cîte o jumătate de pahar, ca să aibă efect rapid şi puternic.

Vîntul iernii tot vuia. (Nu se potolise nici noaptea.) Şedeam în aşternut în întuneric: sticla fusese de jumătate de litru, destul pe stomacul gol. Dar ceva se smucea în mine, nu se potolea şi atunci am căutat în noptiera lui Sergheici (radedorm, tablete mici, pentru potolirea ghionţilor din şezut), le-am găsit pe pipăite. Le ascunsese pentru noapte – în palma tremurătoare mi-am vărsat trei... patru... cinci... şase... şapte (mi-aminteau de curcubeu, de armonie) – m-am oprit la cifra asta. Şi le-am aruncat pe toate în gură.

Am ajuns de la noptieră la patul meu. (Îmi aduc aminte.) Mă pîndea deja o prăbuşire înspăimîntătoare, voiam apă, voiam să beau apă, un gînd mi-o lua înainte: să fiu cît mai aproape de apă. M-am gîndit: pasămite, te-ai sinucis fără să vrei, în loc să-ţi aranjezi un somn prelungit. Mai aproape de

apă... Însă nu m-am prăbuşit lîngă apă, şi la un pas de pat (zgomotul căderii – ultimul element din realitate).

Am dormit pe podea, lîngă patul meu, o noapte, poate două (plus ziua dintre ele). Într-o nouă dimineaţă, trezindu-mă (tovarăşii de cameră dormeau, în fereastră de-abia mijeau zorii), m-am tîrît – în sensul direct al cuvîntului – spre apă. Aşa cum zăceam pe podea, aşa m-am şi tîrît. Pînă la uşă, am deschis-o şi – înainte – m-am tîrît pe coridor, pe podeaua pe care şuiera un curent de gheaţă.

M-am ridicat ţinîndu-mă de perete, dar am căzut – totuşi, m-am ridicat din nou şi nesigur, moleşit am intrat în bucătăria comună. Am deschis robinetul, am pus alături un taburet (sufletul urla deja, dar eu am tras taburetul mai aproape), m-am aşezat pe el şi mi-am întins capul spre robinet, spre apă. Chiar scoteam ţipete cînd mi se potolea setea. Am băut îndelung. Apoi am stat jos, mugind nedesluşit. Pe urmă iar am băut. Mă aplecam spre robinet cu oftaturi, cu gemete, cu strigăte înfiorate, venindu-mi cîte puţin în fire. Şi iar beam.

Ceaţa din cap, densă precum piftia, a început să se împrăştie. Ceaţa se rărea – în intervalele senine pentru o secundă sau două se arăta de-acolo eul meu, parcă uimit de cele întîmplate. Trăiam. Mă obişnuiam. De dimineaţă le-am vîndut vietnamezilor maşina de scris, am căpătat bani (deocamdată mă temeam să mai trăiesc o noapte fără o rublă). M-am dus la magazin, mi-am cumpărat de mîncare. La bucătăria etajului (un ochi de plită era neocupat), umăr la umăr cu Sergheici, am pus nişte cartofi la fiert; îmi amintesc bine cum i-am spălat, cum i-am şters bucată cu bucată, cum i-am pus la foc. Trebuia să-mi menţin puterile.

Am mîncat bine. Mijlocul zilei. M-am gîndit la o muncă măruntă la alimentara cea mai apropiată, să încarc-descarc. Însănătoşindu-se, omul se agaţă cu interes de griji ca de măruntele proeminenţe ale existenţialităţii – de descărcarea cutiilor; de mîncare; de cumpărarea unor ciorapi groşi. Aşa că spre noapte, cînd am început să urlu, asta s-a întîmplat cu desăvîrşire din nimic. Criza a fost fulgerătoare, fără nici o cauză. Ţipam şi tot ţipam.

Ea (surescitarea) a venit mai întîi uşoară, uşurică, lină ca un vînticel. Imaginea spaimei era o pînză – o bucată de

pînză cenuşie, bătută în cuişoare pe perete, pe care o umfla vîntul. Vîntul o rupea în locul unde unul sau două cuie mici (din o sută, să zicem) săriseră şi iată că o margine nefixată a întregii mele esenţe flutura acum, fîlfîia încoace şi încolo. Inima îmi era suspendată...

— Oooo... Uuuu... Şi din urmă dădea acum buzna durerea, atît de rapidă, atît de neîndurătoare, încît în asemenea momente omul nu mai este om, nu mai este dependent doar de voinţa lui – e de-acum ca o ramură ruptă, ca un animal, e gata să devină fie şi prost, fie şi să se căiască, să bată primitiv mătănii, e orice – numai să i se potolească durerea. „Aaaa. Uuuu..." ţipam eu din răsputeri. Ţipătul (să-i dăm ce i se cuvine) elimina ascuţimea durerii năvălitoare: urlînd, cu fiecare urlet (nu pentru mult timp) parcă zburam şi eu, parcă ţîşneam în înălţimea cerului vindecată de dureri. De-abia mai apoi am încercat să strig *cu cuvinte*, la început am urlat. Capul mi-era în flăcări. Febră. Iar din copilărie – dintr-o vară fierbinte, îndepărtată – se iţeşte tînăra mea mamă; mama stă în rama ferestrei, acoperind-o cu o pînză (ţesătură) cenuşie ca să nu intre în casă arşiţa soarelui.

În noaptea aceea, în camera răsunînd de urletele mele rămăsese numai Sergheici. (Cei doi Saşka plecaseră la vînătoarea lor tîrzie.) Străduindu-se să nu audă ţipetele, Sergheici şi-a băgat capul chel sub pernă. Şi totuşi s-a tot smucit pe pat toată noaptea lungă de iarnă – mă implora să tac, voia să plece...

Cele întîmplate ulterior le povestesc din ce-am auzit de la alţii. (Nu-mi aduc aminte totul.) Strigam, urlam în noapte, fără să-mi mai dau seama de nimic. Sergheici a fost nevoit să se scoale şi să cheme pe cineva. Au dat fuga nişte vietnamezi; eu îi îmbrînceam prin cameră; debili, îngheţaţi, cu papuci incomozi în picioare, toţi se ţineau stăruitor şi tenace de gîtul meu. Se căţărau pe paturile goale (ale celor doi Saşka) şi săreau pe mine de sus. De-abia ridicîndu-se de la podea, plini de cucuie şi vînătăi, iarăşi şi iarăşi se aruncau vitejeşte din spate sau dintr-o parte, cu poveţe, cu mieunături rugător-respectuoase – şi toate astea fără cea mai mică pauză, neîntrerupînd vînătoarea (hăituiala) din cameră nici măcar un minut, nici măcar o secundă, într-atît

de insuportabil pentru ei era urlatul rusesc: sunetele răbufnite din măruntaiele unei seminţii străine.

Însă pata albă a unui halat, apărută în mijlocul camerei, a făcut ce trebuia: mîinile mi-au slăbit iar glasul meu s-a redus deodată la zero. M-am predat singur sanitarilor. În ambulanţă, în maşina îngheţată, ce-i drept, am încercat din nou să mă zbat. Roţile scîrţîiau pe zăpadă. La curbe, de îndată ce maşina derapa, eu „pluteam", ţipam, iar sanitarii, bănuind că-s pacient cu stagiu, mă întrebau la care spital de psihiatrie să mă ducă. (De ce să mă ducă în altă parte, dacă tot sînt clientul permanent al cuiva?) Bărbaţii cu mîini uriaşe îmi strigau chiar la ureche. Şi eu am indicat – aproape maşinal – spitalul unde era internat Venea.

Spitalul, al cărui număr îl ştiam bine. Doctorul va menţiona mai apoi că *eu însumi am indicat spitalul în ambulanţă*. Acest doctor dezgheţat a considerat că-s un vechi client – mă lovea peste obraz şi mă întreba: în care spital te tratezi? *În care? În care?...* – m-a întrebat neîncetat, pînă cînd din subconştientul meu (de *sub* subconştient) a sărit ceva ca un păianjen, ca o hieroglifă – numărul spitalului, şi raţiunea mea întunecată a înşfăcat-o, a numit-o imediat.

Cazul nu era complicat, însă m-au spitalizat, deşi chiar de-a doua zi dimineaţă îmi revenisem.

Capul îmi plesnea (poate din cauza injecţiilor). Dar mi-era mai bine şi seara am mîncat deja cu plăcere. Uitîndu-mă prin salon, mi-am zis că am avut noroc: mă aflu într-un loc cunoscut. Şi Venea-i undeva tot aici. Şi dacă se întîmplă ceva, Ivan Emelianovici e orişicît un cunoscut al meu şi-şi va aduce aminte de mine, mă va vindeca.

Pe drum, după cum mi s-a povestit, am ţipat şi m-am zbătut în modul cel mai smintit posibil. În primul rînd, adică cel mai mult, în ţipetele mele făceam prorociri despre *omul care moare* – despre „omenirea care se învaţă să trăiască în afara Cuvîntului, pentru că a rămas fără cuvînt" (gîndurile mele fragmentare din acele zile) – toate astea ieşeau din mine ca un geamăt, ca o provocare, ca un blestem pentru omenirea ce piere, maşina gonea, iar eu mă zbăteam în mîinile sanitarilor, fără să mă fîstîcesc deloc de zîmbetele lor zeflemitoare. Probabil, ca toţi profeţii.

Şi numai în al doilea rînd, în răstimpuri, strigam că „nu vreau să ucid". (Profeţiile şi provocarea aruncată omenirii nu excludeau piuiturile conştiinţei. Urla iarna, dar suna şi flautul.) Şi la asta sanitarii doar zîmbeau batjocoritor – mă luau peste picior, eşti cam bătrîn, tataie, ca să ucizi, pasămite, nu te ţin chingile! Nişte băieţi veseli. Mă plesneau cu pricepere peste obraji şi, tot chicotind, încă de pe drum au băgat în mine două seringi bunicele. Asta am aflat-o după aceea. Îmi era ruşine. Îmi era jenă, de parcă m-aş fi urinat pe mine prin somn. Nu, nu, nu strigam de-a dreptul *nu vreau să ucid*, asta ar fi fost prea de tot (ţipa soldatul, tovarăşul meu de salon), dar strigam şi eu ceva. Şi despre cuţit. Şi despre sentimentul vinovăţiei. Şi „nu vreau" am zis. (Nu-i doar ruşinos. E şi periculos.)

Însă tot sanitarii m-au şi liniştit: cîte nu îndrugi după ce toată seara ai tot aruncat prin colţuri vreo zece vietnamezi – nu eu ţipam şi urlam: ţipa, neapărată de nimic, marginea nudă a eului meu. O are orişicine.

Dar aş fi putut să nu nimeresc deloc între pereţii spitalului, dacă în seara aceea i-aş fi destăinuit cîte ceva Natei, care era pe jumătate adormită. (De asta îl şi dădusem afară pe puhavul Valentin.) Să povesteşti la ceai – e ca şi cum ai elibera presiunea printr-o supapă tăinuită. Nata ar fi suflat în flautul ei, iar sufletul meu ar fi suflat domol în al ei. Nu am reuşit. Am aşteptat ceva. Mi-a fost milă de ea.

Aşa mă mustram (deja oarecum pragmatic) şi, dacă mă mustram, înseamnă că reînviasem.

Peste încă o zi mă plimbam prin spital ca la mine acasă. Mă duceam spre mesele unde era pusă cina – înghiţindu-mi saliva din pricina mirosurilor. Nebunii nu mă deranjau.

Ivan îmi explicase cîndva că mai înainte (pînă la apariţia neurolepticelor) balamucul arăta (de fapt şi era) ca o menajerie adevărată. Acum e altfel: în secolul XX, orice turbulenţă e doar „pentru casă, pentru familie" – şi asta pentru scurt timp, pînă la apariţia sanitarilor.

Aşa că alături de mine bolnavii erau ca toţi bolnavii. Oameni. Firește, eram umanist şi înţelegeam tot ce era legat de ciudata lor îngîndurare – îmi părea rău de ei, îi ajutam să-şi aştearnă paturile, îi chemam la injecţie şi le aprindeam cîte o ţigară (dacă vreunuia îi tremurau mîinile).

Ivan

Şi, desigur, bătrînul se afla la locul lui – bătrînul alcoolic întins pe pat (pe coridor), fără de care nu-mi pot reprezenta un balamuc adevărat. Ca stema pe poartă. Bătrînul alconaut fusese „imobilizat", adică legat de pat. Şi plîngea. Gemea. În ochii săi, putregaiuri seculare. O zeamă cleioasă, stătută îi adăsta ceas de ceas pe sub sprîncene, o împroşca doar atunci cînd scutura din cap. Debilii rătăcitori cu halate pe ei şi, pus la vedere, patul cu bătrînul, iar sub el o mică baltă de lacrimi, iată ce-nseamnă un coridor de spital (plus absenţa geamurilor). M-am interesat: bătrînul nu avea pe nimeni, trăia de unul singur, se făcea turtă şi-n delirul beţiei arunca din casă toate obiectele pe care le putea ridica. L-au turnat, firește. Vecinii, firește. (Acum bătrînul nu mai era un pericol pentru trecătorii de sub geam.) Din cînd în cînd începea să se frămînte; patul scîrţîia de se auzea în tot coridorul. Furia-i trecuse, în cea de-a treia zi l-au dezlegat, acum însă, din principiu, nu se ridica şi făcea pe el. Mirosul? Pute? – astea-s problemele voastre! El voia să trăiască. Mînca lacom. Una din mîini mereu i se iţea cu fermitate de sub pătură, în sus şi lateral, către oameni: chipurile, dacă aveţi mîncare, nu treceţi pe-alături! Măreţ bătrînul. Zăcea în căcat, dar mîna-i era îndreptată spre cer.

Nu găsiseră loc pentru el şi totuşi am zărit prin saloane paturi libere. Unul-două. (Se prea poate ca bătrînul să stea obligatoriu pe coridor, pentru ca spitalul să fie *veritabil*.) La o adică, paturile libere puteau să fie ale celor învoiţi acasă. Unora dintre ei li se dă drumul pentru sîmbătă-duminică. Pe bătrîni îi lasă. Pe tinerii debili, nu. Brusc îmi aduc aminte: şi eu sînt bătrîn (mintea mea încă îşi mai ia seama

şi pătrunde realitatea în salturi: mi se cuplează eul). Şi pe mine mă vor învoi. Din nou viaţa! Iar coridoarele sînt slăbiciunea mea. Nu există loc mai bun pentru gînduri. Cu mîinile în buzunare (ale halatului), mergeam să iau micul dejun, caşa.

Viaţa în spital, mai cu seamă în primele zile, era încîntătoare prin monotonia ei. Fluieram încet. Renăscusem complet. (Prind repede rădăcini.) Sufletul mi-e larg, uşor, ca după o victorie repurtată. Şi eu sînt un bătrîn măreţ. Ceea ce mă chinuia dispăruse. Ca rezultat al injecţiilor, m-au spart crunt două zile şi două nopţi, sau ca rezultat al propriei dezlănţuiri (cînd m-am descărcat în urlet şi-n strigăt), acum mi-e mai bine. Cred în urlete. Nu există urlet lipsit de sinceritate. Acel urlet nocturn din cloaca de boschetari a fost auzit. Ei (acolo, sus de tot) mi-au luat urletul şi boala drept căinţă; le-au luat şi mi le-au trecut în cont. Îmi place ideea. Prin acea cădere de scurtă durată în groază şi nebunie, am achitat prima (să zicem aşa) din chitanţele trimise pe numele meu. Pot trăi. Conştiinţa, pesemne, a amuţit. (Sărmanul nostru rudiment. A trebuit pînă la urmă să ţin cont de ea!) Posibil să fi plătit chiar întreaga sumă, n-am de unde să ştiu. Suma n-o cunoaşte nimeni. Oamenilor nu le e dat s-o ştie, filosofam eu, plimbîndu-mă pe coridor. Plimbările sînt folositoare. Se zăresc patru sau cinci alienaţi, umblă şi ei încoace şi încolo, asta li-e odihna.

Ne înţeapă, ne supraveghează (de teama recidivei), şi ne dau de mîncare, ne furajează! Furajarea plus deja puţin ademenitoarea soră medicală Marusia ... iată priorităţile. Trag la *două* vîsle.

În prima zi m-am trezit „imobilizat", mîinile-picioarele îmi fuseseră legate de pat, în cap aveam o durere surdă, iar deasupra capului – tavanul alb-alb. Mereu mă prăvăleam în alb, pluteam, dar încă de pe atunci, ca din instinct, mă agăţam de ochii zîmbitoarei Marusia, iar apoi de ochii de linx ai Kaleriei, sora şefă, cea de-a doua femeie aplecată asupra mea. Mîini ţinînd seringa. Strigăte. Medicul curant Ziuzin. M-au dezlegat. Aruncînd o privire în jur, m-am văzut pe dată între zece paturi de spital. Iar zîmbitoarea Marusia mi-a dat apă... Medicul curant Ziuzin nu era dintre cei mai deştepţi, nici şefii nu aveau o părere prea bună despre el –

mărginit la minte fiind, era şi din cale-afară de cinstit. Un dobitoc sadea. În timpul vizitei, stătea tăcut lîngă patul meu. Cu medicamentele nu-şi prea dădea silinţa şi era un om de treabă. Cînd ţipasem năvalnic şi confuz, Ziuzin (care mă preluase din mîinile celor de la ambulanţă) îmi repetase întruna: vă înţelegem, vă înţelegem perfect!... În schimb acum, în salon, mă uitam de sus la el şi mă gîndeam cum poate el, şoarecele ăsta, acest halat boţit, *să mă-nţeleagă* şi încă *perfect*. (O poate înţelege pe Kaleria, care se milogeşte să-i mărească salariul cu o nimica toată.)

Tînărul debil Alik, cel mai aproape de mine, nu e legat de pat. Pur şi simplu stă întins. Acum, după ce a uitat de turbulenţă, seamănă cu un cîine uriaş. Ascultă. Însă nu scoate o vorbă de răspuns, deşi i-au venit şi mama şi tatăl, stau alături, îl dojenesc pentru saliva ce-i curge din gură.

— N-ai deloc grijă de tine, cum poţi face aşa ceva, Alik! îşi burdusesc aceştia fecioraşul cu înţelepciunea lumească. Nu lăsa să-ţi curgă din gură. Te văd oamenii. Nu-ţi şterge mucii de pătură. (Debilul dă din cap.) Nu mai da din cap...

În spatele lui Alik, unul şi unul, încă doi tineri debili pe paturi. Stau culcaţi. Poţi să-ţi închipui cît sînt de înfricoşători în minutele de acces. Ambii. Sînt uriaşi. În salonul nostru de schizofrenici se observă o dispersie pe vîrste. (Bătrîni smintiţi. Şi tineri debili.) Însă pe coridor, printre cei ce hoinăresc de ici-colo (din alte saloane) găseşti tot ce vrei. Sînt şi din cei care stabilesc iute contactul, adică turuie întruna. Sînt şi din cei muţi. Există chiar şi „blatişti" – pe aceştia i-au aranjat, i-au plasat aici (oare de ce nu printre cei liniştiţi?), pentru a cîştiga care o grupă de invaliditate, care scutirea de armată. Nici nu făceau o taină din asta. Cîteodată, e drept, ca şi cum şi-ar fi adus aminte, luau o mină gînditoare.

Pentru un timp, m-am împrietenit cu speriosul, deja încărunţitul Lioşa din salonul cinci. Îmi completa alimentaţia cu fructele ce i se aduceau. Acest Lioşa mă asigura că, în clipele de acces, sîngele fierbe, arde vasele pe dinăuntru. Căruntul Lioşa, doar ce presimţea (doar ce percepea) clipa de foc, că se şi repezea spre mine, spre cine se nimerea: „Imobilizaţi-mă! Imobilizaţi-mă!" – implora, căci sora, de regulă ocupată, îi răspundea *ai răbdare, nu te grăbi*. Îl

legam bucuros. În domeniul alienării mintale oamenii sînt capabili să fie uniţi ca în oricare altul. Aproape că o luam la fugă cu Lioşa în salonul lor, îl legam strîns şi întrebam pe dată dacă n-ar fi timpul să trec (să mă servesc) la merele, bananele, la ceea ce avea în noptieră. Lioşa răspundea: „Fireşte! Fireşte!.." Să-l leg pe stăpînul merelor şi apoi să i le mănînc unul cîte unul – era aici ceva din Nastratin Hogea; cu haz.

Ivan Emelianovici nu mă chemase la el, nici nu făcuse nici o deosebire între mine şi ceilalţi. N-aş putea spune că mă simţeam jignit, totuşi, se pare, aşteptam mai mult. Vai. Sînt un simplu bolnav, un aşa-zis *bolnav pe hîrtie*. Mai exact, care se mişcă în foşnetul paginilor întoarse – în propria-i istorie a bolii, nimic altceva.

O singură dată a fost de faţă Ivan Emelianovici, în momentul în care medicul curant Ziuzin m-a adus cu sine în cabinetul unde îşi făcea însemnările despre fiecare bolnav. Mai era acolo şi şeful secţiei Holin-Volin, tînăr şi veninos. Ambii (şefii), în genere tăceau, pe cînd Ziuzin le explica plicticos cazul meu, că, cică, totul e bine. Cică, nici măcar n-am predispoziţie pentru accesele clasice de scurtă durată. Totul nu-i decît o cădere nervoasă. Şi a pălăvrăgit multe, într-o frenezie fără temei.

— Oare criza dumneavoastră de nervi nu se leagă cumva de schimbările generale? Statutul scriitorului a coborît în zilele noastre, a rostit compătimitor Ivan Emelianovici.

— În schimb, iertaţi-mă, cît spaţiu pentru cei tineri! a rîs răutăciosul Holin-Volin.

Ivan (preocupat şi cu seriozitate):

— Există spaţiu, dar nu pentru toţi. Spaţiul e tot o problemă de supravieţuire...

În felul acesta s-au pronunţat pe scurt, un schimb de opinii – s-au întreţinut; eu tăceam. (Cu un lăcătuş ţicnit discută despre robinete, cu un om de afaceri despre acţiunile MMM[1].) Amîndoi au şi plecat de îndată.

---

1. Societate pe acţiuni care a organizat un joc piramidal de tip „Caritas" (11 milioane de participanţi) şi a avut aceeaşi soartă ca omologul său din România. Denumirea se descifrează ca fiind de trei ori iniţiala numelui patronului societăţii (Mavrodi).

De la această vizită, Ivan Emelianovici a început să-mi acorde ceva mai multă atenţie. (Deşi se poate să şi exagerez.) La rarele vizite de dimineaţă, uneori Ivan Emelianovici îi cerea socoteală cu gura lui (şi cu vădită asprime) cîte unui pacient: brusc se lega ba de faţa nespălată a cuiva, ba de o plîngere de neînţeles. Dar de mine nu se atingea niciodată. Cînd trecea pe lîngă patul meu, Ivan făcea doar un gest cu mîna: ştiu totul, îmi amintesc totul.

Sau chiar dădea din cap spre Ziuzin:

— Bine, e bine, are ochii limpezi.

Prin aceasta îşi preciza atitudinea. Şi trecea mai departe. Şi, în genere, după cum trăncăneau între ei bolnavii, *Ivan trăieşte în înalturi*, adică nu-l interesează casa noastră, dacă trăieşte în lumea propriilor gînduri. Se vorbea că, foarte curînd, îl vor transfera pe bune pe cele mai înalte culmi, printre granguri. De aceea, bolnavii îi urmăreau cu şi mai multă înflăcărare idila deja profilată (şi deloc simplă) cu sora Inna. Se temeau puţin de el. Masiv, corpolent, Ivan Emelianovici mergea pe coridor şi privea întotdeauna înainte. Făcea paşi mari. Inspira respect. În ochii lui preocupaţi, stăruia o ceaţă destul de luminoasă, dar fără nici o sclipire de fericire.

De îndată ce m-am obişnuit cu spitalul, m-am şi gîndit să-i fac o vizită lui Venea, doar sîntem vecini (intrarea la el se face pe partea cealaltă a spitalului). Numai să nu mă trădez şi să aştept liniştit pînă cînd îmi vor da drumul sîmbăta-duminica. Se înţelege că eram ţinuţi aici închişi, iar cel mai tare lacăt, cel mai tare lacăt şi zăvor plutea, dizolvat în sîngele nostru: neurolepticele.

În ce-o priveşte pe zîmbăreaţa soră medicală de patruzeci de ani, Marusia, m-am prezentat ca fiind un burlac bătrîn (naiv şi preocupat de propria-i sănătate). Pasămite, din pricina emoţiei, nu puteam nicidecum să-mi amintesc denumirea preparatului cu care Marusia îmi burdusise de-acum ambele fese. Glumeam, n-ar fi oare vremea pentru viitor (ca rezervă) să şterpelesc pe neobservate preţioasele fiole?

Marusia a rîs (mi-a spus din nou cu voce tare denumirea preparatului) – cică, de ce să fur, cînd pur şi simplu pot să mi-l procur, numai bani să am. De la farmacie. Intri şi

cumperi. E din *import*? – m-am interesat. Da, din străinătate... Marusia îmi explica (bolnavul e ca un copil). La farmacie, clientul are întotdeauna dreptul să întrebe cu ce poate fi înlocuit şi dacă nu există un analog autohton... La urma urmei, analogul îl pot afla de la tine, Marusia, nu-i aşa? (La naiba cu preparatul, dă-mi iubirea ta şi numărul de telefon de acasă.)

— De ce să-mi dai telefon acasă? Sună-mă aici. Sună ziua, cînd sînt de serviciu, o să-ţi spun totul, o să-ţi explic. (Un uşor refuz.)

Am vorbit şi despre problemele arzătoare. Despre Ivan. Şi despre sora Inna. Ce picioare lungi!

— ... I-a dat? – întrebare (în şoaptă).

— Nu-uu. Nu aşa de repede.

— Dar se coace treaba!.. Şi Marusia m-a privit cu asprime. Probabil că zilele astea. Mi-a reproşat, ca şi cum din toţi schizofrenicii tocmai eu urma să fiu invitat ca să-i dau de gol. Dar, de fapt, mă îndemna să fiu mai vigilent, să nu-mi dau drumul la gură pe coridoare.

Marusia s-a întins, sînii i s-au bombat:

— L-a aşteptat (pe Ivan) ieri. La gardă. Iar el nici n-a dat pe la spital.

Am dat din cap. Ştiu. Cu Marusia sînt deocamdată în stadiul de discuţii, şi totuşi am avansat considerabil. Privirea ochilor ei mici şi zîmbitori s-a înmuiat. Se întindea acum mai des în prezenţa mea, ridicîndu-şi sînii. Sînt tare din fire. Pe deasupra, s-a aruncat de la fereastră rivalul meu, Golovastenko, smintitul pe care Marusia îl respecta, de aceeaşi vîrstă cu mine, am fumat de vreo două ori cu el. Izbucnind în plîns, Marusia mi-a spus: Piotr Efimîci, învoit pe sîmbătă-duminică, s-a aruncat pe fereastra casei sale. Mortal. L-au şi îngropat. Marusia s-a întristat, m-am întristat şi eu. (Aici se obişnuieşte. Să te întristezi pentru clienţii tăi. Eu, vai, întîrziam cu acest sentiment.) Am cugetat cu Marusia despre misterul morţii – despre solemnitatea fiecărui sfîrşit. Dar, brusc, am scos un chicot...

— Nu ţi-e milă de el?

Puteam s-o pierd pe Marusia într-o clipă. M-am străduit să plîng (măcar din scurt), dar n-am reuşit să storc decît o

singură lacrimă – cu asta s-a şi terminat. Lacrima nu era a mea, nici nu mi-am dat seama de unde-a căzut.

— Nu pot plînge, i-am spus.

— Preparatul acţionează atît de tare asupra ta? Şi femeia aceea de patruzeci de ani şi-a aţintit asupra mea privirea, cu ajutorul căreia mă interoga şi mă cîntărea.

I-am promis: pasămite de regulă, către seară renasc...

— Dar dacă nu? (Întrebare despre viitorul nostru.)

— Către seară renasc!

— Dar dacă nu? Marusia a izbucnit deodată în rîs. (Eram tot mai apropiaţi.)

Vinerea-sîmbăta nu m-au învoit (iar eu mă aşteptasem să-mi dea drumul). Sora şefă Kaleria era de gardă şi ne-a explicat că nu ni se dă drumul tot din cauza unei stări excepţionale. Bolnavul Krivoşein, învoit fiind, a nimerit sub o motocicletă. Nu, nu e grav. Numai că e atît de speriat, că, pentru orice eventualitate (Kaleria îşi strînse buzele cu mîhnire) umblă cu o cîrjă, iar în cealaltă mînă ţine un băţ încovoiat.

— Mai aşteptăm un pic. De sărbători îi vor lăsa pe toţi, mi-a promis ferm convinsă Marusia, a doua zi, cînd a schimbat-o pe Kaleria.

Cu Marusia stau deja alături. Apropierea a fost uşor stînjenită de un dinte din faţă ce mi s-a rupt (într-un pesmete al spitalului) zilele acestea (va trece o vreme pînă mă voi obişnui să vorbesc). Mai ales la consoanele şuierătoare îmi scuipam mereu curata, durdulia interlocutoare.

S-a enervat puţin:

— Ce-i cu tine azi?

— Dintele.

Am tăcut amîndoi.

— De mult nu mai ai soţie?

— M-am despăr-ţiiit. Demult! i-am spus cu o intonaţie confidenţială, foarte clar precizată.

Apropierea (ca idee) ne dădea din ce în ce mai multă însufleţire să ne întrulocăm, pasămite, de îndată ce voi părăsi spitalul. Putem fi prieteni o vreme. Putem să şi trăim împreună. Metrii ei p. (cu parchet?) mă şi ademeneau de departe, cu pernele lor pufoase, cu prospeţimea de dinaintea

zorilor şi cu mirosul de cafea cu lapte condensat (că doar ea se scoală devreme!) M-am aprins:

— Simpatică mai eşti! Ah, şi ce umeri... De data asta am reuşit să-mi opresc scuipatul printr-o încordare a gîtului. Nu vorbeam – cîntam; ea, îngăduitoare, asculta.

E lucru cunoscut: adesea bolnavii le dau tîrcoale surorilor medicale, iar acestea (mai cu seamă surorile şefe) se tem de narcomanii ascunşi ori potenţiali. Ştiu cît e de dureros s-o rupi şi ce greu e să-l trimiţi la plimbare pe un bărbat de care te-ai legat sufleteşte şi care, pe zi ce trece, decade tot mai mult. Interesul meu părea mai cinstit: preparatul de care aveam nevoie (narcoticul) nu era decît căldura relaţiei. Nu cădea sub nici o interdicţie. Cît despre preparatele prescrise, le pot oricum cumpăra la farmacie. (Dar oare Marusia îşi cumpără analgezice, feşi, seringi de unică folosinţă?... Nu cred.)

Ca alternativă, formam o pereche reuşită: considerîndu-ne uniţi de pe acum, chicoteam pe seama lui Ivan şi a Innei cea cu picioare lungi, pe seama causticului Holin-Volin, că-l pipăie pe fiecare bolnav cu ochii săi eruditi. Convergenţa opiniilor duce la convergenţa de sentimente. Iar aceasta la convergenţa în patul ei (înalt, dar cam îngust după gustul meu, pătura din păr de cămilă? în carouri gri?) Marusia va rîde de infatuata şi slăbănoaga de Inna, iar eu o voi frămînta pe Marusia, o voi întoarce de pe o parte pe alta şi-i voi lăsa mici vînătăi în părţile tari ale corpului. (Parcă răzbunîndu-mă pe ascuns pe frumoasa Inna şi pe Ivan Emelianovici. Pe celebra lor idilă.)

La o adică, mă voi preface că sînt gelos pe trecutul ei, o voi întreba dacă, pînă să apară Inna, a fost ceva între Ivan şi ea, Marusia?... „Păi da. S-a întîmplat o singură dată, pe canapea!" va minţi din vanitate, va trăncăni la repezeală şi va rîde nepăsător (ca femeie Ivan nici n-o remarca), iar eu mă voi întuneca la faţă şi mă voi bosumfla. Pînă cînd, luîndu-şi seama, nu-mi va spune că-s mult mai inteligent, ba chiar şi mai dulce decît Ivan.

— Ajungă-ţi. Ne-am cam luat cu zăbava, pune capăt Marusia comunicării dintre noi (deja curgătoare, de neoprit, ca viaţa).

Ieşim din sala de tratamente pe sub bolta cu gratii. Marusia încuie uşa, zornăind legătura de chei, iar eu, din spate, parcă aş încerca să-i îndrept cordonul halatului alb (întotdeauna strălucitor, mai strălucitor decît al Innei), îi pipăi vertebrele tari, cimentate de grăsimea pietroasă – îmi simte mîna! Încerc să trăiesc. Îmi intensific dorinţa, în ciuda preparatelor din sînge.

Dorinţele, spre părerea mea de rău, sînt deocamdată cam slabe şi apoase. Precum lacrima pe care abia am reuşit s-o storc. Însă îmi dau silinţa: încerc să mă aţîţ cu un sentiment de împrumut – adică, pentru început cu raţiunea, prin al doilea sistem de semnalizare. Îmi imaginez (că o ţin în braţe) nu numai pe Marusia, cît mai ales greutatea ei. Sau (în ochi) înfăţişarea ei de acasă, seara tîrziu: un corp alb ce se rostogoleşte spre mine – o pîine rotundă în cămaşă de noapte. Însă orice imagine e scurtă. Focul abia se aprinde. Flacăra (ar spune poetul) pîlpîie, mocneşte, fumegă, iar eu nu mă simt un bărbat activ şi insistent, ci o curvă bătrînă, preocupată de cîştig. (Pentru preparate pe de-a moaca.) Totuşi mă străduiesc. Mintea îmi umblă. Şi doar neurolepticele din sînge nu-s pentru totdeauna.

— E zarvă pe coridor – cine să fie? întreabă Marusia, scrîşnind din broască pentru ultima oară.

— Nu-i nimeni.

Cu mîna (cu cea dreaptă) continuu să-i mîngîi crupa, iar în stînga ascund seringa de unică folosinţă pe care am şterpelit-o. Uite aşa. Pentru a-mi trezi instinctele. Seringile-s ieftine, iar eu nu dau importanţă furtului. Dar vreau să renasc: e ca un exerciţiu în vederea unei infracţiuni (te pui la încercare ca să vezi cum te vei speria atunci cînd vei fi prins). Un proiect de probă, care reuşeşte cu atît mai uşor, cu cît sperietura e apoasă şi neclară, precum toate celelalte sentimente.

Ţineam minte că spitalul de nebuni e o părticică a statului. Ei, doctorii (surorile medicale, saloanele, paturile, pipetele, seringile, fiolele, toate la un loc), fac de asemenea de gardă şi, prin urmare, păzesc. Sînt cu ochii în patru chiar şi noaptea, iar luminile lor nocturne de la intrare sînt mult mai grăitoare decît iluminaţia de la poartă şi semnul care

indică locul pe unde trebuie să intre maşinile. (Asemenea lumini nocturne de gardă se află lîngă sediile de miliţie, lîngă închisori.) Eu, care sînt paznic, să nu ştiu pentru ce (de ce) oricare emoţie a ta se transformă între aceşti pereţi, cu ajutorul neurolepticelor, în nimic: în bulele de gaz ale unei sticle desfundate de apă minerală.

Dar, poate, tocmai de aceea grija pentru propriul eu începe între pereţii aceştia cu o ştrengărie – cu o glumă, incluzînd aspectul ei de furt din joacă. Fiecare ştie că lucrul furat nu trebuie ascuns în propria saltea, şi nici măcar într-a altuia (te apasă conştiinţa), ci într-o saltea *liberă*. În salon, era gol patul lui Golovastenko. Toţi avem în noi, în noi toţi trăieşte ceva de puşcăriaş. Prinzînd momentul potrivit (nebunii porniseră şontînc-şontînc pe coridor, la ceai), am dat iute deoparte salteaua, am găsit cu uşurinţă o gaură în ea şi-am înfundat acolo seringa, în ambalajul ei virgin şi scîrţîitor. Intenţionam să-i dau seringa lui Solipudov. Să i-o dau fără nici un scop; pur şi simplu aşa – doar ca să-mi spună mulţumesc. Aprecia asemenea obiecte. (Mania mărunţişurilor.) Numai că Solipud era chiar din cei învoiţi pentru sîmbătă-duminică. Or, unde să fi păstrat seringa pînă luni?

Cu gîndul că şi pe mine mă vor învoi, cît de curînd, pentru o zi-două, m-am rugat să mi se dea voie la telefon. M-am milogit, m-am căinat şi iată-mă că pătrund în camera surorilor.

Am sunat-o pe Zinaida parcă într-o doară – salut, salut! – într-o doară, dar cu un scop precis (baia): cînd îmi vor da drumul de sărbători, să nu mă duc la cloaca vietnameză de boschetari, ci să încerc la Zinaida, măcar să mă spăl cum trebuie; cu o femeie şi la căldură. Zinaida (nu e normală!) a prins ea singură să se invite în ospeţie, ah, ce dor mi-e să te văd. S-a bucurat şi s-a înduioşat: unde eşti? unde eşti?! – striga. Deja îmi părea rău c-am sunat-o. Telefonul din camera surorilor e groaznic: tot felul de scrîşnete şi de zgomote subterane. Vin, mă abat pe la tine (striga), o să-ţi iau, poate, şi-un mic cadou! Castraveciori! De băut ai voie?

M-am precipitat, nici un fel de castraveciori, nu-mi trebuie nimic, iar ea, şoptind şăgalnic: m-a prins urîî-î-tul.

— ... O să mi-o tragi o dată sau de două ori şi-o să ţi se încălzească sufletul, nu-i aşa? (Stilul ei.)

I-am spus, Zina, sînt bolnavi aici, e spital, cum să ţi-o trag, ţi-ai ieşit din minţi, şi apoi, nici nu-s singur în salon.

— În cazul ăsta, vin cu o prietenă, m-a asigurat ea dintr-o suflare.

Era veselă, vădit cherchelie, socotea că nu pot scăpa nicidecum de ea – nici în viaţă, nici în concediu, nici în spital: va veni peste mine.

Am vrut s-o sperii cu zecile de nebuni, dar m-am gîndit: pentru ce? – n-are decît să se distreze! (Din gînduri uşuratice ca ale ei se clădeşte starea noastră de spirit, iar din asemenea stări de spirit se clădeşte însăşi viaţa.) Fie! m-am gîndit, ştiind prea bine cît de sever este aici controlul. Şi ce labe au sanitarii. „Cartofi cu scrumbie, ce zici?" striga Zinaida. Tăceam. Pe mine, cel alungat de ei (inclusiv ea, n-am uitat), m-a străbătut un val de căldură. Dar nu căldura femeii de peste patruzeci, ameţite – un om din cămin voia să mă vadă din nou, voia să mă lase să mă spăl şi (urmă a unui înalt ecumenism, ce ridicol!) voia să mă iubească. Toate astea mă încălzeau.

În spital nu numai că dormi *mult*, ci şi *de multe ori* – treci de la un somn la altul, la al treilea în mod simplu şi firesc, fără a te căţăra chinuitor de acolo (din hăul somnului). Asta se îngemănează într-atît de mult cu psihicul, încît graniţele somnului se topesc direct în realitate: astfel că nici n-am înţeles dacă i-am dat seringa lui Solipudov în vis sau aievea. Ne-am contrazis îndelung. S-a supărat. Îl apuca tremuratul, aşa de mult îşi dorea seringa asta. Solipud fura fără nici o reţinere tot soiul de mărunţişuri: tablete, fiole, valeriană, chiar şi bandaje, ba chiar a şterpelit şi o cîrjă – da, da, de la răposatul Golovastenko rămăsese aici o cîrjă abandonată, care a dispărut! Au căutat-o o jumătate de zi, soţia voia s-o ia ca amintire, plîngea, sărmana, pe coridor. Nebunii, picurînd lacrimi apoase, umblau după ea în cete, încoace şi încolo. Şi iată că Marusia a chemat doi asistenţi, iar aceştia s-au apucat să arunce toate saltelele pe duşumea. Au găsit-o. Au prins să vocifereze. Aduceau cîrja cu un aer triumfător, de parcă l-ar fi înviat pe Golovastenko. Între timp, plînsă, văduva plecase, iar

Marusia alerga nervoasă pe coridor, fluturînd cîrja de care nimeni nu mai avea nevoie şi ameninţînd, ameninţînd cu sancţiuni... dar nu se ştie pe cine. (Solipudov încă nu fusese dat în vileag. Însă era limpede că hoţul nu băgase cîrja sub salteaua lui, ci sub a altuia.)

— Cea-aaai. Cine vrea cea-aaai?! În costume de trening boţite (uniforma bolnavilor ce se pot deplasa), ne adunam la ceai. Cîteva măsuţe la capătul coridorului, locuri însă nu erau pentru toţi. Uneori bolnavul mănîncă în picioare. Sau din mers: face ocoluri, dus pe gînduri, soarbe din castron. Nu toţi cei din cărucioare vin la ceai: unul dintre ei (mi s-a şoptit) are o lampă de spirt şi (cît nu i-au luat-o) beau la closet ceai tare, cu efect narcotic.

În schimb fiecare are cana lui (am tras iute o fugă după a mea).

— Am fost acasă sîmbăta-duminica. N-a fost rău! m-a minţit nu ştiu de ce un bărbat de patruzeci şi cinci de ani, cu care fumasem chiar sîmbătă de vreo trei ori. M-a minţit cu o nespusă bucurie. Voia să-l invidiez. La o adică, putea nici să nu mintă, poate uitase.

Am dat din cap spre el (sorbind ceaiul cu înghiţituri mici), da, sîmbăta acasă printre ai tăi, e grozav. Acasă nu-i la spital.

„Mai pune-mi un pic", l-am rugat pe debilul tînăr ce umbla pe lîngă noi cu un ceainic uriaş, pe care era înscris cu alb numărul secţiei noastre. Ceaiul e de la fund, miroase a baie, dar asta-i situaţia, ne-am obişnuit, măcar e fierbinte!...

E posibil să-mi fi mărit doza: după ce, în camera de proceduri, cea cu gratii, am încasat de la Kaleria cele două injecţii, înăuntru, prin tot corpul, au şi început să vibreze mici explozii ca bulele de apă minerală. Fără durere. Exploziile se-nvolburau undeva în picioare, apoi se ridicau, gîdilîndu-mă, de-a lungul corpului (ca într-o sticlă de apă minerală) pînă la urechi. În urechi mă gîdilau discret. Oare să-mi fi schimbat preparatul? Kaleria nici pîs, tace (păcat că nu-i Marusia astăzi). Merg la cină, şi bulele gîdilicioase explodează vesel înăuntru. Şi o senzaţie ciudată. Ba mă cuprinde entuziasmul, ba se lasă toamna. Fără vreo motivaţie.

— Oho-ho, Petrovici. Dar de sărbători n-o să vă dau drumul. Mai răbdaţi puţin, mi-a spus Ziuzin, medicul meu curant.

— Mai rabd, am încuviinţat eu.

Iar Ziuzin mi-a explicat: sărbătorile astea-s şi lungi, şi neproporţionale ca ritm, luna mai sare-n ochi cu sărbătorile ei, aţi observat? Toţi vor să plece. Toţi se împrăştie. Toţi ţin morţiş să se ducă iute-iute pe la casele lor! Numai că cineva mai trebuie să şi rămînă în spital.

E greu să înţelegi pe cine lasă să plece acasă şi pe cine nu. Kaleria, spre exemplu, s-a minunat: a conchis că chiar eu am cerut să rămîn în spital, de dragul mîncării.

— ... Nu m-au învoit. Vă asigur, Kaleria Sergheevna.

— Cine are nevoie de dumneavoastră aici! Kaleria s-a supărat, atît de mult dorea să mă îmbrîncească afară.

Aveau parte de mai multă linişte cînd pe coridor rămîneau mai puţini nebuni. (I-ar fi alungat pe toţi.) Să nu-i mai înţepe dimineaţa şi seara. Să nu-i mai hrănească. Să nu-i mai vadă. Pe lîngă toate astea, ce satisfacţie dulce să-i arunce grămadă pe debilii, de care se săturaseră pînă-n gît, pe capul familiilor şi al rudelor (familia fremăta cu anticipaţie în preajma sărbătorilor).

Sora de serviciu (deja răguşise) dădea telefon după telefon:

— ... Ne-am înţeles pe la zece! Pe la ze-ce! Sînt trei ore de cînd vă aşteaptă: stă şi se murează!.. Nici un fel de ploaie! Nu plouă – e ud pentru că-i îmbrăcat gros! E cu haina de blană! Aţi uitat?.. le explica cu voce răguşită sora de serviciu, ţipînd la rudele, care, conform înţelegerii, trebuiau să vină să-şi ia de dimineaţă bolnavul. (Însă nu se grăbeau.)

Eu umblam fără rost. Prin ferestrele uriaşe ale vestibulului, primăvara năvălea în spital. Strălucea totul, pămînt şi cer, chiar de-ţi mijeai ochii. Se auzeau păsările. Azi ar fi plăcut să te plimbi pe stradă. Sau să te-odihneşti pe o bancă zvîntată, să tragi aer în piept...

Cei învoiţi de sărbători stăteau în vestibul, chiar la ieşire, gata îmbrăcaţi. (În aşteptarea rudelor.) Pe cei turbulenţi îi cunoşteai de îndată, fuseseră aduşi în grabă. Fuseseră aduşi aici iarna, în haine călduroase. Îmbrăcaţi cum s-a nimerit.

Ai noştri. De departe, îmbrăcaţi în scurte vătuite de împrumut sau în paltoane vechi, seamănă a muncitori sezonieri.

În schimb, un domn (abia l-am recunoscut, cu toate că tipul era din salonul nostru, într-atît îl schimbaseră hainele), şedea într-un palton din stofă de calitate, cu guler de blană, cu pălărie şi cu un fular lung şi elegant. Îi mai lipsea mapa sau – şi mai bine – bastonul cu măciulie. Sau poate un trabuc bun.

— Salutare, i-am spus, umblînd pe-acolo. A dat din cap, dar, de fapt, n-a reacţionat. Stătea cu ochii aţintiţi la uriaşele ferestre ale vestibulului: se uita ca să-şi vadă rudele.

Se pregătise şi debilul Alik, vecinul meu din patul de alături. Veniseră să-l ia taică-su şi maică-sa. Alik era într-o deplină stare de amnezie şi, fără-ncetare, cînd izbucnea-n rîs, cînd se-ncrunta.

— Cu bine, i-am făcut semn cu mîna. Nu mă ţinea minte.

Spre seară, peste tot era pustiu. Şi linişte. Asistenţii, plictisiţi, se plimbaseră perechi pe coridor. Astăzi la injecţii era Marusia; strîngînd cordonul de la halat, m-am îndreptat agale spre ea. Marusia e o scumpă. Am pălăvrăgit. În genere, m-am împăcat cu ideea că voi rămîne de sărbători în spital – dacă-i spital, spital să fie. Mi-a făcut injecţia: aştept momentul cînd preparatul îmi va apăsa uşor creierul. Bule de apă minerală ce explodează în picioare, în mîini, în suflet, şampanie în tot corpul – un adevărat rai! Şi mă durea în cot de faptul că, drept adaos la fericirea trupească atît de vădit pregnantă (concomitent cu ea), în ochii mei, probabil, apăruse, liniştită şi stătută (două smîrcuri), aceeaşi expresie prostească a feţei, pe care o aveau toţi colegii mei de salon.

Se însera. Am mers la fumoar. Acolo am găsit un sanitar pufăind: „Ce-i? Te-ai împotmolit de sărbători?" – Fuma şi scuipa mereu.

A început să spună că sanitarului cu care face echipă îi tremură mîinile: s-a aflat că-i beţiv, din clipă-n clipă or să-l dea afară. Şi îi e lene să lucreze la primirea turbulenţilor. Acasă sparge mobila, îşi alungă nevasta, pe vecini îi ţine tot într-o spaimă – iar cînd vine aici e cuminte-cuminţel, se teme să-l ardă pe nebun peste scăfîrlie. Îl atinge, firește,

dar cu atîta sfială, că nebunul apucă să i-o şi întoarcă de vreo două ori, ha-ha! – a rîs el.

S-a pus pe laude: cică, el e altfel. „Îi lovesc fără să-mi încleştez pumnul, mi-a spus. Bat cu măsură. Dacă strîng pumnul, îl dau gata pe nebun."

— Pe nebun, da. Dar pe un miliţian? l-am întrebat.

— Pe un gabor?

— Pe un gabor.

— Da' de ce să-l bat? Ce-ţi veni?

Am tăcut. Pauză. (Nu eşti în stare să pocneşti un gabor?)

Mi-a arătat din nou pumnul, în cele două înfăţişări, strîns şi desfăcut. Şi de ce şi cum anume el, om îndemînatic, bate cu pumnul strîns, fără a pune toată forţa în el. Pe un nebun îl dă gata chiar şi un ghiont mai tare.

— Dar pe un gabor? l-am întrebat din nou.

S-a holbat la mine:

— Ce tot zici? Nu cumva ai fost gabor mai înainte?

— Nu, i-am spus. Am glumit.

— Bună glumă, n-am ce zice!

A început să-şi descarce sufletul: numai aparent treaba sanitarilor s-ar reduce la bătaie, forţa trebuie proporţionată, trebuie să gîndeşti, pe un nebun l-a omorît fără să vrea. Da, da, l-a omorît. N-ai voie să-l pocneşti peste faţă, ştia asta, a fost prevenit. L-a ars peste coaste, şi acolo, sub coaste, ceva a cedat. Radiografie, ba una, ba alta, seara însă respectivul a dat în primire...

Şi, stingînd ţigara cu un scuipat, a aruncat, sugestiv, chiştocul în lături, spre geamul minuscul.

De data asta însă m-a luat şi pe mine valul. Preparatul, plus spitalul pustiu şi tăcut, mă incitau într-un mod straniu, un cocteil al limbuţiei. Am început să-i îndrug (aşa, aiurea!) cum pescuiam în Ural.

— Şi ce fluviu! mă entuziasmam eu. E fluviul cel mai fluviu şi ce serviciu de pază a producţiei piscicole!... Cu mare greu ne-au permis să pescuim noaptea. Şi numai o noapte, o singură noapte, în zori să ne facem nevăzuţi. Am întins plasa, douăzeci de cîrlige. Eu însumi am pus cîrligele. În cincisprezece din ele s-au prins şalăi. Cincisprezece şalăi pînă-n zori!

— În Ural? s-a mirat sanitarul. Nu prea avea habar de geografie şi credea că Ural înseamnă doar munţii. Nu ştia de fluviu şi de peşte.

— Habar n-ai! Am strigat. În Ural peştii sînt precum... (căutam o comparaţie) sînt ca în ciorba de peşte.

— Zău? chiar a icnit sanitarul.

Dar ştiuca?! Dar putregaiul jilav al răchitei de apă (mirosul ascuţit al fluviului)? Dar pepenăria de pe mal, cu giganţi cenuşiu-dungaţi şi albi! Iar dinspre fluviu, strigătul cuiva: „Aleksa-a-aşa! Împieliţa-a-atule! Dă-mi barca înapoi!" – şi tăcerea de pe malul opus, cufundat în întuneric...Vorbeam şi vorbeam, m-am oprit în momentul cînd, dacă mai continuam un pic, aş fi început să plîng cu sughiţuri. (Ne burduşesc cu medicamente. De sărbători au mai adăugat ceva – mi-am dat seama.) Dar, se pare, tocmai acum *fluviul, barca, peştele, pepenii* se adună laolaltă, sînt focalizaţi de spusele mele în ceva extraordinar de important – în vorbirea ca act de creaţie. Se părea că într-un mod atît de uşor şi de genial (pentru totdeauna, se înţelege), îmi las acum urma în aceste cuvinte recuperatorii, grăbite, aproape febrile.

Am mai rătăcit cam o oră pe lîngă saloanele părăsite. În camera surorilor, pustiu, iar am baftă! – am intrat fuga, la telefon şi, cu inima îndoită, am sunat-o pe Nata. Era greu de vorbit cu ea la telefon: Nata se poticnea, se bîlbîia. I-am spus că-s la spital (nu i-am zis că-s la balamuc), iar ea (brodind-o în cele din urmă) mi-a urat sănătate.

— Mulţumesc, i-am spus.

— Mulţumesc, mi-a spus şi ea, ca răspuns la mulţumita mea.

Îi e greu să vorbească, dar nu-i e chiar atît de greu să cînte, bine zic? Am rugat-o să-mi cînte ceva la flaut, orice. Da, da, chiar acum, o să ascult. Din a doua, engleză. (Bucata aceea populară.) Nata s-a apucat să cînte: sărmana îşi dădea toată silinţa, scotea sunetele subţiri şi dulci, care-i erau accesibile, se străduia să-l înveselească pe bolnav, însă, înainte chiar de interpretarea propriu-zisă, vai... a sunat stingerea. Adică, a pus receptorul nu alături, ci în furcă. Semnale dese. Am priceput despre ce-i vorba. Şi am iertat-o. N-are decît să cînte.

Ajuns la telefon, nu mă mai puteam desprinde de el, aşa cum un om flămînd nu se poate desprinde de blidul cu mîncare. Am încercat să-l sun pe Mihail, dar au intrat surorile şi au început să ţipe de cum m-au văzut. M-au alungat. Cică, dacă e vreo urgenţă? Sau, dacă sună medicul curant, iar telefonul e ocupat! Afară, afară, du-te în salon!..

Becul nostru luminează palid. Paturile sînt aşternute la fel. În încăpere, doar noi doi. Înainte de culcare, debilul „logic" Iuri Nestorovici îmi comunică încet ultimele noutăţi:

— ... Au stins de două ori lumina în salon. Este absolut incorect. Mai înainte am luat o tabletă de sedalgin...

Iată că şi el, după ce mi-a dat raportul, a amuţit.

Pot să dorm. Linişte. Salonul seamănă a deşert. Lună. Lumina ei (îndepărtată, de dincolo de geam) îmi amintea de luncile cu iarbă înaltă.

Linişte. Însă pe coridor (sau numai în pavilionul urechilor) distingeam un sunet trist. Mi-am încordat auzul. Am ghicit. În cuibarul de boschetari, la parter, pe nişte metri p. mizeri, departe-departe de aici, la mulţi kilometri distanţă, încă mai răsuna (pentru mine) o melodie. Nata cînta. Ascultam sunetele ei slabe, surde. Se străduia. Îmi va împlini, desigur, rugămintea şi va cînta întreaga parte pentru flaut a suitei; pînă la capăt.

De dimineaţă, la injecţie, stăteam lîngă gratii, priveam fără interes cum Kaleria rupe fiolele. Nu mai era îmbulzeală, trei-patru, din care cauză în sala de tratamente era frig. Frig, şi stăteam cu mîna trecută pe după bară, de parc-aş fi îmbrăţişat prieteneşte gratiile.

Sună telefonul şi Kaleria răspunde:

— Da... Da... Iată-l, e lîngă mine.

Mie:

— Luaţi receptorul.

— Eu?... Receptorul?

E ceva nou pentru mine. În receptor, glasul cunoscut şi neaşteptat de vioi al lui Ivan Emelianovici:

— V-au oprit? Nu v-au dat drumul de sărbători? Cumplit!...

Medicul-şef (politeţe telefonică) îmi explică mie, un pacient obişnuit, că, pasămite, el n-are nici un amestec. Din păcate,

nu poate să schimbe hotărîrea în privinţa sărbătorilor. Adică poate, desigur. Numai că Ziuzin, colegul său, e supărăcios. Ştiţi doar ce înseamnă obida unui medic obişnuit pe superiorul său? Aşa că o să vă petreceţi cumva sărbătorile aici, ce ziceţi? O să puteţi suporta?.. Ei, bravo! Şi, ca să nu vă plictisiţi cu totul, veniţi la mine. Stăm de vorbă, mai flecărim. Se poate şi mai tîrziu. Se poate chiar şi acum. În cabinet. Doar ştiţi unde e cabinetul...

În sfîrşit, omul cel mare şi-a amintit de mine! Pe vremea cînd îl frecventam, ca frate al lui Venea, încingeam discuţii intelectuale. Aproape că se înfiripase o relaţie. (Ştiu unde e cabinetul.) Nu, nu-i purtam pică: se înţelege că medicului-şef, extrem de ocupatului Ivan Emelianovici, nu-i ardea de mine şi de palavrele mele. (De sărbători însă şi-a amintit, am putea sta de vorbă.) În timp ce vorbeam la telefon, Kaleria şi-a ridicat seringa cu un gest de chemare, a împroşcat o mică fîntînă artezienă veselă – eu mi-am coborît pantalonii şi-am continuat în receptor cu o încetineală de bonton: da, e numai bine aşa... da, da, imediat, se poate, îmi convine... vin, i-am răspuns lui Ivan Emelianovici, ţinîndu-mi cu o mînă pantalonii, iar Kaleria, nemulţumită, cîrîit: pasămite, cum se poate flecări într-o asemenea poziţie!...

La modul meu intelectual de a prelungi discuţia, a reacţionat cu răutate, mi-a tras dintr-o smucitură pantalonii în jos şi mi-a înfipt dintr-o mişcare seringa: cînd stai în picioare, e dureros. Trebuie să-ţi slăbeşti fesa, doar ştie asta. Eu însă i-am zîmbit, poftim, scorpie. (Uite că nu mă doare.) Şi, cu zîmbetul pe buze, cu pantalonii căzuţi, continuam discuţia mondenă, pasămite, desigur, mă bucur, Ivan Emelianovici, vă mulţumesc şi, se înţelege, vin, vin imediat...

În cabinetul lui mai era şi şeful de secţie, Holin-Volin, Aleksei Igorevici.

— Faceţi cuno-o-oştinţă mai îndeaproape, a spus Ivan şi limba i s-a împleticit un pic (însă perceptibil).

Acum înţelesesem de ce vocea îi era atît de ciudat vioaie:

— ... Nu numai numele de familie îi e amestecat, ci şi sîngele. Căci uite cum se-ntîmplă: unul din bunici a fost

aristocrat! Iar celălalt bolşevic, pe deasupra un bolşevic din prima perioadă, eroică, a revoluţiei, adică unul veritabil!... Pe cînd domnul Holin-Volin – nu ştiu ce e. Lipsit de perseverenţă. Inactiv. Nu ştie să bea. Două ramuri minuna-aa-ate, şi ce-a ieşit?

— A ieşit un mutant, a strigat bucuros Holin-Volin.

În primul moment am fost, cred, stupefiat. Erau chercheliţi, da, da, beţi – amîndoi! Beau în prezenţa mea, fără să se sinchisească în vreun fel. Dar, pe de altă parte, sărbătorile sînt sărbători şi de ce (sau de cine?) să se sfiască boierii pe propria lor ocină, ba încă într-un cabinet spaţios, separat? (De mine, cumva? De un schizofrenic în haine de spital.) Nici prin cap nu le-a trecut să se ferească. Mai mult: în caracterul deschis al invitaţiei (se înţelege, am priceput asta din capul locului), adică în însuşi faptul prezenţei mele acolo, a fost exprimată clar încrederea ce mi-o arătau. Eram considerat intelectual, şi nu un schizofrenic în ţinută de spital. De aceea şi discuţia lor era pe deplin degajată, liberă, poate un pic vioaie datorită sărbătorii. Amîndoi erau surescitaţi. (Eu continuam să rămîn în picioare. Bolnavul îşi ştie lungul nasului.)

— ... Holin-Volin, omul meu de încredere la Ministerul Sănătăţii. Îmi raportează despre întîmplările din tabăra adversă. Numai că uneori nu e prea cla-a-ar!

— Sînt spion, aproape că a strigat din nou Holin-Volin. Îşi ţinea capul cumva într-o parte. Şi se vedea cît e de tînăr. La vreo treizeci şi cinci de ani!

— Dar luaţi loc, mă invită Ivan Emelianovici.

M-am aşezat.

— Iar dacă v-aţi aşezat, să şi bem! Holin-Volin a arătat cu ochii spre carafa goală (deja goală) de pe masă.

Eu, desigur, întreb precaut, pot să beau astăzi?

Holin-Volin, în hohote:

— Iată cu ce bolnavi delicaţi avem de-a face astăzi!

Însă Ivan Emelianovici devine pentru o clipă serios:

— Injecţia de la prînz puteţi s-o săriţi. Iar pentru băutură cea de dimineaţa nu reprezintă un impediment. N-o să vă îmbătaţi repede?

Am zîmbit.

— Atunci, să-i dăm drumul! a strigat deja implorator Holin-Volin.

Nu era nici unul chiar atît de beat, mai curînd erau excitaţi de băutura ce avea să urmeze – de ce nu? Şefi mari, nevoiţi prin jocul întîmplării să facă de gardă de sărbători, beau pentru propria plăcere. (Îşi pot permite. Ba m-au invitat şi pe mine. Puteau să n-o facă.) Ivan Emelianovici, serios, extrage din dulap un recipient medical voluminos, cu o scară gradată în roşu. Alcool în el – cam o treime. Ivan examinează liniile scării gradate, scoate cu un căuş ceva dintr-un alt vas (apă) şi cu o mînă fermă toarnă pînă la gradele cuvenite – din cîte-am înţeles, pînă la cele patruzeci, obişnuite şi preferate. Amestecă cu o linguriţă după ce a aruncat acolo o fărîmă de permanganat de potasiu. („E de argint", mi-a făcut cu ochiul Holin-Volin, referindu-se la linguriţă.) Acum o picătură de lapte din cutie. Ivan Emelianovici (a zîmbit) amestecă. Şi, în cele din urmă, strecoară lichidul printr-un tifon alb ca zăpada, separînd rarele scame.

Se ştia că în anul acela votca din magazine era proastă peste tot, aşa că echivalentul ei academic era preparat la vedere: cu zîmbetul pe buze şi fără nici o explicaţie. Cu virtuozitate dar fără grabă.

Holin-Volin turna în pahare de laborator cu sticla subţire, iar Ivan îi reproşa:

— ... N-ai fost în stare să veghezi. Pe Sreznevski l-au măcelărit. Iar tu, Holin, eşti cu siguranţă vinovat de asta. Sreznevski *îi vede* pe bolnavi. Sreznevski e un doctor adevărat.

— Pe doctorii adevăraţi nimeni nu-i iubeşte! a rînjit Holin-Volin, încercînd să se justifice şi să apuce cu degetele varza murată dintr-o pungă de celofan.

Pe masă nimic altceva, doar alcoolul şi paharele înalte de laborator. Şi punga, plină pe jumătate cu varză murată.

Ivan Emelianovici s-a întors spre mine:

— Să-l vezi pe bolnav e un dar. Scumpul şi talentatul nostru Holin-Volin (cînd e beat, o face pe prostul) îi citeşte şi el admirabil pe bolnavi. Admirabil! Numai că se bagă prea adînc în sufletul lor. Or, bolnavii nu vor asta...

— Ba vor. Şi încă cum!

— Fiecare bolnav, Holin, doreşte să fie văzut, însă nu pînă la capăt, nu din cap pînă-n picioare, ci în limitele bolii!

La un chef petrecut în cabinet te simţi fără să vrei important. Şi ce plăcut mă învăluia prima stare de ameţeală. (Nici n-am observat cînd l-am băut.) Discuţii. Paharul în mînă. Şi fotoliul moale. Chiar mi-am luat o înfăţişare ceva mai demnă (în ţinuta de spital!). De multişor nu mai auzisem discuţii filosofice de cabinet. Iar ei, ca în Olimp, vorbesc din nou despre Sreznevski, despre disertaţii, despre Ministerul Sănătăţii... Înţelegeam doar că mi s-a făcut o onoare. Că am fost invitat. În discuţii, se înţelege, nu mă băgam. Era conversaţia lor. Nu făceam decît să ascult şi să privesc pe geam. Şi, din cînd în cînd, dădeam din cap, cică, sînt pe deplin de acord.

Ce se petrecea dincolo de fereastră era de asemenea interesant: plecări. Maşini. Biip-biip-biip-biip. Erau luaţi de sărbători ultimii bolnavi. Taxiul ce staţionează sub geamul spitalului e scump, pe bolnav îl duc pînă la cea mai apropiată staţie de metrou, cinci sute de metri, mai departe, pînă să ajungă între pereţii săi de acasă, sărmanul va fi înghesuit în vehiculele transportului în comun. Taximetriştii cu experienţă, ştiind combinaţia, nu trăgeau deloc la spital. Cei mai tineri (lipsiţi de experienţă), de cum îşi dădeau seama că vor lua un nebun, măreau imediat preţul. Cei lipsiţi de experienţă sînt întotdeauna lacomi. Cum să nu ciupească un ban în plus?! „N-ai pic de ruşine?“ îi striga ruda bolnavului.

— Nici ruşine. Nici bani! îi răspundea taximetristul. Se tîrguiau îndelung, cu voce tare, îmbătaţi de aerul de afară. Iar bolnavul, zgribulindu-se în vîntul de primăvară, voia să urineze şi se muta de pe un picior pe altul.

— ... Oricare scop, chiar şi cel mai mărunt, are un tăiş. Cum adică să nu existe ţel?... Intelectualitatea şi-a găsit ţeluri încă de pe timpul lui Brejnev.

— Nevoia de oameni înregimentaţi e un ţel?

— Tocmai! Tocmai! loveşte Ivan cu acest cuvînt, iar mie îmi trece prin minte că medicul-şef este atît de agitat şi vioi (şi bea atît de necumpătat) şi dintr-o altă pricină temeinică, pe lîngă garda de sărbători. Mi-am amintit! La Kaleria, în

timp ce stăteam la rînd pentru injecţie, cu pantalonii coborîţi, am auzit că Ivan Emelianovici o aşteaptă pe Inna, că sora medicală cu picioare lungi trebuie să vină, deşi chiar astăzi s-a nimerit să nu fie de serviciu. Bolnavii ştiu totul.

— ... Iar alături de noi mai e un om interesant şi tot dintre intelectuali: un scriitor! – spune Holin-Volin, amintindu-şi de prezenţa mea (sau, poate, dînd întîmplător de mine atunci cînd îşi căuta paharul de laborator).

— Şi ce-i cu asta?

— Nimic, doar că şi el a trecut printr-o criză nervoasă. Ca întreaga intelectualitate, care a îmbrîncit Timpul cu atîta patimă. Dar şi-a dorit criza? Răspundeţi-mi, Ivan Emelianovici. Răspundeţi-mi direct!... Ce? Trecerea printr-un oribil cutremur nervos în perioada de tranziţie a fost şi ea ţelul intelectualităţii noastre?

— Nu. Un ţel negativ nu este ţel.

Holin-Volin caută cearta cu lumînarea:

— E-eh! E o problemă serioasă. Dar poate că-i o filosofie aici: poate, căderea nervoasă este în acelaşi timp răsplata şi plata noastră pentru orice ţintire, nu-i aşa?... E o întrebare serioasă pentru însăşi intelectualitatea noastră – cînd ţinteau (deci, cînd aveau o ţintă), presimţeau căderea nervoasă?

Şi iarăşi spre mine:

— Căderea e subită. Căderea nu poţi s-o vrei nici în presentimentele intuitive. Doar nu aţi vrut să urlaţi şi să-i aruncaţi în toate părţile pe tovarăşii dumneavoastră vietnamezi?

Strîng din umeri: în general, n-am vrut nimic.

— E-eh, stop, stop! Dumneavoastră, tovarăşe, aţi strigat – aţi zbierat în toiul nopţii la sanitari şi le-aţi dat numărul spitalului nostru. (Devin precaut. Cuvîntul *tova-arăş* e foarte veninos la el.) Cu minţile întunecate, aţi strigat şi aţi pomenit de spitalul de psihiatrie. Şi eu vă cred. Intuitiv, voiaţi să ajungeţi anume la noi. Aici vă e locul. Dar acesta nu-i un ţel, nu-i aşa?

— Pot să plec în salon, îi răspund eu zîmbind (doctorului cherchelit).

— Şi pe urmă ce-o să faceţi? Doar e sărbătoare!

— Nimic.

Rîde:

— În salon veţi avea un singur ţel: să vreţi să beţi.

Am dat din cap (zîmbind din nou): da.

Ivan Emelianovici (se dusese la fereastră – acum se uită la plecarea bolnavilor) a strigat:

— Lasă-l în pace. E invitat să stea cu noi!

— Nu-i fac absolut nimic!

— Vorbeşte despre literatură.

— Dar vreau să-l descos. Sînt psiholog, nu un piure la masa de prînz. Am să-l descos! Îmi dau cuvîntul – pur şi simplu a băut puţin şi o fac pe intelectualul serios. Crede că se pricepe să se stăpînească de minune. Nu vă pricepeţi la nimic. Do-oza-aa! Doza de alcool e prea mică! Asta-i tot. Totul depinde de doză. Dar ia beţi cît am băut eu – şi-o să vedem, o să vedem ce aveţi pe suflet. Un ţel intelectual? Sau vreţi ceva la modul simplu şi grosolan?!

Holin parcă m-ar ataca. Dar în acelaşi timp mi-a făcut cu ochiul şi (prostindu-se un pic) subliniază seriozitatea premeditată a cuvintelor. Pasămite, nu pe mine mă incită, ci pe Ivan Emelianovici. E păcat să nu-ţi întăriţi puţin şeful. Acum îmi dau seama că maimuţăreşte nu numai intonaţia, ci şi (caricaturizează) însăşi ideea lui Ivan.

— Nevoia de oameni care au un ţel. Au un ţel, dar nu vor nimic, a?

Ivan doar mugeşte de la fereastră:

— M-m...

— Care „m-m"?... Cum poţi să ai un ţel fără să-ţi doreşti nimic?! Acum, cînd mă întîlnesc cu oamenii, îl întreb pe fiecare: care şi ce vrea?

Zîmbesc şi îi spun pe acelaşi ton:

— Eu vreau varză murată.

— Uite! strigă Holin-Volin cu încîntare. Dar mai întîi doza – spiritus, nu?

După ce beau, mă uit la paharul de laborator golit şi mă încearcă un sentiment neaşteptat de sărbătoare ratată, pasămite, sînt singur la masă.

Chiar aşa-i: Holin-Volin s-a ridicat şi s-a dus şi el la fereastra de observaţie: împreună cu Ivan se uită la o soră medicală şi o ocărăsc – într-un halat alb, dar murdar, a ieşit să conducă un pacient pînă la maşină! Pantofii nu şi i-a

încălţat ca lumea, şireturile îi flutură la jumătate de metru...

— Numai uită-te la parşiva asta. E toată la vedere. Şi, firește, acum, cînd e sărbătoare!

— De-o sută de ori li s-a spus.

— Spune-i a o sută una oară!

— ... Ştiu (asta mi-o spune mie!) că aţi vrut să vă vedeţi cu fratele dumneavoastră. Vine imediat. V-am făcut o plăcere, mă anunţă zîmbind Ivan Emelianovici, de-abia revenit de la fereastră la masă.

Asta-i ceva neaşteptat.

Adică, într-adevăr m-am rugat (dar nu de Ivan, ci de Ziuzin, medicul meu curant) să mă lase pentru o jumătate de oră în secţia celor „cuminţi", ca să mă văd cu Venea. Dar presupuneam că o să mă îmbrac în hainele de oraş şi o să intru pe uşa de pe latura cealaltă a spitalului.

— Acum?... Presupuneam că o să mă duc la Venea în timpul prevăzut pentru vizite. Că o să-i cumpăr, că o să-i aduc ceva, că o să-l vizitez ca o rudă venită din exterior. (Şi ce-aş putea să-i spun şi să-i dau în cabinetul şefului, *hic et nunc*: de la un pacient la altul?)

Am spus-întrebat (precaut):

— N-ar fi mai bine s-o lăsăm pe altă dată?

— Momentul e prielnic. Altul mai bun n-o să aveţi. Care altă dată! a bombănit, parcă supărîndu-se, Ivan Emelianovici.

Şi doar dăduse comanda acolo (cînd?...), telefonase cînd tăbăra pe mine, cînd mă întărîta Holin-Volin, pişicherul ăsta neastîmpărat, învăţăcelul care vrea să ajungă profesor, după cum îl desemnasem în sinea mea. Cu el trebuie să fiu mai calm: să nu reacţionez în nici un fel la observaţiile lui caustice (iar, dacă-i cazul, să-l măgulesc – e tînăr!)

— Păi cum vine asta?... Ivan Emelianovici! Cu obidă în glas, m-am săltat de pe scaun – de ce să confundăm lucrurile? Hai să amînăm venirea fratelui meu (doar am fost invitat să stăm de vorbă la un pahar – e sărbătoare şi ne simţim atît de bine!)

Ivan:

— Încetaţi. Fratele dumneavoastră e pe drum. (În sensul că a dat telefon, l-a chemat şi Venea e de-acum pe coridor, îl aduce cineva.)

Deodată Holin-Volin sare mai aproape de mine. Uitîndu-se în pupilele mele (scund fiind, s-a mai şi aplecat, ca să se uite cît mai adînc), a început să vorbească, să cînte şiret:

— Dar de ce ne-am tulburat atît de tare? Nu cumva din pricina felului cum arătăm acum? Sau cumva ne e ruşine că sîntem acum în acelaşi spital? Ah, ah!... Şi vrînd să-mi arate că are mirosul fin, îşi mişcă nările. Chipurile, o să adulmece acum ceva important în neliniştea mea.

E o prostie. Acest băieţandru, care o face pe şeful (de vreo treizeci şi cinci de ani), e beat – e beat şi mai face şi glume! Dacă n-aş fi fost decît cu Ivan Emelianovici, mi-ar fi putut ieşi şi aici discuţia cu Venea. N-am nimic împotrivă să stau de vorbă cu fratele meu în prezenţa unui om inteligent, competent. Am putea discuta, eu chiar m-aş bucura! Dar acest bufon sîcîitor parcă special întărea prezenţa altcuiva (străină) între noi. Străină, pînă la a fi alarmantă, pînă la nedorinţa mea (de-acum acută) de a-mi vedea fratele între pereţii cabinetului.

Holin-Volin ţopăia, parcă simţind că va avea parte de un chilipir:

— Aspectul exterior? De ce am albit atît de tare la faţă?... Dar doza? N-o să vomitaţi din pricina alcoolului pur, a?

Totuşi, bufonul avea întrucîtva dreptate (e perspicace): în mine chiar se zburlea gîndul jenant: cum arăt? Pasămite, în hainele astea uzate de spital – cum o să mă vadă fratele meu? Ce-o să creadă? Stau tăcut, de prisos la petrecerea altora. Un nimeni. Cu picioarele vîrîte în papuci. (Să le ascund cît mai bine sub masă.)

Holin-Volin se dezlănţuise cu totul:

— Cînd o să ajungă fratele dumneavoastră, o să întrebăm de îndată – ce vrem în viaţă şi ce nu vrem?

Înţelegeam: îmi permiteau să stau de vorbă cu fratele meu ca urmare a rugăminţii mele (de cîteva ori insistasem pe lîngă medicul curant), iar acum n-am cum să plec, sau, să zicem, să-l jignesc cu vreo mitocănie pe Holin-Volin. Nu, nu, imposibil. Tac.

Înţelegeam: amîndoi doctorii îşi omorau timpul, orele plicticoase ale sărbătorilor, pe care trebuiau să şi le petreacă

aici în virtutea obligaţiilor de serviciu. Pur şi simplu, mută acele ceasului. Omul bea şi timpul trece. Şi totodată, pasămite, să stea de vorbă şi fraţii. Nu-şi dădeau seama de faptul că fapta lor bună părea acum dispreţuitoare, ba chiar vulgară. (Loveau cu ciocanul într-un microscop.) N-aveau de unde să ştie că pentru fiecare întîlnire a noastră Venea îşi amintea pentru mine cîte ceva din anii copilăriei: chemînd-o din negura timpului, păstra cîte o bucăţică de copilărie pentru fratele lui mai mare, lipsit de astîmpăr şi uituc. Mi-o dădea mie. O intimitate la schimb. Mi-o dădea în schimbul celor două-trei mere pe care i le aduceam, în schimbul caşcavalului, al pîinii proaspete şi al palavrelor mele despre întîmplări din afara spitalului. Acum însă nu eram eu aici, ci un ins în îmbrăcăminte uzată de bolnav, în papuci pe piciorul gol. (Pentru prima oară Venea mă va vedea ca pe propria lui imagine în oglindă.)

Zîmbind satisfăcut, Holin-Volin sărise să deschidă uşa dintre secţii – se auzise soneria. Ce bine mă pot înţelege cu Ivan şi cît de mult mă deranjează acest Holin-Volin, agitat, vanitos, ce caracter! M-am uitat în urma lui: dacă acest mîrşav doctor în ştiinţe ar aluneca acum pe linoleum şi şi-ar rupe un picior, l-aş căra cu plăcere în braţe pînă la lift.

Venea...

— ... Şi noi sărbătorim! Luaţi loc. Nu vă sfiiţi, l-a invitat, cu mărinimie, Ivan Emelianovici.

— O da. Nu vă sfiiţi, a răsunat şi vocea aspră, de om beat, a lui Holin-Volin.

Venea s-a aşezat pe marginea scaunului. Simt că acest cuvînt, *sărbătorim,* îl apasă. (Sărbătoarea poate fi abolită, dar e imposibil să elimini sentimentul sărbătoresc din oameni, din vocile lor ironice. Venedikt Petrovici se uită cu precauţie în jur.) Şade alături de mine.

— Venecika, cred, nu are voie să bea-aaa!... ne previne Holin-Volin.

Mi-am dat seama că m-am îmbătat puţin. (Nu-i nimic. Mi-e bine.)

— ... Nu se poa-a-ate. Astăzi n-are voie. Dar toţi ceilalţi tova-aa-răşi, se înţelege, sînt băutori!

A sunat ca un toast.

Ivan Emelianovici a strigat după ajutor: şi-a făcut apariţia Adèle Semionovna, sora medicală de pe lîngă cabinet, zdravănă, cu mîinile mari – acum ea se ocupă de „chimia" alcoolului, toarnă, pritoceşte... Ce ziceţi de un pic de sare? Uite-aşa! Adèle Semionovna aruncă în vas un vîrf de cuţit de cristale de permanganat de potasiu cu sare, strecoară, diluează, face „hm", iar eu nu-mi pot dezlipi ochii curioşi de la aluniţa uriaşă de pe gîtul ei. (Valul beţiei e prea fierbinte şi acuşi va intra de la sine în descreştere. Ştiu totul. Stau, mi-e bine.)

Venea, alături, stă pe scaunul împins spre mine (mai aproape de fotoliu). E tăcut. Şi-a lăsat capul în jos. Îşi priveşte degetele subţiri.

— Ei, cum e, Venedikt Petrovici, v-aţi recunoscut fratele?

Venea dă din cap.

— Vă bucuraţi?

Dă din cap.

— Aveţi ocazia să staţi de vorbă. O să găsiţi ce să vorbiţi cu fratele dumneavoastră, nu-i aşa? Ivan Emelianovici încearcă să-l ajute: să trezească în el (în noi amîndoi) sentimentul de rudenie.

Venea dă din cap: aşa-i...

Doctorii şi sora medicală s-au retras cu delicateţe şi înţelegere – s-au îndepărtat şi beau acum separat de noi (sora doar a gustat). Discută de-ale lor. Însă nu-mi scapă ochiului un amănunt: Ivan se îndepărtează şi de ei: se întoarce cu spatele la Holin şi la Adèle Semionovna, pune mîna pe telefon, sună – învîrte încet discul, întreabă în şoaptă: *a venit?*... – nu. Se pare că nu. Nu şi nu, dacă e să judecăm după ochii lui ca de peşte, în care nu s-a adăugat nici un strop de bucurie. (Îi e necaz. E şi el în aşteptare.) Ivan Emelianovici pune receptorul în furcă şi, vrînd-nevrînd, se lansează din nou în discuţie cu Holin şi cu sora medicală. Ei (trei) discută în contradictoriu – noi (doi) tăcem, ceea ce ne şi creează, mie şi lui Venea, senzaţia că, în sfîrşit, sîntem împreună şi alături.

Tăcem. L-am mîngîiat pe umăr. A zîmbit vinovat. Nu ştiu, m-a observat, mă vede oare Venea cu papucii traşi pe piciorul gol? Oare ce vede, aşa, în general?... Dar iată că Holin-Volin a intrat, tare, de se-aude pînă la noi, în polemică

cu Ivan pe teme politice, s-au aprins, în vreme ce noi ne plictisim, chiar şi Adèle Semionovna fuge de ei. S-a oprit lîngă masă: cu ochiul ei de femeie, se grăbeşte să înlăture mica dezordine. Adună firimiturile. Aduce o farfurie, pune pe ea varza, iar bucăţile de pîine pe o coală de hîrtie. Şi-a mai făcut un pic de lucru – au apărut şerveţele, farfurioare, furculiţe, nu trebuie să mai mîncăm cu degetele...

— Totuşi, cu degetele e mai gustos! o încredinţează Ivan Emelianovici.

La care Holin-Volin îi declară, ameţit, că şeful nu trebuie să devieze de la temă. Disputa e dispută. Dar despre ce vorbeam?...

— Despre cezari.

— Atunci să-i numărăm.

— Numărătoarea cezarilor! strigă, rîde Holin-Volin.

— Numărătoarea şi inventarierea lor imparţială! Tradiţia nu poate fi ucisă, continuă (sau îl contrazice) Ivan Emelianovici. Insistă că tradiţia se manifestă ca ziua şi ca noaptea, ca văzută şi nevăzută... „Chelboşii din doi în doi!" strigă Holin, întrerupîndu-l. Gălăgios, discută despre Gorbaciov şi despre împărăţia sa risipită. Despre mîinile tremurătoare ale lui Ianaev... Şi ce? Chiar dacă au fost numai trei zile, şi el a domnit! Aşadar, îl adăugăm! Dacă-i inventar, inventar să fie...

— De-acum sînt opt.

— Există şi al nouălea... Tare, gălăgios şi cu cîtă patimă îi numără pe conducătorii ruşi.

Iar ceva mai departe de ei, eu şi cu Venea stăm alături, doi fraţi, doi bătrîni schizofrenici. (În afara problemelor împărăteşti. Rupţi de vacarm.) Venea îmi ţine mîna în palmele lui: poate îi este teamă că m-a visat, că, apărut aici într-un mod atît de neaşteptat şi de ieşit din comun, aş putea să dispar într-o clipă.

Încet (aproape la ureche) îl întreb pe Venea de una şi de alta, dacă l-a vizitat Nataşa, fosta lui soţie? Venea îmi răspunde în surdină: nu, n-a fost, are probleme. Mă întreabă, am şi eu, poate, probleme?... Puţin ameţit, îmi desfac mîinile – pasămite, deocamdată voi sta aici, în spital (nu-i explic de ce şi cum). Se vede clar că Venea nu înţelege, însă dă din cap: aşa...aşa...aşa...

Dar şi cu oameni străini în preajmă, Venea caută contactul obişnuit – nu imediat, cu precauţie rosteşte (ca şi cum ar pune degetul pe rană) cuvintele dinainte pregătite. Ele se aprind în faţa mea, ca lumînările într-un şir regulat. Eram uimit: cît de multe lucruri a reuşit Venea să aleagă din timpul scurs: a triat, a stors, a stocat în sine! (În felul acesta mi-a dăruit şi o indulgenţă frăţească, care să-mi justifice uitarea.) Era un pacient bătrîn şi, totodată, custodele dezinteresat al zilelor copilăriei noastre. Aici le şi păstra. În mintea sa stinsă. (Între aceşti pereţi de spital, de unde nu-i va fi dat să mai iasă.) Nişte copii... *Pierdusem cheile de la intrare.* Ne tîram prin iarbă, pe panta rîpei de lîngă casă, din cînd în cînd ridicam ochii în sus, unde se zărea, estompat de geam, chipul tatei. Tata ne ameninţa cu degetul – căutaţi, căutaţi!

Nu numai copilăria, dar nici pe Venea însuşi nu-l păstram în memorie: trăiam. Un monstru pe jumătate cărunt pe metrii p. din cămin, un ins autonom, al momentului, aşa îmi şi duceam traiul, doar în prezent, doar *în clipa de faţă*. De aceea îmi şi făceam griji, mă încordam ori de cîte ori mergeam să-l văd pe Venea la spital: căutam ce să-i cumpăr, ce să-i duc şi ce să îmbrac eu însumi, pentru a arăta mai fericit. Dar poate că şi el, Venea, se încorda de fiecare dată înaintea sosirii mele, pentru a-şi aduce aminte măcar ceva pentru mine. Şi el, poate, scormonea din răsputeri în anii lipsiţi de strălucire ai copilăriei noastre, pentru că nu putea fi nici el un sac fără fund. Nu puteau fi fără sfîrşit nici tainiţele sale.

Şedem alături.

— Mai ieşi afară să vezi pîrîiaşele pe care le face ploaia? îl întreb (despre regimul de spital).

— Cînd plouă, nu mă mai lasă.

— De ce? Înainte puteai sta la intrare.

Venea, laconic:

— Sora e nouă.

Holin-Volin (se pare că voia să bea iar) mă îndeamnă să beau şi eu cot la cot cu el. Beau. Cînd ciocnim, Venea îşi mută privirea (sufletul său de copil se strînge).

Trebuie să recunosc, dădeam păhărelele pe gît cu mare plăcere; tot cu plăcere şi cu o oarece curiozitate trăgeam cu

urechea la disputa de la masa lor; pe jumătate beţi, cei doi doctori discutau politică! Ivan Emelianovici susţinea că cezarismul este un fenomen tradiţional şi istoric, în aşa măsură de istoric, încît e compatibil cu orice, fie şi cu ruina, fie şi cu principiile elementare ale democraţiei, iar dumneata (lui Holin) – dumneata eşti pur şi simplu nerăbdător, ca toţi cei tineri şi voioşi. *„Tineri şi mîncăcioşi"*, îl corectează imediat Holin-Volin...

Văd că-mi face semn Adèle Semionovna. Ieşise, iar acum s-a întors.

— Ce-i asta? Am tresărit (mi-am amintit brusc că sînt un nimeni, un pacient).

Însă Adèle Semionovna îmi face doar semn: aşteaptă! Are de lucru: iar diluează alcoolul „pur" cu apă, pentru doctori. Săvîrşeşte un ritual sacru, transformînd apa în votcă. Ca un mesia grăbit, plimbă pe deasupra sfintei licori trei degete împreunate strîngînd în ele micile cristale violete de permanganat de potasiu).

Isprăvind cu alcoolul şi, fără grabă, venind mai aproape de mine, Adèle Semionovna, sora cu aluniţa pe gît, îmi spune în şoaptă: „Sînt două femei acolo" – o şoaptă însoţită de o clipire din ochi, vicleană. Doctorii n-au auzit nimic. (N-are rost să-i deranjeze, ar sări îndată cu întrebările lor: cine, unde şi pentru ce?!) Doar eu cu ea, faţă în faţă, şuşotim. „Care femei?" „De-ale tale, cu siguranţă." „Cine anume?" o întreb iar. (Nu pot înţelege nicicum.) „Du-te, du-te. Au venit nişte femei la tine", îmi porunceşte ea cu un ton deja hotărît, însă tot calm, în şoaptă, să nu ajungă la urechile lor titrate. E instruită. Şi-i cu totul de partea mea.

Îmi eliberez mîna din palmele lui Venea. El (după ce aruncă o privire spre soră) îşi trage temător capul între umeri.

Adèle Semionovna, fără să clipească, îi spune lui Ivan:

— El (eu) trebuie să plece. Trebuie să se ducă pînă în salon, Ivan Emelianovici. Se întoarce repede...

Ivan dă din cap: da, da, să meargă!

Holin-Volin dă ferm din mînă: nu ne întrerupeţi!...

Discuţia lor politică, sub efectul votcii, ajunsese iarăşi la un înalt nivel de generalitate (şi ca atare la o nouă

numărătoare vehementă a cezarilor). Holin-Volin îşi înalţă sprîncenele:

— ... Atunci, să-i numărăm din nou! Oare Borea e al zecelea? Iartă-mă, dar Borea e al doisprezecelea! De unde-au ieşit atîţia?! Gălăgioşi, amîndoi *numără din nou* cezarii. Nu ies, domnilor! Volodea, Osea, Hruşci, Lionea, Mişa, Ianaev, Boris...

— Dar bătrînii? Andropov şi Cernenko?

— În cazul ăsta, n-ar trebui să-l luăm în calcul şi pe Malenkov, cel de dinaintea lui Hruşciov?

— A-a. Evident, evident! L-am uitat! Nu trebuie început cu Vova, ci cu Kerenski! Da, firește, iată care-a fost primul la noi – primul după întregul şir de ţari!

În rumoarea socotelii lor atît de pătimaşe (a numărătorii stricte *pînă la doisprezece*), ies pe neobservate din cabinet, şoptindu-i lui Venea că mă întorc curînd.

Păşesc pe coridorul spitalului – nu e coridorul secţiei, aici e spaţiu, sînt cabinete, ce geamuri! (Cei doisprezece cezari sînt precum aceste douăsprezece ferestre.) Cobor.

În vestibul, avînd de deschis uriaşa uşă de spital, mă opresc o clipă cutremurat: acolo era Zinaida!... Zinaida, care, pe deasupra, mai adusese şi o prietenă, şi aceasta cu un aer sărbătoresc şi avînd aceiaşi patruzeci şi ceva de ani, care-mi fuseseră promişi. Ca să vezi! (Abia acum mi-am amintit discuţia stupidă de la telefon.) „Al tău nu cumva-i un băieţaş?“ mă întreabă Zinaida, iar eu nu înţeleg de prima dată despre cine-i vorba. „Al meu?“ „Păi da. Cel din salon!“ Ah, iată, deci asta era: îl are în vedere pe singurul bolnav din salonul meu, oprit şi el ca să păzească pereţii de sărbători. Prostănacul logic Iuri Nestorovici.

— Cred că are vreo patruzeci, – îi spun după o clipă de gîndire.

— Ei, e minunat! îl laudă Zinaida. Prietena ei îşi arată şi ea dinţii metalici: chipurile, tocmai ce trebuie.

Stăm, ne-am aşezat în vestibul, nu departe de inscripţia: *ieşire*, puţin defectă şi, de aceea, într-o continuă pîlpîire. Pe bancă. (Cinci bănci lungi pentru întrevederi scurte.) Privirile aruncate de cele două garderobiere ne impresionau prea puţin. Iar sora de serviciu din vestibul ne ignoră complet (şade la masă, într-un halat alb nou-nouţ, citeşte o carte).

— Minunat sau nu, n-au să vă lase în salon. De ce-ai venit?

— Cum, de ce?

— Doar te-am prevenit. Ţi-am explicat totul la telefon! mă enervez eu.

Au făcut „hm", amîndouă se simt puţin derutate: cum aşa?.. e sărbătoare sau nu?

Sufletul lor feminin disponibil clocotea (clocotea implicarea lor, *prinosul*). Ce era de făcut? Cum să procedez, din moment ce nu mai aveau răbdare? Zinaida îşi desface uriaşa geantă şi (fără s-o scoată din străfunduri) chiar acolo, în întunericul genţii, destupă cu destulă îndemînare sticla adusă. Se aude zgomotul lichidului agitat. Apar şi pahare. Băncile lungi şi reci din vestibul, şi totuşi sărbătoare! Cele două femei rîd una la alta, dar sînt derutate, puţin intimidate, şi iată că Zinaida întreabă semnificativ: „N-ar fi bine, poate, să-l chemi?" „El nu bea." „Deloc?" „Deloc." Amîndouă se-ndoiesc: oare chiar aşa de bolnav să fie? „Ne e cu totul străin", spun eu, dobîndindu-mi treptat ironia.

Zinaida îmi surprinde mirosul în momentul în care (toţi trei) ciocnim fără zgomot:

— Dar tu, scumpule, ai şi supt *undeva şi cu cineva* – a?

— Fleacuri. Cu doctorii.

— Cu docto-oo-orii?..

Iar eu nu-mi iau ochii de la femeia adusă de Zinaida (după cum am înţeles, pentru delectarea debilului logic). Deodată mi-am dat seama: ce bucăţiiiică! Iuri Nestorovici merita, firesţe, o fărîmă de fericire de la masa noastră festivă, ceva de băut, să zicem, dar nu merita umerii ăştia, spatele ăsta falnic. Fără îndoială, le meritam eu. La naiba cu neurolepticele! – simţeam cum joacă în mine ameţeala şi îmi feream de Zinaida privirile aruncate pieziş.

Iar Zinaida s-a indispus: pricepuse că mai departe de perimetrul spitalului n-or să mă lase. Tufişurile din curte sînt încă desfrunzite, iarba de-abia a mijit – ah, ea, Zinaida, ar vrea să fie vară! S-ar pierde în verdeaţă cu cineva (adică cu mine)! – ar căuta, ar găsi în verdeaţa din jurul spitalului un loc cu pămînt mai uscat şi cu crengi mai dese. Dar, nu!...

Kaleria trece în fugă şi mă strigă aspru, pe numele de familie:

— Hai, hai! Repede la medicul-şef! Iute!... Dar nici din fugă n-a zis nici pîs despre băuta pe ascuns din vestibul. Pînă şi uscata Kaleria respectă sărbătorile. Plec. Deja plec. Apelul m-a făcut brusc ascultător – un bolnav supus, în vîrstă, cu mustăţile cărunte şi cu preparatul în sînge (am devenit într-o clipă astfel), mă îndepărtez.

Le fac semn cu mîna femeilor: pasămite, pe curînd, pe curînd!

Urc – etajele sînt liniştite şi pustii. Nimeni. Pereţii, în schimb, sînt la locul lor. Spitalul îşi trăieşte tăcut sărbătoarea. M-am potolit şi eu, sînt sătul. Femeile mi-au dat să mănînc două pulpe de găină, ba chiar şi un piept cu carne albă (e puţin probabil să mai merg la masa de prînz).

Mă apropiam din ce în ce mai mult de cabinet, învîrtind în sensul acelor de ceasornic un fir de aţă ce-mi ieşise din cusătura mînecii. Timpul se oprise în loc, ceasul fără ace. Iar în liniştea holului (din acea linişte) se auzea cîntînd şi ajungea pînă la urechile mele un glas anume, ce nu mai era de pe pămînt. Glasul nu putea exista. Şi totuşi exista, răsuna...

Auzeam glasul tatălui meu.

Numai o postată secera-aaată nu-i...
Trai-trai-trai-ta-ta se-ntristează ea –

cîntă tata, iar cu glasul tatei cîntă Venea.

Parcă şi de astă dată şi-a amintit *pentru mine* şi, cu intonaţie, stoarce din ascunzişurile copilăriei noastre ceva emoţionant şi uitat.

— Încă! Vă rog, încă! se aude perseverentul Holin-Volin.

El, ca un hipnotizator în halat alb, îl comandă acum pe Venea, iar acesta, sărmanul, cîntă. (Nu rezistă la sugestionare. Tipul de bolnav supus.) De cum am intrat, îl văd pe Holin-Volin acţionînd – trasează cu mîinile în aer cercuri elegante, pase hipnotizante şi, în pofida propriei sale voinţe, Venea (fratele meu cărunt, Venedikt Petrovici) îşi întredeschide eul de copil, deschide larg uşile tainiţelor în faţa acestui dibaci gangster cu diplomă. Încerc un sentiment de obidă. Frînturile din copilărie, *cîntecul tatei* şi *a venit soldatul, s-a oprit în prag*... Venea şi le-a amintit pentru

mine, mie mi le-a dăruit. Îl vizitez o dată pe lună sau o dată la două luni. Timp de două luni Venea scormonește în memoria lui încăpătoare (dar care, desigur, nu-i infinită), pentru a-i reda fratelui o clipă senină, uitată de acesta, din copilărie.

— Încă!...

După fața-i amărîtă, observ că Venea (n-a cîntat niciodată, nu se pricepe) se chinuie și că, chiar sub hipnoză, chiar sub narcoza supunerii în fața unei voințe străine, înțelege că este deposedat, furat: îi pare rău că dă.

— Încă, încă, vă rog!

Iar Venea începe din nou. Imitînd vocea puternică de bariton a tatei, începe, dar, eșuînd în falset, piuie ca o femeie:

Singu-uur ie-ees pe-eee...

Rîde Ivan Emelianovici, rîde sora Adèle Semionovna, cea cu aluniță, pînă și mie îmi vine să rîd. Glasul lui Holin-Volin: „Hai, hai!... Mai cu suflet! Continuați!..." - psihiatrul e încîntat. Psihiatrul își demonstrează posibilitățile (nicidecum pe ale lui Venea). În pasele sale moi, în cuvintele sale poruncitoare se simte puterea, jubilația - îmbătarea de sine cu momentul propriei puteri!

Dar eu?... Ascultam și surîdeam vinovat: cîntă, cică, tata... vocea pe care i-o recunosc.

Venea a tăcut și s-a uitat la fratele mai mare (la mine). Iar fratele mai mare (mă văd cumva dintr-o parte) dă din cap drept răspuns, a fost ceva straniu, a fost ceva de necrezut, josnic, dar am încuviințat din cap, da, da, da, - pasămite, ei, doctorii, știu, *cîntă, cîntă, Venea,* totul e în ordine, așa-i viața. (Nu degeaba îmi făceau injecții și în nici un caz alandala, cum îmi închipuiam!) În locul irascibilității și mîniei, continua să domnească în mine o liniște supusă. Inima a lăsat să-i scape un tact exploziv, doar unul, însă a făcut-o cu precizie, în clipa potrivită. Iar preparatul, dizolvat în sînge, îmi strămuta în această clipă de control eul, îl ridica în înălțimile spațiului aerian. Pluteam în văzduh. Vedeam totul de sus. Sufletul mi se topea.

În cabinet (imagine de sus) Ivan Emelianovici stă la masă și discută cu medicul meu curant (aha, și Ziuzin e aici!) Vorbesc despre salariu: spitalul n-are bani...e a doua lună de cînd nu sînt plătiți... indexarea... o scrisoare, dar nu ministrului, ci adjunctului acestuia! – anunță precautul Ivan. Iar ceilalți doi sînt ocupați cu cîntatul (îi văd tot de sus) – Venea, fratele meu, cîntă, ochii și obrajii i-s uzi, dar m-ar mira să fie din pricina umilinței, mai curînd datorită deplinei retrăiri sub influența hipnozei (în timp ce cînta, tatei i se umpleau ochii de lacrimi). Cu capul cărunt, fără dinți, Venedikt Petrovici cîntă cu vocea tatei, iar Holin-Volin, în extaz, își flutură mîna, stabilind tempoul cu gesturi pseudodirijorale largi. Dar eu unde mă aflu?... Stau deoparte. Îmi văd creștetul cărunt (privire de deasupra). Umerii. Iar mîinile mele, împreunate pe genunchi, își trosnesc în liniște, cu răutate, degetele din încheieturi, chiar în momentul cînd asupra mea (care ascult cîntecul) năvălește în valuri fericirea, nu știu de ce, fericirea.

Să-l însoțesc pe Venea pînă la secția lui înseamnă, desigur, încredere. Un ordin-rugăminte spus cu blîndețe. În plus, și bunătatea suplimentară a lor, a medicilor, cică, ține ca desert: drumul nu e prea lung, iar pe drum voi, frații, veți mai putea schimba o vorbă. O să fiți doar voi doi, nimeni altcineva. (Puteți să-i trageți și-o cîntare, dacă vă face plăcere – a glumit la urmă și ne-a făcut cu ochiul Holin-Volin, nu atît răutăcios, cît beat.) Eram împreună cu bucuria, eram cu Venea. Coridorul părea că pentru noi strălucește. Și ce primăvară dincolo de geamuri! Nu atît răutăcios, cît beat, beat, beat acest Holin-Volin, repetam în sine-mi zîmbind fericit, și eram gata să-l și iubesc pe Holin-Volin, bu-uuu-un doctor! Inteligent!

Stai, Venea, liftul nu-i pentru noi, ocolim, să ocolim! – coborîm porțiune cu porțiune, treaptă cu treaptă, scara cu miros de clor. Venedikt Petrovici nu se miră de nimic, e alături, merge supus. În supunerea sa există totuși un ghimpe, o microscopică supărare pe fratele său mai mare, care n-a întrerupt cîntatul său sub hipnoză, n-a intervenit cînd Holin, beat, își dădea în petic (îi scotea sufletul). De altminteri, Venea a și uitat. Nu e ranchiunos.

Dar eu, pesemne, i-am amintit singur de vinovăţia mea. „Nu te supăra. N-am fost în stare", îi spun, pentru că nu vreau să pierd ocazia să mă căiesc puţin în faţa lui. (Nu are importanţă în care privinţă.) El dă din cap: da...da... da... M-a iertat. Mai întîi a uitat, acum m-a iertat. Sentimentul s-a închis în sine, mi-am cuprins fratele de după umeri. Nici măcar nu ştim din ce pricină am izbucnit brusc în rîs, am început să surîdem. Tot aşa şi de pe marmură se desprinde noroiul, lasă-i doar timp să se usuce. Am trecut peste asta. Ca între rude.

Iar peste un minut nimerim în cu totul alt gen de îmbrăţişări: feminine. Să-ţi ieşi din minţi: cele două femei, băutoarele, încă mai erau aici! Sub inscripţia *ieşire*, care era defectă şi de aceea pîlpîia continuu, pe aceeaşi bancă lungă pentru vizitatori (din vestibul) Brigitte Bardot şi Marilyn Monroe, amîndouă cherchelite, stau şi îmbucă. „Şi spui că nu vă lasă nicăieri! Mincinosule!" strigă Zinaida, făcînd „hm" şi învăluindu-mă în mirosul de găină friptă, miros pe care-l redescopăr brusc, impregnat în mustăţile mele. Femeile nu plecaseră nicăieri. Cînd mi-au făcut atunci semn din mînă, n-au părăsit spitalul, ci au hotărît că e sărbătoare şi că trebuie să termine de băut sticla începută. Şi atunci, de ce să mai bată lungul drum de întoarcere acasă ori să caute o bancă în parc, cînd banca iat-o aici şi cînd stau atît de bine pe ea? „... Şi apoi îmi spunea mie inima că *l*-ai înduplecat. Că l-ai înduplecat şi-l aduci îndată!" – îmi explică Zinaida, încetînd în cele din urmă să mă strîngă de bucurie în braţe şi apucîndu-se să toarne în paharele de plastic ce mai rămăsese în sticlă.

Prietena ei (mai c-am uitat-o, şi cît de tare o dorisem!) rupe cu mîinile încă o găină, care, de data asta, nu mai e fiartă, ci friptă – de sub mîinile ei, din punga desfăcută, ne învăluie o mare de usturoi şi de rîvnită prăjeală făcută în casă. Venedikt Petrovici îşi deschide gura lipsită de dinţi şi scapă pe duşumea un fir lung de salivă. „Vezi, vezi!" îi spun cu asprime. Îi sugerez ce să facă: „Vezi, vezi, Venea!" – ştergînd cu palma încă un firicel ce dădea să-i scape şi înghiţindu-le pe cele două sau trei ale mele.

Stăm pe bancă. Prietena Zinaidei (nu-i ţin minte numele) termină de rupt pieptul găinii, şi nici nu pierde timpul: şi-a

înfăşurat braţul în jurul capului cărunt al lui Venea. (Muncise, îşi făcuse de lucru cu găina, dar nici bărbatul nu mai avea de gînd să-l scape, deodată ce pusese mîna pe el – *e al meu.*) Găina trosnea, iar eu priveam cu teamă la Venea, să văd dacă nu s-a întîmplat ceva cu gîtul lui. Venedikt Petrovici se uita şi el puţin speriat la mine, mai exact la palma mea, încărcată cu cele patru pahare de plastic, în care Zinaida turna cu grijă darul transparent ce-l adusese. Cele patru pahare tremură în palma mea şi devin tot mai grele. Le ţin în echilibru. Nu ştiu cum să le anunţ pe femei că, vai, nu le-am adus pe nimeni, că îl am cu mine pe fratele meu, şi nicidecum pe Iuri Nestorovici, debilul logic.

— El nu bea. Nu-i pune, îi poruncesc Zinaidei, îndată ce sticla se înclină spre cel de-al patrulea pahar. Femeile iau o mină posomorîtă, ce păcat!

Dar au băut – şi s-au luminat la faţă. Eu, de asemenea. Trosnim în dinţi cartilagiile dulci de găină. Venea mănîncă încet, ţine solemn în mînă o aripă friptă de pasăre. După atîta caşă, după lingura cea de toate zilele, a statului, aripa uşoară pe care o ţine în mînă îl tulbură: tainiţele memoriei sale au început să freamăte (simt asta), şi micul scafandru se îndreaptă din nou spre copilăria noastră, spre apa întunecată a Timpului: să găsească şi să scoată de acolo amintiri.

— Chiar n-o putem şterge de aici? se întristează Zinaida, privindu-mă ochi în ochi mai mult decît candid.

— În tîrlicii ăştia? În pantalonii ăştia de trening?

— Crezi că n-au să te lase să ieşi?

— Cred că n-au să mă lase să intru. În metrou.

— Într-un taxi te-ar lăsa să urci, se amestecă, cu vocea ei de bas, prietena Zinaidei. E lentă şi pricepută. Şi calmă: nu-i mai rupe gîtul lui Venea, l-a înţeles, nu-l mai chinuie, ci doar îi mîngîie tandru mîinile frumoase. (Lui Venea îi plac atingerile.)

— N-aş avea nimic împotriva unui taxi, visează cu voce tare Zinaida.

Eu tac.

— Dar bani – cum să plătim? pufneşte Zinaida împotriva propriului ei vis îndrăzneţ, de a fi dusă iute pînă acasă, ba încă şi însoţită de un vînticel ştrengar.

— Poate în natură! se distrează prietena cu voce de bas, meditînd şi ea cu voce tare.

Terminăm de băut ultimele jumătăţi de pahare. Zinaida e cu adevărat amărîtă. Îmi şopteşte: „Ah, ce ţi-aş mai da-o!" îmi şopteşte la ureche, intim, dar prietena, aşa cum se şi cuvine unei prietene, aude perfect. Oftează şi ea. Oftatul (expiraţia ei avidă) ricoşează întîmplător la Venedikt Petrovici (care pe dată albeşte la faţă). Numai că oftatul nu-i era adresat lui:

— Amîndouă. Amîndouă ţi-am da, îşi exprimă regretul, cu vocea ei de bas, prietena, privind în direcţia mea. Adică, amîndouă s-ar culca cu mine; tot o intimitate. Rîd. Iar prietena mă plesneşte uşor peste gît, cică, ss-t, e secretul nostru...

Ne luăm rămas-bun. Zinaida mă sărută galeş, cu ochii cînd închişi, cînd deschişi. (Cu scînteieri ascuţite ale albului ochilor.) Ne promitem unul altuia să ne vedem curînd, să ne vedem de îndată ce-mi vor da drumul... poimîine... nu, mîine, mîine! Gura îi miroase a găină, aşijderea şi mustăţile mele, dar, pînă şi un rămas-bun întîmplător îţi strînge pieptul, sufletul, de fiecare dată femeia îşi ia rămas-bun ca pentru totdeauna – bun-rămasul femeii, atît de dureros şi atît de inadecvat, pune stăpînire chiar pe inima mea de-acum, apoasă, îmbibată cu preparate. N-o să ne mai vedem. Tristeţea-i că n-o să ne mai vedem! (Chiar dacă o să ne vedem.) N-o să ne mai vedem şi, desigur, n-o să mai recuperăm aceste momente de îmbătare, acest rămas-bun prăpăstios. Nicicînd, iată în ce stă întreaga ironie, *nicicînd*, asta-i viaţa. Şi doar e o femeie de care mi s-a urît. Ochii ei, în momentul despărţirii, sînt imenşi şi disproporţionat de speriaţi, oare de ce?... „Lasă-mă să plîng!" se supără Zinaida. Prietena cu voce de bas îl mîngîie încet pe Venedikt Petrovici, îmbrăţişîndu-l cu o mînă şi strecurîndu-şi cealaltă mînă în buzunarul lui. Venea se topeşte. Îl mîngîie cu atîta grijă, delicat, încît nici nu ne-am fi dat seama, dacă nu şi-ar fi exprimat mila faţă de el, dacă n-ar fi luat-o gura pe dinainte: cică, ia te uită, cărunt, da-şi strînge genunchii, *în el încă a mai rămas copilul de altădată*. Îi arunc o privire aspră. Îmi răspunde tot cu privirea: linişteşte-te, mă joc doar puţin cu el, îi sînt ca o rudă. Nu te teme.

Ne-am ridicat. Ne-am despărţit. Eu şi Venea ieşim în doi. Pentru a trece la „cuminţi" înconjurăm corpul spitalului – un corp mare, îngrădit de un grilaj metalic ogival.

Glia ne izbeşte nările: miroase a primăvară, a pămînt. Din cînd în cînd, aruncăm (eu şi Venea) cîte-o privire după cele două femei. În drum spre staţia de troleibuz, femeile – amîndouă – şi-au întors şi ele privirea, ne fac semn cu mîna. De departe arată îmbătrînite şi, vai, prea puţin atrăgătoare. Două ţaţe cu genţi în mînă.

La intrarea în secţia „cuminţilor", am fost opriţi: Venea era de-al lor, se afla acasă, pe cînd eu a trebuit să mă explic. Sora de gardă mă previne să merg mai cu grijă, da, da, mai cu grijă – pe coridoarele lor cufundate în somn se fac reparaţii, se repară conductele, peste tot sînt ţevi. Se sudează. Dar, desigur, nu bîntuie ciuma.

Dincolo de vestibul e un coridor, lung de cel mult cincisprezece-douăzeci de metri, însă coridorul coteşte, şi acolo – iată-i – trei sudori, lăsaţi pe vine, fac să izvorască fîntîni de scîntei. Ce privelişte! Trei bărbaţi cu mască de protecţie parcă sădesc pe duşumea (în propria grădină) un fel de ferigi de foc marţiene, galbene şi roşii, care nu vor nicidecum să se prindă (iar prinzîndu-se, să crească) pe aceste coridoare de spital. Venea s-a speriat. I-am afundat faţa în umărul meu şi aşa, orb, îl conduc printre licăriri. Ne deplasăm ca într-un vis colorat, unde totul e teribil, însă nu prea tare. Venea nu vede, aude doar sfîrîitul sudurii. Cîteva scîntei albe (la coborîre, sînt albe de tot) cad pe noi, inofensiv şi solemn. Iar paşii ne sînt înceţi – ca în visele fericite.

Clipele acestea de fericire şi le doreau, le aşteptau medicii mei (le aşteptau şi preparatele dizolvate în sînge). După ce-l petrecusem pe Venea, făceam cale-ntoarsă. Să stai de vorbă cu fratele tău e asemeni unui miracol, iar miracolul te mişcă adînc! O fericire modestă, dar vie, reală. În clipele astea deosebite, eul meu era larg deschis, n-avea decît să mă întrebe cineva şi eu, în grabă (şi cu bucurie!), i-aş fi spus imediat totul despre mine. N-aş fi stat nici să mă opun, nici să mă ascund după explicaţii perfide şi complicate. Iată-mă pe de-a-ntregul. Luaţi-mă. Aşa sînt eu...

Numai că momentele de fericire pregătită din timp, mai bine spus – comandată (la comandă) nu s-au menţinut în mine din cauza unei întîmplări stradale. Am înconjurat spitalul prin partea opusă (după ce am ieşit de la „cuminţi") şi am nimerit pe strada circulată, unde era un blocaj de maşini, un ambuteiaj zgomotos, sărbătoresc, ce se întindea pe vreo sută de metri.

Tot din întîmplare, oamenii ieşeau de-acum din maşinile străine de diferite culori, din „Jiguli" şi „Moskvici", strigau, dansau, ce le păsa lor că alături era spitalul! Două sau trei automobile erau dintr-un alai de nuntă, în prima din ele – gogoaşa albă a unei mirese în voal. Adeseori nunţile sînt stabilite în aşa fel, încît să coincidă cu sărbătorile din luna mai (profită de zarva generală pentru a o da drept propria lor bucurie). Cu baloane. Cu panglici înflorate ce flutură. Cu steguleţe. Şi cu trîmbiţe, ca la carnaval. Eu, în tîrlici, în pantalonii uzaţi de trening, aş fi putut să joc cu ei, făcîndu-mi vînt, asemeni unei batiste albe, cu biletul de învoire. Masca: un nebun cu adeverinţă. M-am dezmeticit: stăteam în loc, iar pe faţă îmi curgeau lacrimi apoase, de data asta nedorite, fără temei. Lacrimi, în vreme ce oamenii dansează, cîntă, urlă. Trîmbiţe. Mutre. O mulţime pestriţă, pusă pe pozne, veselă. Au făcut cerc. Bat din palme. O femeie cu cască de pompier, naiba mai ştie ce-i asta! Părinţii însurăţeilor dansează care ce ştie, figurile stupide de dans pot trece, chipurile, drept jocuri bătrîneşti. Un balamuc zgomotos şi păgîn şi iată apoteoza: luîndu-l pe bolnavul în tîrlici drept mascat, un nene băut mă împinge spre mijlocul cercului – cică, dansează, dacă tot te-ai gătit!... „Lasă-mă-n pace!" îi zic. Mă îndepărtez necăjit – plec cu un sentiment de nemulţumire, după ce mi-am vărsat în mulţime eul fericit şi l-am abandonat. Însă aceste minute vulgare, păgîne m-au apărat şi m-au salvat în clipa cînd m-am întors. Căci nu presimţeam nimic. Nici măcar cu o iotă.

M-am întors – am intrat în cabinet la Ivan Emelianovici şi (îmi amintesc foarte bine) încă din prag mi-am stăpînit sentimentul pe care mi-l lăsase strada; l-am absorbit. Tot aşa un copil ascunde în gură balonul pe care-l umflă din guma de mestecat, îşi ascunde de adulţi plăcerea.

M-am dat mai aproape şi m-am oprit. Pasămite, l-am condus pe fratele meu.

Nu ţin minte cine-a început. Holin-Volin. Amîndoi odată. Toate cuvintele-întrebări pe care şi le pregătiseră, de cum au izbucnit, au şi început să curgă! O voce din dreapta (rece, cu o intonaţie insinuantă), o voce din stînga (stăruitoare):

— ... Nu ne-aţi spus nouă, doctorilor, despre crima proiectată.

— De ce nu ne-aţi spus?

— Aţi fost la un pas de omor.

Ivan: – Doar aţi ucis un om. Recunoaşteţi?

Holin-Volin: – Aţi vrut să ucideţi?...

— Sîntem doctori – spuneţi-ne totul.

— Vă va fi mai uşor...

Totul a fost pe neaşteptate – mizînd pe psihicul meu diluat de preparate. Dar şi (bineînţeles) mizînd pe relaxarea dăruită de bucuria că mi-am condus fratele. Credeau că, muiat cu totul, mă voi scutura deodată şi singur, pasămite, voi curge ca o apă în întîmpinarea lor, la fel cum cursese spre ei fratele meu Venedikt Petrovici, la fel cum cîntase cu glasul tatei şi, ceară moale în mîinile lor, plînsese. (Se mai bazau şi pe rudenie – pe similitudinea rupturii.)

Aşteptau ca deodată să cedez – să şi strig singur, înghiţindu-mi iute nodul din gît, să strig singur, cu precipitare cinstită: „Da. Da. Da!" – şi să încremenesc eu însumi de modul surprinzător şi de uşurinţa cu care mi-a zburat mărturisirea din gură.

Credeau că sufletul meu se află acum cu Venea (aşa şi era), numai că, printr-un zigzag neprevăzut, sufletul meu se îmbrăţişase cu mulţimea grosolană din stradă, întîrziase acolo preţ de o clipă, din întîmplare.

Holin-Volin şi-a desfăcut mîinile şi şi-a început în pripă pasele hipnotice (posibil, aceleaşi, ca şi atunci cînd îl făcuse să cînte pe Venedikt Petrovici). „Aici. Uitaţi-vă aici!" a strigat şi şi-a îndreptat palmele spre ochii mei. În mine a încremenit ceva, dar numai atît. Tăceam. Îşi apropia mîinile încet de faţa mea, fără să înceteze a mă privi. Iar din stînga (şi mai încet) se apropia, ocolind masa, Ivan Emelianovici.

— Mîinile. Mîini-le, înfigea în mine Holin-Volin sunetele distincte. Mă sfredelea cu privirea.

Şi, de-a mirării: mi-am ridicat (împotriva voinţei, de la sine) încet ambele mîini, ca şi cum m-aş fi predat. Ce-i drept, moale, cu smucituri lente, ca o marionetă, şi totuşi le ridicam şi le ridicam, pînă ce palmele mi-au ieşit din cîmpul vizual, deasupra capului. În minte mi se lăsase un văl de ceaţă. Dar nu compact. Prin ceaţă se mai putea întrezări cîte ceva.

— ... O să vă simţiţi mai bine dacă mărturisiţi.

— Fără amănunte. Doar faptul în sine. Ca să vă putem trata.

Iarăşi din amîndouă părţile. Vorbeau amîndoi. Din dreapta, din stînga.

— N-o să supravieţuiţi dacă nu veţi mărturisi.

— O să vă pierdeţi minţile.

— Mărturisirea va fi o bucurie pentru dumneavoastră...

Însă o bucurie pentru mine a devenit altceva: în faţa ochilor mei a apărut (la început ca un tunel, din vălul de ceaţă) strada aceea cu şirul de maşini, au explodat culorile, panglicile, baloanele pe geamurile autoturismelor, voalul, fluierele, şuierăturile, întregul circ al acelei nunţi pestriţe de tîrgoveţi şi... femeia aceea vulgară, cu cască de pompier, care juca. Ha-ha-ha, îşi arăta ea dinţii. Mi-am coborît încet mîinile. Ceaţa se risipise.

Iar ei încă mai aşteptau. Şi atunci pe buzele mele a început să răsară un zîmbet (aşa cum copilului care mestecă gumă îi iese din adîncul gurii balonul alb, pe care l-a ascuns). Buzele s-au deschis şi mai larg. Balonul le-a plesnit amîndurora de-a dreptul în faţă – eu zîmbeam.

Au înţeles că au ratat momentul. Au înţeles că, cine ştie de ce, nu le-a ieşit. Nu le-a mers. Şi atunci amîndoi (scamatori neîndemînatici) s-au revolat şi-au început să mă învinuiască tot pe mine.

— Pe unde-aţi umblat atîta timp?

— Şi de ce rîdeţi, mă rog?... se indigna Ivan Emelianovici.

Iar eu tăceam. Dacă aş fi continuat să tac, ei ar fi fost pur şi simplu ridicoli, ar fi rămas de proşti.

Ar fi fost grozav să nu le răspund şi să continuu să zîmbesc stupid ca un copil. Şi doar spre aşa ceva se îndreptau lucrurile. Puţin a lipsit ca atît de minuţioasa şi premeditata autodemascare psihanalitică a pacientului (şi doar au procedat destul de subtil, doar un tras atît de mult de mine!) să se transforme în nimic, într-o farsă.

Dar... dar şi-au luat seama. Ivan (profesionist, nimic de zis!), salvînd situaţia (şi obrazul), peste numai cîteva minute a reuşit să mă irite, a reuşit, după cum se spune la ei, *să hărţuiască* pacientul. Brusc, pe faţă, Ivan Emelianovici a început să-mi explice (îmi explica de parcă mi-ar fi adus la cunoştinţă), că *oricare* şi *fiecare* om, dacă se află în starea de turbulenţă şi zbiară despre o fereastră de la etajul patru, despre un cuţit şi despre „conştiinţa mută, nocturnă" (prin urmare, iată ce zbieram în timp ce eram transportat cu ambulanţa) – acest om fie că a ucis, fie că are de gînd s-o facă, pregătindu-şi ca rezervă o circumstanţă atenuantă, cum că, pasămite, el nu-i criminal, ci schizofrenic. Numai că dumneavoastră nu sînteţi nicidecum schizofrenic. Dumneavoastră sînteţi dumneavoastră! – iată cum mă presa cu acuzaţiile, mi le arunca în obraz (îmboldindu-mi eul) acest psihiatru cu experienţă, descoperindu-se în acelaşi timp pe sine – dar şi pe mine, de asemenea.

Iar Holin-Volin, tot numai urechi, îl acompania:

— Am crezut că v-aţi ascuns de noi, domnule Lovitură!

A fost ceva tot neaşteptat, dureros. Şi firește, tot cu scopul de a mă provoca. (Despre Lovitură puteau şti doar de la o singură persoană.)

Au fost în stare: unul m-a dat pe faţă, celălalt – la un semn – m-a împuns şi-a nimerit unde mă durea. „... Fratele! Pe infirmul meu frate l-aţi descusut! V-aţi găsit pe cine să întrebaţi! Medici sînteţi voi? Sînteţi nişte turnători! Javrelor!..." – am izbucnit eu de îndată, am zbierat drept răspuns, făcîndu-le, vai, jocul, şi, din diluarea mea, săream de-a dreptul în isterie. Şi, cu fiecare strigăt (ar zice jucătorii de şah) pierdeam partida dintr-o poziţie favorabilă.

Dar şi ei doi, medici de o clasă atît de înaltă, şi-au ieşit din fire – au explodat şi ei! Nu eu îi iritam – îi irita propriul lor eşec. Nu puteau să-mi ierte anemicul lor experiment hipnotic: pacientul lor, pupilul, bătrînul rufos şi subnutrit

rezista şi, după toate eforturile lor, zîmbea ca un prunc în faţa a doi impostori.

— Nu e prea devreme să vă bucuraţi?!

— O face pe filosoful! au trîntit amîndoi nişte cuvinte, pe care doi medici-psihiatri ar fi putut şi să nu le rostească.

Iar apoi:

— Heraclit din salonul trei, *patul din stînga!* Asta a spus-o, desigur, Holin.

Aşa şi era, sensul era potrivit şi mă viza pe mine, dar la un nivel atît de coborît al comunicării umane – cu strigăte, ca la piaţă (şi, aş spune, dintr-un anume moment, cu o totală lipsă de har). Strigau, stînd chiar în uşa cabinetului. Eu, de cum intrasem, acolo şi rămăsesem. În acel loc începuseră discuţia cu mine, se apropiaseră – tot acolo îmi ridicasem mîinile sub hipnoza lor. Tot acolo (de-acum toţi trei) ne-am şi apucat să strigăm. Iar din cealaltă parte a cabinetului, prin uşa întredeschisă, sora Adèle Semionovna ba îşi arunca privirea, ba – speriată – îşi ascundea capul (cu aluniţa) dincolo de crăpătura uşii. E cumplit cînd strigă trei bărbaţi.

— Stop, stop... Ivan Emelianovici i-a făcut semn lui Holin.

Acesta s-a oprit (ca din alergare) – a încremenit.

Ivan turnase primul gaz peste foc, primul a pus stăpînire pe situaţie. I-a făcut lui Holin un semn expresiv cu mîna, cică, gata, gata, am terminat – totul e limpede!

Holin-Volin nu înţelegea.

— E limpede, Holin! Fă-i formele de transfer la Salonul Unu – după care medicul-şef Ivan Emelianovici mi-a întors spatele, ca un om care a pus punct. Corpolent, masiv, s-a îndreptat cu paşi grei spre biroul său mare şi s-a aşezat cu un oftat, aşa cum se aşază un om care şi-a terminat în sfîrşit treburile din ziua aceea.

S-a aşezat ca să dea telefon. Vorbea despre altceva (despre alte griji, de ziua următoare).

Iar Holin-Volin (dăduse deja drumul la presiune) îmi explica:

— Aveţi nevoie de asta. Va fi mai bine pentru dumneavoastră. Acum cel mai important lucru e să vă tratăm...

Am amuţit. Însă mă treceau fiorii.

Holin-Volin (de-acum calm cu desăvîrşire) mi-a repetat hotărîrea pe care-au luat-o: mă vor transfera la Salonul Unu. Acolo îmi va fi mai bine...

Toate saloanele din secţie, cu excepţia Salonului Unu, aveau holul comun (de-a lungul căruia mă plimbam cu atîta încîntare!). Salonul Unu era complet izolat.

La Unu, după cum ştiam din spusele Marisei, se aflau pacienţii suspectaţi într-un fel sau altul sau pe capul cărora apăsa deja povara unui proces penal.

Seara...

Seara m-am dus să înfulec grişul lor fiert şi, mai ales, să beau cafeaua lor veselă, cu o lingură de lapte condensat. Două pahare de poşircă mi-ar prinde foarte bine. Au să-mi dea şi trei, e sărbătoare, nu-i nimeni.

Spinările rare, gîrbovite ale bolnavilor. Pe mese, rîvnitele moviliţe de zahăr pe care nu-l cere nimeni.

La injecţie am văzut-o pe Marusia – deja ştia totul (despre transferul meu la Unu). Părerea ei: am nimerit la draci. Într-un moment cînd era nervos – oare nu ştiu că toată ziua Ivan Emelianovici o aşteptase (chiar se uitase după ea prin saloane) pe sora medicală Inna. A aşteptat-o pentru că au avut o înţelegere, s-a chinuit, l-a istovit nerăbdarea, iar Inna (aşa-i ea!) n-a venit. N-a putut să rabde, i-a dat telefon – iar Inna nu era nici acasă! Însă el şi-a făcut timp, a rupt din timpul destinat familiei. A rămas de gardă de sărbători, a acceptat să stea în spital *ambele zile*, iar ea...

Marusia nu lungea discuţia cu mine. (E periculos. Mînia şefului pluteşte în aer.) Şi totuşi am vorbit cu plăcere despre sora Inna, nu foarte frumoasă, dar înaltă, atrăgătoare în primul rînd datorită picioarelor ei lungi-prelungi. Cu mari eforturi, Ivan îi făcuse rost de leafă de „soră-şefă" pe tură. Ea ardea de dorinţa de a-l răsplăti cu ceea ce e răsplătit în asemenea cazuri şeful de clinică. Dar ceva nu le ieşea cum trebuie... aici Marusia umbla cu fofîrlica şi ştia prea puţin. Dar ce ştia – ştia: Ivan Emelianovici nu numai că rămăsese să facă nesuferita gardă de sărbători, dar şi surorii-şefe (Kaleriei) îi dăduse zile libere de sărbători încă de

dimineaţă, las' să se odihnească, are ochiul prea experimentat, se bagă peste tot.

Explicaţia Marusiei (în lume, pasămite, domină simplitatea dorinţelor) mi se părea mult prea naivă. Nu credeam. Au pierdut cu mine o jumătate de zi! Au băut alcool, au ciocnit cu mine, l-au pus pe Venea să cînte, m-au descusut, au adulmecat şi pînă la urmă m-au mutat la Unu – şi toate astea numai pentru că un bărbat serios era tulburat (poate turbat) de absenţa unei femeiuşti tinere şi cu picioarele lungi? Oare într-adevăr un psihiatru celebru se joacă timp de o jumătate de zi de-a şoarecele şi pisica psihologică, ţese împrejurul pacientului un păienjeniş subtil şi adormitor, iar în minte nu are decît o singură frază, care se repetă stupid: *încă n-a venit*. Asta nu puteam s-o cred. (Chiar era cumva jignitor.) Adică, la început, a fost la mijloc sora medicală, aşteptarea, chiar nervozitatea şi lălăiala sărbătorilor, dar pe urmă doctorii (amîndoi – sînt sigur) mi-au luat urma, precum copoii de vînătoare. Cuvintele lor părtinitoare. Răsuflarea lor. Hăituiala.

Ei, firește, ştiau. După strigătele mele despre cuţit (cînd eram adus, noaptea, cu ambulanţa) medicii de gardă i-au dat imediat de ştire lui Ivan, iar acesta – tot fără întîrziere! – a dat ordin să se adune informaţii. După cum am aflat după aceea, cei puşi să întrebe au aflat cu uşurinţă chiar a doua zi (prin Then) despre fostul meu cămin, în care trăisem ca paznic mulţi ani. Lucrurile au devenit mai clare. (Nu-s scriitor, ci boschetar.) Au telefonat la cămin, iar de acolo la secţia de miliţie învecinată, unde la departamentul de anchete li s-a confirmat cu plăcere, *da*, a fost citat, da, a fost unul dintre suspecţii în cazul de ucidere a unui caucazian, *da, cu cuţitul*.

Nu sînt sigur, dar se poate ca eu *să fi fost pus în cîrca* lui Ivan Emelianovici, pasămite, colega, sînteţi obligat să-l mai verificaţi o dată pe ăsta. Desigur, mă aflam undeva chiar la coada listei de cazuri diverse. Un mărunţiş. Numărul 168. Medicul-şef, se înţelege, nici două minute nu m-a ţinut minte (pacienţi sînt mulţi, de tot felul), dar de sărbători, printre alte griji mărunte – chiar aşa, eram printre grijile mărunte – s-a hotărît să mă ia un pic la întrebări. Pur şi simplu, şi-a amintit dintr-o dată. Pe

deasupra, în timpul sărbătorilor s-a nimerit să aibă lîngă el un doctor tînăr şi energic. (Holin-Volin era considerat un maestru al hărţuielii psihologice.) Aşa că amîndoi, nevoiţi să facă de gardă, au sărbătorit zilele de mai în afara casei, au băut, au numărat cezarii, au discutat căderea lui Sreznevski la Ministerul Sănătăţii şi – totodată, ziua fiind lungă, m-au iscodit pe mine. Aşa-i viaţa. Iar grija lor principală n-am fost eu, n-a fost Sreznevski, nici alcoolul diluat de pe masă şi chiar, cred, nici Inna, ci plictiseala de sărbători între patru pereţi. Numai cînd te gîndeşti!...

Ivan Emelianovici s-a implicat serios doar dintr-un anumit moment imperceptibil – deodată şi din senin (de ce?) a ridicat vocea:

— ... Există două cazuri, dragul meu, cînd omul *trage* în felul ăsta. Sau cînd vrea să ucidă. Sau cînd şi-a înroşit deja mîinile de sînge.

Şi, fără să mă scape din ochi:

— Da, da. Şi nu-i nevoie să păliţi. N-am să cred în paloarea dumneavoastră. Pentru că nu cred că un om ca dumneavoastră s-a speriat!

E puţin probabil ca acestea să fi fost cuvinte bine calculate (ba încă şi premeditate – mi le-a aruncat în faţă). Erau, totuşi, prea nervoase. Căci deja făcea presiuni, ţipa. Toţi trei ne înfierbîntaserăm. Ivan face presiuni. Holin strigă. (În gîndurile mele, doar hîţ, hîţ, hîţ! – ca vîrful unei cozi de cîine strînse între picioare.)

Poate că Ivan se lăsase, pur şi simplu, purtat de val. Psihiatrul crea – da, da, chiar sub ochii mei îmi aproxima cu inspiraţie, îmi modela imaginea, încercînd să mă ghicească (şi parţial ghicindu-mă), intuindu-mi viaţa nevăzută.

— ... S-a dat la fund! Ce om liniştit! La contravizite, nici o plîngere. Dar vă amintiţi – asta i-o spune lui Holin-Volin – că, atunci cînd a fost adus la spital, pacientul nostru tot repeta ceva despre *conştiinţa nocturnă, mută.*

— Şi despre un cuţit.

— Şi despre *cuţit*, dar cu voce scăzută... Seamănă cu o scăpare premeditată? Şi încă cum seamănă! Dar scăparea a fost cu două tăişuri. Mai întîi m-am lăsat prins şi m-am gîndit (n-am putut să nu mă gîndesc): pasămite, pacientul nostru *trage* către o viitoare infracţiune. Pasămite, îşi

pregăteşte terenul. Iar după aceea va ieşi din clinică şi va ucide pe cineva. Sau va mutila. Şi, chiar dacă-l vor prinde, va fi apărat din toate părţile importante, deoarece de-abia a ieşit dintr-un spital de psihiatrie... Mi s-a părut a fi unul dintre cei *care lucrează în avans*, nu mai mult...

Ivan (mă pironise cu privirea) continua să ţipe despre mine la persoana a treia:

— ... Dar m-am uitat mai bine. Mi-am pus mintea la treabă. Noi, firește, nu sîntem psihiatri de renume mondial. Dar dacă nu sîntem mîncaţi de controale, dacă nu sîntem înghesuiţi, hărţuiţi şi îngropaţi în dări de seamă, gîndim şi noi. Mai dezlegăm şi enigme! L-am mai întrebat cîte ceva şi pe fratele dumneavoastră bolnav, pe Venedikt Petrovici.

Gîndind cu voce tare, parcă se grăbea să spună totul dintr-o suflare (să nu rateze elanul inspiraţiei):

— ... Pentru moment, chiar mi s-a făcut milă de dumneavoastră. Sînteţi om cărunt de-acum. Inteligent. Trecut prin viaţă. Sînteţi preocupat de eul dumneavoastră, dar n-aţi înţeles nimic... Un al doilea Venedikt Petrovici.

Acum vorbea mai calm, mai rece. Stătea la masă.

— ... Un al doilea Venedikt Petrovici, a repetat el atît de semnificativ, încît mi s-a părut că am văzut o lumină şi am simţit o durere. Ferestrele. Am văzut ferestrele. Cabinetul a devenit luminos şi imens. Iar în mine (de sub efectul preparatelor) se trezea durerea mea, se rostogolea sub piele cu nişte bulbuci ca de apă minerală.

Deodată, prin tot cabinetul, am pornit spre Ivan Emelianovici – merg cu durerea mea reînviată. Durerea e încă de acolo, din zăpada orbitoare a deceniilor brejneviste, durerea persistă, eu o duc (durerea personală, pe umăr), aşa cum se duce pe umăr o scîndură, pe care cineva trebuie s-o bată undeva într-un gard.

Ajung aproape de tot: la masă, ei se apucaseră de-acum să-şi bea ceaiul. Doar un ceai. Ziuzin, cel care de-abia se vede, e cu ei – el a făcut ceaiul, l-a fiert într-un ceainic electric, un pachet întreg pentru toţi. Cum se obişnuieşte între doctori. Un narcotic uşor, care se prepară repede.

Ivan Emelianovici soarbe din ceaşcă, bea lichidul fierbinte cu înghiţituri mari, alungînd resturile de ameţeală.

— Dumneavoastră aţi fost? Dumneavoastră?... întreb eu.

Pesemne că faţa mea era atît de crispată şi se citeau pe ea atîta durere şi cutremur lăuntric, încît el a înţeles la ce mă referem. Înţelege, deşi spasmul din gît mi-a întrerupt (mi-a sugrumat de la începutul elanului) întrebarea nedusă pînă la capăt.

— Da.

— Dumneavoastră, *prin urmare* (accentuez aceste două cuvinte cronicăreşti)... l-aţi nenorocit pe fratele meu acum mulţi ani?

Din nou, repetînd, dă din cap: da.

Nu puteam vorbi.

Iar el (fără să se dezvinovăţească deloc) a continuat cu voce uniformă, de bas:

— Eu. Medic curant i-am fost eu – de asta puteţi să nu vă îndoiţi.

Şi a rîs. Ochii mi s-au întunecat – simţeam cum mă împovărează, mă apasă spre pămînt greutatea de fontă a preparatului lor. Am vrut să mă smucesc din loc. Şi n-am putut.

Prin tonul său, prin rîsul ironic şi printr-un fel de joc al pupilelor – ochii îi rîdeau – psihiatrul continua să mă provoace. Pregătise cutremurarea mea. Acum o vedea (această cutremurare). O cerceta. Oare voia să-i înţeleagă natura? Gradul de criminalitate? Nu ştiu. În chiar secunda următoare, Ziuzin s-a repezit la mine şi, ţinîndu-mă, s-a agăţat de umărul meu.

Holin-Volin a strigat (un strigăt temător, cu ironie):

— Totuşi, ce aprig e!

Eu, din instinct, mă smucesc de-acum spre el, dar Ziuzin, cel cu halatul alb, îmi atîrnă de umăr. Îmi atîrnă ca o piatră.

— Vezi-vezi! Să ştiţi că avem şi sanitari prin preajmă. Umblă cîte doi. E de-ajuns doar să-i fluier! Parcă Holin-Volin se speriase un pic de mine. (Avînd şi neavînd totală încredere în preparate.)

Mă mai smucesc o dată. Ziuzin atîrnă. Greutatea. În mîna mea dreaptă (simt) nu am putere, n-am libertate de mişcare, dar... am un nasture. Zbătîndu-mă l-am smuls de la cămaşa lui Ziuzin (din deschizătura halatului alb).

Ivan Emelianovici, rar:

— Dar daţi-i drumul. Daţi-i drumul...

Pauză. Ivan îşi bea ceaiul încet. Eu răsuflu greu (şi totuşi, văd fiecare amănunt). Ziuzin, medicul curant, răsuflă şi el greoi, e lîngă mine.

Holin (motanul ironic), întinzînd mîna, apucă cu degetele aţa care se mai ţine de cămaşa lui Ziuzin. Îi arată: pasămite, uite cum ţi-a rupt nasturele, porcul de cîine!... Holin trage încet aţa, făcînd ordine pe cămaşa celuilalt. Şi zîmbeşte: pasămite, explozia nu ne-a costat decît un nasture, medicina e vorbită, e vorbită de rău, dar uite că preparatul e atît de eficient!

Ivan Emelianovici e reţinut – emoţia cedează locul furiei subliniat reci, specifică psihiatrilor în funcţii de conducere:

— ... V-aţi băgat în cap că nu sînteţi prost? Ştiţi dumneavoastră cîţi neproşti am văzut aici cu duiumul? Şi cîţi deştepţi am întors pe dos?... Mai grozavi decît dumneavoastră.

În voce are aceeaşi răceală (vocea se înfurie lent):

— Credeţi că ne-aţi dat de gîndit? Păi noi rîdem de fiecare dată cînd vă vedem şi vă auzim încercările ridicole de a vă asigura camuflajul!... Nu sînteţi cîtuşi de puţin bolnav! Sînteţi un nimeni. Din punctul de vedere al psihiatrului, sînteţi un terci uman, o amibă fără formă, pe care eu acum am s-o scutur şi am s-o întorc (dumneavoastră m-aţi obligat) pe dos. Azi n-am avut nevoie decît de un lucru: să vă simt.

Şi-a tras sufletul.

— ... Iar mai departe o să vă întoarceţi singur pe dos şi o să-mi scoateţi singur la iveală toate faptele!

Faţa lui se încreţise, formînd grimasa cunoaşterii slăbiciunilor omeneşti – în grimasa celui deprins să-i compătimească pe oameni (şi pe mine).

Zbîrciturile, sucit şi asimetric, se întinseseră în jos, brăzdînd obrajii – un om care *a făcut injecţii* cu mîna lui. Un om care îşi aduce aminte. Un om care adulmecă urma a fost şi va fi întotdeauna Ivan Emelianovici pentru cei aflaţi la putere. Ca un bazin de sedimentare. Măsura sărăcăcioasă a loialităţii – un omuleţ funcţional, care ne mirosea

eurile. Minte, m-am gîndit. Nu *pe mine* mă ştie. Ştie cîte ceva *despre mine*.

— Mi-aţi nenorocit fratele. Asta n-o să vi se ierte, am rostit eu cu greutate.

— Oare? a rîs el din nou. Mă provoca.

Am făcut o jumătate de pas spre el. Eram mai aproape.

— Ei? Rîdea, în mod intenţionat mă subestima. E puternic. El, pasămite, n-are nevoie să-i strige pe sanitari ca să arunce un om afară.

Am mai făcut un pas. Nu vedeam nimic (prin ceaţă). Se poate ca Ivan să-i fi făcut lui Ziuzin un semn: nu vă amestecaţi... Altfel, acesta s-ar fi agăţat iarăşi de mine.

Rîzînd, mă mai şi chestiona, aşa cum procedează un medic:

— Raţiunea vă funcţionează, n-am să spun nimic rău în privinţa asta. Dar cum e cu restul?... Cum staţi cu mîinile? Dar cu potenţa?

— Mîinile? am întrebat pe jumătate în şoaptă, ameninţător (mai făcusem un pas, eram deja aproape).

Într-o oarecare măsură Ivan îşi luase măsuri de precauţie – şezuse cu pieptul proptit de masă, acum stătea ceva mai drept. S-a tras îndărăt. (Privirea i se ascuţise. Văd tot.)

— Mă interesează mai ales mîinile dumneavoastră, continuă el, trăgîndu-se îndărăt (în el continua să vorbească doctorul).

Dar eu îmi cunoşteam reacţia, ştiam că am să-l ajung. Mai aveam de făcut o jumătate de pas, cel mult un pas.

— Ei?!...

Mi-am mişcat umărul, dar n-am reuşit să-mi iau elan. Am încercat, aşa cum încearcă să se mişte un paralitic care a uitat în ce situaţie se află. Pesemne că el prevăzuse asta. Palma nu a adunat sînge în ea, degetele nu s-au unit în pumn – nimic, zero, moliciune. De fapt, şi furia mea s-a dovedit a fi o furie-umbră, nimic – asta era nelovitura, care m-a speriat atît de tare.

Faţa lui Ivan Emelianovici, care se comprimase într-un punct din pricina forţei mîniei mele (spre care ţinteam), acum se destinsese lent şi se lărgise, recăpătîndu-şi trăsăturile – nasul, fruntea, arcele viguroase de deasupra sprîncenelor, un bărbat cu capul mare. Faţa era serioasă. Şi

iată ce avea pe față: triumful ușor al clipei. Însăși clipa. Rîsul ironic al omului care a creat această clipă provocatoare, calculînd-o cu anticipație.

— Ei? a făcut el, de-acum cu voce scăzută.

Sentimentul neloviturii s-a dovedit pentru psihicul meu atît de complex, încît am încremenit, am rămas fără grai.

Însă, probabil, încă eram neclar pentru ei. Și prea încordat. Și umezeala jalnică de pe fruntea mea, de pe grumaz, de pe obraji, din gene însemna (deodată) nu lacrimile și nu deprimarea tuturor bolnavilor din lumea asta, ci doar preparatul lor apărut ici și colo ca o ușoară transpirație.

În momentul acesta Ivan Emelianovici a rostit, i-a spus lui Holin-Volin:

— Îl mutăm la Unu.

Știa că-s saturat și suprasaturat de medicamente – știa că n-o să pot să-l lovesc, dar probabil, pentru el era important să vadă cît de hotărît eram să-l lovesc și dacă o să-mi fac vînt. Într-o clipă (cînd mi-am făcut vînt) i-am devenit, profesional, mai ușor de înțeles decît într-o lună (două?) de ședere aici. Mi-a văzut ochii.

— Îl mutăm la Unu. La Pîliaev.

Imediat a urmat și explicația (un fel de mustrare printre rînduri) pentru medicul meu curant, Ziuzin:

— Și nici un fel de vizite de acum înainte. Nici femei, nici beții. Și-a făcut aici casă de odihnă! (Fusesem, firește, denunțat în legătură cu Zinaida și prietena ei.)

Ziuzin a dat din cap.

— ... Nici femei, nici beții. Sărbătoarea s-a terminat. Pîliaev o să-i mărească doza, dar nu imediat... Și explică-i boschetarului ăstuia (mie) că-i țintuit în acul nostru.

Holin-Volin îi mai trăncănește ceva ironic (îi sugerează). Punct. Sînt dus. Și doar merg – nici măcar nu-mi aduceam aminte cum mă luase Ziuzin de braț, mă luase de acolo fără să facă vreo presiune asupra mea și fără să mă zorească. Simt doar că merg, condus de cineva. Pesemne, ca Venedikt Petrovici, cînd îl duceam pe coridor printre cele două tufișuri de sudură electrică ce răbufneau pe ambele laturi.

În urechi încă îmi mai răsună ultimele cuvinte ale lui Ivan:

— ... Ce mîrşăvie. Şi chiar a vrut să mă lovească. Îi tratezi, îi tot tratezi! Vin după ajutor şi-s gata să ţi se balige pe cap...

Holin-Volin îi face o observaţie – Ivan îşi desface braţele:

— Parcă te poţi abţine cînd ai munca asta cîinească!

Ziuzin mă duce. Mă ţine de braţ. Ziuzin e un doctoraş sărac cu duhul, simpluţ, conştiincios şi, trebuie să recunosc, curajos. Încă din salon l-am apreciat. Nebunii nu-s dulci ca zahărul şi se scoală şi ei cu faţa la cearşaf, se ceartă îngrozitor şi din nimic. Covîrşiţi de neurolepticele care le plutesc în sînge, ei parcă s-ar înţelege. Dar iată că unul turbulent a început să bombănească – şi drept răspuns bombăneşte alt debil, cu umerii laţi cît dulapul. Zbiară. Şi iată-l şi pe al treilea, un bîlbîit îndrăcit (trebuie să-i potoleşti imediat, înainte de a se lua la bătaie, altfel ferit-a sfîntul!) – Ziuzin, în halatul alb, cu capetele cordonului fluturînd, se repede unde-i înghesuiala mai mare. Îi desparte şi îi face să se răzgîndească. Îi îmbrînceşte! (Arbitru printre hocheiştii care au luat-o razna.) Asistenta medicală, ah-ah-ah, se grăbeşte, aleargă, îi cheamă pe sanitari, îi strigă, dar la venirea lor Ziuzin i-a despărţit pe pacienţi, i-a împins în paturile lor. I-a împrăştiat. Singur. Un doctoraş obişnuit. De statură mijlocie. Cu vocea în falset.

Cînd eram dus, a sunat telefonul şi eu am apucat să văd cum Ivan Emelianovici a ridicat receptorul. Conştiinciosul Ziuzin a încremenit, deja aproape apucîndu-mă de cot. Telefonul l-a oprit. Poate, apar nişte schimbări? (Alte dispoziţii?) Ziuzin stă pe loc – stau şi eu.

Ivan Emelianovici ridică receptorul (pentru el, Ziuzin şi cu mine, care am încremenit în uşă, sîntem nimeni, sîntem o virgulă, un impediment de-o clipă) – ascultă. Obrajii i se înroşesc. O limbă mare şi caldă de vacă îi linge medicului şef inima mare. Totuşi, Ivan apucă să-i spună lui Ziuzin din ochi (şi făcîndu-i semn cu mîna), pasămite, duceţi-vă, duceţi-vă! – dar gestul nu i-a reuşit prea bine şi medicul curant Ziuzin, nefiind sigur, stă ca piatra la jumătatea drumului spre uşă. Aşteaptă. Aştept şi eu. Şi aici noi – noi toţi – înţelegem: lui Ivan Emelianovici i s-a transmis că a

venit, a venit să facă de gardă sora cea cu picioare lungi; Inna e în sfîrşit la serviciu.

— A?

Şi mai spune în receptor (tot fără chef):

— Da. Aud.

Frunzăreşte la întîmplare nişte hîrtii – un teanc de hîrtii, care foşnesc în mîinile lui mari. (În hîrtii sînt pacienţii, mulţi pacienţi, sute. Aş fi putut să mă pierd acolo şi eu, un pacient ca toţi pacienţii, dacă aş fi tăcut astăzi.) Ivan Emelianovici scoate o ţigară de foi. O aprinde încet, fără să ia de la ureche receptorul – continuînd să asculte. E posibil şi ca sora medicală Inna să nu fi apărut. Şi, în general, telefonul putea să nu aibă nici o legătură cu ea (ceva cu Ministerul Sănătăţii, cu concedierea lui Sreznevski). Dar şi Holin-Volin, şi Ziuzin, care stăteau cu atenţia încordată, şi eu, un ins aflat întîmplător în cabinet, toţi ştim, ne amintim de Inna (aşa cum îşi aminteşte tot spitalul) – şi de aceea, oricum, acest telefon este despre ea.

Medicul curant mă conduce pe coridor.

Considerînd că am făcut o greşeală (cu Ivan trebuie să fii în relaţii bune, pe deşteptul poţi s-o faci cu altul), Ziuzin mă dojeneşte aşa cum îl dojeneşte doica pe băieţelul care a făcut o boroboaţă:

— Vi se administrează preparatul. Sînteţi sub protecţie. Dar cîtă lipsă de prudenţă la dumneavoastră!...

Iar eu mă uit în jos, la metrii p. reci ai coridorului, la papucii mei uzaţi şi la felul cum flutură halatul alb al doctorului la fiecare dintre paşii lui egali.

Salonul e gol datorită sărbătorilor. Numai Iuri Nestorovici e aici, doarme. Ziuzin m-a împins şi pe mine spre pat, dormiţi, dormiţi – eu m-am culcat. M-am culcat imediat şi foarte precis, chiar pe mijloc, de parcă Ziuzin, ţintind, ar fi nimerit patul cu mine.

Şi-a scuturat mîinile ca de praf. Şi a plecat.

Saloanele se umpleau cu bolnavi. După sărbători şi după mîncarea de acasă toţi păreau moleşiţi la prînz, mestecau fără chef. Însă erau vorbăreţi. Mă compătimeau. (Ştiau deja că nimerisem la Unu.) Adunîndu-se lîngă Marusia şi punîndu-şi fundurile sub seringa ei, întrebau:

— Deci, ce-i cu tine? Nu mai eşti de-al nostru?

Cînd am rămas între patru ochi, Marusia aranja cutiile cu fiole, iar eu stăteam cu buca stîngă deja înfrigurată.

Mi-a şoptit că mi s-a mărit doza de preparat.

Am întrebat-o: e adevărat că în Salonul Unu e atît de sinistru? Se zice că ar fi ceva *deocheat*? Bolnavii sînt cu totul altfel?

— Sînt bolnavi ca toţi bolnavii. Firește, nu-s mieluşei ca aici...

Am devenit nepăsător:

— Am nevoie de tratament. Mi-e indiferent unde.

Strîngînd seringile, Marusia îmi spune repede-repede să mă feresc acolo, pentru orice eventualitate, de unul Cirov, e un ucigaş, un botos, unul cu fruntea mare, cu mîinile în sînge pînă la coate. Se pare că are pe conştiinţă chiar şi un copil de zece ani.

În sala de proceduri (ca să facă cunoştinţă cu mine) a intrat cu mers legănat un doctor, noul meu medic curant. Doctorul Pîliaev, la fel de şters ca şi Ziuzin. Un pic plicticos. Un pic urangutan. (Cu mîinile lungi pînă la genunchi.) Însă tot curajos, pesemne. Tot la locul lui. Şi incapabil să avanseze.

— Ne vedem curînd, mi-a spus. Şi a plecat.

Seara... da, pe la ora nouă (după cină).

Nu prea îmi făceam reproşuri pentru eşecul cu Ivan şi cu Holin-Volin – sufletul mi se zvîrcolea, sufletul mă durea pentru Venea, n-aveam cum să tac. Cît despre vinovat – ia-l de unde nu-i. Vinovat a fost timpul, epoca, ideologia şi totuşi ei au ţinut seringile în mînă, *au făcut injecţii*. Oameni ca toţi oamenii. Cu sufletele simple...

În timp ce meditam astfel, în salonul nostru au intrat doi prostovani, doi sanitari, şi s-au oprit în uşă. (Neavînd ce face, trăncăneau cu un schizofrenic care sărise astăzi peste injecţie.) Iar eu l-am rugat pe debilul Alik să-şi mute blestemata de noptieră mai departe de uşă, chiar şi pe coridor. Oriunde. Oriunde, Alik, ce să faci cu ea? Tot tu te împiedici noaptea de ea.

Vorbeam despre noptieră, iar un sanitar zdravăn ca un taur a venit între timp foarte aproape de mine: „Gura!..." – şi

brusc a început să mă împingă – pasămite, e timpul, *se pare*, să te ducem în alt salon. (Nu știu în ce măsură se înțeleseseră cu doctorii. Cînd un bolnav cade în dizgrație, sanitarii află singuri foarte repede.) Dar eu nu m-am lăsat. „Ești obișnuit să-i îmbrînceşti pe cei slabi, javră!" M-am ferit și, nu fără îndemînare, cu o lovitură de genunchi, l-am trimis (pe taur) pe pat, după care s-a repezit la mine al doilea. Acesta era pregătit. Stătuse ceva mai departe. Mă dovediseră deja, dar, după cum li-i obiceiul, au continuat să mă bată. De cîteva ori m-au lovit așa cum eram, prăbușit la pămînt (încercam să mă salt măcar în capul oaselor). În fine, m-au ridicat de la podea, ținîndu-mă de mîini și de picioare și amîndoi odată m-au aruncat pe pat. Patul meu, prins în șuruburi, nu s-a mișcat – m-a primit cu rigiditate. „Hîc!" – mi-a ieșit cu zgomot aerul din beregată, din urechi și, după o secundă, din dos: „Hîc!..." – uite-așa mă aruncaseră.

Zăceam decuplat, dar parcă în depărtare îmi clipea: da... nu... da... nu, nu, nu... da... nu... conștiința mea era doar un joc de licăriri de lumină și întuneric. Cu o cufundare tot mai adîncă în întuneric. Cu un joc lent al inimii.

Ei, cei doi, tot atunci m-au „imobilizat", m-au legat de pat, așa cum fac cu cei aflați în crize de *delirium tremens*, care se zvîrcolesc și nu-i lasă pe ceilalți să trăiască. Iar la Unu, pasămite, au să mă mute ceva mai tîrziu.

Dimineața a venit Ivan Emelianovici, cu voce aspră (și, poate, avînd mici remușcări) m-a dojenit:

— Dragă prietene. Se poate una ca asta?

M-am străduit să zîmbesc cu buzele sparte.

Mi-a ridicat pleoapele, uitîndu-se la pupile.

— Ăștia-s sanitari, mă dojenea cu părere de rău. Nu-i ca atunci cînd bei bere lîngă un chioșc.

Eu am rostit cu greu:

— Nu v-am ieltat pentlu Venea. (Nu v-am iertat pentru Venea.)

A înțeles. Și a dat din cap – pasămite, da; asta rămîne.

Cu ochiul stîng vedeam rău, mereu mi se părea că într-un vagon de metrou (în vagonul tău) s-a stins lumina. Dar, mi-au spus, ochiul își va reveni – asta se va întîmpla repede. Mă dureau buzele și falca. Fața mi se umflase. Mai rău era

că mă loviseră la rinichi; o zi am avut urina roşie; dar a trecut.

Noaptea mi s-a injectat un calmant. (O doză din preparatul vechi şi una din cel nou – un carcalete de neuroleptice.) Eram *gata*, cum se spunea aici. Cei *gata* sînt transportaţi din salon în salon cu respect, pe targa cu rotile. În timp ce dorm. Am adormit şi m-am trezit de-acum la Unu.

Am văzut o spinare... spinarea celui ce dormea pe patul de alături. Săltînd capul, mă regăsesc (mă descopăr) într-un salon necunoscut de spital cu opt paturi. Nu văd nimic în afara spinării adormite a vecinului, care-i întoarsă spre mine ca un pod. Toţi fumează, iar eu sînt aici. Am dormit mai mult din cauza bătăii.

Ziua începea.

— M-mm ... am gemut eu. I-am trimis primul semnal trupului: tegumentului meu corporal, îmbătrînit. Şi imediat chiar la suprafaţa lui a reînviat durerea – parcă m-ar durea capul (după bătaie, parcă eşti mahmur).

Cîtva timp a fost plăcut să gem, apoi am tăcut. Noua pasienţă de preparate mă cufunda într-o viaţă deosebită, mai bine zis, într-o neviaţă deosebită (într-o viaţă incompletă) cu un ecou şi mai tardiv al sentimentelor datorate preparatelor chimice – al sentimentelor mele de acum. Din poziţia culcat, auzeam foarte bine aceste bolboroseli ca de apă minerală în tîmple, în urechi, sub pielea frunţii şi a obrajilor – mici explozii ale psihicului peste măsură de refrigerat. Îmi dizolvau eul (ca într-un acid), eu nu mîrîiam. Nu loveam cu pumnul în perete, nu-mi muşcam vecinul. Stăteam întins pe pat, cu mîinile şi picioarele, cu lacrimi nesărate, cu sentimente nesimţitoare.

Am auzit un scîrţîit. Un bolnav (am să-i aflu numele mai tîrziu, Sesioşa) s-a răsucit şi acum el vedea spinarea mea arcuită ca un pod spre el. Întors pe jumătate, mă uitam în sus – plafonul spitalului era drept ca un drum alb, ca o pistă de decolare. Ca nişte piste paralele şi înalte de decolare, conturate, despărţire de chenarele lambriurilor albe.

Intelectul este pe jumătate manevrabil (aşa cum, să spunem, pe jumătate manevrabilă este potenţa) şi ar avea vreun rost dacă, printr-un efort, m-aş sili să gîndesc?

(Mi-am luat seama.) Să trăiesc cu dorinţa de a fuma, cu dorinţa de a mînca doi crenvurşti de spital ierboşi, în loc de unul – iată întregul sens. Să trăiesc cu aceste şuviţe calde, gata să se verse în ochi în loc de lacrimi. Şi dacă mă voi împotrivi, voi fi bătut. Înţelegeam. Dar era de înţeles ca o oarecare variantă. Fără totală lipsă de speranţă. Viaţa stîlcită cu pumnii e şi ea tot viaţă de om, nu de păduche. Iată ce am înţeles. (Se poate ca unui om oropsit să nu-i reuşească totul în viaţă. Dar cui îi reuşeşte totul?...) Au să mă bată – şi deodată am să mă pomenesc alături de blîndul Venea – doctore Pîliaev, ia mutaţi-l alături de Venedikt Petrovici! Şi doar au să mă mute, au să-mi satisfacă dorinţa. Ivan Emelianovici va da ordin, iar doctorul Pîliaev, din bunătate, îmi va da un pat alături de el... De ce nu? Realitatea viitorului se transforma (era asigurată de) realitatea trecutului. Doi inşi căzuţi în mintea copiilor. Care-şi clatină capetele, da, da, da, da, pe paturile lor, dau şi eu din cap – *da*. La plimbările prin curtea interioară a spitalului – amîndoi – ne vom uita la pîrîiaşele de după ploaie, ca acum multe-multe primăveri. (Ne-am întors!) Iar tata şi mama, din ceruri, îşi vor putea vedea odraslele alături, lîngă un pîrîu: doi bătrîni, cărunţi şi fără minte, cu vaporaşe din hîrtie.

Salonul numărul unu

Umflaţi de neuroleptice, ne mişcam ca nişte figuri de vis: dintr-un vis încetinit şi amintit cu greu. Nepăsători şi nuli. Imagini neterminate. Totuşi, noi, bolnavii de la Unu, eram şi rămîneam oameni vii.

Mai mult chiar: rămîneam oameni primejdioşi (în lume), deşi de-abia ne mişcam şi dormeam (chiar dormeam) cu feţele gata-gata să izbucnească în plîns. Lacrimi nu sînt, dar toţi avem disponibilitatea de a plînge. Efectul medical, probabil, în asta şi consta: în trăiri care nu corespund realităţii – tristeţea care te-a chinuit a fost veşnică, fără obiect. Tristeţe, pur şi simplu. Pur şi simplu, un chin prelungit. Parcă nici n-ar fi (ca dimensiune) tristeţea şi chinul tău. În general, nu eşti tu. Umbra ta mărită.

Erau de toate opt umbre şi cea mai teribilă (pentru personal – „Fii atent cu el. E unul fălcos. Fără dinţi..." – mi-a şoptit Marusia, sora) era considerată umbra cu numele de Cirov. Ucigaş plătit, îi împuşca pe oameni în apartamentele lor, fără alegere, cu tot cu copii şi fusese trimis aici pentru expertiză avînd deja „pedeapsa capitală în buzunar". Singura lui şansă să trăiască era să fie declarat nebun. Dar nici Cirov cel roşu la faţă nu părea, între pereţii aceştia, criminal, nici măcar sinistru – mi-am imaginat cîţi (şi ce fel de!) centimetri cubi pluteau în venele lui ca să-i confere feţei lui o înfăţişare banală, omenească. (Măreţia neurolepticelor mă încînta încă o dată.)

Cirov nu se deosebea decît prin faptul că, neavînd dinţi, pierdea cu mîncarea mai mult timp decît ceilalţi – molfăia şi iar molfăia bătrîneşte cu gingiile. Mai era un violator, Vasia, fără nume de familie, şi el plîns, dar nu posac. Erau

doi soldaţi cu infracţiuni – trăseseră în cineva sau în ei înşişi. Amîndoi erau aici la tratament forţat. Înspăimîntător, în opinia mea, nu era decît vecinul din dreapta, Serioja – Sesioja (aşa îşi spunea el, peltic). Era tînăr şi evident debil mintal. Şi el făcuse ceva. Nu ştiu cum era văzut acolo, *în lume*, în afara preparatelor, dar aici era umbra cea mai suferindă şi mai nefericită.

Insuportabili erau ochii lui cenuşii (două moluşte în găoacele orbitelor) – ele implorau. Neştiind cum să-şi exprime chinul altfel, Sesioşa se uita fix la mine de pe patul vecin (se uita direct, de aproape). Nu-şi dădea seama ce face. Nu voia decît să fie ajutat. Brusc, buzele lui plescăiau, încercau să mă cheme pe mine, bărbat pe jumătate cărunt: „Ta-ta..." – una şi aceeaşi greşeală de copil, care se repeta: „Ta-ta. Ta-ta..." – iar privirea lui era înspăimîntătoare. Iar ochii nesuferiţi, albicioşi ai lui Cirov e puţin probabil să fi speriat pe careva. Albeaţa ochilor. (Putea să fie şi de la medicamente – ochii se bombează.) Un lup cu capul plecat.

M-am ciocnit de el, trecînd pe lîngă paturi. Deodată, am dat din cap. Şi Cirov a dat din cap, spunînd de-abia auzit:

— Salut.

La început fiecare din noi crăpam literalmente de dorinţa de a vorbi şi de a ne expune (aproape de a ne da publicităţii) pe noi şi sentimentele noastre. Voiam să comunic cu fiecare. Cu Sesioşa, care se uita ca un mucenic mut. Cu Cirov. Şi chiar cu peretele mîzgălit al latrinei, mai ales cu peretele ăsta – fumăm lîngă el şi plîngem pe furiş, domol, cu lacrimi apoase. (*Zidul plîngerii*, la asta m-am gîndit mai tîrziu.) Dar după încă o serie de injecţii, centrele vitale active se blochează, iar sentimentele sînt înăbuşite. Acum gura se închide. Nu ai gură. Vine chinul alienării, chinul tăcerii, dar însoţit deja de setea mult întîrziată de a spune tot ce ai pe inimă. Această nouă obsedare de tăcere (şi de sine) trece într-o tristeţe incredibilă. Să plîngi – iată ce vrei. Ochii să-ţi fie umezi şi inima slăbită să se topească precum o coajă de săpun. Sentimentul vinovăţiei te apasă. În vina ta nu există nici un dram de sens intuitiv, n-are o explicaţie raţională. Dar oricum eşti vinovat. Ochii îţi sînt plini de lacrimi. Toţi umblăm deprimaţi. Doctorii aşteaptă. Deja nu se mai pune întrebarea cum, aflat într-o asemenea stare,

omul se va trăda în zilele următoare. Într-un fel sau altul, va sparge tăcerea.

Şi, desigur, pacienţii ştiau că preparatele sînt astfel concepute şi îl împing pe fiecare din noi să se căiască. Să vorbească cu o lacrimă dulce. Să spui *totul cum a fost* şi astfel să transmiţi cuiva (doctoraşului Pîliaev, lui Ivan, sanitarilor) durerea ta amplificată şi vina. Dar oare durerea noastră bătea la uşă şi se ruga s-o lăsăm să iasă? Ce era şi ce nu era al nostru, dacă chimicalele din sînge înlocuiau sentimentele, apoi gîndurile şi, de la un anumit moment nedeclarat, te înlocuiau şi pe tine însuţi, se substituiau eului tău? În schimb doctorilor li se arăta clar, parcă cu ajutorul mîinii lui Dumnezeu, acea parte a sufletului tău, pe care ei (şi tu însuţi) nu au văzut-o şi nu au ştiut-o, aşa cum nu au ştiut oamenii pînă la un anumit moment faţa nevăzută a Lunii.

Mîncam cu toţii tot aici, nu eram lăsaţi să mergem în sala comună de mese.

N-aveam nici masă, nici scaune – stăteam în capul oaselor pe paturi, ni se dădea în mînă farfuria, ni se punea în ea cu polonicul şi asta era tot. Pîinea ni se aducea pe o tavă. Şi celor mai mulţi dintre noi ni se făceau injecţiile tot aici. Doar trei din opt (eu şi cei doi soldaţi aflaţi la tratament forţat – probabil inofensivi) mergeam la injecţii în camera aceea obişnuită cu gratii mari, unde stătea cu seringile Marusia (sau Kaleria) şi unde mă vedeam cu pacienţii din celelalte saloane – cu schizofrenicii şi alcoolicii. Uneori ne însoţea un sanitar. Singurele (în decursul zilei) douăzeci de minute, cînd părăseam salonul umbrelor şi străbăteam coridorul. Nu puteam nici măcar să fumăm, să stăm alături de vreunul dintre bolnavii de la comun, pentru că la noi, la Unu, aveam closetul nostru. Acolo şi fumam. În tăcere. Nici măcar nu încercam să comunicăm, temîndu-ne unii de alţii. Ştiuta precauţie şi fereală, cînd se aşteaptă de la tine să te dai de gol. Fumam în tăcere, pe vine, sprijiniţi de perete şi văzînd în faţa noastră cele trei găuri în beton. Dacă cineva urina, îi vedeam spinarea. Hrana era proastă, aproape că nu făceam treaba mare.

În schimb, într-una din zile, slăbiciunea de pe urma preparatelor ajungea la forţa aceea deosebită, cînd omul nu mai poate ţine nici măcar puţinul rahat pe care-l are în el. Îl trecea, şi cel apucat de diaree era condus de îndată la closet, iar dacă era slăbit, era împins cu ghionţi în nişa laterală a salonului nostru – o despărţitură cu două paturi şi cu gurile scaunelor de WC alături. Din cînd în cînd, fiecare din noi *era adus în starea* de a fi băgat în nişă. Firește, ni se relaxa creierul, psihicul, nu intestinele; de intestine trebuiau să ţină cont ca de un efect colateral. De obicei, cîte doi. Era o relaxare programată şi precis concepută din punct de vedere fiziologic, deoarece mai întîi lacrimile şi saliva, iar mai tîrziu rahatul curgeau cu o forţă de neoprit din doi pacienţi deodată. Cînd mi-a bătut ceasul, am fost băgat în despărţitura cu closete împreună cu Sesioşa.

Dacă asemenea monştri şi mutălăi sînt divulgaţi, întorşi pe dos pînă-n rărunchi, pînă recunosc totul, cum am să rezist eu? Acesta a fost gîndul meu prozaic, aproape cel dintîi care mi-a trecut prin minte. Ce-i drept, sînt mai bătrîn decît ei. Poate că *bătrînelului* experienţa îi va şopti ce are de făcut. Dormeam şapte ore. Era frig. Noaptea ne îngheţau urechile. Ne înfofoleam cu două pături, *ne-au dat cîte două* (se temeau de noi, m-am gîndit din senin). În dreapta mea era Sesioşa. Iar vecinul din stînga, ăsta în general nu se descotorosea de pături nici măcar ziua. Mînca, dormea, se ducea la vasul closetului înfofolit în pătură. Ca un cocon. După cum spunea Marusia, era dintre *simulanţii* cu experienţă, în alde ăştia chimicalele erau băgate în sînge venă după venă, capilar după capilar. Îi îmbibau complet, de la degetele picioarelor pînă în creştet şi totuşi rezistau, tăceau zile şi nopţi la rînd. Nimeni nu se fandosea, nu o făcea pe prostul. Sînt serioşi. Îşi aşteaptă destinul. Mi se părea că-s slab printre ei, dar într-o noapte l-am auzit pe unul plîngînd, asta m-a întărit. În toiul nopţii, şi eu mi-am înghiţit repede-repede lacrimile, încercînd să mă abţin, mi-am muşcat degetul mare de la mîna dreaptă. Dar a doua zi doctorul Pîliaev (şi pare neatent, mediocru) mi-a observat degetul şi unghia învineţită.

— Ronţăim dropsuri? m-a întrebat cu asprime.

Singura alinare erau cele douăzeci de minute cînd mergeam la injecţie şi acolo scurtul semn cu capul al surorii Marusia; uneori cu un zîmbet simpatic. Mă chema de departe la injecţie, ca să ocolesc micul şi paşnicul rînd al pacienţilor (de patru-cinci oameni). Mă vede, îmi face cu mîna:

— Vino mai aproape.

E un fleac, dar îmi face plăcere. Cu zîmbetele ei chemătoare, prelungea idila întreruptă.

Stînd lîngă Marusia, am văzut odată (prin bolţile cu gratii ale secţiei de proceduri) cum un sanitar îl trăgea după el de păr pe smintitul ciocănar de vagoane Sudarkov (din salonul numărul cinci, cam de anii mei) – sanitarul îl tîra, trăgîndu-l de părul lung şi cărunt, iar lui Sudarkov i se împleticeau picioarele. Am simţit că asta ar trebui să mă atingă, dar nu, nu m-a atins. Mă durea în cot. Mă uitam şi iar mă uitam.

Întorcîndu-mă în salon, mă dusesem la closet ca să fumez: mă gîndeam că, în singurătate şi tăcere, durerea avea totuşi să-mi înţepe sufletul. Vai... Doar găurile din beton, cu apa gîlgîind. Şi ecoul apei care clocotea răsuna în eul ce-şi pierduse auzul. Closetul e al nostru, şi peretele acesta, cînd fumăm sprijinindu-ne de el, e al nostru. Găurile din beton sînt ale noastre. Şuviţa de urină e a noastră. (În prima zi, într-una dintre ele am urinat roşu.) Însă salonul, paturile şi bolnavii din ele – sînt ceva străin. Preparatul îmi provoca o indiferenţă totală, de sută la sută, faţă de cei din jurul meu.

Sudarkov cel tîrît de păr mi s-a arătat (l-am visat) noaptea, ca să vezi cu cîtă întîrziere! Compătimirea, înfigîndu-şi spinul, m-a înţepat de data asta mai adînc şi mult mai precis, mai dureros. Noaptea, sufletul învia. Rămînerea în urmă a sentimentului era atît de clară şi de evidentă, încît am izbucnit în plîns (îmi plîngeam soarta mea, nu pe a lui Sudarkov). Atunci am început să-mi rod degetul. Mult timp n-am dormit. La miezul nopţii prin salon a trecut un val – care s-a întors pe spate, care pe-o parte. Am cedat şi eu şi m-am răsucit. Unul după altul, opt oameni tăcuţi, ne-am răsucit în noaptea aceea pat după pat; în noi se răsuceau cuvintele, pe care nu le spusesem ziua.

Veşnica deturnare a adevărului: ei voiau să afle cît de bolnavi sîntem şi aflau cît sîntem de vinovaţi. Din punctul de vedere al interogatoriului şi anchetei, pe medici nu puteau să-i intereseze cei doi soldaţi aflaţi la tratament forţat. Nu aşteptau medicii destăinuiri pocăite nici de la Sesioşa. Dar de la ceilalţi cinci? Dar de la mine?... De la noi, indiscutabil, aşteptau, mai ales doctorul Pîliaev aştepta şi, rezistînd în timp, îmi pompa în inima bătrînă chimicale şi tristeţe. Nu tristeţea care să mă facă să ţip şi să urlu (pe asta mi-o vindecaseră cu eficienţă de înaltă clasă), ci tristeţea care să mă facă să sughiţ de plîns, să-mi doresc iertarea şi, pas cu pas, să vin singur în lumea proştilor-ucigaşi care se căiesc. În lumea aceea plîngăcios-criminală, pe care ei, medicii, o inventaseră, o validaseră şi acum o umpleau cu noi ca personaje.

Fiecare trebuia să iasă odată în locul luminat parcă din timp, să iasă la lumină şi... să înceapă să vorbească pentru ei. Cu o claritate orbitoare am văzut *locul acela* şi, acolo, pe omul secolului al XX-lea aşa cum este el: în dependenţa de grup. Oricît de mult l-ai chinui pe omul acesta în pustie şi oricît i-ai porunci să stea şi să se plictisească în dunele alunecătoare, el nu va mai vorbi despre Dumnezeu – nu va crea o religie. Îşi va umple gura cu nisip şi va striga pentru *ei* ca pentru sine, se va divulga pentru *ei* ca pentru sine (şi cu cît mai naiv, mai strident o va face, cu atît mai repede îl vor auzi, îl vor crede, îl vor ierta) – el trăieşte deja şi încă mult-mult timp va trăi pentru *ei* ca pentru sine şi nu ca pentru Cer. Există neurolepticele – nu există profeţi. Pentru asta au fost inventate. Omul va suferi oricît, dar de-acum nu va mai exploda în Cuvînt.

Şi ce povară mută în vise. Mama mea. De-abia aici mi-am amintit-o. Şi în vise mă temeam de Cuvînt. Aş fi vrut să-i şoptesc măcar ei, răposată demult, măcar cuiva... Cuvintele erau ca o necesitate. Ca o nevoie. M-am dus şi am urinat în toiul nopţii, dar o nevoie n-o poţi scoate cu altă nevoie, m-am întors, m-am culcat. „Nevoia", îmi repetam. Şi iar m-am ridicat, m-am grăbit la toaletă. Am mai stors trei picături din rinichi. Iar m-am culcat. Sesioşa – în patul de alături – ieşise din somnolenţa lui animalică şi mă privea cu durere. Fără nici un cuvînt. Nu aveam cuvinte unul pentru

celălalt, cuvintele noastre nu existau, toate cuvintele se pregăteau pentru *ei*. Mă uitam la Sesioşa şi tot mutește (răspunzîndu-i) îmi ieşeam din minţi.

În noaptea aceea insuportabilă am făcut ceva riscant – s-a săvîrşit de la sine, deşi mişcarea mi-a fost sugerată de mintea mea pe jumătate pierită, pe care ei mi-o strangulau (dar nu de tot).

Desprinzîndu-mă cu un efort de privirea fără fund a lui Sesioşa, a treia – sau, poate a cincea – oară m-am dus la toaletă. Acolo mai era unul care nu dormea în toiul nopţii. Pe vine, sprijinit de perete, fuma ucigaşul Cirov. M-am aşezat alături, tot cu spatele la perete. Am scos o ţigară. Dar nu m-am grăbit s-o aprind. I-am spus încet:

— Şi eu. Şi eu am ucis.

Am făcut o pauză.

— Doi oameni...

Poate că am început să plîng. Dar fără nici un sunet.

Fără să-şi desprindă spinarea de perete, Cirov şi-a întins prin semiîntuneric mîna spre umărul meu. Apoi m-a tras uşor de ureche. Apoi mi-a luat mîna într-a lui:

— Bi-iine, mi-a şoptit el, dînd fumul afară.

A mai şi repetat:

— Bi-ine. M-o fi compătimit, i-o fi părut rău de mine – nu ştiu. Dar voia să compătimească. Degeneratul era şi el om. Şi nimic nu-i era străin.

A scuipat, ţintind în gaura de beton cea mai îndepărtată. Şi de-abia după ce a scuipat, dîndu-şi seama ce face, uitîndu-se pieziş, cu răutate, spre uşă: *ps-st, pămpălăule...*

Am fumat tăcînd.

Marusia îmi povestise cum Cirov de-abia fusese adus – îl ţineau în camera de gardă cu doi miliţieni avînd pistoalele în mînă, iar ea, Marusia, i-a făcut injecţie în venă. În fiecare secundă, dacă vrei o crezi, dacă nu – nu, îşi amintea că mîna grea, dezgolită, care-i fusese întinsă, era plină de sînge pînă la cot. Mîna asta se întinsese şi spre mine, lentă, de-a lungul peretelui de beton.

Cîtva timp după aceea am fost speriat de propriile cuvinte: o scăpare, o poticnire, o neaşteptată emisie confesivă sau doar bîiguitul obscur al unui om sprijinit de peretele closetului – ce-a fost asta?... E puţin probabil ca Cirov însuşi

să fie în stare să „toarne". (Dar putea.) Şi, desigur, puteau să audă de afară, să-mi recunoască vocea cei care veneau să fumeze. Imprudenţă şi disperare. (Şi ce prostie.) Imprudenţă, prostie – dar îmi era mai uşor.

Parcă din cazanul lor gata-gata să crape dădusem un pic drumul la presiune şi cîştigasem cît de cît timp, la care, de altfel, ei au răspuns simplu – au mărit doza.

Dacă aş fi reuşit să vorbesc (şi ar fi meritat) cu infirma Nata, eu, poate, n-aş fi ajuns niciodată aici, între pereţii balamucului – gîndul acesta greoi (despre nedestăinuire) îl ţineam în minte ca pe o lecţie. Dar şi gîndul acesta preparatul îl adapta, reducîndu-l de-a dreptul la uşurarea bucuroasă, care va veni după ce voi recunoaşte că am ucis. Reducîndu-l (gîndul despre nedestăinuire) şi la o autoritate: la inteligentul şi distinsul Ivan Emelianovici, care va ofta: pasămite, în sfîrşit. „Asta-i, bravo!" – va spune el cu voce de bas, savurînd rezultatul, mă va lăuda, fiind înţelegător cu mine şi cu chinurile naşterii cuvîntului, de care în sfîrşit trecusem. Desigur, se întîmplă că psihiatrul e subordonat miliţiei şi-i îndeplineşte ordinele, dar se întîmplă că raportează şi singur, împins de zelul, *de interesul său* de copoi. Dar nu Ivan. Ivan mă va sfătui ce să fac. E puţin probabil să vrea să mă denunţe. E inteligent, bun la suflet. E intelectual. Da-da, chiar aşa gîndeam. Chiar ajunsesem deodată la concluzia că eruditul Ivan Emelianovici e deja interesat (din punct de vedere academic, desigur) de un experiment neaşteptat – de psihicul comparativ al celor doi fraţi care se tratează la el. Nu-i mare lucru să te prosteşti.

E inteligent, bun la suflet... aşteptam simpatie din partea lui. Aşteptam, mi se pare, o discuţie lungă şi temeinică cu Ivan Emelianovici, între patru ochi. Ceai în cabinetul lui, o bomboană. (De îndată ce voi recunoaşte.) Aproape că aşteptam din nou prietenia lui intelectuală. Ca nişte păsări, prostiile intrau fulgerător în creierul meu, pentru că acesta nu mai era al meu – era al lor.

Şi doar ca nişte rămăşiţe ale vechii mele trăiri (pe jumătate uitate) mi-au sărit odată pe limbă cîteva cuvinte ale gîndirii mele de-acum strivite, sugrumate de ei. Ca o

străfulgerare – pasămite, cheia supravieţuirii nu se află în suferinţele mele, ci în ale altora...

— De ce? m-am întrebat. Dar de-acum lumina se stinsese şi, poate, asta fusese ultima *mea* idee. Parcă murisem.

Încă mă mai străduiam, mă sileam să gîndesc – îmi încordam gîndirea, dar mi se încordau limba şi gîtul (gîndirea nu putea, nu ştia să se exprime fără cuvinte.)

Care suferinţe *ale altora* între zidurile balamucului? Ce-i cu şoapta asta atotsalvatoare şi ce-i iar *cu literatura*? încercam eu să raţionez, ideea era veche, uzată, dar cu atît mai persistent trăia în ea o chemare aspră, veche şi ea. O chemare ca o strigare. Creierul meu nu dorea să primească noile lor cunoştinţe (chiar şi pe cele mai înalte) în schimbul distrugerii de sine. Creierul meu se ţinea de o plută. Vechile cuvinte îl fereau indirect de cufundarea în sine – de plecarea în nebunie. *Să zăbovesc, să mă agăţ, să cad în banalitate* – iată ce-mi şopteau vechile cuvinte, părîndu-le rău de mine – temîndu-se că eu, precum Venea, voi utiliza întru salvare irealitatea ce se apropia de mine.

Ce şi în ce se schimbă omul cînd îşi pierde treptat eul? Şi dacă substituţia a avut loc, cum îşi dă el seama, din interior, de substituţie? Nicicum...

În ciuda lor, a medicilor (în ciuda şi în schimbul gîndirii mele confiscate), am început să încerc să cuceresc o palmă de pămînt nu foarte bine apărată de ei: senzualitatea primitivă – voiam să simt. Voiam să birui seriozitatea ce-mi plutea în sînge. Voiam să vreau. (Dacă nu-mi e dat acum să gîndesc.) A vrea devenise acum pentru mine ca o grijă cotidiană, ca o muncă.

Dimineaţa voiam să mă frig cu gustul caşei fierbinţi. La closet, încercam să citesc vechile bucăţi, cam murdare, rupte din ziare. Voiam să trăiesc eu însumi strigătele de prunc ale debilului Sesioşa (suportă cu atîta durere injecţiile). Meditam, sugerîndu-mi mai întîi panica lui copilărească şi după aceea durerea de adult – sentimente legate de suferinţele lui şi, deci, *ale altora*. (Ultima mea idee, dar oare nu-i şi ultima idee a Literaturii Ruse? Şi aici eram învăţăcel.) Şi, se înţelege, voiam să aştept cele douăzeci de minute permise pentru a merge la injecţie: voiam să simt

cum se ridică sînii surorii medicale Marusia. Voiam să vreau, mai bine nu se poate spune...

Cu un minut înainte de injecţie, ca din întîmplare, m-am ciocnit cu Marusia, corp de corp. Sentimentul de răspuns a fost slab, dar distinctiv, totuşi: asemănător cu ruşinea adolescentină uitată.

Aşa se menţinea flăcăruia pe cale de a se stinge a eului meu. Poate părea puţin, dar aceste eforturi atît de simple şi încăpăţînate şi, mai ales, depuse zi de zi, îşi făceau treaba lor invizibilă: tărăgănau timpul *lor*. Pesemne, ieşisem puţin din graficul de căinţă al salonului nostru – sărisem, ieşisem, mai bine zis, mă tîrîsem încetul cu încetul din imaginea lor ştiinţifică, frumos modelată. De aceea ei (medicul meu curant, Pîliaev) s-au alarmat brusc:

— ... De ce, Petrovici, aţi fost mutat aici. Propriu-zis, ce vi s-a întîmplat *acolo*?

Am tăcut.

— Ca profil, nu sînteţi dintre pacienţii mei. Doar văd: sînteţi intelectual. Ce boroboaţă aţi făcut acolo? Uite-aşa a început deodată să vorbească cu mine medicul meu, Pîliaev. Poate că era deja puţin surprins. Mă examina.

Umflat de cu dimineaţă cu chimicale şi lăcrimos, eu tăceam. Mă aşteptam la o festă. Dar cel mai mult aşteptam (şi mă temeam de el) un gest blînd: atinge-l pe oricare din noi pe umăr şi el izbucneşte imediat în plîns.

În minutul acela lui Pîliaev nu i-a trecut prin minte să mă atingă.

— ... N-aţi încercat să-i daţi mită anchetatorului-miliţian care s-a luat de dumneavoastră? Măcar să-i fi dat a înţelege, să-i fi promis!

Am strîns din umeri: care miliţian?

El a rîs:

— Cum se poate una ca asta, Petrovici! Un om inteligent este obligat să se gîndească din timp cum să mituiască miliţia. Acum e singura noastră apărare...

Tăceam: de ce, doctoraşule, mă întrebi lucruri atît de meschine – m-am dezvăţat să gîndesc, sînt strivit, plîngăcios, dar nu-s prost! Însă, poate, însuşi Pîliaev era prost. Neavînd cu mine nici un interes, pur şi simplu stătea în expectativă. Aştepta. În locul lui, lucrau neurolepticele.

Încheind discuţia, Pîliaev mi-a strîns mîna (nu i-a trecut prin minte să-mi atingă umărul, să mă mîngîie pe cap). Cu ifose în voce, doctorul a constatat că psihicul în general şi în ansamblu îi place deja. Psihicul se înmoaie, chiar dacă încet.

— ... Poate că nu-i rău că sînteţi aici. La Ziuzin pentru dumneavoastră era casă de odihnă – dar la ce bun?... În schimb, în secţia noastră cursul maladiei a fost pus în evidenţă. Boala e la vedere. Durerea dumneavoastră va ieşi singură.

— Sînteţi bun, am găsit în mine curajul să-i răspund.

Pîliaev a explodat un pic:

— Iar dumneavoastră sînteţi prea ascuns, dragul meu. Sînteţi bătrîior, dar parcă aţi fi o virgină! La revedere!...

Mi s-a ascuţit foamea. (Poate, tot datorită eforturilor mele de a vrea să simt.) Cei doi soldaţi izbuteau să facă rost de mîncare, dar cum? Nu ştiu. Am văzut cum, mestecînd grăbiţi, au ieşit din toaletă (i-am speriat, venind să-mi fac nevoile). Cu gurile pline, au trecut pe lîngă mine. Umbre gata să plîngă, dar mestecînd. Flămînzisem în asemenea hal, încît m-am plîns lui Pîliaev şi acesta m-a încredinţat că, la primul prilej, îi va transmite cuvintele mele ministrului sănătăţii; a fost o glumă – dar în preparate s-a produs o mică schimbare şi în aceeaşi zi, spre seară, foamea a încetat brusc. N-aveam decît uscăciune în gură.

În ziua aceea s-a dat de gol Şatilov, are patul chiar lîngă uşă. Un tîlhar, care, jefuind un magazin din zona Moscovei, l-a omorît pe loc pe paznicul somnoros. Cu primul foc de armă. (Acum ştiam totul despre el.) Marusia mi-a şoptit că Şatilov a rezistat trei luni şi a dat totul pe faţă în trei minute. Şatilov voia să povestească în continuare despre sine, nu numai despre jafuri şi singura crimă: voia să-şi relateze întreaga viaţă. După ce doctorul a plecat (notînd cuvînt cu cuvînt – şi, vezi bine, telefonînd imediat anchetatorilor!), tîlharul Şatilov tînjea după comunicare ca după căinţă. Acum le povestea sanitarilor, le povestea vecinilor de pat, la cină mi-a povestit mie – pînă într-atît, după atîta suferinţă, voia să se descarce. Salonul ştia totul, vedea totul. Nu se putea să nu vezi: pe patul lui, Şatilov şedea, singurul

dintre noi fericit şi singurul zîmbitor (deja nu i se mai făceau injecţii, sîngele i se curăţa lent). După o zi a dispărut.

Şatilov venise primul în salon, primul se şi divulgase, ceea ce era grăitor în sine: omul nu le putea rezista lor şi preparatelor lor – halatul alb îşi ştie meseria. Noi, cei care ne încăpăţînam, nu pierdeam decît timpul, fiecare pe al său. Următorul după Şatilov s-a pocăit violatorul Vasea. Îi şi făceau formele, adică se descotoroseau de el, pasămite, pupilul nostru e pupilul vostru: e deja responsabil, puteţi să-l judecaţi. Mărturisirea în faţa doctorului nu are valoare juridică, totuşi esenţa ei nefastă constă în faptul că, o dată cu mărturisirea, doctorul află amănunte (*pe care bancă ai pîndit victima, cine te-a ajutat, cum te-a ajutat, în care pod ai aruncat*, să zicem, *pistolul*). Chiar dacă, dîndu-şi seama ce a făcut, pacientul neagă tot – e prea tîrziu. Cînd faptele mari şi mici ajung şirag la anchetator, nici nu mai are nevoie de mărturisire; insul poate fi judecat. Iar Vasea nici nu se gîndea să nege. De-acum Vasea povestea cu vîrf şi îndesat. Printre altele, încă un viol recent al său: într-un parc – un viol dintre cele necunoscute. Victima nu voise să se afle. O femeie de vreo treizeci de ani.

Vasea (nu era el primul) şi-a făcut actele fără să regrete deloc şi zîmbind – din momentul mărturisirii omul le zîmbeşte pereţilor, chiar şi sanitarilor, aşa îi e de uşor. În schimb Vasea, însănătoşindu-se, nu mai voia, ca noi toţi, să stea pe vine şi să sprijine peretele în fumoarul din closet. Fuma în colţ, de unul singur. Fusese deja scos din raţie şi fura cu curaj de la noi bucăţile de pîine puse deoparte pentru mai tîrziu. Se condamnase la puşcărie, la ani de închisoare, dar umbla încoace şi încolo printre paturile noastre, rîdea – era uşor ca un balon în mîna unui băieţandru, nu tăinuise nimic. Mai devreme sau mai tîrziu asta îi aştepta pe ceilalţi, asta mă aştepta şi pe mine.

Cînd preparatele au pătruns în zona subcorticală, în somn (în momentul de vîrf al visului) a început să mă cuprindă o jale ascuţită de mine însumi. Ca un peşte, începeam să apuc aerul cu gura – uh... uh... uh!... – ieşind la suprafaţă din apa viselor tulburi, podidite de chimicale. Şi dimineaţa intoxicaţia încă mai persista: pînă şi caşa de la micul dejun o înghiţeam cu aceeaşi jale netrecătoare pentru

noi înşine. Nu ştiu cine (Pîliaev?) micşora atît de sistematic şi, brusc, spre seară mărea dozele. Ivan continua să nu observe pe nimeni dintre noi. Doar o dată, dacă n-o fi fost o halucinaţie, întorcîndu-mă din sala de injecţii în salonul meu, l-am văzut pe Ivan Emelianovici (mai precis, i-am văzut faţa) dincolo de peretele despărţitor de sticlă al secţiei pacienţilor cuminţi (unde-i Venea). Faţa se uita la mine. Nu, nu mă urmărea. Pur şi simplu, se uita.

Dar a doua zi, în timpul injecţiilor de seară (totul ca prin vis), cînd Marusia m-a dorit cu întîrziere, dărnicia ei feminină mi s-a părut şi a fi şiretenia ei şi un tertip *al lui*. În seara aceea coridoarele erau pustii: carantină pentru stropire, obligatorie în toate ungherele. După injecţie, Marusia mi-a spus – rămîi, ajută-mă să fac ordine. Da, lui Pîliaev i-a zis de aceste minute în plus. Pentru că veni vorba, Pîliaev nu mai este: a plecat acasă! Eu îi dădeam preparatele, ea le punea în dulapuri, le încuia. Apoi am şters praful.

Am strîns fiolele şi am luptat cu praful vreo douăzeci de minute. Şi încă vreo douăzeci de minute, cred eu, am mai zăbovit. Punîndu-mă să stau pe canapea (chiar sub gratii – uşa era încuiată), cu lacrimi în ochi, Marusia mi-a reproşat – cum de s-a întîmplat aşa, ce-ai făcut?! Cum ai reuşit, Petrovici, să nimereşti aici, tu, un om atît de chibzuit şi de drăguţ?! E singură, e convinsă că am ajuns aici dintr-o întîmplare. (Dar am ajuns. Muşcă-ţi degetele.) Mi-a atins cu mîna ei puhavă umărul, grumazul. Minutul sau aceste douăzeci şi ceva de minute erau alese precis şi la moment. De altfel, de-acum în fiecare zi eu eram în derivă – mă aflam într-o stare atît de slăbit-diluată, încît cuvintele simple şi compătimitoare precum *tu, atît de bun, drăguţ, ai nimerit aici*, palma plinuţă plus uşoara îmbrăţişare mi-au provocat de îndată lacrimi îmbelşugate în ochi. Apoase, ale mele sau nu ale mele, nu sînt sigur. Dar lacrimi. Am sărutat-o în grabă şi mi-am înfundat faţa în umărul ei. Era gata. Deschisesem deja gura ca să încep povestirea grăbită, cu amănunte, sinceră, probabil a întregii mele istorii. Totuşi, m-am oprit. Instinctul a fulgerat, totuşi. Mi-a dat de bănuit un cuvînt de-al ei inexact: *drăguţ* nu mi se mai spusese nici măcar în glumă. Nimicul acesta verbal a fost de-ajuns

(simțul cuvîntului) și – așa zvîcnește în zbor o pasăre speriată – mi-am luat seama.

Am corectat puțin povestirea (încă sinceră) și i-am dat drumul, dar nu prin durere, ci pe deasupra: da, sînt singur și n-am nici un om la care să țin – da, îmbătrînesc!

Îmbătrînesc și, așa cum se știe, o dată cu vîrsta, sînt tot mai puține speranțe să ai o familie și căldură domestică, iar la cămin, Marusia, trăiesc oameni nerușinați, vrei-nu vrei te înjuri cu ei, ceartă după ceartă. „Ai vrut să ucizi pe careva?" „Prostii, Marusia! Așa mă apăr. Mă apăr în somn de nerușinați..." „Cum așa?..." „Păi așa..." Și m-am plîns în șoaptă că seara mă plimb cu un mic ciocan în buzunar: în cazul în care ar izbucni o bătaie pe coridor. Să nu se lege de mine, le dau peste căpățînă. Iar în vise (nu în viață, Marusia), în vise am planul să-mi cumpăr un cuțit. Pur și simplu, să-i sperii. De-aș avea un cuțit bun, cu sidef, arătos!...

M-am oprit. Ei îi era de ajuns explicația simplă și un pic coborîtă pe pămînt (versiunea pe care le-o spusesem și doctorilor, dar în sos domestic).

— Bine. Hai. Numai repede, mi-a spus ea și s-a întins pe canapea.

În timp ce-mi făceam de lucru cu nădragii, Marusia m-a întrebat dacă nu cumva mi-au sugrumat prea tare sîngele cu chimicalele. Și-a descheiat halatul alb, apoi bluza, dezgolindu-și pieptul ca să mi se scoale mai bine, m-a lămurit. Poate că darnica ei amiciție nu va fi fost o viclenie a lui Ivan Emelianovici, ci pur și simplu dorința ei de moment. Muncești, muncești – ți se urăște.

Eu și patul devenisem un singur obiect. Coastele mele, prin simțire, treceau, se scurgeau în salteaua tare – contopirea era extraordinară și la început îmi venea în minte moliciunea contopirii cu o barcă pe rîu. Cu barca în care stai culcat, cînd e purtată ușor de rîul lent, cu o derivă abia vizibilă spre mal. Iar spre seară senzația de contopire devenea mai molatică cu un grad și mai primară: era moliciunea pîntecului matern.

Nu mai știam să gîndesc, dar eu și patul, totuși, meditam la ceva în doi. E liniște... Iată, apare un halat alb, un doctor. Își face apariția fața acestuia: e Pîliaev. (Eu și patul, sub

privirea altuia, începem să ne depărtăm unul de altul pentru un timp.) Aha. Doctorul Pîliaev. Iar din spate se zăreşte Ivan Emelianovici cu faţa obosită.

M-am ridicat în capul oaselor. (Aşa sărim noi la apariţia şefilor. Le ascultăm cuvintele. Cu corpul bine întins, dar şezînd.)

— Întindeţi-vă, întindeţi-vă.

Mă întind. Stau culcat. Şi asta-i ceva obişnuit – bolnavul stă culcat, iar Pîliaev, aşezîndu-se pe marginea patului, ba se îndepărtează, ba se apleacă peste tine (peste cel întins) cu faţa lui aspră.

— Ei, cum e, dragule? Cum vă merge?

Din pricina duiosului cuvînt „dragule" îţi vine imediat să plîngi.

Dar toate la timpul lor. Oricît de aproape, oricît de presante erau (lacrimile lor) – încă nu curgeau.

— De ce plîngeţi?

Aha. Înseamnă că deja curg.

Pîliaev nu te plictiseşte, nu te întreabă şi nu te presează cu cuvintele – doar aşteaptă. Nu vrea să rateze momentul mărturisirii, cînd, în fine, voi ajunge în starea potrivită. A venit şi stă, jucîndu-se cu cordonul halatului. Aşa te duci seara la un paralizat cu oala de noapte. (Trebuie *să torn* în oala lui abstractă măcar cîteva cuvinte. Chiar dacă nu pe toate, pe cele care s-au acumulat.)

Chiar că îi e milă de mine.

— De ce plîngeţi, dragule?

— Nu eu plîng. *Ele* plîng – sughiţînd, îmi duc mîna la ochii umeziţi.

De slăbiciune mi-am pierdut vocea, mi-a revenit repede, dar răguşită de tot.

Pîliaev e de-acum pe patul de alături, unde stînd tot aşa aplecat, îl mustră pe un fost recidivist turbulent – acesta nu s-a dus astăzi să fumeze la closet. E umflat de preparate, strivit, supus, întotdeauna ascultător, dar... a fumat în salon, de ce?! Banditul se dezvinovăţeşte, jalnic, plîngăreţ: nu era nimeni în momentul acela în salon! Era singur!

Căci, rămînînd singur, nu a făcut rău cu nicotina lui nici unui om; în ce-l priveşte, el de mult nu se mai consideră om.

— Ce prostii! se supără Pîliaev.

Şi întreabă mai aspru:

— De ce, adică, nu sînteţi om?

— Nu şti-iu, bîiguie recidivistul burduşit de preparate. Chiar nu ştie. Îi vine să plîngă.

Vrea (şi roagă) să i se micşoreze doza de preparat. Tabletele le-ar arunca, dar de ac, adică de injecţii, n-ai cum să scapi, sanitarii sînt pe-aproape, îl leagă şi-i fac ei injecţiile – grosolan, cu vînătăi.

Pîliaev (e gata să-i micşoreze doza, dar şi aici e o chestiune de datorii reciproce):

— N-ar fi timpul să povestiţi ceva? N-ar fi timpul să vă destăinuiţi, dragule?

Îl vînează?... A venit şi întreabă. Îl întreabă pe un om pe jumătate adormit, întins în pat, moleşit. De ce s-o fi purtînd cu el (cu noi) atît de simplu? Şi în prezenţa altor oameni. În apropiere sînt pacienţii. Alături se moşmondeşte un sanitar. Simplitatea descoaserii m-a uimit în mod deosebit. De ce o face aşa, din mers?

Pîliaev a căscat – a obosit. Uite-aşa, *din mers*, se fac toate treburile, pricep eu deodată. Doar nu se fac în cabinet. Nu se fac în poza gînditorului lui Rodin, care nu ştie ce să facă cu pumnul. Chiar aşa – din mers, şi la un nivel profesional mediu şi accesibil. Pîliaev nu te grăbeşte, nici chiar nu insistă, ci, văzînd că pacientul încă se mai ţine şi tace, doctorul Pîliaev îl bate prieteneşte pe pacient pe umăr şi pleacă, fără să se întristeze deloc. Mai cască o dată.

Uite că iese din salon şi uite că o umbră de îngrijorare a apărut în ochii lui cinstiţi – probabil că va trece pe la bucătărie ca să ia o bucată mare de peşte pentru Mania, pisica spitalului, care, iată, zbiară, miaună sub ferestre...

Somnul nocturn mi s-a spart în cinci-şase-şapte bucăţi – Pîliaev şi acolo (în privinţa viselor) m-a istovit, m-a epuizat. Somnul mă apăsa. Unul dintre soldaţii aflaţi la tratament forţat m-a şi prevenit (mi-a şoptit) că am început să strig răguşit noaptea şi să mă trădez. Înţelegeam că mă apropii de deznodămînt. Că rămăsese puţin. Ca toţi. Nu-s eu primul.

„În lături!..." Sora (ne urăşte şi se teme de noi) ducea pe cărucior castronul cu supă chioară. Împingea căruciorul, iar

polonicul zdrăngănea în castron. (Polonicul n-are de ce se ţine în zeamă.) Dar şi nouă, bolnavilor, ne e de-acum totuna ce pescuim sau ce nu pescuim din farfurie. Nu vrem să mîncăm – vrem să-i povestim cuiva despre noi; şi să nu plătim scump pentru asta. Am văzut cum recidivistul înlăcrimat a sorbit repede supa şi s-a grăbit la closet, cînd nu era nimeni acolo. Banditul, transformat într-un semiidiot, zgîrie cu unghia, cu chibritul peretele closetului, dar fără cuvinte totuşi, fără nici un cuvînt, peretele-i împestriţat, e o povestire. Păsărele, vietăţi, aţe, stîlpi şi cabluri lungi, semne, mutrişoare, omuleţi – să povestească, dar să nu se dea de gol.

Dimineaţa, zvonul de rigoare despre încă unul care a mărturisit n-a mai mirat pe nimeni (Cirov... Cirov... *Cirov deja!...*) – mira poate doar faptul că, cu atît mai insistent, eu, cel mai bătrîn dintre ei, îmi continuam eforturile compătimitoare. Nu s-ar putea spune că nu-s tenace. Încercam: provocam în mine sentimentul durerii altuia.

Nu se ştie dacă Cirov a mărturisit în realitate şi în ce măsură. Cel mai probabil e că Ivan Emelianovici, prin propria sa voinţă, a stabilit şi a declarat că are discernămînt (iar Pîliaev a pus în circulaţie, ca un abur uşor, acest zvon de anticipare şi de susţinere). Ivan văzuse tot ce trebuie, cred eu, pe faţa lui Cirov, încă din ziua cînd acesta fusese internat. (Ivan să nu aibă experienţă!) Vedea tot, ştia tot şi de mult hotărîse să-l trimită la glonţ; Ivan, şi Pîliaev împreună cu el, doar au tărăgănat, au tras de timp din necesitate, pentru ca totul să pară mai serios şi să semene a expertiză *medicală*. În paralel, firește, Ivan Emelianovici putea să efectueze analize speciale, sînge, puncţie, encefalograme – putea şi aşa, şi altfel. Putea cum voia el. Dar nu cred în concluziile lor. Nu cred în investigaţiile şi cercetările lor. Nici unuia dintre ei, slujbaşilor, nu le dau crezare – ei sînt *ei* şi asta-i tot. Şi asta înseamnă că-s sută la sută implicaţi în cîrdăşia plătită de stat. Se prostesc unii pe alţii cu termeni latineşti. Dar văd totul cu ochi rusesc, mijit.

Şi morocănoşii banditi tăcuţi, şi soldaţii cu tratament forţat, şi cei doi idioţi cu gurile căscate (unul dintre ei era Sesioşa) ştiau de-acum că tîlharul s-a destăinuit: *îi fac deja formele*. Se poate să fi vorbit prea mult sanitarii. Şopteau.

Cumva, aflaseră de-acum cu toţii. Chiar văzuseră hîrtia pregătită pentru el, cică cu o ştampilă specială, de mare responsabilitate, şi cu un evantai de semnături. (Plicul era lipit, dar unii văd şi prin.) „Cirov! Cirov! *Îl duc*!" – îi spunea cineva cuiva în şoaptă. Cu şoapte şuierătoare (de prea multă tăcere). Şi dacă el s-a dat de gol. Dacă unul ca el s-a dat de gol!... „Hai!" i-a strigat lui Cirov unul dintre sanitari.

Al doilea sanitar i se uita direct şi vesel lui Cirov în faţă. Ştia că acum (în sfîrşit) îl aşteaptă un glonţ în ceafă. Glonţul lui nu se mai află în cutii, e de-acum călduţ, a făcut sanitarul cu ochiul. E deja în încărcător. *Pe ţeavă*, l-a corectat celălalt. *Ei, nu acum, fireşte, ci de-abia deseară. Poate, de-abia peste o săptămînă. N-ar fi rău să-l dea gata de-a dreptul la ieşire, păcat că nu acum*. S-au apropiat de el. Cirov înţelesese tot. După intonaţie. Se poate striga, chemîndu-l: „Hai!" – şi se poate: *„Hai..."* Pe faţa lui congestionată – pe frunte – s-a ivit o pată albă, rotundă. (Pe obraji, nu. Doar pe frunte.) Aşa a pălit Cirov. Iată-l că se uită la patul lui, la noptieră, dintre măruntele catrafuse ce să ia – îi va trebui oare ceva? Poate că-i dus, totuşi, la analize în alt spital?... Cirov a înţeles. Dar întreabă: „La care?" – adică încotro, la care spital îl transferă. „Păi ghiceşte din trei încercări" – îi răspunde un sanitar. De-acum totu-i clar. Cirov se îndreaptă spre ieşire. Eu, ca şi ceilalţi, aştept, cine ştie de ce, o privire, un gest din partea lui. Trece pe-alături. Fără să ne privească, pleacă, purtînd în frunte pecetea sa albă, mortală.

În timpul nopţii am auzit cum unul dintre soldaţii cu tratament forţat discuta cu cineva. Am tras cu urechea. Asemenea voci nu erau în salonul nostru. Am mai ascultat: soldatul vorbea singur, pe două voci. Întreba – răspundea. Cuvintele erau răsunătoare, dar somnoroase, ininteligibile. În dondăneala lui s-a trezit banditul cărunt, plin de cicatrice, care fusese trimis în salonul nostru în locul (în patul) violatorului Vasea – a strigat ca şi cum ar fi fost doi:

— Nu mai tăceţi odată, lepădăturilor?

Mă apropiasem prin vlăguiri şi ajunsesem aproape ca Sesioşa – Pîliaev m-a şi pus în echipă cu el. (Îmi dădeau ultimele lovituri.) Aşa cum îl simţeam, trupul meu devenise amorf, flasc şi fluid, ca o bucată lungă de carne cu oase

mărunte. Trupul era de nici un fel, al nimănui. (Puteai să mă atîrni, ca pe un prosop, în cuier.) Cu Sesioşa, zăceam ore întregi unul lîngă altul. Ne mutaseră în despărţitura cu closetele – în ungherul special, unde duhnea amarnic. (Nişa, unde paturile şi scaunele WC erau unele lîngă altele.) Amîndurora ni se făceau sincronic injecţie după injecţie, una pentru atonia completă a psihicului, cealaltă pentru defecare şi, după cel mult un sfert de oră, mai întîi pe mine, apoi pe Sesioşa ne puneau pe scaun ca să ne „curăţăm". De trei ori pe zi şi seara – ultima injecţia care ne slăbea şi ne devasta cel mai tare.

L-am întrebat; am apucat să-l întreb în fanta temporală de două minute care ne mai rămăsese (ne „curăţiseră" la WC, dar încă nu ne apucase somnul) – cum te cheamă?

— Sesioşa (Serioja)... – mi-a răspuns el cu gura stîlcită. Şi de-abia atunci mi l-am amintit vag: păi e vecinul meu de salon, are patul alături (într-un asemenea lapsus îmi cufundaseră raţiunea).

Serioja are vreo treizeci de ani, nu mai mult. Sărmanul băiat, predispus la crize puternice, devenea dintr-o dată agresiv, turbulent, pe careva dintre rubedenii o lovise cu fierul de călcat – nici nu-şi amintea pe cine. Rudele s-au dezis de el, trăia deocamdată aici. De la o criză la alta, bătut cu pumnii de către sanitari, pas cu pas, cît va rezista...

În perioada de detonificare toţi ajungeam să scăpăm rahatul, dar Serioja din timp în timp se transforma într-un idiot complet şi îşi pescuia excrementele. Am văzut: s-a holbat deodată fix la vasul WC şi şi-a vîrît mîna – o mişcare rapidă, scurtă, eficace. Apucînd excrementele, n-a apucat decît să-şi mînjească faţa, obrajii. (Tăvălindu-se în rahatul de pe uliţă, cîinii fac să le dispară mirosul, ca să nu-i simtă fiara; instinctul!) Poate că Serghei făcea să dispară mirosul eului său. Credea că n-au să-l găsească. Un sanitar l-a pocnit cu pumnul peste grumaz, iar Sesioşa a scîncit subţire-subţire:

— Oeeei-oooei-oei... Nici măcar nu era un plîns de copil, era un scîncet de căţel, iată ce era.

L-au şters.

— Mîncător de căcat! a spus supărat sanitarul şi l-a îmbrîncit pe Sesioşa în pat.

Starea mea era doar un pic mai bună. Ca şi ceilalţi, eram întru totul pregătit pentru mărturisirea pocăit-bucuroasă. Fusesem deja hăituit pînă în fundătura confesivă şi curînd m-aş fi dat de gol (să zicem, cinci, şase zile m-aş mai fi chinuit – cel mult două săptămîni). M-a salvat o minune; şi minunea a avut ca denumire acelaşi cuvînt al meu: lovitura.

Mă împleticeam moleşit spre Marusia, cele douăzeci de minute ale mele pentru injecţie. Arcul cu gratii, şi Marusia – ca de obicei – mi-a făcut semn dindărătul gratiilor cu mîna ei grăsulie şi blîndă: vino, te înţep peste rînd... M-am dus, coborînd (diferenţă de nivel) cîteva trepte.

Aici se şi adunaseră, stăteau în picioare, unul şi altul, foştii mei cunoscuţi, debilul Alik. Stăteam lîngă ei. Genunchii îmi tremurau. Eram vlăguit din cauza diareii.

Mi se învîrtea capul, iar înainte mai aveam... cinci oameni. Printre ei, Krivoşein huruia cu cîrjele (cu o cîrjă şi un baston), întotdeauna tărăgănează procedura, e fricos şi o întreabă de multe ori pe Marusia care-i scopul injecţiei – şi cîţi centimetri cubi, şi dacă nu-i vreo greşeală!...Dar, iată, am remarcat că Marusia nu mi-a prins de îndată privirea. Era o prostie, dar m-am gîndit la asta: am chibzuit care dintre pacienţii prezenţi aici (în locul meu) s-a hotărît să pretindă la Marusia? Aha, Şaşin! Bolnavii ironici pun primii mîna pe surorile medicale. Capul mi se învîrtea şi mai tare. Ce mă doare capul de Şaşin, de Marusia, dacă peste cinci sau şase zile...

Gălăgie din exterior: pe coridor, doi sanitari iar îl tîrau pe Sudarkov în salonul unde urmau să-l imobilizeze. Îl tîrau încet, de umeri şi de păr. Deodată mi-am amintit că mi-am înfiripat antrenamentul meu moleşit, zilnic, de compătimire: îmi sugeram că îl doare, că îl doare *foarte tare*. Cum aşa? îmi reproşam. De ce-s aşa?... De ce cu atîta lipsă de milă (adică nesimţindu-mi sentimentul), eu, om al Literaturii Ruse, privesc violenţa şi o contemplu? (Umflat de preparate fiind, e puţin probabil ca pe Sudarkov să-l fi durut. Chicotea. Tîrît, a început deodată să azvîrle din picioare.) Trebuia să-l compătimesc. Măcar să strig, măcar să-i înjur cu vocea mea răguşită, horcăită! – îmi reproşam şi mă înfuriam în sinea mea.

Între timp Sudarkov, măscăriciul, şi-a răşchirat picioarele. Se prostea. Înjurîndu-se unul pe altul cu strigături scurte şi punîndu-şi acţiunile de acord, sanitarii l-au înşfăcat pînă la urmă, l-au pescuit pe ca un peşte alunecos, l-au lipit pe Sudarkov de podea şi l-au răsucit pe-o parte. (Cînd eşti întins pe-o parte, nu-ţi prea poţi răşchira picioarele.) Unul dintre sanitari l-a pocnit pe Sudarkov cu pumnul în plex. L-a pocnit pe neobservate, dar eu am văzut, mă uitam atent, străduindu-mă să compătimesc. Uuh! – Sudarkov s-a înmuiat; l-au tîrît mai departe. Şi iată că eu am izbutit, am izbutit să simt. În profunzimile mele somnoroase, pămînteşti, s-a smucit un căpeţel de durere: eul meu era viu.

Tîrît, Sudarkov dispărea încetul cu încetul din cîmpul vizual – capul lui (cărunt) dispăruse deja după colţ. Dar picioarele încă îi mai alunecau pe lîngă noi, fără papuci (îi aruncase cînd dăduse din picioare). Bătrînele picioare, albe, cu uluitoare dantele venoase, cu marmura vînătă a vinişoarelor. Fîş-fîş, călcîiele lui Sudarkov frecau, fîşîiau, zgrepţănau un pic podeaua – acolo, pe duşumeaua de scînduri, *ca o scîndură* am simţit durerea şi mi-am auzit bătrîna inimă literară. Uite-o. Mă tîrau. Pe mine (după ce mă pocniseră în plex) mă tîrîseră după colţ şi de acolo mai departe, în salon. Şi trosnetul aspru al părului meu cărunt l-am auzit sub degetele lor.

Rîndul înaintase. Şi eu. Îi puneau Marusiei la dispoziţie care braţul, care coapsa. Iar eu mă bucuram molcom: eram (în legătură cu Sudarkov) mulţumit de mine, de meditaţia reuşită. Durerea fusese mediată, nu întru totul autentică, dar auzisem cum de două ori îmi scrîşnise inima, compătimisem, îmi fusese milă, nu mai era loc de îndoială!

Dinainte era (de-acum foarte aproape) Marusia, zîmbitoare, cu seringa în mînă... Paşi. Se întorceau sanitarii. S-au oprit – se odihnesc, sprijinindu-şi amîndoi de gratii spinările puternice.

Amîndoi (de partea cealaltă a gratiilor) discutau cu jumătate de glas o problemă de-a lor, iar unul a început să-şi scuture mîinile. Îşi scutura mîinile (după ce-l tîrîse de păr pe Sudarkov), ceea ce iarăşi m-a atins unde mă durea. M-a atins – şi mult mai tăios, mai dureros m-a jignit deodată

la repetiţie. Javra, îşi scutura de pe mîini părul meu pe jumătate cărunt, pe mine mă tîrîseră pe duşumeaua aspră, acum se odihneşte după ce m-a buşit, stă cu spatele lipit de gratii. O forţă neaşteptată m-a smuls din loc, am înşfăcat bastonul lui Krivoşein (cîrja şi bastonul erau lîngă scaun) şi, ajungînd la ei dintr-o săritură, l-am pocnit mai întîi pe unul, apoi pe celălalt. Lovitură după lovitură, cîte am apucat, le-am aplicat printre gratii cu bastonul acela greu, i-am lovit în rinichi, pe spinări, pe omoplaţi, cu împunsături!... Mai întîi s-au auzit vaietele lor. Iar apoi – ocări răsunătoare, înjurături de mamă. Tropotul picioarelor lor.

Fericit (simţeam!), stăteam şi mă uitam drept în ochii lor cînd ei, ocolind în fugă gratiile, au dat buzna şi s-au năpustit la mine, lovindu-mă cu pumnii lor uriaşi.

Auzind gălăgie, a mai dat buzna un sanitar (al meu, care mă însoţise la Marusia) – şi toţi trei m-au bătut pînă mi-am pierdut cunoştinţa. Cum m-au tîrît, cum m-au aruncat pe pat – nu-mi amintesc. Seara tîrziu, toţi trei au trecut pentru un minut prin salon să vadă cum mă simt...

Eram viu. Vînătăile înnegrite mi-au rămas, desigur, mult timp pe corp. Vînătăi pe pomeţii obrajilor. Trei dinţi sparţi.

Bătător la ochi, pe lîngă vînătăi, era degetul pe care mi-l rupseseră cînd îmi răsuceau mîinile. Degeţelul, pentru că era cel mic. Mi l-au pus în ghips, legîndu-l sub bandaj de un creion mic, care să-l ţină drept.

Dar cel mai mult nu mă lăsa durerea în timpul nopţii – oră după oră, mă chinuiam fără să pot dormi, scrîşneam din dinţi.

Atunci s-a descoperit că am două coaste rupte; şi o fisură la braţ.

S-a întîmplat ca spitalul să nu aibă secţie de chirurgie. (Ce să facă cu coastele mele, cu braţul? De-acum ţipam în timpul nopţii.) Consultîndu-se, m-au transferat repede la spitalul care era arondat ca ajutor pe lîngă spitalele de nebuni din Moscova. Era destul de departe, patru staţii cu autobuzul de la staţia de metrou „Polejaevskaia". În această mutare a stat cotitura întîmplării, iar în aceasta a constat şansa mea excepţională. Aşa a fost să fie.

Coastele şi braţul – s-au vindecat în mai puţin de două luni.

În aceste aproape două luni, la spitalul de psihiatrie au pierdut pentru mine interesul viu, încă mă mai socoteau, mă ţineau în minte, dar deja începuseră să mă uite. Ca să vezi! Devenisem din nou un pacient *pe hîrtie*!

Dacă-i să fim drepţi, chiar din ziua mutării mele forţate nimeni nu mai avea nevoie de mine la balamuc. Nu mai eram al lor – eram al cuiva. (Cu fiecare minut scurs, parcă îmi pierdeam greutatea omenească, devenind o emanaţie uşoară şi tremurătoare în existenţa ei – *o hîrtie*.) Cînd, în ziua aceea de vineri, stîlcit şi urinînd sînge, m-au urcat în furgoneta cu gratii, nici unul dintre sanitari, nici măcar doctoraşul Pîliaev nu a fost de faţă. (Pleacă, pasămite, şi trăieşte singur, *hîrtia* e cu tine!). Încă nu înţelegeam ceea ce se aranjase de la sine. Nu puteam să-mi explic. Cum de au cedat? Cum de mi-au dat drumul?... Şi cum, în ce fel mintea mea strivită de preparate, prăpădită, care de-abia se împotrivea, s-a hotărît să atace?... Tot nu se poate explica. Aşa a fost să fie.

Mutat la secţia de chirurgie aflată lîngă staţia de metrou „Polejaevskaia", încă mai eram obtuz şi greoi în gîndire ca să-mi dau seama de cele ce mi se întîmplau. Eram saturat de medicamente, însă cu fiecare inspiraţie şi expiraţie, cu fiecare porţie de urină roşie, chimicalele ieşeau din mine. Şi odată, într-o dimineaţă, am simţit o durere adevărată, ascuţită în tîmple; era durerea şi era viaţa. Obişnuita mea (din cauza flămînzelii) durere *vie* de cap. Am gemut, eul meu se întorcea în trupul meu – gemeam şi rîdeam în acelaşi timp, dîndu-mi seama.

Stau culcat. Pe moale. Împrejurul meu, ici şi colo, pe paturi, stau întinşi sau în capul oaselor nebuni schilodiţi. Nişte copii mari. (De obicei, se schilodesc singuri. Fără să vrea.) Sînt vrednici de milă şi caraghioşi. Le ascultam plîngerile prelungi, plîngerile de clovni jigniţi – mi-am rupt mîna, piciorul, ah-oh. Am sărit singur. Uite, şi fusul coapsei. Glumiţe cu femeile de serviciu. Clisme...

Iar doctorul! De patul meu s-a apropiat un bătrîn năsos cu privirea înceţoşată – plicticos, m-a întrebat despre conflictul cu sanitarii şi despre cele două coaste, despre

circumstanţele transferului de la balamuc. I-am spus adevărul, şi despre coaste.

Dar, desigur, am netezit puţin amănuntele: am insistat că sanitarii (barbarii) îl tîrau cu intenţie pe Sudarkov, trăgîndu-l de păr pe coridor, şi că exclusiv din cauza asta m-am repezit cu bastonul la ei. Povestirea veridică nu era reflectarea exactă a existenţei. De fapt, de ce să dublăm realitatea? (Aristotel.)

M-am destăinuit cît am putut. Iar doctorul stătea şi asculta, ţinînd în ochi ceaţa sa plicticoasă. Dar, după cum am aflat mai tîrziu, chiar el i-a scris lui Ivan Emelianovici o hîrtie importantă, unde se conchidea că sînt sănătos psihic, că de preparatele de temperare nu avusesem (şi nu am) nevoie şi că, dacă ar fi după voia lui, de doctor bătrîn, m-ar lăsa să plec unde văd cu ochii.

Chiar el, bătrîn şi plicticos, după ce mi-a sudat coastele, a interpelat spitalul de psihiatrie: pasămite, bolnavul nostru e deja lipit la loc şi întru totul sănătos (şi gata să lupte din nou cu sanitarii) – ce să facem cu el? Îl luaţi din nou la balamucul vostru? (Sau să-l externăm noi în libertate?) Manevra, datorită căreia m-am fofilat de Ivan.

Iar Ivan a răspuns: externaţi-l.

Ivan Emelianovici, poate, şi-a amintit şi imediat, mintal, s-a lăsat păgubaş – păi ducă-se, musculiţa bătăuşă! Spitalul cu zeci de pacienţi cu boli complicate, treburi, treburi, treburi, pe deasupra Ministerul Sănătăţii cu intrigile lui, propria familie şi, pe deasupra, Inna cea cu picioare lungi... Şi-a amintit şi s-a lăsat păgubaş, aşa cum ei toţi se pricep s-o facă atunci cînd au prilejul. Nu pe bolnavul cutare şi l-a amintit, nu boala şi evoluţia bolii – şi-a amintit *lovitura*, asta-i.

Ei înşişi voiau să uite. Să uite şi să şteargă – nu atît pe mine, cît cele două coaste ale mele.

Şi poate că nici în intervalul acela (măgulitor pentru mine) Ivan Emelianovici şi doctorii lui nu şi-au adus aminte de mine. Se întîmplă. Devenisem pentru ei un pacient obişnuit, de hîrtie, iar asemenea pacienţi dispar mai devreme sau mai tîrziu – s-a mişcat în Dosar de la pagina la pagina, de la fila la fila, s-a mişcat, s-a mişcat şi... nu-i.

Iar de la chirurgie am fost externat în prima zi comodă de luni.

Atît de tăios, de picant miroseau pămîntul, iarba, asfaltul încălzit. Beam bere la o tarabă. Suflam spuma. Țineam halba în mînă, ridicînd într-o parte degetul mic, pus în ghips.

Triptic: despărțirea

E posibil ca impulsul estetic primordial al întregii sculpturi în general să-l fi dat statica omului înfrînt, oprirea lui de nevoie – de pildă o paralizie sau o traumă, o rană care l-a ținut brusc pe atlet la pat. Varianta feminină e caracteristică. În zilele cînd era bolnavă, trupul mare al Lesiei Dmitrievna devenise cumva deosebit de mare: alb și voluminos (și frumos din punct de vedere plastic, în imobilitatea lui). Mă surprindeam că vreau să-i dau ocol (un sindrom muzeistic, total deplasat; ca unei statui).

Fața îi era bolnavă, secătuită – fața avusese de pierdut, iar trupul, nimic! Mă certam singur, dar nu puteam să nu mă gîndesc la asta. Frumusețea trupului nemișcat al femeii mă încînta: frumusețea paraliziei nemortale. Marmură pe pat.

O podideau lacrimile; le ștergeam, mîngîind-o pe față. LD privea, ochiul ei stîng clipea. Cel drept era simplu și direct, neexprimînd nimic – raza unui proiector care se răcise cinstit (probabil, vedea numai înainte).

— ... Acum cumpă-ărăm! Acum avem casă. Îi dădeam să mănînce cu lingura. Îngrijind-o ca pe un copil, îi vorbeam ca unui copil. Iar ochiul ei stîng tot clipea, atrăgîndu-mi atenția (direcționîndu-mi gîndul) asupra verighetei de pe mîna ei imobilă, pînă cînd mi-am dat seama ce vrea. Pînă cînd am scos verigheta și am vîndut-o (și am tocmit-o pe bătrîna Mar Vanna să aibă grijă de bolnavă).

Curînd Lesia a început să-și miște mîna. Au urmat primii ei cîțiva pași: se ducea pînă la toaletă, pînă la bucătărie. Dar mîncarea de la magazin o aduceam, firește, eu. Era simplu. La Moscova nu mai erau rînduri mari, obositoare.

Îşi recăpăta vorbirea. Dar vorbea încet. Lesia povesteşte. Stau lîngă ea. Deprins, răbdător cu confesiunile lungi de la cămin, mă pricep să ascult şi (arta pauzei) la momentul potrivit să spun „da", să dau moale din cap, uşurîndu-i omului ce se căieşte erupţia de rigoare, nu spun de păcate, de amărăciuni. Nu-i obligatoriu să strecor şi eu un cuvînt sau să comentez.

Povesteşte. Buzele ei freamătă.

— ... Am fost măritată, frumoasă, la vedere. Pe deasupra, am fost o persoană cunoscută în NII, doar ştii, şi, firește, mulţi îmi făceau curte, da, da, unii se îndrăgosteau la modul serios! Ca în vechile romane!

Dar ea – nu şi nu. Korenevski s-a ţinut mult de ea, tînăr doctor în ştiinţe, savant de renume. Îi dăruia flori, apoi s-a supărat, trandafirii au dispărut – demonstrativ, a început să le dăruiască altei femei! (Lesia şi soţul ei rîdeau – pasămite, s-a terminat şi perioada trandafirilor...)

Nici soţului nu-i permitea prea multe, aşa de mare preţ punea pe ea însăşi, pe corpul ei. Mda, uneori, cînd îşi ieşea cu totul din minţi, iar eu stăteam întinsă ca o regină, el turba, se zvîrcolea, se revolta, îşi ieşea cu totul din fire! Era stăpînirea mea de sine (scîndura stă ca o scîndură, îşi spun femeile, bătînd apropoul la atitudinea activă din pat... dar mie nu-mi păsa de vorbele lor, aveţi nevoie de atitudine activă, n-aveţi decît să vă descurcaţi). Eu primeam ce-i al meu, îmi primeam, cum se zice acum, orgasmul, da, orgasmul venea de la sine, stau întinsă ca o strună, încordată, soţul respiră repede-repede, acuşi explodează şi... iată-l. A răsunat. A lovit. Răsuflu, mi-am muşcat buza. Soţul, veşnica spaimă, mă întreabă: „Ţi-e bine?... Ţie, Lesia, chiar ţi-e bine? – iar eu tac, stau întinsă, împingînd un pic cearşaful, respiraţia se reglează, sînt regină.

Korenevski, Lazutin, Zimin, Helfman, Gurevici, Oleg Zamiatin, au fost mulţi, vezi şi tu, le ţin minte numele, toţi au fost daţi afară, eu am participat, da, da, sînt vinovată, ţineam şedinţe, carafa cu apă era în mijlocul mesei. Îi alungam unul după altul – şi celor alungaţi le venea numai bine, aveau nevoie de asta, fiindcă eram cu ei şi eram frumoasă. La NII nimeni nu se putea măsura cu mine, numai una îmi făcea concurenţă, tu, poate, ţi-o mai aduci

aminte, o blondă, pe jumătate letonă, ochi mari, piept înalt, dar n-avea caracterul meu, totuşi, era şi ea cercetător ştiinţific. Numai să nu spui că eu făceam carieră şi careva lupta pentru adevăr (*nu spun*), nu spune şi nu gîndi asta, te rog. Dacă nu există poveşti amoroase, dacă nu există viaţă personală secretă, cu ce să se ocupe o femeie frumoasă, munca obştească obişnuită, judecata comitetului sindical, un bîlci – să nu vorbeşti şi să nu gîndeşti de rău (*nu vorbesc şi nu gîndesc, şi-a trăit viaţa ei. Iar Venea era la balamuc*) – sau crezi că i-am dat eu singură afară, pe toţi ăştia alde Zimin şi Gurevici, de ce mi-i atîrnă oare acum de gît?

Stătea în pat pe jumătate culcată. Eu eram alături. Îi adusesem răchiţele de la piaţă şi îi făcusem o băutură răcoritoare şi acră, cum mă sfătuise doctorul.

— Stai un pic, Lesia... I-am dat sucul de răchiţele (trebuie, trebuie, măcar cîteva înghiţituri!)

Dar medicamentul? – şi-a amintit, dar eu i-am spus că mai bine nu. Mai bine să aştepte. De ce? Mediul acid distruge medicamentul, ce rost are să-l ia acum?...

LD se însănătoşea. Şi, era şi timpul, începuseră să-şi facă apariţia (să se întoarcă) prietenii ei. Mai întîi, ca de obicei, apărea unul, altul. Iar eu am început să mă îndepărtez. Însă se mai întîmplase să mi se răcească sentimentele faţă de o femeie, de îndată ce ea, revenindu-şi după prăbuşire şi necazuri, se înălţa încetul cu încetul. Aşa o părăsisem pe Veronika, aşa o părăseam şi pe LD.

Cînd, după o întrerupere lungă, mi-am făcut din nou apariţia la LD, prietenii ei nici nu mai puteau fi număraţi: prietenii ocupaseră toate locurile ca într-un cinematograf la modă, redeschis de curînd. Totu-i ocupat, se joacă cu casa închisă. Mda, poate că s-ar găsi la casă, dacă baţi în geam, unul sau două bilete pe sub mînă. Dar în picioare. Şi te poţi uita la ecran doar de departe şi din lateral.

Filmul însănătoşirii ei (iarna neliniştii noastre) a durat mult. Am lipsit cu totul vreo cinci luni (balamucul plus aproape două luni de tratament al coastelor lîngă staţia de metrou „Polejaevskaia"). Cînd m-am întors, LD ieşea deja singură în stradă. Dar, desigur, era slăbită. LD este una dintre femeile trupeşe care se pierd într-un mod de viaţă înghesuit şi sărăcăcios, mai ales la aragaz – ce să gătească

şi cum? Dar pentru mîine? Însă cel mai vizibil o făcea să roşească necesitatea de a se duce la toaletă într-un apartament atît de mic, unde se aude totul, n-ai cum să te ascunzi, iar ea încă-i neîndemînatică şi neputincioasă. Mă alunga. Ca să se aşeze pe scaunul de la WC avea nevoie de mult timp şi de mişcări atît de complicate, încît eu, care mai înainte îi puneam în pat oala de noapte şi apoi i-o duceam, strigam: „Cine te crezi? Te ajut să te aşezi!" „Pleacă. Aşteaptă, unde stai!" – striga ea cu stridenţă temătoare în glas, iar eu rîdeam. Dar şi mie îmi dădea ghes nevoia. Asupra rinichilor mei stîlciţi orice susur de apă acţiona ca un ordin care nu se discută. De îndată ce Lesia ieşea, dădeam buzna acolo, fiind cît pe ce s-o răstorn pe coridorul îngust. Ei asta nu-i plăcea. Vedea în asta ceva cîinesc, cînd un dulău, fără întîrziere, îşi ridică laba imediat după amicul său. Eu eram de altă părere. Respirînd cu tot pieptul, simţindu-mă uşurat, îndreptam jetul roz bătînd spre roşu în apa susurătoare. Apa se colora, dar pînă la urmă eu secam şi principiul luminos biruia. Aşa că eu şi Lesia încă mai alcătuiam un cuplu; nu spun fericit, dar nici în declin. Pînă şi asprul ei soţ partinic (sever) ne privea de pe toţi pereţii şi ofta. Pasămite, iată ce înseamnă femeia. Iată ce înseamnă spiritul practic necondiţionat – trăsătură ce apare la femei la prima posibilitate de a-şi îmbunătăţi viaţa! A fost bolnavă şi, uite, bea ceai cot la cot cu concubinul – dulceaţă de coacăze negre!... Morţii sînt geloşi, ca şi cei vii.

De fapt, şi eu ştiam acum că eul omenesc este practic şi plin de vitalitate, numai că-i slab, ah, ce slab şi mic e (şi cu memoria scurtă) în comparaţie cu ceea ce ţi se propune să-ţi aminteşti – în comparaţie cu insuportabila pentru om sete coercitivă de a se căi. (Omul nu poate să nu recunoască.) N-aş spune că-i Iadul – e Purgatoriul modest, tipic, care trei luni la rînd mi-a jupuit eul cu un răzuitor de fier întru totul proporţional. (Nu acuz. Oamenii de acum, poate, nici nu merită o soartă mai bună.)

De ce să acuz, dacă am vrut (şi doar am vrut, nu?) să parcurg în paralel, să repet calea lui Venea – calea apostaziei, calea *mea* pentru timpul *meu*. Eul a scăpat, uite că am scăpat şi eu. (Dar din experiment a lipsit genialitatea fragilă a fratelui meu.) Ah, ce uşor respiram!... Ieşisem

(apărusem) din metru la „Tekstili", unde încă se mai vindeau aceiaşi pelmeni acriţi, în ambalaj alb. Şi lîngă un stîlp se clatină un beţiv, aflat în veşnica meditaţie hamletiană: să cadă, sau să nu cadă la pămînt?

A fost de-ajuns să mă opresc (îmi place să răsuflu în vînt, lîngă metrou) şi un pilaci nesigur pe picioare a şi tras cu coada ochiului la mine: nu cumva îl caut ca să bem în doi? Totuşi, ce viguroasă frunte moscovită şi ce nas albăstrui, socratic!... Dar înainte de a porni spre Lesia, telefonasem, firește. Pasămite, am fost în Ural, la nişte rude, în provincie, acolo m-am îmbolnăvit, nici tu telefon, poşta vine o dată pe lună. Dar acum sînt viu şi sănătos, mă bucur să-i aud vocea, n-am uitat-o şi toate celelalte. Da-da, i-am cumpărat ruj, de culoarea vişinei timpurii, am să-i mai cumpăr ceva de lîngă metrou, de la un caucazian bătrîn.

Lesia se înţelegea bine cu mine, se străduia, totul era bine, dar, oricît s-ar fi străduit, era, totuşi, alta, schimbată, n-o mai iubeam. Însă mai întîi a apărut primul. Ca o iscoadă. Şi parcă le-a dat semnalul de chemare, i-a fluierat – în timpul cel mai scurt s-au ivit ceilalţi; au ieşit din tufişurile apropiate. Erau prietenii ei, adevăraţii ei prieteni. (Au apărut florile aduse de el. Banane şi portocale pe masă.) Se înţelege, cel care fusese primul era dintre „foşti". Nu fusese şef mare, doar adjunct, nici măcar primul, ci al treilea, dintre cei mici; mai simplu spus, un lacheu, ce doriţi, cu prosopul pe umăr şi cu ochi de cîine. Acest lacheu-adjunct m-a luat drept unul de-al lor. Cînd Lesia Dmitrievna, făcîndu-ne cunoştinţă (nu putea să nu mă laude din bună-cuviinţă), m-a prezentat, pasămite, Petrovici, scriitor, chiar dacă nu-l publică – el, din zbor, din mers, m-a întrebat. M-a întrebat ca şi cum ar fi tras cu arma:

— Au încetat să vă publice?

Acesta putea fi un semn (o pecete a celor ce au avut de suferit de pe urma timpurilor noi). Vedea în mine pe unul dintre bonzii fostei Uniuni scriitoriceşti, tot nu dintre primii, ci, dacă-i să facem comparaţia, un adjunct al treilea, sătul, lipsit de vanitate. Pasămite, e de teapa noastră şi tot slugarnic, cu prosop şi ce doriţi şi, se înţelege (ca şi el), cu casă de vacanţă, cu maşină şi cu copiii la Zürich. (Ai lui

erau în Argentina, dar asta nu-i o deosebire.) Aproape că m-a salutat cu bucurie:

— Au încetat să vă publice?

Iar eu, desigur, i-am răspuns:

— Nu. N-au început.

El a rîs, chiar cu hohote:

— Zău?... Curios! Şi parcă tulburat peste măsură de faptul că alături de el, la un pas, există omuleţi incapabili să sugă de la viaţă, oameni *pentru nimeni*, s-a apucat (scuzîndu-se) cu mîinile de burtă şi a dat fuga la toaletă. Eu şi cu Lesia am început o discuţie. Iar el a rămas mult timp acolo. Pesemne că îl trecuse mai înainte (poate că nici nu va mai fi atît de agitat, după ce se va uşura). Încuindu-se, a început să geamă. Oooo-o. O-ooo, Dddoa-amne... Aaa-aa! Şi aşa mai departe. Firește, cu voce scăzută. Dar, firește, se aude. Din păcate, nu-i fostul apartament imens al Lesiei şi al răposatului ei soţ. Oo-ooo! Aaa-aa!...

LD şi cu mine am făcut un schimb de priviri, zîmbind. Cu un simpatic surîs domestic, Lesia m-a lămurit că vechiul ei prieten (vorbea în glumă, dar prieten vechi acesta îi era la modul serios), vechiul ei prieten ţinea de mult un regim special, pe care i-l putea satisface numai un magazin deosebit, cu produse de cea mai înaltă calitate. Iar acum suferă. L-au tăiat, din păcate, de la drepturi. Lesia era ironică. (Dar cu bunăvoinţă.) Totodată a deschis robinetul de la bucătărie, ca să nu auzim. Ne-am mutat lîngă fereastră. I-am sugerat că apa nu ajută, ar fi bine să deschidem televizorul. LD a fost de acord, da, da, însă în timpul bolii ei televizorul se stricase, se arsese tubul. Dar are sonor! am insistat eu... şi iată, pornind sonorul, fără imagine, ascultam orbeşte grijile perestroikăi. Unul cerea leafă, amenințînd cu greva, unul poate organiza un miting, altul nu poate, i-au dat aprobarea, iar nu i-au dat aprobarea. (Pentru o clipă mi-am amintit-o pe Veronika, inima mi s-a pus în mişcare.) Cu lacrimi în ochi, a ieşit din toaletă vechiul prieten şi, cu acreală (la privirea întrebătoare a Lesiei), a dat din mînă – pasămite, aşa şi aşa, parcă asta-i viaţă! Iar eu m-am gîndit în treacăt (tot cu indulgenţă) că, poate, am să le iert democraţilor lipsa de talent în exercitarea puterii, forfota lor, chiar simpaticele şi întrucîtva neaşteptatele lor jocuri cu

proprietatea imobiliară – am să le iert nu numai pentru prima înghiţitură curată de libertate, dar şi pentru că nu l-au lăsat pe acesta domn să se uşureze atît de repede – fie, să se uşureze, dar *nu atît de repede.*

Trebuie să recunosc, era bun şi înţelegător cu LD. Procedaseră corect trimiţîndu-l la ea primul.

M-a întrebat calm (cînd LD s-a dus în cameră, auzind telefonul sunînd):

— O mănînci? (Aşa o fi fiind jargonul adjuncţilor.)

— Nu.

— Hm... Şi atunci?

L-am lămurit, cred:

— Ea pe mine.

Probabil că în ochii mei a licărit ceva răutăcios (sînt underist!). Iar el, om al sociumului şi cu intuiţie, a înţeles totul pe loc, firește – se pricepea la oameni! (Toată viaţa a stat la un birou masiv şi i-a ascultat pe cei care căutau să-l înduplece şi îl implorau. Îi refuza. Dar îi înţelegea.)

Plin de importanţă şi cu greutate, mi-a spus:

— Interesele noastre coincid. Trebuie s-o ajutăm.

Pasămite, n-are rost să ne certăm acum, de îndată ce şi tu, şi eu sîntem *pentru* Lesia. Am dat din cap – se înţelege.

Din bucătărie, unde stăteam, auzeam cum Lesia vorbea la telefon cu încă unul dintre „foşti". Acum toţi deveniseră grijulii: doar LD ar lucra dacă ar fi instalată la locul de care au ei nevoie; şi încă cum ar lucra! (Dar l-au trimis înainte pe acest lacheu-adjunct, pe vechiul prieten, cică, ia vezi ce-i cu *ea*, a mai rămas ceva, nu cumva sînt numai ruine?...) În ziua aceea am plecat mai devreme. Am plecat, iar fostul al treilea adjunct (sau cine-o fi fost – îl chema Andrei Andreevici) a rămas. Stăteam pe casa scării, aşteptînd liftul. LD are uşa capitonată, o uşă bună şi trainică. Dar prin grosimea uşii se auzea totuşi cum rîdeau – rîsul ei era asemănător cu ceva din trecut şi foarte fericit. Rîsul uitat, de fetişcană, al Lesiei. Un rîs pe care nu i-l cunoşteam. Nu, nu, nu dragostea, nu sexul, ci pur şi simplu *ceva comun, al lor.* Viaţa de altădată, rîsul de altădată. Răsuna ca un ecou în mine şi imediat am simţit că ceva mă chinuieşte, mă doare. Uite unde (în rîsul acela) trăia ea. Uite unde (în rîsul acela) inima ei se simţea pe moale. Ar trebui să rîdă seara,

nu să plîngă, stînd în patru labe. L-am invidiat pe fostul adjunct, pe acest constipat, pe acest ce doriţi cu casă de vacanţă şi cu copiii la Zürich (pardon, în Argentina). Am simţit împunsătura, firește, nu pentru copii (fie, pentru numele lui Dumnezeu!), nu pentru viaţa îndestulată de altădată, ci pentru acel strat gros al memoriei, care l-a înnădit în mod fericit, l-a îngemănat cu Lesia.

Conta şi timpul: democraţii, primul contingent, năpîrleau de-acum, nu reuşiseră, nu ajunseseră cu mîinile lor strîmbe la pîrghiile şi pîrghioarele, la roţile, la pinioanele cu care se exercită în Rusia puterea reală. Deocamdată se menţineau din inerţie, dar ca ajutoare (la pîrghiile ruginite) chemau de-acum pe cîte unii dintre cei contopiţi cu trecutul. Firește, nu-i chemau pe cei incorigibili. Dar cei de mijloc, bonzii partinici de mîna a doua începuseră să avanseze. La început, desigur, erau chemaţi ca ajutoare la căile de acces, în roluri de mîna a cincea. Dar curînd modestul din rîndul al cincilea înainta, îi făcea vînt democratului (un limbut cinstit) pe o linie moartă, de prestigiu, stai acolo, amice, odihneşte-te! Ne descurcăm. Tu stai culcat (iar noi o să stăm în fotoliu). Tu vorbeşte la televizor. (Iar noi sîntem în fotoliu.) Le-a venit vremea: întoarcerea tîrîtoare, cînd noul se înnoia cu vechiul.

Asta o spun în sensul că prietenii care veneau la Lesia (îşi înteţiseră vizitele) nu mai erau nici nedreptăţiţi, nici săraci. Stăteau în fotolii. Deocamdată nu în fostele lor fotolii, dar şi acestea erau moi. Şi acum (e un plus pentru ei!) îşi aminteau de prietenii care erau tot dintre „foşti". Reînviaseră. Şi ce argint a început să lucească în distinsa căruntețe de pe capetele lor! Unii dintre ei şi-au însuşit excelent şi tonalitatea proaspătă, uşorul dangăt de clopot din discursurile democraţilor – lucind peste tot ca argintul, de-acum nu mai puteau fi deosebiţi. Viaţa împreună; viaţa îi împreuna pe alţii şi mai şi!

Venind odată, m-au văzut curăţind în grabă cartofi – da, da, doar curăţam cartofi, îi răzuiam cu un cuţit bont şi stăteam alături de LD (Lesia era întinsă). Din ceasul acela, din minutul acela (nu exagerez, e *ca pe ceas*), au început să discute altfel cu mine. Pasămite, cu el n-are rost să discutăm şi să polemizăm. E servitor. Poate că deocamdată ea are

nevoie de el. Poate că-i e concubin, poate că o f... bine, dar o face bine e în aceeaşi semnificaţie şi în acelaşi sens (sensul de a-i fi slugă-servitor). Psihologia celor aflaţi la şefie : underistul e întotdeauna pentru ei numai un ratat, un nimeni. Nu-i nici măcar praful de sub picioare (nu-i cenuşă, pe care, totuşi, nu-i bine s-o calci).

— Eşti bun, Petrovici. Eşti om bun. Să nu te cerţi cu ei.

— Nici nu mă cert, Lesia.

Cînd curăţam cartofii, veniseră doi : cu maşina. (Unuia i se restituise maşina de serviciu.) Cel cu maşina era un şef tipic, tăbăcit. Al doilea era un boss jucăuş de la Comitetul pentru Ştiinţă, care pierduse totul în primii ani ai perestroikăi. (Totul, cu excepţia priceperii de a aştepta.) Amîndoi, se înţelege, văzuseră destui oameni la viaţa lor de inşi aflaţi la putere şi într-o clipă şi-au dat seama (au mirosit) că-s un nimeni, o persoană instalată doar vremelnic între pereţii aceia.

Dar încă nu apăruse cel mai simpatic dintre ei. Un om de viaţă. Borţosul.

Între timp dispăruse necesitatea îngrijitoarei de la spital. Mar Vanna, care pesemne băuse vin tare de Porto, mi-a spus, făcîndu-şi curaj, că, dacă sînt atît de singur şi n-are cine se îngriji de mine (auzise discuţiile mele cu LD), ea e gata să ne întrulocăm : o să fii îngrijit! O să ai rufele spălate! Întotdeauna o să ai ciorbă caldă la prînz...

— Ce-o să ne *procopsim* amîndoi, a încheiat ea, duhnind a vin. A icnit încet şi şi-a închis gura : Doaamne!

Zîmbind, i-am povesti lui LD, glumind pe socoteala simpluţei Mar Vanna. Credeam că vorbele scăpate fără voie de un străin sînt uneori plăcute la ureche... Dar nu. Chiar a doua zi, LD a mustrat-o şi n-am mai văzut-o de atunci pe Mar Vanna. Un fleac. O bagatelă. Dar sufletului de underist i s-a făcut dor de femeia aceea nostimă şi de ciorba ei. De ciorba genială pe care mie (şi Lesiei) apucaseră să ne-o facă de vreo trei-patru ori mîinile ei mirosind a zeamă de murături. Puloverul mi-e stopat – tot de mîinile ei. Mar Vanna reuşea să ajungă şi aici, şi acolo, păşind agale prin viaţă, pregătită de trebăluială şi glumind. (Şi cu gafe. Vai, sacul de voiaj.) Cînd, parcă înţelegîndu-se, bolile dau peste mine din toate părţile, ştiu de-acum descîntecul – cuvîntul ca o

armă. De-abia ieşind din metrou şi, de la primii paşi, cufundîndu-mă în frigul străzii, îmi spun (pomenindu-i cu un cuvînt de bine pe toţi izgoniţii):

— O să ne procopsim!...

Pe copaci se vede păienjenişul lui septembrie – semn că va fi vreme frumoasă; într-una din serile acelea senine parcă a căzut de pe crengi, a căzut *ca un păianjen* şi a rămas brusc cu noi al patrulea dintre prietenii ei, un glumeţ şi un borţos. (Mi-e simpatic, vorbind în linii mari.) Îi aducea Lesiei nisetru – peşte ieftin, dar puţin sărat, foarte gustos şi evident pe seama fostelor relaţii. Cineva împărţea cu el, cu borţosul, fiindcă se cunoşteau de mult. Şi doar o singură dată au adus cu adevărat multe icre şi coniacuri, dar au mîncat fără mine. Am plecat nu pentru că aveam complexe (underistul apucă, din joacă, să îmbuce pe degeaba şi, desigur, să şi bea), am plecat pentru că nu s-a aranjat. Borţosul (burtică obişnuită, costum gri, croială lejeră) m-a dat pur şi simplu afară. Luîndu-mă pe după umeri, m-a tras la fereastră: „Amice, a zis, scuză-ne. Am vrea să fim toţi de-ai noştri. La ce-ţi trebuie ţie efuziunile noastre? Ce nevoie ai de pălăvrăgeală la cheful altora?"

Dar cu atît mai tare Lesia se străduia nu numai să stau cu ea, ci şi cu ei, să discut, să comunic, să fim împreună, de ce nu?... Tocmai de asta *nu*, m-am precipitat eu, repetînd intonaţia lui moale, de păianjen, la ce-mi trebuie, Lesia, mutrele lor, la ce-mi trebuie grimasele lor, ocheadele lor postnomenclaturiste, au înfulecat toată viaţa, au halit, s-au vizitat cu familiile şi i-au urît pe cei ca mine – crede-mă, Lesia, mai bine mă îmbăt stînd în frig pe treptele unei case a scării, pe un ziar, pe săptămînalul „Kommersant"...

— Eşti prost! Ce prost eşti! se căina ea.

Aici, a ieşit din nou Borţosul. (Cel mai simpatic dintre ei.) Se poate ca Lesia să-i fi plăcut întotdeauna. Se poate să se fi gîndit la ea, pasămite, e trupeşă şi de rasă, şi, cum-necum, cîndva i se dusese vestea de frumoasă. Cum să nu mîngîi o damă întristată şi aflată într-un moment cum nu se poate mai nimerit...

E puţin probabil că Lesia îi înţelegea planurile pe termen lung. Dar îi aprecia veselia. Şi, împrietenindu-se, îi etala cu

plăcere modesta ei viaţă de acum – grijile, apartamentul mic, mîinile sale dolofane şi frumoase, mă etala chiar şi pe mine.

— Uite-l, e mîndru! a arătat din ochi spre mine. Nu vrea să cineze cu noi.

Eu îmi puneam de-acum şapca pe cap.

— Nu vrea nici măcar să-şi spele mîinile cu noi la robinet, s-a grăbit LD, atenuînd cunoscuta expresie populară.

Borţosul se pricepea să facă manevre simpatice:

— Da. Sîntem dezgustători, a spus, rîzînd.

Poate că-s nedrept cu ei, îşi căutau locul lor şi erau oameni şi ei, dar un underist înveterat nu că nu poate – nu vrea să fie drept.

— ... Eşti un porc! Un porc murdar, din cămin! Ea şi plîngea, şi mîrîia, ba ţipînd răguşit, ba plîngînd jalnic.

Dar pe mine mă răzbise: vorbeam. Dacă vreau să-mi exprim un gînd, nu mai pot fi oprit:

— Tocmai de aia te-ai umilit cu mine, fiindcă sînt un gunoi. Oare prietenii tăi, atît de buni şi de sătui, ţi-ar fi putut aprecia lacrimile? Suferinţele? Vărsăturile noaptea...

— Gunoiule! Gunoiule!

— Nu ţi-e ruşine de mine pentru că-s un gunoi. Cu gunoiul ăsta (cu mine) te-ai umilit. Dar te-ai umilit pe furiş – nu în văzul lumii, ci numai pentru tine. Excelent, Lesia, ţi-a fost planul: să te umileşti printr-o umilire pe care n-o vede nimeni!... Totuşi nici gunoiul căminist (eu) nu rămîne în pierdere – şi noi primim ce-i al nostru, iei şi ia, numai să nu mişti...

— Porcule-eee.. Aaa-aa. LD plîngea şi eu am înţeles că ajunge. Am spus. Deja am spus. (Mai ţineam ceva în mine, dar ajunge.)

E un timp cînd răneşti şi un timp cînd compătimeşti. Bine, bine, am şoptit. Am îmbrăţişat-o, ea mă lovea peste faţă, peste grumaz, m-a nimerit în ureche, m-a nimerit răsunător! Mă lovea peste capul tuns (după balamuc), peste frunte, chiar peste ochi, dar eu am prins-o de mîini. Le-am strîns, am sărutat-o; o doare şi mă doare. Vino, vino la mine, Lesia. Eu sînt, e timpul cînd compătimeşti.

— Ştii ce m-a jignit cel mai mult? m-a întrebat, culcată alături (cu capul, cu ceafa pe mîna mea). S-a întors pe-o parte, încălzindu-mi cu căldura ei, ca o sobă, oasele de underist: burta de atlaz, care mă încălzeşte, burta fierbinte, mare, de femeie.

— Ce? am întrebat eu somnoros, deşi ştiam.

— M-am simţit jignită cînd m-ai întrebat: *de ce în faţa lor (în faţa alor mei) nu te umileşti?*

— Şi de ce nu? am repetat eu întrebarea.

Din păcate, de la prietenii Lesiei nu am deprins cîtuşi de puţin marele lor talent de a suporta şi a aştepta (să suporţi timpul altora şi să-l aştepţi pe al tău).

Lesia mă ocăra. Cum ai putut, tu care eşti atît de sensibil, de bun? (Dar cum am putut, dacă pe deasupra, caz rarisim, nu-mi aminteam nimic?) Probabil că de foame.

În ziua aceea m-am îmbătat atît de tare, încît de la un anumit moment (crucial) în conştiinţă nu-mi mai rămăsese nimic, nici măcar groapa aceea neagră cu scîntei, obişnuită atunci cînd bei votcă flămînd. Pînă la această întunecime calmă, de cerneală, cu scîntei, memoria n-a rezistat. Dar Lesia, desigur, mi-a povestit.

Mă ocăra. Ai fost mitocan – mitocanul cel mai veritabil.

M-am declarat de acord. Ştiu. Firește, sînt o vită încălţată. După ce m-am îmbătat cu votca lor, tot pe ei, cum am aflat, i-am aţîţat.

— ... De ce n-aţi pune mîna pe arme şi n-aţi trage cîteva împuşcături? Rîdeam de ei, de „foşti", chiar după ce o demonstraţie de-a lor fusese împrăştiată pe străzi.

Ei erau la adăpost, se legaseră deja de lefuri şi de fotoliile lor, dar fuseseră împrăştiaţi tovarăşii lor, nişte neisprăviţi, tot „foşti", dar mai sinceri, care fugeau bezmetici prin piaţă cu gurile căscate şi cu steaguri roşii. Se înţelege că *ăştia*, instalaţi deja în scaune, îşi făceau griji şi ţineau cu *aceia*. Sufereau. Erau şi-aşa umiliţi de împrăştierea demonstraţiei şi de înfrîngere, iar eu îi înţepam.

Rîdeam:

— Da. Aţi vrea acum să aveţi „kalaşnikoave" în mîini, a?

Şi mă întristam:

— Păcat că nu trageţi. Păcat că nu vă pricepeţi decît să vă pipăiţi secretarele pe mesele din birouri.

Unul dintre ei m-a scuipat în obraz peste masă (era la Lesia, seara, peste masa ei din bucătărie, la care stăteam şi beam). După aceea chiar am întrebat-o pe Lesia – cine a fost?... Am început chiar să-l respect.

Lesia mi-a spus că tipul e nervos, că nu s-a putut abţine. M-a scuipat, iar eu l-am pocnit cu o sticlă peste ţeastă, dar nu tare, careva dintre cei care stăteau aproape a reuşit să mă apuce de mînă. Ne-au despărţit.

Ei, prietenii, i-au făcut rost de un apartament (nu la fel ca acela de altădată, dar bun: două camere spaţioase pentru doamna conferenţiar L.D. Voinova) – şi imediat au pus mînă de la mînă şi i-au cumpărat mobilă stil contemporană. Bravo lor! Dar cu locul ei de muncă nu se grăbeau. Căutau. Locul era important nu numai pentru ea, ci şi pentru ei. (Altfel, ce fel de loc mai e?) Aici chibzuiau cu mintea şi ocheau bine – slujba să fie pentru mulţi ani. Leafă şi pensie fără griji. Mai au încă de băut apă din fîntînă.

S-a mutat – sărbătoare, metri p. proaspeţi, fără mirosuri. Şi iată că portretele soţului partinic i le-a agăţat pe pereţi careva dintre prieteni. Nu eu. La drept vorbind – ce să caut eu pe lîngă ei? Iar ei pe lîngă mine – la ce bun?... I-am spus că în săptămîna aceea n-o să vin. LD m-a întrebat:

— De ce? Dar nu i-am răspuns. Am tăcut, dîndu-mi mie şi ei un moment de despărţire pură.

Dar am venit. Chiar m-am şi culcat cu ea. Şi desigur, fără umilirea ei de sine în pat: sex calm, sănătos, conform vîrstei, cu ponderată prăbuşire pasională şi reciproc tăcută în taina actului. Ce-i drept, eu am încercat să mă întorc la una dintre acele căi nocturne, pe care ea păşea să se căiască (şi după care plîngea în toiul nopţii). Dar m-am ciocnit de neant. Parcă intrasem amîndoi într-o pauză – într-o domoală reticenţă senzuală. Iar apoi, cu precauţie, Lesia a ieşit în faţă: nu mai voia ceea ce a fost – mi-a şoptit cu un zîmbet moale, ce se ghicea prin întuneric: „Hai, hai, dragule. Nu mai avem şaptesprezece ani...“ – şi eu am fost de acord, doar nu era nevoie de repetiţie în umilirea ei.

În aceleaşi zile am trecut pe la cuibul de boschetari ca să-mi găsesc maşina de scris. (Nu m-am dus de prima dată la Nata.) Vietnamezii au început să piscuiască, tărăboi melodic, disputau, strigau că la ei nu-i casă de amanet şi că maşina le fusese vîndută definitiv, dar eu întrebam cu şi mai multă încăpăţînare şi insistenţă: „Unde-i?" Din cameră în cameră, fără să omit vreuna, am căutat la tot etajul lor ce mirosea a marinată – pînă la urmă am găsit-o, am pus banii la bătaie şi am răscumpărat-o. Le-am dat ceva mai mult, asta i-a împăcat cu situaţia. Pe deasupra, era încă proaspătă amintirea scenei cînd eu, în criza de nebunie, îi aruncam, politicoşi fiind, pe paturi.

M-am dus pînă la Nata; am stat un pic şi am băut ceai. După lunga pauză, flautul mi s-a părut ţipător. Dar însuşi timpul (mintal) se divizase – în înainte şi după balamuc. Acum trăiam după. Şi cu atît mai stăruitor reconstituiam, storceam din trecut părticele ale vieţii noi. O părticică era şi Nata. Mi-o aminteam. Nu spun că aş fi vrut s-o văd. Nu: pur şi simplu, anticipam cu gîndul, mă duceam în viitorul posibil: pasămite, *cine ştie*... Numai să te gîndeşti! N-aş fi nimerit la balamuc, nici în Salonul numărul unu, dacă i-aş fi povestit cîte ceva acestei prostuţe sfioase, nici măcar în pat, cum se obişnuieşte, ci stînd pur şi simplu la masă. La ceai, acompaniat de obişnuitul ei geamăt din flaut, i-aş fi spus, ia lasă flautul, ascultă acum geamătul meu.

Cine ştie, mă gîndeam. Mergeam pe stradă, trăgînd în piept vîntul proaspăt al toamnei, care deja se simţea. Eram în pulover, mă zgribuleam, în mînă duceam maşina de scris pe care o recăpătasem şi de care nu aveam nevoie...

La o a doua cursă mi-am luat catrafusele din cuibul de boschetari: geamantanul cu lenjerie, paltonul de iarnă, o legătură de cărţi. Am trecut pe la Nata – acolo era o masă. De jur-împrejur, rudele din Armenia. Mătuşa rusoaică, Oho-honiuşka cu burta fleşcăită, făcuse pentru musafiri două sute de pelmeni, se străduise!... Vorbeau despre tatăl şi mama Natei, de mult răposaţi, pasămite buni oameni au fost. Nata zîmbea. Rudele din Armenia îi spuneau Anait.

Încercaseră s-o mărite cu unul de-al lor, dar nu izbutiseră. Mai devreme sau mai tîrziu în bărbat se trezeşte

soțul oriental (de fapt orice fel de soț), soțul obișnuit, care vrea ca de dimineață așternutul să fie strîns, în casă să fie confort și mirosuri atrăgătoare de bucate. Dar ce putea face Nata? O minte de copil, mîini care nu-s bune de nimic și cinci-șase melodii la flaut, învățate pe de rost. Dar rudele din Armenia reușiseră să cumpere și să privatizeze apartamentul ei, o treabă importantă; dacă Nata s-ar fi pomenit numai cu flautul ei, fără locuință separată, ar fi fost de jale. Ce-i drept, n-o trăgea inima spre bărbați. Dar, slăbuță fiind, cît de mult putea rezista? Nu știu, nu-mi imaginez. Un copil, pe care cineva l-a convins.

Rudele fugiseră din Baku în timpul evenimentelor cunoscute prin cruzimea lor, iar acum, cu toată familia lor mare și ramificată, plecau în Franța. Mi-au povestit cît de greu au intrat în corespondență cu niște armeni francezi, cum au primit viza și cum au reușit să demonstreze că sînt oameni de artă, care trebuie adăpostiți într-o țară civilizată (în Franța e greu să pătrunzi! – mi-au explicat). La Nata, în seara aceea, ca de despărțire, aduseseră biscuiți de casă neambalați și multă ciocolată. Era înghesuială și gălăgie. Cu mine erau prietenoși, sinceri, nu doar politicoși. Am stat mult timp, am băut. Am mîncat pelmeni și, uitînd de Nata, mă holbam la o armeancă trupeșă de vreo patruzeci de ani. Aceasta mă întreba dacă sper că la Moscova viața își va reveni la normal sau și aici totul se va duce de rîpă, ca la Baku, la Tbilisi. Eu mîncam pelmeni și strîngeam din umeri: va fi cum va fi. (Pe nici unul dintre cei care pleacă nu-l consolez. Și nici nu încerc să-l fac să se răzgîndească.) Beam votcă și trăgeam cu coada ochiului la buzele ei frumoase. (Fără ispită. Buzele erau pur și simplu frumoase.) Iar Nata, îmbujorată, la rugămintea lor, scosese de-acum flautul din husă. Avea emoții, așa cum i se cuvine unei artiste să aibă emoții.

Mîncam și beam gălăgioși, discutam viața postsovietică ieșită din matcă, iar Nata, după fiecare număr, ieșea și se întorcea (bea pe furiș valeriană). Și iar ducea flautul la buze. Drăguță și debilă, nu înțelegea noua viață din Rusia (așa cum nici pe cea veche n-o înțelesese). Liniștită și nesîcîitoare, pentru ce și pentru cine trăiește? Pe cine interesează? Nu-i de-a mirării că ei, cei cincisprezece oameni care plecau,

nu o luau cu ei în Franța. Pur și simplu, o confundaseră cu un lucru, cu un obiect. Și doar dintre lucruri le luau pe cele mai prețioase, toate celelalte le lăsau aruncate aici.

Dar și eu mă temeam că sunetele jalnice ale flautului mă vor urmări tot restul vieții. (Va fi cu tine, îmi șoptea o voce. E dintre cei care nu se vor ridica. Uite cine n-o să-și îmbunătățească niciodată situația. Va fi întotdeauna la pămînt și cu tine...) Singurul nostru contact fizic a avut loc atunci cînd Nata spăla cești le. Le spăla după ce se băuse ceai, spărsese două cești, lacrimi în ochi, nepricepută. Continua, totuși, să le spele, iar eu, fumînd, m-am apropiat din spate și, ca s-o liniștesc, i-am îmbrățișat umerii. Mîinile ei, tremurătoare, erau ocupate cu blestematele de cești. (Sînii mici erau ușor accesibili; de fapt, Nata e lipsită de apărare din picioare pînă-n creștet.) Grumazul i se înroșise tare. Urechile roz ardeau. Dar eu doar am pus țigara undeva și am început s-o ajut să spele cești le, luîndu-i-le din mîini.

Bătrîna mătușă dintre neamurile ruse venea la Nata o dată sau de două ori pe săptămînă. Mătușa nu-i dădea Natei nici o copeică (trăia dintr-o pensie de mizerie), dar deretica în garsonieră. Îi gătea supă și caşă pentru trei zile. Și, după ce plîngea cam un ceas, pleca. De fiecare dată, plîngea cu aceleași cuvinte: cică, am să mor și Nata o să piară.

— Și n-o să aibă cine s-o supravegheze. Oh-oh. Și-o s-o năpădească murdăria. Bătrîna Oho-honiușka scăpa o lacrimă uitîndu-se spre fereastra dincolo de care domnea toamna. Parcă încerca să mi-o plaseze pe Nata mie, intelectual văduv; bătrîna se încăpățîna să mă considere văduv. (Așa voia ea. Chiar mă răstisem o dată la ea pentru asta.)

În seara aceea, în cuibul de boschetari vietnamezii se certau la parter. Prin pereți răzbătea un val de gemete și vaiete mieunate (niște țipete de o tonalitate inexprimabilă). Poate, vor fi avînd vreo sărbătoare?... „Mă tem de fapte scandaloase", spune, speriată, mătușa.

Și mă întreabă:

— Dar tu de ce ai încetat să mai vii pe la noi?

Discutăm.

Iar Nata suflă încet-încetișor în flaut. În cuibul de boschetari gălăgios și beți v ea parcă trăiește doar fiindcă-i

ocrotită de sus de rugăciunea ei zeloasă, jalnică, intonată la flaut.

— Doar e femeie, e drăguță la chip, mă tem, chibzuiește mătușa cu voce tare.

— Poate că de mine ar trebui să te temi cel mai mult, am rîs eu.

Mătușa s-a speriat:

— Ce spui! Ce spui!... A început să vorbească în șoaptă. O să-i dai cepul și ea o să ajungă nefericită. De cum are să afle de treaba asta, n-ai s-o mai poți stăpîni. O să vrea zi și noapte – și ce viață are să înceapă pentru ea?

— N-are cum să rămînă întreagă în cuibul ăsta de vipere! Careva o să-i vină de hac.

— Ah, dragule. Poate că n-are să-i vină. Domnul e îndurător.

Am tăcut amîndoi.

— Domnul e îndurător, a repetat ea. Treizeci de ani – i-a trăit. Are să mai trăiască zece și poate că n-or să se mai chiorască la ea... Aș lua-o la mine, dar sînt bolnavă ca să mai fac demersuri și să ne strîngem la un loc în aceeași casă – vasele de sînge mi-s bolnave. Sînt bolnavă, bătrînă!

A izbucnit în plîns.

Nata a ieșit să mă conducă. Chiar la ușă, la intrarea în cloaca de boschetari, mi-am trecut palma pe obrazul ei puțin îmbujorat. Momentul despărțirii.

— Noapte bună.

I-am spus că, cică, nu prea cred că o să mai vin – și am repetat, *n-am să vin*. Nata s-a mirat:

— De ce?

N-am strîns decît din umeri. Încă un moment.

I-am făcut o vizită surorii medicale Marusia. Ne-am bucurat amîndoi – o sticlă? de ce ai adus-o? Doar am alcool! – mă certa Marusia, un butoiaș rotofei, așa era acasă, fără halatul alb.

Totuși, bucuria ca bucuria, dar pe perete, prinsă într-o piuneză, era deja o fotografie (cam cît palma) – un chip cunoscut. M-am uitat mai bine: așa era. Pacientul Șașin! Mi-o luase tare înainte în timp ce eu îmi vindecam cele două coaste. Păcat. Am fost nevoit să mă împac și cu asta – prima

mea venire la Marusia s-a dovedit a fi şi despărţirea, se întîmplă.

În întîrzierea venirii mele la ea era ceva parodic, o copie, ceva din eroul înşelat, care s-a întors de la război. S-ar putea spune, am luptat cinstit, m-am războit! (Cu sanitarii, pentru noi toţi.) Am luptat, m-am războit, am fost schilodit cu măsură. Erooou! a plesnit Marusia din palme. Am rîs amîndoi. Aşa-i viaţa. Marusia nu se gîndea să-şi ascundă planurile: „Îl aştept!..." – şi mi-a făcut cu ochiul. Adică, pe Şaşin, din spital. Îl aşteaptă şi chiar speră: aşa de mult ar vrea să fie bine!... Iar eu, firește, am încuviinţat: „Dumnezeu să vă ajute!" (Măcar de ar avea noroc! Măcar de nu s-ar lăsa cu patima drogurilor.)

Marusia mi-a destăinuit şi celelalte noutăţi interesante din spital: Ivan e sus, *la cel mai înalt nivel* – l-au mutat; iar medicul-şef al spitalului e acum Holin-Volin. Asta-i clar. Asta se putea prevedea de mult, nu-i aşa? Da, era de aşteptat. Dar Inna ce face?... Păi ce să facă! E „soră şefă", nasul sus, îşi închipuie că-i mare frumuseţe. (Picioarele i s-au făcut şi mai lungi!) În rest, spitalu-i spital, totul a rămas neschimbat... Am discutat despre faptul că Ivan Emelianovici m-a uitat atît de uşor, *m-a iertat*, a fost Marusia de acord, fiindcă s-a dus sus. Plecînd la mai bine, oamenii iartă mai uşor. Iar Holin-Volin, ca toţi oamenii tineri şi răutăcioşi, ajungînd şef, s-a dovedit a fi, imaginează-ţi, de treabă. Şi-i atît de uşor cu el, e atît de comunicativ! Da, îi place să înţepe. Te înţeapă cu plăcere. Dar nu te doboară de tot, ci imediat îţi iese în întîmpinare, rîde cu tine. (Îi ştim pe ăştia. Veninul lor e veninul afirmării de sine.) Am discutat de minune cu Marusia. Şi am băut, am îmbucat de-a mai mare dragul. Totul, cu excepţia patului.

Eu m-am blocat dintr-o dată, am dat greş de îndată ce s-a răspîndit împrejur mirosul greoi al trupului ei – atunci au dat năvală peste mine mirosurile paralizante ale balamucului. Înlemnisem, chiar şi degetele de-abia le mişcam. Ingenioasa Marusia a scos o fiolă pe care scria ceva de genul *tri-sulfat-piston*, îndată, cică, viaţa o să fie ca mai înainte, nu te teme, dragule. A făcut nişte vrăji deasupra soluţiei aceleia pentru tauri, dar, la vederea cunoscutei seringi imense din mîna ei, mi s-a blegit tot ce se putea blegi. Chiar mi-a

curs şi saliva. Şi, precum debilul Alik, cu gura întredeschisă, mă uitam la tapetul de pe pereţi, la desenul lor care se repeta. (Alik căuta acolo linia orizontului.)

Marusia s-a dezbrăcat de tot. Mirată, a umblat, s-a frecat de mine şi iar s-a pus pe treabă: de data asta nu i-a fost milă şi a băgat în mine nu ştiu ce *tri-sulfat-tri-piston* scump, dar, din păcate, tot fără folos. Nu ne-a mai rămas altceva de făcut decît să bem ceai cu dulceaţă. Am mai vorbit. Am mai rîs. Şi curînd ne-am despărţit. Cînd am plecat, Marusia a clătinat nedumerită din cap şi chiar a băgat capul în frigider ca să vadă fiolele, a citit încă o dată – oare îmi injectase ceea ce trebuia?

Injectase ce trebuia. Din cauza excitaţiei excesive, noaptea nu am putut să aţipesc; nu puteam să stau culcat decît pe spate, atît de tare mă apucaseră năbădăile. Am înnoptat în cloaca de boschetari (am intrat cumva, am cerşit un pat pentru o noapte, ah, paturile astea cu tăblii emailate, scorojite!) şi în toată noaptea aceea lungă de-abia am dormit, iar pătura a stat pe mine ca şi cum ar fi fost pusă într-un băţ. Acolo, ce-i drept, sînt pături uşoare, de cămin (cumpărate de la vietnamezi). (Viaţa mea stătea în băţ. Viaţa era promiţătoare.) O simpatică bagatelă senzuală, totuşi am rîs tare: sînt viu.

Celălalt

Bine cunoscuta N., pe atunci încă tînără şi lucrînd la o editură *tradiţionalistă*, îmi restituia a opta, poate, oară, manuscrisul, însoţit de recenzii negative – adică mi-l refuza.

Şi mi-a spus că mă compătimeşte. A spus mai mult: înţelege cum şi de ce îmi va fi greu să-mi public nuvelele:

— Sînteţi altfel, sînteţi un *celălalt*, spusese tinerica N. De aceea, pasămite, procesul consacrării e atît de greu, de zbuciumat.

N. era inteligentă şi avea intuiţie. Ceea ce, pentru că veni vorba, îi promitea încă de pe atunci trecerea, în calitate de critic, de la *tradiţionalişti* la *liberali*. (Ceva obişnuit.) Ochii i se umeziseră. Era dintre aceia care voiau să simtă că scriitorul e om. Cuvintele îi sunaseră cu sinceritate, iar ochii umeziţi chiar îi străluciseră.

Celălalt era un cuvînt filosofic încă neintrat în modă, dar cunoscut de curînd, de-abia ajuns la intelectualii noştri. Referitor la un scriitor, *celălalt* era o mică distincţie-recompensă – era ca un ordin, chiar dacă mic. Era mai mult decît o medalie. Am ieşit din editură cu un zîmbet. Voiam chiar să-mi impun ca regulă – plecînd, zîmbeşte, dacă eşti *celălalt*.

De-acum puteam să zîmbesc în viitorii cincisprezece ani, cincisprezece ani de refuzuri totale, an de an. Totodată am trecut atunci printr-o lipsă disperată de bani, mi-am părăsit familia. N-aş spune că, precum Zîkov, aflat în aceeaşi zonă a neconsacrării, am trecut şi eu printr-o tentativă de sinucidere în metrou – nu a fost o tentativă, a fost doar un gînd. (Gîndul sinuciderii.) Iar de atunci metroul a devenit locul unde mă simt deosebit de liniştit.

O fulgerare (separată de eul meu) isterică – iată ce a fost, cînd deodată am simţit curajul înfrigurat (şi dorinţa concomitentă) de a mă arunca sub roţile trenului care se apropia. M-am gîndit că-i ceva simplu, extraordinar de simplu, ca o iluminare – şi cu toată viteza înainte! – aproape că nu mă îndoiam că saltul va deveni pentru mine ca un fel de anticameră şi că sub roţi încă nu-i finalul, *mai vedem noi...*

— Hai-hai!... Dă-te la o parte! m-a împins grosolan o femeie cu şapcă roşie şi baston-pilot. Mă luase drept un om beat. Poate că mîna i-o fi fost de fier, umărul zdravăn (mîna e puternică datorită umărului), dar am zburat înapoi un pas şi jumătate sau doi. Iar mai departe am făcut şi singur, de-acum instinctiv, al treilea pas, m-am apropiat de mulţime, ferindu-mă de nenorocirea ce s-ar fi putut întîmpla pe şine.

Doar o clipă, o întîmplare, o virgulă, hai să mergem mai departe – nici măcar nu reuşeam să gîndesc...

Refuzuri (de la redacţii, edituri) se adunaseră deja numeroase, cifra nu era rotundă, dar simetrică – 121. Cele mai multe refuzuri erau primitiv măgulitoare, ba politicoase, ba mitocăneşti, batjocoritoare, hazlii, obtuze, forţate, inteligente, *tradiţionaliste, liberale*, de orice fel – şi totuşi peste ele triumfa de sus simetria, 121. M-am decis dintr-o dată. Le-am dus pe toate odată femeii care vindea lîngă metrou (mă rugase de mult să-i aduc nişte hîrtie, ca să împacheteze plăcintele). Un sac.

Dar înaintea ritualului scoaterii din casă, am pus refuzurile unul peste altul. Împreună cu ciornele nuvelelor se forma un teanc de înălţimea mea. Parcă în momentul acela comunicam: autorul, nuvelele şi refuzurile. „Sînt celălalt", i-am comunicat cu voce de bas înaltului teanc de hîrtii. „Sînt anticonceptual", i-am comunicat. Teancul de hîrtii, clătinîndu-se de emoţia prestradală (preplăcintărească), se uita la mine. Teancul voia să rămînă.

Iar la redacţia uneia dintre cele mai liberale reviste încă se mai afla ultima mea nuvelă, trebuia s-o iau! Pînă în momentul acela trecuse un an de cînd o predasem, un termen mai mult decît suficient pentru lectură, dar la redacţie, în loc să mi se înmîneze refuzul de rigoare, mi s-a spus: manuscrisul e la recenzat.

M-a cuprins îndoiala. Ceva nu era curat aici. (O lectură atît de prelungită. La cine?...) Nu, nu-mi pot spune numele. Secret de redacţie. Autorul nu poate, nici nu trebuie să-l ştie. *Altfel se fac presiuni asupra recenzenţilor*. A-a, altfel li se dă mită, am spus eu, zîmbind şi, desigur, cu ironie. (Aş fi dat mită şi de-o sută de ori, dacă mita ar fi însemnat ceva.) În asta şi stă misterul impenetrabilităţii inexplicabile, obtuze, metafizice din vremea lui Brejnev – mita nu însemna nimic în redacţii! Banii nu însemnau nimic, cadourile nu însemnau nimic, talentul nu însemna nimic şi nici măcar valuta eternă, frumuseţea feminină a poetelor, nu însemna aproape nimic... Totul avea un preţ de nimic. Cinci copeici. Bine, am zis eu, nu-mi puteţi dezvălui numele recenzentului (înţeleg), dar spuneţi-mi, indicaţi-mi ziua sau măcar luna cînd manuscrisul i-a fost expediat recenzentului. Data e ceva concret. Data e ceva curat. De ce nu mi-aţi spune data?... Da, mi-au zis. Firește, mi-au zis. V-o spunem imediat. Acum au fost nevoiţi să caute la modul serios pe birouri. Şi şi-au dat seama că manuscrisul nu există.

Nu exista. Adică, de existat exista – iată data, iată titlul, autorul l-a adus, e înregistrat, dar manuscrisul *ca atare* nu era de găsit. N-aveau ce să-i restituie autorului nici măcar cu un refuz.

Au căutat din nou – au chemat în ajutor secretara, redactorul adjunct, a venit în fugă curierul asudat, iar apoi (momentul meu!) s-a ivit inteligenta şi influenta N., cunoscută prin libertatea ei de gîndire în cercurile literare ale Moscovei – o femeie plăcută la înfăţişare şi ca maniere. Aceeaşi N., acum lucra la această revistă cunoscută de toată lumea şi nu mai era tînără. (Amîndoi nu mai eram tineri, cincisprezece ani de refuzuri!) Sub supravegherea ei vigilentă, s-au verificat dulap după dulap, sertar după sertar.

Din cînd în cînd, N. repeta:

— Nu vă faceţi probleme. Luaţi loc. Îl găsim...

Au cotrobăit absolut peste tot. Manuscrisul nu era de găsit. S-au sfătuit. Eu aşteptam.

În fine, influenta N. mi-a spus că manuscrisul e, desigur, la recenzat, chiar şi-a adus aminte la cine (dar, desigur, nu-mi poate spune, *asupra recenzenţilor se fac presiuni*), aşa că trebuie să mai aştept puţin şi să-i dau telefon ei

personal peste, să zicem, două săptămîni. Am dat din cap – bine. M-am întors să plec, pornisem deja către uşă, cînd unul dintre redactorii adjuncţi, cu siguranţă inspirat de sus, a rostit nişte cuvinte neobişnuite. Le-a rostit încet, într-o îngîndurare melancolică: „În dulapuri, nu-i. După dulapuri, nu-i. Dar *pe* dulapuri v-aţi uitat?..." A adus o scară dublă, a urcat chiar el cu o îndemînare de ostaş şi, dintre zecile de manuscrise aruncate acolo, l-a extras pe al meu, acoperit de o incredibilă pînză de păianjen. Pînza de păianjen era depusă într-un strat gros, viguroasă, deasă. Iar în lateral, unde erau legate şnururile, stratul se depusese de curînd: pînza era gingaşă, mică şi cîrlionţată. Şi – n-am să uit niciodată! – acolo, în pînza cîrlionţată, se ascunsese, alarmat, un păianjen mic, fiinţa vie pe care o interesaseră textele.

Cu mişcări maşinale, am şters, am curăţat dosarul cu palma. I-am netezit marginile. Şi, mi-aduc aminte, am rămas cu mîna încremenită, neştiind ce să fac cu păianjenul.

Între timp, angajaţii redacţiei încercau să-şi dea seama cum şi de ce au apărut manuscrisele nerecenzate *de pe dulapuri* – cineva acuza, cineva îşi amintea, cineva se dezvinovăţea. Iar N., drăguţă la înfăţişare şi atunci cînd era furioasă, îi lua la rost pe subordonaţi. I-am spus lui N. că-mi retrag manuscrisul. Nu, nu mai aştept. Nu, n-am nevoie de nici o referinţă. Ei toţi, precum un cor antic, au încercat să mă facă să mă răzgîndesc, dar nu-i ascultam – am luat cu grijă păianjenul împreună cu o bucată din pînza lui caldă şi, urcînd cu grijă fiecare treaptă, l-am depus pe dulap, unde era reşedinţa lui permanentă. După ce am coborît, N. mi-a explicat:

— ... Sînt sigură. Sînt sigură, îmi amintesc că manuscrisul a fost la recenzat. Tocmai s-a întors de la recenzent.

— Nu cred, am clătinat eu din cap.

— Da, da. Manuscrisul s-a întors. Şi recenzentul a remarcat că nuvela nu-i rea deloc. Dar autorul trebuie...

Am repetat scurt – nu, nu mai cred. Şi, ştergînd de pe manuscris ultimele fire de pînză de păianjen, am pornit spre ieşire.

Mă îndepărtam pe coridor. Şi din urmă, din spatele meu (N. s-a repezit în urma mea, dar nu m-a ajuns), veneau cuvintele ei profetice. Ea striga:

— Credeţi-mă. Credeţi-mă!...

N-am să-i uit glasul. Sincer, emoţionat, gata să mă iubească şi să-mi iubească textele, un strigăt fără sens, dintr-un neant în alt neant.

Fusesem refuzat de o sută de ori, dar refuzul acesta era ultimul şi unul deosebit datorită strigătului ei uimit. Însăşi lumea oamenilor, imensa noastră lume omenească striga şi implora prin vocea ei, mă ruga *să cred* că n-a venit ceasul meu, n-a venit ceasul textelor mele. Ei, oamenii, se învinovăţeau – deocamdată nu puteau să facă nimic.

Nu merita să mai duc manuscrisele undeva, nici pe acesta, nici altele. La fiecare om vine o dată înţelegerea lipsei de sens a unor aprecieri sau a altora ca forme de recunoaştere. Lumea aprecierilor şi-a încetat existenţa. Ca o iluminare. Ca ora jubilării. Sufletul a început să zumzăie deodată.

Se părea că omul încă mai mergea pe coridor (eu mergeam pe lungul coridor al vieţii) – mergea spre lumina pe care a recunoscut-o de departe. Nici să predau manuscrise, nici să creez texte nu mai era de-acum obligatoriu. Iar din spate (ca să nu uit descoperirea-revelaţia mea) mi se striga. Se tot prelungea, îmi răsuna în urechi strigătul:

— Credeţi-mă...

Trebuia să ştiu şi să cred că viaţa mea *nu* e nenorocoasă. Trebuia să cred că pentru nişte scopuri speciale şi pentru un plan superior era necesar ca acum (în acest timp şi în această Rusie) să trăiască oameni ca mine, în afara consacrării, în afara renumelui şi cu priceperea de a crea texte. Underground. Să încerci să trăieşti fără Cuvînt, doar alţii trăiesc, să rişti sau să nu rişti să trăieşti tăcut – iată întrebarea – şi eu sînt unul dintre primii. Nerecunoaşterea mi-am văzut-o nu ca pe o înfrîngere, nici măcar ca pe o remiză – ca pe o victorie. Ca pe un argument că eul meu a depăşit textele. Am păşit mai departe.

Şi atunci cînd, după schimbările lui Gorbaciov, oamenii din underground au sărit ici şi colo din subterană şi au început, ca apucaţii, să ia, să înşface, să-şi facă un nume la lumina zilei (şi au devenit sclavii acestor nume, au devenit invalizi ai trecutului), eu am rămas tot eu. Nu trebuia să recuperez ceva. Tentaţia de a edita carte după carte, de a ocupa un post, de a conduce o revistă a devenit doar o

tentație, iar mai tîrziu și o trivialitate. Eul meu nescriitor și-a dobîndit propria sa viață. Dumnezeu mi-a dat mult în acele momente de refuz. Mi-a dăruit rămînerea.

Miile de reviste și edituri mici și mari de acum (scăpate cu totul de cenzură) nu mai însemnau nimic pentru mine – ecoul strigătului prelungit, absurd și de pe altă lume: „Credeți-mă – credeți-mă!..."

Chiar și în cloaca de boschetari cu vietnamezi la parter și șobolani la celelalte etaje mi s-a dat drumul doar pentru o noapte. (Mi-au aruncat geamantanul din magazia lor împuțită. Am să-l duc la Gara Kursk.)

La Mihail n-am izbutit să mă lipesc: în apartamentul lui era un întreg cuibar de inși, care, mai devreme sau mai tîrziu, plecau în Israel și care erau acum de-ai noștri (de data asta nici pe departe nu mai semănau a evrei). Desigur, e o faptă bună să-i ajuți pe cei ce pleacă, să le ușurezi alergătura și necazurile. Uneori Mihail mă chema și amîndoi îi ajutam să-și care la Șeremetievo geamantanele și copiii mici.

— Nu rămîi? m-a întrebat Mihail.

— Nu.

Dacă aș fi numărat și copiii, evreii surescitați cu fizionomii slave și mordvine, care se învîrteau în apartamentul lui de două camere, erau vreo zece-cincisprezece. Nu-i mare lucru ca în curînd Mihail să fie nevoit să-și caute un loc unde să înnopteze. Cei care pleacă din țară sînt crucea lui.

La Zinaida sau la altcineva încă nu puteam nici măcar să mă reped pentru cîteva minute. Nici pentru o oră nu m-au lăsat să intru în cămin. N-am umblat, nici măcar n-am respirat praful coridoarelor mele, unde atîta timp am făcut-o pe paznicul și am trăit.

Pe lîngă toate celelalte, acolo începuseră să se teamă de hoți (spiritul vremii) – la intrare au montat o tejghea lungă din lemn de stejar, iar îndărătul acesteia au instalat, umăr la umăr, doi portari deodată, foști luptători în Afganistan, cu uniforme amenințătoare, în pete.

Unul dintre ei mi-a arătat pumnul – nu-ţi dau drumul, nu te băga!...

Bani aveam puţini de tot – copeici.

Am încercat. Am căutat. Gara Kursk, deocamdată nu am găsit nimic altceva *pentru viaţă*. (Am predat la camera de bagaje maşina de scris, geamantanul cu lenjerie.)

M-am trezit (în cloaca, pe jumătate vietnameză, de boschetari) cu gîndul nefast că termenul a trecut, că patul l-am avut doar pentru o singură noapte şi acum trebuie să plec.

Să pleci în nimic şi în niciunde, cînd ai 55 de ani – nu-i chiar atît de simplu. Cînd ai 55 de ani nu-ţi vine să te gîndeşti că începi iar de la zero. Şi ideea că eşti anticonceptual nu devine, vai, reazem şi consolare.

Pînă şi în acest mizerabil cuibar de boschetari stătea la intrare un portar care fusese luptător – un flăcău brav, în uniformă cu pete. Căscînd, a repetat că mi s-a permis doar o singură noapte: să nu te mai arăţi pe aici, ai înţeles?... A mai căscat o dată. (Alene, se pregătea să-mi restituie buletinul.)

Dinaintea lui, pe masă se vedeau, negre (roşii), vreo cinci-şase buletine puse unul peste altul. Ţinea în mînă buletinul meu, confruntîndu-mă cu fotografia îngălbenită; m-a întrebat – care ţi-e numele?

Iar eu i-am răspuns cu un involuntar oftat matinal:

— Celălalt.

Portarul a aruncat cît acolo buletinul meu şi a început să răscolească teancul de buletine, uitîndu-se în fiecare pe rînd.

— Nu, i-am spus eu. Buletinul e chiar acela. Eu sînt celălalt.

El s-a înfuriat.

— Acuşi îţi trag un şut. Ţap bătrîn!

Credea că mi-am petrecut noaptea cu o femeie. (De aia, pasămite, a ţinut să doarmă în cuibul de boschetari într-o noapte rece de toamnă.) „Ai avut chef de-o muiere?“ Eu am zîmbit strîmb. Mi-am amintit cu cîtă întîrziere şi lipsă de sens stătuse ridicată de dimineaţă pătura mea, de parcă ar fi fost pusă pe un băţ.

PARTEA A CINCEA

Corbul negru

Magazinul alimentar era pe mîinile unui mic grup mafiot de siberieni. Mi-au dat de lucru la lăzi doar trei zile: primind banii, ţin minte, am cumpărat rapid pîine neagră şi două cutii de brînză topită. Am mîncat totul imediat, Doamne, cum am mai mîncat, cît de gustos a fost şi cît de sătios!... Un siberian, lat în spate, văzîndu-mă atît de înfometat, mi-a turnat, ca să mă încălzesc, o jumătate de pahar de vin de Porto. Am băut. Şi iar m-am apucat de mîncat. Pînă la ultima îmbucătură. Cînd mi-am scuturat firimiturile de pe haină, m-am şters la gură şi m-am ridicat, eram de-a dreptul fericit. Chinurile nu mă înrăiesc, aşa-i viaţa. Dar obosesc: începe ceasul să ticăie. Se aude deja. Iarna era încă departe, însă, slab fiind în anul acela (după spitalul de psihiatrie), mă îngrozea chiar şi toamna – friguroasă şi vîntoasă. Dormeam la Gara Kursk, ceea ce nu era bine dacă se întîmpla în fiecare noapte. Dormeam şezînd pe o bancă. Capul îmi atîrna.

Nu spun că m-am ataşat pas cu pas de credincioşi, pur şi simplu, am tras (împins de curent şi de foame) spre căldura bisericuţelor de pe la periferiile Moscovei. La mijlocul toamnei a început să ningă. Ba s-a mai iscat şi un viscol, dar uşor, cu o temperatură de tot nimicul, „minus un grad". Glasurile cîntăreţilor bisericeşti îmi produceau o dulce exaltare, lacrimile îmi curgeau fără voie pe obraji. Totuşi, eu ţineam minte caracterul lacrimogen al religiei, îmi stăvileam ideile şi de îndată ce mi se năzărea ceva, păşeam îndărăt (înainte?) spre Renaşterea puşkiniană, aşa cum o înţeleg eu. (Spre acceptarea măreţiei lui Dumnezeu, dar fără obligativitatea credinţei zeloase în El.) Lacrimile îmi

şiroiau, iar obrajii îmi erau supţi de foame. Din cauza lor, cerşetorii se uitau de-acum chiorîş la mine, însă nu am ajuns să le fac concurenţă. În pridvor, au poziţii trainice, de neclintit, dar eu nici nu voiam pomană. Intrînd în biserică, eu îmi încălzeam trupul, îmi încălzeam şi sufletul împăcat, nedorind decît să trec cu bine de toamna friguroasă, nu mai mult. Tactica ingraţilor.

Şi am dat imediat uitării cele sfinte, atunci cînd odată, la ieşirea din biserică (chiar în stradă), m-am ciocnit de o femeie în vîrstă, o veche iubire de-a mea – ea s-a mirat, m-a recunoscut! Mi-a spus pe nume şi patronimic, iar eu, rîzînd, am corectat-o, am zis că acum sînt doar Petrovici. Pare-mi-se, ea şi-a băgat în cap că lucrez sub acoperire. Pentru ea încă mai eram un scriitor nerecunoscut care studia, după cum socotea ea, pe ascuns, oamenii şi moravurile lor. Oamenii care au suferit de-o boală la o vîrstă înaintată. Sau au suportat pierderea celor dragi. (Oamenii care în zilele noastre au început să frecventeze biserica. „Da. Aşa sînt eu. Merg acum la biserică şi mă rog..." – mi-a spus cu un oftat.) Şi, într-adevăr, nu era o excepţie. Cu doar cinci ani în urmă, ea şi femeile de aceeaşi vîrstă îmbătrîneau şi militau în tot felul de comisii sovietice, în comitete sindicale centrale sau locale, dar, pe măsură ce s-au apropiat de pensie, cu atît mai mult s-au apropiat de boli şi de rugăciune. În schimb, intelectul ei de cititor încremenise pe veci acolo – în trecut. (Cîndva, demult, îmi citise nişte nuvele în manuscris – una sau două.) Aşa încît, biata de ea, tot mai credea că acuşi-acuşi voi fi publicat, consacrat. Imediat am tras la pîinea şi la căldura ei. Seara, trecea pe la ea fiul ei, matur, care, se înţelege, nu mă agrea (din cauza ghetelor mele de boschetar) şi care, peste vreo două săptămîni, i-a făcut vînt „scriitorului" din casă. Dar două săptămîni de toamnă geroasă – sînt paisprezece zile! Am reuşit să mă înviorez. Simpatica femeie, care m-a ţinut minte atîţia ani şi a crezut în talentul meu, nu a vrut (nu a avut curajul) să se culce cu mine, zicînd că are cincizeci şi şapte (era puţin mai în vîrstă decît mine) şi că patul n-o mai interesează. Asta m-a uimit. Dar a simplificat relaţiile noastre, făcînd ca pîinea ei să nu-mi pară amară, uscată. Un suflet bun. Cînd fiul ei m-a expediat, arătam deja ţanţoş.

Înaripat de faptul că pot fi iubit pentru trecutul meu, încercam acum, pe banca tare din gara Kursk, să-mi amintesc nu oamenii, ci chipurile lor, numerele lor de telefon. (N-am agendă. Păcat.) Pe ultima pagină din *Demonii*, am descoperit deodată şapte sau opt numere, întîmplătoare, scrise în grabă, şi atunci am început să telefonez. Distracţie ca la gară! Vechile cunoştinţe, vai, îşi aminteau cu greu de cine-i vorba şi, amintindu-şi, mă întrebau apatic *cum o duc*. Ba şi numerele de telefon se mai schimbaseră între timp. Şi vîrsta îşi spunea cuvîntul. Cel mai adesea, persoana care mă interesa se mutase de mult în altă parte. Altădată o voce străină mi-a răspuns – *el* a murit, *ea* a murit, iar eu, înviorat de-acum de îmbunătăţirea vremii (flămînzii, ca şi cerşetorii, sînt primii care simt soarele toamnei), m-am mirat nesincer şi am mai şi făcut:

— Chiar aşa?

Vocea a repetat indignată:

— Ce înseamnă: *chiar aşa?* V-am spuns doar: *a murit*.

Tot cu o mică doză de melancolie, am fluierat în receptor:

— Demult?

— Demult.

— Ca să vezi!...

Femeia aceea, sufletul acela milos, care ţinea minte iubirea de altădată (caz rar!) şi la care am dormit şi am mîncat două săptămîni de toamnă, m-a tras la un moment dat spre şifonier. Pe un umeraş, printre alte cîrpe, mi-a arătat o treanţă cenuşie, care atîrna mai la margine. (Uitată cîndva aici.)

— Vechiul tău sacou, a spus.

L-am îmbrăcat repede: toamna se îmblînzise, totuşi nopţile erau friguroase. În sacou am şi descoperit, într-un buzunar, un volumaş, începutul *Demonilor*, ca povaţa unui scriitor către alt scriitor. Pasămite, telefonează. (Ultima pagină era cu numerele de telefon.) Aşa a răsărit din neant Lisiunin, Igoriok. Doctor în ştiinţe. Pe jumătate smintit din cauza vieţii de holtei – şi suspicios. Se înţelege, o întîmplare lipsită de importanţă. Dar cînd n-ai cui telefona, îi telefonezi şi lui Lisiunin.

Căutînd un pretext (în fond, de ce am apărut după atîţia ani de tăcere reciprocă), tot o ţineam morţiş cu sănătatea

lui. Chipurile, sînt îngrijorat şi neliniştit. Chipurile, aşa-i vîrsta noastră – Lisiunin ar putea să moară subit.

L-am întrebat din nou:

— Zău, chiar eşti bine sănătos?

I-am explicat tulburarea mea îngrijorată prin faptul că ieri l-am visat pe el, fostul meu prieten, l-am văzut în vis clar şi inconfundabil. De aceea telefonez. L-am visat în chip de prizonier de război neamţ, pe care îl mînau gardienii printr-o conductă îngustă-îngustă...

Data următoare (eu am sunat), l-am visat pe Lisiunin în chip de iepure de casă. I-am descris amănunţit iepurele care se strecura cu greu printr-o portiţă strîmtă-strîmtă. Omul (subconştientul lui) este atent şi în visele lui. Tunelul vorbeşte despre moarte. Oricine ştie acest lucru în zilele noastre. Şi Lisiunin ar fi trebuit să ştie. În noaptea următoare (visul următor), un om-dihor fugea în jos printr-un jgheab îngust...

Pînă la urmă s-ar părea că apelurile mele şi tematica în sine îl cam plictisiseră.

— Ascultă, mi-a spus Lisiunin morocănos. În general, în afară de mine, mai visezi şi altceva? Măcar uneori?...

— Pricepe, prietene, jgheabul era îngust. Ca un tunel. Iar tu, în chip de dihor, alergai în jos, în jos... mereu în jos! am subliniat eu, prefăcîndu-mi vocea îngrijorată

Să fi avut efect *dihorul* – nu ştiu; Lisiunin, în sfîrşit, a auzit, a muşcat momeala şi a recunoscut cu vocea îmbunată că visul meu l-a pus pe gînduri.

Dar sănătatea domnului Lisiunin era excelentă. Şi cu slujba era totul în ordine. Ba şi ceva-ceva bani se mai găseau. Avea chiar şi o casă de vacanţă în împrejurimile Moscovei, unde, invitat fiind, am ajuns cu trenul electric, spre seară. Am descoperit că bătrînul holtei Lisiunin era însurat. (De fapt, el o fi fost burlacul smintit, nu l-am confundat cu altcineva?) Casa de vacanţă cu încălzire, în care se putea locui şi iarna, soţia care robotea, confortul nu prea bogat, însă plăcut, m-au emoţionat şi aşa m-am lăsat convins să rămîn şi peste noapte, aşa că a doua zi dimineaţă am luat un mic-dejun grozav.

Din cauza subnutriţiei prelungite, în ziua aceea mi se învîrtea capul (normal) şi, în plus, începusem să nu văd prea bine – m-am ciocnit de un dulap, de masă. Asta i-a dat

lui Lisiunin prilejul să încerce să mă aranjeze *pînă la vară* într-o casă pentru orbi sau semiorbi, unde soţia lui era contabilă. Dar, cît timp simpatica soţie a lui Lisiunin a tot dat telefoane şi s-a agitat (buletinul, dacă pot să merg imediat, cine vine însoţitor şi altele), în aceste zile, trei zile întregi, am locuit, *volens-nolens*, la Lisiunini şi am mîncat pe săturate. Evident, organismul meu de om din Ural şi-a recăpătat vigoarea. (N-am nevoie de mult, îmi sînt suficiente trei zile.) Aşa că în dimineaţa cînd urma să mă duc la orbi, vedeam totul perfect.

M-a întîmpinat o băbătie slăbănoagă, galbenă la faţă, cu falcă legată. (Parcă ar fi fost scoasă din sicriu.) Imediat s-a uitat urît la mine. „Vino. Vino aici...“ Într-o cameră mare (care servea şi de sală de mese) orbii confecţionau pe pipăite nişte cutiuţe de carton cenuşiu. Am trecut pe lîngă ei şi bătrîna m-a condus într-o odaie strîmtă-strîmtă, un tunel, unde se înşiruiau paturile lor mohorîte. Eu, vai, vedeam totul, pînă la cele mai mici amănunte. Precum o gravură. Cu toate astea, păşeam ca un orb alături de bătrînă, ca printr-o ceaţă deasă. N-am să uit în veci cum a molfăit: „Iaca aicea îi dormitorul. Uşa îi îngustă...“, iar eu am decis că a venit clipa încercării, am desfăcut mîinile şi am căzut la nimereală.

Bătrîna pricepuse deja. „Şî nu ţî-i ruşîni să iei de la gura schilozilor?“

N-am spus nimic.

— Nu ţî-i ruşîni?

Am zis că, bine, spre seară mă car. Numai să prînzesc.

Bătrîna:

— Eşti om cu părul alb!...

Într-una din zilele mele nu prea bune, l-am întîlnit, într-un tunel de transbordare dintr-o staţie de metrou, pe Edik Salazkin – aproape că ne-am ciocnit.

— Sa-alu-ut! Salut, bătrîne Petro-o-vici!... Zîmbetul lui Edik se stabilizase cu adevărat: un zîmbet profesional, încîntător şi blînd. (Unicul lucru pe care îl învăţase de la tămăduitorii populari practicanţi. Zîmbetul, pentru ca pacientul să aibă încredere.)

Nu, nu, n-am crezut la modul serios că Edik, cu mîinile lui uriaşe, o să-mi vindece intestinele. N-am crezut, nu puteam crede şi, totuşi, m-am lăsat convins: doar domnul Salazkin a vindecat oameni prin dietă. Doar este un vechi prieten de-al meu. Şi mi-a promis că mă va ţine pe mîncarea lui. Şi, cum-necum, voi avea un colţişor cald. Desigur, n-ar fi trebuit să accept. Însă în intestinele mele, după spitalul de psihiatrie (după despărţitura puturoasă, extenuantă, din Salonul Unu), răbufnea mereu o rămăşiţă de durere inflamatorie.

Cîndva, am fost în relaţii cu bioenergoterapeuţi talentaţi şi ştiu şi acum cîte ceva de la ei. Pot, de pildă, la răcirea bruscă a vremii, să evit accesele unor boli trecute. Pot să-mi păstrez, înfometat fiind, capul limpede şi să citesc intens. Însă, cum se obişnuieşte, dintre cei talentaţi unii sînt departe, iar alţii nu mai sînt deloc. Fie că au murit, fie că au devenit vestiţi, au bani, nu mai ajungi la ei, talentul e o raritate, pe cînd Edison Salazkin (aşa scria pe cărţile lui de vizită) – iată-l, e lîngă tine. Am mers împreună, cu metroul, cam jumătate de oră. Edik şi-a bombat pieptul – în fereastra întunecată se legăna încă un Edik (reflectat), în mîini are o mapă pretenţioasă, cu o inscripţie pe care am citit-o în geam de-a-ndoaselea: *Bangkok*. Ştiam totul despre el şi, totuşi, m-am lăsat convins.

Mă hrănea modest, dar şi postul mi-ar fi făcut în acele zile plăcere, dacă Edison nu m-ar fi sugrumat cu coji de ouă pisate pe care mă silea să le înghit înaintea fiecărui pesmet. Nu ştiu la ce se aştepta. Durerile (de după balamuc, le numeam *durerile lui Sesioşa*) din intestinele gata să explodeze nu numai că nu-mi trecuseră, ci deveniseră şi mai frecvente. Am înghiţit atîtea coji de ouă, că m-am calcinat de tot. Dimineaţa, abia ridicam mîinile în sus ori îmi mişcam un picior, că totul în mine începea să scîrţîie. Apoi mi-a dat să iau picături – de culoare închisă, negre, semănînd cu ţiţeiul. Cîte patru. Cîte opt. Cîte douăsprezece. Se considera că picăturile îi schimbă bolnavului starea sufletească.

Eu, vai, nu-mi ţineam gura. Lui Edik nu-i convenea şi după fiecare glumă îi surprindeam privirea furioasă. În plus, brusc, m-a apucat diareea, o diaree grozavă. Edik a încetat imediat să-mi mai administreze medicamentele lui

faimoase. S-a potolit. Oricît ai schimba starea sufletească cu ajutorul calciului şi al picăturilor negre, o asemenea diaree nu se opreşte, era limpede. (Mi-am amintit de Sesioşa – şi lui doar au vrut să-i modifice sufletul.) Iar cînd, peste o zi-două, mi s-a făcut rău de tot, ieşeam cu sînge – Edik s-a speriat. Acum nu putea să mă dea pe mîna doctorilor. Doctoraşii îl vor acuza de îndată pe ghinionistul tămăduitor. Ba ar putea să-l înhaţe împreună cu mine şi să-l bage în spitalul de boli infecţioase (întotdeauna suspiciunea de holeră este periculoasă pentru oricine).

Iar seara, am feştelit-o: nereuşind să ajung pînă la closet (slăbiciune, ameţeală), mi-am dat drumul în ligheanul lui preferat, de doctor, un vas pentru mari ceremonii, un lighenaş cu dozajul milimetric trasat fin în metal. Edik n-a mai rezistat. I s-a năzărit că a fost cu rea-intenţie. M-am scuzat cu voce slabă, clătinîndu-mă, pentru lighenaş, însă imediat am scăpat o glumă, pe care lui Edison nici în vremurile cele mai bune nu-i plăcea s-o audă:

— Ce să-i faci, Edik. *Dacă dorm zeii, n-o să te ajute yoghinii.*

— Mai bine ai fi explicat asta la balamuc! s-a răstit Edik.

Iar eu mă clătinam. Stăteam lîngă lighenaşul lui minunat şi mă clătinam cînd într-o parte, cînd în alta. Nu aveam nimic contra yoghinilor, regretam numai, că, îmbătrînind în profesie, cu trecerea timpului, Edik, din păcare, a rămas la fel de lipsit de talent, ca la început. Am tăcut. Noi chiar nu ştiam ce-i de făcut cu diareea însîngerată, care se prelungea – nu ştia nici el, nu ştiam nici eu. Edik era furios. Pentru el, treaba începea să ţină de competenţa justiţiei. A ieşit să telefoneze cuiva. Se mai întîmplă şi aşa. (O întîmplare banală se preface instantaneu în zile negre pentru amîndoi.) Probabil, tot atunci, oftînd în taină, Edik a decis să se descotorosească de mine. Să se scape cît mai repede. Poate să fi fost sfătuit de careva. Între timp, în afara faimosului lighenaş, mi-am mai dat drumul şi prin alte locuri. Ce să fac, dacă era un zgîrie-brînză şi n-a cumpărat o oală de noapte din prima farmacie întîlnită în cale, iar eu nu mă mai ţineam pe picioare; cădeam.

În zilele acelea a şi apărut (în oraşul Moscova şi pe strada respectabilă a lui Edik), împreună cu Vik Vikîci, un oarecare

Leonti, un tip vesel, de patruzeci şi doi de ani, inginer din Kostroma. Făcea parte chiar dintre cei care locuiau temporar (punct de transbordare) la Mihail: pleca de la Moscova în Israel, în urma nevestei care se şi cărase acolo (cu bagajele şi cu un băieţel). Leonti îşi vînduse apartamentul pe valută şi avea bani frumoşi, pe care îi cheltuia acum pe bucuriile vieţii. Ca toţi provincialii, Leonti iubea Moscova şi se temea de ea. Ca toţi cei ce-şi luau rămas-bun, era drăguţ şi amuzant. La cel mai mic reproş, repeta ca scuză pentru chiolhanul neaşteptat:

— Dar nostalgia?...

În perioada aceea, Mihail bolea (ca şi pe mine, toamna îl pusese la cazne) – nu se mai ridica din pat şi-l încredinţase lui Vikîci pe provincialul care pleca din ţară.

Om trecut prin multe, Vik Vikîci trebuia să se întreţină amical cu Leonti (nici o problemă!) şi să-l conducă peste o zi-două la Şeremetievo, pe drumul de caravane al evreilor porniţi în căutarea fericirii. Dar s-au pus pe chefuri. O zi-două s-au prefăcut în şapte-opt. Şi încă ceva. Spre deosebire de soţia şi fiul lui, plecaţi deja, Leonti, din perspectiva compoziţiei sîngelui, nu prea avea dreptul moral la ţara făgăduinţei. De aceea, chiar înainte de plecare, la Moscova fiind, şi-a făcut în grabă circumcizia. A devenit Haim. „Credeam că voi fi Leon!" a zîmbit ironic Leonti. Ca să pleci în Israel (îi explicase Mihail), nu era nicidecum obligatoriu să respecţi atît de strict regulile. Dar tipul acela provincial din Kostroma hotărîse s-o facă *aici*, după toate regulile, pentru ca *acolo* să nu se lege evreii de el şi să aibă motive să nu-şi ţină gura! „Îmi place ca totul să fie în ordine. Paşaportul. Biletul. Viza. Penisul", a dat Leonti explicaţii în ziua operaţiei aceleia necomplicate. Dar, chiar de-a doua zi, cu tonul unui om ofensat, ne încredinţa că de-acum va avea veşnic complexul celui circumcis în grabă. Se teme să stea picior peste picior. Se teme să-şi bage mîna în buzunar. Nici măcar nu e convins cum se va mai culca cu o femeie. M-au înşelat! M-au minţit! Şi doar mi-au dat de înţeles că e un fleac şi că totul e ca şi cum ai ascuţi din cînd în cînd un creion.

Numai băutura bună, ne încredinţa el, mai putea să-i echilibreze psihicul – Vik Vikîci şi Leonti beau. Pe strada

aceea respectabilă ei cumpărau votcă şi vin, iar Leonti-Haim jubila gălăgios la vederea fiecărei etichete colorate, pe care nu o mai văzuse.

M-au găsit, după lungi chestionări; dar şi aşa, din întîmplare. Pur şi simplu, s-au ciocnit de mine pe stradă.

Iar eu muream.

— Ce? Ce să fac?... Sînt pierdut! Mor! Sînt pierdut! Ce să mă fac cu el?! ţipa în receptor Edik Salazkin. (După părerea lui, el era pierdut.)

Ţipa îngrijorat, cu şoapte isterice. Un doctor amator, speriat.

Chircit în pat, auzeam doar unele frînturi din plîngerile lui telefonice. Diareea îmi întunecase creierul. Scaunele dese mă istoveau, capul îmi ardea, vîjîia ca sîrmele de înaltă tensiune, dar ce puteam face? Edik, slavă Domnului, nu mă mai trata. Edik înţelesese totul în sinea lui, era nervos, îi întreba pe alţii, dar şi alţii se temeau acum să-l ajute chiar şi cu un sfat (ar fi însemnat complicitate la această afacere). „Dar cum? se lamenta el în şoaptă la telefon. Ce să fac?"

Cum putea el, bietul Edison, să iasă din această situaţie monstruoasă şi cum, în ce mod să scape de un căcăcios bolnav (de mine), care de-abia mai suflă? Unul dintre vraci a riscat totuşi şi a venit. A tuşit incognito în vestibul, m-a privit de la distanţă şi (fără să se apropie de patul meu, precaut) i-a transmis prietenului său Edison că *tare* nu-i plac gemetele mele. „Păi moare!" i-a şuierat în ureche, speriindu-l şi înnebunindu-l complet pe Edik. Să se descotorosească de mine – dar cum?

Trebuia să-şi găsească un ajutor, care (iată ce era mai important) să uite imediat şi pentru totdeauna acest sinistru episod. Edik a găsit. Şi destul de repede. Panicat, domnul Salazkin a convins pur şi simplu doi beţivani la intrarea în magazinul de băuturi alcoolice (sau de mobilă, aflat tot aproape). Pentru obişnuita recompensă, pentru o sticlă. Le-a spus că a venit un vagabond, un boschetar, i s-a dat adăpost, iar acum nu mai pleacă – scoateţi-l afară pe căcăcios, ne-a spurcat tot apartamentul! Poate, nici nu le-a spus că e vorba de un vagabond, de un boschetar, ci le-a zis pur şi simplu – daţi-l afară pe căcăcios. Şi ei l-au dat afară.

Cînd au venit, deliram. Totuşi, oricît de disperată este situaţia unui bolnav, el, dacă este scos afară, nu vrea, cîrteşte. (Agăţarea instinctivă de locul perceput ca viaţă. Ca nedorinţă de a te duce în mormînt.) Bolnavul nelăsat în pace (nefericitul dat afară) vede brusc totul, pricepe totul. Lumina din jur devine de un alb orbitor. În clipa aceea, conştiinţa se limpezeşte şi omul blestemă. Aşa blestemam şi eu.

— Javră! Doctoraşule! Lepădătură! urlam eu, răguşit, sufocîndu-mă. (Şi simţind deja convulsiile care-mi asediau stomacul. Din cauza încordării coardelor vocale.)

El tăcea.

E drept, strîngea din dinţi. Îi era ruşine. Descotorosirea de mine era unica lui posibilitate de a nu nimeri sub interdicţie şi de a-şi menţine practica de bioenergoterapeut, de a păstra aparenţele şi, o dată cu aparenţele, de a-şi menţine un statut oarecare. O decizie grea. Ajuns la apogeu, la mijlocul vieţii, Edik Salazkin cel de patruzeci de ani nu mai putea deja (şi nu mai voia) să-şi caute o nouă profesie bănoasă. Lipsit de talent, n-ar mai fi fost în stare s-o ia de la început.

— Dacă am să-mi dau duhul, am să vin tîrîş! îl ameninţam. Să ştii! Am să crăp la uşa ta!...

Între timp, beţivanii mă tîrau. Se înţelege, nu mă menajau (nici nu mă aşteptam la aşa ceva din partea lor) – la scoaterea din cameră, la o cotitura din dreptul uşii, mi-au sucit din mers trupul, ceea ce a făcut ca intestinele mele, apucate de-un spasm, să se descarce pe loc, umplîndu-mi pantalonii, iar duhoarea s-a răspîndit pînă la cer.

— Hî! Cacă ăsta, nu glumă! s-a minunat unul dintre beţivani şi m-au tîrît şi mai grăbiţi.

În lift, unde au trebuit să mă facă să mă chircesc, maţele mele au tras o nouă salvă.

— Ho, mă! a rostit ameninţător al doilea.

Iar primul doar a hîrîit din nou:

— Hîhî!...

Înaintea scoaterii din casă, cînd încă mă îmbrăcau pentru plecare, le-am auzit înţelegerea (învoială de afaceri), am auzit că era vorba să mă ducă măcar cale de trei intersecţii, în direcţia metroului. Cît mai departe de-aici! Însă beţivii,

căpătîndu-şi banii dinainte, n-au stat să se chinuie prea mult. S-au limitat la *trei clădiri*, cărîndu-mă la mică distanţă, spre colţul aceleiaşi zone.

Acolo, m-au postat lîngă o clădire, la intrarea principală. Chiar m-au postat, adică m-au pus drept şi cu capul în sus, ca pe un om – genunchii îmi tremurau continuu şi nici nu ştiu cum şi cu ce mă ţineau în picioare. Dar stăteam. Isteţi, beţivii mă rezemaseră ingenios de uşa întredeschisă a intrării principale, care mă şi strîngea. Desigur, mai apoi am alunecat în jos.

Ei nu mai erau. Iar eu am alunecat. Acum stăteam pe asfalt, lîngă perete. Ţin minte că încercam să mă ridic. Am găsit, am pipăit două cărămizi aflate pe-aproape, le-am pus una lîngă alta şi m-am aşezat pe ele cu fundul ud şi greu.

Şi atunci (parcă din cer), a răsunat un strigăt cunoscut:

— Petrovici! Hei, de ce stai aici – te plictiseşti ori te odihneşti?...

Am văzut o maşină care stopase în dreptul meu. De după geamuri (tulbure) – se zăreau nişte feţe. Eu n-am cunoştinţe care să meargă cu taxiul, mi-am zis apatic. Şi nu am catadicsit să privesc. Dar m-am înşelat. Peste o clipă, l-am văzut, apropiindu-se, pe Vikîci şi, cu el, pe Leonti-Haim.

Am crezut că aiurez. Vik Vikîci zîmbea reţinut (ca întotdeauna). Iar Leonti-Haim, pe care nu-l cunoscusem pînă atunci, îmi explica însufleţit că locuieşte la Mihail, că-i rus şi şi-a făcut circumcizie. Că e deja *zburător*, decolează peste două-trei zile şi e încîntat la culme să mă cunoască – chefuim două zile?!

— Chefuim, am răspuns cu o şoaptă stinsă-stinsă.

Au băgat de seamă că-s bolnav. Apucîndu-mă, apoi susţinîndu-mă de sub braţe, m-au condus cu grijă spre maşină. „Am făcut caca! Păi am făcut caca!..." repeta vesel (şi, în acelaşi timp, şoptit) Leonti-Haim către severul Vik Vikîci, iar Vikîci l-a ţistuit: *st-st*, hai, cică, să nu-i scăpăm vreo vorbă taximetristului, că nu ne mai ia cu maşina...

Însă şoferul avea experienţă, şi-a dat seama ce şi cum şi ne-a dus, doar s-a înţeles de la bun început cu ei să aştearnă ziare, să nu lase urme şi, evident, să plătească în plus. Tocmeala s-a făcut din mers, şi la preţul de *cincisprezece*

mii, *douăzeci* de mii, *douăzeci şi cinci*... mi-am pierdut cunoştinţa.

Am fost dus la Mihail – cînd am deschis ochii, am văzut un colţ cunoscut din locuinţa lui şi covorul cu renumitul desen kitsch (aproape deasupra capului). Şi, bineînţeles, familiarul sunet de voci: rumoarea caracteristică pregătirilor de călătorie.

Gloata mordvină, energică, gata de plecare, alerga de colo-colo prin apartament, se agita şi împacheta. Răsunau două ciocane. Erau bătute în cuie nenumărate lădiţe, se auzeau plînsete mofturoase de copii, gălăgie, ţipete şi chemări, iar într-un colţ îndepărtat, ca sub icoane, stătea cuminte bătrîna lor străbunică (singura cu sînge evreiesc). Era dusă în Israel ca odorul cel mai de preţ. Într-un alt colţ, pe pat, zăcea Mihail, bolnav, cu temperatură. Mi-a făcut semn cu mîna – vezi, cică, ce toamnă mizerabilă avem! Iar eu nici de făcut cu mîna nu eram în stare. Eram mult mai bolnav decît el. Vik Vikîci şi Leonti m-au spălat în cadă, Leonti-Haim, bîlbîindu-se uşor la „m" (M-minunat!... M-m-milion...), povestea snoave vesele, ridicîndu-mi moralul. Nu-i tăcea gura nici o clipă, doar-doar mă va face să rîd. Puţin probabil ca veselia clocotitoare şi bunătatea pe care o risipea cu dărnicie să fi însemnat doar nervozitatea unui om înainte de plecare (şi aşteptarea tainică a noii vieţi) – mai curînd, era altceva: Leonti îmi lăsa (lăsa aici), cu vorbele-i de duh, viaţa lui din Kostroma, ia-ţi, cică, atît cît poţi. E un fel de rămas-bun. Această viaţă ieşea singură – pleca din el.

Mi-au dat lenjerie curată, au pus sub mine o muşama, au glumit că, din fericire, nu tuşesc şi s-a propus chiar să mi se găsească drept pereche o văduvioară din Kostroma, care nu tuşeşte. Din istorioarele poznaşe ale lui Haim-Leonti ţin şi acum minte pe cea cu un ciukcea, la care a nimerit o femeie geolog, schioară; pe viscol, aceasta a dat peste iurta înzăpezită – în iurtă era un ciukcea (m-m-mujic) şi cînta liniştit, strîngînd din dinţi şi între degete un os de balenă: „Zum, zum, zum, zum..."

Cînd ciukcea a aprins opaiţul şi a luat din nou în mîini osul de balenă, eu am izbucnit în hohote şi din mine a ţîşnit; Vikîci şi Leonti hohoteau aşijderea, mi-au adus un

lighean cu apă, m-am spălat şi m-au ajutat din nou să mă schimb pentru culcare. Au plecat. Am dormit atît de fericit. Mi s-a arătat viscolul (nu pot să spun că l-am visat, era o repetare directă din copilărie) şi eu, copil, alerg pe schiuri în ninsoarea de februarie, care urlă dezlănţuită. (Tocmai de aceea mi-au rămas în amintire ciukcea, schioara.)

Peste troienele gheboase, peste podul care se înalţă deasupra rîului îngheţat – iată şi vechea săgeată indicatoare de hotar EUROPA-ASIA, troienită de zăpadă. Alergam pe lîngă inscripţia învechită, mutîndu-mă de pe un continent pe altul prea uşor şi lipsit de respect, ca toţi copiii. Mi-am pierdut mănuşile. Pe podul de pe fluviul Ural îngheţat, fulgii de zăpadă mi se lipeau de mîinile goale. Şi se topeau, plecînd (intrînd) pentru totdeauna în venele mele de copil, prin amintirea trecerii transcontinentale. Viscolul s-a potolit. Dormeam.

Edik Salazkin (i s-a trezit conştiinţa) a trimis-o mai apoi pe bioenergoterapeuta Zoia Valerianovna, Zoia, pe care o ştiam de mult, şarlatancă în mare măsură şi ea, dar cu mîini măiestre de tămăduitoare. Zoia m-a şi lecuit. O săptămînă mi-a încălzit cu mîinile stomacul, intestinele. Mi-a încălzit şi coloana şi mi-a mai dat, dozat, un remediu băbesc – pipotă rasă de găină. „Peste două zile eşti pe picioare", mi-a spus cu voce de vrăjitoare, care nu suferă să fie contrazisă, *peste două zile*, a repetat răguşit şi a plecat, iar peste trei (o mică inexactitate) zile intestinele mele au încetat să mai erupă şi am înviat. E ciudat că, lacomă fiind, n-a luat nimic nici de la Vikîci, nici de la Leonti-Haim, cu bancnotele lui verzi. Poate, se grăbea pur şi simplu.

Zoiei i se iertau multe pentru mîinile ei. În special, palmele! – şi acum simt (mintal) căldura transmisă de ele. Le ţine ca pe două antene parabolice ba la spatele meu, ba la pîntece. (Şi se încălzeau intestinele.) Nişte palme uriaşe şi uimitor de calde şi moi. Ceea ce nu le împiedica pe mîinile acestea să fie apucătoare, agăţătoare, ca ale cărpănoşilor din veacurile trecute, înhăţînd în trecere, de-a valma, bani, cadouri, mîncare gustoasă, bărbaţi.

Iar Mihail bolea, zăcea cu o complicaţie.

— ... Mergem la cămin. Terminăm cheful acolo! zbiară către mine Vik Vikîci.

— Ah, ce-o să mai chefuim! îi ţine isonul Leonti.

Eu stau alături. Sînt încă slăbit.

Vik Vikîci şi Leonti s-au pregătit şi dau să plece, dar, aşa cum se lămuresc brusc lucrurile, mă iau şi pe mine cu ei – doar mergem la cămin, la căminul *tău*! – strigă. S-au şi apucat de treabă, pun pe mine o cămaşă, un pulover şi aproape cu forţa mă trag din pat în viaţă. Ah, ce-o să chefuim! Doar Leonti trebuie să bea aici, în Rusia, să bea pe săturate, da, da, da, să bea şi că cînte pe săturate!...

Şi atunci (ţin bine minte) Mihail, culcat, slăbit, abia săltîndu-şi capul de pe pernă, îi zicea lui Vik Vikîci:

— Dar să ai grijă; să nu cînţi Corbul negru!

Acesta a dat din cap.

Amîndoi avînd voci bune, Vik Vikîci şi Mihail, atunci cînd cîntă Corbul, se aprind şi se provoacă, de regulă, unul pe altul – adică, cine începe? Să cînţi de unul singur Corbul înseamnă să cobeşti, să chemi moartea. Aşa că nu trebuie s-o iei înainte nici cu o jumătate de măsură. Aici e ironia, gluma şi vechea lor înţelegere jucăuşă – să nu cînte unul fără altul. Indiferent de seară, indiferent de anturaj!

Mihail e bolnav, dar nu a uitat, a rîs: cică, de unul singur să nu cînţi!

Vik Vikîci aprobă:

— Sînt cumva ţicnit?!

Dar atunci se supără Leonti – cum aşa, cum vine asta – să nu cînţi?! – provincialul jură că adoră să cînte Corbul, ce-i cu tirania asta! El a visat m-mmult la cîntecul ăsta, poate că s-a hotărît şi acum pleacă în Israel, numai pentru ca pe drum (la M-mm-moscova) să-l cînte cu cineva.

— Nu. Fără Mişka, niciodată! îl tachinează Vik Vikîci.

— Dar numai refrenul?

— Nu.

Leonti s-a şi apucat să ţipe, strigă că e cîntecul lui de inim-m-mă, Corbul. Cînd Leonti vede zburînd pe cer o pasăre neagră e gata să plîngă, aşa de genial se roteşte! Adevărată m-mm-magie.

— Ei, doar dacă mă îmbăt criţă! Vik Vikîci rîde şi îi propune subit: Încearcă să cînţi singur. De unul singur cînţi?

Provincialul ridică zgribulit din umeri:

— Singur? Eu?... Mi-e cam frică.

Un hohot general. Bărbaţii păcălesc moartea.

— Plecarea! comandă cu voce de bas Vik Vikîci, gata ameţit.

— Să chefuim! E beat şi circumcisul Leonti. Mîine îşi ia zborul spre iubita lui soţie, care, undeva pe lîngă Tel-Aviv, învaţă să vorbească în limba profetilor – e împreună cu fiul, draga, scumpa, iubita, dar fără Leonti-Haim al ei, mîine se vor reuni!

Vik Vikîci şi Leonti nu vor nicicum să mă lase aici; luîndu-mă de subsuori, mă cară – eu sînt slăbit, chinuit, bîigui ceva, însă ăştia doi bagă în mine jumătate de pahar cu votcă: înainte, înainte, *căminul să te-alinte*!

Pînă la magazine mergem cu taxiul, apoi pe jos – timpul e minunat! Păşim pe lîngă chioşcurile multicolore, pe lîngă buticuri, tarabe, pe lîngă toate vagonaşele astea noi, pe lîngă talciocul cu preţ redus, cumpărînd pe alese sticle frumoase, salamuri scumpe, brînză pentru gustări. Leonti caută scrumbie: vrea să se despartă de Rusia la obiect şi concret, pe bucate, zice el. Pe bucăţele? îl ameninţă, rîzînd, Vik Vikîci.

Totuşi, scrumbie nu se găseşte nicăieri. Cartofi avem – n-avem scrumbie. Fie, o să trimitem femeile după scrumbie, imediat ce ne instalăm la ele. Dar care femei?

— Nu te interesează. Tu vezi de plăteşte! îi porunceşte Vik Vikîci.

Cînd, după o cotitură, s-a arătat clădirea impunătoare a căminului, inima a început să-mi bată mai tare. Am văzut faţada şi dispunerea cunoscută a ferestrelor, perdelele.

Vikîci le explică foştilor luptători în Afganistan, îmbrăcaţi în uniforme cu pete (duşmanilor mei de la intrare):

— Mergem la cele două surori, Anastasia şi Maşa. În vizită. Iar el (eu) merge el acasă! Ce, nu l-ai recunoscut, camarade?

Vikîci şi Leonti, înşfăcîndu-mă din dreapta şi din stînga, aproape că mă tîrăsc pe scări.

— Nu ştii la care surori? N-ai fost la surorile din partea de nord?... Ştii că-mi placi, fraierule? îi explică din mers Vikîci, apropiindu-se încet de unul dintre afgani. Iar Leonti, susţinîndu-mă cu o mînă, cu cealaltă scoate din buzunar o

bancnotă (nu văd, însă îi aud foşnetul) şi i-o întinde celui de al doilea. Eu doar zîmbesc uşor. Mi-e greu să-mi mişc picioarele. Treapta e înaltă. Dar deodată... zbor. Leonti şi Vik Vikîci m-au prins de subsuori şi mă bagă din elan în clădire, săltîndu-mă pe treptele înalte de la intrare. (Izgonirea mea a luat sfîrşit pe neaşteptate. Parcă mi s-ar fi redus termenul, *bine ai revenit*, Petrovici.) Amîndoi hohotesc, iar eu, atîrnat de braţele lor, slab, cu gura căscată, savurez zborul în continuare. Simt că-s fericit. O intrare triumfală.

Coridorul părţii de nord. Locurile mele. Vik Vikîci a fost de nenumărate ori în clădirea cu multe apartamente (în vizită la mine), aşa că acum, într-adevăr, mergem direct la surorile Anastasia şi Maşa. „Aproape ca Ţvetaevele", îi explic eu şi Leonti, ameţit, se entuziasmează imediat, asta-i Rusia, ea îi oferă un semn frumos, pentru ca s-o ţină minte, după despărţire!

Îl previn: da, da, Anastasiei şi Maşei le plac oamenii cu bani, le place ca să „zbîrnîie", cînd beau un vinişor. Dar (atenţie!), ca multe alte femei ca ele, surorile vor aştepta inconştient (fără voie) mai pe înserat o aventură, o clarificare cine cu cine, ba chiar şi o mică încăierare. (În tainiţele minţii mele există o scenă, cînd Liuba, o femeie beată, îşi plesneşte cavalerul peste faţă, iar surorile, *liniştindu-l*, îl ţin strîns de mîini.) Au două camere. Una mai mare – pentru petreceri şi una mică, unde abia încap două paturi. Mai ţin minte şi că Anastasia şi Maşa fac nişte blinele extraordinare!...

Intrăm şi Anastasia mă întreabă rîzătoare: unde ai fost, unde-ai dispărut?

— De ce arăţi aşa de rău?

Vik Vikîci şi Leonti explică pe scurt – a fost bolnav. Eu doar zîmbesc; cu gura pînă la urechi; sînt slăbit şi fericit.

Vikîci, Leonti şi cu mine stăm la uşă – în mîini, în buzunare şi aproape şi în dinţi avem sticle şi pachete. Anastasia e bucuroasă de venirea noastră. Maşa va sosi imediat şi va fi şi ea bucuroasă. Dar ştii ce nu avem? spune Anastasia. Cu drojdia e multă muncă, iar făina specială pentru blinele s-a terminat. „Imediat o să avem!" – şi Leonti a luat-o la fugă afară şi aduce (exact la venirea Maşei) patru pungi

uriaşe. Jubilare generală! Auzind gălăgie, au mai venit nişte femei, două dintre ele, de la etajul opt, destul de frumoase. Leonti salivează, neştiind pe care s-o aleagă. Mie însă mi-e somn, adorm, abia îmi mai ţin capul drept, aşa sînt de slăbit.

Leonti e fericit, iată Moscova, iată-le pe femeile moscovite, despre care nu degeaba se vorbeşte. E un provincial modest, un inginer obişnuit, de uzină, dar şi el înţelege frumuseţea! „Cine sînt Ţvetaevele?" – mă întreabă el încet, completîndu-şi cu această ocazie cultura generală. A pus ochii pe pieptoasa Liuba Nikolaevna, textilista, şi-mi şopteşte la ureche că a crescut într-un fund de provincie, are gusturi ţărăneşti!

Surorile se plîng – de ce Viktor Viktorovici trece aşa de rar pe la ele?

— Dar ce nevoie aveţi de mine des? rîde Vik Vikîci.

— Avem nevoie, avem!

— Eu nu sînt om de cămin, să am iertare. Se vede că mi-e sortit să mor într-un superb apartament personal! proroceşte vesel Vikîci, învăluindu-ne peste masă cu damful de votcă. (Totuşi, a murit pe stradă, mai avea doar o lună de trăit.)

— M-m-moscova! M-m-moscova! îmi strigă (cu paharul în mînă) romanticul Leonti.

Toţi urlă. Doar eu tac – nu pot să beau, nu pot să mănînc, nu pot să vorbesc, măcar de m-aş ţine pe scaun.

A sosit Feodorov de la etajul şapte, chemat la blinele, ghitară, romanţe răscolitoare, de-acum va dura, de-acum s-au pornit! Maşa şi Anastasia, amîndouă s-au înduioşat. Vik Vikîci, cherchelit bine, se gîndeşte de-acum să completeze rezervele, ba şi femeile din jurul lui sînt dintre acelea care ştiu să bea (se mai şi uită chiorîş la masa care se goleşte în viteză). Ce greu se scurge timpul pentru bolnavi; şi ce iute zboară pentru cei sănătoşi! – meditam eu.

— Încotro? De ce te-ai ridicat? mă întreabă Liuba Nikolaevna.

Se pare că m-am ridicat. Se pare că mă pregătesc să merg, vreau să merg, mă atrag coridoarele. Mă ademeneşte, mă cheamă răcoarea din coridor. (Să simt deplinătatea

înapoierii.) Dar cum să merg, dacă sînt slab – mă vor ţine oare picioarele?...

Vik Vikîci mi-a venit în ajutor, mi-a deschis uşa.

— Stai acolo, scumpule. Dacă e ceva – strigă, cheamă! mă previne el.

Şi iată că am păşit pe coridor. Singur.

Am rătăcit, clătinîndu-mă. Încet. Cît de cunoscuţi, cît de vii sînt aceşti pereţi! – am mers mult-mult pe coridor, mişcîndu-mi picioarele pe scîndurile vechi, roase, ştiute pe de rost. Am coborît la etajul trei, la doi. Mă vrăjesc uşile, numerele apartamentelor. Şi fereastra din capătul coridorului, cu vedere spre franzelărie, pe care o ştiu de o sută de ani.

Paşi. Din direcţia liftului. Ţăcănit caracteristic, întrerupt, pas cu pas.

M-am uitat – şchioapa Sestriaeva.

— Petrovici! V-am văzut cu prietenii, cînd intraţi. Bună ziua. (Vede tot de la fereastra ei de observaţie. O face pe delicata. Eu n-am intrat – am fost cărat.) Petrovici, am o treabă cu dumneavoastră...

Totdeauna mi se adresează cu „dumneavoastră".

M-am dat mai aproape de perete. Ca sprijin. Şi mie, slăbănogului, mi-ar trebui acum o cîrjă. Iar ea, Sestriaeva Tasia (aproape zîmbind) îmi comunică o veste uluitoare. Da, Loviannikov. A rugat să i se transmită lui Petrovici – cică, ar trebui să-i păzească din nou locuinţa. Da, tînărul contabil Loviannikov a plecat pentru o lună, o lună jumătate. Ca totdeauna. Cheile sînt la ea, la Tasia – cică, de îndată ce-l vezi pe Petrovici, predă-i-le personal.

Şi-mi întinde cheile. Cunoscutul breloc-căţeluş.

— Dar Marte? întreb.

— A luat cîinele cu el.

— A plecat demult?

— De-o săptămînă. Loviannikov se grăbea tare...

— Dar gazul, lumina – le-a plătit?

Pun întrebări, sînt preocupat, minuţios, dar, în realitate, abia îmi reţin bucuria, sunetul şi durerea sentimentului care mă potopeşte – încă nu-mi vine să cred: *m-am întors*. (Nu doar un loc pentru o noapte, ci un apartament.) M-am

rezemat de perete. Nici n-am observat cînd a plecat Sestriaeva. Mi se învîrte capul.

Brusc, îmi dau seama că merg iarăşi pe coridor – încotro? – nu ştiu. M-am întîlnit cu Akulov, mi-a făcut semn cu capul, în fugă.

Zameatov m-a salutat şi el. Unul, al doilea – au trecut pe lîngă mine. Nu-şi dădeau seama ce se petrece cu ei şi ce se petrece cu mine. Păi nu s-a întîmplat nimic, dacă nu ţinem cont de faptul că eu, de zece-douăzeci de minute (nu ştiu exact), le respiram praful de pe coridor. Oamenii au salutat şi atîta tot. Oamenii s-au liniştit de-acum pe metrii p., care-s acum *ai lor*. (I-au dobîndit. M-am concentrat ca să văd asta pentru o clipă în ei.) Oamenii sînt oameni, uită. Şi cîte unul dintre ei este iarăşi dispus, ca în vremurile de altădată, să treacă seara pe la mine (dacă o să am un apartament de păzit) şi să-mi povestească la un pahar de votcă toată viaţa lui. Poate, nu chiar deodată. Poate că am anticipat puţin, cel care a pierdut ceva se grăbeşte să creadă că a recăpătat totul.

Am sunat la uşa Zinaidei.

— A-a. Salut! Zice, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

Şi miros de brînzoaice. Aşază-te, aşază-te, ceaiul e gata! De parcă nu ea şi nu ei mă alungaseră toamna trecută, ca pe un ciumat. (Unii ţineau uşa întredeschisă. Nu m-au gonit, dar nici nu m-au poftit.) Au hotărît ei oare, cu giganticul lor creieraş colectiv, că mi-am ispăşit vina şi că sînt iertat? Sau, pur şi simplu, *au uitat*?... Am stat puţin la Zinaida. Am băut ceai cu pişcoturile ei puţin sărate. Şi cu brînzoaice. Am flecărit de una, de alta. M-a întrebat, dar nu dintr-o dată şi cu o intonaţie neutră, vagă, dacă am unde dormi.

— Am.

— Da?

Am scos cheile cu breloc, le-am zăngănit în palmă. A dat din cap – bine!... Mi-ar fi oferit Zinaida un colţişor, dacă n-aş fi avut cheile în mînă – nu ştiu, nu sînt convins. Acum vorbeam despre sănătate. Ea considera că arăt groaznic, ar trebui să mă purific şi, pentru asta, n-ar fi rău să ţin post vreo două săptămîni. Să nu mănînc gras. Şi nu mai mult de o sută de grame de votcă pe zi. Bine mai cînţi, cîntăreaţo, m-am gîndit. Bine mai ţii isonul, m-am gîndit. Dar nu-i mai

purtam pică. Mă simţeam minunat. Am fost iertat şi am iertat şi eu.

Iar cînd am mai şi zăbovit pe drumul de întoarcere (de la Zinaida), pe coridor, cu Kurneev, să fumăm şi să stăm puţin de vorbă, fumul de ţigară a stors din mine o mică lacrimă vie, care m-a orbit.

Kurneev Piotr Alekseevici s-a oprit el singur lîngă mine.

— Pe cine văd?! Salut. A spus asta fără o bucurie deosebită, dar şi fără prudenţa caracteristică în cămin. Ca unuia de-ai tăi. Cică, viaţa merge înainte, iar noi tot mai fumăm. Ţine o ţigară.

„Am şi eu", am răspuns. A aprins un chibrit. Atunci mi-am rezemat din nou umărul de perete. Din pricina slăbiciunii. Şi a lacrimii vii din ochi.

Mai departe – se-nţelege: mai departe, n-am putut să mă abţin şi am pornit spre etajul cunoscut. Căci bătrînul Petrovici este obligat să inspecteze apartamentul domnului Loviannikov.

O fereastră era închisă neglijent. Oare aşa se pleacă! am bombănit eu, trăgînd zăvoarele. Un fotoliu. Cărţi plicticoase de contabilitate pe rafturi. M-am uitat în jur. Cunoscutul frigider. *Sînt la mine acasă*. Pe timpuri, luam din acest frigider varză acră, nemaipomenită, pentru cîine (dar mîncam şi eu). Adaos la raţie.

Dar iată-l şi pe Marte! Salut! am ridicat ochii spre portretul de pe perete al dulăului. Camera (recunoaşterea) s-a luminat imediat de bucurie. Ca o flacără. Dar bucuria senină a recunoaşterii a alunecat deodată de la mine în toate părţile, aşa cum o hîrtie udă se îndoaie într-o parte şi în cealaltă... m-am clătinat. Pe mîini mi-au căzut picături roşii. Nu-i nici o nenorocire. (Hemoragie. Nazală.) Am ajuns la pat, m-am culcat. Capul mai sus... Am stat întins, încercînd pe rînd cînd o bucurie care mă speria, cînd slăbiciune.

Am făcut cunoştinţă cu Loviannikov, cînd Marte nu era chiar cîine, ci căţel, căţelandru – cum e mai corect? – cînd era căţeluş. Loviannikov a plecat şi mi-a lăsat apartamentul, prevenindu-mă că spiritul războinic al căţelului se află deocamdată doar în numele lui răsunător, că are oasele fragile, în special labele din spate; scoţîndu-l la plimbare, trebuie să-l iau în braţe atunci cînd cobor din pridvor. Aşa

am şi făcut. Însă în lift, pe coridor, cîinele de elită, care creştea repede, pricepea de-acum totul – nu lătra.

Pe lîngă dragostea faţă de fraţii noştri mai mici, în zilele acelea, mă încălzea şi faptul că Loviannikov va aprecia că i-am crescut cîinele fără fracturi, că va ţine minte şi, te pomeneşti, mă va lăsa iar să păzesc (să locuiesc) metrii lui p. Îmi plăcea garsoniera. Balconul mic. Şi privelişte de la ferestre. (Plăcută pe orice vreme.) Cărţile, în general, erau de contabilitate, de specialitate, dar avea şi volumaşe de filosofie. (Proprietarul mi l-a citat o dată pe Berdeaev, într-un alt rînd, pe Fromm. Normal.) Curînd, Loviannikov mi-a lăsat apartamentul pentru o lună, apoi, cum se nimerea, pe o lună jumătate sau două luni.

Plecînd, acum Loviannikov îl lua cu el pe Marte. Dogul alb ca marmura are deja vreo trei ani. E puternic. (Cu prostul obicei de a mă linge, cînd ne întîlnim, pe buze, pe gură.) Portretul lui Marte de pe perete putea să-i bage din timp în sperieţi pe pungaşi (sînt vizaţi complicii, care sondează terenul şi le indică hoţilor unde să dea lovitura, a zîmbit Loviannikov) – lasă, lasă să se vadă! Dacă există portretul, e posibil să-şi facă apariţia şi originalul.

— Dar Leonti? m-am interesat eu.

— Su-u-uper!

Vik Vikîci mă încredinţează că au chefuit grozav, o petrecere de adio, aşa cum se cuvine. Iar Leonti, cică, şi vesela Liuba Nikolaevna au fost tot timpul în mişcare, ca suveicile: mereu se duceau la Liuba acasă (urcau undeva, la etajul opt) şi se întorceau să continue cu băutura. Leonti, e drept, se plîngea de circumcizia cam recentă. De-acolo (de la etajul opt) Leonti apărea de fiecare dată primul şi îi spunea lui Vik Vikîci la ureche, acru (şi încet, şoptit), acelaşi lucru – cică, *asta* trebuie făcută totuşi la vîrsta copilăriei. Dar de Liuba Nikolaevna (textilistele ştiu ce vor) Leonti era încîntat. Amintirea ei îi va rămîne pînă la sfîrşitul zilelor. „O duc cu mine împreună cu zăpezile albastre ale Rusiei!" promitea el.

S-a ajuns şi la bătaie, atunci cînd Vik Vikîci şi Leonti au mers la o anume Rahila, iar Rahila avea propria ei petrecere, cu bărbaţi invitaţi special, nişte hamali. (Neprimitori!

Fie că votca era puţină, fie că erau nişte zgîrie-brînză.) La băutură, lui Vik Vikîci îi plăcea să facă scandal şi tocmai atunci a dat năvală o jumătate de brigadă de hamali, veniţi de la lucru. Erau incredibil de laţi în spate. Oameni-dulap. Şi *cel mai zdravăn dulap era brigadierul lor*, care, fără să spună un cuvînt, l-a pocnit pentru început pe Leonti, încît bietul de el a zburat spre peretele opus. Leonti nu s-a rănit numai pentru că a nimerit în Rahila, care ţipa strident. Vikîci n-a mai avut nevoie de explicaţii şi, la rîndul său, cu o lovitură de pumn l-a făcut pe brigadier grămadă. Ba şi Leonti, venindu-şi în fire, eliberîndu-şi cîrlionţii bălai (Rahila i se încleştase în păr şi-l ţinea), a început să strige: „Sînt pe picioare, Vikîci! Hai să-i tăbăcim!..." – şi imediat, cu pumnii înainte, şi-a croit drum (cu un urlet înflăcărat!) spre ultimul prieten de-aici, din Rusia. Ca orice provincial, Leonti ştia să se bată; el şi Vikîci s-au bătut stînd spate în spate; dar, vai, nu erau decît doi.

Amîndoi s-au întors la cele două surori bătuţi zdravăn, dar, oricum, pe picioarele lor – şi amîndoi, cum-necum, încă mai beau! Rahila, ca să muşamalizeze bătaia şi să nu se lase cu urmări, a venit fuga la Maşa şi Anastasia plîngînd şi ţinînd în braţe (orişicît!) patru sticle de votcă. Vik Vikîci şi Leonti încă mai beau, cînd la ferestre mijeau zorii, iar jos, la intrare, a început să claxoneze nervos taxiul comandat pentru aeroport.

Leonti-Haim avea faţa numai plasturi şi o vînătaie enormă sub ochi; cît pe ce să nu fie lăsat să urce în avion. (Aşa era de stîlcit în bătaie.)

Încă de la controlul paşapoartelor lui Leonti i s-a dat de înţeles că e de nerecunoscut şi că nu există posibilitatea să se stabilească identitatea pasagerului. Învîrteau în mîini paşaportul, cînd pe-o parte, cînd pe alta. I-au propus să-şi scoată plasturii de pe faţă. La toate intrigile lor subtile, Leonti, ţinînd mîna adînc în buzunar, le răspundea semnificativ (şi aspru): *treaba e făcută*. În sfîrşit, au dat ordin să fie chemat însoţitorul ca să-i certifice măcar verbal identitatea. Însoţitorul era Vik Vikîci în persoană. Văzîndu-l pe Vikîci bătut, plin de plasturi, grănicerii s-au înveselit: cică, nu se poate ca cei doi, atît de asemănători, să nu fie fraţi.

— ... Dar gata. S-a terminat. E-n ordine. Leonti e în avion, şi-a încheiat Vikîci povestea. (Mulţumit de treaba făcută. Ca de obicei. L-a însoţit.)

Ultimul lucru despre care ei (Vikîci şi Leonti) au discutat la aeroport a fost provincia rusă. Ce minunăţie. N-au vrut să trăiască (nici unul, nici altul) acolo, în provincie, dar o iubeau. Nu există nimic mai frumos decît ulicioarele acelea. Nu există pe lume ceva de care să te ataşezi mai mult decît de acele potecuţe întortocheate şi drumuri neasfaltate, prăfoase – dar sălciile pline de praf, dar pîraiele!... Amîndoi plîngeau, ştergîndu-şi lacrimile de pe ochi şi buzele sparte, de pe obrajii învineţiţi. Unul dintre călători i-a compătimit, crezînd că fuseseră jefuiţi înainte de îmbarcare.

— Ne-au jefuit, pricepi?! îmi striga Vik Vikîci.

Cînd Vikîci îmi povestea, era cît pe ce să vărs şi eu o lacrimă, amintindu-mi de străduţele murdare şi prăfuite. (Mi-am amintit şi de Venea, e cazul să-l vizitez la spital.) Ulicioarele şi drumurile de ţară parcă mi se întindeau în faţa ochilor – mai curînd o idee decît o realitate. Dar încă le mai încălzea soarele. Şi încă mai stîrneau praful.

Mai am un pulover, mai gros; şi mai închis la culoare. Numai bun pe trupul meu slab. La spate, puloverul are o gaură – o arsură de ţigară (aproape pe fund). Dar dacă, atunci cînd intru, ţin mîinile puţin spre spate, totul e grozav, puloverul e o minune. Mă înzdrăvenisem, puteam străbate orice distanţă. În plus, toamna-i plăcută, tensiunea nu-mi joacă feste (bravo!).

Cînd am venit să-l vizitez pe Venea, m-a primit Holin-Volin. Medicul şef. Cunoşteam deja schimbările (Ivan Emelianovici plana acum sus de tot; un vultur). Holin-Volin era amabil, cum se şi cuvine să fii cu o rudă a unuia dintre bolnavii permanenţi. O discuţie banală. Şi nici un cuvinţel despre şederea mea recentă aici – nici aluzii, nici vreo privire cinică. E serios.

— Aţi venit la fratele dumneavoastră?... Bine.

Despre Venea, despre evoluţia slabă a bolii lui, Holin-Volin vorbea destul de detaliat şi cu grijă – în vocea lui se deslușea şi interes (profesional; aşa cum se simţea şi în vocea lui Ivan, la timpul său). Discutăm. Despre faptul

că a apărut un nou preparat american. Despre alimentaţie. Despre multe şi diverse – ce influenţă a avut asupra lui Venea toamna asta, cu frigurile ei. Nu-l înţelegeam pe de-a-ntregul pe doctor: doar nu demult considera că-s un ţicnit şi un criminal disimulat. Ce nevoie are de mine? De unde tactul şi dorinţa de a sta de vorbă cu mine, de a bea împreună un ceai? (Ori domnul Holin-Volin se simte măcar retrospectiv puţin stînjenit?) Mi s-a dat şi o bomboană la ceai, exact ca şi la celelalte vizite, o singură bomboană, dar mi s-a dat. Poate din inerţie: cică, se obişnuia şi pe timpul lui Ivan – pe timpul fostului ţar, un ceai, o discuţie cu *scriitorul*...

Dar se putea şi ca Holin-Volin să nu se gîndească deloc la mine, să nici nu încerce să se gîndească. (Uneori mă cutremură o idee: oamenii *nu* gîndesc.) Un *nu* total, tocmai el îi conduce pe oameni prin viaţă, zi de zi, săptămînă de săptămînă. Îl conduce acest *nu* şi pe Holin-Volin, îl conduce uniform şi de la sine, e un pilot automat; şi iată de unde revenirea la seriozitatea corectă de medic, iată de unde vine şi tactul, şi înclinarea atitudinii faţă de mine (în direcţia bună), iată de unde vin ceaiul şi bomboana mea.

Stăm, discutăm:

— ... Venedikt Petrovici îşi aminteşte de dumneavoastră chiar în zilele lui cele mai grele şi mai rele. Orice s-ar spune, aţi copilărit împreună. Asta înseamnă mult. Iar pentru el – foarte mult!

— Da, încuviinţez eu. Părinţii erau plecaţi la lucru ziua întreagă. Ne încuiau în casă pe dinafară. Drept răzbunare faţă de tata, odată am tăiat cu foarfecele ziarele noi în fîşii!... Noi n-am avut dădace.

— Dar vara?

— Vara, mergeam la bunicul, la ţară. Acolo eram pe deplin fericiţi.

— Împreună?

— Da.

— Dar prietenii?

— Am avut şi prieteni. Dar mai tîrziu – la şcoală. El avea peste tot prieteni şi prietene. Venea avea pe vino-ncoace. În general, era mai sclipitor şi, incontestabil, mai talentat decît mine... Dar între noi n-a existat invidie.

— Adică, aţi crescut firesc.

— Da. Precum iarba.

Ni se mai aduce (Adèle Semionovna, sora cu aluniţă) cîte o ceaşcă de ceai.

Într-unul din momentele cînd stăteam la taifas, am încercat să-i amintesc domnului Holin-Volin. Am insinuat pentru început, aşa, academic (şi nu fără uşoară înţepătură), oare nu există, dragă doctore, ceva comun din punct de vedere ştiinţific în nenorocirile (şi psihicurile?) noastre – doar sîntem fraţi drepţi. Totuşi, Holin-Volin nu a reacţionat în nici un fel. Doctorul Holin-Volin parcă s-ar fi decis să nu vorbească de acele zile recente (şi neplăcute) – cică, n-are rost să confundăm lucrurile. Pasămite, dacă eşti vizitator şi rudă, rămîi aşa.

Cuvintele au alunecat fără urmări. Am tăcut. Încălcîndu-le caracterul convenţional, mă aşteptam deja (învinovăţindu-mă parţial) ca Holin-Volin să mă pună la punct, să mă ameninţe cu degetul: „Vezi-vezi!..." – cică, nu trebuie să vorbim acum, nici eu, nici dumneavoastră, de acele complicaţii şi de acea pată neagră..

— Mă scuzaţi, am spus eu mai blînd.

Dar peste trei minute (javra!...) din nou nu m-am abţinut şi, variind discuţia despre Venea şi copilăria îndepărtată, am riscat un salt original, cît în glumă, cît în zeflemea (peste pîrîiaşul nostru volubil) – de pe un mal pe altul.

Zîmbindu-i, l-am întrebat:

— ... Dar spuneţi-mi: dacă în ziua aceea sanitarii ar fi fost şi mai răi? Dacă m-ar fi bătut?... Aş fi putut conta să ajung în acelaşi salon cu Venea?... E atît de înduioşător! Eu şi Venea am fi crezut că ni s-a întors copilăria. Iar Ivan Emelianovici ar fi fost ca tatăl nostru adevărat, care a plecat la lucru şi ne-a încuiat pe dinafară...

Am rîs de glumă, dar nu şi doctorul. El doar m-a privit, cu un zîmbet moale şi cu o nedumerire puţin ascunsă.

— Da, da, a zis. Aşa vorbesc şi privesc cei care nu au înţeles bine în ce constă, de fapt, gluma. Cei care n-au înţeles totul, însă, cu toate astea (viaţa merge înainte), din respect, continuă discuţia. Holin-Volin n-a priceput. N-a priceput la ce mă refer.

Mă *uitase*. Am continuat să-i spun ceva (ce?...), terminasem de-acum bomboana şi sorbeam ultimele înghiţituri

de ceai. Îi zîmbeam. Dar în sinea mea înlemnisem un pic. Iată, deci, ce înseamnă *noi*. Noi, adică oamenii.

Nu ştiu prin ce minune, am izbutit să nu stau prea mult la vechea mea cunoştinţă – Zinaida. Şi doar eram atît de slab cu duhul! Un bărbat care a dat de căldură şi confort după ce a stat la spital (după un asemenea spital) e precum ceara încălzită. Stai şi te topeşti pe de lături.

Zinaida pricepuse totul despre ceară. Fată sensibilă. Dar ezita.

— Dacă ai venit doar pentru o seară, de ce să ne întrulocăm? m-a întrebat ea franc, precum o nevastă de soldat. Şi, ca o văduvă de soldat, care s-a săturat de singurătate de-a lungul anilor, a cedat.

Fiind încă sub influenţa preparatelor, a simţirilor apoase, se pare că n-am înţeles complet ce ne pregăteam să facem. Chiar aşa. Dacă n-ar fi fost ea, nu mi-aş fi imaginat, probabil, succesiunea acţiunilor noastre paralele şi aş fi putut să încremenesc scoţîndu-mi ghetele, apoi pantalonii şi... pasămite, ce mai urmează la rînd?

Aşa că şi ea ezita. (Îngîndurată, mesteca pesmeţii albi, unul după altul. Ronţăia.) Lupta cu ea însăşi eroic şi tot sieşi s-a predat. Viaţa-i viaţă. Doar şi eu am luptat. Asocierile militare nu-mi ieşeau din minte. Zinaida are doi fii mari. Amîndoi sînt în armată. Fotografiile arată doi flăcăi bravi, cu însemne de armă şi trese.

Chiar a doua zi (după pat), Zinaida s-a şi grăbit să-mi dea de lucru:

— ... Ce zici, descarci maşinile cu boarfe? Pentru un magazin de firmă. Auzi, Petrovici. De marţi. Mi-au cerut ca bărbatul să nu fie neapărat permanent, dar neapărat să fie cinstit. Ca să nu-l controleze în fiecare oră pînă la chiloţi!

N-am ratat ocazia şi m-am spălat la Zinaida. Adică, nu m-am stropit doar de la dreapta la stînga, ci am stat culcat în cada cu apă fierbinte, m-am înmuiat, m-am topit, prelungind timpul de baie la infinit, pînă cînd sufletul a început să cînte. Evident, cu burete, cu un săpun bun, parfumat (Zinaida, ghicindu-mi clipa de fericire, mi-a mai aruncat şi un prosop nou, pluşat). În această dispoziţie dumnezeiască, ştergîndu-mă tacticos (fără să mă frec, ci doar tamponîndu-mi

trupul cu prosopul), m-am uitat în oglindă. Un domn uscăţiv, pot spune, slab, slăbuţ, sigur în mişcări şi sigur pe sine, doar puţin cam zbîrlit (tocmai mă pieptănam), acest domn, cu mustăţi cărunte, cu tîmple cărunte, se afla în faţa mea. „Iată, deci, cum arată !..." m-am pronunţat eu la persoana a treia despre cel pe care îl vedeam. M-a uimit chipul, atît de puternic conturat în dorinţa lui de a trăi – chipul format, trasat independent de mine în liniile energiei vieţii şi ale înverşunării. Chiar am zis „ah !" Formula ieşirii din spitalul de psihiatrie:

„eu" – *„p"* – fostul *„eu"* –

unde „p" reprezintă preparatele care trebuiau să se evapore (să iasă cu respiraţia) – această formulă era chiar depăşită. M-a tulburat această furie aparentă şi, totodată, fermitatea sentimentelor de pe chipul plin de încredere, în timp ce încrederea şi fermitatea de altădată (după cîte ştiam) nu existau deocamdată, nu exista nimic, zero. Mimetism. Ca să trăiesc. Atîta tot, ca să trăiesc şi să supravieţuiesc. Însă domnul mi-a plăcut. Sigur şi bine înfipt pe picioarele lui, ştiind şi ce timpuri trăieşte, şi cînd va veni ceasul lui.

Mi-am spus cu voce tare:

— Dar ce?... Aşa să fie.

M-am jucat puţin cu gîndul la viitorul meu camuflaj: uite, cu faţa asta voi trăi. Şi doar spre noapte, ca un olog care, prăbuşindu-se în pat, îşi desface curelele de la piciorul de lemn şi piele, tot aşa, gemînd, îmi voi desface chipul în întuneric, curea după curea (înainte de culcare, clipe sfinte!) – voi fi eu însumi. Îmi voi mîngîia eul care se restabileşte încetul cu încetul, aşa cum soldatul fără un picior îşi mîngîie ciotul – cică, dă Dumnezeu şi-mi creşte altul în loc.

De dimineaţă, iată, acest domn, piciorul încătărămat, păşeşte din nou la muncă, se duce să păzească metrii p. străini, nici o pagubă, iată în ce constă viaţa. Iată de ce ni se oferă atît de mult – ca să pierdem puţinul nostru unic. Ca să ni-l amintim, ca să-l plîngem. Ca să ştim. Şi ca să ni-l înapoiem tot prin viaţa noastră. În fiecare zi. În fiecare oră. Puţin cîte puţin. Pentru ca în momentele de vindecare generală, să se işte în noi şi să persiste, cu atît mai mult şi

cu atît mai puternic, această frică evlavioasă de a nu ne pierde eul.

Mă uitam în oglindă. Priveam în viaţă. Viaţa îmi plăcea. Mă pieptănam.

Zinaida şi-a vîrît capul pe uşa băii şi, cu ochi expert, de femeie, l-a văzut într-o clipă, l-a recunoscut pe domnul renăscut (deocamdată, doar exterior, dar ea de asta şi avea nevoie) – a văzut cît de solid stă el pe picioare aici şi acolo (în oglindă), şi a prins să turuie:

— ... Spuneai că te grăbeşti, dar stai şi te tot piepteni! Înseamnă că ai timp, nu? Auzi, Petrovici. Poate mai rămîi o noapte-două, am o supică cu carne de berbec, o minune! Oho!... Găsim şi o votculiţă.

N-a trecut nici o lună, că Vik Vikîci a murit, lovit de o maşină; şi-a dat sufletul pe loc, aşa de puternic a fost impactul, pe timp de noapte, fără vizibilitate.

La ceasul acela tîrziu, Vikîci se muta cu puţinele lui lucruşoare într-un loc nou – pleca de la o femeie la alta (de la un confort la altul). În raionul Veşneakov, pe şoseaua întunecoasă, unde se făcea economie de lumină, Vikîci mergea chiar pe margine, aproape de carosabil. Şoferul l-a izbit şi a gonit mai departe. Vikîci a zăcut acolo mort toată noaptea; la miezul nopţii a fost despuiat de nişte hoţi; era cu unicul lui costum excelent (îl purta pe el, ca să nu-l boţească). Nu s-a găsit nici geanta lui mare, eternă, cu inscripţia *Everest*, nici manuscrisele. Luînd geanta, se înţelege că hoţii i-au aruncat undeva manuscrisele. Nu i-au lăsat nici măcar hainele. Au scos tot de pe el, l-au despuiat. Aşa vremuri trăim. A zăcut în chiloţi şi maiou; cu tîmpla zdrobită. Femeia la care mergea l-a descoperit pe Vik Vikîci abia dimineaţa (dar a izbutit totuşi!), cînd, fără nume, era cît pe ce să fie ridicat şi transportat cu duba de cărat cadavre.

Femeia îl aşteptase toată noaptea, el îi promisese că vine. Dimineaţa, cu inima să-i spargă pieptul şi, cum se zice, trecînd peste propria mîndrie, i-a telefonat celei *de la care plecase*; după altercaţii şi cuvinte reciproc usturătoare (nu foarte dureroase, pentru că femeile se cunoşteau între ele) a aflat că Viktor Viktorovici plecase. Plecase la căderea

nopții. Întotdeauna pleca așa. Și-a adunat manuscrisele, da, da, și-a pus toate lucrurile într-o geantă și a plecat. Nu, n-a chemat un taxi, a pornit pe jos, *și la mine a venit pe jos*, nu știu, drăguță, nu știu... caută-l.

Femeia are patruzeci și ceva de ani, e modestă, iar băiatul ei e de douăzeci (spre ei se îndrepta Vik Vikîci). Fiul a înțeles-o pe maică-sa în momentele acelea grele și nu a făcut scandal, a ajutat la căratul mortului; tot el a ajutat la incinerare. Am aflat că femeia nu-l văzuse pe Vikîci decît de trei ori, dragoste rapidă, trei întîlniri. În fond – doi necunoscuți. Iată cine l-a condus pe ultimul drum. Femeia știa (de la Vikîci, pentru orice eventualitate) telefonul meu, dar, pînă cînd m-au găsit în căminul cu atît de multe apartamente, vremea s-a scurs. Am alergat la crematoriu, dar nu l-am mai văzut pe Vikîci. Ce absurditate. Am întîrziat două-trei minute. Am intrat în fugă, transpirat tot, cu gura căscată (nene, unde ți-s dinții? m-a întrebat unul dintre cei pe care i-am îmbrîncit), am reușit, aproape că am reușit, încă mai era *timpul lor*, femeia și fiul ei se aflau în camera mortuară. Dar trupul lui Vikîci pătrunsese de-acum în foc, plecase, se dusese, nu i-am văzut profilul mort. Da, un minut, doar un minut mi-a lipsit.

M-am întors la cămin. A venit Mihail. A plîns în hohote ca un copil.

Stăteam beți pe stradă (iarna!...).

Vik Vikîci, amețit, se sumețea. Vorbea, arătînd în direcția lui Mihail; iar acesta își freca obrajii cu zăpadă:

— ... E un biet evreu rus. Iar eu sînt un biet rus rus. Nimeni n-are nevoie de noi. În schimb – scriem! În schimb – noi avem nevoie de lumea întreagă.

— Și de femei? rîdeam eu cherchelit.

Vikîci s-a sumețit și mai tare (și a acceptat cu o mică rectificare):

— Da, și de ele. Dacă au, desigur, locuință.

O femeie fără locuință era pentru Vik Vikîci o ființă drăguță, dar asexuată.

L-am cunoscut pe Vik Vikîci demult – la concentrările ofițerilor de rezervă. Trăgeam asupra unor tancuri de placaj.

Tragerile erau din două în două zile, tunul de 100 de milimetri, scos acum din dotarea armatei. În bubuitul şi fumul umed-albăstrui – burniţa – de fiecare dată vedeam cum pe faţa lui Vikîci plutea un zîmbet. Aşteptarea fericită a detunăturii...

El încărca tunul, era încărcător. Doi aducători de proiectile, unul la ochire, în total eram patru – toţi am surzit. Înainte de a comanda tunurile, trebuia să tragem cu tunul, *ca soldaţii*, asta era practica ofiţerească iniţială a artileriştilor – Vikîci încărca, împingea proiectilul adus, iar eu strigam:

— Haide, hai!...

Schimbînd femeile o dată la un an, la un an şi jumătate, în acest răstimp trăia cu o femeie, locuia în apartamentul ei şi, de-acum din principiu, nu avea aventuri pe de lături, nu o înşela. Era cinstit, în felul său, cu ele. (Ele-s soţii. Mi-s soţii, pur şi simplu nu-mi oficializez căsătoriile, îmi explica, la modul intelectual, Vik Vikîci.) Cînd se muta de la o femeie la alta, mergea întotdeauna pe jos.

— ... Mă apropii de ea treptat. Pas cu pas.

Observînd în întuneric o luminiţă verde, Vikîci putea cel mult să-l strige pe taximetristul nocturn, să-l oprească din cursă, să cumpere votcă la negru, de trei ori mai scumpă. Şi să meargă mai departe.

Am vorbit despre manuscrisele lui, pierdute la marginea drumului în noaptea aceea neagră. Toate, pînă la ultima hîrtiuţă. Tot ce avea la el.

Şi ce repede a făcut viaţa bilanţul! Vik Vikîci apucase totuşi să predea la o editură un volumaş subţirel de nuvele. Trebuie să-l urmărim. Se va ocupa de asta Mihail.

S-au mai găsit încă două mici nuvele (dintr-o perioadă destul de timpurie) ale lui Vik Vikîci. Mihail le-a descoperit într-un sertar al biroului său. Mi le-a arătat. Nişte pagini, scrise de mînă, cu litere uniforme. Prima foaie se îngălbenise.

Mihail mi le-a întins:

— Ia-le.

— Eu?...

Am aflat că există o editură care publică acum culegeri colective. Pe cine vrei şi pe cine nu vrei. Fără nici o problemă. Dar acolo e şef vestitul Zîkov, pe care Mihail nu vrea să-l vadă.

Dar nici eu nu voiam să-l văd pe Zîkov. Şi ce-o fi, mă rog, în aceste două nuvele? Doar memoria noastră care slăbeşte. I-am repetat lui Mihail părerea mea. Îmi place să repet. Ce nevoie are, în fond, Rusia de atîtea talente, dacă le risipeşte pe drum, de parcă ar nişte ca măslinele băligate de capre?

Femeia de atunci a lui Vik Vikîci se pregătea să plece în delegaţie hăt-departe, tocmai în Siberia. Ne-a făcut cunoştinţă. O femeie uriaşă, Varia, să tot fi avut vreo patruzeci de ani; vîrsta lui preferată. Venisem la ei răcit şi obosit, musafir cu mîinile goale. Dar Varia m-a primit cu respect. Am cinat. Ea s-a dus la culcare. Iar au şi Vikîci am continuat să stăm în bucătărioară şi să fumăm, tacticoşi, cu ceaiul negru şi tare, cu efect de narcotic, dinainte, pînă după miezul nopţii, cum e obiceiul flecarilor.

Varia sau Varvara Borisovna, cum se numea uriaşa, în pofida staturii ei, a şoldurilor vîrtoase şi a masivităţii, era ca o căprioară, sperioasă şi înnebunită la gîndul că ar putea fi violată pe vreo străduţă pustie. Peste tot (în special, în bucătărie – priveşte şi ia aminte!) atîrnau tăieturi din nişte ziare autohtone, cretine. Cum să eviţi sută la sută violul. Autoapărarea. Lovitura la testicule. În palton, în jachetă, în poşetă – peste tot – Varia avea fluiere care sunau precum cele ale miliţienilor, astfel încît pe stradă, dacă i se întîmplă ceva, să fluiere şi să cheme în ajutor. Fricoasa avea mîinile ca ale lui Hercule; puteai doar să-ţi imaginezi ce s-ar întîmpla cu un omuleţ mai îndrăzneţ, cu un ţărănoi, dacă ea l-ar pocni, într-adevăr, peste testicule. Cunoscînd-o pe această Varia şi convingîndu-se zi de zi de stupida ei neajutorare (absolut sinceră), omul înţelege brusc şi limpede de ce o adevărată fiară bipedă este neapărat mică. Mică, măruntă şi dornică de pradă. Şi mai ales, fiarei n-ai ce-i cere, este o nulitate.

— Micuţa mea, i-a spus Vik Vikîci în seara aceea, iar Varia, drept răspuns, tot cu un zîmbet, l-a plesnit peste spinare, după care Vikîci a tuşit vreo trei minute. Şi Varia lui nu-i lipsită de umor. L-a întrebat: te-ai înecat cu „micuţa"?

Vikîci era entuziasmat: îi trag fermoarul la spate, trag, trag, închizătorul alunecă în jos ca uns. Şi capătul tot nu se vede. Spinarea nu se mai termină – parcă aş descoperi un continent!... Odată am călătorit la Alma-Ata cu avionul – am zburat cu nişte muzicanţi, cu un ansamblu; la aeroport, m-au rugat să-i ajut să scoată din husă o harfă. Aceasta avea şi ea într-o parte, pe toată lungimea, fermoar. N-ai scos niciodată o harfă din husă?...

Trebuie să recunosc că Vik Vikîci era prudent şi de cele mai multe ori se temea să ne facă cunoştinţă cu femeia lui (mie; şi bărbaţilor în general) – o femeie cu apartament însemna pentru el foarte mult. Femeia încălzeşte casa. Femeia *clădeşte cuibul, ca rîndunica*, spunea el, zîmbind misterios.

De la moartea lui Vik Vikîci, a început să se simtă rău Mihail. A cedat parcă dintr-o dată, îşi pierduse un prieten şi o prietenie. Desigur, auzisem pe de lături că în relaţiile lor exista o intimitate deosebită, de modă nouă. Dar nu cred. Îi ştiu de mult pe amîndoi. Aş fi observat. Mai curînd, era vorba tocmai de o prietenie de modă *veche* – în sensul, cu totul vechi şi aproape uitat la bărbaţi, al cuvîntului.

Crizele de inimă îl secătuiau acum pe Mihail una după alta. Curînd a murit. A plecat cu avionul în Franţa, la soţia de care divorţase şi la fiu-său, însă soţia în acele zile era în Israel (plecase în vizită). Împrumutînd bani de la fiu-său, Mihail s-a avîntat spre însoritul Israel numai ca s-o vadă, aşa cum altădată se repezea în însoritul Uzbekistan, în însorita Gruzie. Şi pentru ca să o convingă din nou pe femeia aceea întru totul fericită să se întoarcă în Rusia la underistul ei sărac. *„Am cîteva argumente foarte serioase!...“* îmi striga Mihail (în receptorul telefonului), chiar înainte de plecare. După cum am aflat mai apoi, nici măcar n-a reuşit să-şi expună argumentele. În Israel, la sosire, au nimerit într-o arşiţă îngrozitoare. Vîntul pustiurilor, străbătînd în nici jumătate de oră Galileea, l-a ajuns din urmă pe Mihail la aeroport, chiar după ce coborîse din avion. L-a lăsat inima. În maşină (îl aşteptase fratele lui), lui Mihail i s-a făcut rău de tot. Au vrut să-l ducă la spital, el s-a împotrivit. Soţia încerca să-l convingă. Fratele îl implora. Dar Mihail,

probabil, presimţea totul. Repeta doar cunoscuta lui frază veselă: „Dacă un evreu a decis să moară în Rusia, nu trebuie împiedicat". În aceeaşi zi, Mihail a revenit la aeroport de unde a luat un avion de întoarcere spre Moscova. „Un steag să am în mîini!" glumea el, păşind spre avion şi luîndu-şi rămas-bun. A suportat zborul. La Şeremetievo, sufocîndu-se, a reuşit să urce singur într-un taxi, a ajuns; dar a avut putere doar cît să intre în apartament. Abia a păşit peste prag, s-a prăbuşit cu faţa direct la podea; moarte subită; la el acasă.

Viitorii emigranţi, care se îngrămădeau în locuinţa lui, l-au înmormîntat. Eu n-am ştiut nimic. Iar cînd am dat telefon, acolo locuiau de-acum alţi călători gata de plecare. Nu ştiau şi nu puteau să-mi spună unde a fost înmormîntat ori, poate, incinerat. Deznodămîntul.

Cît de rapid se sfîrşesc vieţile, îţi stă mintea în loc! – încă îi mai aud glasul viu. Glasul e foarte aproape. Mihail îmi spune ceva. Se grăbeşte. (Îmi forţează glandele lacrimale.) Dar iată că a amuţit. A venit ziua cînd glasul lui a amuţit. Durerea trece. Durerea ne părăseşte (şi ne cruţă). Iată că şi sufletul lui cuprins de mîhnire m-a lăsat şi ne-a lăsat pe noi toţi (şi această ţară) în pace.

Avea un deosebit dar de a monologa, dar cultivat de subterană, de inutilitatea pentru literatură a scrisului nostru. Însă, după moartea lui Vik Vikîci, Mihail cugeta cu voce tare tot mai rar şi se văita cu voce tare, din păcate, tot mai des:

— ... Iată că noi doi stăm, bem votcă, pălăvrăgim. Însă curînd o să murim. Şi eu, şi tu. Avem mulţi ani. Şi nimănui nu-i pasă de noi. Sîntem nişte bătrîni grafomani. Nimeni n-are nevoie de noi...

Şi încă:

— Uneori, noaptea, mă gîndesc cum mergeai la şcoală peste fluviu. În fiecare zi treceai din Europa în Asia – şi înapoi. Tu stăteai pur şi simplu şi pălăvrăgeai, beat, despre copilărie. Iar pe mine mă tulbura. Mai să-mi ies din minţi – ce chestie genială! Văd viscolul. Zăpada zboară. Podul. Podul peste fluviul Ural. Şi băieţelul care se grăbeşte la şcoală...

— Doi băieţei. Eram cu fratele meu, Venea.

— Eu văd unul. N-are importanţă... Dar spune-mi, urmează o observaţie răutăcioasă, *şcoala ta* era în Europa? Ori în Asia?... N-are importanţă. N-are importanţă! Mă încurajează atît de mult povestirile tale. Viscolul, iarna, minus treizeci şi cinci. Şi peste fluviu, veşnica săgeată indicatoare: EUROPA – ASIA... Eu de ce nu am viscolul ăsta? Eu de ce nu am podul ăsta şi săgeata asta indicatoare? Eu de ce am doar manuale în copilărie?!

Hohotele de plîns încep să-l înăbuşe. A lucrat prea mult noaptea; este complet epuizat. Dacă Mihail iese pe stradă, ar putea fi arestat, ar putea să nu fie lăsat să intre în metrou, ca un drogat. „Culcă-te!" Încerc să-l împing în pat. Dar el se zbate, se smulge şi chiar mă zgîrie. În sfîrşit, s-a culcat; cu puloverul pe el. El, pasămite, doarme întotdeauna îmbrăcat. Capul bătrîn, cărunt, îi iese de sub plapumă, viaţa a rămas în urmă!

I-am fiert o cană de ceai dulce, ca să-i facă bine la inimă. Doarme. (Dă din picioare, aşa grăbeşte el pasul peste Ural – peste podul spulberat. Viscoleşte. Cînd se înteţeşte vîntul, obrazul băiatului îngheaţă şi se acoperă cu pete negre. Şi-l doare mult timp.)

La amiază, reuşesc, în sfîrşit, să-l trezesc (toate acestea se întîmplă la mine, adică în apartamentul Konobeevilor).

Astăzi mergem la Krîmski Val, la expoziţia lui Malevici. E o adevărată comedie să vezi cum se scoală Mihail din pat. Bombăne: el, cică, nu vrea să se scoale, s-a săturat să tot pună ceainicul la foc! N-are chef să se spele pe dinţi (de-o viaţă mă spăl, cît se mai poate!), nu vrea să mănînce, să bea, nu are chef să trăiască – vrea doar să vadă lucrările lui Malevici şi să se prăbuşească iar în pat.

Începe să se îmbrace agale: ce vîrstă avem, lua-o-ar dracu', toate mă dor! Dar tu, de pildă, cum te scoli dimineaţa: nu cumva cîntînd?... Ei, da, înţeleg, viscol pe pod, fluviu cu indicator, sănătate de Ural, dar un evreu spaniol de unde să ia sănătate de Ural?... Nici mie nu mi-ar fi rău să-mi spăl în fiecare dimineaţă ouăle în Guadalquivirul rece. Ţi-am spus că strămoşii mei îndepărtaţi sunt din Spania? Acolo e Guadalquivirul, şi probabil o fi existînd şi pe-acolo un pod.

— Mîinile mă dor, tălpile mi se scrîntesc, iar maţele primesc fără crîcnire doar votcă! Mihail nu nimereşte nicicum cracul pantalonilor.

Ocheşte, greşeşte – iar ocheşte.

— Mama lui! mormăie el. Acuşi n-o să mai pot bea nici votcă, vezi cum îmi tremură mîinile?... A venit ieri o nepoată, cu băieţelul ei... M-a încredinţat că n-o să fiu publicat niciodată. Pentru că textele mele conţin elemente de lexic neacceptate de norme – pe ea, vedeţi dumneavoastră, o şochează. Şi-a adus copilaşul, deci, pe nepotul meu. Doamne! Eu şi cu tine avem mai mult de o sută de ani! Eu nici nu mai am chef de viaţă – vreau doar să ţăcănesc la maşină. Crezi că ea mi-a lăsat ceva bani? Pe naiba! Ghici ce i-a adus ea, drept cadou, unei rude... Trăgîndu-şi, în sfîrşit, pantalonii, clătinîndu-se, Mihail se îndreaptă spre servieta lui şi scoate ceva: Iaca! Conserve de scrumbie!... Acuşica o publicăm.

Dar nu-i în stare s-o deschidă, îi tremură mîinile. Pun eu mîna pe un deschizător de conserve, dar dau şi eu greş. O mişcare bruscă – şi îmi zdrelesc mîna pînă la sînge.

— Ei, iată! Nu sîntem buni de nimic! Doi tontălăi bătrîni nu sînt în stare să deschidă o cutie cu conserve de scrumbie! Mihail mă întreabă ce vecini am aici (adică Konobeevii, apartamentul cărora îl păzesc).

— Stai un pic. Ne descurcăm, zic eu, sugîndu-mi sîngele de pe mînă.

În coridor, bat la o uşă (a doua, de lîngă Konobeevi) – acolo locuieşte o fată tînără. O vecină. Subţirică, prospeţică. Încă din uşă îmi zîmbeşte. (Presupune c-am observat-o şi cochetăm, bătrîneşte, cu ea.)

— Nu aveţi cumva puţină pîine neagră? întreb eu cu o mină vinovată.

Îmi aduce jumătate de pîine la tavă. Pleacă. Şi străluceşte toată pentru faptul că ea, atît de tînără, a fost de folos şi i-a interesat fără îndoială pe doi vecini deodată (Bărbaţi!).

Iar noi mîncăm în grabă, prima mîncare la mijlocul zilei. Pescuim scrumbia direct din cutie, o aruncăm pe bucăţile de pîine şi o mestecăm. Mustăţile mele încă o săptămînă vor răspîndi amintirea mirositoare a marşului nostru la expoziţia lui Malevici.

Sub semnul lui Marte

Tînărul Loviannikov şi cu mine nici măcar nu ne contraziceam, ci doar aşa, pălăvrăgeam la un ceai. Fiecare convorbire dintre noi a fost (era) nu atît frivolă, cît întotdeauna uşoară, neobligatorie, ca improvizaţia întîmplătoare a doi prieteni care se văd rar – de la un ceai la altul, din cînd în cînd.

Ca să fie mai simplu, generaţiei mele Loviannikov i-a dat denumirea de *generaţie literară*, iar pe a sa (mai tînără cu vreo douăzeci de ani) a botezat-o generaţie de politicieni şi oameni de afaceri.

— Generaţie de afacerişti? îl maimuţăream eu.

— Astea-s nuanţe! rîdea el.

Încă mai încercam să iau lucrurile în serios: pasămite, ce Rusie e asta, fără literatură! Voi, tinerii, pasămite, nu aveţi încă un destin şi de aceea nu puteţi cunoaşte amploarea problemei: voi nici nu vă imaginaţi măcar (dar eu, pasămite, îmi imaginez de-acum), ce înseamnă să rămîi fără Cuvînt, să trăieşti fără Cuvînt. Şi aşa mai departe...

Iar Loviannikov mi-a luat vorba din gură! Nu eu, ci el, zîmbitorul Loviannikov, a schiţat în cuvinte grăbite un tablou: a imaginat o întreagă generaţie, păşind pe străzile Moscovei cu nuvele sub braţ. Fiecărei persoane i-a dat în dotare o mapă, în mapă o nuvelă şi mapa – legată cu şnururi. (Iar şnururile, a zîmbit, sînt de culoarea izmenelor – albe. Cică ar fi auzit de la părinţi.) Trei juni, fiecare avînd subsuoară nuvele sau povestiri, merg pe stradă, vorbesc despre Dostoievski şi Joyce, despre patimile după „Novîi Mir" – exaltaţi şi puţin nebuni, polemizează, ciocnindu-se orbeşte de trecătorii întîlniţi în cale. Şi unul dintre ei (bîlbîiala

emoției, își caută cuvintele) trebuie să dea neapărat din mîini! Asemenea inși păşeau pe fiecare stradă şi pe fiecare străduță întortocheată şi asta înseamnă că erau mii, zeci de mii, mergeau pe străzile Moscovei, Piterului, Nijni-Novgorodului, Rostovului, Celeabinskului... ce zici? *Soldații literaturii*, *armata*, vorbea (descria) înflăcărat domnul Loviannikov. Iar eu nu ripostam.

Chiar m-am lăsat prins de generalizarea lui cam sîcîitoare. Din gaura luminoasă a anilor '60 şi, parțial, '70, de neuitat pentru mine (şi pentru generația mea), se înălța imginea acestei străzi moscovite *întortocheate* şi pe ea, la o cotitură – doi sau trei tineri în pulovere. (Blugii încă nu deveniseră îmbrăcămintea maselor largi.) Da-da, în pulovăraşe! – în pulovăraşe simple, trei inși cu povestiri şi nuvele, cu mape sub braț. (În ce privește șnururile, nu mai țin minte – albe să fi fost?) Aşa cum şi acum, în anii '90, pe aceste străzi şi străduțe ruseşti păşeşte generația oamenilor de afaceri... Loviannikov a accentuat: oameni de afaceri, la dracu' cu politicienii cu mutre grosolane şi cu jurnaliştii de la TV cu mutre mieroase – spuma! (Pasămite, spuma de săpun, spuma de la prima spălare, adică de la spălarea inițială, cea mai murdară.) Merg în costume, cu cravată, cu telefoanele mobile care zumzăie în buzunare; şi doar şi ei vorbesc tot despre lucruri care-i interesează profund – despre afaceri, despre numerarul negru (banii cheş), despre cursul bursei şi despre impozitele care te sugrumă. Cei trei arată şi ei întru totul a proroci şi au mersul uşor. Iar unul dintre tinerii oameni de afaceri (emoție, nu-mi găsesc cuvintele) dă din mîini. Pe străzile şi străduțele Moscovei, Piterului, Nijni-Novgorodului, Rostovului, Celeabinskului...

Astfel, de sus, de la înălțimea zborului de pasăre (străzile şi străduțele sînt sub noi), se discuta despre viața generațiilor în ziua plecării domnului Loviannikov – aş putea spune, *la ora* plecării lui rapide. Exact la ora cînd Loviannikov îmi lăsa pentru o lună, o lună jumătate apartamentul lui, să-l păzesc şi să locuiesc acolo. Loviannikov era vădit tulburat de plecare. Dulăul Marte, emoționat şi el de apropiata plecare, stătea pe podea şi-şi ciulea urechile spre noi.

Era ceea ce se cheamă încredere de ultim moment, la ceai. Iar Loviannikov face un ceai excelent – la Loviannikov

venea o femeie tînără şi frumoasă, care stătea şi ea cu noi la ora aceea. Dacă eram trei, Loviannikov şi ea beau cafea din ceşcuţe, iar eu preferam mereu acelaşi ceai. (Îl făceau special pentru mine.)

— ... Bani?... Ce nevoie ai dumneata de bani, Petrovici! Ai înnebunit! cugeta simpatic Loviannikov, care la început îşi zicea în cămin *doar* contabil-economist.

— Cît de puţini, acolo! rîdeam eu.

— N-are rost!

Şi iar Aleksei Loviannikov schiţa un tablou vizual: cum, avînd bani, voi ajunge, într-o singură oră, să semăn cu căminiştii ăştia nenorociţi şi inutili. Cum îmi voi cumpăra o locuinţă cu metri p. plăcut mirositori. Cum voi aduce la mine în această modestă locuinţă o femeie cu ziua (nehotărîndu-mă să mă însor, precaut). Şi cum foarte-foarte repede (iată marca universală!) o să-mi cumpăr un televizor pe care o să-l pun în colţ şi imediat, pentru vecii vecilor, o să mă las buimăcit de otrava ştirilor politice: „... Să capeţi la vîrsta dumitale o gîndire politizată înseamnă pieirea. E cancerul sufletului. Ce nevoie ai de el, Petrovici?! Uită-te mai atent şi mai aspru la cei de vîrsta dumitale!" – şi Loviannikov îmi schiţa încă un desen alcătuit din cuvinte uşoare: un bătrîn şi o bătrînă, care se uită cu atîta atenţie la ecran, se lipesc atît de tare de cutia televizorului, încît nu mai au şi nici n-o să mai găsească o oră liberă, ca să-şi pună o dantură decentă.

— ... Şi asta-i viaţă? Asta-i personalitate? Nu-i degradare?... Şi doar dumneata, Petrovici, eşti eroul timpului. Da, da, nu te încrunta, eroul timpului. (Timpul a cam trecut, dar ce-i cu asta? – dumneata eşti eroul lui!) Eşti literat, chiar dacă acum nu scrii! Încă mai ai sub braţ mapa cu nuvele. Vîntuleţul de pe Arbat încă mai flutură şnururile albe...

Loviannikov ridică ceşcuţa de cafea (în care a adăugat un strop de coniac):

— ... Mîini puternice. Cap limpede. Şi încă te mai iubesc, am observat asta, femeile! Ai viaţa dumitale *proprie*, pe care ţi-ai ales-o – ce-ţi mai trebuie? Se pricepea la laude. (Fără să exagereze cu entuziasmul şi cu tonul uniform.) Pot

să-mi imaginez cîţi bărbaţi plictisitori de vîrsta dumitale te invidiază, Petrovici...

Mîna cu ceşcuţa de cafea s-a înălţat şi mai mult:

— În sănătatea dumitale, Petrovici, dumneata eşti însuşi Timpul. Şi, crede-mă, n-ai nevoie nici de bani, nici de automobile albe!

Frumoasa femeie a scos un strigăt de plăcere, ridicînd şi ea în sus ceaşca de cafea! Mi-am mai turnat nişte ceai. Excitat de cuvîntarea stăpînului, Marte s-a repezit la mine cu dragostea lui veche, de cîine, mi-a pus labele pe umeri şi m-a lins pînă la glande.

Labele mîinilor îţi vor fi puternice, dacă ai bătut la maşină peste douăzeci de ani, dacă ai cărat-o cu tine prin tot oraşul, dintr-o parte în alta, în căutarea unui colţişor călduros de locuit (prin toată Moscova, care-i imprevizibilă în privinţa dormitului). Modul căutător de viaţă nu mi s-a schimbat în douăzeci de ani, însă maşinile de scris le-am schimbat mereu. Ţin minte maşina „Underwood", toată de metal. O purtam într-un rucsac mare, deşurubîndu-i, în prealabil, solidele picioare pătrate, ca să nu-mi strivească spatele, la un mers grăbit. Odată, în metrou, i-am dat pentru o clipă unui prieten rucsacul (cu „Underwoodul" din 1904) să-l ţină şi el l-a scăpat rapid în înghesuiala din vagon; din fericire, n-a căzut pe piciorul cuiva. Prietenul meu s-a ruşinat, s-a scuzat. Eu însă am ridicat „Underwoodul" şi l-am mai cărat încă zece ani. Aş fi putut să scriu o povestioară recunoscătoare, *Cum m-a făcut literatura puternic şi sănătos*. Şi aş fi putut s-o pomenesc (maşina din metal) cu un cuvînt de bine în ziua cînd am fost legat.

Dacă-i să precizăm – era mijlocul zilei, cînd căminiştii sînt la lucru, copiii la şcoală, iar pe coridoare e linişte. Au sunat la uşă şi eu am deschis, neîntrebînd cine-i – era o zi obişnuită, de lucru, de ce aş fi întrebat? Au năvălit, mi-au răsucit mîinile la spate şi mi-au pus un căluş în gură (prosopul meu). Erau trei. Unul s-a uitat pieziş la botul uriaş al lui Marte, de pe perete: oare nu începe să mîrîie? Îmbrîncindu-mă în baie, m-au încuiat pe dinafară cu zăvorul ornamental. Vorbeau între ei destul de tare: „Începe." „Avem de-e-stu-ul timp!" „Ia, aici: iaca şi cărţile!..." Încă

nedezmeticit, m-am eliberat puțin cîte puțin. Pentru un om legat, primul și cel mai greu lucru este să scape de stupoare, iar eliberarea de legături, dacă labele mîinilor sînt puternice, se face de la sine. Mi-am frecat încheieturile, le-am sucit într-o parte și-n alta în laț și, de îndată ce degetele mi s-au împletit, le-am încordat. Sforțare după sforțare – și iată că între degete îmi nimerește un capăt de funie. Încă un minut... și stăteam într-o oarecare îngîndurare, purtîndu-mi mîinile eliberate pe marginea mașinii de spălat a lui Loviannikov, aflată în colț. Degetele îmi erau ușor amorțite.

Iată la ce mă gîndeam: nu-s paznicul apartamentului în sensul direct al cuvîntului. Trec pe-aici mai mult sau mai puțin regulat, pentru ca apartamentul lăsat în grija mea să nu ispitească pe nimeni să pătrundă după pricopseală nici pe ușă, nici pe fereastră (copiii). Dacă au pătruns niște profesioniști, nu sînt dator nimănui cu nimic. Loviannikov înțelege și singur foarte bine această diferență delicată (toți proprietarii o înțeleg). Dacă te-au legat – stai blînd. Nu face valuri. Astea-s regulile. Toți le știu. Pe mine însă mă jignise purtarea lejeră, ticăloșia inșilor: dorința lor normandă (hoțească) de a răscoli, de a căuta, de a împrăștia, de a face porcării fără să fie pedepsiți și de a pleca. (După care eu trebuie să fac din nou ordine, ca să locuiesc aici mai departe.) Nu puteam să știu că nu veniseră decît să cotrobăiască prin cărți. Am stat pe gînduri vreo două-trei minute. Am ales ușor o armă: un mic taburet pentru stat în cadă. Iar zăvorul era slăbuț (știam) – cu o lovitură de umăr ușa se va deschide imediat.

Nu uitasem de inițiativă. În fugă, agitînd pe sus micul taburet, am pătruns în cameră și mi-am făcut vînt, de parcă aruncam o bombă. M-am repezit la primul – la cel mai aproape dintre ei, care citea o carte (așa mi s-a părut). Urlînd tunător: „Căraţi-vă afa-aară! Afa-aară!..." – i-am țintit capul cu taburetul (pe lat, să nu se lase cu vărsare de sînge). Dar nu l-am lovit. (Amenințarea e mai înspăimîntătoare decît ducerea ei la îndeplinire.)

Fața lui, alungită de frică, întoarsă spre mine, exprima o mare uimire. Și-a ridicat ambele mîini, de parcă s-ar fi predat. Cartea i-a rămas pe genunchi. „Ușor. Ușor. Plecăm.

Ai dreptate, a rostit el. Şi a repetat cu un fel de semnificaţie accentuată: *Ai dreptate...*" – după care, unul cîte unul, în şir, şi-au luat toţi trei tălpăşiţa. Am repurtat uşor victoria. (Şi ceilalţi doi aveau cărţi în mîini. Şi păreau la fel de grozav de uimiţi: un bădăran a pătruns în bibliotecă.) Au plecat fără gălăgie.

Nu au coborît cu liftul, ci pe scări (aşa era mai uşor să treacă neobservaţi), iar unul, uitîndu-se înapoi, a bombănit: „Ei poftim, ce mai bancher!..." Stăteam în casa scării (încă ţinînd taburetul în mînă), iar ei alergau de-acum în jos, pe treptele răsunătoare: acolo, pe trepte, bubuiau acum picioarele lor, bubuia ciuda lor. Un strigăt, în cămin, dacă se aude doar o dată, nu înseamnă nimic. Nici măcar bătrînele nu s-au iţit în coridor să vadă ce se întîmplă. M-am întors. Aşa am aflat printre primii că Loviannikov lucrează la bancă. Oare ce căutau, valută? (În cărţi?...) Atacatorii reuşiseră să scuture şi să cerceteze doar două rafturi cu volumaşe plicticoase de contabilitate. De pe perete, Marte mi-a făcut cu ochiul.

M-am gîndit: data viitoare am să-l strig pe Akulov. Dar el nu m-a înţeles – Akulov nu voia să mă înţeleagă (cînd, în aceeaşi seară, i-am povestit de atac).

— Dacă bancherul are nevoie – să se descurce singur.

— Eu am nevoie.

Akulov a ridicat doar din umeri şi a repetat, făcînd distincţie între noi prin intonaţie: la nevoie, el o să *mă* ajute, o să dea fuga, dar acest Loviannikov să se îngrijească *singur*, singur să anunţe la miliţie. Iar dacă nu le convine ceva, bogătaşii n-au decît să ne arunce mie şi ţie rublişoarele lor boţite...

Dar şi Loviannikov, cînd s-a întors, şi-a exprimat atitudinea în cuvinte asemănătoare: pasămite, nu merita să rişti, Petrovici – cei trei ar fi plecat şi singuri!...

Iar cînd i-am spus că nu era vorba doar de dezordinea făcută în locuinţă, că nu făceam duş în baie, ci stăteam acolo încuiat şi umilit şi că cei trei îmi legaseră mîinile la spate, Loviannikov şi-a amintit repede de discuţia noastră despre generaţii şi nu m-a mai contrazis – doar a zîmbit inteligent, fin:

— Ah, da! Dumneata eşti literat.

Totuşi, se prefăcea cît de cît atunci cînd mă încredinţa, zîmbind, că aşa e viaţa – că, pasămite, hoţii sînt hoţi, au fost şi vor fi, asta nu-l impresionează. (Zîmbitor şi inteligent.) Curînd, Loviannikov a plecat din nou şi, lăsîndu-mi în grijă apartamentul, m-a invitat la dînsul – la ceai, înainte de plecare. (În parte, pentru o conversaţie uşoară. În parte, pentru un instructaj. Ca întotdeauna.) Dar de data asta Loviannikov mi-a destăinuit principalul: vor să-i ia apartamentul pe care l-am păzit de atîtea ori (şi în care stăm atît de firesc şi bem ceai).

— Cine? m-am mirat eu.

Loviannikov nu ştia cine. Cineva, care locuia tot aici, alături, îl forţează să plece din apartament, rămînînd în umbră. Loviannikov i-a şi dat o poreclă – *Lupul*, pentru că se ascunde, prădătorul nu se vede din hăţiş.

Pericolul consta într-un zvon, care făcuse brusc înconjurul etajelor – cică Loviannikov are altă locuinţă, de patru camere, luxoasă, pe Arbatul Nou. Cumpărată. Mirosind, nu se ştie cum, ceva despre această locuinţă, Lupul asmuţea acum omenirea din cămin. Toţi ştiau că Loviannikov este o persoană importantă la o bancă şi că şi-a cumpărat un apartament, ştiau – şi de aceea, simplu, ca la cămin, îi puneau proaspătului bancher piedică, nu-l lăsau pe Loviannikov să privatizeze acest apartament de o cameră (în care stăm noi) şi, prin urmare, nu-l lăsau nici să-l vîndă. Ciuciu! Ei au să-i ia apartamentul pe degeaba, fără bani. Mai aveau de făcut o nimica toată: să-l gonească pe Loviannikov de-aici.

— ... Administraţia e de partea căminului. E clar. Lupul are în administraţie omul lui.

— Dumneata eşti pentru ei un om bogat, i-am amintit eu.

În ziua respectivă, adusesem la ceai (şi conversaţie) turtă dulce, ca să nu vin cu mîna goală. Cea mai proaspătă turtă dulce. Şi la fel de proaspătă, cu zahăr pudră, alb ca sideful, era şi turta dulce cumpărată de Loviannikov la ceai, pentru musafir (pentru mine), care se şi usca, clădită pe o farfurie. O cumpărase în drum spre casă. Am rîs de această coincidenţă.

— Pentru ei, eşti bogat, tînăr, fără familie. Şi ai deja un apartament cu patru camere.

— Dar şi Lupul are apartament, de ce trebuie să i-l cedez pe al meu lui? – Loviannikov repetă, accentuînd: De ce trebuie să i-l cedez pe *al meu*?...

În timp ce noi beam ceai şi discutam, voinicul Marte stătea deoparte, absolut indiferent – totuşi, prindea din zbor, chiar lîngă podea, una după alta, bucăţile de turtă dulce.

— Au făcut vreun prim pas?

— Da, mi-a răspuns nepăsător Loviannikov. M-au bătut...

L-au bătut în semiîntunericul de la intrare, deocamdată, uşor şi în fugă. Dar l-au lovit cu piciorul în vintre. Şi i-au strigat din urmă că, cică, n-o să aibă aici linişte în veci şi să se *cărăbăneascâ*.

Iar eu m-am gîndit: n-au îndrăznit să-l bată în apartament de frica lui Marte.

Loviannikov mi-a notat numărul telefonului său mobil.

— ... Dacă se întîmplă ceva, dă-mi imediat de ştire. Şi, te rog: nu face nimic pe la spatele meu. Nimic în plus. Nu cădea cu ei la înţelegere! Loviannikov a izbucnit în rîs.

— Nici n-ar trebui să-mi spui asta.

— Ştiu, ştiu! Dar se întîmplă că omul se întoarce dintr-o călătorie şi îşi găseşte mobila scoasă în stradă de-o săptămînă...

Nu l-am contrazis. Din punctul lui de vedere, de proprietar, băiatul (Loviannikov avea puţin peste treizeci) avea dreptate, era prevăzător, s-ar fi butut să intru subit, cu voie sau fără voie, în cîrdăşie, să mă înţeleg în taină cu ei.

— Dar, mai ales, Petrovici, fii atent. Acum totul e altfel: un timp minunat, dar tulbure!

Loviannikov n-a devenit mai serios, nu a apăsat cuvintele, dar a făcut o pauză semnificativă. Şi a aruncat o bucată de turtă dulce. Marte a prins-o.

— Mă voi strădui, am promis eu.

— Apartamentul e bunicel. Apetisant.

— Da.

Am spus – ce-ar fi să dau de ei şi să-i pun puţin la punct?

El a izbucnit în rîs:

— Păi au să te stîlcească în bătaie!... Pricepe că într-adevăr îţi duc grija. Îmi eşti simpatic. Nu m-ar interesa deloc ca literatul cărunt şi sărac, cu voce răguşită (eu...), cu care

e plăcut să discuţi la un ceai, să se tăvălească la intrarea de serviciu, cu capul spart.

— Nu zău! am spus.

— Nici un „nu zău" – ci chiar aşa. Nici un contact cu ei.

— Dar de ce?

El şi-a desfăcut braţele.

— Aşa-s oamenii. Aşa-s timpurile. O să vezi: după ce am să mă întorc, au să facă al doilea pas...

Şi într-adevăr, abia s-a întors Loviannikov, că cei care îl voiau scos din casă au făcut acest pas: l-au curăţat pe Marte.

N-a fost greu deloc – Loviannikov cu cîinele cobora cu liftul pentru obişnuita plimbare de seară: au intrat în cabină, ca totdeauna, la etajul patru. Iar la *trei*, liftul s-a oprit, fiind chemat, şi au mai urcat doi bărbaţi, destul de tineri, rîzători, unul dintre ei a apăsat imediat pe buton: la *doi*. După care, cei doi, în joacă, ambii cu mănuşi de piele uzate, i-au băgat cîinelui pe gît, i-au aruncat pur şi simplu nişte bile albe. I-au încleştat botul, ca să nu le scuipe. Totul a durat cîteva secunde. Liftul s-a deschis şi, la etajul doi, ambii au ieşit. Au fugit fără grabă în jos. Înmărmurit, Loviannikov a rămas în lift cu cîinele, care făcea de-acum spume la gură.

Loviannikov a luat dogul greu în braţe. L-a ridicat, clătinîndu-se, l-a scos cumva din lift, a încercat să-l care, să-l ajute, dar dulăul se sfîrşea şi doar îşi răsucea botul, cînd într-o parte, cînd în alta, căutînd. Ce căuta cîinele?... Loviannikov mi-a spus că dulăul îl căuta pe el, nu voia să moară pînă nu întîlnea privirea stăpînului. Cînd s-au oprit asupra lui Loviannikov, ochii s-au şi stins.

Iar după asta un nou zvon s-a rostogolit din etaj în etaj ca un trăsnet: că Loviannikov e pur şi simplu bogat – are cinci apartamente în Moscova, o afacere cu locuinţe! Pe lîngă cel de pe Arbatul Nou şi pe lîngă ăsta (din cămin), mai avea patru apartamente mari şi toate în centrul oraşului. După ce le-a renovat, domnul Loviannikov le mobila acum grozav, pentru a le închiria unor străini, proprietari de firme. Etajele fierbeau de furie. Avînd cîteva apartamente, tînărul, deci, mai păstrează (deţine) şi nişte modeşti metri p. de cămin, pentru ca la momentul potrivit să-i vîndă

altora. Şi doar surplusul de metri puteau să-l primească familiştii strîmtoraţi! – cursul tipic al gîndirii căministe. Chiar şi în sufletul meu de boschetar se insinuase un sentiment care, după natura lui, era indiscutabil de căminist: sentimentul împărţelii echitabile. (Dar nu voiam, ţin minte, să recunosc că am sentimentul ăsta!)

Cu furia bolnăvicioasă a zvonului (furia faptului) nu se putea compara nici chiar moartea frumosului cîine, petrecută sub ochii stăpînului, în braţele lui, deşi era vorba de durere şi de o lovitură. Loviannikov şi-a îngropat cîinele, înghiţindu-şi lacrimile. L-am ajutat. Noaptea (ca să nu provoace obiecţiile cuiva). Singur, cu mîinile lui, Loviannikov l-a îngropat pe Marte în scuarul nostru, sub un mesteacăn înalt. La zece paşi de banca unde caucazianul îmi luase bănuţii şi plătise cu viaţa. Un loc frumos: acolo, copacii se despart ca două canaturi, deschizînd priveliştea. În plus, e linişte. Şi foşnesc lin copacii, care-şi leagănă vîrfurile, chiar atunci cînd nu bate vîntul.

Să lingi un *bogat*, să ştergi, să sufli de pe el un fir de praf şi pentru asta, din cînd în cînd, să te-alegi de la el cu ceva (ce nu curge pică) – ori dimpotrivă: să te retragi, să te dai deoparte şi să-l disprețuieşti. Iată care sînt cele două nuanţe cunoscute. Dar, după obiceiul căminist rus, bogatul era lins şi, în acelaşi timp, era şi disprețuit. (Un subtext necruţător.) Ei (noi) nu erau deocamdată în stare de altceva.

Aleksei Loviannikov nu cunoştea această metafizică de uzurpare colectivă: *toţi laolaltă* pîndeau, păşteau, păzeau micul lui apartament. Esenţa lor consta tocmai în faptul că erau în stare cu *toţii laolaltă* să simtă acut că apartamentul se clatină şi că, dacă tragi de aţă mai tare, te pomeneşti că Loviannikov nu rezistă. Un apartament obişnuit, de-o cameră, ce nevoie are de el?! (În lume sînt puţine bunuri. Lui, pasămite, îi ajung şi patru apartamente în plus, nu-i obligatoriu să aibă cinci.) *Toţi laolaltă* voiau să-l alunge. Iar unul dintre ei, se înţelege, ţintea în mod concret, Lupul. Cineva a ciupit o informaţie din calculatorul general al Moscovei – a aflat-o şi a răspîndit-o rapid pe la toate etajele, a trăncănit despre cele cinci apartamente proprietate personală (privatizate deja).

La ceai, Loviannikov nu-mi mai vorbea despre nici o călătorie de afaceri prin oraşe îndepărtate: mi-a spus direct că supraveghează personal reparaţiile şi, de asemenea, mobilarea şi designul apartamentelor sale *zi şi noapte* – adică, iată unde pleca el acum. Ziua, la bancă, iar serile este ocupat cu reparaţiile. Supraveghează, cară mostre şi materiale de construcţie sau caută mobilier. El însuşi le sugerează muncitorilor angajaţi fiecare detaliu, nu-i scapă din ochi. Şi noaptea şi-o petrece, doarme pe tare ba într-un apartament, ba în altul (ba în al treilea, era cît pe ce să-i ţin eu isonul), urmărind calitatea lucrărilor, care înaintează anevoie. E ocupat. Aşa se începe. Aşa-s afacerile.

Da, are maşină, da, scumpă, dar nu poate să apară cu ea sub ferestrele căminului. Nici s-o lase măcar pentru cinci minute după colţ. După moartea lui Marte, nu putea să nu se teamă de compatrioţii de la acelaşi etaj cu el. Iar timpul de a intra în legalitate şi de a-şi lua un bodyguard, se vede treaba, încă nu venise.

Pentru locuit mai aveam ca rezervă apartamentul Lialinilor, pe care îl păzeam. Se întrevedea şi apartamentul Konobeevilor... La urma urmelor, ce am eu cu Loviannikov şi cu problemele lui ruseşti de tip nou! Oscilam.

L-am întrebat:

— Cît am să mai păzesc apartamentul dumitale?

Loviannikov s-a gîndit o clipă:

— Cam două-trei luni.

Mi-a oferit mai mulţi bani. Am refuzat. Nu pentru că m-aş fi temut că în lift au să-mi bage pe gît vreo două bile albe. Pur şi simplu, nu voiam să fiu cumpărat (să fiu prea obligat) pentru două sau trei luni întregi – voiam să am un grad mai mare de libertate.

Dar mai exista şi un aspect personal: în zilele cele mai grele, cînd nu aveam un adăpost, Loviannikov, printre primii, îmi încredinţase apartamentul şi mi-l lăsase în pază. Mă salvase, acum voiam să-i vin şi eu în ajutor.

Loviannikov a dat din cap:

— Mulţumesc.

A scos cutia din dulăpiorul sculptat şi a făcut (ca totdeauna) un ceai grozav.

Şi doar apartamentele lui se tot scumpeau şi acum, luate la un loc, făceau, probabil, aproape un milion de dolari. (Plus banca.) Chiar eu, care aveam faţă de Loviannikov o atitudine prietenească, nu puteam să mă port cu el, *bogătaşul*, ca mai înainte. Şi nu mai reuşeam să pălăvrăgim la un ceai aşa de uşor şi fără grijă (uneori şi inspirat). Ceva s-a stins. Cu toate că nu i-am întors spatele, n-am trecut de partea duşmanilor lui. Am rămas la fel de prietenos şi chiar îi doream succes cu apartamentul ăsta de cămin, fie el al cincilea ori al şaselea la număr.

În două luni, probabil, Loviannikov va reuşi să vîndă apartamentul. Dar cum o să-l păstreze în acest răstimp? Căminul reprezintă opinia generală. Pentru unii (aici), să fii bogat e totuna cu a viola o fetiţă. Şi nimeni nu-i va lua apărarea lui, bogatului, nici unul. Eu nu intru la socoteală. Şi mie, dacă va fi nevoie, îmi vor da un şut în fund. (Eu am de trăit aici, *cu ei*, şi de-acum încolo.) Loviannikov înţelegea prea bine totul. Probabil, aştepta. Probabil, nu putea s-o facă pe băţosul înainte de a intra în legalitate.

În vocea lui începuseră să se facă auzite note de resemnare. Încă mai era de-al nostru, un om din cămin. Îşi schimbase viaţa, dar pe el însuşi nu se schimbase. Era ca toţi cei ce se înfuriau pe la etaje. (Se simţea vinovat pentru bogăţia lui.) Îşi pierduse curajul. La un ceai, mi-a spus că îl înspăimîntă gîndul că va sfîrşi precum cîinele său. A oftat şi a prins să spună tot felul de cuvinte amare despre traiul în comun care s-a prelungit prea mult în Rusia. Iar eu m-am gîndit în treacăt, am chibzuit cît de aprig se agaţă de ce-i al său. Doar e al şaselea apartament. Doar, e în plus. Ba chiar am început să-l respect: moare, dar nu cedează. Un om *adevărat*!

După numai o zi, Loviannikov a fost din nou atacat, seara, aproape de clădirea căminului, chiar după colţ. Trei inşi – se înţelege că erau oamenii Lupului. Nu l-au bătut, ci l-au speriat zdravăn, i-au băgat pumnul sub nas. L-au fugărit. Tensiunea furioasă de la etaje se menţinea în mod clar. Iar Lupul stă şi aşteaptă şi se plimbă liniştit pe undeva, pe aici. (Poate că mie, paznicului, îmi strînge mîna cînd mă întîlneşte pe coridor. Fumează cu mine.)

Iar peste alte două zile micul apartament a devenit al meu. Loviannikov a venit (eram la Lealini), a salutat, nu zîmbeşte – s-a aşezat tăcut în faţa mea. Stă de parcă ar fi orfan cu totul în viaţa asta. Atît de bogat şi atît de trist.

N-am apucat să pun pe masă nici o ceaşcă de ceai, nici măcar o votcă. L-am întrebat doar dacă s-a întîmplat ceva şi m-am interesat, în glumă, dacă n-are nevoie să-i împrumut nişte bani. Cu o curiozitate de boschetar l-am întrebat şi despre renovarea apartamentelor lui din Moscova, o discuţie mondenă – cum e acolo, Aleksei, mobila? Dar ornamentele de pe plafoane?... Loviannikov a răspuns (cu un oftat), ce ornamente, cică, ce renovare, dacă omul, printre căminiştii ăştia josnici, se simte împovărat pînă şi de propria lui bogăţie? Mai ales de bogăţia pe care omul nu-i în stare s-o apere, s-o păstreze. Şi atunci Loviannikov a scos din buzunar o hîrtie – asta-i pentru dumneata, Petrovici!

— Pentru mine?

Da. Reuşise, totuşi, să privatizeze micul apartament (prin BTI-ul central) şi, cu două zile în urmă, îl trecuse pe numele meu – mi-l dă gratis, pentru totdeauna. Al doilea exemplar al actului de donaţie a rămas la notarul de la Biroul Notarial Central.

La urma urmelor, el, Loviannikov, nu-i un om sărac şi poate să-şi permită să dăruiască ceva. Aşa-i sau nu?... Apartamentul este privatizat (ce cuvînt nou, potrivit) – şi el mi-l dă direct mie. Se poate spune că-l trasmite din mînă în mînă. „Măcar zîmbeşte", i-am spus. Abia atunci mohorîtul Loviannikov a zîmbit: da, da, îi pare bine că apartamentul nu va fi al altcuiva, ci al meu, iar el, Loviannikov, oricum nu ar fi putut să-l păstreze...

— Ai capitulat?

Uite, în momentul ăsta, Loviannikov a izbucnit într-un rîs mai viu şi mai sincer:

— Da.

— Eşti tînăr. O să mai ai prieteni! i-am promis eu.

Nu era un argument. Şi, totuşi, banii mulţi se fac simţiţi şi în privinţa asta. (Mai devreme ori mai tîrziu.)

— Mai devreme sau mai tîrziu, Aleksei, vor apărea şi prietenii. Mulţi prieteni. Şi data viitoare, cînd ai să fii la

ananghie, n-o să mai trebuiască să-i faci cadouri unui boschetar...

Am rîs amîndoi.

Înţelegeam: pe Loviannikov îl încălzea la inimă faptul că apartamentul nu-i va reveni Lupului – animalului de pradă biped, care aici, pe la etaje, a dirijat furia şi atacurile nocturne. Celui care a ucis (din umbră) un cîine nevinovat. Numai să nu fie al lui, al lor! Dacă Loviannikov ar fi cedat acum, Lupul ar fi pus imediat laba pe apartament, asta-i clar ca lumina zilei, la ei totul merge ca uns! Administraţia a şi pregătit actele corespunzătoare, iar directorul căminului este părtaş, Lupul l-a cumpărat.

— Dar să fii şi dumneata, Petrovici, cu ochii în patru. Lupul e lup... m-a prevenit Loviannikov. Să nu crezi că o să dea aşa uşor înapoi...

Nici nu credeam. Răutatea pripăşită pe la etaje mă putea pîndi acum şi pe mine.

Şi totuşi, apartamentul era rezultatul unui concurs de împrejurări şi nu un dar întîmplător, picat din cerurile care s-au deschis pentru o clipă. Un dar întîmplător, e adevărat, dar, oricum, i-a revenit unui păzitor vîrstnic şi cinstit, nu-i aşa? Nu Loviannikov mi-a dat apartamentul. Nu el mi l-a dat, dacă mi-a fost *dat* ca o compensaţie. La urma urmelor, nu mi s-a dat chiar atît de mult, un apartament obişnuit de o cameră, *de mult se ruga să fie al meu.*

Loviannikov a continuat să-mi explice: dacă ar fi perseverat cu apartamentul ăsta, ei (Lupul şi compania) ar fi început să-i caute o fisură, punctul slab. Ar fi umblat cu intrigi, ar fi telefonat la primărie, la BTI. Pentru ei, calomnia sau şantajul direct nu-s mare lucru! Doar l-au ucis pe Marte. Ar fi ajuns negreşit şi la şantaj în privinţa celorlalte apartamente – dacă le-ar fi dat timp, într-acolo şi-ar fi aţintit rafalele pizmaşe.

— ... Promite-mi, Petrovici, că n-o să le dai apartamentul, oricîţi bani ar pune la bătaie.

Am promis. Era simplu. (Îmi plăcea apartamentul ăsta de-o cameră. N-o să-l vînd nici lupilor cenuşii, nici celor negri.) Dar la o altă rugăminte nu i-am dat lui Loviannikov un răspuns pozitiv, deşi ceea ce mă ruga el nu era greu de

îndeplinit. (Însă, probabil, rugămintea viza, atingea viaţa nestînjenită a eului meu.)

Loviannikov m-a întrebat (m-a rugat) doar dacă ar putea din cînd în cînd – uneori! – să mă viziteze seara şi să se uite la portretul lui Marte, pictat pe perete. Să stăm, să discutăm despre generaţii. Desigur, o să vină cu un pachet cu ceai sau cu o sticlă, evident.

Însă eu am spus „nu".

Condiţia, i-am zis, nu-i greu de îndeplinit, nu-i nimic deosebit în ea, dar ar fi apăsătoare pentru mine (pentru eul meu). Nu voiam să mi se impună nici cea mai mică dependenţă.

Nici mie însumi n-aş fi putut să-mi explic clar refuzul – poate că nu ştiam cum mă voi afla în relaţii cu un *bogat*. Poate, era vorba şi de altceva. (Eul meu trăsese instinctiv semnalul de alarmă.) Poate că-i bine, poate că nu-i bine, dar aşa simt eu şi aşa-mi trăiesc viaţa. Şi chiar apartamentul meu, acest apartament privatizat, de o cameră, cu portretul cîinelui pe perete, nu l-aş simţi pe deplin *al meu*, cît timp ar dura această semiprietenie condiţionată.

— Nu, Aleksei. Nu pot. Iartă-mă... Eu sînt altfel construit. Dacă vrei, ia-ţi apartamentul înapoi.

— Nu mai spune prostii! Las-o moartă!

— Păi ce mare lucru? Îl dăruieşti altcuiva.

Loviannikov a dat din cap că nu.

A înghiţit în sec: am văzut cum i s-a mişcat mărul lui Adam. (Ba chiar am auzit.) Se simte singur domnul Loviannikov. Se simte singur şi vrea să comunice cu cineva: vrea să-şi aducă aminte de cîinele lui.

Deci, şi bogaţilor noştri, coridoarele căminului le ţin de cald, îi urmăresc cu nostalgiile. Nu-i rău. În secolul al XXI-lea, banii le vor fi de ajutor şi în privinţa singurătăţii. Şi pînă atunci nu mai e decît o azvîrlitură de băţ...

Loviannikov n-a mai spus nimic. Dar iată că s-a înviorat, i-a răsărit un zîmbet pe faţă. Punct! A zis – bine, Petrovici, punct, trăieşte aici cum îţi place. Locuinţa e a dumitale şi viaţa e a dumitale. Iar ultima rugăminte a lui, a lui Loviannikov, către mine, e foarte neînsemnată – să nu dau jos cîinele de pe perete. Atîta tot! În caz de reparaţii, să nu mă ating de bucata asta de perete – lui Loviannikov îi este

de-ajuns să ştie că portretul s-a păstrat. Se va simţi bine la gîndul că în apartamentul ăsta mic trăieşte bătrînul Petrovici şi că portretul e pe perete, că Marte se uită de-acolo.

Se înţelege că am spus „da". Aleksei Loviannikov îmi era simpatic. Om de afaceri din zilele noastre, nu făcea presiuni în discuţii, nu exagera, era lejer şi, în acelaşi timp, ferm. În schimb, mă uimea ; în relaţiile cu el, pentru prima oară am avut sentimentul unei poezii a afacerilor – şi, totodată, am simţit problema banilor mulţi ca pe ceva profund individual, ca pe un talent. Tocmai el, Loviannikov, mi-a explicat că înmulţirea banii din nimic (cu mintea, cu inteligenţa ta) e la fel de dificilă ca şi cultivarea propriului talent ieşit la iveală şi a propriului eu. Nu rotunjea sunetul „o" ca negustorul de pe Volga. Nu se tîrguia şi nu se linguşea, el pretindea direct la noul secol. Un om inteligent. Îndrăzneţ. Un erou al timpului Vostru. Intrînd foarte curînd în legalitate, a dispărut din cămin. Se spunea că a fost văzut la televizor, într-o adunare pestriţă a oamenilor de afaceri din Moscova.

La trei-patru zile după ce Loviannikov venise cu acea hîrtie de importanţă capitală, inamicul lui ascuns, Lupul cenuşiu (omul cenuşiu) ştia că apartamentul fusese privatizat şi trecut în grabă pe numele meu. Era bine informat! Spre seară, şi-a făcut apariţia. Nu era altul decît Serghei Trofimîci Susnin, electricianul de la şapte, un bărbat vînjos, de vreo patruzeci şi cinci de ani. Am spus *decît* nu în sensul lipsei lui de importanţă, ci în sensul surprizei totale pentru mine. Lupii cenuşii chiar aşa trăiesc. Un prădător. Într-adevăr, în zilele acestea am dat mîna cu el, am fumat împreună pe coridor, am jucat şah în curte o dată sau de două ori.

L-am poftit să se aşeze. Am înţeles imediat. Dar Susnin nu s-a aşezat, a rămas în picioare. Mă gîndeam (un sentiment cenuşiu de anticipare) că a venit şi stă pregătit – îşi ţine mîinile libere pentru prima lovitură. N-avea decît. De fapt, ar fi putut să se teamă şi el de o lovitură.

M-a întrebat dacă-i adevărat că apartamentul e al meu...

— E adevărat.

N-am încercat să ascund nimic – i-am întins actul de donaţie, priveşte.

În act totul era extrem de clar. Mie, proprietarului acestui apartament, îmi revenea doar obligaţia de a merge şi a plăti la BTI în curs de jumătate de an o mică taxă de impozitare; un fleac.

Susnin nu s-a prea uitat în hîrtie – s-a uitat mai ales la mine. M-a privit. (Plutonier în flotă, familie, trei copii – într-o locuinţă strîmtă de cămin, mîini grele, tatuate, iar după flotă, puşcărie de două ori. Iată cum mă privea!) Mi-a dat înapoi hîrtia. Al doilea exemplar al actului de donaţie se păstra în siguranţă la notar; şi Serghei Trofimîci Susnin, electricianul de la şapte, înţelegea şi el asta.

Acum se temea doar de varianta că eu aş fi un om de paie, aflat în cîrdăşie cu adevăratul proprietar, ceea ce ar fi însemnat că el, electricianul cu familie şi trei copii, cu tatuaje la mîini şi trecut de două ori prin puşcărie, a fost prostit cu apartamentul ăsta, a fost dus de nas.

— Nu-i un fals?

Acum nu trebuia să-i răspund. Şi nu i-am răspuns. I-am susţinut privirea, în care şederile lui la puşcărie, una de patru şi alta de trei ani, ştiute de toţi de pe la etaje, nu erau mare scofală. M-am uitat şi eu la el, ochi în ochi. Aveam cu ce face schimb.

Peste încă trei zile Aleksei Loviannikov şi-a luat mobila sculptată. Apartamentul era al meu. Al meu, deşi era gol, nu aveam nimic, nici măcar un pat pliant. Locuiam, dormeam la familia Lealin. Totuşi, mi-am mutat valiza şi maşina de scris (ce uşoară se făcuse!) şi le-am instalat triumfător pe podeaua camerei goale – la mijloc. Momentul adevărului. Ce puţin şi ce mult aveam. Şi încă două scaune desperecheate, lăsate de Loviannikov.

Din nou eram iubit; la etaje, ici şi colo, oamenii – se ţineau scai de mine cu discuţii şi urări de bine, şi ah! – ce intonaţii dragi. Stăm pe coridor. E sîmbătă. Vechii gentlemani dintre slujbaşii sovietici mă întreabă unde am fost şi cum am lucrat un timp atît de îndelungat (cînd am fost şi am muncit la spitalul de nebuni).

— Am fost într-o delegaţie.

Aşa le-am explicat.

— Ah, bravo! Iată, vezi, deci ai un serviciu, că aşa, tot paznic şi iar paznic. Că-ţi vine să înnebuneşti, nu alta, cînd vezi că un asemenea om e ţinut la munca de jos! Delegaţia a fost interesantă?

— Interesantă. (Am ce-mi aminti.)

— Excelent! Cînd stai să te gîndeşti cîtă lume talentată au sugrumat comuniştii ăştia! îmi spun ei, moşnegii ăştia caraghioşi, molfăindu-şi cuvintele, toţi ca unul, se înţelege, foşti comunişti. (Temători să nu întîrzie cumva cu plata cotizaţiei.)

Interlocutorul îmi strînge mîna.

— Am auzit, am auzit – ţi-ai făcut rost de un apartament! Dar mobila? Tu, Petrovici, ai grijă: nu te grăbi cu mobila...

— Dau din cap: nu mă grăbesc.

— Bravo!

Locuinţa căpătată a pus punct. (Pentru ei, am devenit om.) Şi le bucura inima bătrînă, sovietică, încrezătoare în dreptatea finală.

Iar peste o lună şi jumătate, am deschis uşa la auzul soneriei şi în prag se aflau Klara Andreevna şi fiica ei de douăzeci de ani, tot Klara. Refugiindu-se din Alma-Ata, au vîndut acolo, vrînd-nevrînd, oamenilor lui Nazarbaev apartamentul lor mare şi luminos, de trei camere, iar aici, la Moscova (cu preţurile noastre), au reuşit să cumpere, cu toţi banii primiţi, doar un apartament de-o cameră, „la cămin". Pe al meu. Adică, exact apartamentul pe care îl consideram al meu. De data asta actul notarial de privatizare şi vînzare era veritabil. În două luni, Loviannikov reuşise, într-adevăr, să facă totul.

N-am să spun că cele întîmplate m-au jignit sau m-au amărît prea tare. Chiar am izbucnit în rîs: ce viclean, totuşi!... Şi imediat le-am lăsat celor două Klare apartamentul. Chiar le-am strîns mîinile, felicitîndu-le cu ocazia mutării în casă nouă. Am plecat.

Şi acum, părăsind locuinţa, mă uitam la portretul lui Marte, pe care îl îngrijisem cînd era de-abia un căţel prostuţ. Cîinii au o privire, nişte ochi inteligenţi. Acum eu eram acela care regretam (în tăcere, firește) că e prea puţin probabil ca cele două Klare să păstreze portretul cîinelui; ele,

domnule Loviannikov, vor răzui cîinele chiar în zilele următoare, cînd vor face reparații.

A venit Susnin, a rîs de mine – eu de el.

Nu lăcomia l-a mînat și nu pentru bani a luptat Loviannikov, iată ce am înțeles – și-a apărat sinele. (Nici eu nu l-am ucis din lăcomie pe caucazian, nu am făcut-o pentru cei cîțiva bănuți păcătoși.) M-am bătut pentru eul meu, iar Loviannikov – pentru al lui. Și mi-a devenit de înțeles tenacitatea lui: omul a luptat pînă la capăt. S-ar fi simțit jignit dacă ar fi fost învins de toți ăștia, alde Susnin.

Așa că și escrocheria lui Loviannikov nu fusese escrocherie, ci o concepție, o idee sau, să zicem, o mișcare inteligentă, întrucît bătrînul Petrovici *nu a pierdut nimic* din asta. Un literat. Cum a trăit, așa va trăi Petrovici și de-acum înainte. Nu a cîștigat, dar nici nu a pierdut. O mișcare cîștigătoare – atîta tot. E drept, timp de două luni de zile domnul Loviannikov m-a ținut de prost, după cum e adevărat și că ar fi putut plăti mai mult pentru că m-a prostit, căci în aceste două luni riscul meu a fost mult mai mare decît acela al unui paznic.

Șansa lui a fost să se folosească de mine. A știut pe cine să mizeze – pe un declasat, care și-ar fi dat și viața pentru apartament. Și căruia nici măcar căminul n-ar fi îndrăznit să i-l ia, cum nu îndrăznesc să ia de la un cerșetor de pe stradă.

Dar prin ce risc deosebit am trecut? M-ar fi putut băga în sperieți, ar fi putut chiar să mă și bată, dar pentru un omuleț de la cămin bătăile nu-s decît ceva obișnuit, banal. Ba chiar și dacă-i să vorbim de bani, de *plata pentru amenințare*, de ce mi s-ar fi dat o sumă mare? Nu însuși Loviannikov spusese cîndva așa de bine – dumneata, Petrovici, n-ai nevoie de bani, banii te-ar preface într-un bătrîn banal, politizat, doar te-ar distruge!

Așa că și în această privință a avut dreptate. (M-a lăsat în timpul meu.)

Asta în timp ce el, Aleksei Loviannikov, pășise de-acum în secolul al XXI-lea, trăia în timpul său și cu propriul său caracter; s-a bătut pînă la sfîrșit. Normal.

Deci, nu s-a întîmplat nimic. Chiar aşteptam ca Aleksei să-mi telefoneze odată. Pur şi simplu, să-şi amintească de mine şi să mă sune. Îi auzeam dinainte rîsul plăcut, vocea, cuvintele cunoscute:

— Iartă-mă, Petrovici, pentru grijile acelea... Asta-i ca la şah: contează poziţia! Aşa trebuia: aflîndu-mă într-o poziţie dificilă, am găsit unica mişcare cîştigătoare. Înţelege-mă. Şi iartă-mă.

— Fleacuri, i-aş fi răspuns.

Dar n-a telefonat.

Rugămintea modestă şi aproape umilă – iată ce a avut efect asupra mea atunci cînd Loviannikov mi-a înmînat actul de donaţie şi cînd m-a rugat cu glas surd (dar uniform, neprefăcut) să-i dau voie să vină uneori în apartamentul *meu*. Să mă viziteze. Să vină la mine măcar din cînd în cînd, pentru ca, la o discuţie, la o ceaşcă de ceai, seara, să se uite pe perete la Marte, să-i vadă privirea însufleţită.

Rugămintea a avut nuanţa măiastră, genială, şi mişcarea psihologică a fost atît de subtilă, încît mie nu mi-a trecut nici o clipă prin minte să mă îndoiesc. „Din cînd în cînd. Măcar uneori, ai?" – mă rugase Loviannikov. Şi îi tremurase un pic glasul. Trăirea autentică a actorului a conferit autenticitate întregului mic spectacol, pe care el l-a pus în scenă la despărţire. Un spectacol şi nicidecum cu un singur spectator! Nu mă înşela doar pe mine – l-a înşelat pe Lupul, a înşelat un etaj întreg, *prin mine* i-a înşelat pe toţi.

Eram încîntat: mă jucase pe degete perfect, şi psihologic, şi omeneşte, şi oricum, şi eu doar nu-s prost. Am să spun mai mult: cîteodată am avut pretenţia la o deosebită cunoaştere psihologică şi chiar la un simţ unic, la o simţire excepţională a fiecărui om, de îndată ce acesta s-a aşezat la masa mea – alături ori vizavi. Toate-s aşa – şi cunoaşterea sufletului altuia, şi simţul meu, şi talentul meu, dacă vreţi, de a citi omul sînt adevărate, dar... dar el m-a păcălit! Recunosc, sînt încîntat şi bat din palme – bra-a-vo!... Două luni au zburat, zi după zi, iar eu nu numai că nu am devenit bănuitor – nu m-am învrednicit să mă duc, ba chiar am amînat să telefonez la biroul notarial şi să întreb dacă există la ei actul de donaţie. (S-ar fi putut să fie şi acolo un act

fals? Nu ştiu.) Bra-a-vo!... „Măcar uneori, Petrovici? Aş vrea să vin şi să văd ochii cîinelui meu. Să stăm, să flecărim. Desigur, o să aduc un ceai bun... O să-l fac cu mîna mea!" insista Loviannikov cu glas uniform (neprefăcut), iar eu i-am răspuns: „nu". Nu ştiu de ce i-am răspuns aşa. Da sau nu – nu avea importanţă. Important era să atingă în mine o coardă. (Şi inteligentul Loviannikov ştia asta.) Important era faptul că, atunci cînd cuiva i se dăruieşte ceva brusc, din senin, cînd i se dă un apartament ori altceva, omul începe să fie sigur că merită cadoul, că-i bun şi că tocmai pentru că-i bun i se cuvine darul care parcă pică din cer..

Loviannikov, poetul, adusese pe departe vorba despre banii de care eu n-am nevoie, cînd povestea despre tinerii oameni de afaceri apăruţi acum peste tot în Rusia ca nişte *soldaţi care nu au răspuns la încorporare*, ci la chemarea inimii: ca o armată de rebeli, adunată de prin şanţuri! (Loviannikov a izbucnit în rîs – pasămite, da, da, uite ce compliment şi-a făcut singur.) Soldaţi ai afacerii şi ai banilor. O armată. Ei sînt peste tot, ei sînt pe toate străzile deodată, pentru că acum e alt timp, alt mileniu – cîte doi, cîte trei, cu „diplomatul" în mîini, cu cămaşă albă, cravată, la costum – păşesc *tinerii afacerişti ai destinelor lor*!

Polemica... cei care polemizează sînt artişti – businessul ca artă! (Acum asta se ştie şi la noi. Muza numărul cutare.) Crede-mă, ei au auzit de-acum de celebrităţile lor, de talentele şi rataţii lor geniali şi chiar, poate, au un underground al lor. (Loviannikov a spus-o cu tîlc. Pentru mine.) Peste un an-doi, aceşti flăcăiaşi vor urca în maşinile lor elegante – albe şi roşii – vor goni, vor semnaliza, vor depăşi, încălcînd lejer regulile de circulaţie şi mituind mai uşor miliţia pe la intersecţii. Dar deocamdată merg pe străzi, discută. Vorbesc, gesticulează. Unul dintre ei şi-a scos din mers telefonul ritual din buzunar şi întreabă ceva, precizează. Şi-a încruntat fruntea, of, ce serios! (Strada îl vede. Toată Moscova îl vede.) Iar din faţă, dintr-o parte, din toate părţile vin alţi doi sau trei, în cămăşi albe şi costume gri, ieftine – cu cravate, o armată cu cravate. (Care a luat locul armatei voastre literare, în pulovăraşe! – a zîmbit Loviannikov.) Aha. Uite de unde vine, probabil, invidia mea ascunsă: Loviannikov este unul dintre *aceştia* trei, aşa cum eu eram

cîndva unul dintre *ceilalţi*. Dar, dacă lăsăm invidia deoparte, domnul Loviannikov mi-e simpatic ca om. Nu-i rău. E chiar bun. (Eu sînt puţin rău.) Şi nu se poate spune că Loviannikov e fără suflet, cum-necum, Dumnezeu nu a uitat de rusicitatea lui şi i-a plasat înăuntru un nerod bun – aşa că, mulţumesc, iată şi sufletul. Iată şi spiritualitatea. Indiscutabil, e uman. Omenesc. Nici măcar n-am ce să-i reproşez acestui băieţaş, doar faptul că *nu se uită împrejur* – are în el multă iubire pentru cîinele lui şi nici o picătură de tandreţe de-a noastră, bătrînească, pentru animalele abandonate. Pentru crîngurile pîrjolite.

În faţă, în secolul al XXI-lea, se şi întrezărea viitorul om de afaceri Loviannikov, un vorbăreţ bogat, dulce la vorbă – care, poate, se chinuieşte în taină cu afacerile sale şi sacrifică, aruncă nişte rublişoare boţite pentru cultură. Dar nu poţi acuza pe nimeni pentru ce va fi în viitor. Într-un fel sau altfel, e un om de viitor, ba încă şi talentat – de ce mă leg, în fond, de el?

Pentru ce va fi în viitor nu poţi acuza pe nimeni, iar omul nu ştie cît are în sacul de pe umăr – omul merge şi merge, şi-şi desface sacul la capătul drumului. Pentru asta nu-l poţi acuza. Desfaci şi vezi că sacul e cam goluţ – pasămite, Domnul aşa a vrut a luat totul şi într-o clipă. Oricui i se poate întîmpla una ca asta.

Numai că nu Dumnezeu a luat (n-are ce face cu ce-i al tău). Toţi ceilalţi te jefuiesc pe drum – te deposedează oamenii, omuleţii, căminul, dacă îi dai voie. Iată cine te pradă. Te pradă în timp ce-ţi vezi de drum.

Însă, dacă stai să socoteşti, Dumnezeu chiar nu ne dă prea mult. Nu ne dă destul, asta-i tot.

Scriitorul și recompensa lui

— Dumneavoastră aveţi grijă de locuinţa Lialinilor?

— Eu.

Soţia portarului a început, nici n-am intrat bine pe uşă, să turuie, făcîndu-mi cu ochiul şi strîmbîndu-se, mai iute, mai iute, am o veste. Cică, îmi spune primul mie, cei de la 613 pleacă! (Pentru o perioadă. Caută un om să le supravegheze locuinţa.) Să nu uiţi, pasămite, mi-am dat silinţa pentru tine!...

După număr mi-am dat deja seama că apartamentul 613 e, cel mai probabil, în aripa de est a etajului cinci – nişte coturi încoace şi încolo, cam întunecoase. Dar m-am dus imediat. Nu aveam decît apartamentul Lialinilor, aşa că m-am şi grăbit: două apartamente de păzit înseamnă stabilitate.

Locatarii de la cinci, care forfoteau pe coridor (e seară; eu puneam întrebări), fie că nu ştiau să existe un apartament cu numărul respectiv, fie că mă trimiteau şi mai departe în direcţia estică. Dar, în semiîntuneric, a licărit brusc o luminiţă într-un coridor înfundat şi s-a zărit la noroc numărul de tablă, pus strîmb pe uşă: 613 – trebuia să merg drept înainte (pînă la capătul fundăturii).

Uşa a deschis-o un bărbat destul de bătrîn.

— Ce doriţi?

Mi-a spus şi parcă mi-a luat piuitul: nimeni de la ei nu pleacă nicăieri. Şi imediat, cu elanul căminiştilor, l-a trimis pe pungaş, adicătelea pe mine, cît mai departe: du-te-n mă-ta!... Iar din prag, se zăreau două camere. Fără telefon. Însă lavoarul strălucea. Chiuveta curată. Aha! Trăgeam de-acum cu coada ochiului. Maşina de gătit – curată. Şi

mirosul mîncării – apetisant. Bărbatului (mormăitului lui) nu i-am dat atenţie, la asemenea metri p. femeia hotărăşte. Aştept.

Unicul lucru care nu mi-a plăcut de la bun început era o colivie cu un mic papagal jucăuş, care ţipa întruna şi continua să mă trimită:

— În mă-ta, în mă-ta, în mă-ta...

Deci, trebuie să am grijă de papagal. Seminţe. Apă. Ferească Dumnezeu să se îmbolnăvească, să crape ori să zboare pe coridoare, spre distracţia tuturor.

— Ce-ai rămas aşa? Ţi-am spus: pleacă!

Dar eu nu plecam.

— E papagal? am întrebat.

— Ce-ai rămas proţăpit?! a ridicat bărbatul glasul (asta şi voiam).

La auzul gălăgiei, din ultima cameră a ieşit, în sfîrşit, o femeie de vreo treizeci de ani. Cu siguranţă – fiica. Într-un pulover, cu nişte sîni uriaşi, atîrnînd sub pulover, pare-se, pînă la vintre. Doi motani într-un sac. Se mişcau acolo la fiecare pas al ei.

— Ce se întîmplă? a întrebat ea, surprinzîndu-mi privirea. Era vădit mîndră de pieptul ei imens. Să supravegheaţi apartamentul? Dar cine sînteţi dumneavoastră?

I-am răspuns reţinut, elevat (doar şi eu îmi ştiu prea bine punctele forte), că, pasămite, am experienţă, nu e prima oară. Pasămite, sînt rău plătit, dar am bine grijă de apartamente.

Fiică-sa continua să mă măsoare cu privirea şi am înţeles că am reuşit s-o agăţ puţin.

Papagalul urla turbat: „În mă-ta! În mă-ta! În mă-ta!..." – la care eu am reacţionat, iarăşi, blînd şi cu un zîmbet, cică, fiecare are părerea lui, chiar şi o pasăre.

— De ce nu hotărîţi prin vot cu toţi membrii familiei? Cine-i pentru, cine – împotrivă...

Fata s-a dovedit a avea simţul umorului. Mi-a ţinut isonul:

— Mamă! La vot! a strigat.

Din adîncuri, a apărut mămica, personajul principal – şi ea cu un piept uriaş, care însă se revărsa pe trupul ei în toate părţile.

Mama avea ochiul format; a înţeles totul, a cîntărit totul. A spus, fără să mă încurajeze prea tare, dar trezindu-mi interesul într-o anumită măsură:

— De păzit aici înseamnă doar de supravegheat. Luăm papagalul cu noi, puteţi să nu vă mai uitaţi urît la el. Vă dăm bani puţini: sîntem săraci.

Mama a făcut o pauză.

— Ea, a arătat spre fiică-sa, pleacă la bărbăţelul ei care s-a pus pe chefuri...

— Mamă!

— Bine, bine... la bărbăţelul ei credincios, în Ural, iar noi mergem cu ea. Acolo este de lucru. Fata o să rămînă cu soţul, iar noi... cine ştie?... O să ne întoarcem aici din cînd în cînd. Nu părăsim locuinţa. Nu-i bine să te rupi cu totul deodată.

— E primejdios, am încuviinţat eu.

— Eu nu plec nicăieri, a spus bărbatul posomorît.

— O să meargă, o să meargă! l-a întrerupt fata rîzînd şi mi-a făcut cu ochiul.

Ştiam cui să-i ţin partea:

— O să mergeţi, nu aveţi ce face, femeile au să vă convingă, am oftat eu în semn de compătimire şi de sprijin pentru bărbat, dar imediat, cu o obiectivitate perfidă, am adăugat: Şi pe alţii, mai grozavi, i-au convins!

Au izbucnit în rîs.

Papagalul (asupra lui acţionaseră, cred eu, intonaţia şi rîsetele noastre) a început din nou să se agite şi să ţipe, trimiţîndu-mă (probabil, pe noi toţi) cu un ton ceva mai vesel, la mama.

Bărbatul o ţine una şi bună:

— Nu mă duc.

— Duceţi-vă, duceţi-vă! am tăbărît eu asupra îndărătnicului. Acolo sînt oameni buni. Acolo pulsează viaţa. Ce să faceţi aici singur? Ce să faci fără ai tăi? Iată-mă pe mine cărunt, singur, îmi spăl singur, îmi gătesc caşa, curăţ cartofii, la ce bun?!

Am făcut-o pe necăjitul nu prea în serios, zîmbind şi în zeflemea (şi făcînd din ochi femeilor, chipurile, pentru voi mă străduiesc).

— Aha! Sînteţi deci scriitorul! a strigat dintr-o dată fiica şi a început s-o tragă pe maică-sa de mînecă: Mamă! Mamă! Dumnealui e omul cel mai de nădejde! Cel care l-a salvat de ştreang pe Petro Vasilievici.

— Dumneavoastră? a chiţăit mămica, vocea i-a devenit mîngîietoare, gingaşă, cu un cîrîit binevoitor. Dumneavoastră? Dumneavoastră?...Petro Vasilievici ne-a povestit... Petro Vasilievici este vecinul nostru!

Petro Vasilievici cu ştreangul de gît era pentru mine o surpriză totală. Cu toate acestea am adoptat în mod corespunzător o mină importantă (ce mai, am salvat, pasămite, şi oameni). Au început să vorbească toţi deodată – m-au condus prin toate ungherele, aici este chiuveta, dincolo – aragazul, ochiul ăsta este defect, poate fi rotit numai spre dreapta. Iată acolo – mai sus – trebuie notat indexul de la contor şi, fiindcă veni vorba, cînd veţi plăti lumina să indicaţi neapărat *613 Est*, altfel ăştia închid telefonul!...

Lucrurile s-au aranjat. La rîndul meu (auzind că au telefon) am început să ţin isonul şi să îngîn că, pasămite, le voi avea în vedere şi le voi ţine minte pe toate. Cum ar veni, cu oamenii de treabă eu sînt de două ori mai bun.

Şi le-am precizat:

— Cheltuielile de întreţinere, aşa cum se obişnuieşte. Chitanţele o să le păstrez. Uneori voi înnopta aici. Alteori voi telefona de la dumneavoastră...

Bărbatul a întrebat (la fel de morocănos):

— Ce scrieţi dumneavoastră? Aş vrea să citesc cîte ceva!...

Femeile însă s-au năpustit asupra lui, cică, nu te băga, nu-i treaba ta, nu îngreuia înţelegerea, şi, la urma urmei, de cînd citeşti cărţi?... Fata chiar s-a apucat să-l tragă de mînecă: tată, taci odată!

După aceea ambele (cu voce încîntată şi bucuroase) au adus vorba din nou despre Petro Vasilievici: ca să vezi ce înseamnă un scriitor adevărat (adică, eu), i-a fost de ajutor, l-a salvat şi i-a adus alinare la nevoie bietului om! – şi deodată mi-am amintit. A existat, a existat un asemenea om! Asta e sigur...Piotr Vasilievici. Un bătrînel respingător, cu mîinile mirosindu-i a peşte. A intrat nu ştiu cum în vorbă cu mine (A suspinat). I-am turnat puţină votcă. I-am spus

de cîteva ori „da-da", în silă. Şi l-am scos cu greu pe uşă afară...

Bătrînul (mi-am amintit) este dintre longevivii pe care pe la şaptezeci şi cinci de ani îi copleşesc sentimentele familiale apărute dintr-o dată. Două fiice uitate şi un fiu răzleţiţi în aşa fel încît nici nu-şi amintea oraşele în care locuiesc: încercînd să-şi amintească adresele lor, nu a reuşit să le găsească în agenda îngălbenită şi slinoasă. (Agenda mirosea şi ea a batog.) Chiar aşa – Piotr Vasilievici! Îmi amintesc lacrimile lui, suspinele, tînguielile. Şi faţa bătrînelului, în ale cărui riduri vineţii încremeniseră egoismul vîrstei, lăcomia, meschinăria. Netrebnicii mă abordează într-un mod cu totul deosebit. Cică să discute la un păhărel. Să verse o lacrimă. Şi să înjure pe toată lumea.

Se înţelege, nu le-am dezamăgit pe femei – şi încă cum! În ton cu ele am deplîns soarta egoistului înveterat (pesemne că sughiţa dincolo de perete). Petro Vasilievici – el să se plîngă de viaţă? Chiar a vrut să se spînzure? Exageraţi!

— A vrut. Şi încă cum! a piscuit mămica cu glas subţire. Ne-a arătat frînghia. Căci îşi făcuse rost şi de frînghie...

Am căzut pe gînduri: păcat, l-am încurcat pe bietul om.

Fiică-sa a zis:

— Ce-ar fi să bem ceai împreună? Astăzi avem biscuţi. De casă!

Şi imediat s-a pus de petrecere. Femeile au început să se agite, unduindu-se pe lîngă masă îndelung şi din toată inima. Am luat mai multe rînduri de ceai. Am vorbit de una, de alta. M-au întrebat despre Ural – referitor la climă, chiar este adevărat că gerurile de acolo sînt uşor de suportat? Asta pentru că nu bate vîntul?...

Biscuiţii erau gustoşi, mama şi tatăl stăteau cu faţa spre mine, fata – mă priveşte dintr-o parte şi rîde. Ce mai vorbă – şi oamenii sînt de toate felurile. Cel mai adesea însă, din păcate, sînt nişte canalii. De ce mi se adresează tocmai mie? Ghinionişti. Vin cu tînguielile şi cu spovedaniile lor amărîte. (Dincolo de perete bătrînelul a suspinat încă o dată). Eu însă nici măcar nu mă pot supăra pe ei. Probabil că există ceva în mine care-i face pe aceşti năpăstuiţi să tot vină la mine fără nici un fel de jenă. Ca lîngă un smîrc unde-ţi poţi face nevoile, probabil, o baltă stătută, un tufiş

aflat departe de priviri străine. Lîngă alte tufişuri nu prea-i comod, dar ăsta-i tocmai potrivit.

— ...Plecăm. Ginerelul are o casă mare din lemn. Ce ca-asă! zice tărăgănat mama, cu mîndrie. Opt camere. Cinci cu încălzire jos, şi trei, de vară, sus...

În acest moment şi-a făcut simţită, în sfîrşit, prezenţa şi tatăl, dîndu-şi cu voce răguşită acordul său masculin: „Bine. Mergem, nici vorbă, mergem!..." şi a scos dintr-o tainiţă domestică o sticloanţă de vin de Porto. Împreună cu el, amîndoi devenind în mod vizibil mai blajini, am şi dat-o gata. I-am turnat şi fetei jumătate de pahar. Vinul nu era rău, în corp începu să pulseze forţa. Mustaţa mea căruntă nu se lăsase în jos, după cum am simţit, ci arăta ca un însemn, ca o pecete căzăcească, deloc pleoştită.

Cînd am plecat, fata a mers să mă conducă. La început am mers printr-un coridor lung şi întunecos, atingîndu-ne şoldurile. Apoi şoldurile s-au lipit unul de altul şi mai departe am mers îmbrăţişaţi.

Coridorul a devenit mai luminos, am ajuns la etajul al patrulea, însă ora era tîrzie: nu era nimeni. Ne-am desprins braţele, într-un mod mai cuviincios, coapsele însă continuau să ni se atingă şi noi păşeam amuzîndu-ne, de parcă ne-am fi contopit într-un singur trup, ţinînd acelaşi pas. Ea rîdea. Eu eram de-acum cu gîndul la sînii ei. Am trecut în partea sudică. Era aproape.

Mai devreme sau mai tîrziu, se iscă într-un fel o conversaţie mai lungă, apar minute de tăcere, şi o dată cu ele, şi revelaţia modestă cum că am stat noi, am mai discutat. Bărbatul aduce o sticlă (sau, măcar, o jumătate), iar femeia se oferă pe ea însăşi, ce mai vrei?...

— Nu vine nimeni? a întrebat femeia, dezbrăcîndu-se.

— Nu.

— Nu mai aştepţi? a rîs ea.

În pat, a cerut să stingem lumina – la ce bun să văd? Pe ea nu-i neapărat nevoie s-o vezi căci, pasămite, o recunoşti pipăind-o. Un asemenea corp nu-l uiţi. Spunea adevărul. Nu peste mult timp mi-a apucat obiectul nu îndestul de vesel şi l-a priponit între sînii ei uriaşi. Acolo era ca în mare, dar şi malurile erau ca malurile, tari. „Aici. Aici. Dă-o

încoace, a şoptit ea. Aici îi este bine. Ştiu eu, bărbaţilor le pla-aaa-ce..."

A fumat şi ea o ţigară. Eu am fumat de trei ori. Din vorbă în vorbă, o dată ce ne apropiaserăm, ea mi-a adresat o rugăminte. Este convinsă: mama şi tatăl ei vor mai reveni aici. Se vor agita încoace şi încolo, nu se vor acomoda la Perm aşa dintr-o dată. Peste vreo două luni se vor întoarce. Asta-i sigur, se vor întoarce! Bătrînii se acomodează greu. „O să-i urmăreşti cînd sînt aici, nu-i aşa? m-a rugat ea. Nu trebuie să faci ceva neobişnuit, mai treci pe la ei, le dai bineţe. Treci să bei un ceai şi să-i lauzi biscuiţii mamei", a zis, suspinînd uşor.

Şi imediat, ştergîndu-şi o lacrimă, a început să rîdă:

— Te-am băgat de seamă mai de mult. O dată te-am zărit pe coridor. Şi pe stradă, lîngă franzelărie, te-am văzut!

Femeile ca ea sînt timide, nu vin singure, aşteaptă o ocazie, în schimb pocitaniile din cămin (cu gînduri mai directe) te agaţă fie zi, fie noapte. Trag la bărbaţi, oricine-ar fi aceştia. Şi doar sînt şi ele oameni ca toţi oamenii. Stau în capul scărilor, fumează împreună. Se jeluiesc, mai discută. Îşi adresează rugăminţi. Nu le trebuie mult. Au nevoie de puţin.

Ea zise în întuneric:

— Mă grăbesc la lucru – şi te văd tropăind pe coridor. Te-am observa-at!

E adevărat: mai ales toamna trecută, cînd mergeam pe coridor, pe lîngă mine trecea (cu o aplecare ciudată în faţă, de parcă ar fi alergat), balansîndu-şi geanta, o femeie pieptoasă, cu o rochie tricotată, cenuşie. Se grăbea la lucru. Întîrzia...

— Altă dată ce văd: toţi se grăbesc la troleibuz. Tu însă stai pe o bancă. Priveşti undeva în direcţia franzelăriei – şi fumezi, fu-uumezi!

Am început să rîd: parcă vedeam dintr-o parte banca şi pe mine, adică spatele meu, cu umerii încovoiaţi.

Numele lor de familie este Kaştanov; nu a trecut nici o săptămînă de la plecarea lor că a şi apărut un tip dezgheţat – cică un fel de rudă care dorea să locuiască acolo o săptămînă. Eu l-am trimis la plimbare, nici o problemă. El

însă stătea la uşă şi nu se dădea dus. Cu o timiditate provocatoare. Fuma, scutura scrumul pe unde se nimerea.

L-am luat de umăr: se vor întoarce stăpînii, le vei povesti despre rudenia ta şi că eşti tot un Kaştanov.

Şi am adăugat:

— Şi acum să te conduc.

Adică să nu uite cumva drumul spre ieşire. Păşeam pe coridor, el face o grimasă:

— Ce duhoare!

— Nu-i nici o duhoare. Sînt nişte mirosuri, i-am explicat eu, rămînînd amabil pînă la capăt.

Afară, la intrarea în bloc, afganii bălţaţi au fost din nou înlocuiţi de bătrînul paznic deloc ameninţător. Desigur, era Kaşliun. Bălţaţii, adică afganii, plecaseră la un cîştig mai mare. Acest bătrînel, de fapt, era pe post de portar, dar blocul avea atît de multe locuinţe şi era atît de mare, încît nu ne putea ţine minte pe toţi după figură decît întîmplător. Tocmai din pricina lipsei de răspundere personală generalizată la intrare, el nu era portar, ci paznic. (Limba denumeşte, este exactă, nimereşte la ţanc.) Cîndva, inginerul Guriev, avînd unele îndoieli, mă întreba: ce-ar fi dacă Dumnezeu, la fel, n-ar fi portar, ci paznic şi, pur şi simplu, nu ar putea să ne ţină minte după figură pe fiecare?

Pe „rubedenia" Kaştanovilor (în mod sigur dăduse un bacşiş la intrare) am condus-o pînă la uşă.

— Pe beţivul ăsta să nu-l mai laşi să intre, îi spun bătrînelului.

— Ah, javra! Cum de a trecut şi nu l-am observat?! Şi s-a dus întins la Kaştanovi! Ei, spune, pentru Dumnezeu, cum de reuşesc să treacă? se văicăreşte bătrînul paznic, dă din cap, îşi agită mîinile, deşi şi el, şi eu ştim foarte bine cum.

Pe coridor e zgomot. Duc un dulap. Aha! cineva se mută de aici. Se mută *de tot*?... Dar acest lucru nu pare posibil. Din cîte ştiu eu, la acest etaj sărăcăcios oamenii nu au nici voinţa, nici mintea, şi nici talentul sau măcar o fărîmă de şiretenie perseverentă pentru a se rupe din cuştile din cămin. Aşa ceva nu li-i dat.

Aceşti oameni vanitoşi şi lăudăroşi au fost întotdeauna sărmani, dar foarte puţin le pasă de schimbări. Vor trece prin viaţă generaţii întregi, fără să lase după ei ceva, dar şi fără să ia ceva de la ea, în afară de vanitatea moştenită şi cotlonul sărăcăcios. În afară de sărăcia lor. Sărăcia, din fericire, nu-i răutăcioasă, este sinceră şi chiar te încălzeşte (pe mine, de exemplu). Cu ei nu-i deloc interesant, însă...mi-e cald. Femeia ştie totdeauna că trebuie să-l hrănească pe bărbat. Este o calitate de preţ. Întreab-o însă de ce şi nu-ţi poate răspunde. Pur şi simplu, aşa se cuvine. Ai venit acasă, nici nu ai dat bineţe şi eşti ospătat. La plecare, de asemenea, te ospătează. Sau îţi dă un ceai. În mod obligatoriu. Şi în acest timp se vaită: fiica are şaisprezece ani şi a şi luat-o razna, în familie acum nu-i seară în care să nu ne certăm pentru că, închipuieşte-ţi, un copil sau... primul avort? Soţul scrîşneşte din dinţi şi înjură. Dar şi fata, dată în vileag, este apucată de isterie şi începe să ţipe!... Şi cu ce plăcere ei (el, ea) povestesc despre sine, cît de mult vor să-i înţelegi. Pentru asta ei beau cu tine, dorm cu tine. A fi înţeles reprezintă un extaz de un tip aparte. Apare ca o necesitate, dar şi aproape ca dependenţă narcomană. Adică, trebuie să existe la etajele somnoroase cineva care să-i asculte.

Locatarii căminului ajută, desigur, la mutat – patru oameni duc un ditamai dulapul prins cu curele. Parcă dansează cu greutatea lor, ca nişte adevăraţi hamali. Strigă, la fel ca hamalii. „Mama ta! Colţul – nu-l vezi?..." În urma lor vin încă trei, cu ochii ieşiţi din orbite de efort, pîrţîind, duc un pian vechi şi stricat. Tropăie ca nişte elefanţi. Aha! Înseamnă că sînt Tiutiunnikovii, este pianul lor, fiica lor într-o rochiţă albă vine în urma pianului. (Pesemne că Tiutiun vrea să-şi înveţe fiica să cînte la pian! E posibil să reuşească.) Mă gîndesc la mobila aceea la care am ajutat să fie scoasă cînd oamenii schimbau căminul pentru o locuinţă adevărată. Mă gîndesc şi la camera rămasă goală a Tiutiunnikovilor. A cui este ea acum? Cui îi va reveni? ...Cineva se va extinde. Cineva *îşi va ameliora* condiţiile de locuit. Mă gîndesc la toate acele garsoniere şi apartamente în care eu nu mi-am ameliorat nici un fel de condiţii. La toate duşumelele cu parchet pe care nici nu mi-am pus un pat pliant, căci *n-am nevoie*.

— Hei! Aţi uitat-o! am început să strig eu sărind cîte trei trepte pe scară şi ţinînd în mînă (de, paznic!) o măsuţă de doi bani, care părea valoroasă deoarece, chiar scîlciată şi urîtă, păstra o căldură pe care eu nu o aveam.

M-am grăbit, să nu apuce camionul să plece:

— Aţi uitat-o!

Ei însă au început să rîdă. Au strigat la mine scoţîndu-şi capul din cabina camionului (soţul) şi din taxi (soţia şi fiica):

— Păi n-am uitat-o – am lăsat-o!...

Dublul

După decenii de refuzuri, dosarele lor, purtate la subţioară, aveau marginile scorojite, şnururile dispăruseră, se decoloraseră şi căpătaseră culoarea pămîntului (acolo vom fi cu toţii). Un aspect jalnic. Totuşi, bătrînii roiau pe lîngă uşi, bîjbîind ca nişte orbi. Luptători pînă la capăt. Au îmbătrînit, dar au venit totuşi. Cum m-am apropiat de ei, am şi inhalat acea veche amărăciune lipicioasă a vanităţii noastre.

Mai ales afurisitele de dosare cu şnur îi trădau încă din stradă că erau oameni care scriu: păcatele nu pot fi ascunse. Nişte grafomani îmbătrîniţi. Cu chelie. Fără dinţi. Bolnavi. Iată-i pe toţi. Cîndva ei reprezentau (cum se exprima domnul Loviannikov) armata literaţilor şi, prin urmare, acum văd cu propriii ochi ce a mai rămas după campanie: invalizi, schilozi, zdrenţăroşi, adunătură jalnică, rămăşiţele unei armate populare măreţe.

Iată o inscripţie cu litere mari: NOUA EDITURĂ – şi cu caractere mai mici: *Nu sunaţi, nu bateţi la uşă. Colegiul de redacţie.* Să sune şi să bată la uşă bătrînii soldaţi nu prea aveau curajul. Puteau însă să aştepte. La aşa ceva se pricepeau – de bine, de rău. Pesemne era singurul lucru pe care-l învăţaseră în viaţă: să aştepte şi să tragă la cădură. În stradă astăzi sufla din toate părţile, era vîntoasă, însă alături de editură, perete în perete, se afla o magazie (cu stive de plăci de faianţă) – bătrînii scribi (prost îmbrăcaţi) s-au repezit imediat acolo.

Într-un colţ se alcătuia un almanah.

— ... Băieţi! se auzea insistent vocea alcătuitorului. Hai, băieţi! O nuvelă, dar fără obscenităţi. Cine are o nuvelă pentru o coală şi jumătate, fără înjurături?...Urgent, băieţi.

I-au răspuns în glumă – avem, avem fără înjurături. Dar cu doi homosexuali.

Vocea s-a înălţat în aer:

— Ce-i cu voi, v-aţi ieşit din minţi!

Pe alcătuitorul din colţ nu-l puteam vedea, dar percepeam foarte bine durerea lui. Parcă era apucat de tremur, sărmanul. (Iniţiativa putea să eşueze!) Un moment istoric, am putea spune, pentru literatură, nu mai există cenzură, avem libertate, însă este vorba de o culegere pentru tineret, ce să caute aici homosexualii, şi-au pierdut minţile!...

Despre locul lor de adunare îmi spusese ceva Mihail, adresa, clădirea din colţ NOUA EDITURĂ, dar nu bănuisem nici o clipă că voi nimeri într-o magazie, în împărăţia faianţei. Plăcile de faianţă erau împrăştiate direct pe duşumea. Cîndva faianţa era de negăsit, visau la ea, o căutau insistent, iar acum lustrul closetelor noastre şi al camerelor de baie era împrăştiat în dezordine, lăsat de izbelişte şi fără pază, şi pe el, adică pe stive, se aşezau care pe unde apuca nişte grafomani în vîrstă, pe jumătate nebuni. Scribi. Genii. Nişte bătrîni care alergaseră aici după ultima lor şansă de fericire. Toată tinereţea mea, dar nu numai tinereţea, întreaga mea viaţă – le recunoşteam! Le *acceptam*, deşi, privind cu un ochi proaspăt aceste chelii (şi aceste zbîrcituri), aceste burţi atîrnînde (şi mutrele de beţivani), m-am simţit indignat şi ofensat – m-au înjosit, amintindu-mi ce face timpul cu noi. Să înnebuneşti, nu alta! Bătrînii nu aveau speranţe, dar încă mai *voiau*. De trăit nu le (nu ne) mai rămăsese cine ştie cît. Nici aspiraţii nu mai aveau cine ştie ce. Dar dintre cele mai mari aspiraţii era, ca şi pînă acum, una nobilă – să fie tipăriţi. Să lase o urmă. Să fii publicat şi după aceea fie ce-o fi. Să verşi la final o ultimă lacrimă sovietică. Căminul, vezi Doamne, ţi-a recunoscut meritele.

Unul din bătrîni îi striga cît putea altuia la ureche:

— ...Aşa nu mai scrie nimeni! Înţelege o dată: textele mele sînt sacrale! sacrale! croncănea bătrînul corb, îţi rupea sufletul.

Dar păsărelele şi celelalte desene de pe plăcile de faianţă nu răspundeau la un strigăt cu alte strigăte. Camerele de baie vor semăna cu un zbor al necuvîntătoarelor. (Zgomot

va face numai duşul). Gîştele şi cocorii de pe plăcile de faianţă, aripă lîngă aripă, cu picioarele îndoite înapoi, se îndreptau în zbor, pe vremea regimului combativ-totalitar, nu spre toamnă, ci spre veşnicie.

L-am recunoscut. Dintre zbîrciturile bătrîneşti (ca dintr-un lăstăriş) mă privea un ins cunoscut, autorul unor romane „nocturne" nepublicabile, Vasili Zarubkin, cîndva underistul Vasea; Dumnezeule! cum l-a mai măcinat timpul. Nasul îi este vineţiu şi mîinile de beţivan îi tremură (de parcă ar vrea să prindă o pasăre tomnatică, pornită în zbor de pe o placă de faianţă!).

— ...Porcul ăsta de cîine a publicat două nuvele. Chiar dacă pe banii lui!

— Dar tu ai bani? glumesc bătrînii pe seama lui.

— O să am un sponsor, articulează cu convingere bătrînul Vasea noua vocabulă, iar ochii au început să-i scînteieze.

M-am aşezat şi eu pe un teanc de plăci (este cam rece). În jur sînt discutate în gura mare viitoarele ediţii, culegeri, almanahuri şi unde se poate găsi hîrtie ieftină pentru o tipografie din Tula sau din Kaluga. Eu însă nu particip la discuţie. (Toate astea sînt noi, ciudate pentru mine.) Fumez. Un gînd îmi zboară aiurea, croşetînd nişte dantele. L-am lăsat acolo slobod. Să fie acolo.

Simt însă o apăsare în inimă. Lipseşte Vikîci. Lipseşte şi Mihail. Iată-i şi pe ultimii literaţi ruşi, disperaţi, singuratici, umblă anapoda pe cine ştie ce străzi, naiba ştie cum cîştigă şi ei un ban! Cu buzunarele goale. Cu literatura în sînge. Bătrîni stupizi. *Soldaţi*. Iată că au venit! Şi şi-au adus şi dosarele lor de neuitat! Bătrînelele au încetat mult mai devreme să umble cu versurile lor pe la redacţii. (Le-a venit mintea la cap. Şi asta de îndată ce au început să le cadă dinţii din faţă.) Îl remarc încă pe unul, umblă de colo-colo, îl recunosc după obrajii cu o tăietură caracteristică a zbîrciturilor vechi; cîndva era Tolea Podkidîş[1], o poreclă, o rămăşiţă de nume, un bărbat blond, el, el este! – cu pasiunile înăbuşite, dar cu ambiţia nestinsă.

Şi el m-a recunoscut. Horcăie ceva. Îmi hîrîie în faţă, fără să mă salute, ci numai întinzîndu-mi mîna costelivă – aşa comunicăm între noi de vreo zece (sau cîţi or mai fi) ani.

---

1. Podkidîş – copil lepădat (rus.).

— Se zvoneşte că ţi-ai găsit un editor, aşa-i?

Rîd încetişor. Da, am găsit, dar nu un editor. Dar ce?.. Nu pot spune ce, dar *ceva* tot am găsit în viaţa mea.

— În cazul ăsta, nu-mi împrumuţi nişte bănişori? (Ăsta-i umor?)

— Nu-ţi împrumut, zic eu. Şi arunc chiştocul într-o găleată care fumegă molcom (din cauza mucurilor de ţigară).

Bătrînii literaţi care, în galop şi gîfîind, au sărit, într-un fel sau altul, în timpurile noi (în tramvai), nu au un aspect atît de schizofrenic. Eu, ca să vezi ce fericire, sînt luat drept unul dintre aceştia. Mersul meu calm şi egal le apare ca o prevestire a faptului că totul merge strună şi că iată, acuşi-acuşi, va bubui undeva vreun roman de-al meu, care a stat la zăcut din era lui Brejnev.

— Du-te la Anton Stepanîci. Spune-i ceva.

— Ce să-i spun? întreb eu.

— Cum ce? Discută puţin. Măcar încurajează-l!

Îmi arată un dulău îmbătrînit şi şubrezit cu totul, care molfăia nişte tartine – le mirosea, îşi fixa ţinta şi, hop, drept în gură! Nu, nu mă duc. Doar mi-aş face rău la inimă. La ce bun să-l încurajez? N-are decît să mestece. (Eu nu sînt în stare nici măcar să-mi amintesc de bunicul. Şi unde mai pui la socoteală că ăsta-i mai tînăr ca mine!)

Din stradă se aude scrîşnet de frîne. Opreşte o maşină. La editura, la uşile căreia agonizau rămăşiţele generaţiei scriitoare, a venit Zîkov, persoană cunoscută actualmente. Ştiam de la Mihail (împreună pusesm la cale expediţia mea aici) că Zîkov este chiar unul dintre membrii *colegiului de redacţie*, unde *nu se sună şi nu se bate la uşă*, şi că este de asemenea unul din fondatorii editurii, în care a băgat, se pare, o mulţime de bani; nu-mi amintesc exact; zvonuri.

Ah, cum au început să se agite în dreapta şi în stînga cîţiva inşi care l-au recunoscut. L-au înconjurat. „Nu vă promit. Vom fi exigenţi în selecţia manuscriselor", le-a răspuns din mers.

— Vom fi exigenţi...Nu promit nimic... Însă, în ciuda cuvintelor, faţa scriitorului Zîkov era întru totul bonomă şi binevoitoare. Zîkov e cinstit. Zîkov se va strădui, asta-i clar, şi toată această droaie de bătrîni pe jumătate nebuni se va alege cu texte culese cu litere tipografice pentru prima dată

în viaţa lor. O sută de autori. Aşa se promitea în reclamă. Cartea va fi, se înţelege, groasă, o adevărată cărămidă. Cartea va fi culeasă cu litere mici de tot. Va fi editată şi imediat uitată, nevandabilă şi înfoiată, cu pagini desprinse, dezmembrată, sfărîmicioasă, ca lutul răscopt. Ca o moviliţă. Ca o ridicătură de pămînt împrejmuită – un mormînt comun consacrat scriitoraşilor care au dus-o greu pînă în timpurile lui Gorbi. (Şi totuşi sînt fericiţi. Ce să mai vorbim! Şi cum mai străluceau feţele lor!...).

Zîkov m-a văzut. În ochi i-a apărut o scînteiere. A crezut că o fac pe înfumuratul (chiar o făceam), s-a apropiat de mine cu pas prietenesc. Mi-a strîns mîna. Mi-a luat manuscrisul (toţi bătrîneii vor preda dosarele lor pămîntii secretarului, pe al meu însă, iată, l-a luat personal), s-a uitat la el:

— Ai început să scrii nuvele? De mînă?

A văzut pe copertă numele şi, sensibil, nu a mai continuat să mă chestioneze. (O fi aflat că Vikîci a murit? Sau încă n-a aflat? E săritor, bonom, dar figura îi este impenetrabilă.) Pur şi simplu, a dat din cap. Mi-a zis, m-a întrebat dacă n-ar trebui să bem ceva cu ocazia întîlnirii, cum crezi?

Şi a zîmbit:

— Acum, cu ocazia întîlnirilor, nu se poate să nu bem ceva.

Alături s-a strecurat imediat Tolea Podkidîş, cel cu nasul vineţiu. Cu nasul vînăt, cărunt şi – acum se observă – cu o cicatrice pe frunte. Mormăie ceva. (A auzit de la distanţă *să bem...întîlnirea...*). Te priveşte drept în ochi. Un reflex de pomanagiu. „Cine să nu vrea să bea cu o celebritate!" adică cu Zîkov, altfel spus, o lingere puternică, apăsată.

Zîkov însă nu i-a luat manuscrisul lui Tolea Podkidîş.

Făcînd o discriminare şi mai mare (astfel învrăjbindu-ne), Zîkov m-a luat pe după umeri şi m-a condus din magazie spre uşa redacţiei. De acolo, din adîncimea profundă a camerelor, se auzea ţăcănitul vrăjit poate al unui xerox, poate al unei mici maşini de tipărit. Mirosea a cerneală tipografică. Acum am simţit (cu el alături) că Zîkov era drăguţ cu mine (precaut, distant, dar era atent cu mine) şi atunci m-am gîndit, fie, să vedem ce vrea omul.

Gurile rele spuneau că eu şi Zîkov, ca prozatori, nu sîntem unul mai bun decît celălalt, toată deosebirea dintre destinele noastre constă în caracterul întîmplător al recunoaşterii sau lipsei de recunoaştere a valorii noastre. În faptul că odată, după ce am tras împreună o beţie cruntă, eu m-am dres, iar el – nu. S-a întîmplat ca acolo să apară dintr-o dată nişte corespondenţi străini (atunci, în condiţiile cenzurii, alergau după noi) şi aceştia, dintre noi doi, l-au ales pentru fotografii pe Zîkov, ca fiind mai obosit. De fapt ne-au fotografiat pe amîndoi, dar fotografiile cu mine, cel dres şi agreabil, au fost refuzate de gazete. (Ce să facă cu nişte norocoşi din perioada lui Brejnev?).

Bineînţeles, astea-s scorneli. Ne-au fotografiat pe amîndoi, dar n-au făcut nici o discriminare. Noi am fost puţin invidioşi, nu se putea altfel, dar am rămas prieteni. Însă sentimentul dedublării, dacă e să-l urmărim, s-a aşternut în noi cu mult mai adînc. Acest sentiment nu se pretează la analiză. Şi nu poate fi confirmat de interpretarea diferită a unor fapte cunoscute sau mai puţin cunoscute acum.

La fel ca mine (ca noi toţi), Zîkov nu era publicat. Ca şi mine (ca pe mulţi dintre noi) l-au hărţuit de două-trei ori la Lubianka – el bea, flămînzea şi s-a procopsit cu o gastrită pe cinste. Nu, nu e vorba de ulcer. Însă tocmai cu o asemenea figură de ulceros a ajuns în străinătate. A fost editat. I-a apărut o carte. Gazetele occidentale şi-au împestriţat paginile vreo săptămînă cu fotografiile unui Zîkov istovit, arătînd foarte rău şi tocmai atunci a început perestroika – ce coincidenţă! – imediat a început să fie editat simultan şi acolo, şi aici. S-ar fi părut că trebuia să se bucure, să jubileze, dar Zîkov nu se pricepea să trăiască ca un învingător (un ghinion general). A fost mereu editat, dar ce folos? Avea încă un condei puternic, dar nu mai exista proza. Lipseau textele. *O fărîmă de granit* a noului establishment, se spunea despre el, dar chiar şi aşa ar fi fost bine. Personalitate, iată fondul problemei, nu mai avea personalitate! Adică, era bun, drăguţ, orgolios – şi asta-i tot. În secret, cred eu, avea nostalgia vremurilor trecute cînd era talentat, flămînd şi beat cronic.

— ... Nu te enerva! N-am făcut altceva decît să mă interesez de sănătatea ta. (De gastrită. Am întrebat şi eu – însă Zîkov s-a simţit jignit şi s-a bosumflat.)

Zîkov a aruncat printre dinţi:

— Ce ţi-e şi cu legendele astea. Ah, ce ţi-e şi cu subterana noastră!

S-a lăsat tăcerea. Amîndoi frecaţi de viaţă, îmbătrîniţi. Poate că Zîkov nici nu se prefăcea. Se poate ca votca şi foamea să fi fost geniul lui benefic.

A dat din mînă (aproape că mi-a atins faţa).

— Cînd o să bem ceva împreună?...

El avea un nume, vreo zece nuvele publicate, cărţi, cam cincizeci de interviuri, s-a aservit, pasămite, complet şi din toate părţile. Parcă ar avea o piatră de gît. Un jug. Şi de aceea, chipurile, ţine atît de mult să bea cu mine...

Ideea nelibertăţii, care vine o dată cu renumele, era un gînd mai vechi al meu, de marcă proprie. Zîkov îmi cunoştea acest gînd şi acum îmi cînta în strună. Dar îl simplifica. Ideea mea (o săgeată lansată în tinereţe, aşa-i) încă de pe atunci zbura, tinzînd, totuşi, mai sus. Pe vîrful ei încă de pe atunci scînteia ideea superioară despre smintiţii şi clovnii care nu depind de schimbarea puterii. Undergroundul ca suită – ca escortă divină a omenirii pline de deşertăciune.

— De ce zîmbeşti? m-a întrebat Zîkov.

Deci, zîmbeam. Iar Zîkov tocmai îmi lăuda proza, nu, nu mă flata, şi înainte o preţuia. Dar, desigur, pentru el mult mai importantă decît textele era acum reputaţia mea de *Petrovici*, de underist înrăit. Asta însemna că eu am rămas în underground şi, va să zică, aveam influenţă în străfundurile undergroundului. (Probabil, aşa gîndea Zîkov.) Era eroarea multora. Eroarea tuturor acelora care ieşiseră la suprafaţă. Un mit.

De altfel, nici nu pot să ştiu cît de luate în seamă sînt cuvintele mele, este posibil ca undeva chiar să fie reţinute din zbor. E posibil să fie repetate. (Doar există ecou.) Da, da, la „etajele superioare" ale lumii literare Zîkov nu se simţea în apele lui. De aceea vrea să bea cu mine, să fim împreună...

Zîkov mi-a propus să trec pe la el pe acasă, ceea ce şi însemna o băută cu îndelungi şi întortocheate explicaţii

reciproce, aşa cum se obişnuia pe vremuri în undergroundul rus. Tu şi eu. Tu, eu şi Literatura. Conversaţia noastră, o autoevaluare pătimaşă, se va referi la noi şi numai în treacăt va veni vorba despre ceilalţi muritori. Nici n-o să ni-i amintim pe vîrstnicii grafomani care, cu fundul îngheţat, aşteaptă acum în magazie pe plăcile de faianţă.

— ...Măcar să mai stăm şi noi de vorbă.

Am promis, dar lipsit de convingere. A înţeles că n-am să vin.

— Te rog, totuşi! Şi deodată mi-a spus pe nume. Ca şi cum m-ar fi strigat din desişul anilor de demult.

S–a mai apucat să-mi spună şi că, chipurile, mă va ajuta să-mi public nuvelele – şi aici, la noi, şi în Occident. Are relaţii în Suedia, în omnivora Germanie. În Anglia, de asemenea, ţin seama de el. Zîkov a pomenit chiar numele unei edituri, dar oarecum confuz, în grabă, cu un ton jalnic şi tot grăbindu-se, a bolborosit şi el ceva.

L-am întrebat:

— Ce nevoie ai tu de asta?

S-a fîstîcit.

Pesemne că scriitorul Zîkov voia pur şi simplu să-i arate unui vechi prieten cărţile sale, raftul cu două-trei duzini de ediţii frumoase, apărute în Occident. Să le etaleze şi totodată (cu un ochi străin, cum se obişnuieşte) să le privească din nou el însuşi – să vadă distanţa kilometrică ce ne desparte. Şanţul peste care a sărit. Muntele pe care l-a învins. Asta era de înţeles. Şi totuşi, ca să-i dau o satisfacţie (măruntă, dar omenească şi în felul său cinstită), m-aş fi dus la el, m-aş fi tîrît cumva pînă acolo, dacă nu ar fi fost vorba de dialogul pus la cale, tu şi eu – dacă nu ar fi trebuit să mă aştept la spovedania lui nesfîrşită la beţie despre personalitatea pierdută. Bocetul despre pieirea unui underist. N-ar putea decît să mă ospăteze bine (neîndoielnic, mă va ghiftui). Şi totuşi o seară întreagă numai cu Zîkov nu era de suportat. Între noi se aflau multe lucruri. Care ne despărţeau.

Stăteam la îndoială. A discuta cu Zîkov – ar fi ca şi cum ai da socoteală, te-ai răfui, fără să fie nevoie, pentru lucruri demult uitate. La ce bun? (Cele două povestioare ale lui Vik Vikîci le va edita şi aşa. A promis.) Totuşi, vrea ceva de la

mine – *ce ?* Am devenit curios. Văzînd cum suferința continuă să-i bulbuce ochii cenușii, ațintiți spre trecut, i-am promis din nou și de-acum serios: da, da...am să vin.

Mi-l amintesc pe Zîkov decăzut, într-un sacou, sub care nu avea nici cămașă, nici maiou, ci numai niște smocuri de păr încărunțit.

Beat, Zîkov alerga pe stradă după un troleibuz care-și închisese deja ușilor. Gheata de la piciorul stîng era fără toc și avea o gaură atît de mare, încît i se vedea călcîiul din fugă. A căzut. Deodată l-am văzut căzut. Eu (îmi cumpăram țigări) am alergat spre el, însă Zîkov se ridicase de pe asfalt și dispăruse pe aglomeratul bulevard Kalinin. În același an, Zîkov a ieșit din abisul bahic – la el, scriitorul care pierea, a venit soția cuiva. (Așa a început.) A renăscut.

Beția încă se prelungea, dar iată, în sfîrșit, îi apar buluc cărți în străinătate, cărți aici, reviste, consacrarea, călătorii, discursuri și de asemenea, unul după altul, eseurile sale elegante, parcă întîmplătoare, în care-i plesnea pe realiștii socialiști și pe sclerozații profesori universitari de literatură.

Înfățișare exterioară de învingător și nelibertate interioară și, curînd, dependența tainică (ascunsă, dar, cu atît mai mare, deprimanta dependență de procesul literar) – acesta era acum în întregul său Zîkov, iată ce s-a interpus între noi. Ah, cît de ilustrativ putea fi ! (Prin el însuși.) Deja realizat, dichisit, stătea la intrarea unui club oarecare, închiriat pentru o seară în vederea unei întîlniri literare. Zîkov stătea ca un favorit al tuturor și ca un intelectual pe post de portar. El nu deservea – el corespundea. Îi aștepta pe ai săi. Nu le cerea, să zicem, legitimația, dar le scruta figurile, așa cum se uită un ins, un servitor, acceptat de-acum pe deplin (de ieri) în clanul lor. Acuși-acuși, ajungînd sus, ei vor deveni establishmentul din epoca lui Gorbi.

Mai simplu spus, Zîkov întîmpina la intrare pestrița tagmă scriitoricească. Iar eu, dublul, stăteam totuși la vreo cinci pași de el. Nimerindu-mă acolo, așteptam și eu, tot la intrare; după cum convenise Mihail, așteptam aici ca să cărăm la Șeremetievo geamantanele scriitoricești ale cuiva – eram tot servitor, dar liber, nu mercenar.

Mai întîi au apărut criticii. Veneau criticii, bărbaţi şi femei, iar Zîkov îi întîmpina. Da-da! Chiar ei. Veneau pînă şi autorii articolelor pe baza cărora, ca pe baza unei teleghidări intelectuale, Zîkov şi mulţi alţii fuseseră tîrîţi la KGB, interogaţi, hărţuiţi, bombardaţi cu citaţii. (Dintr-o josnicie măruntă pe Zîkov l-au lipsit pînă şi de dreptul de a folosi policlinica – pentru citirea cu voce tare a unei povestiri nepublicate!) Stres. Excese bahice. Era mîndru şi înfumurat Zîkov al nostru. A meritat oare să trăieşti atunci *aşa* pentru ca acum să trăieşti *aşa*? – e o întrebare sîcîitoare, o întrebare referitoare la faptă şi răsplată. Iar criticii tot veneau. Cronicari. Redactori. Erau mulţi. Aceiaşi oameni. Zîkov îi întîmpina, le strîngea mîna. Îi întreba cu amabilitate ce erou a avut articolul *acela*. Nu au fost atacaţi, ca replică, de cealaltă tabără? Cine anume? Aha, nişte netrebnici. Şi care sînt planurile dumneavoastră? *Trebuie, trebuie răspuns. Lupta trebuie dusă...* Era emoţionat. Se implica. Şi chiar se vedea că avea un uşor freamăt. De ce are nevoie de asta? mă gîndeam, fără să înţeleg în acel moment că nu el avea nevoie, ci renumele lui. El (renumele) îl dirija şi-i poruncea, făcîndu-l, ca pe o marionetă, să strîngă mîini, să pună întrebări inteligente, să facă ochii mari de uimire, să-şi dea importanţă sau, dintr-o dată, fremătînd, să se desconsidere.

La intrare au apărut scriitorii emigranţi; cu reţinere de tip european, ajunseseră la timp, îmbrăcaţi modest, veniseră cu metroul. Clubul se numea „Cauciucul". Şi ai noştri, şi emigranţii se vor produce de la egal la egal, vor sta şi se vor înţepa la o masă comună; minunat, admirabil, iată ce vremuri! Zîkov cel sensibil, mutîndu-se acum în hol (doar n-avea să bată pasul pe loc, întîmpinîndu-i pe emigranţi chiar din stradă!), ieşea din umbră, saluta şi întreba:

— ...Şi cum vedeaţi de la Paris realitatea noastră literară?...Ei, să zicem, simţeaţi acolo cum îşi pierdea dinţii cenzura noastră?

Cîte un emigrant cu părul cărunt îşi umfla obrajii şi răspundea cu amabilitate la aceste nonîntrebări. Zîkov ştia şi el *cum* vedeau de acolo, de la Paris, şi ştia la perfecţie *ce* anume au sesizat în legătură cu cenzura; ştia totul. Dar întreba. Şi nu era vorba aici de superficialitate. Nu pentru

emigrantul respectiv făcea eforturi, ci pentru sine. Fruntea îi era încordată de efort, îi apăruseră mici broboane de sudoare – deci, cum se spune, trudea în sudoarea frunţii sale.

Stătea şi întreba:

— Dar sacerdoţii noştri din catedrale, mă refer la revistele noastre de format tip „carte", vor mai rămîne ele în tradiţia rusă?

Şi încă ceva:

— Dar causticii noştri tineri filosofi?...

Începusem să mă plictisesc. Mihail tot nu apăruse. Sătul de aşteptare, m-am strecurat totuşi în clubul de cauciuc, la locul pentru trăncăneală, am intrat, dar numai pînă în hol (nu mai la stînga de inimă). Am intrat ca să îmbuc ceva şi să sug din berea nemţească gratis (aşa promiseseră). Şi m-am apucat de băut. Întorcîndu-mă la cămin, am şi adormit şi m-am trezit în toiul nopţii cu băşica plină de să-mi plesnească (de multişor nu mai băusem atît de multă bere bună). Am adormit din nou într-o stare de ameţeală bavareză, încă bine dispus, cuprins de o mai veche fericire din tinereţe. Prin faţa ochilor mi se perinda seara molcomă, licăreau chipuri, toată această lume bună. Şi m-am gîndit: sărmanul, vanitosul şi talentatul Zîkov, îl compătimeam...

În clubul de cauciuc (în hol, lîngă butoiul de bere) cîtva timp n-am băut singur, ci cu nebunul de Obolkin.

— Bea o berică. Este gratis, i-am zis.

— Beau! Beau! Se îneca cu înghiţiturile de bere, fericit că bea şi că s-a găsit cineva să-l asculte şi pe el, un vagabond murdar.

Cu Obolkin era întotdeauna greu de discutat, filosofa şi perora continuu. La treizeci de ani, era interesant – atunci Obolkin era cu adevărat exploziv, genial. Dacă savanţii noştri l-ar fi observat şi l-ar fi descîlcit, ar fi avut răsunet în întreaga lume cu căutările sale greu de conceput în domeniul lingvisticii formale. Abia acum a devenit evident cît de deschis şi de puternic l-a contestat acest smintit pe Wittgenstein. Vorbea mult şi într-un mod straniu. Scria însă atît de ciuntit, de laconic, încît din cauza încordării de a înţelege rîndurile lui îţi pocneau tîmplele. Aşa că nici nu

l-au citit. A fost îngropată o experienţă spirituală unică. (Era iarnă. L-a troienit zăpada.)

Căutîndu-şi drumul şi eliberîndu-se (tot de textele sale, ieşind din hăţişul lor), pe la patruzeci, patruzeci şi cinci de ani, imaginaţia inflamată a lui Obolkin s-a transformat în boală, în delir. Pentru a răzbate în Occident, Obolkin şi-a trimis operele la ONU prin nişte marinari din flota comercială. Era cunoscut cazul cînd smintitul a încercat să înnopteze la Biblioteca Centrală, ascunzîndu-se la ora închiderii după storuri (din stradă îl şi văzuseră). La cincizeci de ani, l-a luat de bărbat o vînzătoare de îngheţată cu trei copii. Cum au mai crescut copiii, femeia a pus la cale o intrigă de familie şi în curînd, pe o vreme cîinească, l-a scos pe Obolkin din propria locuinţă. Iarna s-a aciuat la casa de vacanţă a cuiva, rodea pesmeţi şi pe vreme geroasă dormea în coteţ îmbrăţişat cu cîinele; manuscrisele şi le trimitea acum la UNESCO, în vechea şi buna Franţă, întrucît ONU este vîndută şi depinde, chipurile, de capitalul american. L-am întîlnit bolnav, într-o staţie de metrou, cu căciula în mînă şi cu cîteva ruble decolorate în ea. Văzîndu-mă, Obolkin mi-a făcut semnificativ cu ochiul.

Făcînd-o pe fudulul, el a zis: „Mă familiarizez cu rolul de cerşetor. Nu-s sărac deloc. Am nevoie de o nouă experienţă!" Avea un aspect mizerabil şi cred că nu mîncase de dimineaţă. I-am explicat că şi eu caut o nouă experienţă şi că tocmai mă obişnuiesc cu rolul de binefăcător al cerşetorilor. I-am aruncat în căciulă, cred, ultimele ruble, în timp ce el îmi şuiera: „Ai înnebunit!... Oamenii au să-şi dea seama!" Am stat alături de el, am flecărit despre semantică, despre Romka Jakobson, în timp ce deasupra noastră trudea un ventilator uriaş (Împrospăta cu zgomot aerul din metrou).

Obolkin se afla în raporturi stricte şi, în acelaşi timp, mistice cu Cuvîntul – cuvintele erau pentru el un *spaţiu* second-hand şi în acelaşi timp un loc sacru. Ca Golgota. Fiecare vine. Toţi sosim pentru un timp acolo pentru a ne închina, *dar nu avem voie să locuim acolo...* Pe cînd beam la club bere bavareză (la halbă şi pe degeaba), Obolkin m-a întrebat: cum îţi merge cu scrisul, cu meditaţia? – întrebarea preferată a nebunului, ochii îi alergau în toate părţile,

își juca sprîncenele. Dar nu i-am răspuns, doar mi-am afundat și mai mult mustățile în bere.

Obolkin însuși a scris și a cugetat pînă la 55 de ani – pînă la congestia cerebrală. Pînă în momentul cînd, intrînd la el, niște oameni au văzut un bătrîn bărbos și murdar, care zăcea cu fața în jos (hemoragia creierului, încercarea instinctivă de a se salva).

Oamenii aceia, mersi, l-au înmormîntat, iar mormanul de manuscrise l-au dus pe furiș (și rușinați) la gunoi. Careva dintre underiști s-a agitat, s-a interesat, cică, nu vă reproșez nimic, dar trebuie să fi rămas ceva, doar a lucrat, însă rudele vînzătoarei de înghețată i-au răspuns: înainte de moarte Obolkin a distrus totul. Hîrtiile sale. Fotografiile. „Se simțea jenat..." – au spus.

Este uimitor cît de ușor și sonor găsesc unii (găsim noi) cuvintele potrivite cînd omul abia a murit. Un subiect mare le permite să vorbească frumos chiar și celor lipsiți de har. „La ce bun hîrtiile, cînd omul a murit!" a răspuns aforistic vînzătoarea de înghețată. Și în adevăr: de hîrtii ne arde nouă?...

Și eu am aruncat undeva hîrtiile mele cu nuvele. Le-am lăsat să zacă prin redacții, fără adresa expeditorului, n-au decît să le-arunce la gunoi. Tic-tac. Fiecare cu ale sale. Și despre mine s-a spus că retragerea, care-i tot o autoamăgire subtilă, grija – în cazul unei asemenea treceri sub tăcere – pentru eul meu postliterar reprezintă tot o seminebunie. Scriitorul a tăcut prin voința sa. Nici o zi cu un rînd scris.

Începînd precum mulți alți underiști, ca fochist, am trecut în curînd ca paznic de noapte la un institut de cercetare, NII-AZTEH, pentru vreo trei zile (Fierbătorul meu. Ceaiul meu la cotruță. Nopțile lungi și portretul lui Ilici în galeria dintre parter și etajul unu). Portretul era mizerabil: un Ilici umflat, care semăna cu un bețiv, prin aceasta și fiind uman. Nu-l puteam iubi tocmai pentru că îl iubeau toți, încît, în numele sfinteniei lui, poeții propuneau scoaterea imaginii lui de pe bancnote. Dar m-am obișnuit cu el așa cum te obișnuiești cu un om pe care nu-l iubești. La fel și cu portarul cu chelie. (În nopțile nesfîrșite de iarnă.) Ilici era pictat în picioare. De fiecare dată cînd urcam cu

ceainicul pe scară, el îşi mijea ochii mahmur şi, ca şi cum ar fi fost Obolkin, îmi făcea cu ochiul: cum este, chipurile, viaţa – cum mai scriem şi cum mai cugetăm? Dai pe gît ceai? Păcat că nu avem două beri!

Am încercat să-l aranjez aici (ca înlocuitor al meu) pe Kostea... cum îi zice?... Kostea... Kostea... Dar institutul de cercetări cu multe etaje rămas pustiu, leafa modestă şi portretul conducătorului pe scări („Viitorul tău prieten de noapte", le-am făcut eu cunoştinţă) au produs asupra lui Kostea o impresie năucitoare. Chiar şi hîrtia de scris pe degeaba şi maşini de scris cîte vrei, la alegere, nu l-au tentat. A refuzat. A înjurat urît. Mi-a făcut un compliment murdar. Şi doar eu pentru el mă străduisem. M-a rugat ca soţia să nu afle de Lenin, dacă totuşi va trebui să fie paznic aici. Era cam ciudat. Înalt. Figură rasată. *Kostea Rogov care pînă la urmă s-a spînzurat!*...Iată şi numele de familie, mi l-am amintit! (Avea un roman. Voluminos. Eleganţă în compoziţie.) Ah, cît îşi mai dorea recunoaşterea, cît de mult dorea publicarea Kostea Rogov! Toţi, noi cei care băteam pragurile revistelor literare, îl ştiam. Rogov era un bărbat adevărat. Avea o privire directă, fără să clipească. Ce ţinută! Un caracter puternic. Însă vocea lui era şovăitoare. Glasul îi era afectat şi parcă ar fi sugerat o rugăminte păguboasă.

La bibliotecă, mergeam într-o seară la fumoar, Rogov însă a cotit alături să telefoneze. Şi brusc s-a apucat să vorbească la telefon fără nici un fel de afectare: vorbea direct, cu intonaţie aspră, aproape de comandă, aşa că nu m-am putut abţine şi l-am întrebat:

— Cu cine vorbeşti aşa?

El s-a fîstîcit puţin (pentru că cineva l-a auzit), însă a răspuns:

— Cu soţia.

Atunci am observat şi eu nişte luminiţe albe, ciudate în ochii lui, care păreau o manifestare a fermităţii sau voinţei concentrate brusc, însă de fapt erau semne ale crizei în creştere. Pe Rogov l-au ucis refuzurile redacţiilor: un om de cremene, care, iată, se pierdea din cauza foilor moi de hîrtie scrise în grabă. Cu atît mai dur îi era tonul, cînd vorbea cu ai săi. Cu soţia. Cu fiica. În schimb, cînd familiile celor mai mulţi dintre noi s-au prăbuşit (sau, încet-încet, s-au

destrămat, au început să se ofilească), Kostea Rogov nu a plecat de la soţia şi fiica sa în underground. Faliment deplin, zero, punct, dar toate astea nu i-au dezorganizat familia. În această privinţă nu a avut dificultăţi.

Eşecul şi nebunia lui au ieşit la iveală într-un mod aparte (întru-un fel sau altul, şi-au atins ţelul). Aparent nu se întîmplase nimic – Rogov cel cu mintea întunecată nu împărţea fragmente de roman oamenilor în metrou. Nu bea, nu făcea scandal cu miliţia. Numai că darul cuvîntului l-a părăsit de la sine. I-a rămas un stil golaş, un surogat de stil. Fragmente curăţele, goale de sens. Ca nişte vele căzute. Nemişcate. Lipsite de viaţă... citindu-le (după o întrerupere de un an), nu m-am putut abţine să nu-l întreb, privindu-l în ochi – tu mi le-ai dat în serios să le citesc, Kostea?... Drept răspuns, în ochii lui au apărut într-un chip pregnant şi de-acum cunoscut (ca şi cum s-ar fi expus la vedere) luminiţele strălucitoare ale eşecului spiritual. În curînd, tot în zilele acelea, Rogov m-a invitat, poftindu-mă cu insistenţă acasă la el – eram flămînd, nu aveam nici o copeică; să mergem să îmbuci ceva, a spus el.

Am mers. I-am văzut familia. Îl adorau. Rogov trona în centru, cu ţigara în gură şi ziarul în mîini. Frumoasa lui soţie, fiica de vreo paisprezece ani şi fiul major – toţi se uitau la el cum te-ai uita la un geniu. (Şi toţi, într-un fel sau altul, lucrau pentru el, transcriau la maşină, scoteau citate, îi ţineau arhiva.) O familie întru totul *a la unchiul Vanea*, m-am gîndit. Soţia ne-a servit o supă de fasole gustoasă. Conversam cordial. Rogov spunea glume. Îl adorau, vibrau la vocea lui. El însă a fost atît de egoist, încît s-a sinucis aici, în apartament, spînzurîndu-se cu un cordon electric şi aruncîndu-i pe toţi ai săi într-o întristare nemărginită. Am fost invitat la parastas. O durere mai mare într-o familie n-am văzut.

— ...Scriitorul Zîkov? I-a apărut o carte. Îl cunoaşteţi? Doctorul Holin-Volin a început să vorbească imediat cu mine despre cartea recent apărută a lui Zîkov, cică, am auzit multe lucruri şi aş vrea s-o citesc. Cartea însă, din păcate, a dispărut de pe tarabele pestriţe din zilele noastre, nu se

mai găseşte, e la modă, n-ai decît să aştepţi ediţia următoare.

N-am promis nimic sigur, dar la numele lui Zîkov am cedat şi am dat din cap cu plăcere – dai desigur din cap cînd doctorul îl tratează pe fratele tău.

Cartea (în ezitarea mea) a reprezentat gramul în plus, care a înclinat talgerul balanţei, şi, iată, îi telefonez lui Zîkov cu care cum-necum am băut cinci ani dificili sau cîţi or fi fost. Şi pe care, pentru că veni vorba, l-am ajutat cîndva, cînd s-a îmbolnăvit de ochi. Dacă scrii la maşină la lumina slabă, ai probleme cu ochii (crampe şi dintr-o dată durerea cunoscută de oricine scrie). I-am recomandat atunci lui Zîkov nişte remedii populare simple, dar eficiente, mai cu seamă un prosop de contrast, fierbinte-rece. (Se presează alternativ pe ochi. De patru-cinci ori la rînd. Desigur, în acest timp ochii sînt închişi.)

— Vino! Vino! Vino chiar acum! a strigat Zîkov în receptor. Am o votcă „kubanskaia", mai ţii minte că există aşa ceva?

— Cum să nu, am rîs.

— Dar prosopul alternativ îl mai ţii minte?! Mi-ai fost de mare ajutor în anul acela!

Am rîs din nou. (Uite că de prosop nici nu-mi aduceam aminte prea clar. Dar mi-am amintit.)

— ... Dacă nu poţi veni imediat, să lăsăm pentru mai tîrziu. Cînd vrei. Deseară! mă invita Zîkov, vădit satisfăcut de faptul că pînă la urmă îi dădusem telefon.

Ce-i drept, a început să înşire cu voce tare (bolborosind pe nas) tot felul de treburi pentru astăzi şi pentru mîine, între care o întîlnire la TV, o discuţie cu un traducător care venise cu avionul, editura, un neamţ, un japonez... Seara era totuşi liberă.

În aceeaşi seară am poposit la noua lui locuinţă, aflată în unul dintre raioanele şic ale Moscovei. O casă bună. Primitoare. Mobilă tapiţată. Stăpînul, singur. „Nu, nu m-am însurat. Mai aduc femei. E complicat, dar nu se poate altfel", mi-a explicat Zîkov cu un zîmbet uşor.

Se ţinea cu mîna de gît. Şi a întrebat rîzînd – uite că a căzut năpasta pe capul lui, două furuncule, să le ia dracul,

nu ştii cumva vreun mijloc din negura de nepătruns a strămoşilor, ceva în genul prosopului de contrast?...

— Ştiu. Şi cînd Zîkov a întrebat ce fel de remediu e, i-am explicat: Un remediu cunoscut de toţi. Se numeşte *nevastă*.

— În ce sens?

— În toate sensurile. Furunculele apar fie din cauza murdăriei, fie din cauza răcelii. Sau din pricina abstinenţei îndelungate, ca la adolescenţi. Soţia (sau o femeie iubitoare) se va descurca cu toate aceste lucruri rapid şi destul de simplu.

Îi vorbeam cu un pedantism intenţionat. Un underist să facă consideraţii despre o viaţă regulată – asta-i ceva. Totuşi, nu că i-am dat doar sfaturi de viaţă, ci totodată l-am mînţit (în treacăt, desigur) că, da, da, sînt paznic la un cămin, că dau pe rupte şi meditaţii, m-au podidit lecţiile şi banii. (Asta ca să nu mă plîng, să nu mă refer la tema supravieţuirii. Dacă eram tratat ca sărac, putea să-mi sară uşor ţandăra.)

— Paznic, păi ăsta-i un mod de gîndire, a spus Zîkov gînditor.

Şi imediat a exclamat:

— Tu păzeşti *pentru oameni* şi în acelaşi timp *de oameni*. Te-ai gîndit la lucrul ăsta? Ar fi vrut să se joace cu cuvintele; o uvertură uşoară, un început, o introducere pentru momentul următor, cînd fiecare dintre noi (aşa gîndea el) îşi va deschide inima plîngătoare.

Atingîndu-şi gîtul cu degetele (şi-a tamponat locul de lîngă furuncule), Zîkov a început să rîdă, cu toată viteza înainte! – şi ne-am îndreptat spre bucătărie unde am descoperit imediat votca brobonită şi peştele afumat aferent, brînzeturi, mezeluri, borcane cu gem, chiar şi nuci – cleştele se afla alături. Nu era rău.

Desigur, în drum spre bucătărie, am insistat ca să aruncăm o privire şi prin camera în care se aflau trei rafturi cu cărţile lui, editate la noi şi în străinătate. Rafturi frumoase de stejar, fixate pe perete. Coperte strălucitoare. El mi le prezenta şi povestea despre ele. Se plîngea simpatic. (Ca ei toţi în această poză de oameni lipsiţi de apărare lîngă cărţile lor. Sînt foştii underişti care s-au ajuns.) Văicărelile lor sînt de un tip special, simpatice, distractive şi întotdeauna

amănunțite ca narațiune. Dar pot fi și ușor grosolane, drastice în raport cu sine. Inversul modestiei. Da, congresul scriitorilor... Hotelul Hilton... Cameră de două sute de dolari pe zi, televiziune în toată lumea... Dar... Dar...Dar... Mereu există un *dar*! – a exclamat Zîkov. Și s-a grăbit să spună, explicîndu-mi cu un zîmbet strîmb, că, da, a fost Hotelul Hilton, *dar* pentru serviciile hoteliere nu și-au dat obolul, n-au plătit. Toți au plătit, dar ei (rușii) nu, ca niște cerșetori, ca o țară săracă, pînă și scrisorile li s-a permis să le expedieze fără plată! Da, televiziunea transmitea în toată lumea, *dar* li se sugera ce și cum să vorbească. Nu, nu direct. Totuși, li se dădea să înțeleagă că, pasămite, nu trebuie să vorbiți despre toți în cor despre trecut, despre lagăre și despre afurisiții de comuniști. Pentru toți, chipurile, și așa totul e clar... *Dar*, dintre toate astea, cel mai greu lucru (și, crede-mă, cel mai mizerabil) e acela că el, Zîkov, trebuie tot timpul să se frămînte: să dea replici în gazete, să țină discursuri, să facă declarații, să semneze scrisori de protest – și nu prin vreun intermediar, ci el însuși, în persoană! – și fără nici un fel de întîrziere, altfel chiar de a doua zi renumele pălește, se topește ca brînza...

Zîkov și-a desfăcut brațele:

— E un timp extraordinar! Un timp minunat, dar eu? Ce-i cu mine?... Nu știu nici eu de ce-mi este sufletul atît de greu. Spune-mi tu – de ce?

De-acum beam.

Cînd stăteam lîngă cele trei rafturi de cărți, îmi întinsese în tăcere, îmi oferise cartea – avea deja scris autograful: *cutăruia, drept amintire a vremurilor* undergroundului...

Mi-am amintit imediat:

— Am o cunoștință: un admirator al tău. Doctor. Îi oferi și lui un exemplar?

— Cu autograf? Zîkov a devenit serios; a luat de pe raft încă un exemplar.

— Da: doctorului Holin-Volin, cu stima lui...

Țineam în mînă amîndouă cărțile. O geantă bună, de purtat pe umăr (ca Vik Vikîci), nu aveam. Aveam un pulover, o cămașă proaspăt spălată, chiar și ghetele, astăzi era uscat, păreau onorabile, dar, uite, geantă nu am, nu aveam. El a observat.

— Să-ţi dau o sacoşă.

Şi a adus o sacoşă frumoasă, colorată, cu inscripţia AD ASTRA, în care cărţile au alunecat foşnind uşor.

Doar cu greu şi încetul cu încetul votca ne readucea la vechile cuvinte, la timpurile trecute. Zîkov încetase să mai fie nervos. Iar eu încetasem să mai bag de seamă locuinţa îndestulată, cărţile şi tablourile atîrnînd pe pereţi. Bineînţeles, ulciorul nu merge de multe ori la apă: pricepusem de-acum (nu era prea complicat) pentru ce Zîkov mă curtase acolo, la editura lui, şi de ce, de fapt, sînt invitat acum: are nevoie de mine (exclusiv) de dragul unei opinii, sau, mai bine zis, pentru o opinie. Da, da, oricît ar părea de ciudat, oricît ar fi de ridicol, mă chemase de dragul şi pentru părerea mea despre el. Ar fi vrut să audă o părere spusă de-a dreptul. Părerea mea de underist – despre Zîkov. În intenţie ar fi putut fi ceva mai mult: nu numai să mă asculte, să-mi audă părerea, dar şi, pe cît posibil, măcar cît un fir de păr, să apuce să mi-o corecteze.

Era vorba de o dorinţă legitimă şi pe deplin omenească, lipsită de orice ipocrizie. Aşa sîntem noi. Locul este nou, ritualul – vechi. Zîkov dorea cu aviditate să fie bun. Dorea ca şi în aceste timpuri noi, cînd şi-a făcut un nume, *acolo unde sînt eu* (adică în underground) să se vorbească despre el cît mai bine şi mai frumos, să nu fie făcut, cum se spune, de căcat. Să nu se spună că a fost cumpărat cu fulgi cu tot de către establishment. Dar cum altfel, în care alt chip (dacă nu prin intermediul meu), cunoscutul scriitor Zîkov ar putea avea explicaţii cu ei (cu noi), cum ar putea răspunde la acuzaţiilo isterice din subterană? – în nici un fel. Cum să aducă la cunoştinţă, cum să-şi strige în faţa undergroundului că el este bun şi că, dacă a fost cumpărat, asta nu înseamnă că a fost cumpărat cu totul! Acolo (în underground, aşa gîndea el) nu mai avea acces; *acolo* adîncimea era prea mare. Însă prin mine – ca printr-o sondă medicală – putea nu numai să pipăie, să afle, dar şi, printr-o mişcare paralelă a sondei, să reuşească să implementeze *acolo* nişte informaţii justificative. (Există şi asemenea sonde. Cu umplutură.)

Îmbătrînirea biologică, dar şi timpul (epoca lui Gorbi cu numeroase variante, cu tot felul de tentaţii) ne-au

împrăştiat, ne-au răzleţit pe mulţi dintre noi, cei din underground; m-am uitat o dată în jur şi am văzut că-s deja singur, izolat, tras pe linie moartă. Însă chiar şi în cazul rarelor întîlniri cu banda turmentată a lui Vasiliok Piatov sau cu alţii, pe cine l-aş putea numi sau pomeni – despre cine să le vorbesc? (Zîkov înţelegea asta.) Acum înţelegeam şi eu. La gîndul că Zîkov are nevoie de mine, am devenit vesel, votca („kubanskaia") a început să mi se pară dulce. Mi-a apărut în minte şi acea parabolă veche despre un lup şi un cîine care s-au întîlnit la o răspîntie de drumuri. Cîinele se lăuda că blana îi luceşte, că are un coteţ călduros şi mănîncă de două ori pe zi, arăta ziarele cu recenzii şi fotografii, precum şi felurite cărţi ale sale cu coperte colorate, editate în Spania, în Suedia. Însă lupul nu a devenit invidios. L-a întrebat: „Dar ce-i cu tine, frăţioare, ai gîtul ros?" – uitîndu-se pieziş la urma lăsată de zgardă, care se vedea bine pe blana lucioasă. (În fiecare dimineaţă cîinelui îi puneau în fiertură o lingură de untdelemn.) Da-a-a, vechiul meu prieten! Nu ai nici un fel de furuncule, pacostea are cu totul altă origine şi n-o să încetezi niciodată să te scarpini, să-ţi tamponezi gîtul. Asta cu atît mai mult cînd te întîlneşti cu un underist, care, oricît şi-ar îndulci el vorbele, are sub puloverul cîrpit o blană zburlită de lup, iar sub mustăţile pleoştite are colţi.

Locuinţa, peştele ca gustare la votcă, afumăturile, rafturile cu cărţi frumoase îmi rămăseseră, desigur, în faţa ochilor, dar cel mai mult îmi persita în minte (sau dispărea lent, de parcă nu ar fi dorit să dispară) imaginea claviaturii elegante de la calculatorul lui Zîkov. Sunetele uşoare, delicate, suave, un adevărat fîlfîit în comparaţie cu scrîşnetul monstruoasei mele maşini de scris iugoslave, plină de rugină. Maşina mea şi calculatorul lui Zîkov nu se potriveau nicicum. În schimb, în somn asocierea lor devenea parcă necesară (jocul cu soarta altuia). Adormind, le împerecheam fără să vreau şi, în toiul somnului (al fulgerării onirice) maşina mea de scris apărea dotată cu un monitor color, adică cu ecran, i se transmitea şi fîlfîirea uşoară a claviaturii. Eu dormeam, iar hibridul ţăcănea gingaş, umplînd un rînd după altul. (Era plăcut: nici măcar în vis nu mai lucram de mult.)

Cărţile puteau fi ale mele. Cele trei rafturi strălucitoare de cărţi sînt (puteau fi) tot ale mele, invitaţiile sînt ale mele, faxurile de la editurile străine împrăştiate în dezordine pe masă erau pentru mine, *iată cum ar fi putut să fie, acum ştiu* – mă gîndeam la sentimentul întru totul existenţial al lupului care s-a întîlnit cu un cîine la o răscruce de drumuri. Omul alege sau nu alege (după Sartre) – aşa-i. Dar această alegere a sa (în pofida lui Sartre) omul, din păcate, o înţelege *post factum*. (Înţelege atunci cînd nu mai există alegere, cînd a fost făcută. Cînd alegerea a rămas demult în urmă.) Răscrucea de drumuri, ca să spun mai simplu. Răscrucea care a licărit fulgerător, pe jumătate conştientizată... iată şi toată alegerea noastră! Şi, dacă aş trăi aşa cum trăieşte domnul Zîkov, aş apăra acum nu undergroundul (oare?) – într-un caz atît de fericit, aş susţine viaţa *asta* a lui, cărţile *astea*, *aceste* trei rafturi strălucitoare, faxurile *astea* împrăştiate pe masă? Oare?... Însă ce bine am făcut că m-am dat drept om bogat, cu meditaţii particulare. Breşa spiritului (avîntul autoafirmării de astăzi) s-ar putea revărsa în disputa cu Zîkov – o dispută fără sens, poate, diformă. De la mine te poţi aştepta la orice. Sînt paznic, aciuat într-un cămin, nu-s cîtuşi de puţin profesor cu ore particulare (Zîkov ştia, ştia!), nu mai sînt nici scriitor, sînt un nimeni, un zero, un boschetar, dar... dar mi-am păstrat eul. Mi-am păstrat eul – iată ce-l zgîndărea pe Zîkov.

— ... Înţeleg. Acum toţi scot cărţi de-a valma. Şi de aceea nu vrei să fii în îngrămădeala asta generală. Eşti mîndru.

Mă explica pe mine mie însumi.

— De ce?... Nu înţeleg.

— Nici eu nu înţeleg, i-am răspuns.

— Cum se poate? a insistat el. Cum, *din propria lui voinţă*, un om talentat poate să înceteze să mai scrie nuvele?

Am scăpat cu o frază oarecare – aşa, pasămite, au ieşit lucrurile.

— Dar asta n-o înţeleg! Explică-mi! Zîkov se enerva.

Aşa am stat de vorbă, beţi amîndoi de-acum, amîndoi de-acum îngreuiaţi, dar amîndoi, să nu fie de deochi, maeştri într-ale băuturii şi pricepuţi în a ne auzi unul pe altul foarte bine, în semitonuri.

Nici măcar nu mă străduiam să-i explic. Cum să explici că omul vrea să tacă? Însă, pesemne, trebuia totuși să-i spun, în replică, ceva necruțător și cît se poate de amarnic și despre mine însumi, ceva ca un fel de ultim adevăr. Era ca și cum ți-ai deschide inima și te-ai destăinui unui vechi prieten și toate acestea numai pentru că și el voia să-ți facă confidențe și destăinuiri. El. El voia.

— ... Ca un submarin, bălmăjeam eu, beat. Atît timp cît am aer de rezervă, voi trăi și eu *sub*. Să trăiești sub apă, să înoți sub apă. Autonom. De sine stătător.

— Înțeleg, îmi ținea Zîkov isonul, beat și el.

Mulți dintre cei care scriu, inclusiv eu și Zîkov, ne-am retras în underground ca să supraviețuim, ne-am ascuns așa cum se ascunde în pămînt și un animal de pradă puternic, și vietățile mai mici, punîndu-se la adăpost de iarna care vine cu gerurile ei. Voiam să trăim. Și doar nu spuneam că acum, pasămite, s-a interpus între noi (între mine și Zîkov) lista cu Kostea Rogov care se spînzurase și nebunul Obolkin, Vik Vikîci, Mihail și sute, mii de vietăți rănite, precum Veronika, cea pe jumătate căzută în patima băuturii. Ei toți nu puteau fi nicidecum puși pe seama lui Zîkov, și, dacă acum în locul lui ar fi stat altul (dintre cei care s-au ajuns), nu i-aș fi pus nici pe seama acestuia. Eram uimitor de pașnic. Nu am făcut scandal, n-am sărit la bătaie la Zîkov, și doar stătusem, băusem, comentasem, întorsesem pe față și pe dos trecutul – se făcuse noapte! Mai mult chiar: am dat de înțeles că-l consider pe Zîkov om *bun* și că, atît cît îmi stă în puteri, voi transmite asta acolo, jos (în underground), fie ca asta să-i încălzească sufletul, să-l ajute să obțină unul sau altul dintre premiile mai deosebite – da, de acord! – doar el chiar nu era un ticălos, nu a înhățat prea mult și nu a trădat, ce mai vreți!... Ne-am destăinuit și ne-am explicat cu măsură. Ne puteam și despărți. Cărțile (una pentru doctorul Holin-Volin) se aflau la fundul frumoasei sacoșe; vor foșni acolo în timpul mersului grăbit.

Am descoperit că Zîkov știe multe despre mine – nu a vrut să accepte scornelile și jocul meu.

— Am auzit că ești paznic. Lecțiile particulare s-au terminat cam de multișor.

— Demult, m-am declarat eu de acord.

— Te-ai aciuat pe lîngă un cămin?

— Da...

Am tăcut amîndoi, apoi am fumat – apoi iar am tăcut. Părea că ne simţeam amîndoi mai uşuraţi. Şi, desigur, mai era la mijloc şi „kubanskaia".

În timpul acela impenetrabil, Zîkov, bolnav şi căzut în patima beţiei, aproape că înnebunise şi el. Brusc s-a apucat de scris şi a trimis epistole unor cunoscuţi scriitori, precum şi secretarilor Uniunii Scriitorilor, în care le declara dragostea lui şi îi ruga, firește, să-i citească textele trimise (şi să-l ajute să le publice). Li s-a destăinuit ca un prostănac, ca un smintit – pasămite, scriu şi eu, sînt confratele vostru. Aşa le-a şi scris – frate (iată proza mea, ăsta-i nivelul), sînt fratele vostru de sub pămînt, care, datorită unor împrejurări nefericite, s-a împotmolit în impasul subteranei... Un geamăt! Însă două-trei scrisori mai deosebite Zîkov le-a scris celor talentaţi, celor oneşti şi talentaţi, care păşeau pe o cărare îngustă, atît de îngustă în acele timpuri, încît nimănui nu-i ardea de soarta altuia, fiindu-i o povară şi propria soartă. Zîkov a ţinut mult timp în sertar printre tot felul de mărunţişuri (îşi pierdea minţile) o frînghie, adică cordonul electric al lui Kostea Rogov, pe care, cică, îl va arăta cîndva, va veni şi ziua aceea, unora dintre cei talentaţi. Stilul ca măsură a refuzului! În scrisorile sale de solicitare nu striga, ci urla, urla, urla... Şi bea. Bea în aşa hal, că şi după ce se dregea tot îi tremurau mîinile. Scrisorile acelea – cinci? sau şase? – le-am scris eu după dictarea lui isterică, căci la el literele o luau razna, cine avea să-i răspundă unui alcoolic! I-am scris acele scrisori, se poate spune că le-am scris *împreună*, pentru că, pot jura cu mîna pe inimă, şi eu speram ca, măcar prin ricoşeu, unul dintre ei îi (ne) va răspunde.

— Opt, a precizat Zîkov. Au fost opt scrisori...

Şi m-a întrebat:

— La ce te uiţi?

Iar eu, stînd la fereastra în care lumina de-abia mijea, scrutam dimineaţa cenuşie şi număram porumbeii de pe pervazurile clădirii de vizavi. Ce-ar fi să fie opt? Porumbelul, pasăre poştală.

În zori, după ce epuizasem întîlnirea, amîndoi cherchelițI, am pornit, am ieșit în stradă.

De îndată ce s-a dezmeticit la aer, Zîkov m-a dus cu mașina la cămin. „Ce să cauți la volan? Abia te ții pe picioare!" – la care Zîkov mi-a răspuns: „Dar pot să stau pe scaun!" Și a fornăit ceva, cum că are destui bani ca să scape și de cei mai lacomi agenți de circulație din tura de noapte.

A condus mașina bine, calm. Ce-i drept, nici mașini din sens opus la patru dimineața aproape că nu erau.

Nu m-am îndreptat spre nici una din cele două apartamente pe care le păzeam. (Asta ca să nu mă mai întind cu Zîkov. Fără continuări.) Am urcat la etajul din aripa „K" unde de locuit nu locuiam, dar aveam un colț de rezervă, un pat. Împărțeam acolo camera cu un ins de la Arhanghelsk, aflat în deplasare. Cînd am aprins lumina, insul nordic și-a săltat căpățîna ciufulită și și-a mijit ochii. M-am scuzat, chipurile, numai cinci minute. M-a înjurat de mama. A adormit la loc.

În jur era murdar. Așternutul de pe patul meu era șifonat și ușor borît. Profitînd de absența mea îndelungată, cineva dintre șmecheri a fost pe aici. Probabil, cu o femeie.

Uitîndu-se prin cameră, Zîkov a scos de data asta din borsetă o sticlă de un sfert.

— Asta-i. S-o bem la botul calului.

Am băut și acum Zîkov m-a întrebat încă ceva ce-l interesa. A întrebat degajat, repede, așa cum întrebi despre ceva care, pesemne, ți-a stăpînit gîndurile toată seara. (Și care, probabil, era cel mai important lucru din jocul lui de astăzi cu mine.) Pentru Zîkov era prea puțin să treacă drept bun în ochii undergroundului. Voia să afle ceva din trecutul pe jumătate uitat: m-a întrebat – *acolo* (în underground) tot se mai susține prostia că ar fi fost prieten cu un maior kaghebist? Tot mai flecărește lumea?...

— De flecărit nu flecărește, am răspuns cu precauție. Și dintr-o dată mi-am amintit: nici Zîkov n-a scăpat – și el, într-un ceas rău, a trebuit să treacă printre hopuri și dîmburi. (Peste care eu am trecut lăsînd o dîră de sînge.)

Bineînțeles, Zîkov îi disprețuia pe kaghebiști. Ca și mine, s-a ținut destul de departe de ei. (Sută la sută.) Dar inima lui din partea stîngă avea și ea o coardă sensibilă. Cred că

atunci pe Zîkov îl luase valul, se destăinuise. Pur şi simplu, fusese vorba de flecăreală. Oameni sîntem cu toţii – şi, dacă eşti bine dispus, cum să nu vorbeşti deschis cu un om, oricine ar fi fost el!

— Să pun de un ceai?

— Ceaiul te trezeşte. Nu trebuie. Zîkov a început să rîdă. Pasămite, stai liniştit; plec.

De îndată ce zbuciumul luase sfîrşit şi scriitorul Zîkov începuse să fie editat în Occident şi apoi pe scară largă şi aici, la noi, maiorul acela, sau ce grad o fi avînd, şi-a dat drumul la gură, împins mai degrabă de vanitate (dacă nu cumva şi la sugestia cuiva, de unde să ştim!). Cu plăcere şi pe unde apuca, maiorul kaghebist trăncănea cum că ar fi fost prieten cu Zîkov, că au băut împreună nu o dată, partide de pescuit şi – *în general, e bine că aţi dat telefon*. Poznaşul maior, sau ce-o fi fiind, a muşcat ca un scorpion. Viaţa lui Zîkov a fost pentru un timp otrăvită: toţi cei din jur flecăreau, făcînd spume la gură – Zîkov, cică, Zîkov şi KGB-ul, oare nu ştiţi?... Auzind aşa ceva, abia mă stăpînesc: mă înfurii. (Încă de pe vremea lui Venea.) Bîrfa însă cu greu poate fi oprită. Există inşi care suflă tocmai acolo unde focu-i mic. Şi-l aţîţă cu pricepere. Cunoscîndu-l în acele zile pe Zîkov ca pe mine însumi, le repetam pe loc tuturor că-i o prostie, un zvon tîmpit, o bîrfă şi nimic altceva. La care, unul dintre poeţii noştri celebri (de altfel, un om de treabă, cinstit) a zîmbit uşor:

— Un zvon?... Sau o urmă?

Niciodată n-am să-i uit expresia feţei. Iată cît l-au costat pe Zîkov două-trei conversaţii lipsite de conţinut, aparent amicale. A ieşit cu totul altceva. Ce-i drept, nu a trebuit să-şi umple de sînge mîinile. E un norocos.

Şi iată că el, scriitor cu renume european, se interesa acum ce crede despre el un paznic-underist neras, stînd pe un aşternut murdar, borît. (Într-o cameră de cămin, cu tencuiala scorojită, din aripa „ K “.) Şi nu doar se interesa – era îngrijorat!

Era dependent. Nu era vorba de curiozitatea şi nici de privirea retrospectivă a unui scriitor, ci de realitatea lui primejdioasă: mlaştina lui, cînd dintr-o dată trebuie să meargă călcînd pe pietricele. În subconştient se ascunde o

lume imensă şi deosebită. Undergroundul – subconştientul societăţii. Şi părerea undergroundului este, într-un fel sau altul, concentrată. Într-un fel sau altul, are însemnătate. Are influenţă. Chiar dacă niciodată (fie şi sub forma unor vorbe scăpate din întîmplare) nu iese la lumina zilei.

— Spune-mi. Ei (voi, voi toţi), acolo, în subterana lor, chiar n-au uitat?

Poate să fi fost o zi însorită. Poate că erau la o berică. Un moment petrecut la un pahar! Să fumezi şi să flecăreşti cu un maior, stînd în aer liber, în adierea uşoară a vîntului – păi ce plăcere să te relaxezi, să mai rîzi, să glumeşti cu el şi *pe seama lui*: doar e om şi el, chiar dacă-i maior.

Am clătinat din cap: nu, n-au uitat.

Zîkov a înghiţit în sec. Şi a ridicat din umeri, parcă luînd o hotărîre definitivă. Pasămite, nu-i nimic de făcut.

— Dar tu ştii că-s curat.

— Ştiu.

Parcă, temîndu-se să nu greşească (poate că prima dată n-o fi auzit bine), Zîkov m-a întrebat din nou – cuvintele erau aceleaşi, dar la reluare intonaţia era alta:

— Spune-mi. Chiar n-au uitat? (Tot nu m-au iertat?)

Am clătinat din cap: nu.

O zi din viața lui Venedikt Petrovici

... La pariu! – să desfunzi o sticlă de şampanie agitată în prealabil, să-i scoţi cu o mînă puternică dopul, în aşa fel încît nici o picătură de lichid (nici chiar de spumă) să nu cadă pe masă. *Să nu murdăreşti* – spune regula. Brîskin seamănă cu un scamator şi ce mişcări sigure are! Îndemînatic şi cu încetineală calculată, (ştie ce face) trage sîrma răsucită de pe gîtul sticlei! Rîde.

Apoi, cu o smucitură îndrăzneaţă, scoate dopul, care pocneşte cu zgomot, şi, fulgerător, ca un husar, îşi duce sticla la gură. Nu a căzut nici o picătură. Faţa de masă a rămas uscată. Totuşi vinul spumos, dacă a fost agitat, e greu de înşelat: chiar în secunda în care Grişa Brîskin şi-a strîns cu lăcomie buzele împrejurul gîtului sticlei, încredinţat că bea şi că pariul este cîştigat, şampania i-a năvălit în două jeturi pe nări, curgînd direct pe masă. Petea Gughin (cred că ştia efectul dinainte) a strigat să audă toţi mesenii că el a cîştigat, că sînt zece martori şi că chiar mîine i-o va lua lui Brîskin pe Lialia, fata care-i pozează ca model... Continuînd să înghită, înecîndu-se şi tuşind, Brîskin mormăie, drept răspuns, că o vede el, Gughin, pe mă-sa, nu pe Lialia, căci şampania şi spuma de pe masă n-au ţîşnit *din sticlă*, ci din el, din Brîskin, şi pot fi considerate într-o oarecare măsură ca fiind consumate – ceea ce înseamnă că el a cîştigat pariul!... Şi imediat (rîset general) i-a năvălit şi restul pe nări, destul de slab, dar tot în două jeturi. Cîteva voci alarmate au strigat:

— Albumul! Albumul!... Aveţi grijă! (Pasămite, Brîskin, husar necioplit, mai că vărsase spuma pe el.)

— Albumul! am exclamat şi eu.

Trecînd din mînă în mînă, albumul cu cai roşii pe supracopertă a ajuns la jumătatea noastră de masă.

Albumul a trecut pe la Turov, un underist răsfăţat de un an şi ceva cu expoziţii în străinătate, care a şters duios cu un şerveţel cartonul lucios. (Şerveţelele le cumpărasem eu.) De la Turov caii roşii au ajuns la trap în mîinile tinere ale lui Kolea Sokolik, după care Vasiliok Piatov, starostele mesei, a strigat nu fără solemnitate: „Atenţie!... " – şi a pus albumul în faţa bătrînelului Umanski. (Bătrînelul ramolit se turmentase după primul păhărel.) Eu insistasem să fie adus şi el aici.

Marele expert a trebuit să fie înghiontit pentru ca să deschidă ochii. Umanski s-a înviorat şi chiar s-a ridicat în picioare, dar, de îndată ce a pus mîna pe albumul nemţesc, greu şi lucios, s-a şi prăbuşit din nou pe scaun.

Însă şi-a dat seama: s-a sculat din nou, lăsînd acum albumul pe masă.

— Un discurs! i s-a şoptit expertului.

Umanski apucase să se scuture – a învăluit masa cu privirea rapidă a ochilor săi spălăciţi:

— Dragă Venedikt Petrovici... Sînt bătrîn şi-mi este permisă adresarea asta simplă: dragă Venedikt!... Venea!...

Bătrînul expert nu mai era de mult în stare să bea, să stea în picioare cu un album în mîini, nici măcar la o agapă serioasă nu se mai putea ţine drept pe scaun, aţipea şi era absent. Dar se pricepea să vorbească. Albumul era excelent! O sută (o sută şi ceva) de reproduceri după lucrările undergroundului rus din anii 60 şi 70, dintre care două tablouri ale lui Venea. *Unul şi jumătate*, fiindcă atribuirea unuia dintre ele nu era certă, paternitatea era sub semnul întrebării. Nici nemţii, nici Umanski şi nici Venea în persoană nu putuseră identifica lucrarea cu mai multă precizie. Din păcate!...

Venedikt Petrovici era palid – nu înţelegea prea bine, dar, desigur, simţea totul (atenţia care i se acorda, şi discursul dedicat lui!) Cutele adîncite de pe obraji îi erau cuprinse de un tremur mărunt-mărunţel. Bărbia şi buzele

începuseră şi ele să-i joace şi Venea a deschis albumul ajuns în sfîrşit la el. (Eu am curăţat repede un loc pe marginea mesei.) Nu se uita în album la pagina la care ar fi trebuit să se uite, la pagina lui. Dar asta n-avea importanţă. Venedikt Petrovici nu înţelegea totul şi nici măcar nu vedea totul, dar, fără îndoială, vedea şi înţelegea ceva (şi absorbea acum din Timp părticica sa tardivă de fericire iraţională.) Iată că a început să clipească des-des, chemînd în ajutor o pînză umedă de lacrimi care să-i învăluie ochii. De pe paginile albumului se înălţau, unduindu-se, cele mai fine arome de tipăritură proaspătă.

— Ura! Ura-a pentru artist! am strigat cu toţii laolaltă.

— Ura-aaa-a...

— Ura şi sănătate pentru Venedikt Petrovici! Multă sănătate lui Venedikt Petrovici!... strigau toţi, prietenește, cu entuziasm de oameni beţi, dar, fără îndoială, sincer.

Aceşti pictori petrecăreţi ieşiseră de-acum din subterană, renăscuseră, avuseseră expoziţii, cunoscuseră primul succes în Occident şi succesul aici, dar, ca vîrstă şi, prin urmare, ca destin, erau cu toţii mai tineri decît Venedikt Petrovici cu cel puţin zece ani, *cu o generaţie*. Erau în plin avînt, aveau dinainte întregul orizont al consacrării şi totuşi fratele meu, Venea, aparţinea deja artei: aparţinea trecutului incontestabil şi devenise o legendă. Fără nici o expoziţie. Fără tablouri. Fără sănătate. (Pentru care se toastase atît de zgomotos.) Majoritatea dintre ei îl vedeau pentru prima dată în viaţă.

Cărunt, cu obrajii tremurînd, zîmbind şi fără să-ţi reziste privirilor, el nu se mai uita în album şi stătea cu ochii aplecaţi în jos. Totuşi, Venedikt Petrovici a intuit momentul şi s-a ridicat. A mulţumit. S-a înclinat. Apoi m-am ridicat şi eu de la masă: e timpul, prieteni. Pentru mine şi pentru Venedikt Petrovici e timpul să plecăm!...

Pictorii strigau zgomotos şi ameţiţi în urma noastră. Sînt încredinţat că în acele minute fericite Venea înţelegea totul: pleca aşa cum se pleacă pentru totdeauna. Timpul lui expirase. În uşă, Venedikt Petrovici a privit de jur-împrejur şi desfăcîndu-şi mîinile în lături, a dat în glumă din ele, aşa cum fîlfîie din aripi o pasăre obosită. Pasămite, la revedere. Îmi iau zborul. Toţi au rîs încîntaţi şi cineva a spus despre

Venea că-i un cocor rămas în urma stolului său, *a toamnei sale*. Le-am făcut şi eu cu mîna: petrecere plăcută! Fusese un aranjament preliminar între gentlemeni: n-am să-i mai chinui pe pictori cu prezenţa prea lungă a lui Venea. Îi înmînează albumul, ciocnim un pahar – şi ajunge! Ei îl respectă pe Venedikt Petrovici, îl iubesc, dar nu suportă să-l vadă alături de ei. Vor să fie independenţi. (Cineva se şi repezise la parter ca să le dea telefon femeilor.) Pictorii voiau să bea ca pictorii, să bea din tot sufletul şi pînă dimineaţa, de la ora cutare pînă la ora cutare, de aceea le şi oferisem un apartament corespunzător. Eu le-am oferit apartamentul, iar ei mi-au oferit albumul şi o jumătate de oră festivă.

În uşă, luîndu-mi rămas bun de la pictori (după Venea), m-am uitat şi eu de jur-împrejur. I-am făcut semn lui Vasiliok Piatov – vino încoace. El a sărit imediat în picioare:

— Da, Petrovici... Bineînţeles, Petrovici... Se înţelege, Petrovici.

Da, da, Vasiliok este de acord şi ţine minte condiţia mea principală: mobila! I-am repetat: mo-bi-la!

Le pusesem la dispoziţie locuinţa familiei Berestov, care plecase în concediu, un fost apartament cu dependinţe comune, destul de vechi şi de trainic, cu cotloane mirositoare şi cu urme de scurgeri pe plafon – totul cum mă rugaseră. Apartamentul era un adevărat paradis. Pentru o beţie temeinică le trebuia un anumit decor, patina timpurilor vechi, tapete rupte dintr-o epocă de sărăcie aproape lucie – poftim, le aveţi pe toate! Singura condiţie: să nu spargă mobila asta veche, de tot rahatul, din Moscova deceniilor trecute, întrucît şi paguba, şi distrugerea nu-mi folosesc la nimic.

— ...Şi încă un lucru, ultimul: dacă aduceţi femei, sînteţi la etajul doi, să nu le aruncaţi pe fereastră.

— Las-o moartă, Petrovici! Exagerezi, Petrovici! s-a arătat indignat Vasiliok.

Totuşi, privirea lui de cusurgiu a alunecat spre ferestre – pasămite, tu, Petrovici ne-ai pus la dispoziţie o locuinţă pe cinste, tapetele sînt pline de praf de-ţi încîntă inima, însă ai fi putut să faci un efort şi în privinţa ferestrelor! Adică, să fi avut gratii, *pentru orice eventualitate*.

Cu albumul subsuoară, ies din cameră. Sîntem pe coridor.

— Pe aici, îi arăt lui Venea drumul.

Însă Venea, ieşind, a înţepenit între pereţii care se întind de-a lungul coridorului. Coridorul îi provoacă emoţii, îi aminteşte de ceva (mie doar *de viaţă* şi atîta tot). Îi venise oare în minte vechiul coridor al căminului studenţesc, bifurcaţia la care noi, cînd aveam 22 şi 19 ani, ne-am oprit?

În ferestrele mari ale coridorului se înalţă în faţa ochilor vîrfurile ascuţite ale copacilor. (Acum sîntem la etajul al treilea.)

— Un apartament... Unul dintre apartamentele mele, fac semn în direcţia locuinţei familiei Konobeev (înaintînd pe coridor). E tot al meu! Da, frate. Acum sînt alte vremuri, poţi să ai mai multe apartamente!...

Mint pe coridoarele astea interminabile, dar nu ca să mă laud. Mint pentru că-s Motanul Încălţat care prezintă tot universul coridoarelor ce aparţin Seniorului. Pentru că ce-i *al meu* înseamnă că-i al lui Venea. Apartamentele, prietenii, coridorul şi toate geamurile mele, cerul meu privatizat ce se vede prin geamuri – toate-s ale noastre, Venea. De altfel, sînt gata chiar mîine să dăruiesc tot acest univers oamenilor, cui s-o nimeri – aş vrea să le împart pe toate şi să le dăruiesc. Sînt fericit. Sufletul îmi cîntă. Pasul mi-i elastic (ca al unui miliţian înainte de a împrăştia mulţimea, este o glumă, o glumă, Venea!).

— De ce nu intrăm? întreabă sfios fratele meu, întorcînd capul spre locuinţa Konobeevilor.

— O să intrăm, Venea. O să intrăm. Dar mai tîrziu!... Acum trebuie să vizităm nişte prieteni de-ai mei.

Venedikt Petrovici se întunecă încet la faţă (i-a ajuns petrecerea artiştilor). Pentru el nu este simplu, se simte încordat printre oameni zgomotoşi – înţeleg asta. Însă nu pot să-mi refuz satisfacţia de a merge la petrecerea de casă nouă a Kurneevilor şi acolo să luăm o gustare (şi totodată s-o găsesc acolo pe Zinaida).

Îi explic: într-un fel sau altul, Venea, ziua-i lungă, trebuie să mîncăm pe săturate undeva. La artişti erau multe sticle, dar mîncare puţină, farfuriile erau mici. (Şi nici să stăm cu o farfurie dinainte creatorii nu ne-au dat ocazia.)

— ...Trebuie, trebuie să mergem. La etajul patru. Altfel s-ar simţi ofensaţi, Venea! spun eu rîzînd.

— S-ar supăra?

Am aranjat, pur şi simplu, din timp, ca petrecerea Kurneevilor (cu masa lor consistentă) să coincidă cu cheful artiştilor, pe care l-am stabilit chiar sîmbăta asta, în aceeaşi zi. De ce să nu fi procedat aşa? Asta ne dă acum posibilitatea, mie şi fratelui meu, să chefuim pe picior mare, de la o petrecere la alta.

Kurneevii le invitaseră pe Zinaida, pe Anastasia, îi chemaseră pe Akulov, pe Zamiatov, o petrecere de vreo douăzeci de oameni, care, cînd am intrat noi, înfulecau toţi douăzeci. Kurneevii sînt generoşi şi masa era bună, mîncaţi, beţi, n-o să sărăcim! – însă, văzîndu-mă pe mine (un boschetar), madam Vera a strîmbat puţin din nas. Nu-i plac bărbaţii ca mine. Face totuşi un efort. E o femeie deşteaptă. Zîmbeşte. Mie îmi plac femeile ca ea. La drept vorbind, nu fusesem invitat la petrecere şi, chiar neinvitat, nu venisem singur, ci cu Venea – iar doamna, bineînţeles, auzise cîte ceva despre el, ştia că-i locatar permanent al unui ospiciu.

Vera o întreabă, totuşi, în şoaptă pe Zinaida, care stătea mai aproape de ea – e fratele acela, sau el (adică eu) are mai mulţi?... În loc de răspuns, Zinaida rîde în hohote, faţa îi este purpurie – cam dăduse iama de cîteva ori la băutură. Îi pun lui Venea în farfurie nisetru. Îmi pun pe îndestulate şi mie. După aceea, în prima pauză, mă ridic în picioare şi intervin cu un toast: atenţie!... Paharul mi-i plin cu vin. Gura mi-i plină de cuvinte energice.

— ...Toţi oamenii aceştia din jurul nostru, Venea, sînt prietenii mei! Bucuria lor e bucuria mea, sărbătoarea e şi sărbătoarea mea!...

Venedikt Petrovici se simţea jenat; de-abia şi-a plimbat privirea pe fizionomiile roşii.

— Sus paharele! Toastul meu, domnilor, se adresează direct fratelui meu, este ziua lui astăzi, este ora lui. Ziua lui Venedikt Petrovici – ne-am adunat cu toţii aici să bem în cinstea lui şi (pauză) ... de casă nouă! Pentru casa cea nouă şi pentru el!

Li se părea că glumesc un pic, poantele de boschetar ale lui Petrovici – şi atunci am generalizat:

— Pentru schimbări, domnilor!

Schimbări, altceva nici nu le puteam promite Kurneevilor – schimbări şi, poate, un nou val grandios de succese, reuşite, şocuri, da, da, căci eu, după cum se ştie, mă pricep să văd şi să anticipez. (Mai ales dacă am băutura, paharul în mînă.) Viitorul vine singur la mine, domnilor, nu-mi mai rămîne decît să nu fiu leneş şi să-l citesc!

De dragul lui Kurneev şi al soţiei sale, Vera, vedeam acum peste decenii, desfăceam tufele sensibile la frig ale prognozelor şi, o dată cu ele, mutam munţii, iar dacă munţii nu se mişcau, eu, grăbit şi fără mofturi, porneam prin munţi cu paşi de profet darnic cu toţi, mă înălţam şi vedeam departe – ah, cum mă mai ascultau oamenii aceia! În care alt loc din lume, dacă nu într-un cămin rusesc, există o atît de tainic ascunsă înclinaţie, ba chiar aviditatea (înclinaţie e un cuvînt cam slăbuţ), aviditatea de a asculta prorociri alarmante, inepţiile mele exaltate, oneste şi inspirate?! I-am lăsat cu gura căscată pe toţi, pînă la cel din urmă, vai, cum a spus, ah, ce ţi-e şi cu Petrovici, *scriitorul*!... După improvizaţie (şi după strigătele de aprobare), am fost pur şi simplu obligat să dau pe gît paharul de votcă, şi tare bine s-a mai dus!

Toţi beau emoţionaţi, chiar şi madam Vera se îmbunase. E o femeie drăguţă, doar că ţine la bonton. Păstrează distanţa. Cînd madam s-a apropiat de mine (ca să-mi mulţumească), am simţit-o învăluită în efluvii uşoare de parfum: îmbrăcămintea, lenjeria fină emanau căldura trupului ei bine îngrijit. Vera zîmbea: strălucea ca o nuvelă finalizată. Drept laudă pentru discursul meu, aplecîndu-se un pic mai mult, m-a întrebat dacă am luat piftie – astăzi este foarte gustoasă, oamenii o laudă! Şi ce părere am despre locuinţa ei extinsă – de cele trei camere reunite, mari şi luminoase?

Eu (ticălosul) am vrut s-o zăpăcesc şi, ademenind-o mai aproape, i-am zis în şoaptă la ureche – pasămite îmi plac la nebunie cele trei camere ale ei! Ce mult loc! Mă tot gîndesc dacă n-ar fi bine să-l las aici peste noapte pe fratele meu, Venedikt Petrovici – i-au dat drumul din spital pentru o zi şi o noapte.

Ea nici măcar n-a clipit din ochi. La aşa ceva se pricepe.

— Cu plăcere.

Pasămite, Kurneevii sînt la înălţime, scumpule! (Înţelegea că glumesc.)

Însă eu am continuat: Venedikt Petrovici a fost învoit numai pentru o noapte. Aşa că un culcuş, un loc călduţ îi aranjez eu lui, nu-i nici o problemă, însă cu cine să se culce, dumneata ce crezi? Doctorul m-a sfătuit în sensul ăsta: cu o femeie, preferabil nemăritată. Ar trebui să-i folosească. Doctorul mi-a spus că asta l-ar zgudui grozav pe fratele meu, i-ar face bine...

Madam Vera s-a uitat drept în ochii mei, are o privire plină de bunătate. (Îmi plăcea.) În jurul nostru era gălăgie ca la oricare petrecere, strigau, unii chiar zbierau, întrerupîndu-se cu toasturi unul pe altul.

— Fratele dumitale e frumos. Madam a căzut pe gînduri. Atingîndu-şi fără grabă rădăcina subţire a nasului, mi-a răspuns calm că asta-i o problemă nouă pentru ea. Femeile nu-s nişte dropsuri mentolate, iar eu, ca frate, ar trebui să cunosc mai bine gusturile lui Venedikt Petrovici.

— E frumos. Ia să-i mai pun nişte peşte. Şi a zîmbit: nu poate fi impresionată.

Kurneev însuşi, Piotr Alekseevici, stă în capul mesei, cu obraji de om bine hrănit şi un început de chelie destul de pronunţat. S-a îngrăşat. De multişor nu a mai băut la mine ceai sau cafea.

Fostul inginer-constructor, timid, se arată servil ca întotdeauna cu cei din cămin. (Merge chiar la muncă voluntară, în mod cinstit, din două în două sîmbete.) Iată că a dat o petrecere de casă nouă, trebuia să marcheze evenimentul: îndeosebi cu plevuşca de la etaje trebuie să te înţelegi bine şi să trăieşti în pace, altfel îţi inundă tavanul, borăsc la uşa ta. Demosului din cămin, ca oricăror zeităţi, trebuie din cînd în cînd să le arunci (să le pui) pe masă o hecatombă spre băutură; poftim şi beţi; chiar aşa, chiar aşa, doar de la zei nu trebuie să iei, nu trebuie să te milogeşti – zeilor trebuie *să le dai*.

— ...Un cîntec! Vreţi să cîntăm un cîntec?! spune Piotr Alekseevici Kurneev, poate rugîndu-i pe toţi, ca gazdă, poate poruncind (se cuvine ca la timpul potrivit *să-i laşi* să cînte).

Iar Venea mînca. Bravo lui. Capul cărunt se apleca cu rîvnă spre farfurie şi spre paharul (cu apă minerală) pe care-l ţinea strîns, ca să nu-l scape.

Fără să fiu beat, dar bine dispus, m-am ridicat de la masă pentru un tur al locuinţei. Să fac cîţiva paşi şi să văd, să apreciez dacă cele două camere s-au unit bine cu cea de a treia (achiziţionată de Piotr Alekseevici şi Vera de la cineva).

Le despărţea un perete – aha, acum avem o uşă. Au spart (au găurit) peretele despărţitor cu o rangă, după cum se obişnuieşte, pentru a face astfel un semn că respectiva cameră le aparţine? Nu cred. Nu cred că au făcut-o cu mîna lor. Însă ranga au avut-o în faţa ochilor – au avut-o, fiindcă şi spartul pereţilor ţine de un ritual! Au apelat la un căminist trecut prin ciur şi prin dîrmon, iar acesta a adus pe umăr o rangă ruginită, ritualică şi a spart cu ea peretele (de la camera cumpărată), a spart cu ranga virginitatea noa-aastră! Şi imediat, la trap, la grămadă, au plătit Kurneevii pentru cameră, pentru repararea ei şi pentru brigada locală (astfel ca demosului să-i pice un ban). Bravo lor!

Simt din mers, de pe coridor, mirosul camerei sparte. Un dar întîmplător, nări rafinate de parazit, cînd bat spre şaizeci de ani – pentru ce-mi trebuie acest simţ al mirosului? (Ca să fiu făcut paznic pe vecie?) Stop ... Mi-am dat seama că mă aflu la trecerea din cele două camere în a treia. Chiar în dreptul uşii sparte în perete. Cînd încă nu exista spărtura pentru uşă, aici (la nivelul ochilor mei) stătea înfiptă ranga care străbătuse dintr-o parte într-alta peretele despărţitor – o hieroglifă ruginită. Vedeam ranga aceea, care încremenise în aer, aşa cum se vede uneori zigzagul fulgerului şi după ce acesta a trecut.

La masă, discuţia preferată a căminiştilor: de ce trăim în lipsuri şi sărăcie, dacă avem o ţară atît de bogată, am putea spune, monstruos de bogată? O întrebare destul de veche. Vasili Zamiatov s-a şi ridicat în picioare pentru a-i acoperi cu strigătul său pe ceilalţi – în vîrful furculiţei are un castravete. Pesemne că Zamiatov în mod sigur nu a apucat să muşte din castravete după un păhărel de votcă şi urlă la noi (este şef de şantier):

— ...Trebuie să muncim! Să mun-cim!

Striga atît de tare, încît nici măcar nu vedeam dacă Zamiatov avea mîini şi picioare. Numai gură. Şi un castravete în furculiţă.

Şi deodată Zinaida ridică spre cer păhărelul de votcă şi strigă veselă:

— ...Bărbatul trebuie să be-eea tot timpul!

Strigă şi mai tare:

— Vin! Ceai! Cafea! Cîte un pic de votcă! Bere! Bărbatul fără treabă şi fără băutură se scrîntește. Să bea orice, dar să be-eaaaa!

Toţi sînt încîntaţi, prind din zbor îndemnul – să bei, ah, cît este de important! Să bei ca să trăieşti! Urlă, strigă în gura mare, dînd ceea ce se cuvine minţii sănătoase a femeii, ura! Pentru femeie, ura!... Ce urlet sălbatic! Ciocnesc paharele! Să bem, toţi să bem!...

Chiar şi Venedikt Petrovici a sesizat ceva chemător: se uită la Zinaida, subconştientul şi-a făcut treaba şi Venea (ca un copil), ţuguindu-şi buzele, face cu gîtul mişcări de înghiţire: bea, suge la sîn.

Iau hotărîrea: e timpul de plecare. Am cinstit, ne-am ospătat, e timpul să plecăm.

Îi fac un semn Zinaidei: ce-ar fi, draga mea, dacă am pleca de aici pentru vreo cinci minute, ce zici? Şi, pentru ca totul să-i fie clar, i-am făcut semn cu mîna – pasămite, ieşim!...

Iese zîmbind. Femeie, ce să-i faci! Merge după mine gătită, vînjoasă, mirosind a zambile seculare şi, ah, ce sonori i-s paşii, cînd calcă, picior lîngă picior, în pantofii ei la modă. (Însă şi coridorul are aici rezonanţă). Mi-am încetinit paşii, sînt beat, iar Zinaida merge alături de mine, ţinîndu-şi sus capul, cu mîndrie. Este ca un bărbat.

Pe deasupra, tot astăzi i-au instalat telefonul. Este plăcut. E o mîndrie pentru viaţa încununată cu reuşite. Un aparat nou-nouţ, care nu e în cuplaj. (O reînnoire spirituală.) Însă de îndată ce ajungem la ea, eu, încă din prag, scot repede-repede din ea mîndria exterioară şi veşnica trufie feminină. Îi spun: vezi tu, Zinaida, mă ajuţi să trăiesc, înseamnă că trebuie *să-l ajuţi şi pe Venea*, care-i de atîţia ani în spital şi chiar tu însăţi l-ai compătimit! Dar acum ajută-l pe om, zic eu, un pic. Nici vorbă, n-am înnebunit! Sînt beat, dar nu m-am smintit. Fie-ţi milă de bietul de el. Mîine, Zina, va trebui să se întoarcă din nou între pereţii de spital...

— Îi trebuie o femeie. Mi-a spus doctorul. Şi tu, Zina, înţelegi asta. Ai promis.

— N-am promis, spune ea cu tărie.

— Ai promis.

— Dacă am promis, atunci am făcut-o la un pahar şi în glumă.

— Fă-o tot în glumă.

De-acum insistam, făceam presiuni asupra ei,– spune-mi: ţi-e milă de el sau nu?... Ea dădea din cap: mi-e milă, mi-e milă. Iată şi lacrimile. Ce-i asta? o întreb. Zinaida se smiorcăie, plînge – cică, cum de-mi faci aşa ceva. Pasămite, n-o să fie în stare, asta n-o s-o poată face nicidecum; da, da, să ajuţi e un lucru sfînt, dar nu aşa şi chiar cu fratele tău!...

Prostii! spun eu. Tocmai cu fratele meu. Chiar cu fratele meu, la ce-mi foloseşte să fii cu fratele unchiului Kolea? ... Cu fratele meu e ca şi cum ar fi cu mine.

Ea dă din cap. (E miloasă: o ştiu eu!) Şi plînge. Hai, te rog, Petrovici... Dar eu sînt aspru: ai promis. (Ca să fiu sincer, nu-mi amintesc ca să fi promis ceva. Însă sînt beat şi o ţin una şi bună.) Zinaida nu are putere să-mi răspundă – nici da, nici nu, se teme de mine.

Dar iată că, smiorcăindu-se, s-a ridicat şi a început cu mişcări încete să aştearnă patul; a luat perna, trage plapuma. M-am dezmeticit. Ah, femeia aceasta! Ah, Zinaida! (Ce-i aici mai mult: măreţie sau supunere?) Bine, zic, s-o lăsăm baltă! Stă în picioare, strîngînd perna la piept. O femeie în vîrstă, gătită.

A înţepenit într-o încremenire tîmpită. Zici că-i o statuie din parc, nu femeia cu vîsla, ci *femeia cu perna*. Pentru vecie.

— S-o lăsăm baltă, am repetat. Stai jos, stai liniştită şi ascultă...

Cu rugămintea, se înţelege, sărisem peste cal, dar asta intra în intenţia mea de om beat, întrucîtva neaşteptată (chiar şi pentru mine). Psihologie, nu-i aşa? Subtilitate. Pesemne că pirueta asta o învăţasem de la Loviannikov. (Vreau şi eu să ajung în secolul al XXI-lea.) Dacă i-aş fi spus deodată, dacă aş fi rugat-o cu frumosul, cinstit, cică, du-te după prietena ta, după Asia Igorevna (chiar după aia, zîmbăreaţa cu care m-ai vizitat la ospiciu), dă fuga şi cheam-o,

cică, pentru Venea, pentru o oră sau două – dacă i-aş fi spus una ca asta, Zinaida s-ar fi indignat. M-ar fi scuipat în faţă.

Ar fi putut şi să mă lovească. Ar fi urlat la mine că nu-i codoaşă! Cu siguranţă, nu s-ar fi dus s-o cheme – şi eu ore întregi, poate chiar o jumătate de zi, ar fi trebuit s-o înduplec şi să umblu cu momele. Ar fi trebuit, bineînţeles, să mă culc cu ea. (Poate, şi cu Asia Igorevna. O ţin minte pe rîndunică.) Dar aşa, nu a fost nevoie de nici un fel de încercări de a o convinge – aveam deja rezultatul! Zinaida a fost de acord: în zece minute era gata pregătită. Ce-i drept, în zece minute crunte.

Lucrurile s-au aranjat – imediat, zice. Imediat, zice, într-o clipită plec după Asia...

— Mai bine dă-i un telefon, zic eu. Acum ai telefon.

A rămas cu gura căscată:

— De unde ştii?!

Rîd – pasămite, sînt ghicitor de gînduri. Nici ghicitoarea nu-i cine ştie ce. Sun-o.

Dar Zinaida n-a vrut, tot chestie de psihologie, telefonul *ei* era încă pentru ea un lucru prea delicat. Ceva intim. Unde mai pui că şi tema era delicată. Cică, nu-i în stare să vorbească cu Asia despre o asemenea rugăminte în prezenţa unei a treia persoane. (A treia persoană eram eu!) Imediat... Într-o clipă...şi a luat-o la fugă.

S-au întors împreună. Ziua bună, salut! De multişor nu ne-am văzut. Asia Igorevna miroase tot a zambile, dar de care! – mai fine, mai proaspete. Poznaşa, miroase foarte bine! Iată însă că pe faţa Asiei Igorevna nu mai apare obrăznicia veselă de mai înainte, nu mai are stil, în schimb se citeşte un soi de meditaţie filosofică – ce a apucat-o?

A intrat Venea, s-a întors de la petrecere. (L-a condus cineva aici, lăsasem numărul apartamentului Zinaidei.) Venea s-a aşezat în linişte şi aşteaptă. E fericit. Hai, le spun femeilor, uitaţi-vă la el – nu vă e milă? Singur şi liniştit, şi ce frumos e, nu vă este milă de el – doar de douăzeci de ani stă între pereţii spitalului!

Venedikt Petrovici, fericit, dă din cap. Faţa îi străluceşte – da, douăzeci, este adevărat, anul ăsta se împlinesc exact douăzeci.

Zinaida mi-a făcut semn cu degetul să mă dau mai aproape de ea, îmi susură la ureche (nu pot să-mi dau seama ce). Mormăie. Şopteşte.

— Ce mai este? întreb eu. Şuşotind, Zinaida parcă ar promite-o pe Asia, dar mai sînt nişte cuvinte, cuvinte, cuvinte, alunecoase, de parcă ar fi în apă. M-am supărat. Îi spun că imediat plec cu Venea, trîntim uşa în urma noastră.

De-abia acum draga de Asia Igorevna a început să zîmbească cu zîmbetul ei moştenit. Cică, aşa să rămînă: iată-mă-s.

Mă apropii de ea. O întreb simplu şi direct. (Dar cu voce scăzută.)

— Te descurci?

— Nu fi îngrijorat.

— Chiar?

Zîmbeşte.

— Lasă zîmbetele. Mi-am făcut vocea mai severă. Fă bine şi răspunde-mi. E ceva de suflet, de inimă. Nu-i vorba să stai pur şi simplu culcată pe spate şi cu mîinile sub cap.

Pentru a fi convingătoare, şi-a trecut limba peste buze, încoace şi încolo. Îmi face cu ochiul. Răspunde cu calm:

— Ne pricepem la toate.

Şi imediat Asia Igorevna schimbă vorba – cică, să lăsăm gluma, un bărbat trebuie să aprecieze ajutorul reciproc şi cu atît mai mult bunătatea femeii. Trebuie s-o scot pe ea, Asia, la restaurant. (Chiar. Şi cît mai repede.)

Ezit.

— ...Dar ştii, iubito, care mai sînt preţurile acolo?!

— Hei, Petrovici, nu te zgîrci.

— Iar tu nu îngroşa obrazul!

Intervine Zinaida (s-a speriat): îmi face în grabă cu ochiul – ce mai, fii de acord să mergi cu Asia Igorevna la restaurant şi unde o mai vrea, căci ea, Zinaida, acum are bani, o să mă ajute. O să mă ajute cît de cît.

Eu însă nu cedez. Tocmeala-i tocmeală, adică ce înseamnă (cît valorează) delicatul ei *cît de cît*?

— Zina! Prietena ta nu are inimă.

Asia Igorevna ţipă:

— Dar ce, fratele tău are nevoie de inima mea?!

Zinaida intervine din nou în grabă – bine, bine, ea, Zinaida, o să adauge ceva mai mult. Ea o să completeze totul şi o să dea cît trebuie, fii de acord!...

Noi ne ciondănim şi numai Venea, îngerul, zîmbeşte – ce-i, Venea? Ce se întîmplă? – toţi trei, parcă amintindu-ne dintr-o dată, ne-am întors spre el. Venea a tuşit sfios.

Sfios (şi totuşi curios), Venedikt Petrovici mă întreabă: şi apartamentul ăsta-i al tău? Şi, în cazul ăsta, el, fratele meu, poate să se întindă aici, dacă a obosit? El e obişnuit cu patul de spital – la spital, una-două, te şi întinzi. A întrebat tocmai la timp. O voce din cer. Bineînţeles, Venea, poţi să te întinzi. Poţi să te dezbraci: culcă-te. Culcă-te şi odihneşte-te! Aici totul este al meu. (Înseamnă că-i şi al tău, Venea.)

— ...La un restaurant bun. Nu la unul vietnamez, se grăbeşte să spună Asia Igorevna.

Însă eu numai dau din mînă: vedem noi! Mîrlănie. Ce face vîrsta cu oamenii.

Îi fac un semn Zinaidei. Noi, adică eu şi ea, plecăm, lăsîndu-i pe tineri singuri. Taina rămîne întotdeauna misterioasă.

Pe coridorul lung al căminului, abia după ce dăm colţul, Zinaida începe să emane în direcţia mea parfumul de zambile de vîrstă nedefinită. Ţăcăne cu pantofii ei la modă pe duşumea şi-şi poartă cu mîndrie capul. A început să se îngraşe, însă, oricum, principalul la ea este osatura. E bună la suflet, dar osoasă, nu pot, nu mă trage inima. E prea multă lumină în ferestrele coridorului.

— Ce zici, facem o plimbare? propune cu sfială Zinaida.

Se gîndeşte la mîngîierile Asiei Igorevna (pesemne că au şi început) şi, în paralel, bineînţeles, la noi. Eu însă mă simt atras de petrecerea de casă nouă şi de cheful care continuă acolo.

— Nu, Zina, îi spun. Ne întoarcem. Mergem la Kurneevi. Bărbatul trebuie să bea tot timpul. Asta n-ai spus-o chiar la masă?

— Nu m-am referit numai la votcă.

— Oare?

Intru – şi imediat se aud strigăte:

— O! Oho! Petroo-ovici!

Aici, la Kurneevi, lumea încă mai trăiește, mai ține minte și chiar repetă toastul meu despre schimbări și șocuri – despre valul de reușite viitoare și despre unicitatea aspră a omului nostru căminist. (Eu apucasem să uit, țineam minte doar că mă apucase elocința, că mă înfierbîntasem – nu de dragul lor, de dragul lui Venea.)

— Să bem, Petrovici, pentru noi! Pentru noi toți! strigă Zamiatov, ciocnește cu mine, toți ceilalți întind și ei spre mine cu păhărelele sau cupele pline.Pentru viața de cămin! – urlă mesenii cu mutrele roșii. Pentru timpul schimbărilor și pentru unicitatea noastră neschimbătoare! (Ei strigă, urlă, dar eu sînt cuprins de nedumerire tardivă – oare chiar eu am rostit tîmpeniile astea îndrăznețe și sonore? Bravo mie!) Peste o oră trebuia, totuși, să-l iau pe Venea. Nu mai mult. O oră le ajunge. Nu știu cum se descurcă acolo Asia Igorevna și ce talente are – important e ca în ziua asta plină de bucurie Venea să fie cu ea, să fie cu o femeie: între patru ochi cu parfumul ei de zambile. Era contribuția mea la terapia lui.

— Petrovici!...

— Petro-oovici, să bem, prietene de la etajul nostru! (De la mai multe etaje! glumesc eu. Bineînțeles, să bem.) Akulov, Zamiatov și Krasavin, cel cu vocea de bas, repetînd, strigă iarăși cuvintele ce rămăseseră în memorie, crîmpeie din improvizația mea care se potriveau numai bine cu votca: da, da, pentru existența noastră comună care este pe terminate, pentru insula noastră, pentru Atlantida noastră care se scufundă, în asta stă esența schimbărilor; cît ești de deștept, cîtă dreptate ai, Petrovici! (Acum, în cuvintele lui Petrovici, fiecare din ei găsește tot mai mult sens.) Oho, Petrovici! Petrovici al nostru cu cuvîntul care-ți merge la inimă...cînd vorbea, inima îmi bubuia, se pricepe, ah, cum ai spus tu, dragul nostru, tu, porcul nostru de cîine!...

Mă simt oarecum jenat (rușinat?) că niște oameni în toată firea și-au deschis sufletul și au dat glas sentimentelor lor cu atîta sinceritate: cu ce pasiune, chiar cu ce durere s-au atașat de cuvintele mele spuse la beție! Nimeni nu ne-a vorbit atît de bine, Petrovici! (Cît de puțin vi s-a vorbit.) Li se pare acum că viața noastră de cămin, adică sentimentul lor comunitar de pe coridoare și de la petreceri,

se află într-adevăr la un nivel nespus de înalt, e spiritual şi că anume *hic et nunc* noi, adică *ei*, sînt ultimii în lume – ultimii dintre oamenii care-s împreună. Şi cărora le-a fost dăruită o ultimă fericire comună pe acest pămînt. Chiar dacă nu le-a fost oferită pe merit. Chiar dacă întîmplător. (Chiar din greşeală.) Însă li s-a dăruit, ăştia sîntem noi, asta-i viaţa noastră, încă am mai apucat-o: am reuşit!

Totuşi, începuseră să mă irite cuvintele pe care tot eu le rostisem. Şi, aşa cum se întîmplă spre seară, la spartul tîrgului, am simţit în suflet o împunsătură neplăcută: ce-ar fi dacă într-adevăr astea-s cele mai frumoase cuvinte pe care, în lunga mea viaţă, le-am spus lor, adică *nouă*?

În primele minute, Venedikt Petrovici s-a uitat în jur. A observat, desigur, fotografia din bibliotecă (o pusesem după geam – noi doi, mici, alături de mama şi tata). A zîmbit:

— Nu-i rea mobila ta, a rostit. Vocea îi e liniştită. Aşa vorbesc rudele rămase în sfîrşit singure.

Am rămas singuri, aşa-i. În apartamentul Konobeevilor. Dar nu l-am lăsat să se uite prea mult la cărţile de aici: Konobeevii nu prea stăteau bine cu gustul. (Cărţi o să avem la Sobolevi, ai răbdare, Venea.) De citit Venea nu citeşte, dar cred că vrea să vadă cotoarele strălucitoare ale cărţilor.

— Hai la bucătărie, i-am propus.

— Aşteaptă puţin.

Venea se uita la lustra din sufragerie (eu abia acum am observat-o). Obiectul crăcănat nu împrăştia în jur numai lumină, ci şi confort: era cartea de vizită strălucitoare a unui colţ de familie şi a unei oarecare bunăstări. Konobeevii sînt modeşti – modestă este şi locuinţa lor. Apartamentul este mobilat în grabă, Venea. Nu-i timp. N-avem cînd. La mine, aici, totul e modest, auzi?... Dar pentru Venedikt Petrovici, după saloanele de spital cu paturi aşezate pe rînduri, după cabinetele de terapie şi coridoarele pustii, lustra aceea obişnuită i se părea o părticică minunată dintr-o lume minunată. Nu-şi mai lua privirea de la ţurţurii de sticlă care făceau ape. S-a aşezat într-un fotoliu. Deodată, a simţit că poziţia e comodă, dorită de mult timp, s-a lăsat pe spătarul fotoliului. E fericit.

De dimineaţă apăruse problema maioului curat pe care ar fi trebuit să i-l dau lui Venea după ce va face baie (chiloţi îi cumpărasem încă de săptămîna trecută). Un maiou ca toate maiourile, tineretul nu mai poartă aşa ceva, în comerţ nu se găsesc maiouri, noi însă sîntem deprinşi, aşa că am umblat şi am luat la rînd tarabele de lîngă metrou – l-am cumpărat. Un maiou alb, strălucitor de curat, pot sau nu să-i fac cadou fratelui meu un maiou, nu-i un capriciu, şi chiar de-ar fi o toană, vreau – vreau ca mîine (poimîine) să se dezbrace în salon şi sanitarii să spună despre Venea: *ăsta a fost la frate-su*, pasămite, se vede. Nu că m-aş simţi onorat şi măgulit de cuvintele lor strecurate printre dinţi, vedea-i-aş în mormînt cu ele, dar pentru Venea ar fi un plus (cică, iată un bolnav de care se îngrijeşte cineva!). Prin lucrurile trainice ajunge în bietul creier al lui Venea grija mea pe care i-o arăt atît de rar, cumpărîndu-i cîte un obiect nou de îmbrăcăminte. În copilărie, în zilele de baie, mama ne dădea maiouaşele; acum am cincizeci şi cinci de ani, Venea – cincizeci şi doi, dar unde sînt maiouaşele noastre, frăţioare? *Sînt în memorie*, a spus Venea. El le-a găsit acolo şi eu am crezut în ele ca într-un mit: mama era, baia era, cămăşile mi le amintesc, dar uite că maiourile joacă la o adîncime prea mare; nu mi le aduc aminte.

Căminist, paznic, avînd şi un miros unic în privinţa metrilor p., aş fi putut fi ţintaş, şi uite că un prosop curat pentru fratele meu n-am putut găsi în dulap!... Dar m-am oprit locului. Konobeevii nu stăteau prea grozav cu lenjeria. Am adulmecat cu nările. Şi zic: „Venea! O clipă!... Să luăm cu noi cîte ceva de aici"– şi m-am dus întins la dulap. Orice s-ar zice, e dulapul altora. Ca un adevărat clarvăzător, scot pentru el un prosop mare, plușat, alb, care s-a nimerit să fie sub un teanc de cearşafuri (tot albe, iată ce mă încurca). Albul l-am găsit sub alb.

Mergem fără să ne grăbim.

— Ce coridor lung, oftează Venea, care deja a obosit.

Eu rîd:

— Însă nu-i mai lung decît viaţa, nu-i aşa, Venea?!

Nu răspunde, iar coridorul face un cot, devine din nou drept şi o ia înainte, noi mergem acum spre apartamentul Sobolevilor (mergem să facem baie). La 55 şi 52 de ani,

mergem împreună, iar coridoarele nu sînt cu siguranţă mai lungi decît viaţa. Coridoarele se întîlnesc, nu-i aşa, Venea? Venea strînge doar din umeri, a obosit. (Intelectul nu i se conectează.) În schimb, e clar că-i place să meargă dintr-o locuinţă a mea într-alta, tot a mea. Dispersarea metrilor p. de spaţiu locativ la etaje diferite o înţelege ca un mod *sui generis* de recunoaştere a mea, în sfîrşit, în lume, ca un soi de bogăţie. Ah, ce frumuseţe! exclamă (cu oh-uri sau ah-uri) Venedikt Petrovici – şi iată că am ajuns la Sobolevi.

Şi la ei Venea observă înainte de toate fotoliile domestice, solide. Venedikt Petrovici nu simte numai plăcerea de a se afunda pur şi simplu în pernele fotoliilor, dar vrea ca şi lampadarul înalt – din spatele fotoliului, un soare de buzunar – să lumineze şi să-l încălzească cu blîndeţe. Să simtă (să resimtă) prin intermediul luminii molcome mediul casnic. Da, zic eu, şi apartamentul ăsta e tot al meu ... instalează-te ca la tine acasă, Venedikt. Stai în fotoliu şi răsfoieşte o carte. Ia-o pe care vrei şi răsfoieşte-o pînă cînd eu fac ceva de mîncare.

Însă el a înlemnit lîngă bibliotecă, ce de cărţi! Uimit de cărţi şi de culorile supracopertelor, Venedikt Petrovici nu-i în stare să întindă mîna spre ele, copertele îşi joacă sub ochii lui auriul literelor imprimate. (Nu citeşte, mi-a spus medicul lui curant, răsfoieşte cărţile, dar nu le citeşte.) Ei bine: este timpul potrivit să mă duc la bucătărie. Încă un „ah": ah, ce aragaz au Sobolevii! Să dau drumul la gaz! Să deschid apa...

— O să pregătesc ceva de mîncare, Venea.

Tace.

— Venea. Poţi să iei cărţile, să le atingi – auzi?

Tace. Înainte de a mi-l preda pe fratele meu pentru o zi întreagă, medicul curant şi împreună cu el Holin-Volin (stătea alături) îi explicaseră rudei (mie) ce şi cum, pînă la cele mai mici amănunte. „Acum nu are remisiune ca atare. Venedikt Petrovici, din cînd în cînd, plînge amarnic..." „Înţeleg", dădusesm eu din cap. Pentru orice eventualitate doctorul îmi dăduse o seringă de unică folosinţă şi o fiolă închisă la culoare pentru o situaţie mai gravă (un acces, o isterie). Îmi dăduse şi o tabletă mare deschisă la culoare pentru situaţii mai uşoare: în caz de lacrimi şi încăpăţînare

morocănoasă. Să i-o vîr în gură. „N-o să fie nevoie", promisesem, sigur pe mine. Însă Holin-Volin m-a prevenit încă o dată că lacrimile lui Venea nu mă vor bucura, iar doctorul mi-a repetat că tableta încapsulată nu este amară, se poate lua fără apă şi, după luarea tabletei, lacrimile se usucă ca sub adierea unui vînt de mai. „Tableta este sigură. Dar să aveţi în vedere: poate provoca defecaţia." „Înţeleg..."

Se auzea (printre zgomotele de la bucătărie) un fel de scrijelire măruntă, o zgrepţănare; ce-i cu zgomotele astea de şoareci? mi-am zis eu şi am pornit cu pas grăbit spre imensul cabinet al Sobolevilor. Fratele meu cu părul alb se gîrbovise şi-şi îndesase capul între umeri, ca un şcolar care a făcut o boroboaţă.

— Ce-i cu tine, Venea?

E fîstîcit. Tace.

— Ce-i?... Dar înţelesesem deja: descoperise pictura. Un raft întreg cu albume de artă! Cel mai aproape se etala Van Gogh cu o singură ureche, care, pe deasupra, mai avea şi cîmpul cu floarea-soarelui pe supracopertă. Venedikt Petrovici a vrut, pesemne, să-l atingă. Totuşi, cîmpul de floarea-soarelui (albumul) era după geamul bibliotecii şi Venea a scrijelit încetişor sticla cu degetele, cu unghiile, în încercarea de a-l atinge.

— Gata-gata, am zis... Prostii, Venea. Nu-ţi trebuie să te întristezi, Venea, la ce bun?...

L-am luat pe după umeri şi l-am condus spre fereastră. (Am încercat să-mi amintesc unde, în care dintre locuinţe lăsasem albumul acela nemţesc cu două tablouri ale lui Venea.)

— Este mult spaţiu aici, nu-i aşa?

— Foarte mult! s-a arătat entuziasmat Venea.

Acest apartament al meu e atît de spaţios, încît poţi să umbli încoace şi încolo şi să nu simţi pereţii aflaţi destul de departe, *poţi să umbli fără să simţi pereţii*, nu-i aşa, Venea?

La bucătărie, în timpul acesta, fierbeau cartofii. Am început să jucăm şah. (Contact activ.) Între o mişcare şi alta pe tabla de şah mergeam la cratiţă, încercam cartofii, îi înţepam cu cuţitul, avînd grijă să nu fiarbă prea tare (să nu tragă apă în ei, să nu capete gust apos – asta m-a învăţat

cîndva tata, ca, de altfel, şi pe Venea). Partida de şah s-a terminat cu o remiză (aşa voisem eu), cartofii erau şi ei gata. Dar cînd, după ce am tăiat cu cuţitul cartofii în felii şi m-am apucat de ceapă, după ce am tocat-o, după ce am turnat uleiul şi – gata! – l-am chemat pe Venea, el nu mi-a răspuns. M-am repezit spre el: fratele meu dormea. Stătea culcat, cuibărit în fotoliu şi cu picioarele strînse sub el.

Venedikt Petrovici dormea, iar eu umblam de colo pînă colo prin apartament şi zîmbeam, cuprins de o uşoară îngrijorare: doarme!... Fericirea lui, atît de unilaterală şi somnolentă, nu era suficientă pentru mine; ce fel de fericire poate să fie fără cuvinte? Însă nici să-l trezesc pe Venea n-am îndrăznit.

S-a trezit abia spre ora zece seara.

— E bine la tine! acestea au fost primele lui cuvinte şi eu, aţipit la rîndul meu, am căzut într-o clipă de pe canapeaua Sobolevilor şi m-am trezit.

Am încălzit imediat cartofii în tigaie şi, iată (timpul regăsit), împreună cu Venea, noi, doi Petrovici, am mîncat mîncare de casă: felii mari de cartofi cu untdelemn şi cu ceapă. Am mai vorbit puţin. Apoi ne-am uitat la televizor. M-am lăsat prins de un film istoric spectaculos, în timp ce Venea se uita la ferestrele clădirii de vizavi.

Filmul îl plictisea pe Venedikt Petrovici, dar nocturnele ferestre străine nu-l plictiseau.

— S-a făcut tîrziu. Oamenii nu dorm. Se ceartă, mi-a spus Venea.

Şi încă ceva:

— La etajul unu se dansează, vrei să te uiţi?

La televizor Venedikt Petrovici se putea uita şi la spital. Cu un interes mult mai mare observa viaţa vie, care i se părea ciudată.

— ... Mă uit la mobilă. De mult n-am mai văzut jaluzele! Lustre. Ce multe modele de paturi de lemn au apărut. Dar canapelele! Am văzut şi un taburet tapisat.

— Ce?

— Ei, un taburet. Un scăunel fără spătar, un tînăr s-a aşezat pe el şi se încalţă. Îşi leagă şireturile.

Venea a făcut baie. În splendida cameră de baie a Sobolevilor, cu oglinzi, spaţioasă, Venea ar fi putut să stea

mult şi bine în cadă, în apa mîngîietoare, dar nu mai era în stare să se alinte. Se dezobişnuise. S-a spălat în grabă. A îmbrăcat maioul. Fratele meu este înalt, ca şi mine. Are ochii mamei noastre. În schimb, pe coasta dreaptă, are aluniţele moştenite de la tata.

Acum vreo opt ani starea lui era proastă, zăcea lat pe patul de spital, iar eu, vrînd-nevrînd, veneam mai des – îl întorceam de pe o parte pe alta ca nu cumva să facă decubit. Una din aluniţe, cea mai mare şi mai vizibilă de pe partea dreaptă, dispăruse dintr-o dată. Pesemne că i-o răsesem, i-o ştersesem de tot cu cearşaful de spital, frecînd de el trupul greu al lui Venea, atunci cînd îl întorceam de pe o parte pe alta: s-a şters şi nu mai este. Şi nici nu-ţi mai trece prin minte că a fost aici. A rămas numai o mică urmă subţire, roşie pe partea laterală, o arsură sau cam aşa ceva. Chiar îl întrebasem atunci pe medicul curant – ce-i de făcut, cred că i-am rupt o aluniţă fratelui meu. Medicul dăduse din mînă: „A! Un fleac! ..." Pasămite, e un fleac, nici n-are rost să vorbim; aşa-i, mă gîndisem atunci, ce importanţă să aibă pentru el aluniţele noastre?

Venedikt Petrovici s-a îmbrăcat cu schimburile curate, iar eu, pregătit deja, l-am înştiinţat că urmează ultima noastră trecere de astăzi prin coridor: mergem să dormim în al treilea apartament – da, tot al meu. Acolo, Venea, totu-i pregătit. Întotdeauna dorm acolo. (Apartamentul Kaştanovilor. Mic.)

— Plecăm, Venea.

Ple-că-ăm! Auzi? Venedikt Petrovici a dat şi el din cap cum că-i de acord, însă nu putea nicidecum să plece din universul minunat şi plin de lumină al Sobolevilor. Nu se putea desprinde. Chiar a trecut prin camere şi s-a întors în cabinet. Stătea în picioare, privea la fotoliul în care dormise nu demult. (Ne amintim locurile unde am dormit cu plăcere.) Pernele sînt pe fotolii. Niciodată, nici într-o viaţă întreagă, mîna mea aspră de căminist nu s-ar pricepe să aşeze perna pe fotoliu (fără s-o şifoneze, fără să-i îndoaie colţurile şi în acelaşi timp potrivind atît de fermecător talia pernei.) Greu de crezut că aşa ceva face menajera – nu, pernele la aranjează ei înşişi, cu mîinile lor! Estetul din ei, din Sobolevi, n-a murit, sînt bogaţi şi atît de binevoitori, de

buni la suflet (mi-au lăsat toate crupele mie, boschetarului) şi în plus, iată, cu cît bun-gust sînt alese covoarele, fotoliile, pernele lor cu talii înguste, minunează-te, desfăcîndu-ţi braţele în semn de uimire, să înnebuneşti, nu alta!...

— Nici noi nu sîntem mai proşti decît alţii şi fiul nostru este la „Menatep"![1] am zis eu deodată cu voce tare, extaziindu-mă de seminţia omenească şi rîzînd.

— La cine te referi? m-a întrebat Venea.

Din nou îl atrăgea raftul cu albume de artă.

— Venea. Plecăm.

S-a speriat: plecăm *de tot*? ... Pe faţa lui Venedikt Petrovici apare panica. Nu se va mai întoarce în acest univers minunat niciodată, de ce? De ce pleacă oamenii? – întrebare copilărească, spaimă de om mare.

Venedikt a păşit mai aproape de dulapurile cu cărţi. Ba îşi întindea mîna tremurîndă spre cotoarele aurii de după geam, ba şi-o lăsa în jos. Simţeam în ce stare de tulburare se afla.

— Ce-i? Ce este, Venea?

Tăcea.

Atunci am arătat cu mîna spre albumele în culori vii.

— Da. O pictură splendidă! Cîteva dintre ele, dintre albumele astea, sînt ale tale, Venea.

Fratele meu m-a privit un pic uimit. Şi a dat aprobator din cap. El (un om gata să fie de acord) m-a crezut întotdeauna: da... da...

Am luat de pe raft un album şi i l-am întins:

— E al tău. Tu l-ai desenat.

Venedikt Petrovici ţinea albumul cu reproduceri, fără să îndrăznească să parcurgă titlul cu ochii. Citeşte, dar nu înţelege ce citeşte, îmi spusese doctorul. (Ca toţi oamenii, i-am răspuns eu atunci medicului curant.)

Am mai luat de pe raft un album, l-am scos din rînd. (În cazul ideal, nemţii ar putea să descopere şi să publice cîteva culegeri ale fratelui meu.) I-am pus încă unul în mîinile tremurînde:

— Şi astea-s tot desenele tale, Venea. E albumul tău.

---

1. Abreviere în limba rusă: Programe interdisciplinare tehnico-ştiinţifice, una dintre primele bănci postsovietice.

I l-am dat şi pe al treilea.

— Este tot al tău.

El le-a strîns la piept: tipăriturile mari şi greoaie atîrnau cu colţurile în lături, ca şi cum ar fi fost ţinute de mîinile neîndemînatice ale unui copil. Dar Venedikt Petrovici a reuşit să le ţină, nu le-a scăpat din mîini, privind orbeşte în jurul său cu ochii plini de lacrimi de fericire.

Noaptea (la Kaştanovi) a trecut în linişte: patul i l-am lăsat lui Venea, eu m-am întins pe patul pliant. Dar alături. Cincizeci şi cinci şi cincizeci şi doi de ani. Am reuşit în viaţă, ce mai vorbă!

Ziua ne-am plimbat, l-am condus pe Venea dincolo de clădirea căminului – pe alee. Cutiile blocurilor, priveliştea cenuşie a megapolisului, plictiseală şi murdărie, asfalt spart (dacă plouă un pic nu poţi trece, trebuie să ocoleşti ocolindu-l) – în schimb cît spaţiu! În schimb, nu era nimeni: numai eu şi Venea. Ne-am plimbat vreo două ore, am luat aer. După aceea *am dat o masă*. Ridicol! Într-o discuţie, Zamiatov Vasili mi-a promis în treacăt o bucată de carne şi după aceea i-a părut brusc rău (cui nu i se întîmplă?). A bîiguit că, pasămite, carnea a îngheţat, s-a prefăcut într-un calup compact, n-are cum rupe o bucată, congelatorul a îngheţat cu totul, scuză-mă, Petrovici. Eu însă i-am zis-o neaoş, de la obraz: nu-i nimic, Vasili Andreici, aduc o rangă. O dezlipesc eu. Ce să fac, să-mi hrănesc fratele cu crenvurşti la fel cu aceia de la spital?...

Venea se uita la televizor, iar eu pregăteam la bucătărie, cu elan şi cu ardoare, fidea cu carne. „Ai făcut un ceai grozav!“ a spus Venea, adulmecînd mirosul şi nedezlipindu-şi ochii de pe ecranul televizorului. (Sigur, Sobolevii au întotdeauna ceai excelent.) Am mîncat şi, desigur, amîndoi ne-am relaxat, e linişte, pace, burţile trudesc şi ele, un moment de fericire trupească. Venedikt Petrovici s-a aşezat în fotoliul din faţa televizorului, iar eu m-am întins pe canapea. (Priveam şi eu ecranul dintr-o parte.) Însă, iată, simt că mi-au şi obosit picioarele şi le strîng sub mine, stau ghemuit, un bătrînel, trupul cere odihnă...

— Uită-te la ecran: stepa, stepa! exclamă Venea. Însă eu am în ochi stepa mea, face valuri negara mea, albul

molcom al colinelor – da, spun eu, asta-i stepa. Ce stepă, zic, Venea!

E timpul?... Venea a fost imediat de acord şi repede, în grabă, s-a pregătit de plecare. S-a îmbrăcat. Geanta pe umăr – i-am pus în ea periuţa de dinţi, tot acolo rufele spălate de mine (s-au şi uscat, le-am învelit într-un ziar). Am ieşit afară.

La jumătatea drumului spre staţia de troleibuz Venea m-a întrebat sfios (deocamdată sfios) dacă n-ar putea să mai rămînă o zi la mine. Una singură, ce zici?... La jumătatea drumului spre troleibuz, măcar e bine că nu a început cînd eram acasă, m-am gîndit eu. Nu, Venea, ne aşteaptă medicul curant. A fost anunţat şi Holin-Volin (prinţişorul nostru atotputernic). Am promis, Venea. Aha, înseamnă că ţi-a plăcut la mine? Ce cadă! Ce faianţă am pe pereţi! Ai observat? Faianţa se joacă cu apa! Apar luciri – tu stai întins în voie, tonusul creşte, iar tensiunea (bagă de seamă) scade, ha – ha – ha!...

Troleibuzul e plin pînă la exasperare, este duminică seara, oamenii mai bine ar sta acasă, dar nu, se înghesuie, se tot înghesuie undeva. Venea nu suportă mulţimea. (Vechea senzaţie că-i închis. Ar putea începe să urle.) Pe jos?... Desigur, desigur, Venea, pe jos! (Mă gîndisem să mai mergem cu troleibuzul măcar două-trei staţii.) Însă Venedikt Petrovici, de îndată ce a coborît din troleibuz, s-a repezit spre un trecător grăbit, aproape tăindu-i drumul: „Cît e ora?..."

Şi aproape imediat către următorul: „Cît e ora?..."

În clipa aceea mi-am dat seama ce se întîmplă:

— Venea, Venea! ... Îi barez drumul spre oameni, însă el se repede mereu spre ei.

Nu se observă nici un fel de modificări exterioare, doar că pupilele i s-au îngustat, ochii au o răceală albăstrie. Dar capul Venedikt Petrovici şi l-a înclinat puţin pe-o parte. Un cocoş care ţinteşte grăunţele. Le pune oamenilor întrebări *cu privire la timp*, sînt obligaţi să-i răspundă...

— Ia-l de-aici, că ne bagi în păcat! îmi spun oamenii, fără vreo intonaţie specială, deocamdată este prima atenţionare. (Înţeleg: oamenii încep şi ei cu încetişorul.)

— Păi e agresiv! strigă, se năpusteşte la mine un bărbat înalt, deşi *el* (Venea) pusese doar o întrebare. Eu încuviinţez din cap – *da, da, aveţi dreptate, da, da, o să am în vedere.* Iar Venedikt Petrovici s-a îndreptat cu pas hotărît spre o femeie cu poşeta deschisă la culoare: „Cît e ora? Duduie, v-am întrebat cît este ora?" În acest moment reuşesc să intervin: „Vedeţi-vă de drum, pe acolo, pe acolo-i drumul dumneavoastră! Nu vă uitaţi la el! N-aveţi ceas, vedeţi-vă de drum – el n-a ştiut că n-aveţi ceas. Exact: e un ceas sus, pe stîlp, dar *el* nu l-a observat imediat. Duceţi-vă, duceţi-vă. V-a întrebat doar cît e ora. Doar nu v-a cerşit bani".

Albumul cu reproduceri, fideaua, carnea, maioul alb din baie – la toate m-am gîndit, n-am prevăzut numai faptul că Venea n-o să mai vrea să plece de la mine. (L-a prevăzut medicul curant.) Deja pipăi tableta din buzunar: iat-o, într-un înveliş moale, de staniol, plătită în valută convertibilă. Am să sparg staniolul cu unghia. Zgîrii tableta, însă nu-mi dă pace un gînd: nu-i prea devreme? N-am intrat în panică? Poate că deocamdată totu-i în ordine?...

— Venea. Uite un ceas. Pe stîlp... Nu pot nicidecum să disting, Venea, acele încălecate. Hai mai aproape! Şi îl trag după mine, îl îndepărtez de staţie. De oameni. Mai ales că, de îndată ce s-a arătat un troleibuz, s-au îmbulzit din nou în staţie. Cum de n-am prevăzut! M-am gîndit că-i duminică şi că o să ne descurcăm. Care dracul se duce undeva la ora asta? E frig, staţi acasă! îmi vine să le strig tuturor.

Mergem pe jos, pe pietoni nu-i îmbrînceşte nimeni. Venedikt Petrovici păşeşte pe lîngă mine, dar din interiorul lui vuieşte ceva (aud zguduirea, Venea tremură), zbîrnîie cu intensitate crescîndă transformatorul ascuns acolo – cinci, zece, douăzeci de rotaţii...uuu-uuu! Şi-a luat avînt. Pipăi capsula, e mare.

— N-o să-ţi fiu o povară. O să cumpăr fidea, o să mă duc la magazin, mă roagă el.

Pasămite, o să mături, o să facă ordine în apartamentele mele; şi în cel de la trei, şi în cel de la patru, şi în cel mic, unde am dormit... Între timp, lacrimile mi-au făcut figura, văd prost, ochii mi-s umezi, iar el o ţine una şi bună, cică a învăţat în atîţia ani să strîngă foarte bine aşternutul, să

mături şi nici nu se scapă pe el ca mulţi alţii – atunci care-i problema?

Uuu-uuu, zbîrnîie transformatorul lui Venea, creşte tensiunea din spirele sufletului bolnav. Acum Venedikt Petrovici vrea (se zbate) să dea un telefon, nu, nu, nu fostei soţii, ci unei vechi prietene: în cazul ăsta o să rămînă la ea (din moment ce fratele său se ruşinează să-l ţină la el!). Şi de îndată ce Venea face un pas hotărît spre cabina telefonică, unde nişte beţivi se încăieraseră pentru dreptul de a telefona, nu mai rezist, capsula...

— Venea!

Fratele meu s-a ciocnit cu un tînăr şi imediat (asta-i periculos) cu o namilă de bărbat – acesta s-a oprit o clipă, l-a trimis undeva, a dat din mîini, mă grăbesc, lasă-mă-n pace! (Toată scena se petrece pe o potecă asfaltată. Venedikt Petrovici, cărunt, se agită, se repede spre oamenii care trec pe alături.)

Am sărit imediat, îl prind de mîini, temîndu-mă de un incident, de un conflict neprevăzut pe stradă.

— ...Vreau să rămîn. Vreau să fiu cu tine. Vreau să locuiesc la tine.

— Linişteşte-te.

— Ai fotolii şi o lumină de seară atît de catifelată. Ai atîtea apartamente, eşti bogat. Ai de toate! Vreau la tine. Cărţile... turuia el, aruncîndu-mi rapid frază după frază.

Cînd însă i-am spus cu hotărîre: nu, nu!... – Venedikt Petrovici a început să plîngă bătrîneşte, s-a gîrbovit, lacrimile îi erau plate, ca nişte pete. Lacrimile erau o şiretenie tactică: deodată şi-a tras cu putere mîna – ca să şi-o smulgă, să şi-o elibereze (să şi-o scape din strînsoarea mea). Eram pregătit, aveam tableta între degete...

Ezitam (iar el continua să-şi turuie frazele imploratoare), l-am îmbrăţişat:

— Stai liniştit. Fii cuminte. Nu te mişca măcar o clipă!... Aşa vorbim cu un om apropiat, cînd observăm pe fruntea lui o pată, un fir de praf sau, să zicem, o firimitură lipită pe buză: pasămite, ţi-o iau, *nu te mişca*. Fratele meu a înţepenit, dîndu-mi ascultare, iar eu mi-am petrecut braţul pe după ceafa lui căruntă şi, dinspre obrazul celălalt, i-am aruncat tableta în gura deschisă pe jumătate (el continua să

vorbească). Mi-am vîrît degetele în gura lui şi am apăsat tableta de dinţi, am sfărîmat-o (e moale, nu-i amară). Venedikt Petrovici, învăţat de sanitari, a înghiţit-o, fără să încerce s-o scuipe. Acum mergeam unul lîngă altul, însă îmi pierdeam fratele.

Venea vorbea, dar muşchiul lui cardiac, primul dintre muşchii temperaţi, şi-a redus bătăile. Inima ţinută în frîu – bătaie cu bătaie – şi-a redus pulsul pînă la şaptezeci, şaizeci şi (tot mai rar, cu amînări) a ajuns la cincizeci de bătăi pe minut, după care creierul s-a împăcat cu afluxul mai mic de sînge: pentru Venea era aproape starea de somn. Somnoros, a început să caşte. S-a oprit. Se uita tăcut în pămînt.

— De ce te-ai oprit? Venea, Venea! îl strigam.

El se uita în pămînt. Nu mai exista.

L-am întrebat din nou, l-am zgîlţîit: ce-i? ce vrei?...de ce te-ai oprit?

După o lungă tăcere, Venedikt Petrovici a rostit cu buzele fremătînde:

— Vreau să stau jos.

— Aici nu avem unde ne aşeza. Doar pe pămînt...

L-am convins să meargă mai departe. (Trebuia să ajungem la metrou.) Mi-am întors capul să văd dacă nu-i cineva prin apropiere. Canalie căministă fiind, eu mă pricep să mă agăţ de un om care trece întîmplător pe lîngă mine – pasămite, ajută-mă, prietene (să-l strig pe un individ, treaz sau plictisit şi pe jumătate beat, să răcnesc ca un bădăran, să-l înjur de mamă, îndemnîndu-l să fie om), dar eu şi Venea ne îndepărtasem prea mult pe aleea asfaltată şi lăsasem în urmă staţia aglomerată. Nu-i nimeni în jur. Nici ţipenie de om. Numai drumul şi maşinile trecînd în viteză. Şi cine ar avea chef să-ţi care fratele?... Păi e clar, ştii cine: tu! mi-am zis eu rîzînd. Însă nu resimţisem, nu percepusem cît de literal era sensul cuvintelor care-mi zburaseră din gură.

Apelez la particulari: cică fratele meu e bolnav – uite cum stă, sărmanul, du-ne pînă la metrou. Eu îi tot spuneam despre boală, despre spital, iar bărbatul în vîrstă, cu mîinile pe volan, privea în faţă – fără să se fi uitat spre Venea, închidea de-acum geamul. (Nu m-a ascultate pînă la capăt.)

A oprit un alt şofer. A oprit şi al treilea. Le-am repetat tuturor rugămintea – pînă la metrou, numai pînă la metrou, dar accentuînd cuvîntul „spital". (În adîncul sufletului, şmecherul de mine, mă gîndeam că unul, din bunătate, ne va duce pînă la spital – pasămite, va zice, de ce să vă duc numai pînă la metrou?) Adunînd cuvintele englezeşti pe care le mai ţineam minte, mi-am încercat norocul şi în limba universală. Voiam să le atrag cumva atenţia. Şoferul unui „Jiguli", modelul numărul nouă, mi-a răspuns într-o engleză perfectă (şi vorbind repede) că lui din principiu nu-i place să meargă la spitale, cît mai departe, cît mai departe de doctori. Şi m-a sfătuit: „*Speak Russian, speak Russian, dear...* Doar ţi-e mai uşor. De ce, moşule, îţi chinuieşti limba?" I-am arătat de ce: Venea, om cu părul alb, şi ce să fac dacă nu-l ia nimeni pe fratele meu în maşină. În această clipă hotărîtoare, Venedikt Petrovici stătea jos, pe pămînt.

Şoferul, ezitînd un pic:

— Frumos le mai spui, moşule. Dar fratele tău e beat, nu-i aşa?

— Asta se poate uşor constata: nu miroase a băutură!

— Vrei să-l miros? A închis geamul şi a apăsat pedala de acceleraţie, demarînd cu un scrîşnet strident de frîne. (Nici măcar nu s-a uitat să vadă cum o să sar în lături cînd o să ţîşnească maşina.)

Am schimbat tactica. Treceau multe maşini, însă pretenţiile mele deveniseră mai modeste: le făceam semn camioanelor. Tuturor camioanelor, la rînd, dar şi ele zburau pe lîngă noi.

O furgonetă lovită şi murdară a oprit totuşi.

— Oameni buni! Pînă la metrou! I-am strigat rugător.

Erau doi. L-au tras şi l-au aşezat pe Venea pe banchetă. Însă la jumătatea drumului mi-au cerut banii. Venedikt Petrovici nu înţelegea ce se vorbeşte şi se bucura liniştit: mergem, uite că mergem! (De obicei, mezinului îi place mai mult să meargă cu maşina decît fratelui mai mare. Chiar dacă amîndoi au încărunţit.) Cînd s-au lămurit că nu am cu ce plăti, cei doi, cu calm şi luciditate – fără discuţii – pur şi simplu, i-au dat brînci lui Venea, iar el s-a prăbuşit de îndată, a căzut, iar eu am sărit rapid ca să-l ridic. (Se rostogolise chiar sub roţile maşinilor care depăşeau

furgoneta pe ambele părți.) „Ticăloșilor! Javrelor!" strigam eu, trăgîndu-mi fratele la marginea șoselei.

Acum eu și Venea ne găseam într-o situație poate că mai rea decît cea de dinainte: ne aruncaseră într-un loc complet pustiu (de ce să fie martori? cei doi din furgonetă își cunoșteau meseria). Pînă la metrou se întindea un loc complet pustiu, fără măcar o potecă. Eram gata (îmi venise mintea la cap) să cer ajutor de la trecători. Dar cărarea care merge de obicei de-a lungul drumului trecea acum pe sus, pe coama unor movile – era cam departe de noi: vedeam un șir de oameni care mergeau pe acolo.

Ducîndu-mi fratele în cîrcă vreo două sute de pași în direcția metroului, am fost nevoit să renunț: era greu. Unde mai pui că Venedikt Petrovici avea dureri, se plîngea, gemea: vrînd-nevrînd, îl căram cînd pe sus, cînd tîrîș, fără a-l menaja. Acum se întinsese, stătea culcat pe pămînt, ce urmează?

Prin încercări de înduplecare, prin presiuni și (mai ales) făcînd apel la niște amintiri din copilărie, am reușit să-l atrag într-un joc de demult: „Uite, Venea. Sîntem în copilărie. Noi doi galopăm precum caii..." – i-am amintit arătîndu-i cum se galopează (se merge) în patru labe. Am galopat înainte și înapoi, apoi a încercat și Venea să facă la fel. A reușit. Ura! Umăr lîngă umăr, am pornit amîndoi în patru labe, de altfel fără să ne prea grăbim – bine că înaintăm. De-acum se întuneca. Mașinile treceau paralel cu noi, cu farurile aprinse.

Am biruit un urcuș, apoi un coborîș. Eu mai aveam de tîrît și geanta lui. Iarba de toamnă, cocoloșii mici de praf – era uluitor pămîntul ăsta întunecat pe înserate. Niciodată nu-l văzusem atît de aproape: ce pămînt! Mă dureau șalele. Însă continuam s-o fac pe sprintenul alături de fratele meu, parcă dădeam tonul. Ca un gîndac, dar mai agil și mai vioi, alergam zburdalnic înainte, vorbeam, hai, hai, ajunge-mă! – mă opream și-l așteptam. În față (țelul nostru) ardea și ne aștepta și el (pe amîndoi) un felinar: cu lumină destul de palidă, dar aflat la înălțime (și demn de admirație cînd ești în genunchi). De la un felinar la altul.

Ne-a depășit un mic grup de oameni grăbiți, veseli, unul dintre ei a zis: „Ei, ei. Mie ăla îmi place – uite ce *motorizat*

e!" – era vorba de mine, bineînţeles. Au trecut pe lîngă noi, luîndu-ne drept nişte beţivi care dormiseră o jumătate de zi şi de-abia se treziseră din iarbă. Se grăbeau. Unul dintre ei, de altfel, a făcut o glumă (ăsta-i umorul lor *a la* Nijni Novgorod): s-a aplecat din mers spre gîndacul mai agil, adică spre mine, şi mi-a spus prieteneşte, ca la o cursă la care aş fi favoritul lui: „Nu cumva vrei să ajungi al doilea?" – după care m-a bătut pe umăr, încurajîndu-mă. Umorul le era adresat tot lor, celor din grup – au auzit şi au rîs cu hohote. S-au îndepărtat.

Iar noi înaintam şi nu ne grăbeam deloc, biruind semiîntunericul nestatornic (dintre două felinare). Firele de iarbă ne loveau mereu peste faţă. La felinarul următor ne-am odihnit; tot acolo mi-am îndreptat spinarea şi stînd mîndru în genunchi, m-am uşurat. Fără să-i fi sugerat eu, dar în virtutea unui sincronism de cînd lumea, Venedikt Petrovici s-a săltat şi el în genunchi şi, cu toate că nu din belşug, a stropit iarba de toamnă. Într-o parte, în direcţia vîntului, corect.

Atunci, în mişcare, pe cînd mergeam în genunchi şi era linişte (e posibil ca datorită liniştii) am auzit deodată Cuvîntul şi Cuvîntul acela era *merg singur*. Doar mi s-a părut, mi s-a năzărit. După un deceniu de tăcere (mi s-a părut) am auzit un vuiet cunoscut. Aerul şi pămîntul – totul s-a cutremurat. Am văzut cum fratele meu se ridică din genunchi. S-a clătinat o dată, de două ori. S-a ridicat în picioare.

— Merg singur, a spus Venedikt Petrovici. Şi a început să meargă pe picioarele lui.

Ajunsesem de-acum în apropierea metroului. A intrat în staţie tot pe picioarele lui. Iar cînd îl sprijineam pe treptele abrupte ale scării rulante, Venedikt Petrovici şi-a şters cu batista (cît se poate de corect) sudoarea de pe faţă şi mi-a spus (cît se poate de raţional) că îi este cald. Şi mie îmi era cald. Dar ziua se terminase, fusese o zi reuşită! Şi aveam de mers, din fericire, fără să schimbăm metroul.

Amîndoi eram epuizaţi, obosiţi şi amîndoi mergeam în tăcere – de-ar apărea mai repede corpurile de clădire ale spitalului – uită-le şi pe ele! Acum totul este mai simplu:

Venedikt Petrovici poate acum să se aşeze şi să stea jos, chiar şi pe iarbă. Să se aşeze, să stea culcat, să strige, să se tîrască – nici celui care-l însoţeşte nu-i mai pasă de nimic, pentru că aici lui Venea îi e permis totul. Ar putea să iasă pe carosabilul din faţa spitalului şi să se pişe în văzul lumii, mai mult chiar, ar putea să-şi scuture organul excitat, aşa cum scuturi un teanc de bani – poftim, autobuzul îl ocoleşte, trecătorii, la fel, şi chiar mulţimea de pe stradă, înfuriindu-se pe Venedikt Petrovici, este neputincioasă pentru că el se află de-acum pe teritoriul spitalului. Pentru că tot ce ar face el este de responsabilitatea *lor*. (Îi face responsabili *pe ei* – pentru că *ei* chiar asta au vrut, asta au dorit să obţină, acum treizeci de ani, cînd l-au nenorocit cu tratamentul lui neadecvat: au vrut să-i răpească eul.) Să se pişe, să se dezbrace, poate şi să dea foc la micul şopron care ţine loc de magazie, poate incendia o căsuţă din apropiere sau chiar un bloc, depinde de interes. Chiar şi întregul spital îl poate incendia şi, iarăşi, vinovaţi vor fi *ei*, vinovată este societatea, toată lumea – nu el, pentru că el nu există, nu există eul său, fratele meu nu există. Venedikt Petrovici stă în picioare şi se leagănă uşor. La intrare. Aşteptăm să ne primească. „Deschide!“ strig eu.

Totuşi, am să-l conduc înăuntru. E important după paradisul de acasă. Am văzut nu o dată cum îl mînă sanitarii pe cîte unul *venit de la odihnă*, hai, hai, rîd ei, vrei să ne luăm la întrecere, drăguţule? – şi-i dau ghionturi uşoare, unul îl împinge din stînga pe bietul pacient pleoştit, altul din partea dreaptă. Şi aşa, ca pe o minge, îl mînă pe coridor pînă în salon, şi apoi, ah, o vînătaie, şi aici ai o vînătaie?! ah, ah, dar de ce cazi, mortăciune! Însă atunci cînd înfulecă, nu-i deloc mortăciune, nu stă cu gura căscată cînd e să şterpelească un crenvurşt în plus de la vecin – la asta se pricepe, iar cînd e să facă un pas în plus pe coridor, uite că nu-l mai duce mintea!

Ce-i?! Dar de ce l-aţi adus atît de tîrziu?! Ia nu vă amestecaţi, îl aveţi pe-al dumneavoastră – credeţi că nu ia de pe masă crenvurştii altuia? Nu ia, în schimb al dumneavoastră se cacă pe alături – nu-i aşa? Mda, dacă încă nu se cacă acum pe alături, s-a căcat cîndva şi, prin urmare, o să se cace... Nu mai cobi, de ce trăncăneşti cu rudele? Asta a

spus-o al doilea sanitar, mai plictist şi el însuşi pe jumătate trăsnit de băutură. Aha! Uite că ai cobit – priveşte! Apucîndu-l din dreapta şi din stînga, îl duceau pe Venedikt Petrovici, şi iată că din cracul stîng – buf! şi încă o dată: buf – şi urme pe duşumea... Hei, gîndeşte-te ce zi a mai fost astăzi? Şi nu mai ţipa la el de faţă cu rudele! Ăsta nu-i ruda lui, puţin îmi pasă de el!... Şi-acum ce ne facem cu el, cu ăsta? Ce? Păi uite ce! Îl tîrîm să-l spălăm, regulamentul zice să-l spălăm, hai, hai, doar n-o să-l lăsăm murdar de căcat. Iar duşumeaua s-o spele îngrijitoarea sau ruda! Ruda n-are decît să umble ca racul şi să şteargă duşumeaua cu cîrpa udă, să spele pe cinste, de la un perete la altul.

Am întors capul. Venedikt Petrovici s-a uitat şi el în urmă ca să mă vadă de la distanţă. (Înţelegea că şi eu îl văd.) I-a împins pe sanitari în lături. Şi le-a spus încet amîndurora, parcă pentru ultima oară: „Nu mă împingeţi, merg singur". Ba chiar şi-a îndreptat şira spinării, mîndru, numai pentru clipa asta – un geniu rus timorat, umilit, înghiontit, în căcat – dar nu mă împingeţi, o să ajung, *merg singur*!

Cuprins

Partea întîi

Coridoarele 9
Desţelenire. Primul contingent 36
Pătratul lui Malevici 73

Partea a doua

Întîmplare în anul al doilea 89
Fraţii se întîlnesc 102
Omul mic Tetelin 126
Pista caucaziană 145

Partea a treia

Undergroundul 201
Dulîciov şi ceilalţi 222
Te-am întîlnit 241
Izgonirea 271
Scherzo de cîine 317

Partea a patra

Iarna şi flautul 325
Ivan 347
Seara... 392
Salonul numărul unu 406
Triptic : despărţirea 431
Celălalt 450

Partea a cincea

Corbul negru 459
Sub semnul lui Marte 494
Scriitorul şi recompensa lui 516
Dublul 526
O zi din viaţa lui Venedikt Petrovici 552